ГБ 10 4815
УНИВ. БИБЛИОТЕКА Зи. Бр. 4891
РГТ 13

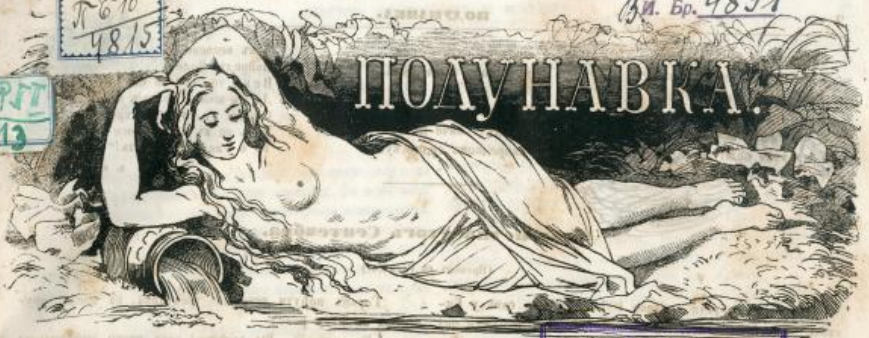

ПОДУНАВКА.

Бр. 1. тримесечна цена є 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. Поклон издаје сваке године књиге у вече. 1857.

ЛОЏЕ ВЕЛИКА ВА ЂЕНТЕ
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
У БЕОГРАДУ

ПОДУНАВКА.

Гордиј Дунавъ буйно тече,
Стопљенъ собомъ носи снегъ,
Брижљиво се слушта вече,
Струя шушти, рони брегъ.
Обала се смерно клања,
За волномъ се волна ваља,
Те напоя земљо, злакъ;
Съ рогозомъ се трска нія,
Съ вртлогомъ се вртлогъ віа,
Те се чудный явля знакъ.

Изъ волна се нешто диже —
Суштества є вишегъ лика;
Нѣму с' волне смерно ближе,
На сусретъ му с' ори кликъ
Чудна светлость предъхъ носу,
Светилама с' небо осу,
На обалян' чу се екъ;
Србскій Родъ се добру нада,
Тежку слутню светъ видјаше,
Любко с' здравља новый векъ.

Подунавки с' Роду яви,
Њиъ се любкій зачу гласъ:
„О мой Роде! зора с' плави,
И озбильный куца часъ.
Волна волну гнави, гони,
И у бездну тама рони,
Надъ земљомъ се пружа светъ;
Око Тебе с' преобража,
Теб' є само ноћца држа,
Снимъ докъ цвети сѣсти цветъ.“

„Къ правомъ свету стаза-й дуга,
Озбилнимъ се ште трудъ;
Забиян є деци друга,
Снови младость блажи грудь.

Човечность се съ векомъ бори,
Жељ за вышимъ у њи' гори
Да разума сазре плодъ. —
Безъ крие є страшно море,
Одъ ние пропасть творе,
О стену се луда бродъ.“

„Пролећа є сунце сяло,
Сладила ти песма санъ,
Съ њимъ забиве вече пало,
Да зредости сине данъ.
Любовь те є загревала,
Съ басномъ Вила неговала
Докъ ойча слаба моћ.
Данасъ векъ те разумъ воли,
Некъ пучином жизня броди
И одъ дана зни ноћъ.“

„Народи се светомъ сляше
И къ небу се диже умъ,
Изредъ њега беже страве,
И у тайне слази друмъ;
Природне се силе друже
Да му Богу робски служе
И любимцу слезу слетъ;
Објаснише с' чуда стара,
Нова чуда човекъ ствара,
Новъ узкрену духу свећъ.“

„Ты ли санъ ћешъ, Роде милый,
У детињству провест' вѣкъ?
Твоіой само слабой сили
Вечномъ тиномъ скривенъ лѣкъ?
Ты л' ћешъ само вечно срицат',
И на яви снове виђат',
И на земљи быти странъ?
Теб' заръ једногъ да несладе
Остварене силе младе
Кадъ у животъ пређе свић?“ —

„На бонштву паде робље,
Што свободи диже стаћъ;
Крстова є пуно гробље
Што спремило лепшій данъ;
Синовима с' Тиоиих краси,
Кио њива зрели класи,
Усредъ Беча споменикъ,
И Мошорин, Тителъ, Яракъ,
И Србобранъ, дивный юнакъ,
Твоій облачи славомъ лицъ.“

„Духъ ли тиквъ може стати
Где светъ буди ума зракъ;
Покренута може л' стати
Сила, вишнѣ силе знакъ? —
Ахъ! Мушицковъ огань гасну,
Што пали љубовь ясну,
Къ вишемъ свету водіо родъ; —
Што понавља'о Синай — гору,
И по бурномъ синѣмъ мору
По компасу водіо бродъ!“ —

„Нови певци Т' успавлюю
Са гитказа новъ у снъ,
Из' прошлошћу тужномъ трую
Предстоећій будный данъ. —
Залуд тужна майка пука,
И крстъ залуд гран рука —
Живой деци тражи лекъ! —
Залуд гитконъ смести люде,
За истиномъ да неблуде,
Кадъ истину тражи векъ.“

„Шарено є лепо цвеће,
Његовъ мирисъ шири грудь

Слепрша се кадъ пролѣће,
Тонлимъ зракомъ мине студъ;
Ал' то цвѣће вечно ніе,
У нѣму се сеше кріе,
И оплођенъ свене май. —
У природи нашъ нестои,

У ЕКОГРАДУ.

У промени сила с' рои,
И почеткомъ бива край.

„Напредъ!“ вичу сиња сунца,
„Напредъ!“ вичe цео светъ;
За напредкомъ срдце куца

Докъ несвесе жизни цветъ.
Напредъ, Роде! Богъ то ште,
Векъ те зове на бонште,
Да съ юнаци делиш честь.
Снажна су ти млада крила,
Некъ те къ сунцу носе мила.
То є ума слава, честь!“

Ђ. МАЛЕТИЋЪ.

Ноћь петнаестогъ Септембра.

(Преводъ съ Рускогъ.)

Месеца Августа, године 182 . . ., было самъ у Бискаю. Сваком'се познато, какавъ интересъ побуђуе ова часть Француске у вештакуј; нравн, обичаи, одело, езикъ, све є у њой оригинално и живописно. Привученъ зрелиштемъ за неке тако новимъ, писамъ се могао доста наодити по той прекрасной страни. Неколико дана већъ самъ было провео у селцу ***, кадъ ал' добіемъ писмо одъ Свештеника изъ суседногъ села, когъ самъ имао случай видети у Баіони, и кои ме позиваше къ себи у свою неботату парохію. Време баше красно, а путъ малый и не труданъ; я се одма крето на путъ, и већъ самъ готово было окончао моє путоване безъ сваког важногъ догађаја, кадъ ал' спазимъ недалеко нашу древну кућицу, издубѣлиу у стени, у коіой є смештенъ было каквомъ образъ Пресвете Дѣве. Я никадъ нисамъ могао равнодушно сматрати ове благочестиве памятнике, разсеяне по нашимъ селима; сви они готово опоминю или на какво добро, или на зло дело, на дањ празднованя или на дањ скрби. Я ускорихъ моє коране, да бы погодіо таинственцу легенду, с'единѣну съ тимъ грубимъ каменѣмъ.

Колико є было моє удивленѣ, кадъ самъ, дошавши къ стени, смотріо младу жену, клечећу при подножію. Предъ њомъ є стояла девойчица, а за њомъ прекрасанъ младъ човекъ одъ двадесетъ петъ година, кои є, са шеширомъ у руци и съ обореномъ главомъ, као што се чинило, погруженъ было у дубоку замишленость. Я самъ тако тій ишао да ме є породица истомъ онда смотрила, кадъ є молитву окончала была. Я се поздравихъ съ младимъ човекомъ, кои ми одговори съ ладномъ и церемонискомъ учтивошћу, какву обично употреблію Бискаіци са странцима. Нисамъ имао решительности приступити му, во демонъ любопытства савлада мою страшливость. Разумевао самъ Бискайскій езикъ и говорио самъ њиме, колико є то могуће рођеномъ у Парізу. Приближивши се, првый повеђемъ речь:

„Господине! я самъ странацъ; каз'те ми, молимъ васъ, шта значи ово изображенѣ, да ли є предметъ благочестія, или памятникъ, съ коимъ є скопчано какво достопаметно событіе у нашимъ горама?“

Младый човекъ на то подиже гордо главу.

„Ово є изображенѣ поставлѣно за спомень ноћи 15гъ Септембра,“ одговори онъ.

„За спомень ноћи 15гъ Септембра!“ На моє велико огорченѣ, тай законичный одговоръ ніе ми ни найманѣ разяснио дело.

Горећъ почути неколико трепутака, па после, пружившн ми руку рече:

„Ево исторіе. Вы грађани! имате много любопытнога причаю о нашимъ легендама. Ако сте докони, я ћу вамъ приповедити событіе, кое є побудило, подићи овай крипъ.“

Я самъ радостно примію понуду. Мы седосмо поредъ гробногъ брежулька и младый горанъ, прибравши своє мисли, поче приповедати следующу приповедку, коју могу читательима предати само у слабомъ и безцветномъ преводу. Живописность и енергію Бискайскогъ езика неможе ништа изразити.

„Видите ли, господине, овай димъ, кои се изъ ове древна тамо подиже? Тамо є нашъ домъ, кои одъ давнашнихъ времена нашой породици принадлежи. У време побуне живіо є у нѣму мой дедъ съ моимъ родителима; ту су они спокойно дане проводили посредъ страшны преврата кои су Европу поколебали. Єдно вече, а то є было Септембра, посадила се была породица за сто', да вечера, а то се зачу лупанѣ на врати. Почемъ су се онда свуда бояли мародера (плячкаюћи' војника'), то дедъ мой, сачуваваюћи ioшть сву живость и свѣжность млада човека, скида оруж'є и самъ отвори врата. Ући се странацъ; онъ баше умотанъ у загаситъ плаштъ, а капа са широкимъ ободомъ сакривала му є готово сне лице.

— Єсте ли вы домаћинъ? — Запита онъ тихо.

— Єсамъ, одговори дедъ. Шта сте ради у ово поздно доба? Ако сте заблудили, то ћемо вамъ дати прибѣжиште; ако ли желите ести, то ћемо съ вама нашу убогу вечеру поделити.

— Я намъ се повераваме; мени су познати Бискайци; ко се годъ позвао на њихову честь и на њихово благородство, ніе се каио. Спасите политичкогъ изгнаника.

Мой дедъ, инаћаначъ неколебанѣи се, уведе страница и понуди га, да за астал седне, па о чемъ неговореће. Вечера се свршн, и мой дедъ, прекинувши ћутанѣ, запита га: мислимъ остати у горама, или ће тражити бољегъ прибежишта? Странацъ одговори:

— Хвала вамъ, честитый домаћине, за лебу и прибежишту, кое сте бедномъ изгнанику дали. Но за повереніе обвезанъ самъ вамъ повереніемъ; несматраћи на вашу скромность, морамъ вамъ казати, ко самъ и ку ћ идемъ. Моя є породица на смрть осуђена, и я самъ глава те несрећне породице. Мислио самъ напрасно избећи буру; кадъ ми є слуга авіо, да самъ за подозрителногъ проглашенъ, побегао

самъ изъ Баіоне са женомъ и съ два детета. Она су тако были, да су се, благодарећи привржености неки' другова, довопали Списке крајне, а я, граѣ С***, гоњећъ сгуда, безъ средства, непознавъ съ овомъ страномъ, пашћу ямачно у руке моя' непріятеля, ако невађемъ средства, побећи изъ Француске.

Старацъ устаде. „Хенрихъ! рече онъ мом отцу: ты си старіа у кући, твое ће ме дело заменити. За неке вечъ ніе, но горама бежати; а у тебе е уво чутко, оштаръ видъ, нога тврда. Узми штапъ и проведи овога странца до Списке крајне. Онъ е седіо на нашемъ огњишту, делио е съ нами вечеру, што е изъ мое чиње; мы смо му обвезани дати помоћи и заштите. Иди дакле, сине мой, нека ти буде Господъ Богъ у помоћи!"

Отацъ се поклони, узе благословъ одъ старца и оде са страшћемъ.

Предузеће небеше безъ опасности; по друмовима непрестано су шутиле уводе (шаіоне) или одељена войске; на крајни е стояла француска войска, готова напасти на Спанію. Мой бедный отацъ знао е све страшутиће и тайне шутове по горама, и при разсанку вечъ е было на Спанской земљи, далеко одъ Француски' предстража.

— Вы сте спашени, господине, рекао странцу. Я самъ мое дело свршіо, дозволте ми удалити се. Богъ нека намъ да болю будућность!

Граѣ С*** паде мом отцу око врата.

— Како да вамъ благодарим? рекне онъ. Вы сте повратили мужа нѣговой милой половини, и отца дећи. О! будите уверени, яко наступе боля времена, као што се надамъ, то никадъ нећу заборавити 15. Септемберъ. Међу тимъ, младый мой друже, примите одъ мене овай прстенъ, као слабу награду за вашъ благородный поступакъ.

— Не, госпоодинъ Граѣ, одговори му отацъ. Задрзте вы тай прстенъ; онъ ће вамъ у туђой земљи быти одъ помоћи. Подобне услуге нечине се за новацъ. Я самъ вечъ, и то доста награђенъ тиме, што самъ срећанъ было, спасти вамъ живоотъ. Остайте съ Богомъ, нека васъ онъ сахрана!"

Узхићенъ загрли га граѣ С***, затимъ се разставе, и мой бедный отацъ поће натрагъ къ крайни Француской."

Ту ослаби гласъ горца (планинца,) очи му се напуне суза, но съ усиланћемъ продужи опетъ:

Мой отацъ успе, те пређе преко линіе француске войске, да га стража ніе опазила, и мислио е вечъ, да е у безопасности кадъ е дошао до средине наши' гора. Но за време нѣговогъ одсуства произшлие су многе промене у родительскомъ дому. Уводе ишле су за граѣомъ узастопце, и войници су оковали кућу, у коіой су мислили наћи изгнаника. Одсуство мога отца објасніло имъ е, да имъ се добитъ изъ руку измакао, и тогъ часа пусте се у село, да бы баръ ту дознали, ко е избавіо граѣа одъ шафота. Отацъ мой пратіао се овимъ истимъ путемъ, на комъ сио садъ мы, кадъ ти га оковле войници, предвођени републиканскимъ агентомъ. Нћга одраса уваге, почну га испытивати, и онъ безъ свакогъ затезаня изкаже имъ сву истину.

— Теби е позната казнъ, коіой се мораю подвргћи они, кои сакривају преступнике одъ правосудія закона'?" рекне му републиканскій чиновникъ.

— Позната ми е, одговори увиђеный; но и човекољубље има свои' права, — како вебы спасли несрећника, кадъ васъ за помоћь и заштиту моли?

— Лепо," одговори агентъ съ горкимъ осмехиваћемъ. После неколико трекутака заоріо се пупань одъ пушке, и одекъ нѣговъ долетео е до куће, у коіой се цела породица молила за животъ старіега сина. Мой дедъ дотрчи съ моіомъ бедномъ матером, но најоше само трупъ! Мой е отацъ пао, устрелћенъ одъ три зрна.

Спомень о пожртвованю Хенриха сачувао се не само у нашой породици, него и у сиома горама, — и вы може быти нећете сано едвапгутъ чути међу нама историю о ноћи 15. Септембра. Мой дедъ прежившо е сина само неколико месецій; но пре смрти поставіо е ово мало изображеће Пресвете Дћве, на самой оной стени, при кое подножју сарашћи е Хенрихъ; потомс, што е ту пао избавитель граѣа С***. Жителы наши' гора' никадъ непродозе мимо ове стене безъ молитве на устнама за благочестиву и свету жртву; што се пакъ насъ тиче, мы се гордимо, благороднимъ поступкомъ и онда оплакујемо смрть таквогъ отца; кадъ протече неколико дана, мы долазимо овамо, те полажемо цвеће на нѣговъ гробъ."

Младый горацъ устаде и мы се разстадосмо. Я продужихъ мой путъ, разплакавъ нѣговомъ приповедкомъ, и мислио самъ о нѣговомъ свештеномъ гостољубљу, наслѣдномъ у Баскаца, кое и до данасъ у ньи влада съ таквомъ силомъ.

ПОСТРЕО МАЛЕТИНЪ.

Атмосфера луне (месеца).

Премда многи люди слабо маре за природне предмете и за природни појавленя, то е опетъ месецъ са своимъ мѣнами увекъ пазльивость вћане людій на себе привлачіо. Нѣгове мѣне даю найприродніега повода къ рачунаю времена, почемъ се опъ после кратког времена опетъ у своме прешашћемъ виду појавлюе; по њему су у найстарія времена люди време рачунали, па то и данасъ чине народи, коіи се на низкомъ степену изображеня налазе. Но осимъ тога мислили су люди, да луна и у другомъ одношеню съ нама стоя, па одтуда постое и данасъ у народу нека суевћрія; ер люди се нису могли тогъ мѣћаія отрести, као да ово небесно тело, кое нам тако уредно предъ очи излазя, нора силный утицаъ имати на наше телесно и духовно быће. И само изкуство утврђивало е људе у томе мнѣню; тако се н. пр. чини, да станѣ болести са мѣнама месеца у савозу стоя, и стара наука о лечењу основила е было у не-

чемъ на овомъ искуству. Тако се и на животиньа и на билю овай уплывъ примети̏о.

Поваљиванѣ мѣни у месецу, његова различна положеня према сунцу, найпосле помрачења његова и помрачења сунца морала су по нужди мудрацу повода дати, да о узроку свега тога размишља, у толико више, што су последня појавленя (т. е. помрачења сунца и месеца) у необичнимъ временима людма особитый стра' улила; єръ и данасъ многи мисле, да Богъ тиме людма на знанѣ дає, да ће бити страшанъ поморъ, крававъ ратъ, преврат царства и овимъ подобна. Трудъ, предсказати оваква застрашаваюћа появленя, бише дакле нуждно следство, а његов успехъ у томе, прьвый полезный плодъ овогъ испытиваня; єръ то небише само мостъ къ далѣмъ сматряню, него и средство, къ избавленю одъ обштега стра'а. Премда іошть ніе уобште позната было узрокъ, то су се опетъ люди оногъ мнѣня отресли, као да та появленя случайно долазе, и уверише се, да она онако исто по нужди и уредно долазе, каогодъ данъ и ноћь. Заранa дакле іошть сазнали су люди, да є луна тврдо тело, каогодъ наша земля. Што више, люди су о његовой округлости іошть равше уверени были, него о округлости наше земѣ, и већъ су почели слутити, да є она вишой земьи подобна и сродна. Кадъ су се очалини (Teleskope) пронашли, те є тако могуће было, луну нашимъ очима већма правьћи и приближити, и кадъ се дознало, да и она има равнину и неравну површину, онда не бише далеко та мисао, сматрати є као земля сасвимъ равну, надаюћи се, да ће намъ савршеній очалини све друге на површини различности, као: мора, реке, ледена брда, вулкане, па и саме животинѣ и биѣ одкрити. Премда намъ досадашня сматраня немогоше ово разасвити, то є опетъ умъ човечи мислио, да може предпоставити, да и у луни мора живота быти, почемъ се животъ у целой природи налази. Угрѣна фантазія тражила є тамо и разумны суштества, у толико више, што є пловеће по воздуху обећавало, ако не у луну отићи, а оно баръ луни толико се приближити, да се може о физичномъ створу луне точніе знанѣ прибавити. Найпосле и често падаюћи метеори породише мисао, да су они изъ одушне огнѣдишуће' гора у месецу избачени; єръ одушки подобный створъ брегова у месецу подкрепляваo є, као што се чинило, суштествованѣ вулкана. Слабіе привлачење луне при силнімъ можда избациваню, слабіи, или можда никакавъ одпоръ тамошње атмосфере, у колико исте тамо има или не, морао є оне метеоре у кругъ дѣйствованя земне тежине донети. И тако се чинило, да є доказательство утврђено, да є луна оногъ истогъ материялногъ створа, когъ є и наша земля; єръ прилѣжна испытиванѣ показала су све већъ на земьи налазеће се елементе. Шта се є іошть могло желити, до тога єдногъ, дознати известно, да ли она атмосферу има? Одъ овогъ потврђеня, рекао бы, зависи, да ли смемо предпоставити, да се и тамо органичный животъ, нашемъ животу подобанъ, налази. Та знанѣ нас учи, да безъ воздуха свакій животъ престаe, да свуда мора быти и воздуха, гдегодъ има течности, због непрестаногъ испаравања. Кадъ дакле луна небы имала атмосфере, то небы могла имати ни течности какве на своіой површини, дакле бы іой и друго условіе органичногъ живота оскудѣвало.

Да бы се решительный одговоръ добіо, обратившесе люди звездару (астроному). Єръ почемъ се овай непрестано са дивљанѣмъ луне бавіо, кое є у новіе време одкровенѣмъ прилива и одлива и погађанѣмъ места по пекимъ звездама на мору, мореплову врло нуждним постало, слѣдователно съ добримъ успехомъ утврђено, то су се и у овоме одъ њега праведно найбољемъ одговору надали. Но овай на обште незадовольство решително одговори, да месецъ атмосфере нема. Тиме се увишше сви они лепе фантазіе образи о суседима у месецу, съ коима су се люди разговарати мислили, и већъ и средства измишљали, хтевши веке математичне знаке поставити, кои бы се у такомъ разстоянію могли видети, и кое бы знаке обитаельи месеца, предпоставивши, да су и они умомъ обдарени, морали разумети, те бы се тако, кадъ бы они подобнимъ знацима одговарали, употребителность та практично доказала.

Но на чему осниваю звездари то одрицанѣ атмосфере у месецу? Кадъ бы месецъ, веле они, имао атмосферу, то бы морао одъ звезде изтичућій зракъ при близкомъ месеца крозъ његову атмосферу проћи, а тимъ бы морао и ослабити. Єръ и кадъ бы можда атмосфера месеца у вишимъ наспама ређа была, то бы се опетъ морао зракъ дотакнути и површине месеца, морао бы дакле найближій његовъ воздухъ пробити и ту ослабити. Но то се ніе іошть приметило.

Осимъ други' доказателства, кои ово мнѣніе звездара обараю, што мы сиречь ту атмосферу месеца одъ 6000' због велике дальине месеца одъ 50.000 миля неможемо ни видети, следователно непокрива звезду само месецъ при пролазу своимъ, већъ и његова атмосфера, кои намъ због велике удалѣности месеца изчезава — но найочевидніе доказательство наводе естественопитателя форму и правацъ брегова у месецу. По геологіи известно се предпоставља, да су нека тамошня брда нептунскимъ дѣйствованѣмъ постала, т. е. морала ій е на каква течность на површини месеца образовати. Ово предпоставивши, мора се допустити, да месецъ и атмосфере нма.

Найпосле: нема ли свако тело, было ово тврдо или течно, свое атмосфере? Ніе ли свако тело изложено непрестаномъ изпаравању, и немора ли се баръ етеръ (горньій воздухъ), у коме се сва небеска тела движу, ово тела кои у нѣму плива, сгуснути? Ненажу ли звездари, да се у великомъ света простору налазе тела тако грдне величине, да око ньи склопљеномъ етеру недопуштаю, у волшма даље се разпространити, чимъ се гдигди праздно, безъ звезда небо разасвана?

Да бы природна появленя бистрим окомъ и точно сматрати могли, изискуе се, тако рећи, око живописца, природньій даръ, кога често и найоштроумніи мудрацъ нема. Ово што очима видимо, требало бы, да можемо верно начертати. Стога се нарочито чертанѣ препоручуе, чимъ се естественоиспытателю точніе стварн предлажу, изъ кои' после истинитія заключења може изводити.

посљо ђ. в.

Бенаресъ, варошь у Азіи.

У средини Хиндостана, на левой обали величествене реке Гангеса, свети се стара брамнска варошь Бенаресъ, у неописано-лепой равници. Іошъ издалека може се приметити велика разлика одъ прочи индиски варошя. Величественa здания и позлаћене куле као пламенъ свеће се путнику. Сви источни народи сабрали су се у овомъ месту, а Европляни, особито Енглези, са сѣверне и западне стране у депимъ одъ бамбуса кућама обитавао. При уласку у варошь свуд у околно каніе су пазе, а улице тесне и повайвише изкривудане. Куће нису као у осталой Индіи ниске, већъ на три и четиръ боя, нарочито покрай Гангеса, и врло начичкане, єръ є земля невероватно скупа. Брой кућа износи на 30,000, међу конма 12,000 одъ тврдогъ матеріяла има. У 8000 кућа живе сами брамни съ фамилияма, кои свакидашній хлебъ одъ поклона имућни людій и ађія добіяю. Сва одъ тврдогъ матеріяла здания украшена су галеріяма, а прозори и кровови по готскомъ и мавританскомъ вкусу направљени су. По дуваровима стое изображени люди, бикови, слонови, богови и богиње, стоглаве у сторуке нагрде са разнокъ и живокъ боіомъ. Брой житела износи преко 200,000, осимъ многобройны хаџія. Има више одъ 1000 храмова Хиндуса и 330 џамія; осимъ тога сауда по улицама стое столови, на конма су разни идоли изображени. По тесныхъ улицама одно небросно угоиени бикови сви богу Шиви посвећени са своимъ господарима, кои су марни и питоми као пси; по некадъ є такна по улицама мложина бикова, да се никако проћи неможе. Овде неважи ништа она заповедь, да є творацъ човека господаромъ надъ животиньами учинio; єръ многе ћешъ видити, где клечећи угоене ове животиње цвећемъ ките, а друга се са страшопочитаћемъ сагиньо подножиђуи, како бы се лакше стока на ноге подигла. Тешко ономъ, кои бы се усудіо рукомъ на погомъ бика ударити, да само путъ себи прокрчи! Тога бы суєвѣрный овай народъ на комаде исекао.

Кадъ се човекъ ослободи овы осветени волова, мисли, да ће по другимъ красвима вароши слободно и безбрижно одати моћи; но чимъ кроз капію уће у другo предграђе, нападне га іошъ већій страх; овде сидъ нема више волова, али у место ньи скачу хиљадима маімуна, богу Хунмануку посвећены, ономъ маімуну, кои є освоваши Цеілонъ (?) іошъ већми веру распространіо. И ако се овде маімуни за свете почитую, опетъ су они као годъ и у шуми крадљивци и прекомерно несташни; скачу съ крова на кровъ, съ прозора на прозоръ, и све што дочепаю покидаю. Никако на виру остати немоћеш часъ ти капу съ главе скидаю, часъ на леђа скачу; чупаю те за косе и брове; деца комадъ изъ уста отргну; и чимъ што за ело куцнешъ, то буди сигуранъ, да ће те овай гадъ са свіо страна напасти. Тешко ономъ, кои само звриле овогъ светогъ несташка! Овде ти є одбрана и оружје стрѣленъ — подноси све, па ћешъ сауда проћи, и ако разчупанъ и изгребенъ.

За овима долазе факири (ово су као и дервиши, кои себе муче, да бы се посветили), кои съ ньиховомъ несносномъ музиком читаву ларму праве. Съ єдне и друге стране улице седе опетъ у дугачкомъ реду просіяци, болестници и наказе обокъ пола, разчупани и гадни; тело ињи є кредомъ и балегомъ умазано. Кужный овай сирадъ обузме сва чувства мимопролазећегъ, а гомила просіака окруже га съ речма: „Ага сањъ, топи сањъ!“ (удели господине милостиню, дай за ело!). Куканѣ и лелеканѣ болестника до очаяня путника доведу. Велико є число прокажены и ины фанатика, кои више година у єдномъ истомъ положеню недвижимо остаю, тако да се удоби ньови укруте зграе и да су за свако движенѣ неспособни. Ту ћешъ видити људе, у конма су руке некима съ предъ и другима са страгъ пружене стиснутомъ песницомъ, у конма су нокти зарастли. Слепаца такође много има и таковы, кои очи дотле запушене држе, докъ се сасвимъ незагное. Неки опетъ стое на пажљама са закованимъ сатнимъ ексерчићима, кои су у месо урастли; овима и ваймањій покретъ неописаный бол причињава. Бадава ћешъ делити, єръ є то све ништа — као зрно песка у море.

То є упечатленѣ, то добродошлица за страница, кадъ у ову свету варошь Хиндостана дођеш; у ову варошь, коју сви азіятски народи прославляю и обожаваю, где многи животь свой пайгоримъ мукама излажу, само да у царство богова дођу. Овде се брамни изъ свію индиски предѣла сакупляю, да вечно блаженство приповедаю, къ ньима долазе подъ старость имућни люди, кои су сити славе и красоте земље, збачени княжеви и министри индиски краљева, велики преступници, кои никакве законе почитовали нису, и люди, кое савесть ньихова гризе; сви они желе да душу очисте или да є на торжественый праздникъ Браме убію.

Храмови Хиндуса разновидный и лепый изгледъ имаю. Найлепши и найчешћи су край обале Гангеса; позлаћене куле съ оне стране реке свеће се као у пламену. Около сваког храма налазе се бикови богу посвећени, и чимъ спазе каквогъ човека, да се храму приближава, одма нагрму, да бы ињи овай кои кукуруз или друго што баціо, єръ обично жителья у храмъ долазећи одъ куће са собомъ што понесу; ако ли ништа небиди, иоше око џепова и пошекалъ и погодила прете. Око храма у накрсту су ходници, у конма покайници обокъ пола живе, голи наги, кредомъ и балегомъ умазани. Испредъ храмова налази се подаемный ходникъ съ купаталомъ, у кое кроз канале света вода тече; сидъ у околно стое лѣствице, съ кои покайници у воду скачу и дане се, да бы се греха очистили. Давлѣнѣ ово бива на овай начинъ: два на леу пробушена земљана сосуда скопчаю се око нишане; покайникъ скочи у воду певаћи химне боговима, кадъ се пакъ сосуди водомъ напуне, почне тонути и за кратко га вестане. Съ друге пакъ стране наложи се на сажигалишту ватра, и и умрлегъ сажегу. Често се догађа да и жена умрлегъ као безсомучна у ватру скочи и изгоре. У овомъ ходнику налазе се и кренети за болестнике, кое доносе овамо, да

кодъ свете воде духъ изусте. Енглезко правителство трудило се, да овоме самоубиству на путъ стане; али одъ целогъ труда, само е то постигло, што се садъ већъ недаве прекодањ, већъ ноћу, и то изванъ вароши. Никаква строгость, никаква казнь неможе изгладити суевѣрство ово, кое су лавови брамини у народу усадили. Они имаю у Бенаресу велику школу, у коіой се мудрость брамински предае. Више одъ 2000 ђака има у чувеной нижой школи, званой Видалая, гди се деца за више њихове науке приготовляваю.

Али Бенаресъ не само е света варошь Хиндостана, него е и найпретежніе трговачко место у Индіи. Овде се могу найскупоценія шалови добити, діаманта, украшени простирача, свиле, разне кунене материе и скупоцено оружіе. Одавде се разашлаѣ есенъ по свима красивима Азіе.

Даири, просвештеникъ јапанскій.

Јапанско царство, Европлјанима мало познато, лежи на три повећа и 4000 мали разсути острова; стои далеко у мору, као и Енглезка у Европи. Но каква е разлика између овога и онога народа; Енглезъ е разпространео колоніе свое по читавомъ свету, Јапанацъ напротивъ одлучесъ е тако рећи одъ свога света; на за кога неће да зна, найманѣ за Европлана; тргує и то врло ограничено са сусѣдимъ азіатскимъ народима.

Надъ овомъ чудноватомъ земљомъ има два господара; првый е царь, кои се Кубо назива; онъ седи у престолной варошн Ељо; другій е пакъ просвештеникъ, названъ Даири, кои е водъ народа у већемъ почитаню него и самъ царь. Њега Јапанци као земног бога сматраю; све што онъ додирне, свето е, нити кадъ умре, већъ само душу свою съ временомъ показа. Даири седи у варошн Миако, кои е после Ељо найглавнія у држави, са 500,000 жители. Између свію здања одликуе се великолѣпный дворъ његовъ; око себе има 22,000 свештеника, као придворне, кои у 4000 богомоља чиновнѣствую. Онъ е сасвимъ одъ народа одлученъ, нити му икои други у дворъ долазе, осимъ царя, његови министера, великаша и свештенака. Само единпутъ у годинн излази на єданъ ходникъ, кои е одозго шупаљ, и тако му се само ноге видити могу; ако ли пакъ зажели у башту на чистъ воздухъ изаћи, онда га свештеници на леђа носе, єръ му нога по закону несме на земљю ступити. Фамилія његова никадъ изумрети неможе; єръ ако дете нема само му небо таково пошаље, т. е. ако се одма након мало благородно дете у његовой палати. Онъ има три министера и може девет пута по девет жена узети; али ние његове дѣвице кров и шію, и ела му доносе увекъ у новомъ посуду, кое се одма разбити мора.

Године 1856. 3. Јулія разболе се Даири; и кадъ свештеници увиде, да неће преболети моћи, развђу се по богомољама, предикујући народу, како е Даири са седамъ великн богова у спомешіе ступио и како ће у наручю Тса-Сіо-Дан-Чиниза, врховногъ бога, душу свою поповити; по свршеной пакъ молитви назве свештеници народу, да е садъ слободно у дворъ просвештеникоръ доћи и свето лице његово видити. Даири лежаше на скупоцено окићеномъ асталу; тело му увісно бијаше белимъ огрнутимъ; свештеници свудъ у наоколо съ кадионицама стајали су, ясно богомоља молећи се. Сутра данъ у 9 сатій у вутру умре Даири. Чимъ е изданую, найстарій свештеникъ подигне руку, као знакъ, да е Даири привременса умро и да е небесними богомоља отишао, али ће се одма повратити. Найвећа тишина за то време у двору бијаше. После десетъ минута покріе нстый свештеникъ мртво тело великимъ белимъ чаршавомъ, и кадъ е по кратком времену опеть скинуо, поиви се подобно лице умрлеву здраво и весело; усташе съ кревета и пошле се на узвишеный олтаръ благосиловши народъ, кои е одъ радости свнъ узхићењ. Свештенство тако вешто подметне на место умрлеге Даира сина и наслѣдника његовогъ, да народъ у глупости своіой заиста мисли, да е просвештеникъ кодъ небесны богова душу свою поновіо. Найодабранін свештеници у глуво доба ноћи одиесу мртво тѣло у храмъ и тамо га сажегу; и докле годъ ова церемонія трае, све су капіе одъ храма затворене; кои бы се пакъ усудіо силомъ унутра продрети, тога по закону жива сажего. Одма сутра данъ изиђе новъ Даири съ увісномъ и окруженъ свештеницима изъ своіъ двора и найвеличественіе посаде га на кола, у коима су 100 као снегъ белы коня упрегнути. Народъ по улицама пади и гледа га као Бога. За време овогъ празновања свнъ радъ престае, робље се пусти и све криминалне парнице уништожаваю се.

СМЕСИЦЕ.

[Неупутный обичай, требити врабце.] Фридрихъ великій рекао е во после ручка воће, и особито трешиѣ. Почевъ пакъ врабци, као што е познато, тако исто радо трешаѣ троше, то е краљ издао заповесть, да се врабци на све стране ватаю, пушкомъ убію или на на кои начинъ затиру. За сваку главу убіенога врабца одредіо е 6 фенига награде. Награда бише прилична, и тако започе општый ратъ противу бедны врабаца, крадљиваца трешања. Онай е ратъ стао држави више тисућа талира, пакъ шта мислите? еу ли трешиѣ остале на миру? — Никако! већъ трешиѣ профоше још'ъ горе него пре. Истина наскоро нестаде врабаца, али тако исто и трешања, као и другогъ воћа. Шта више, два немаломе већъ на зиста, али у толико више гусеница. Онда истомъ позиде краљ, да врабцъ нію задуѣ трешаѣ трошіо, већъ да е съ њима своя поедена васекома зачињено. То му се морало допустити у

толико више, што се друге птице у ждерању ови буба немогу съ њимъ сравнити, што га давле нису могле замекшити. Осимъ тога жели за добитковъ ніе ни ове редке неваче пошедиле. Краљ укаде речену заповесть, да се зло ніе могло уклонити: равнотежа међу светомъ буба и птица бьша е укинута. Да бы се ова равнотежа повратила, было е краљ принуђенъ, изтребљеный родъ опетъ изъ удаљены места добавити.

Изъ овога се ясно види, како е мудро домоводство у природи, и колико е штетоносно людско насилно мешање у то домоводство божіе.

Што е дакле Богъ створіо и уредіо, нека малоумный човекъ незатире и неквари. Шта е човекъ преми мудрости Божіой? И тай се човекъ усуђуе о полезности и безполезности неки Божій створења пресуду изрицати! —

Но овоме може свакій читатель лако заключити, колико греше они люди, кои незнаюћи птице немилице по воћняцима и вртовима само због тога изтребљаю, што оне случайно ово исто воће радо еду кое и они. Због тога бы врло мудро было, забранити птице убіяти.

[Муміе Египћана.] Свакій народъ две се найбольћ познати изъ природны односеня ньегове отачбине. Гдегодъ се изъ ови односеня такво познаваће незнаоди, ту се увекъ налазе на нрави и обичае, кои су намъ страни и неразумителни, па често и несносни. Одъ толикы примера навешћемо само Египћана обичай, своје мртвице спаляна (балзамированя) балсамирати. Ово е нами балсамираће истомъ онда следовало, пошто су се (колико е данасъ о томе познато) мекане части тела, као: мозакъ, утроба и т. д. бациле.

Овай чудноватый обичай дао е повода, те су люди мислили, да су стари Египћани съ тимъ единственно хтели своје тело обезсмертити, у толико више, што су исти, одричући транће душе у надземномъ царству, веровали само странственоване душе у телу животиня тако, да свакій по своимъ духовнимъ способностима, добродетельнима и порочнима после своје смрти постане оними свойствами сходно животно. Ово мнење чини се, истина, да е вероватно, кадъ се природна односеня Египта неузму у разсмотреће; но сматраћи Египта климу, мора намъ се исто мнење као невероватно показати. Због тога намъ се чини мнење Вилхелма Генна, изваћено у његовимъ писмима изъ Египта и Нубіе, много природніе.

Познато е, да у Египту одъ дугогъ времена кута рази. Стари египетски свештеници (кои су као сви проповедници и вероучитељи найстарій безазлены народа найпре у нему и чистоћу тела препоручивали, да бы тако телу подпуно здравље придобили, рада свестране духовне делатности), да бы ово страшно зло предупредили, употребише то просто средство, те његовање тела поставише као правило вере. Одъ каква е неописане користи опазка природна система, показала нами е повестница у мудромъ Мойсеовомъ законодавству, у свакимъ играма и упражнаванима Грка, у правю Мухамедованца и т. д., уе насъ Египетски свештеници. Египетъ е свуда, па и у нами списаныхъ предћима, пуњ воде. Съ тога труну овако нагло мртваци у той земли, па ту и воздухъ заостављима постае нужанъ, у толико више, у колико су жешће сунчана зраци. Одтуда овай мудрый начинъ, сачувати одъ трулежа човечія мртва тела. Христіянство, кое е Египта спомениће, нећоше гробове и нећове обичае као языческе изкоренявати почело, изтреблио е и обичай, човечія мртва тела претварати у муміе. Нова наука узела е буквалный смисао овы речій: Ты си одъ земље и опетъ ћеш земля быти. Говори се, да е св. Антоній найвише прикао, те се горкый обичай изтребіо. Одъ тога времена истомъ, одъ како се завео христіянскій обичай, мртвице закопавати, понелое се кута. Да е ово мнење о постанку куге основано, доказуе нако появљиване у оне преде месеце, кои найзрелиемъ месецу Юнію предходе, а тако исто и нако нестане у зимње доба. Споменутый путникъ неможе доста да се натуди на несносны смрадъ Египетскогъ гробља. Кадъ се оному ћошть придола чудноватый обичай Источняка, често цело то време проводити на овимъ гробліма, онда вероватность о наведеномъ мнењю прелази готово у известность.

[О обчаравањемъ погледу змія.] Путници и естествоиспытатели приповедаю нимъ, да змія звечарка (crotallus horridus, die Klapperſchlange) своимъ погледомъ птице тако обчарава, да іой оне саме у уста улећу, премда неби то ако басну сматраю. Тако н. пр. у нашой найновіой „Естественой повестници," у Београду печатаной, стои: „Одтудъ произходи страшанъ смрадъ око крупни змія' (т. е. што грабежъ гутаю целцатъ, па у желудцу изтру, кадъ почне већъ трунути), кои е повода дао оной басни, да н. пр. звечарка очима своима чара, те іой мале птице улећу у уста." Дуже примечаваће и искуство людій увераће насъ нало по нало, да свако више' старій казиваће, нашимъ искуствомъ необистиніено, ніе басна, већъ тайна у природи, кою вали испытивати. Тако у еднома неваћкомъ листу, „Природа", кои у Хали издаю найчестніи списатели и естествослови, каже намъ еднаћ, да е тамо каиаска птица при утледу сома изъ Одре добила страшне грчеве, и спобштила намъ одъ некогъ Юлія Трооста изъ Либбурга на Боденскомъ Езеру у Тургаускомъ кантону, следующе о обчаравањеой змія известіе:

„Еднома шетаюћи се чуъмъ наеданаутъ свсимъ близу неке тужне гласове, какве нисамъ никадъ чуо. Предострожно приближимъ се месту, одъ куда е гласъ допирао, и видо претепасту змію (Coliber natrix, die Ringenſchlange) на другу съ узправљеномъ главомъ и разгиваћенимъ вилицами, кои е иначе свсимъ мирно дежала. Два до три корака предъ њомъ скануласа е жаба (кои е оне њой иначе готово свсимъ необичне тужне гласове издавало) тако и онамо, све више зміи приближујући се. Само при последнемъ скоку устрени се змія съ узправљенимъ своимъ предњимъ трупомъ на жабу, коя іой е тако реки у уста скочила, невоимучьи се съ места свога. Свески доностроителъи, конна самъ ово приповедно, увераваше ме, да су и они то ћошть ране видли."

Ніе давле неосновано ово старо казиваће, а дуже примечаваће и испытиваће разлеснће нам и ову тайну.

Ерак и Петак.

Ерак. О, Петаче, добро ми дошао! — Е, баш ми је мило! — А, по Богу, где си досад био?

Петак. Е, мој Ераче! тражио сам, има ли гдегод у свету горе створења од нас двоје, па сам се сво утешен вратио. Нађо окатог слепаца, богатог просјака, крилатог мишева, учена буквара, позлаћена мућкова, решетог маймуна, месната клепетуша, окућена протува, удатог људи, оженђена жена, кукуљаве деце и детињска страшила; нађо у злату ђубр, у одрпанима мудрост у тамници праву, у стиду курака, на слами великаша — укратко: нађо ти чуда невиђена.

Ерак. Моћи ћемо се даље сити наразговарати.

Петак. Ешть, Ераче, аз' сино у четири ока. — Ајд'мо!

Петак. Није толико ни зло, ербо му могу самарь съ леђа свалити.

Ерак. Па то је добро; ербо ће му без самара бити лакше.

Петак. Није толико ни добро, што му онди нема шта леђа чувати.

Петак. Ераче! Ови двоје погоде пудара, да им виноград чува. Приспе ерба, но на велику жалость једном од Господара. Пударь баше врло изненађ, тако да је силно грожђе пово.

Ерак. Но па да није он, ђели бы чпорци.

Петак. Слушай, шта је даље было. Господарь оде у Судъ, и тужи пудара, да је из његовог винограда тринаест нише пово, него из оногъ другогъ. — Шта бы ты ту пресудио?

Ерак. Шта ће бити съ Правох Горонъ?

Петак. Ово, што бива съ оним трећим, преко кога се пастира бију.

Ерак. То је зло; ерь онай трећи најпаче боя изучче.

Ерак. По то је лако: века и из оногъ другогъ винограда онолико воће, пакъ ће бити обоици право.

Ерак. Туже се људи, да се у Београду тешко карія добія.

Петак. То није истина. Ја знам многе, кои су најлакше кирће добили.

Кореспонденцiи.

Господину В. у В. — Вашу Новелу „Кацоња" писмо могли смо примити, што се съ нашим мишљењем о суштини Новеле неслажемо. Неће нам бити первый спомен характера и народног живота. Све споредности, кое су съ главним збитьем лабаво окончане, морао ма у коих одношеніи интересъ побудити. Све ово, што характере у њему светлость вепостевша, што закеће о вештини, земљи и народним обичаима, о политини, о историји и оним подобна неодрвна, — вала из Новеле изключити. Многи признаи разговори безъ икакве друге цили употребљени, до само да прановеду разврку, инаготовитателю врѣми и трудъ потроше, а читательима скупоцено време покради, понижавају Новелу до правога гатања, и одвраћаю читатељ. Нема с народъ узбите показано гвоздено стрпљење у томе, приказоби од вспике свои' списателя омиљену слику за свой драгій новцъ. Томе треба једнох врай учинити. Ко читатељ непочитује, тай и самогъ себе непочитује. Неможе много, а рѣчи рекн. Све што неприлази у врвх и у питателне сопове, природа баци изъ себе као трудезъ. Вратите се у свой народъ, упознајте се съ нѣговнх потребама, съ нѣговим слабостима и приликама, съ нѣговим недостатцима и укорењенимъ предразсудима, пакъ ћете довольно вештества наћи. Обујите га у довидљиву поступку одећу, придајте му духа, пакъ ћете нати красный обрнзъ, кои ће свиоме бити узрок. Тако Новеле бићеверно огледало, у ком ће се народъ огледати, во ком ће свое недостатке исправити, и врлине научити се цепити. У осталом ово с само даље живље, а ако с ово однострано, онда ћемо радо противно, основима подврелѣно мишље примити. М.

Господину С. у И. — Ваше преводъ съ нѣмачког примили бы но садржаи радо и прерадо, кадъ небы и на чистоћу језика нкали потрети. Други Европски народи, кои су, срећнимъ околностима подпомагани, узъ лѣпству савршенства узлетели, смотрю на трмећ самозволно у прошлости веку као на детинске играчке; имаћи давасъ сталнић, образованъ, богатъ и углађенъ језикъ, нехаю те нужде, свакій часъ обзирати се на сазу одећу мисли, већъ на самомъ предмету трудолюбно као пчелице по цвету раде. Ал' ви писно у томъ положаю; у вась језикъ још нѣма на стални правила сведенъ, још нису у народу разтурене речи у речнике постпане. Наша слогъ још се колеба и изъ слогъ сестрева прелази у другій. Свакій пише по своме мишљењу, и свакій остаје доследно при своме мнѣнію. Да све ово неподи на добру, то своји признаи, аз' опеть одъ своге вичнна веће ништа попустити. Aucun et opes et vasa frequens donabit amicus; qui vela ingenio cedere, rarus erit. При оваквимъ околностима врлино неостаје нам ништа друго, већъ придржавати се начина у писању они списателя, кои су меку разноснть своиомъ радьюмъ у народу добили. Наша школа, кои ће своимъ свшкољедивим мишљењемъ подобна магазину, пуномъ разлнчне, аз' разтурене и затворене робе, неможе нам у овоме за образацъ служити; она ће богатство у земље, коимъ се неможе нико поздовати. Они су у разговору пуни, а у писаню буквони, тако да нео састанъ неда ни гласе ни реча. И найсавршенія писмо може несавршена постати, ако с неисходимъ или противнимъ речма исправено. Но опеть даље писмо, да потврђено, што и частобна књига толику похвалность показало. Тудъ састанъ самозволно поправити и списателю ваше мнѣње извинити, значило бы, увести у литерарну диктатуру, кои к нојвећој Павловићу оволике непријатности причинили. Зато с најбоље, оставити свакомъ свое, и кирко стремити се къ предпостављеној цили по собственимъ начелима, а време ће о скалчимъ дѣлима пресуду изрећи. Ако даље узхтете ваших преводъ по показаномъ нѣма у Подунавки начину писано уделити, прима ћемо га радо и съ благодарношћу; у противномъ случаю можно, да бы нась извинити изволели. М.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА.

Бр. 2. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Є 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗДАЗИ СВАКЕ СУБВОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Вечерня молитва.

(Изъ Клаудіуса.)

Изиш'о месецъ, сайне се блистаю
На небу звезде, ясно и трепећу
А шума тамна стои, ћути,
Дивно изъ ливада с' пенѣ магла.

Све садъ почива, завѣса дружевна
У мраку мирно прострла с' умилна!
К'о тиха соба, где се туга
Дневна заборавит' смѣло мора.

Где месецъ стои, видите л' тамо вы?
Онъ полакъ види с', ал' є округ'о и
Лепъ! Тако веку стварь кудимо
Ако и невиде очи наше.

Мы горди синци людскога рода у
Воздуху куле зидаюћ' грешимо;
И мало знамо, многе вѣшти
Тражимо, блудимо съ правогъ пута.

Ты, Боже благій, дай да спасенѣ насъ
Погледи Твое; нека насъ суета
Несвлада! Скромни дай да смо,
Кротки и весели ту на земльи.

Безъ туге л' желишъ найпосле съ овога
Насъ света узет' блаженомъ смрћу! То
Кадъ будешъ уз'о, прими насъ у
Небо, о Господе, нашъ и Боже!

Вы, браћо, дакле мирно почивайте
У Бож'є име! Боже одреши насъ
Одъ греха, дай намъ мирно спават',
Болестногъ друга утѣши нашегъ!

л. с.

Петнаестъ Маріини суа.

(Съ Рускогъ.)

Марія се враћала съ тржишта Нантскогъ у место Пале, у комъ є съ матеромъ живила. Несматраюћи на далянъ путъ и на сунчаный жаръ, девойчица та ніе престаяла певати, збогъ тога, што іой є мати обећала дати петнаестъ суа, ако на тржишту прода све цвеће и воће, а она є имала врло много купаца. Осимъ тога, на другій данъ была є одређена свадба єдне одъ нѣны другарица, и она є ради тога веселя хтела себи купити лепу црвену пантльику. Не далеко одъ реченогъ места седила є девойчица подъ дрветомъ и бронла є вальда двадесетый путъ свой добитъ; светлећимъ се одъ радости очима сматрала є свои' 15 суа, кое є тако давно желила, и яко се замислила была, какву ће пантльику избрати, докъ наедавпутъ чу' жалостный гласъ. Неколико корака одъ нѣ стояо є слепый старацъ и просіо є одъ нѣ милость. Онъ є живіо у истомъ сеоцу, но сирота Марія редко є могла помагати му; съ тежкомъ мукомъ могла є одъ времена до времена понешто новца на страну оставити за свой накитъ. Молба старчева трону добру девойку.

„Давно већъ," говораше она у себи, „писамъ ништа дала Марціялу; а онъ є тако несрећанъ! Зашто му небы по-

кловила петъ суа? Я ћу наћи у разносителя и за десетъ суа лепу пантљику.“

Како рекла, тако и урадила, и млада девойка од'е далѣ, праћена молитвама и благосивлянѣмъ старчевимъ.

После неколико корака сретне она сироту жену, коя є едва ишла, — одупирући се на свой штапъ.

„Помогао ти Господъ Богъ, добра девойко!“ — рече іой сиротица.

„Кудъ си тако пошла, Матурино, по той жеги?“ запыта є добра девойка.

„Да потражимъ ма каквогъ воћа, коє є съ дрвећа пало; гладна самь, а немамъ за што купити леба.“

Марія се удуби у мисли. „Зашто небы и Матурина одъ мене оноликo добила, колико є добіо Марціялъ? Та и она є онако несрећна, а за мене ће добра быти пантљика и одъ петъ суа. То ће быти врло лепо, баръ ћу двоє учинити срећнима.“ Она іой даде петъ суа.

Добра Марія ушавши у село, спази младо момче, коє є край пута седило и, уватившн се обема рукама за главу, одъ плача єцало. Она му се приближи и позна у нѣму суседовогъ сина.

„Шта ти є, мой милый Іоване? зашто тако плачешъ?“

„Ахъ! мила Маріо, я самь пропао! Отацъ ми є дао петъ суа, да му бичъ купимъ; прелазећи преко Сожескогъ брода, изпадну ми изъ руке новци у воду, и нисамь ій могао наћи. Тако се несмемъ дома вратити, отацъ ће ме тући и неће ме сутра пустити на сватбу. Куку мени несрећнику!“

Марія га є тешила, но момче є све више и више плакало. На то узме она свои' последньи' петъ суа и даде ій сиротомъ Іовану.

„Мени садъ неостаде ништа,“ говораше она у себи, путъ свой продужуюћи, „ал' баръ момче неће батине извући. У осталомъ мой накитъ на глави іоштъ ніє тако 'рђавъ; може и безъ пантљике быти.“

Радуюћи се збогъ свогъ доброчинства, врати се найпосле къ матери, и приповеди іой о свему, што іой се случило. Мати є загрли са сузама радости. „Маріо, добра кћери моя,“ говораше она; „ты си сажалѣвала несрећнике; Богъ те неће заборавити.“

Другій данъ отишла є Марія на свадбу: она ніє была онако лепо одевена као нѣне другарице, ал' имъ ніє завидила, представляюћи себи, да є са свои' 15 суа троє учинила срећнима. У путу сусрела се съ Марціяломъ и Матуриномъ, кои су є благословомъ обасипали; а на вратма невестиногъ дома стояо є малый Іова, кои є къ ньой дотрчао, и плѣскаюћи рукама изліо іой благодарность. Тако є Марія была одвећъ весела, и никадъ є нису видли тако румену и милу. Свакій момакъ старао се съ ньомъ играти: после невесте, она бяше царица веселя, и млада девойка повторавала є свакогъ тренутка: „Боже мой! како ми є мило, што моє новце нисамь за разносителя задржала.“

Сеоске сватбе траю дуго, а особито у Бретаньи, и іоштъ су играли, кадъ є Марія съ матеромъ кући пошла. Ньнова кућа ніє была тако яко удалѣна одъ оне, у коіой се сватба проводила. Оне су ишле полако разговараюћи се о задовольству вечера, докъ наєданпутъ, при улазку у малу глуву улицу, яви се предъ ньима човекъ са злобнимъ погледомъ. Оне су се тако препале, да нису могле ни бежати; само су іоштъ могле искати помоћи, али се нико ніє явіо. Лупежъ већъ хтеде покидати златне крстове, коє су Марія и нѣна мати на врату носиле, докъ се изза тарабе продера громкій гласъ.

„Стой! стой, лупежу! говораше непознатый, та я ћу те —!“ Лупежъ, препаднутъ, наже бежати, и ове смотрише старца Марціяла, кои се трудіо са штапомъ у руци прећи преко рова.

„Како є то?“ рече имъ онъ смешећи се: слепъ, а прелазимъ преко рова; ніє ли то доста забавно? Но садъ се немате ничега више бояти; ево иду гости са сватбе, и лупежъ неће више смети на васъ напасти.“

Пре спаваня помолила се Марія Богу за беднога слепца, кои се случайно у найзгодніє време на путу десіо, и наградіо є за нѣно благодѣяніє, коє му є прошлогъ дана указала. Она є спавала, докъ є вика: ватра! ватра! иза сва пробуди. Савъ народъ быо є у тренутку на ногама. Огань се показао у некомъ маломъ пласту, сена, кои су вероватно сватови по неосторожности факлима поджегли. Помоћь є дошла брзо, и пожаръ бы угушенъ безъ сваке друге штете; но видло се, да бы пламенъ уватіо быо другій редъ пластова, да се ніє тако брзо буна подигла, а другій є пластъ принадлежао Маріиной матери. Прва о викнула: ватра! Матурина, коя є спазила димъ, идући къ своіой благотворници.

„Видишъ, дете моє,“ говораше мати Маріи, „Богъ те незаборавля.“

Млада ова девойка имала є козу, кою є она пасла по брдима Сожеза. Єдномъ, кадъ є она по лугу брала цвеће, чує наєданпутъ жалостно блеянѣ своє козе; разгледавши, види, да нѣна коза бежи изъ свію сила', а за ньомъ се устреміо великій пасъ; очи су у пса севале огнѣмъ, уста му запекла се крвлю, длака се узправила, видни бяу сви знаци беснила. На врску Маріину, коя є на колени и са склоплѣнимъ рукама хтела какву молитву очитати, бесный се пасъ устави. Погледавши на младу девойку и на козу, за ньомъ стоявшу, пасъ яко поскочи. . . Но у самомъ томъ тренутку яви се међу псомъ и нѣговимъ жртвама младо момче, пре него што є пасъ могао напасти, удари га сикирицомъ тако силно, да є съ окрвавлѣнимъ устма на землю се стропоштао. То є быо Іованъ. Онъ премлати пса батиномъ, а после одтрчи къ реци и донесе воде, да бы у чувство повратіо бедну девойку, коя є одъ стра у несвесть пала была.

Кадъ є она къ себи дошла, приповеди іой Іованъ, да є неколико корака одъ оногъ места, где є нѣна коза пасла, секао дрва, и чувши врисакъ, да іой є у помоћь дошао.

„Ахъ! добра Маріо,“ говораше момче, „како самь срећанъ, што самь вамъ могао помоћи! Я се іоштъ опоминѣмъ оногъ дана, кадъ сте ми дали петъ суа, кои су ме одъ отчине казни избавили. Одъ оногъ тренутка тражіо самь прилике, да бы вамъ се могао одужити, и завидіо самь Марціялу и Матурини, кои су вамъ свою признателность указали.“

Кадъ є Марія матери приповедила случай, кои мал' што є ніє живота стао, одговорила іой є стара Бретанька:

„Мила кћери, има два правила, савремена почетку света, кои нетреба нико и никадъ да заборави, пакъ ће све ићи исправно. Прво є: доброчинство никадъ непропада; а друго є: бываю ти нуждни и они, кои су одъ тебе слабіи. Ты си была добра, ты си дала помоћи молећимъ те, и Богъ ніє хтео, да твоя милость остане ненаграђена. Ты си помогла троимъ несрећнимъ, одъ кои — безъ сумнѣ — ниси се услуги надала. Ко є могао помислити, да ћешъ ты кадгодъ имати нужде, потражити помоћи одъ слепца, одъ слабе баке и детета? И опетъ насъ Марціялъ спасао одъ крадльивца, а можда и одъ злочинства опакогъ човека. Да Матурина ніє дигла вику, нашъ бы сенякъ пропао быо, а — да ніє было Іована, я садъ небы имала утѣхе, што тебе, душо моя, грлимъ. Буди дакле, мила кћери, увекъ добра, и опоминьи се онога, што є нашъ Господъ рекао: Любовь є — прва христіянска добродѣтель."

Марія ніє никадъ заборавала материнъ саветъ. Ню су узели као примеръ младимъ девойкама у оной страни, и приповедка о петнаестъ суа была є дуго предметъ вечернѣгъ разговора Бретаньски' христіяна'.

Кавкаска Вила.

Ђурђіянска лежи у Азіи на граници Кавказа, међу црнимъ и каспискимъ моремъ, дуго є заштићавала свою независимость кое одъ Перзіянаца, кое одъ Турака. Године 1783. подъ владѣніемъ Ираклія прибегне покровительству рускомъ.

Характеръ Ђурђіянаца веома є оригиналанъ, имаюћи хилядама любопытны чертій одъ други народа примлѣны, съ коима су у сусѣдству и съ коима су воєвали. Ньиове нрави и обичаи єсу и турски, и перзиски и руски. Ђурђіянци су люди лепи, гипки и виткогъ стаса, хитри и здрави; жене пакъ ньіове сматраю се за найлепше у свету; стаса су високогъ, а гибкость тѣла и милокрвность онакву имаю, као што су поете богинама приписивали; ньіове велике црне очи съ лепимъ и великимъ трепавицама блистаю као две звезде, коима се одликую, као што су се некада Римлянке одликовале; прекрасне черте лица ньіовогъ као да су шестаромъ измерене; то є узоръ грчкій, но већма утанчанъ, на комъ є азіятско сунце свой прекрасный цветъ већма развіо.

Кадъ су Ђурђіянке прве лепотице у целомъ свету, то какве су морале быти две сестре Азилія и Зулейка, одъ кои су прву и сами Ђурђіянци за найлепшу сматрали. Оне су живиле у Тифлису главной вароши те области, коя лежи на подножію горе Курске велике граве кавкаске планине. Куће су у Тифлису каменомъ зидане, ниске, съ малимъ прозорима, крозъ кои єдва нешто светлости унутра пробія; свака кућа има баштицу, съ края зеленимъ чбуновима засађену, а по среди цвећемъ и воћкама.

Зулейка и Азилія седиле су на диванъ одъ траве начинѣный у башти, ружичникъ гранитомъ ограђеной. Надъ ньіовомъ главомъ разапетъ є чадоръ са зеленимъ и жутимъ пругама. Зулейка є была величественія, Азилія лепша; быле су близнакинѣ и навршавале шестнаесту годину. Живиле су у радости, веселю и задовольству, неосећаюћи никакву бригу и тугу. Гордиле су се своіомъ лепотомъ и занимале єдинствено съ марамама, капама сребромъ извезенимъ, кашмирскимъ повезкама и свакимъ накитомъ, коимъ є природа ньи обилно обдарила. У читаню и размишляваню никадъ време непроводе, нити іймъ є стало до каквы умны заниманія, већъ тако у безпослици седе и силомъ праве, да іймъ дуго време буде.

„Шта ћемо, Боже, да радимо, Азилія?" рекне Зулейка. — „Ено єдне старе Перзіянке — како є ружна! Я бы волела неживити, него да сань таква! — — Да є зовнемо, да намъ што изъ арапски приповедки прича, єръ тамо има млого вила и гиганта! — — "

„То ће башъ быти како треба — — оди къ нама бабо, да намъ што приповедашъ," рекне Азилія наслонивши се на руку.

Баба ослаяюћи се на штапъ дође къ девойкама. Альина на ньой была є доста прилична, на глави округла капа пантльикама изподъ браде свезана, малый огртачъ покривао є остарѣла погнута леђа, дольна альина была є одъ простогъ кашмира; лице іой сво набрано, а кукастый носъ спустіо се чакъ до браде; показивала є у свему живый образацъ старости. При свемъ томъ очи су іой изражавале живость и доброту, и то іой доста пріятности причинявало.

„Здравствуйте лепотице," рекне баба главомъ дркћући — „какву приповедку оћете да вамъ причамъ? Я ій млого знамъ, научивши кое у Багдаду, кое по другимъ местама."

„Приповедайте намъ ма какву али волшебну," рекну обе сестре.

„Слушайте ме дакле:

Князъ Оскорисъ, прогнанъ изъ Холконда одъ Бугара, дође у єдну дубоку и страшну пештеру налазећу се у кавкаскимъ планинама; бежао є ноћу оставлѣнъ одъ свои войника и слугу и приспе са двема кћерима Фаустиномъ и Ліомъ у пештеру. Съ почетка су кћери одъ стра плакале а касніє заспале. Отацъ улучивши ову прилику удали се изъ пештере и оде къ найближой колеби, да мало леба добави.

Но гле жалости! Бѣдне княгинѣ сниле су, да су на ономъ месту, гди се єднооки люди налазе стану іоштъ већма плакати, и да бы отцу прибегле, почну по мраку тумарати; али на жалость іоштъ већма у средъ пећине заблуде; непрестано су тумарале добра три сата; капоследку обезсилѣне загрле се, да бы се одъ стра укочени удови разгреяли. Представляле су себи као да умиру, и као да се око ньи светлость тиха блиста. Поћуте мало и стишаю се при улазку у єдну маню пећину, у коіой су стене сяйнимъ

као биссеръ школькама украшене, а сводъ се одъ кристалны шљока на листиће поделѣны као сунце сяи; съ тогъ чудногъ свода падаю са свс стране бледе руже. Но оне се іошть већма дивиле другимъ појавленима: на дну водшебне пећине зеленіо се густый гай, поделѣкъ на две части; на єдной су страни великолѣпни чбунови съ ружама, ясминима и разнимъ цвећемъ; съ друге стране узвисили се велики класови одъ василькового цвећа, изгледаюћи зміеновидно на подобіе винове лозе, обременѣни жутимъ и плавимъ чбуновима. Посредъ тога гая њаше лепа и кротка жена као права ноћь; десномъ рукомъ подиже цвеће, а левомъ класове усправля. Њену лепу кестенову косу окруживао є великій златанъ обручићъ; поясомъ бисеровъ искићенимъ бела алына стегнута бише, кои се блистао као сяйна звезда; на руци іой златанъ прстенъ украшенъ діамантомъ.

„Здравствуй Фаустина, здравствуй Лія,“ рекне она умилнимъ гласомъ — „отацъ вашъ племенитый Оскорисъ, вратиће се къ вама текъ после пет година; вы сте сами себи оставлѣни; но я ћу васъ нечимъ обдарити, како бы се лакше у ваше отечество повратити могли. Одите овамо у мой гай и донесите ми одгудъ оно, што нашли будете на цвећу или лебу.“

Младе княгинѣ радо се повиную.

Фаустина наће на лепомъ цвету ново яе, а Лія на лебу тикву. Оне донесу те дарове и метну предъ вилу: ова додирне прстомъ яе и тикву; не єе разбіе и изъ њега изиће кристалный сандучићъ, кои се свєтліо и блистао као само сунце; изъ тикве пакъ изиће такође сандучићъ, али дрвенъ и простъ, на комъ є была изполована жута птица и лепъ цветъ.

„Кои сандукъ желишъ ты имати?“ упыта вила Лію.

„Обдарите ме, госпоя,“ одговори скромна Лія, „оныимъ сандучићемъ, кои є изъ тикве изишао.“

„А ты Фаустина, желишъ ли и ты такивъ имати — — на лебу има іошть єдна тиква.“

„Мени поклоните,“ рекне Фаустина пуна радости, „оный сандучићъ, кои є изъ красногъ воћногъ лета изишао.“

„Ты желишъ дакле кристалный сандучићъ?“ рекне вила, „но пази дівче, пази Фаустина; кристалный є сандучићъ ломанъ, лако се можешъ њега лишити; дрвенный се неће тако лако разлупати, премда по видимому ненгледа као онай, али може быти, да у себи што садржава.“

„Почемъ є Лія изабрала дрвенный сандучићъ,“ рекне Фаустина, „то є болѣ да имамо две различне ствари.“

„Ваше су желѣ испуњене! Опомените се увекъ кавкаске виле!“

Ово изговоривши наслони прстъ на чело єдне и друге девойке, кое одма заспе.

Кадъ се пробуде, нађу се у єдной пустыни.

„О Боже! шта се учини съ тоиъ Фаустиномъ?“ проговори Лія; „како си лепа, сестро! то є све волшебство учинило.“

У то време прођу неки каравани; єданъ одъ ныи спазивши ове лепотице наеданутъ стане и рекне іимъ, да седну на носіовницу, єръ до прве варошн пешице треба касати. Фаустина одъ гордости ни словца проговорила ніе; Лія пакъ примивши ову понуду благодарила є добримъ людима. Тако су путовали два дана. Фаустина се іако разгнѣви, што мимопролазећи путници негледе на ню, већъ на скромну Лію. Стрепила є за свой кристалный сандучићъ, и да бы сачувала, држала га є непрестано на крилу; сама є себе питала, вашто є Лія онай гнусанъ дрвеный сандукъ.

Каравань приспе у непроходиму пустыню, где є найвећа препека была. Єстино іимъ поче нестаяти, воде врло мало — доћу до очаяня. Найпосле сваки Лія съ друге стране повеѣди кои цветакъ; она каравањи рекне да оноиъ странома ударе, єръ ту у песку мора быти какве влаге а недалеко можда и какавъ изворчићъ. Сви є послушаю. После два сата нађу на изворъ између две стене лежећій Сви су садъ на Лію съ найвећомъ благодарностію гледали, а на Фаустину сасвимъ заборавше.

„Дай да видимъ, шта има у моиъ худомъ сандучићу;“ рекне Лія у онай паръ, кадъ су сапутници њени већъ последнѣ єстино између себе делили. — Кадъ сандукъ отвори, покуси изъ њега лебъ, пиринчъ и друго єстиво. Чаровно ово појавленѣ иако обрадуе путнике; стеку се сви око Ліе съ благодарнимъ погледомъ; Фаустина пакъ кою су съ почетка съ удивлењемъ гледали, сасвимъ у заборавности остане.

После петъ дана доћу у найблизу варошъ; наеданутъ се распростре гласъ о двема овнмъ лепотицами. Фаустина є превукла на себе найвеће вниманіе. Прву є бывши краљ узео са свою кћерь; друга, дознавши да є година неволна, скупила є око себе и подпомагала оскудне и бедне. Првой су се дивили, другу су љубили; Фаустину обасипали похвалама; Лію су благосиляли. О њима се по свой варошн и у двору разговарало.

Протекло є већъ было четиръ године. Оне су по казиваню чудноватe оне жене и данъ знале кадъ ће се ніовъ отацъ повратити. Да бы Фаустина іошть лепше изгледала, непрестано се катила, узевши у руке и кристалный сандучићъ. Єдна одъ служавки намештаюћи іой покривало на глави, случайно іой косу разбаруси; сазнавши ово лепотица тако се разлюти, да є служавку стала тући; но у томе испусти кристалный сандучићъ кои се на комаде разлуци; комадићи они за неколико минута у светлости горели су; наеданутъ сва светлость изчезне и појви се прекрасна ружа. Тужно подиже Фаустина лепъ овай цветъ, али на жалость поче одма венути.

Бѣдна Фаустина одъ жалости разболе се, а ружа, кои се пре овако светлила, на нѣномъ челу увене!

Добродѣтелна Лія утѣшавала є свою сестру.

Лепота траје за неко време, али насково прецвета и опада; добро пакъ срце неисприпный є источникъ тихе радости и мирногъ живота.

Тако говорише стара Перзіянка.

„Зулейка и ты Азиліа!“ рекне баба тужнимъ гласомъ; „кавкаска вила и васъ є обдарила кристалнимъ сандучићемъ, но пазите да се неразбіе; гледаите да одъ нѣ и дрвенный сандучићъ добіете; єръ ако се лепота назива ружа лица, то се доброта слободно назвати може ружа душе — — а душа неумире!“

Два отца.

Једанъ одъ найзнаменитїи француски списателя рекао е о Турцима: „Њихове су нравы жестоке, надмене, а сазъ и разнѣжене; жестокость примили су одъ Скита, а разнѣженость одъ Грка.“ То су три отмѣне черте характера турскогъ одступаюће отъ њихови паметника и обичая. Они заклетву тако хране, да и у найвећой нужди погинути нећеше; странци, кои съ њима тргую, задовољни су съ њиховомъ једномъ речи, нетражећи никакви писмена. Веома су одати фамилїи своїой; сва њихова по видиному гордость изчезне предъ њиломъ супругомъ, кћери, а нарочито предъ сваюмъ.

Подъ именомъ трапискогъ или цариградскогъ Босфора познатый пролазъ свезнава мраморно съ пуним норемъ. На брежульцима величествене ове воде узвишава се Цариградъ; његово положење ставља га међу чудеса света. Дужъ пролива подижу се хиљадама прекрасни увеселителны здањя блиставши се у зеленилу, међу коима се одликую дворови султана, паша и посланика.

У једномъ одъ ови чаровны здањя живио е Хафизъ Месинъ, богатъ, почитованъ, презирући честолюбіе, кои е сваъ животъ своїой фамилїи посветіо. Особито е онъ внимање обрћао на свогъ двнаестогодишњегъ сина Алію; срдце е његово према овоме детету было материнско; уображавао е себи судбу и славу сина свога, испуњено хиљадама опасностій, кадъ е на будућность помислио. Но где жалости! Навданшутъ съ вечера извани града налазећи се дворъ Хафизъ Месина зваче одъ кукања, онъ једанъ одъ теже туге ни словца проговорїо ніе! Младый Алія купао се на дну баште, куда вода изъ Босфора протиче, и утопіо се; његове ађанске ћеце су на обали. Ето што е опечалило домаћина. На годину дана после тогъ несрећногъ догађаја доће Хафизъ у собу раскошнимъ намештаемъ украшену и седне покрай своје супруге а матере Алінае; иза њега стояо е младый Грк близу разширены свилени завеса сребромъ извезены. То е было младый Фарзарисъ са острова Самоса кога е Хафизъ по силу ужасногъ закона одъ родителя отргао. За време три године дана његовогъ бављења кодъ Хафиза придобіе младый овай Грк велико благоволенъ, и бывши као другъ сину његовомъ Алія, употреби ову искрену наклоность безутћешногъ отца на свою ползу.

„Мой бѣдный Алія,“ рекне Хафизъ уздишући, „и никако немогу да верујемъ, да е онъ умро. Ево већъ година дана, како ни та туга мора душу —“

„Господару!“ рекне младый Грк пресекавши речъ Хафизу; „три су већъ године, како и мене мой осиромашёлый отацъ оплакуе. Богъ е тебе онако исто оскорбіо, као што си и ты могао отца — то е правда Божія.“

На ове речи Хафизъ страшно се разљути и метне руку на ножъ савъ бисеромъ искићенъ.

„Робе неблагодарный! Заръ се ругати усуђуешъ мојой туги? —“ викне Хафизъ.

„Неругамъ се, господару,“ одговори тихо Фарзарисъ, „већъ те молимъ, да не кући одпустишъ, па ако е твой младый Алія у животу, Богъ ће се умилостивити и теби ће га повратити, као што си — — —“

„Ахъ, ніе тако, Фарзарисъ! онъ е умро — бѣдно моје дете!“ рекне Хафизъ тарући пустима браду. „У осталомъ ты имашъ право, врати се твомъ отцу; кои те е тако љубіо, као што самъ и могъ Алію — —“

„То е тако, онъ веома страда, па ел' то правда?“ одговори Фарзарисъ, „љубезный господару, мой отацъ башъ е овогъ минута у таквой туги, у каквой се и ты садъ налазишъ.“

„Иди, иди! и нека баръ капля утћехе отца твогъ услади тугу Хафизъ Месита!“

На генуеску лађу, коя е робу носила на различне острове Архипелага, а тако исто и у Самосъ, седне младый Фарзарисъ, кога е самъ Хафизъ до обале допратіо. По поспѣшномъ петру лађа брзо изчезне испредъ очію Хафиза; ёръ е густа магла сазъ Босфоръ покрила была.

На шестъ месецій после одлазка младогъ Грка падне Хафизъ у очаяње, и да га небы ово до крайности довело, прими се државне службе. Но овогъ се увекъ сумраня съ посла кући враћаю, ненашавши оно мило спокойство, коимъ се некада наслађивао, кадъ га е Алія предусретао и љубко му приповедао. Кадъ се и у самомъ звању ніе успокоити могао, пресели се наново у предграђе, гди е пре толико времена срећу уживао.

Једногъ дана предъ вече седне онъ на украшеный чамацъ са 12 весала, на коимъ е свиленый заслонъ одъ сунца разапетъ было, са четиръ стране лепимъ ройтана боѣ пурпурне искићенъ. Веслари су сложно возили, а вода се весала задаюћи блистала се као фосфорна каша; дворожный месецъ пливао е по хоризонту, а изазеће звезде трептиле су као самый пламенъ.

Мимо прекрасне ове лађице Хафизове проће малый чамацъ съ ветриломъ, боѣ се чинаше, као да по волнама морскимъ плива.

„О! господаръ домаћине, —“ рекне једанъ изъ овогъ малогъ чамца ласкателцимъ и веселимъ гласомъ, „добаръ данъ и срећанъ састанакъ!“

То е было Фарзарисъ.

Оба чамца стаю. „Дјете!“ упыта Хафизъ, „одкудъ ты овимо? — — Оди у мой чамацъ да се поразговоримо.“

„Господару! Зовки и овогъ одважногъ нашегъ морнаноша, да самномъ доће, онъ ћете моћи известити о твомъ миломе сину Алія.“

Хафизъ немогаше веровати речма овимъ, неотиће викне и опружи врат, да бы бољма чуо одъ Фарзарисовогъ сапутника, кои е своимъ мужественимъ погледомъ и благородникъ стасомъ узоръ физіономіе грчке представлао.

„Твой синъ Алія,“ рекне сапутникъ, „купао се башъ тада, кадъ е некій Грк око обале твогъ увеселителногъ дворца пловіо, и спазивши твогъ сина, съ тежкомъ га е радости сречао, као да ну е сродникъ было —“

„Зликованъ!“ викне Хафизъ! „и зашто то да — —“

„Зато, што си и ты његовогъ сыну отргао.“

„То є дакле учиніо отацъ Фарзарисовъ?“
„Єсте — онъ є твогъ сина одвео.“
„Да лукавогъ човека! па гди є онъ?“
„Онъ поредъ тебе стои — я самь тай. —

„Сина могъ! Фарзарисъ — сина могъ!“ викне као безсомучанъ изъ гласа и онесвешћенъ падне на диванъ у чамцу; међутимъ Алія изъ оногъ малогъ чамца радостно скочи у отчину лађицу.

Полетъ у небесный просторъ.

(По Отону Уле.)

Конгодъ є съ чувствомъ сматрао обноћь плаво звездама осуто небо и нѣговъ безконечный просторъ, тай є морао у души осетити ону неописану чезню, винути се къ онимъ светилама, у онай мрачный, сунцама посутый просторъ, и дивити се и топити у неизпытаной Божіой премудрости. — Ко ће намъ позаймити крила, да тамо приемо, да се чуда нагледамо, да у изумленѣ одъ Божіегъ величества паднемо? Одъ духовны крила нема снажній, нема бржы крила. Айде дакле читателю, да се къ ономъ трептећемъ престолу узвисимо, и брзиномъ помисла, покрай оны небесны светова пролетимо, необзирући се на ньиовъ строй на ньиово вештество и на ньиову природу; єръ къ томе намъ є време одвећъ кратко. Ко бы могао 315 година живети, те да на крилма олує само до сунца дође!

Огнѣно сунце зађе, и тиха се спусти ноћь, звездама посу се небо и наше су очи жельно къ онимъ светилама управлѣне. Чини намъ се, као да намъ се духови у помоћь приближую, као да намъ тихо шапћу: Мы смо вестници съ онога света, айдете, да васъ тамо однесемо, у оне чудне светове, у нашу постойбину! Ко сте вы, небесни суштества? запытасмо ій зачуђени. Вы сте насъ често виђали, одговорише намъ они, али нисте на насъ мотрили, што нисте чезню познавали. Мы смо зраци светлости изъ оногъ света, кои се на волнама етира тамо амо колебаю.

Зракъ насъ подиже, и гле, чини намъ се, као да є само єданъ секундъ протекао, а мы смо већъ поредъ месеца прозуяли, а после осамъ минута и 18 секунда появи се предъ нама грдна сунчана лопта, коя бы могла 2000 пута све планете, два и по миліона пута нашу малу землю у себе сместити. Но и она брзо остаде за нама, и мы се све дублѣ у безконачный просторъ упустисмо. Планете пролећу поредъ насъ као кућице на желѣзници, пролетесмо крозъ ято безчислены огнѣны кугла и падаюћи' звезда', прођосмо поредъ одломака порушене планете, коя звездарима нашима толико посла дає. Пролетесмо поредъ силногъ Юпитера и нѣговы пратилаца, поредъ Сатурна съ нѣговимъ чудноватимъ круговима, поредъ Урана съ нѣговымъ данима и ноћима одъ 42 године, и приближисмо се найдальой платети у нашой сунчаной системи, т. є. Нептуну, кои су истомъ пре краткогъ времена люди пронашли. Већъ $4^1/_4$ сата протекло, одъ како смо се са землѣ кренули, а іоштъ смо у самомъ почетку нашегъ путованя, далеко одъ наше мете.

Далѣ дакле безъ одмараня. Пустисмо се у тишму безчислены комета, кое на све стране оне просторе просецаю, прођосмо крозъ ньиове миліоне миля дугачке репове, и увеселявасмо се съ ньиовимъ чудноватимъ створомъ и воздушнимъ нѣжнимъ вештествомъ ньиове езгре, према комъ бы се найтаня магла на нашой земльи могла іоштъ густомъ назвати. Већъ смо 14 сатій на путу, и садъ поздрависмо благословену комету (репату звезду) одъ године 1811. съ нѣнимъ прекраснимъ двострукимъ репомъ, кои іой као какво сяйно покривало главу умотава. Више дана смо іоштъ летили, ношени зракомъ светлости, неописаномъ брзиномъ, и све се єднако появльиваше нове комете у дубльини простора, комете, кое є ће се можда после толико тисућа година земальскомъ оку появити. Іоштъ єднако дакле нисмо достигли крайну (границу) наше сунчане системе.

Баръ за єданъ тренутакъ морамо се одморити. Дай да се обазремо на тишму светова, кою смо за собомъ оставили, на тисуће различны света формій, кое су овде у тежке лопте сбивене, тамо као етиръ лаке у грдне просторе развучене, а све єднимъ поредкомъ, єдномъ вольомъ свезане. Све оне послушно обригаваю свогъ силногъ владаоца, сунце, привлачене као каквимъ невидимимъ узима! На тай начинъ заръ и међу световима има по степенима реда? Никако! Та ты бы морао твою земальску меру на земльи оставити — па како се усуђуєшъ дакле твоя малена дружствена понатія пренети на поредакъ света? Овде влада само законъ, а законъ є, равнотежа тела. Она се окрећу око обште точке тежине, коіой се и сунце кланяти, коіой покой свое силне мáсе жртвовати мора. Єръ тежина, привлачећа сила єсть с'єдинююћа свеза светова. И сунце има своє годишнѣ теченіе, па ако нѣгова година и трає само $25^1/_2$ дана, ако средня точка нѣгове стазе и лежи у самомъ нѣговомъ телу, то опетъ на томъ има благодарити грдной претежніой тежини свога тела, коя га є обштой тежине точки тако близу примакла, а не особитомъ преимућственомъ праву, надъ другима равноправнимъ сапутницима господарити.

Последньи усамлѣни путници наше постойбине већъ намъ чезну иза насъ, и стрáни, непознатый светъ прúма насъ. Летенѣ светлости малаксава у овой пространой пустиньи, и опетъ се іоштъ єднако светли у той магловитой дальини мéта нашегъ путованя, тай найвышій вр'ъ. Каква є оно светла звезда, тамо управъ предъ нама, коіой на сусретъ идемо? Ваши є звездари имачно познаю — тако намъ шапуче нашъ зракъ светлости, кои насъ носи, — и ваши земляци на югу поносе се съ тимъ трептећимъ украсомъ свога неба. То є она красна звезда, кою Кентауромъ називлю! Она є найближа у пространомъ округу, где ћемо се ставити. Али є $3^1/_2$ ваши' земальски' година протекло, одъ како нѣни зраци изъ оногъ суседногъ света къ нама путую. $3^1/_2$ године? запытасмо ожалошћени, — а да колико ће трайти наше летенѣ до удалѣногъ умишлѣногъ нашегъ места? Петъ стотина година, — одговори зракъ светлости

равнодушно — а то є маленкость за насъ, децу безконачности! — Али вечность за насъ децу на земльи! — одговоримо препаднути, и садъ намъ се летенѣ светлости, кое намъ є мало часъ несвестицу доносило, учини, као да є тромый, пузећій коракъ пужа.

Зашто сте се усудили, поћи у наше просторе, кадъ васъ вечность ужасава? — ругаше се зракъ светлости. — Видите, 8000 година летимо мы већъ одъ єдногъ края овогъ царства света къ другомъ, одъ єдногъ края оногъ светлуцаюћегъ се круга светова, кои вы млечнимъ путемъ називате, къ другоме. А съ оне стране поздрави'ће насъ нове, веће системе светова, — вама се наравно чине да су само магла. — Мы бы морали толико миліона година путовати, те да вамъ одтуда вести донесемо.

(Продужиће се.)

СМЕСИЦЕ.

[Царъ змія.] У нашемъ народу постои гатка о некомъ цару змія, кои има на глави блистаюћу се круну. Ово суєвѣріє основано є, као и друга, на погрешномъ народномъ представленю о природи. Народъ све оно, што неуме разяснити и протолковати, сматра као чудо, и одъ тога угреяна фантазія ствара чудновата суштества: духове, ципове, змаєве, виле и овима подобна. Но ніє само нашъ народъ такавъ; у томе се сви народи уобште саглашаваю. Међу многимъ другимъ подобіяма навешћемо само єдно.

У єдномъ немачномъ листу пише єданъ кньижевникъ: „У момъ детиньству слушао самъ у Тырингу, да се близу обале налази царъ змія у рогозу съ круномъ на глави, и да га се, подобно водной вили, нѣгови поданици боє и страше. Шта є управо по єстествословю тай царъ змія, ніє се могло изъ тога протолковати. Но то ми у касніємъ времену опетъ паде на паметь, кадъ самъ у некимъ єстествословнимъ новинама читао о некой двоглавой зміи. То є была претенаста змія (Coluber natrix), кою є княжескій окружный шумаръ у Хохдорфу (у Баєрской) сматрао. Она є у двизаню была врло живостна, нити іой є нѣкъ неприродный створъ у томе и найманѣ сметао. Но опетъ се то двизанѣ, по свой прилици само збогъ необичногъ угледа, чинило доста чудно и необично. Она є палацала єзикомъ часъ изъ єдны, часъ изъ други', а часъ изъ обои' уста. Тако є исто и вилице разклапала и шикала, кадъ є разлюћена была. По казиваню нѣногъ притяжателя, ждерала є муве и локала є млеко и єдномъ и другомъ главомъ. Живила є преко три месеца, докъ є найпосле нису убили.

По свой прилици дао є подобанъ случай повода горнѣмъ представленю о цару змія, у толико више, што є познато, да су стари народи у своимъ сматраню природе са зміомъ найвише посла имали, као што и данасъ у вештачномъ представленю за образъ вечности служи, кадъ се зубма за репъ увати. Кадъ желимо суєвѣріє изтребити, онда є ямачно болѣ и известніє, протолковати га изъ природногъ зло протолкованогъ узрока, него га просто изсмеяти. Да є горнѣ толкованѣ свакояко правомъ узроку найближе, могу іоштъ и изъ тога извести, што є некадъ у време Линеа, године 1735е подобно у природи чудо показивано. То є была змія седмоглава, кою є притяжавао градоначелникъ Андерсонъ и нѣговъ братъ. Ово тако звано чудо бяше онда за 10.000 марка заложено, кадъ га є Лине као превару прогласіо, говорећи, да є у зміину кожу врло вешто седамъ ласичины глава умештено. Овай гласъ учини велику хуку и буку. Лине самъ, кои є имао ту стварь предъ академичнимъ судомъ доказати, буде принуђенъ изъ Хамбурга на вратъ на носъ побећи, да бы освету браће Андерсонъ избегао.

Кадъ є дакле и самъ изображеный светъ толику важность оваковомъ одступаню одъ природе поклоніо, онда ніє чудо што га є обичный човекъ у сяйность чуда обучао и у своє гатке преместіо."

— Странацъ некій у Бечу упыта фіакера, коимъ бы путемъ найлакше до полиціє доћи могао; на кое му овай одговори: „уђите у найближій дућанъ и счепайте ма шта."

— Официръ некій, коме є коса яко опадала, имађаше обичай увекъ є съ помадомъ мазати. Єдногъ дана нашавши кутію сасвимъ празну упыта служителя за помаду; овай му безазлено одговори, да є истомъ кожну поставу на капуту намазао, како му небы длаке опадале.

— Болестникъ некій одъ водене болести болююћій рекне лекару набусито: „господине! ево већъ толико времена како ми долазите — па све узалудъ — зато васъ молимъ, уништите єднимъ ударцемъ причину болести." — „То я одавна желимъ" одговори му лекаръ смеюћи се и узевши штапъ разбіє єднимъ ударцемъ стакло съ виномъ, кое є на асталу стаяло.

Прво осветленѣ Београда у години 1856.

Фенѣри букте и градъ савъ светли с' одъ пламеногъ зрака:
Дайте, о грађани, ширкъ, изгоре, спржи се градъ!

Кореспонденција.

Господару І. П. у В. — Куће, о којој сте изволели бити жељли, продаје се за 4000 фр. ср. Њено положење веће моћи никако ваше очекивање задовољити, пошто є у оваквој побочној улици, у којој готово никакве обртности нема, да о изгледу на какву користну радњу нескоре ни споменa бити. Друго и Земун уобште ніе за тавну радњу; єр є ова варошь доста незнатна, да би знатнијих прометићаћа намерну струју радња окинити могла. Осимъ тога место є оно у тесној одвећ свези съ горњимъ местима тако, да велика часть житељства свое потребе одъ тудъ себи доноси. Што се пакъ тиче околине вароши, то вамъ по искреној дужности јављамо, да є иста одвећъ ограничена, пошто є варошь она у троуглу, Дунавомъ и Савомъ састављеномъ, и овай угалъ износи одъ прилике осму часть круга. Ово обстоятелство, као и околне на близу лежеће знаменитіе вароши, одузимаю Земуну ону користь, коіой друге вароши на овомъ цветаюо благодере.

Господару М. у М. — Истина є, да се изъ окружногъ писма (циркулара), коє є месеца Марта ове године издало пустријско кредитно заведеніе за трговину и занате, коимъ основаньемъ у Пешти Филипъ обзнаніе, — нешто закључити, да ли ће се операције тога заведеніа простирати и на војничку крајину и на војводство Србіе, почемъ се овде споминъ само Угарска и Ердељ. Но при свемъ томъ ми вамъ увераваио, да се ту и каквъ предъмъ подразумева, свакодневно, да се можете съ поуздањемъ реченомъ Филипу у Пешти обратити, ако вамъ иначе неодговараю друге какве сумње, осимъ ове у вашемъ писму изложене, коє су просто — географичне природе. Каква є пакъ делатность споменутогъ заведенія можете видити ово изъ напеделногъ окружногъ писма, ово пакъ и то поглавито изъ штатута тога друштва. У осталомъ можемо вамъ известити, да є уважено овчега више поуздања и почитања достойнымъ опрва' довољно, те да сораземно сходнимъ кредитъ отвори. При свему мислимо, да намъ у дужность спада, опоменути васъ, да се при такоюй узимкой обвезаности за обдржанѣ целога сетите ове немачке пословице: „Treu — schau — wem??“ т. є. повераваће — гледай — коме.

Господину Г. у Б. — Баву историску приповедку неможемо употребити; прво што ни една подлиность ніе подробно описана; друго што се у њой такве фантастичне ствари налазе, да и сама фантазіе неможе себи путъ да проври — потоме ниєте ни когда, како што приповедка захтева, ни едно цело да сведете. Такова приповедка изъ сваки одношаја состоећа се више би дражила читателя него што би га задовољила. Разлику између историске, поетске и друге приповедки осимъ страни пунтора можете наћи у „Теорији Поезіе“ одъ г. Ђорђа Малетића. —

Господину И. у В. — Съ прилогомъ вашимъ задовољисмо; што се пакъ острожногъ овогъ дћла тиче, о коимъ се у писму нарикавате, ми бы тогъ мнѣнія били, да исто надаље одложите; єр ту се ниште светско искуство; кое вы у вашимъ годинама немоюете имати, — Ваше силе напаше бы на ике препоне, а лако бы васъ то напрезаньо и одъ свакогъ будућегъ рада одвратити могло. —

Господину Р. у Ш. — Песме ваше немогоше употребити, єр є чиста проза. —

Господину К. у К. — „Васкрсъ Српства“ неће досћи Србіи пробудити — на волю вамъ остае и у напредних стихове примати, но будите уверени, да за читаньа нису — много є напетіе, туће добре стихове читати, него самъ коснике примати. —

Спомињемо, да ниједе и ослични соколи;

ОГЛАСЪ.

Зато умољавамо сваког, да нетри на опись ослипца.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ НАТЕ ОДЪ ПРСНО.

Овай се сокъ досада по увераваню найгласовитій лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а имено противъ

кашља, грипе, кінянце, промуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, коимъ су узели тай сокъ, доказую, да немогу да буду безъ њега и да само њему нашу благодарити, што имъ є олакшана боля и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найбоље препоручуе као малой деци, тако и найстаријимъ лицами; вкусъ му є врло пріятанъ.

Стаклешцета су стейриского бильногъ сока бела, горе дугуиста и са найлѣпшимъ вињцима, на коима као и на стакленцету пише: „Апатеки водѣ „код Јелена у Градцу“ и „І Р А“, добро су сатворена, и на њима су надписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна є одногъ стаклешцета 50 кр. ср.; макъ одъ два стаклешцета немогу се слати. Што се запше и пошље два или четирь стаклеца, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургхайтнеръ, апатекаръ водѣ „Јелена“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки водѣ „Златногъ орла“ Карла Трепчика.

Пренумерацію на Подунавку прима у Београду и књижара Г. В. Валожића. Иста є књижара уєдно и опуномоћена, одъ ГГ. Уписника новце примати и признанице издавати.

Цена є Подунавки:

Одъ Маја до конца Децембра 3 фр. 20 кр. ср. Одъ Маја до конца Септембра 2 фр. 5 кр. Одъ Маја до конца Јунія 50. кр. ср.

Примѣчава се и то, да ћеду ГГ. стари наши Пренумеранти новый течай Подунавке до конца Јунія, безъ да се наново пренумерирати требаю, примати; єр су дане у последньимъ несецима тай листъ неуредно примали.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 3. ТРИЈЕСЕЧНА ЦЕНА Е 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У НЕДЕЉИ. 1857.

Лихонинац.

ПОСРЕДИО П. СТЕКИЋ.

Повѣсть, коју ћемо садъ приповѣдати, догодила се одприлике на две године после јулијске револуције; место гди се то случило, было е марсељска околина. У то време доселіо се овамо Антоніе Грунетъ, старій некій лихонинацъ, кои се у Паризу обогатіо, одъ оны, кои су къ нѣму прибегавали, да бы своје страсти задовольити могли. Но при свемъ томъ што е великій интересъ узимао, опетъ ніе было нѣкаквихъ тврдица, еръ пошто е велико имање зграніо, было е толико памети, да се побрине, како ће себе и свой новацъ обезбѣдити, да га не бы опетъ у каквой опасвой шпекулацији изгубіо, еръ се и найпредосторожніи може лако преварити. Тежко бы се рѣшіо Антоніе, кои е на немирный трговачкій живот навикнутъ было, да изабере за будуће обиталиште своје польске добро, да га ніе на то навело неко любезноститно суштество, кое е стару кућу, у кою се преселіо, у рай претворило. То е была Марія Ла-Туръ, сапротница, кою е лихонинацъ на место кћери подъ своје узео. Она е само могла склонити Антонія, да парискій воздухъ са здравымъ приморскимъ воздухомъ промени, и то не зборъ тога, што іой се у Паризу допадало — еръ коіой се младой францускињи, коя весела и задовольство люби, небы Паризъ допадао? — него изъ едине благодарности за нѣжну бригу, кою е лихонинацъ о іной свагда водіо, и изъ убѣђења, да ће га на тай начинъ найбоље задовольити моћи. Антоніе се найпосле на то склони, остави Паризъ и пресели се у кућу своје отца, коя е была у едномъ марсељскомъ предграђію.

У овой врло старой кући, коя е много соба имала, кое су по већой части необитаване биле, живіо е онъ са два послужителя; ово бы место по своје сполашњаћъ изгледу врло жалостно изгледало, да га ніе Марія у пріятно и угодно обиталиште преобратила. Марія е и сама врло пріятна и љубезна была; по живости, веселости и безбрижности подобна е была каквомъ Анђелу светлости у овомъ врачномъ обиталишту. Ютро е обично с' песмомъ поздрављала и занимала бы се или радећи у башти, или друге домаће послове извршивајући, или у соби сшпрајући; и кадъ у томе неколико сатій проведе, узела бы обично свой шеширъ и на главу метнула — о, како е љубезбстойна была ширъ и на главу метнула — о, како е љубезбстойна была-шпиръ и на главу метнула — о, како е љубезбстойна была-шширъ и на главу метнула — и отишла бы къ старомъ лихонинцу, кои е обично новине читао и са страомъ оно тражіо, кое бы се на трговину односило; по краткомъ разговору одвела бы га са собомъ у шетню да бы слађе и пріятніе ручао, еръ е у Паризу због многа послова и вкусъ изгубіо. На овой шетньи опазили су Антоніе и Марія већъ пре неколико недели некогъ бледогъ, виткогъ младогъ човека, коме су мрки бркови и особите черте лица давале изгледъ каквогъ седика. Они су га увекъ налазили у непосѣштаванымъ и удаљенымъ предѣлима, кои су своіомъ живописномъ лепотомъ заиста заслуживали, да ій кичица каквогъ умѣтника сними. Ако е каква стара арендаторска кућа была у романтичномъ положењу, то са могао овогъ бледогъ младогъ човека у њеной околини наћи, гди се само какво старо гранато дрво са своимъ тужнымъ грањицама узвишавало и веселе сѣче и млађе шибљике осѣњавало, ту бы обично седіо овай младићъ по више сатій, испитујући природу завешену у своіой вештини. Свака стара, бршљаномъ покривена зидина, прибѣжиште сова', привлачила га е къ себи и прибављала му е забаве за неколико дана.

Одъ неколико неделя биху Антоніе и Марія учествујући гледаоци при послу овогъ умѣтника, но найпосле буде они младе девойчице, због њеногъ бледогъ лица и мирова младя девойчица, због њеногъ бледогъ лица и мирова младя девойчица, због њеногъ бледогъ лица и мирова-ногъ и ревностногъ свакидашњега посла тако љубопитљива зиати, ко е тай младый човекъ, да е Антонія наговорила, да почне съ њимъ што говорити. То е младогъ вештака, као што се изъ разговора видило, врло обрадовало; они дознаду да е Енглезъ, кои, на своме путованю жели сваку згоду-ну прилику употребити, да се у своіой вештини усавршенству; или пређути узроке, кои су га до овогъ времена у Марселю задржали. Антоніе га позове къ себи, и наскоро буде онъ свакидашній гостъ у његовой кући. — Једногъ зим-

ногъ вечера, пошто су сѣ Антоніе, Марія и младый вештакъ у антоніевой кући око пећи скупили, забављали су се поверителнымъ разговоромъ, когъ е дражесть узвишавала страшна непогодя, кои е наполю бесниа. Ноћь е была бурна, ветаръ е бесніо и крупна киша ударала е силно у прозоре оне собе, у коіой су ваши познаници седили. Кроз димнакъ могло се чути свирѣпство олуе, кое е по крову бесніа и звиждала, па и саму ватру на огньишту на кожъ е велика гомиля дрва была, іошть ньена распаљивала. Съ едне стране топле пећи седіо е Антоніе Груметь, спрамъ ньега Едуардъ Раймондъ, а између ньи живостна и љубезностна Марія, али тако, да е готово ближе была младомъ умѣтнику него старомъ лихоимцу. Антоніе ніе много говорію, па зато су се само ово двоє млады забављали, кои су всѣхъ врло поверителни были, и ако су се текъ пре шесть неделя упознали. Лихоимацъ е здраво волію Енглеза и што е чешће долазіо то му е све милія было — „Одите господине," рече Марія после краткогъ ћутања, „да играмо шаха, докъ мой отацъ мало продрема. Вы сте ме последнѣ игре матъ учинили, па зато бы желіла, да намъ вратимъ." Съ великомъ радости и готовости слѣдовао е Едуардъ овомъ позиву. Шахъ (даска) се одма донесе и фигуре буду наместене. Марія повуче едногъ сезика. Игра буде за неколико минута одъ обе стране съ ћутањемъ продужена.

„Вы зацело любите страстно вашу вештину," — рече Марія замишлено — „єръ сте у вашой науки неуморими." — „То ни е зазатъ" — одговори младићъ и по ньеговомъ бледомъ лицу просне се слабо руменило; — ако ми моя вештина сретно за рукомъ испадне добро ће бити; ако не, господична, онда сами просіакъ." Онъ е ове речи съ тавнимъ ньимъ гласоударењемъ и узбуђењемъ изрекао, да се Марія часто забринуза и тужно га и сажалително погледала. Затимъ продужи онъ огорчењемъ: „Мы Енглези ниско спи лордови, баръ я писань, премда сань као благородникъ рођенъ и воспитанъ, немамъ ништа до моє вештине, одъ кое судба моя зависи." — „На како —" запыта Марія страшљиво, али недовршни питанѣ; єръ іой се чинило, да е неумѣстно. — „Я разумемъ ваше питанѣ," рече умѣтникъ съ горкимъ смешењемъ: „Вы бы желили знати, одкуда я живимъ, почемъ су сва моя усиланая узалудна, да себи средства за издржаванѣ набавимъ. Я живимъ одъ плячке, кою отнимамъ одъ моє майке удовице. Немойте се плашити, господична, я имамъ врло ньежну матерь, коя се о мохъ благостаною брине, и кои на одъ своґъ малогъ годишњегъ прихода, кои е едва за ню доволіанъ, толико дае, да могу путовати и учити се. Я заиста и учимъ; данио я ньу упражняванъ се у живописаню, само да бы се у той вештини извештіо и кроз неколико година, кое ћу у Италіи пробавити, вазда ћу у стаю быти, наквадити іой све ово, чега се садъ лишава. Италіа! да, тамо мораћу ићи, и требало бы да самъ већъ тамо; да не ишсу неки узроци у Марселю задржали, будзаста узроци, али су опетъ узроци." — Марія сажаливши да е Едуардъ узнемиренъ и смућенъ, обори очи, и трудећи се говору другій правацъ дати, рече: „Вы ћете лакчо срећни быти у вашой науки, и сигурно ће вамъ за рукомъ испасти, те ће вете моћи любавь ваше благородне матере наградити. Ньно прилѣжанѣ и вашъ трудъ лако ће себи путъ прокрчити." — „Кадъ не небы іошть та єдина надежда тињила, одма бы се у просте войнике уписао, да бы баръ матерь одъ терета ослободіо. Као благородникъ воспитанъ съ великимъ надеждама за будућность за друго писамъ ни способанъ."

„Вы бы по свой прилици любили вашу вештину" продужи Марія, „и иначе надъ небы бошть она определења была да вамъ будућность обезбѣди, єръ е свака вештина наука лепа и благородна —" „Я ньоме здраво све што е лепо и добро," повиче младићъ, ньегови образи побледе сасвимъ, устне су му дрктале и цело му се тѣло одъ я-ога некогъ узбуђења грчевито тресло. „О Марія, зашто самъ васъ морао видити? Пре едногъ месеца обожавао самъ сваку мою вештину, у надежди да ћу до конца године баръ до печега доћи. Я самъ было страшљивъ и задоволанъ. Садъ ми се моя вештина огадила, радо бы се у велике шпекулације упустіо, радо бы было свирачъ, само да бы набрзо до богатства дошао, како бы после слободніе къ вашимъ ногама пасти могао. Неговорите ми ништа, Марія; я васъ любимъ, али знамъ и велико одстояніе између едногъ сиромашногъ умѣтника и поћерке богатогъ банкера. Опростите ми што самъ се усудіо одкрити вамъ мою љубавь; єръ ништа више ову тайну крити могао. Садъ кадъ самъ вамъ мою наклоность одкріо, кажемъ вамъ уедно и због ньа и вашки. Сутра идемъ у Италію; само васъ молимъ да ми опростите и да у вашой молитви и на мене помислите!" Съ привиднимъ спокойствомъ подигне се Едуардъ Раймондъ да свой шеширъ потражи. Међутимъ подигне Марія свое красне очи опетъ горе, кое су за време едуардовогъ бурногъ изјасненя за земљо приковане быле, и докъ се сузѣни смешила, блистало е ньно лице одъ руменила. „Та останите Едуарде. Кадъ бы мы какавъ богатъ и одвећъ срећанъ просіакъ были, онда небы смела тако слободно говорити као садъ. Зашто мислите да ме я ваша исповѣсть увредила? Можда бы мой узкъ — я мыслимъ, кадъ бы насъ прослушао. — Я невадимъ при томъ ништа —" Више ніе могла говорити. Руменило на ньномъ образазо, и ньне сузе быху наіболій одговоръ, кои бы игда дати могли. Едуардъ падне на своє столицу, свладанъ ужурашньимъ узбуђењемъ. „Марія," рече онъ загушљивымъ гласомъ, „заклињамъ васъ Богомъ, немойте се самномъ шалити. Да писань сарома, смео бы се можда надати —" — „Неговорите ми о вашой сиротиньи," повиче Марія ватрено. „Кадъ већъ ошете да васъ оставите, то васъ увераванъ, да се вы г. Антоніо врло доволате." — „А да ли и Марія Ла-Турь?" запыта, іошть еднако растроєный умѣтникъ, али недобія одговора. — Затимъ обоє за неко време ћуте, Марія нешто наслоня главу на младићево раме, а малу као свећъ белу руку на сама неина кадъ е пружила. „Сиемъ ли се надати, да ће ме ваша узајмна любавь усрећити?" запыта младый Енглезъ, кои е пре неколико минута сирома было, а садъ тако неизмерно богатъ постао. — „Надајте се!" пришапће Марія тако тихо, да ю е само любећій у стаю было разумети. — „А ошете л' быти моя супруга, ако Антоніе на то саизволи?" — „Ову!" — — „Нигда просіеће! невалиће! Напољ изъ моє куће, кадъ ошете да ме лишите онога што ми е найвеће! Бежи зміо! Остави кућу моју!" Съ овымъ речма

станција страшљ предъ завешеномъ паромъ, подобанъ уништитељкомъ Англеу сруши све сладке надежде, кое су њиова срдца испуњавале и кое су у њиовимъ очима собу у рай претвориле. — „Узеће, отче!“ молише Марија тужнимъ гласомъ. — „Господине, молимъ само на єдну речъ!“ рече Едуардъ мирно а увѣдно и страхопочитателно. „Я ћу вамъ разяснити —“ — „Ни речи!“ загрми страшљ. „Одлазите, оставите моју кућу, ви ћу звати слуге, да васъ изболе истераю.“ — „Идите!“ молише Марія, „молимъ васъ, идите!“ и дода загано: „и ћу га ублажити само докъ се мало размисли и умири.“ — „Ohete л' иѣи, господине?“ запита опетъ Антоніе, кои є свакогъ тренутка све бешњый постао. — „Ohy,“ рече умѣтникъ, бацивши тайно погледъ на Марію; „но я мыслимъ да ћете се кадгодъ за ово наслаће каяти. Лаку ноћь, господине, лаку ноћь, господична.“ Поклонивши се дубоко Марији, съ немирнымъ срдцемъ, кое є претило да ће изъ прсіо искочити, остави бѣдный умѣтникъ и собу и кућу.

Олуя є іошть єднако бесніла, а киша є као изъ рукава пидала, кадъ є Едуардъ антоніеву кућу оставіо; ноћь є была тако страшна и бурна, да бы грсота было и псето на сокакъ истерати а камоли човека. Младый нашъ умѣтникъ ограе се добро своимъ огртачемъ, натуче шеширъ на очи, и трчао є тако веко време сокакомъ, незнаюћи самъ куда. После єдногъ сата, за кое є време Раймондъ више пута стао было, примѣтіо, да се у долньой части Марселя на мѣкой кадрпяномъ обали налази. У исто време осети да є до коже мокаръ, зато се стане на све стране обзирати, да бы нашао єдногдъ какво прибѣжиште, гди бы своє ньяне осушіо и гди бы се мало подкрепіо. Изъ долинѣ спрата єдне куће допру до мѣгова ушіо гласови суровогъ весеља. Онъ дакле управи тамо свое кораке. Кућа є истина сиромашна и проста была, али тымъ удесніја за мѣгову несу. Едуардъ се ніе дуго предомишліо, него ноће брзимъ корацомъ и доспевши до своє цѣли, отвори врата и наће се у простой морской кръчми, у коіой є доста иного людій различиогъ изгледа было. На великой оџаклји горела є велика ватра. Едуардъ се одма съ врата тако упути, а присуствующи у дубокомъ ћутању забринутымъ погледомъ сматрали су га, као да су се бояли, да ніе какавъ полицайный чиновникъ. Почекъ є свой огртачъ скинуо, стао є предъ њима обучесъ у прионъ єраку, кои є до грла закопчанъ было; мѣговъ стасъ као и мѣгово лице было іймъ є страно. Забина, кои є мѣговымъ дозлаконъ прекинута была, седъ се опетъ продужи. Едуардъ седне међутимъ за невій малый асталичићъ, кои є близу оџаклје стоно, и пошто се намести као и остало дружство, у коимъ се више лица налазило, кои су достойна была да ій мѣгово художничко око посмотри, зашюте єдинъ количъ одъ ња, стакло вина и єдну цигару. Све є то поручіо на француцкомъ єзыку, кои є тако чисто говорію, да су сви присуствоваи мислили, да є правый Француз.

— Раймондъ закључи садъ овде и ютро дочекати, и да му вебы време дуго было, стане дружство, кое се у кръчми налазило, испитивѣмъ погледима мерити. Ту ти є было свакоякп. За єдньмъ столомъ седили су весели Француги, кои су пушили, пили, свирали се и певали, за другимъ седили є гомила Швайцоваца, кои су како при пушено тако и у разговору неку величествену озбильность показивали. Онима су се придружили и Талијани, Грци и Немци, кои скупа нису тако занимателность Едуардову на себе привукли, као два у невомъ удаљномъ углу собе седећа човека. Съ овима се садъ непрестано нашъ умѣтникъ занимао. Єданъ одъ ньи двоице биліе старъ а другій младъ; обоица су носили морварско одело, кое є већъ сасвимъ изношено было. Старацъ є было по изгледу препределый злочинацъ; на мѣговомъ лицу было є неваляство ясно изражено, да га є човекъ одма при првомъ погледу као злочинца познати могао; но онъ є нашао было за цѣли сходніе узети изгледъ покорности и смирености, и тако му є одъ части за рукомъ испало, да свою природну склоность сакрііе. Лице му є было мало суво и озбильно, чело ниско, и на носу пино є неку чворугу; брада му є была дивља, дугачка и кудрава. Мѣгове мале плаве очи гледаше су тако подозрително по у исто време и дрзновено свуда унаокодо, да бы човекъ тежко могао ньиовъ погледъ издржати. Мѣговъ другъ было є младъ, главатъ човекъ, чій є погледъ одкривао лудость и тупоглавость. Они ніу су што ели ни пили нити су се съ пушесћемъ забавлали.

И съ почетка ніе ни єданъ одъ ньи ни речи проговорію, него су єдинако Едуарда подозревајући сматрали. Найпосле прекине старіи ћутање, и пошто є млађемъ знакъ дао и на њега намигнуо, проговори енглески, али по трансатлантическомъ гласоударенію. „Да, Тоне,“ рече онъ промуклымъ, крштећимъ гласомъ, „мени се чини, да є врло срамота да су безъ новаца такви дечаци, као што сте вы или као што самъ я. Погледајте оне Французе тако и ове бесне људе, како єду и пію као поманіи, а мы седимо овде и сисаио прсте. То є заиста жалостно!“ — „Ази,“ рече онай другій неотесаныхъ гласомъ — „и то ніе ништа кадъ се навикнете. Я памтимъ, кадъ самъ по читаву недељу дана прсте сисао, као што вы кажете.“ — Едуардъ Раймондъ, кои є закључіо, да се овой двоици никако неиада, да ихъ є зезнакъ, учини се као да ій ніе ни разумео. Старіи кои є то са задовољствомъ примећіо, намигне на Тома и рече: „Пазите како ћу са овымъ овде мѣговымъ матерньимъ езыкомъ говорити, да бы не разумео.“ — „Господине!“ рече онъ Едуарду подсмевательно на француцкомъ єзыку, „я бы желіо вою речъ съ вама пробеседити.“ — „Шта заповедате, господине мой?“ одговори Едуардъ мирно. — „Мы смо сиромашни морнари, кои бы радо ветрила разапели да ихъ вечера спѣше, али шта помажу ветрила, кадъ ветаръ ніе поспѣшанъ?“ — Едуардъ се насмеши и одговори такође на истомъ єзыку, кои є морнаръ тако рђаво говорію, да є нашъ умѣтникъ одма увидіо да се неће смети у дубльій разговоръ упустити. „Ево неколико франака, кои вамъ стое на служби, само ако є та сума довольна, да вечеру себи набавити можете.“ — Обоица му стану врло усрдно благодарити, но Раймондъ ій є слабо слушао, єръ му є ело донешено было. Енглески морнари лозову одма кеснера и пошто су му новце показали, наруче себи вечеру, вина и дувана, похвалююћи єфтину цену у овой кръчми, єръ су садъ съ новцемъ добро снабдѣвени были.

(Сарајетак сљедує.)

Полетъ у небесный просторъ.

(Свршетакъ.)

Вечношћу застрашени, прођосмо се путованя на зраку светлости, и помисао прими насъ на своя найснажнія и найбржа крила. Заборависмо землю и земальску меру. Какви сяйни, величествени светови! Звезда Кентаура светли се као двоструко, а Сиріусъ као 60струко сунце, и по свой прилици прва є већа одъ сунца 20 пута, а другій 100 пута. Па како є чудно богатъ у светлостима овай океанъ неба! Упочетку чинише намъ се, истина, да є кадшто нешто пустъ, светови бяу осамлѣни, разтурени; но наскоро ступисмо у просторъ, где су се тій светови већма у гомилама сгуснявали, где су се у гомилице скупляли.

Премда се наше око ту силно забавля, то насъ опетъ у овой тишми светова обузима туга и чезня за нашомъ постойбиномъ, подобна оной међу гомилама людій у странимъ многолюднимъ варошима. Ту намъ се све чини равнодушно, ладно, страно; нико се ни за кога небрине, никаква свеза пріятельства, никакавъ интересъ, никакавъ законъ ова тела нескопчава. О како є сасвимъ другче было у нашемъ свету. Како су дружевно срођени светови обигравали тамо око обште точке тежине! Како є ту свако тело друго подпомагало, греяло и светлило му! Овде є све сама ладна себичность!

Она звезда тамо — шапуташе намъ мимопролазећій зракъ — оно є ваша стара познаница. Вы сте є свакиданъ видли у небеснимъ колима, и назвалисте є Мизаръ (Mizar, на западу) у великомъ медведу. Вы сте се тада често поносили съ бистримъ вашимъ окомъ, кадъ сте могли више нѣ іоштъ и другу звездицу видети, кою сте Алкоръ назвали (према истоку). Ову, истина, овде невидите; єръ и я самъ морао бы много, много година до нѣ путовати. Вы сте се варали, што сте мислили, да се исте звезде єдна до друге налазе, почемъ стое єдна више друге! — Али, да ли се и садъ варамо, што поредъ нѣ видимо и другу звезду, коя ће тешко быти удалѣнія него Нептунъ одъ нашегъ сунца? — Тако є, вы се неварате. То є єдна одъ оны двогубы звезда, као што ій ваши звездари называю, кое є вашъ безсмртный Хершелъ пронашао. Погледайте, како се лепо око себе окрећу, како весело, као две посестриме, свою точку обште тежине обигравaю! Истина, да то обигравaнѣ баръ 60 година трає. Па гледайте, ово су сунца, коя се єдна око други' окрећу, и коя су єднаке суштине, єднаке величине. Летите далѣ на крилима вашегъ помисла, пакъ ћете срести више таквы сдружены сунца, срешћете Кастора, поларну звезду и друга.

Мы ућутасмо посрамлѣни. У овомъ страномъ свету ніє онако, као што намъ се чинило. У нѣму има живота и любови, има вечнога закона привлаченя, има владе помисла, има обште волѣ у поєдиномъ. Овде є много лепше, где два и три сунца обитательима планета светле, часъ зелено, часъ црвено, часъ у другимъ шарама наизменце. Свудъ се примечава поредакъ, свуда движанѣ, и све ове исполинске системе звезда скопчаве су унутрашньомъ свезомъ.

Садъ достигосмо крайню точку нашегъ путованя, и сяйна гомила звезда сійну намъ на сусретъ. Често смо са наше землѣ на ову гомилу гледали и са сяйношћу у ньой збивены звезда веселили се. И саме голе очи могле су 6 — 7 звезда разпознати у овой светлости, а очалинъ показао намъ є у ньой до 100 звезда. То су Плеяди или Влашчићи, садъ средоточіє нашегъ света. Овде ћемо се дакле задржати, и поискати одъ зракова известія о световима, коя насъ окружаваю.

Вы стоите у среди велике гомиле светова! — тако намъ шапућу зраци. — Около обувата васъ ясно светлећій поясъ одъ густо сбивены звезда'; но ове намъ се само чине као яко сбивене, што є по томъ правцу вселена найдалѣ разпрострта. 4000 година потребуємо мы, да бы могли тамо просторъ измерити, докъ донде можемо и за 800 година стићи. И на вашой земльи видите вы овай поясъ, што одъ овогъ средоточія вселене нисте тако яко удалѣни, єдва 500 година по нашемъ рачуну. Тай поясъ вы зовете млечный путъ. —

Светови ове вселене поређани су у млогочеслене овакове кругове, коє опетъ раздваяю простори, у коима има врло мало звезда. И сама ваша сунчана система лежи у таквой празнини; али у вашемъ путованю овамо прошлисте вы крозъ выше оваквы, звездама испунѣны кругова. На крайни ове вселене стои млечный путъ, кои образую два оваква круга, а и више ньи, кои су само на поєдинимъ местима звездама испунѣнимъ пругама свезани, на подобіє каквы мостова. То су найбогатіи предели овогъ небесногъ простора; єръ више одъ 18 миліона звезда садржаваю у себи ова два круга, докъ цео унутрашньій просторъ єдва 12 миліона звезда числи.

Но да ли є овай цео богатый светъ, кои овде видимо, у мртвомъ почиваню, у вечной непроменльивости? — Тако запытасмо страшльиви.

Као што у вашой малой сунчаной системи нема покоя, тако га нема ни овде. Гдегодъ има масе, ту има сила; гдегодъ има привлаченя, ту има и движаня; гдегодъ има поредка, ту има и живота! Погледайте ове лепе звезде влашиће! Оне непочиваю, премда се у среди ове вселене налазе. Да вашъ животъ ніє тако кратакъ, вы бы видли, како се ове око обште точке тежине окрећу, па и само средоточно сунце ваши' звездара, коє они Алціономъ зову. Но то бы истина 2 миліона година траяло. Вы бы видли, како се читава грдна гомила овы светова чакъ до найудалѣніи крайна млечногъ пута око ове среднѣ точке окреће, како ваше сунце са свима нѣговимъ планетима и ступтницима, премда у 18 миліона година, свое теченѣ свршує. Све є ово, што видите, єдно цело, єданъ поредакъ, єдна система света. —

А съ оне стране шта є?

Съ оне стране поздравіо бы васъ новый океанъ светова! Овде се само на маломъ острову налазите; али у пространомъ томъ небесномъ простору има іоштъ толико ми-

лiона вѣка' светова. Погледайте тамо, ову свеглуцаюћу се магду! Оно су обале удаљеног острова. И тако ће васъ помисао ваша однети, и тимо ћете срести зраке, кои ће вамъ о вечномъ поредку и вечномъ двизаню, па и о свези причати, коя ону даљность съ овомъ гомиломъ светова свезуе. —

Мы се съ нашегъ пута вратисмо скрушени, изумѣни, поюћи Господу Богу трисвету песну: „Свят, свят, свят Господь Савао́т! Исполнъ небо и земля слави Твоя! Осана во вишнихъ!“

посрао в. малетинъ.

Пирамиде.

посрао д. т.

Описанiе ово о Пирамидама заиста ће читателѣ наше задовольнiти, тимъ више, што су iй очевидци сами описали. Ево како приповедаю:

Мы пођемо на лепомъ дану изъ Каира и пишли другомъ съ едне и друге стране дрвећемъ засађенимъ доћемо у село Чизе. Незаборавћемо остаће намъ у памети оно мiговенѣ, кадъ смо издалека спазили пирамиде у средъ песчане равнице као огромне горе лежеће; сунце башъ тада изъ мокатамски гора излазеће расветлило е врьоне њiове, кои су се као кристалъ блистали. Не далеко одъ Сакарски пирамида узвишенъ е насипъ, на комъ се више камены мостова и то темељны и величествены излазе; овимъ насипомъ пођемо мы къ нашой цѣли. Сто корака одъ Пирамида стои са стране дворацъ. Одавде пустиня починѣ. При погледу дивны овы споменика усхићени и очарани бiясмо. Кадъ смо подлѣ были, изгледаше су намъ ове млого више, него издаиза; кадъ смо пакъ до сами пирамида дошли, обузне насъ оно право усхићенѣ. Стале су намъ очи и паметь; но се небы сетio оногъ изреченiя изъ историе: „четредесетъ столѣтiй гледаю оне нанасъ;“ *) история стародревности учини намъ се као садашньость.

Седнемо на подножiе Пирамида, да се одъ тежкогъ пута одморимо, но очи смо упрли на дивне ове старине. Дивити се мора човекъ ономъ столѣтiю, у комъ се огромны овай посао у соразмерiю за мало година свршio. Иродотъ доказуе, да е найвећу одъ овы трiю пирамида, коя предъ нама стое, египћанскiй краль Кеопсъ подигао. Подъ његовимъ тиранскимъ владѣнiемъ морала е една часть подданика вадучити, по арапскимъ планинами каменъ разбiати и до реке Нила довозити, гди су опетъ раденици у ладье товарали и до подножя либиски гора превозали. Стотинама хиляда людiй радило е на овомъ огромномъ дѣлу; по десетъ хиляда людiй сваки три месеца заненѣивало е друге. Десетъ година радило се само око насипа углачанимъ каменомъ свудъ уваколо сазиданогъ, съ когъ су каменѣ до връ Пирамиде носили. Овай е насипъ био 3000 рифiй дугачакъ, 60 стопа широкъ, а почемъ се постепено подизао, была му е найвиша висина до 48 стопа. За други десетъ година поравнали су земло и исковали подземно острово, ово коегъ воля каналомъ изъ Нила долазеће у околло стои; ово е за гробницу краљева служило. Надъ овимъ подиже се Пирамида са 203 степена; висока е 459 прайски стопа. Четвероугольны просторъ, на комъ Пирамида лежи, већiй е него икоя пияца по нашимъ већимъ градовима, еръ да се уваколо обиће треба четврть сата.

*) Ово е рекао Наполеонъ своимъ войницима.

Спремимо се дакле, да се на връ попнемо, и ово е доста брзо пшло, еръ су намъ у томе пратiоци наши помагали. Почемъ су поедина степени до три стопе високи, то уређенци морао увекъ по єданъ степенъ напредъ да иду, како бы насъ лакше са степена на степенъ за руке пукли. Тако дођемо на връ, кои толико простора заузима, да бы се лако на томъ мали кућа сазидати могла. Свудъ уваколо лежи велико камењ, кое у место столица служи. Поседамо заедно съ Бедуинима и њiовимъ женама, кое се као дивљ козе пењо, носећи iошть собомъ и тестiю пуну воде, да бы одъ насъ за напитакъ кою пару добiле. Дуго смо съ удивленѣмъ гледали свудъ уваколо простране предѣле; тамо са стране простра се доля благословеногъ Нила, кои у вноколо лежећу равницу наводњава; а сеза изгледаю као мали острови, кое дивне пазме окружаваю. Голимъ очима изброiли смо 73 села. Съ ове стране обале пружала се Мокатамска планина и две миле одъ Каира удаљены замакъ, окруженъ стотинами као катарке изгледаюћи музара, џамiя, дворова и хиљадама димњака. Пирамиде Сакарске и Дашурске дигле су се у облаке, а люди и животинѣ на подножiю исты стосћи изгледаю као прашћи. Но iошть већма смо се дивили, кадъ смо на другу страну погледали; овде се пружала либиска пустиня, песчано море покривено стенама и грудвама солянимъ. Никакво се бiлѣ незелени, нигди човека, нигди животиню и живогъ створени неможешъ видити; найвећа жртва тишина влада. Између оне пустинѣ и долѣ Нилске лежи у развалинама варошь Мемфисъ; на њиовомъ пространомъ гробљу стое Пирамиде. Ова се заиста може мртвачка варошь назвати, еръ где годь копати станешъ, найдешъ на мртваца. Свака е одъ оны трiю велики Пирамида зидомъ ограђена.

То су изгледи съ велике Пирамиде. Таиность њiовогъ постанка, споменувћи ка прошлы четредесетъ столѣтiя, помисао на догађае и народе, на кое су ове гледале, на люде, кои су на врьу њiовомъ као и мы сади стояли: све е то наша чувства побудило. Кадъ е Апрахъ првый цутъ у Есипетъ дошао, гледао е онъ ове Пирамиде, кое су више столѣтiя пре њега сграђене биле. Тамо на равници, гди су сада развалине, блистала се негда престона варошь Мемфисъ, гди е Iосифъ живio и гди се праотацъ Якопъ съ єднимъ одъ наймудрiи и найвећи Фараона разговарао. Мало даљ съ лева одъ Мокатамски планина, тамо, гди се на источномъ прибрежiю Нила велика и плодоносна равница пружа, и съ друге стране и данасъ знаци разпознаю великогъ Хелиополиса, (отачбина жене Iосифове) лежи плодоносны предѣлъ, изъ когъ е Мойсей народъ свой у Сирске пустинѣ водio. Могли смо такође приметити и ону преста-

ру смокву, подъ коіомъ є, као што казиванѣ народа постои, Мати Божія съ малимъ Исусомъ одпочивала. — Колико є хиляда людій ово место посетило, на комъ се мы садъ налазимо. Овде є Камбизесъ, првый завоєватель Египта, стояо; съ ове є висине великій Александеръ, завоєватель толики предѣла, свой погледъ на крайню землю баціо, а тако исто и други завоєвательи Нилске предѣле опустошаваюћи, плячкаюћи, подчиняваюћи, као: Картагиняни, Римляни, Аравляни, Турци и Французи. Овде се и юнакъ деветнаестогъ века ђенералъ Бонапарта бавіо, кадъ су Мамелуци недалеко одъ Пирамида пливали у крви, кои су се бадава трудили, да млађаногъ юнака побѣде. Хилядама после насъ долазиће, да ова чуда гледаю. — Съ врха Пирамиде чини се, као да степенъ на подножію ніє далеко; наши Бедуини, знаюћи да насъ очи вараю, пруже намъ каменъ, да бы на последньій степенъ бацили. Бадава смо се мучили, єръ крепка рука треба да є, да 350 стопа добаци. — Друга є Пирамида мало ужа, али є у висини оной првой равна. Тако звана мала или трећа Пирамида види се, да є найлепша была, она є по казиваню одъ краля Микериноса основана, нѣговимъ се именомъ и зове.

Кадъ смо се съ Пирамиде сишли, наумимо и унутра сићи и видити. Одприлике 100 стопа у дубльину води єданъ узанъ ходникъ. Упалимо свеће, и пођемо унутра, но тако, да смо свакій одъ насъ између два бедуина были, єръ є патосъ у ходнику одъ самогъ углачаногъ гранита быо. Пролетанѣ слепы мишева, прашина и врућина до 23 града учини намъ сасвимъ несносанъ путъ. Найпосле дођемо у собу кралѣву одъ самогъ углачаногъ гранита сазидану, кои є 32 стопе дугачка, 16 широка и 18 висока; у коіой се одъ гранита сандукъ налази. Свуда по дуваровима стоє имена уписана, кои су ово место посетили. Пођемо затимъ мало дублѣ и уђемо у єдну маню собу, то є соба и гробница кральичина. Она є белимъ мермеромъ изидана и у ньой нема сандука. Іоштъ се и далѣ могло ићи, али є ходникъ тако узанъ, да су се и сами пратіоци узтезали далѣ насъ водити. Кажу, да су неки 286 стопа у дубльину улазили и на неку у стени издублѣну салу наишли. Мы зноянни съ пунимъ очима прашине єдва се съ тежкомъ мукомъ воздуха дочепасмо и као мртви поредъ пратіоца легнемо.

Мало намъ времена оста, да добро посмотримо Свинксъ, т. є. лежећегъ лава съ човечіомъ главомъ. Тѣло є нѣгово пескомъ готово затрпано, само му се глава и вратъ види. Кадъ су године 1819. песакъ одкопали, нашли су лаву на прсима таблу одъ гранита съ надписомъ, а између предньи ногу малый храмъ. Наилазили су такође између овогъ лава и среднѣ Пирамиде на неке ходнике, кои су по казиваню водили у Пирамиде. Мы нисмо то испытати могли, почемъ є све опетъ пескомъ затрпано. Да су се овде млоги люди врзли и да су честе битке бывале, види се и потоме, што є глава лавовска сва танетима изобіяна, а то се примечава и на самимъ пирамидама.

Д. Калантскій.

Пурпурна боя у стары народа.

Да су и саме боє на образованость яко подѣйствовале, види се одтудъ, што су по природномъ току найстаріи народи гледали, да тѣло краснимъ хальинама узвисе. За доказательство неморамо примѣре изъ новіи лепы вештина наводити, єръ то сва садашня радиность засведочава. Између свію боя пурпурна є прва была, на кою су люди іоштъ у найстарія времена погледъ бацили; она є непрестано у цени была дотле, докле се ніє єфтиніимъ крмезомъ заменила. Као што и за све проче, тако и за ову бою говоре, да су є Финикиняни пронашли; но вероватніє є, да су є они први употреблявати почели. Уобште се прича, да є некій пастиръ край мора овце пасући приметіо нюшку пастирскогъ пса пурпуромъ обоядисану; а тай є пасъ пре тога пурпурногъ пужа прегризао быо. Пастиръ дигне са землѣ пужа и стане испытивати бою нѣгову. Одма затимъ шпекулативный трговачкій духъ Финикиняна (кои су данашньимъ Енглезима подобни были), присвоє то себи, и тимъ су до овогъ благостаня доспели, о комъ пре тога ни саняли нису.

Пурпурни ови пужеви садржаваю у себи црвену или плаву-любичасту бою. Црвена пурпура изгледа као загасито-црвена кадифа, кою су Грци порфиромъ (porphyra) називали; плаву пакъ пурпуру называли су conchylion или Helix ianthina — любичастый пужъ, и ова се найвише кодъ Ефеза налазила. Не само ови пужеви, већъ и млоги други мекушци имаю некій сокъ у себи, коимъ воду муте, или да избегну одъ непріятеля, или да плячку примаме. У младомъ пужу сокъ є овай загасито црвенъ, доцніє црвъ а понекадъ и отворено црвенъ, и овай є одъ найвеће цене. Животиньице ове ватали су стари народи по обалама средиземногъ мора; понайвише пакъ на обали Кипра, Крете, Родуса, Тарзиса, Тируса, Сидона и т. д.

Извађене ове пужеве кували су съ некомъ бильномъ киселиномъ, и отудъ су ту чувену бою добіяли. Найскупоценія є была као крвъ црвена изъ Тируса; после долази аметистъ-пурпура, любичасте боє. Наймоћніи и найбогатіи люди были су само у станю єдну или другу купити. Требало є 300 фунтій пужева да се 50 фунтій вуне обоядише; а триста фунтій ніє лако было набавити, єръ тій животиньица ніє велика мложина была. У време Августа коштала є єдна фунта пурпуромъ обоядисане вуне преко 200 талира. Княжеви, особито кралѣви вавилонски, асирски и перзиски ценили су пурпурне хальине као и само драго каменѣ. У Малой Азіи правили су одъ пурпура чаршаве, коима су кипове покривали, а тако исто и простираче и завѣсе. Кои нису могли пурпурну хальину купити, задоволавали су се Римляни и Грци съ тимъ, што іимъ є одећа пурпурномъ нанцомъ оперважена.

Као што смо напредъ рекли, найскупоценія пурпурна боя у Тирусу правила се. У овой знаменитой трговачкой вароши половина жительства съ тимъ боядисанѣмъ занимала

се. И самъ пророкъ Езекилъ спомине ньіову пурпуру и ставля є у єдну вредность са златомъ и другимъ драгимъ каменѣмъ. И после паденія ове знамените вароши, владательице на мору, опетъ є нѣна пурпура на сто година после Христа у важности остала. Место є нѣно заузела варошь Суръ у средньой Сиріи. Име Тируса већъ є изумрло, али пурпура нѣна и данасъ се спомине, као и све друго, што є красно и лепо.

Д. Б.

СМЕСИЦЕ.

[Особитости велики стихотвораца, философа и вештака.] Великій трагическій стихотворацъ Есхилъ увекъ є имао при себи малый врань кадъ є писао; Аристофанъ є увекъ напитъ стихове правіо; Баконъ и Милтонъ могли су само онда писати, кадъ музика свира; Корнель, Малебраншъ и Хобе радили су понайвише у помрчини; Мезрей писао є при запалѣной на дану свећи; Кижа писао є лежећи потрбушке; Гете є стихове правіо горе доле одаюћи; Кастій играюћи самъ карте у кревету; Декартъ и Лайбницъ умствовали су хоризонтално лежећи; Глукъ є дао изнети клавиръ съ неколико бутеля шампанѣра на ливаду, кадгодъ є што компонирао; Сартій є само у великой и сведеной сали могао радити; Хайднъ и Бифонъ обучени одъ главе до пете, обріяни и углађени радили су; Мехулъ є држао на клавиру мртвачку главу, а Хенделъ флашу съ виномъ.

[Особите занаціє.] Бывшій престолонаслѣдникъ француског кралѣвства Луй Филипа унукъ учіо є поредъ други наука и штампарію. Друга пакъ линія француски владалаца, названа „Бурбонци," обично є занате учила; тако є краль Лудвигъ шестнаестый быо шлосеръ, (браваръ) осамнаестый: колачаръ.

[Трговина у сѣверной Америки.] Сѣверна Америка, коя є пре сто година готово сурова пустиня была, подигла се за кратко време до удивленя достойногъ степена образованости, коя се найболѣ изъ нѣны средства за лакій саобраштай извести дає. Желѣзнице у саюзнимъ државама пружаю се данасъ преко 10.000 енглески' миля, по коима грме одоприлике 3500 локомотива. Сваке године праве се нове желѣзнице, кое заузимлю преко 3000 енглески' миля, и кое потребую до 1200 новы локомотива. Ове се желѣзнице створише за 25 година дана, и у ньима лежи капиталъ одъ 1500 миліона талира и више, докъ локомотиви годишнѣ 15 миліона талира одприлике троше. Іоштъ кадъ се овоме причисле силни парни бродови, кои по рекама и по морама крсте, онда се човекъ заиста мора дивити томъ исполинскомъ напредованю оногъ народа, кои се недавно као изселѣникъ или готово као изгнаникъ тамо станіо.

— Славный ученый Немацъ Лихтенбергъ рекао є: „да право чинимо, ніє намъ башъ толико потребно знати права; оћемо ли неправо да чинимо, то се морамо упети, да права што болѣ научимо."

Еракъ и Петакъ.

Петакъ. Знашъ ли, зашто су у насъ поставлѣне Примирителне Судіє?

Еракъ. Па вальда тога ради, да парничаре помире.

Петакъ. Ніє, већъ да се одъ послова на столици примире.

Еракъ. Шта су то Адвокати? — Да нису то одъ два ката люди?

Петакъ. Єсть! то су люди предвостручени: у ньима є добро и зло тако спокно, да неможешъ єдно одъ другогъ разликовати.

Еракъ. А шта раде тій люди?

Петакъ. Више поеду, него што привреде; єръ докъ правду одбране, учине човеку више трошка, него што сама правда вреди.

Еракъ. А! оны дакле бране правду?

Петакъ. Єсть! ал' кадшто є тако бране, да є премлате, као што маймуница своє маймунче одъ милости удави.

Еракъ. То є зло!

Петакъ. Єсть зло, али ніє чудо; єръ ко брани правду, тай мора быти слепъ, као што о правди причаю, а слепацъ незна, кога удара, да ли правогъ, или кривогъ.

Еракъ. Какви су то люди: Соларићъ, Видаковићъ и Вуићъ?

Петакъ. То су были србски списательи; а што ты за ньи разбирашъ?

Еракъ. Та слушамъ гди се разговараю, да іймъ плоче подигну.

Петакъ. Врло лепо — они су искали леба, а они іймъ даю каменъ.

Кореспонденція.

Господину Ф. у Т —. Вашемъ питанію: „Могу ли се добити у насъ књиге, съ нисконъ: „Повѣсть о П. Всесвенскомъ Соборуˮ. нисно се могли доста начудити. Да ли е томъ питању повода дало мићење, да ће можда речено дело быти забрањено, или кошда другій казаль на нашу штету свершећій гласъ — незнано. Ако е право, онда васъ можемо уверити, да се исто дело не може забранити, одно, што му као чистой повестници морао быти врать широкъ отворенъ, а другій, што правомъ благочестію найманьећъ кићена претканіе у себи нема. Да се богословска дела могу у Русіи несчитати, кои бы право благочестіе ослабляли и подкопавали — то е absurdum. По овоме питанію на ово дело ніе низако могућа. Найпосле препоручуе га, по нашемъ мићењу, и чистый, углађенй слогъ, кои е у нопінхъ списанінма нашимъ праізнако редакъ. Можете дакле ови књига добити толико, колико годъ ухтете, као што су и други протни сербски читатељи у прошлихъ седмицама съ великимъ числомъ ови књига намирени.

Господину Р. — у Т —. Вошу жељу писмо могли, и всћемо моћи испунити. Чудно е, захтевати одъ насъ, да туђа обстоятелства и положенія измѣтумо и нама свообштавамо. Шта се нась тичу дутови други' людій, кадъ нашъ наше браће и пересіе довольно посла дао? — У осталомъ можете у будуће уверени быти, да ће Подунавка недља и очекивано наша' ирлы читателя одговарати, ако у мьновенъ пресика поле тихало буде чувство поштена човека и любовь за напредакъ с тай, кои ће листъ сматрати као обшту трапезу за многе постављену, на коіой може и другій тражити себи довольно ело. Свакій готово нашъ читатель тражи у листу равне само за себе, и ако такве у сваком числу неиаће, онда му такавъ листъ нећъ ніе по ћуди. — По овоме одъ нашегъ листа захтевати, да свестрано на волу народа дѣйствуе, значило бы, захтевати немогућности. Ако се связій у своихъ кругу сходно своихъ положенію и своихъ околностіяма даиде, онда с учинію све, што се одъ њега очекивати може. Ко више захтева, тай трећи противу закона природе. — Ако нећина наши' читателя уважела читати пространіе и съ размишљенћихъ написане саставе о учињштами нашимъ, о нашой ирки, о нашемъ положенію, о нашимъ недостатцима и о задатку нашемъ у овомъ непредућномъ времену, као и о резултатима политике — мы кемо нихъ ту недо особитимъ періодичнимъ делома. као додатком къ нашой Подунавки, изићити, и последній нашъ новацъ на то жертвовати, сматрайи у обштемъ благу и наше благо; засадъ нашъ морамо такве предмете сматрати као pia desideria.

Господину Т — у Б —. На наше питанѣ: „да ли ће местный наиробродъ изићу Земуна и Београда опеть дружетну прићасти" — неизвесно нашта известно одговорити, почемъ нихова звањична нарећба о томе ніе позната. Тако исто неможемо насъ известити, ође ли ће за превозжћ путника одређене, подъ Београдъ одсадъ стати; но толико вамъ за сада можемо нихти, да се о томе ради, као што насъ поуздана лица увераваю, да се у Шабиу и Смедереву осиую Аггенће за разнашиваи робе.

Господину Ц. — у З —. Нашегъ листа ніе задатакъ, одговарати на сва питања, кои се тичу политике, друштвеногъ живота и прнке „Решавање овакви предмета изискује и већегъ листа и други' обстоятелства. Тески предели, у коима се наши листови двоиу, недопуштаю подузећи и свестраногъ разправљања, а съ друге опеть стране притешене ій разнообразіе, у коихъ наши читатели трпе задовољити свое многострукe жељ. Нама се чини, да е текко одговорити нашта онако измешани и онако различноги вкуса читателя, као што су наши. Што једнъ у заседе куе, то другій на читаи своіъ неудостоіно; где једнога разнѣжено чувство суже на очи натеруе, ту другій као съ неке висине слабость и будалаштину изсмева; једанъ тражи у листу равне за разумъ, а другій забаве и безпослице; једномъ е нила озбиљность, а другоме шала и дарданя. Ре-

Господину Л — у Н —. Осма часть „Гласника" изишла е ћошть зимусъ изъ књигопечатић, и моћи ће се, као што се, надамо, скорићъ преноемъ и у насъ добити, почемъ ій цензура никакве препоне на путъ нестављ. — Онимъ пращикомъ непрочитаномъ у последнѣмъ нашемъ писму изказћу молбу повторити, да нихъ што скорће непремено или новце за Гласнике пошљете, или ексемпларе вратите.

Опоминћко, да жиаде и сапичии сопона;

ОГЛАСЪ.

Зато умоляваио сиаиогъ, да ноири на оиисъ слѣдећи.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСЊО.

Овай се сокъ досада по увераваню найглассовитій лѣкара у Бечу и Градцу за чуде добарь показао, а имено противъ

кашља, грипе, кінпице, промуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу быти безъ њега и да само њему имаю благодарити, што их е олакшало бола и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найпоѣ препоручуе као найбол деан, тако и наіетријимљивијимъ; имаю: иногъ му е право пратанъ.

Стаклендета су стейриского бильногъ сока беле, горе дугуласта и са кадайнимъ кишпика, на коима као и на стаклендету више: „Апатека подъ слона у Градцу" и „І Р А", добро су затворена, и на њима су надлиси звездо са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна е једноъ стаклендета 50 кр. ср.; кадъ одъ два стаклендета немогу се слати. Што се више и пошаю два или четирь стаклета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургляйнеръ, апатекаръ подъ „слона" у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки подъ „златногъ орла" Корла Трешчика.

1 (2—12)

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОЛУНАВКА.

Бр. 4. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Є 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Отацъ на гробу своє деце.

ОДЪ Ђ. МАЛЕТИЋА.

Ахъ, рано цвеће, сладка чеда,
Рано л' вамъ прецвета живота Май!
Охъ мени тужномъ! — Смрть зашт' бледа
Данцима моимъ непокупи край! — —
На вашемъ гробу очи с' мраче,
Прелести света се тужно свлаче,
Ноћнимъ у сенкама кріє се данъ;
У мутной сузи срдце с' топи,
Лице и бледо се ньоме кропи,
Животъ претвара с' у варльивый санъ,

Ахъ, нашто такво чувство силно,
Нашто и срдцу у туги та сласть?
И нашто врѣло так' умилно,
Смрти кадъ ледене трує га власть? —
О! — векъ у туги с' лакше сноси,
Слáстій нег' зору кадъ смрть покоси;
Рођеномъ слепцу є сносима ноћь;
Ал' зрачакъ слабый бистромъ оку
Одузетъ мигомъ по судбе току,
Неможе накнадит' вечности моћь. —

Крозъ црну ризу тежке туге
Разума мучно пробіи текъ свѣтъ,
Да с' опетъ спусте ноћи дуге,
Къ земльи духовный поврати се лѣтъ.
Одъ гроба далѣ срдце неда,
Съ тугомъ се рáни — охъ мила чеда,
Радости мога найведріегъ дна! — —
У грдномъ свету одзивъ му̑чи,
Срдце на гробу се грозно учи,
Обсене надана да су вамъ сва.

У вама живет' после тела,
Наставит' биће у блаженомъ сну,
Подмлађенъ духомъ чувства врела
Ићи на сусретъ незводномъ дну —
Надежде ове нема више —
Нѣнъ невечерный, ахъ, светъ издише;
Животъ и наданѣ уништи гробъ.
Изъ рáке садъ ме гласъ облеће:
„Свену ти мирисно Мая цвеће!
Времена, судбине, трулежа с' робъ!“ —

Безчедни нека смерно му̑че;
Вышега чувства имъ стрáна є моћь;
Одъ выше силе векъ се уче
Светъ шта є срдцу, а шта ли є ноћь.
Безсвестна любовь звезде веже,
Светови дальни за любвомъ теже,
Животъ за штенце и жртвує лавъ;
А свестна любовь нѣжна срдца,
Скопчана съ вечности, лакше л' куца? —
Животъ безъ деце изумире савъ.

У безконачномъ овомъ свету
Срдцу ми с' срдце неодзива садъ;
У дивномъ златногъ Мая цвету
Предсрета душу ми туга и ядъ;
Єръ савъ тай животъ што с' понавля,
Предъ очи гробно ми цвеће ставля,
На паметь дечинъ и приводи гласъ:
„Ахъ, отацъ, отацъ, погле цвеће!
Еда ли єднако цветат' неће,
Шаромъ и мирисомъ сладити насъ?

На гробу данасъ садимъ цвеће,
Я — више звезда кога дизаше дѣтъ,
И смерно пазимъ тамнинъ, свеће,
Когъ величествен подиз'о е свѣтъ. —
И храпавъ садъ ми чувство праћа,
Горду за охолость горко плаћа,
Обштега закона казнѣ рѣлъ.
К'о слава жена данасъ плачемъ,
Я — когъ е дражіо животъ у ячемъ,
Смрть кои презира старацъ к'о сѣдъ! —

Ахъ, расти, расти мило цвеће,
Мртвилу животъ пробуди некъ твој!
И ново сине кадъ прозеће,
Чаръ и по земљи бялъ изліе свој:
У тебн к' отацъ гледат' чеда,
Сузомъ те рѣнити често чеда,
Животъ и уздисомъ крепити твој,
Докъ задномъ рукомъ сирти бледе
Груди се мов за навекъ сѣде,
Тужный и животъ угаси се мој!

„Лихонацъ.“

(Свршетакъ.)

Едуардъ Раймондъ, гледаюћи у облаке одъ дима, кои е изъ нѣгове цигаре излазіо, упусти се у размишлаванѣ о догађаима, кои су се онога вечера догодили и очекивао е ютро съ нескомъ надеждомъ и радости, кадъ наеданутъ чуе слѣдуюћи разговоръ између она два морнара. Они су се опетъ Енглески разговарали, уверени да тай языкъ нико у крчми неразуме. „Іошть єдинъ сатъ, па после треба нимъ на посао ићи,“ рече старіи съ приметномъ радости, „ноћь е изредна, ова киша и онай ветаръ, о та то е красно!“ Нико насъ неће чути, а сутра ћемо бити найбогатіи люди у Марселю. — „Али можемо,“ рече млађій, стрепећи; „и нечито на робію доћи!“ — „Томе, немоите бити страшльивацъ,“ рече старый невалалацъ и очи му се заспетле као ватра: „та ви знате, да ми е одиећ необично, што се нѣногу више картати, и да смо ово нескольско дана, одкако озлко издрпани идемо, готово плћуть гладн. Зато Антонія Грумета све ће нимъ то надокнадити. Да су у онай пирћ погледали Едуарда, то бы ійимъ нѣгово лице заценло издало, да ій е чуо и разумео; но онъ ійихъ е тако леђа окренуо да га нису ни видити могли и ніе се съ места помицао. „А одкудъ вы знате, да е онъ тако богатъ?“ — „Та за то цео Марсель зна, нѣгово е имане како у добрима тако и у готовомъ новцу врло знаменито. Нѣгова е каса довольна, да насъ целогъ живота обезбѣди, па и онда, кадъ бы у Паризу живили. Све сань я то дознао. Старый лихонацъ живи у єдной великой кући не далеко одъ Марселя, а зато чуваи у своіой соби, и у кући нема нікогъ више осимъ єдногъ слуге и две женске. За последнѣ тра ноћи провидіо сань прозоре и извукао готово све чивіе тако, да се садъ врло лако отворити могу.“ — „Е гле, а како писмъ и то пре дознао?“ рече млађій ладно —“ „зато Томе, што сте се бояли да всевићете на врага,“ рече мирно онай другій. „Но седъ на посао. Пиштолѣ, маске, гвоздене ћуске и друго потребно орудіе стрпаћемо у горбу; но найпре ћемо морати лећи да бы свако подозренѣ избегли; и изъ ове собе можемо лако изићи.“ Съ овимъ речми, благодире іошть єдапутъ Едуарду, пролазећи поредъ ніега; затимъ узму свећу и оду у свою спаваћу собу.

Едуардъ е седіо нескольско минута као окаменѣнъ, размишлаваћи о ономъ што е чуо. Онъ е позналао обоицу [illegible] у Лондону было, одкле су пре краткогъ времена пзчезли; нико ніе знао куда су отишли; и осимъ крочна конюха су за ньине дуговали, ніе се нико за ньи ни стирао. Онъ ніе ни слуніо, да ће ій у своій простой крчми наћи, заиште такимъ планомима, кои ће се съ убіствомъ окончати; но найпаче га е то збуняло, што е бишъ лихонацъ предметъ тогъ гадногъ плана было. Едуардъ е иначе было одважанъ човекъ. Зато зачасъ разапели шта му треба чинити. Онъ позове слугу, плати му дугъ и остави крчму, одатле пошта у свое обитаилиште, узме путне пиштолѣ и нлачъ, задене обое за појасъ, огрне опетъ свой огртачъ и кресне се итимъ кораномъ на путъ. Напоао е тако облачно было, да е помрчина као тесто полегла. Незадржано ителъ, доће брзо до главногъ друма, коимъ е ићи требало и само се покадкадъ задржаваю, да слуша да га ко не гони. Боћи се да га неизда знукъ одъ нѣговогъ собственогъ ода, набере травомъ обрастлу странпутицу, и тако не сиво што е могао јаче чути, да ли ко за нимъ иде, него е и свое кораке удвоити могао. Наскоро чуе, да за нимъ у маломъ одстоянію два човека иду, и рядово се што ій е предухитріо, єръ ни мало ніе сумнио, да то нису она два невалалца. Найпосле доће до лихоничеве куће и повуче за звонце, кое е у слушкинъину собу водило. Онъ е ню познавао као однажду и своіой заповедници одъ девойке; она е была Францускиња, па зато е могла мислити, да е Едуарь зато тако доцне дошао, да се съ нѣномъ заповедницомъ тайно састане. После нескольско минута отворе се врата. — „Ко е то, тако доцканъ?“ запита некій благозаучный гласъ. „Я, Едуардъ Раймондъ! Пустите ме одма унутра;“ но пре него што е почео говорити заключа врата за собомъ. Юлія се упрепасти, єръ е мислила, да ће ioй онай човекъ, кои е свагда спрамъ ње учтанъ было, и садъ што учтиво казати; али умѣшнихъ е другимъ маслима занятъ было. — Пробудите господичну, я се морамъ одма съ нѣномъ састати,“ повиче онъ, „и то одма.“ — „Шта, господине?“ запита девойка, „шта, да господичицу пробудимъ, и то у ово доба? Нигда!“ — „Я вамъ кажемъ, Юлія, да е пробудите, а она нескъ пробуди г. Антонія; али найпре се морамъ съ нѣномъ разговорати. Вы ћете ме болѣ разумети,“ дода онъ и сачепа девойкину руку, „кадъ вамъ кажемъ, да ће можда за петъ минута допови на ову кућу напасти. Будите само слободни и рѣшителни.“ — Премда е Юлія іошть

єдвако држала, да овай човекъ ніе при чистой свести, опетъ се више ніе узтезала, него поита у спаваћу собу Маріину, и Едуарда остави у помрчини. Раймондъ се шетао полагано горе доле, и пазіо є съ великимъ вниманіемъ на свакій и найманый шумъ, кои бы приближаванѣ лопова предвозвестіо. Онай, кога є мало пре притяжатель ове куће просіякомъ назвао, онай, кога є истый у присуству наймилієгъ суштества, тако страшно вређао и кои му є са найсрамніимъ изразима забраніо, да у нѣгову кућу долази, тай є садъ овамо поитао, да овогъ немилосрдногъ старца одъ поаре сачува и да му можда и животъ спасе. У тренутку породи се у нѣму помисао на освету; али истогъ тренутка падне му на паметъ, да є старацъ туторъ нѣгове любезнице, и то є было довольно, да све трплѣнѣ увреде заборави.

Докъ є іоштъ овымъ мислима занятъ было, осети да га є неко лагано за раме уватіо. То є была Марія; пре него што є збунѣвый умѣтникъ говорити могао, повиче она: „Шта є, господинъ Едуарде? Зацело є што опасно, кадъ сте тако доцканъ дошли! Шта ће мой уякъ мислити?“ — „Требало бы управо да га я пробудимъ,“ одговори итно Едуардъ, „али знамъ како се здраво на мене разлютіо“ — „А зашто?“ — „Я имамъ узрока, што самъ овамо у невреме дошао,“ рече умѣтникъ счепавши маріину руку и нѣжно є погледи; „я ћу вамъ све казати, любезна Марія!“ — „Немойте ме звати любезномъ,“ рече девойка и извуче свою руку изъ нѣгове, „я то нити смемъ, нити могу быти!“ Раймондъ се тргне и помисао на предстоећу опасность ніе му допуштала далѣ о своіой любави говорити. У неколико речи саобшти іой, зашто є дошао. — „Милостивый Боже!“ повиче Марія, и сиртно бледило обузме нѣне образе, „насъ бы дакле убили, да вы нисте дошли. Чекайте овде, докъ я могъ уяка пробудимъ.“ — Она счепа брзо свећу изъ юліине руке и остави є саму са Едуардомъ. После неколико минута изађе и Антоніе Груметъ. Онъ є заиста гадно изгледао у своіой спаваћой альини, али Едуардъ ніе на то пазіо, него пође му итно на сусретъ. Марія є стаяла поредъ старца — „Шта то значи?“ повиче срдито Антоніе. „Вы сте то зацело измислили, само да у мою кућу дођете?“ — „Господине, я самъ човекъ одъ речи, притомъ и благородникъ и нисамъ нимало расположенъ да се шалимъ,“ одговори Енглезъ гордо; „одите самномъ у вашу спаваћу собу, па ћете се одма о истини уверити. Но найпре вамъ совѣтуємъ, да женске овде оставите, како бы намъ знакъ дати могле ако лопови съ капіе нападну.“ — Антоніе обори очи предъ Едуардовымъ силнымъ погледомъ и покоравајући се нѣговомъ позиву, пође съ ньимъ у спаваћу собу. Текъ што су преко прага собнѣгъ прешли были, чую да нешто око прозора шкрипи; лопови су дакле већъ были у послу. — „Лагано, ако вамъ є животъ міо!“ прешапће Едуардъ. „Ове несрећнике морамо іоштъ докъ су у послу уватити; єданъ є одъ ньи упропастіо и могъ отца.“ — Груметъ се тргне при овомъ особитомъ звуку, кои є у Едуардовомъ гласу лежао, и дрктао є чисто одъ стра, єръ га є Едуардъ тврдо за раме држао. Раймондъ бы заиста много дао, само да му є могао у лице погледати, но то є было немогуће, єръ є у соби помрчина была. — „Имате л' изнутра капке на прозорима?“ запыта Едуардъ, после краткогъ ћутаня, тако, да се єдва чути могло. „Имамъ!“ — „Єсу л' затворени?“ — „Нису!“ — Добро, некъ стое дакле тако, па кадъ они несрећници уђу, затворите ій лагано, я остало узимамъ я на себе; само немойте заборавити, да лоповима путъ къ бегству пресечете.“ — Лихоимацъ се повиноваше механично и самъ узме єданъ великій пиштоль, кои є непрестано надъ нѣговымъ креветомъ висіо. Међутимъ донесе слуга свећу, кою Едуардъ брижльиво у орманъ стрпа и нѣму заповеди, да є текъ онда изнесе, кадъ лопови уваћени буду. Кадъ є све уређено было, наступи у собу мртва тишина. Едуардъ є внимателно слушао разговоръ лопова и неко необично чувство овладало є ньимъ. Онай, кои є своимъ срамнымъ сплетками нѣговогъ отца у пропасть низвргао, тай се садъ налазіо близу нѣга, у намери, да такво злочинство изврши, збогъ когъ бы по закону животъ изгубіо. Онъ ніе знао шта ће се случити, али га є опетъ неко предчувствованѣ мучило. Нѣму се живо представи несрећа нѣговы родителя па и нѣгова собствена сиротиня, коіой є узрокъ онай човекъ было, кои ће до неколико минута предъ ньимъ стояти и нѣгова є рука грчевито почивала на држку одъ пиштоля.

После неколико минута, могли су се гласови лопова ясно разликовати и чути; єръ су споляшнѣ прозоре већъ отворили были. — „Садъ Томе,“ прошапће старый грешникъ: „Задените пиштоль за поясъ и држите ножъ у преправности; али покрите лице флоромъ, єръ ко зна, можда се она стара тврдица неће тако лако съ душомъ опростити, па насъ може и познати.“ — Текъ садъ позна Едуардъ да Антоніе Груметъ и енглескій разуме, єръ кадъ є ове речи чуо, згрозіо се и сакріо иза тешки завѣса на прозору. — Садъ къ прозорима,“ продужи лоповъ, расекавши окно одъ прозора діямантомъ, „а садъ,“ почемъ є съ найвећомъ вештиномъ стакло извадіо, „къ ключаоници одъ прозора.“ — После неколико тренутака, появе се две главе на прозору, кои є у башту гледао и до когъ су ова двоица прескочивши зидъ дошли были. Зракъ светлости одъ фенѣра падао є косо преко собе, али ніе лоповима ову заседу одкріо. — „Све є добро!“ прешапће Хайнрихъ. — „Єсте л' уверени?“ запыта Томъ лагано, страшльивымъ гласомъ: „Зло бы было, кадъ бы насъ уватили.“ — „Миръ, будало, айдете само замномъ,“ повиче онай другій и уђе у собу а нѣговъ другъ за ньимъ. Антоніе Груметъ, затвори на знакъ Едуардовъ унутрашнѣ капке на прозору, но кадъ ій є заключати хтео, спазе га крадльивци. — „Хайнрихъ Велингхамъ! несрећниче, убійцо,“ повиче Едуардъ и пође лоповима на сусретъ и међутимъ донесе слуга стрепећи свећу; „Вы сте мой зароблѣникъ! Предайте се ил' ћете садъ погинути!“ — Лопови су стояли као окаменѣни предъ умѣтникомъ, кои іймъ є съ намргођенымъ и страшнымъ погледомъ пиштоль у прси упр'о и само на одговоръ чекао. Антоніе є было бледъ, пунъ стрва и забуне и чинило се, као да га є нека опомена страшно узнемирила; онъ є управіо свой старый пиштоль на лопове и готовъ є было свакогъ тренутка опалити. Чудновато є было како є постояно пиштоль на прси белингхамове управіо и како му лице неко ђаволско нестрпленѣ одкривало; и као да є Белингхама

*

страшно мрзіо тако, да ништа друго ніє желіо, него да га на землю простре. Томе ніє быо узрокъ стра, него нека давнашня мрзость, коя се садъ опоменомъ іоштъ већма распалила. — Међутимъ дође опетъ къ себи старый лоповъ, поредъ кога є млађій содругъ нѣговъ бледъ и стрепећи стаяо: „Ха, тако ми Бога!“ — повиче онъ — „уваћенъ самь и падо у шаке управо ономе, съ кимъ се никако нисамь желіо састати! Заиста замке су врло вешто подметуте! Ваше є француско наличіє (маска) у крчми врло изредно, и я га небы болѣ употребыти знао. Но садъ на посао. Оћете л' васъ пустити г. Едуарде Полете, да одавде мирно одемо?“ — „Г. Едуардъ Полетъ?“ повиче лихоимацъ громовитымъ гласомъ, а погледъ нѣговъ показиваше, да га є неописаный стра обузео. — „Заръ вы незвате име овогъ благородника?“ запыта лоповъ. Да ніє и васъ у чему преваріо? Заиста врло чудновато! Али г. Едуардъ, я небы ништа друго желіо, него да ме пустите да се удалимъ.“ — Едуардъ се поврати брзо изъ забуне у кою га є упрепашћенѣ старогъ Антонія довело, и рече съ великомъ строгости: „Белингхаме, вы сте већъ на вр'у вашы злочинія, садъ є време да се предате или ћете као мртвацъ изъ ове куће изнешени быти.“ — „Тако ми Бога не!“ повиче разбойникъ пенушећи се одъ ярости, и обоица опале єданъ на другогъ. — — —

Едуардъ више ніє знао шта се после тога догодило — некій страшанъ болъ, тако га є потресао, да є одма на землю пао. Колико є у несвестици лежао, текъ є доцніє дознао. Кадъ се пробудіо, нађе се у некой богато украшеной спаваћой соби, съ изреднымъ собнымъ намештаємъ, али є быо тако слабъ и изнемогао, да се ни съ места покренути ніє могао. Онъ бы се опетъ сну предао быо, да ніє опазіо две особе, коє су кодъ прозора стаяло и лагано се разговарале. „Марія!“ повиче онъ изнемоглимъ гласомъ, „гди самь я?“ — „Фала милостивомъ Богу!“ повиче Юлія, „іоштъ є живъ!“ — „Фала Богу, Едуарде!“ рече Марія и потрчи кревету; „само будите на миру, немойте ништа говорити, пре негъ што ово пиће испієте!“ — Едуардъ се повиноваше и одма осети благо дѣйство овогъ лека. „Гди самь я? любезна Марія?“ запыта наново немирно. — „У вашой собственой кући,“ одговори она весело. „Ево већъ три неделѣ одкако непрестано између живота и смрти лебдите, и говорили сте у несвестици оно што нигда учинити нећете.“ — Едуардъ є знао одприлике, шта є Марія съ тимъ хтела казати, али почемъ га є велико любопитство морило, запыта є: „Разясните ми то!“ — „Я вамъ немогу то разяснити, него ево г. Антонія онъ ће васъ о свему известити.“ — Марія и Юлія уклоне се непримѣтно, а лихоимацъ приближи се лагано Едуардовомъ кревету. Нѣгово є лице было бледо и имало є єдну залечену рану, онъ є изгледао за десетъ година старіи него пре єдногъ месеца. — „Я мыслимъ да вамъ є болѣ,“ рече онъ. — „О много ми є болѣ,“ одговори младый умѣтникъ; „али —“ —. Лихоимацъ привуче свою столицу съ наслономъ къ єдномъ асталу, на комъ су разне артіє лежале. — „Єсте л' вы г. Едуардъ Полетъ?“ уђе му у речь лихоимацъ. — „Єсамь.“ — „А єсте л' онако сиромашни као што сте говорили?“ — „Сиромашніи немогу быти.“ — „Шта є узрокъ, што сте тако сироти?“ — „Могъ є отца некій нештъ карташъ упропастіо.“ — „Єли тай карташъ быо Белингхамъ?“ — „Єсте. Но шта бы съ ньимъ?“ — „Вы сте га убили, али васъ судъ неће зато на одговоръ позвати. Нѣговъ є помоћникъ вечито осуђенъ на галере. Но доцніє ћу вамъ о ньима причати. Човече, я самь быо одвећъ неправеданъ спрамъ васъ. Само васъ молимъ да ме не прекидате у говору, него да мирно слушате. Пре се нисамь занимао съ лихоимствомъ, него самь быо банкеръ у єдной гостіоници, гди се картало, и играо самь сваке згодне прилике. Єдногъ вечера доведе ми Белингхамъ, кои є такође єданъ одъ моій людій быо, некогъ младогъ Енглеза, кои є све своє знаменито иманѣ, коє є нѣговъ отацъ за време рата стекао, поредъ себе носіо. То є быо г. Артуръ Полетъ. Я га одма позовемъ у моє приватно обиталиште. Белингхамъ ми є служіо за оруђе моє намере; онъ ніє имао новаца да бы ій могао изгубити па зато є играо за мене. Кадъ є изгубіо, онда ніє имао дугъ чимъ исплатити, а кадъ є добіо, онда самь га наградіо. Єдне ноћи изгуби вашъ младъ и неискусанъ отацъ три стотине хиляда фунтій штерлинга, збогъ когъ губитка почне очаявати и убіє се, оставивши вашой матери, пошто самь я исплаћенъ быо, некій врло малый годишньій приходъ. Я самь се радовао овомъ, по момъ тадашнѣмъ мишленю праведно стеченомъ добитку, єръ є врло знаменитъ быо; одъ то доба нисамь више играо нити самь се дао на игру навести. Садъ текъ постанемъ правымъ банкеромъ, но у исто време быо самь и лихоимацъ. Одъ оногъ часа нисамь више имао мира, непрестано ми є быо предъ очима вашъ младый, любведостойный и надеждепуный отацъ, кои є огрезао у своіой собственой крви; — ето слѣдство могъ лакомства —; а садъ ево случай ми доведе нѣговогъ сиромашногъ съ тешкимъ противностима борећегъ се сына, кои ми є животъ избавіо. Господине, я самь у моимъ животу єдно єдино дѣло учиніо, коє ме усрећава, а то є што самь Марію, коя є одъ неке благородне породице, подъ своє узео!“ — „Дакле Марія непринадлежи вашой породици?“ повиче Едуардъ Полетъ. — „Не,“ одговори старацъ огорченъ, „я знамъ узрокъ, зашто ме пытате. Али г. Едуарде! послушайте само гласъ каюћегъ се старца, кои већъ двадесетъ година светлость дана избегава и кога єдина нега и наклоность нѣгове поћерке одржава. О, да бы ми баръ сынъ опростіо оно, што отацъ ніє могао опростити, како бы ми мало теретъ, кои ми єднако на срдцу лежи, олакшао. Узмите сво иманѣ, коє вамъ праведно припада и поставите матерь вашу у оно станѣ, изъ когъ самь є я истерао, а ако ова промена ніє ваше пређашнѣ намере изменула, то примите и моє дете заєдно съ вашимъ иманѣмъ. Ако є презирете, то ево писмено сведочанство, съ коимъ вамъ повраћамъ ваша добра, коя самь одъ вашегъ отца отео.“ „Да є мой отацъ одъ ваше руке погинуо, мой старино, онда вамъ зацело небы опростіо, али кадъ стварь тако стои, то немогу судія надъ вама быти. Я вамъ праштамъ и молимъ се, да бы се и онай, чія є милость безгранична, на васъ смиловао и вама опростіо! Што се Маріє тиче, заиста никакавъ краль неће се тако гордити моћи, као я, само ако ме она оће!“ — Гордельиво смешенѣ съ радости и задовольствомъ оживлявало є лице старчево, кадъ є ове речи чуо: „Ваша ће мати за неколико

часова быти онде," продужи онъ даљ. „Я самъ іой писао. Чимъ дође, некъ се наше венчанѣ сврши, па кадъ се и то сретно окончa, онда ћу мирно умрети." — Затимъ извађе изъ себе, пре него што е Едуардъ одговорити могао, а унутра ступи Марија са своіомъ воспитательком. Узаимна изјавеня любави ово двоє людій, може свакій лако погодити.

После неколико сатій пресѣ и госпоя Подетовица. Нѣне бриге, због Едуардове болести нестало, чимъ га е чула, да о свадби говори. Сутра данъ сврши се венчанѣ и Марія е тако брижљиво своіу супругу неговала, да е за месецъ дана оздравіо, само што е іошъ нешто блѣдъ и сувъ было. Оногъ истогъ дана, кадъ се Едуардъ предигао, умре Антоніе Грунетъ пунъ покајања и задовољанъ, што су му мати и сынъ опростили за оно зло, кое іимъ е онъ нанео. Едуардъ и Марія живе са старомъ майкомъ нѣговомъ врло задовольни недалеко одъ Лондона; Едуардъ често говори са задовольствомъ о оныхъ данима, кое е као спроминаћемъ умѣтничк провео, а Марія признае, да бы га свакомъ другомъ човеку предпостављала и онда, кадъ бы опетъ Едуардъ Раймондъ было и кадъ бы само петдесетъ фунтій штерлинга прихода имао. Среча овогъ задовољногъ пара, кою су іошъ њіова красна дечица увеличала, неда се болѣ описати.

Метеорско каменѣ и метеорска гвоздена маса.

I.

Колико смо векова гледали на ово каменѣ, на ову гвоздену масу, кои се съ найвећимъ полетомъ изъ воздуха на нашу землю спушта! Колико смо сматрали на летеће звезде и ватрене кугле! Али како смо сматрали — крозъ найвећу таму, прашкињаюћа іимъ прекообичайну и чаровну силу; — и текъ сно съ почеткомъ овогъ века на чисто съ њима, то есть: да то каменѣ и та гвоздена маса изъ летећи звезда и ватрене кугле на землю пада; премда се ова последня невиди као права кугла, већъ као ватрены или димомъ окруженый облакъ, и то бишъ онда, кадъ се истый запали и расприсне; но ово наша друго ніе, него ватрена, кугла, кое се са атмосферомъ землѣ наше сударн и у пламенъ преобрати; єръ ово каменѣ, кое изъ такогъ облака на землю пада, сасвимъ е подобно ономе, кое пада изъ летећи звезда и ватрены куглій. Кадъ дакле известно знамо, да ове летеће звезде и ватрене кугле, кадъ іій наша земля привуче бацаю на ню каменѣ и гвоздене масе, то можемо лако заключити, да баръ по већой части ове летеће звезде садржаваю у себи подобну материю.

Іошъ у найстарія времена познато е было, да метеорско каменѣ на землю пада, а стари лѣтописци и дане су прибележавали, у кое се то падање догађало. Ватрена даље и светла появленя на небу люди су одъ искони съ нарѣвности сматрали; стари люди тога се страшили, а млади се томе дивили. Суевѣрје сматрало е онакова появленя као преодпиле ваљы, новайвише нѣкъ опасны догађаја, као: войне, велике несреће, глади и куге. Садъ доиста знамо, да се та появленя у наше браге и невоѣ непичаю. Премда ни ми до данасъ незнамо природу и узроке свіо светлы появленя на небу, то смо опетъ дужни естествословима и звездарима благодарити, што су насъ съ летећимъ звездама и ватреннимъ куглима подробніе упознали, кое кадшадъ поближе, а кадкадъ у великой множини надъ нашомъ атмосферомъ по већой части прелетаю. Ватрене кугле су летеће звезде, но или су веће одъ овы, или намъ се тако чине, што земли нашой ближе долазе. И єдне и друге можемо као мали небески тѣла сматрати, а понекадъ се и Астероиди називаю, кое известнимъ путовима око сунца иду — овимъ путовима, кои пресецаю путъ наше землѣ; зато се тако често и судараю съ нашомъ атмосферомъ, и онда ій гледамо у виду ватрене кугле или ракетле, кое преко неба видъ нама прелетаю. Свлада ли превлаћена сила землѣ наше силу и брзину летеће звезде, онда се она на землю сурва, и на ономъ месту, гди е пала, наће се често каменѣ особитогъ изгледа, а кадкадъ у малой или већой количини чистогъ гвожђа.

Єданъ одъ найзаменитій догађаја овогъ рода случіо се 1790. у Француской, гди е у 9 сатій увече у три окружія каменѣ падало. Па опетъ многи учени нису то веровали, шта више наразіо се некій Бартоломъ, да е то лажно и по самомъ естествословлю немогућно.

Кадъ е 16. Іюнія 1794. у 7 сатій увече изъ єдногъ облака код Сіене каменѣ пао, и у томъ паду на 12 комада распрскао се, побудіо е већъ вниманіе Озберса и Лихтенберга, кои су оно одъ други извапѣно мѣніе, као да е то каменѣ изъ Везува избачено, съ основима опровргавали, или опетъ нису могли доказати какво е то появленѣ и одкуд произлази. Сльдуюће године 13. Децембра у 3 и по сата после подне падне у Іоркширу єданъ каменъ предъ кућу капетана Тофана; овай каменъ испитао е Ховардъ, кои се такође изјасніо, да тай каменъ никакве свойства вулканскогъ нема. Напротивъ славный Ла-Плацъ прыи се изразіо, да тай каменъ лако може быти изъ месечны вулкана. — Но іошъ већма е духове веки учены людій побудіо догађаій у Бенаресу, гди е 13. Децембра 1798. у 8 сатій у вече каменъ пао такође одъ Ховарда испитанъ. Но при свемъ томъ остало е опетъ оно старо неверство; єръ да се ово сумнително появленѣ потврди, требало е ячи доказа — срећомъ и овай доказъ ће видело дође, кои е Біотъ подробно описао, и кои е кадаръ было да сву довлкошню сумню изгледи.

То е было 26. Априла 1803. После подне у 1 сатъ изъ єдногъ изведрава појављюћегъ се, наскоро као натри зажарењгъ облака съ нкомъ пуцињомъ у околини Л'Егли у Нормандіи велика множина камена на землю падне и до Ла-Васолерн, Фонтеля, Св. Михаила, Св. Николе, Ла-Вервета

и други суседни места распростре се. Овде є баръ было доста очевидаца. Появленѣ ово усредъ дана и предъ очима толики людій догодивши се побудило є наравно яко духове, тимъ више, што су и пре тога на мања овакова появленя многи њи яко мотрили. Было є на сто комада таквогъ камења, сво єднакогъ изгледа, премда є величина њиова различна была; єръ єдно є было одъ 1 лота, другo напротивъ одъ неколико фунтій тежко. Сво є было некомъ црвомъ коромъ обложено, изнутра отворене и затворене саме бое, садржавало є у себи прилично чистогъ гвожђа и ситногъ магнетногъ пилюка.

Овай догађай учини велику епоху у исторіи метеорскогъ камења; садъ се већъ нѣ више сумняло, да каменѣ изъ неба пада, или є препирке было, одкудъ то каменѣ постанакъ свой има, и тражили су доказе, кои бы найверовативій были. Найпре се о томъ Дръ Олберсъ, затимъ Ла-Пласъ изјасніо, да ово камење можда месечни вулкани избацују. Овога су се начела многи држали, особито Брандесъ, Ендс, а нарочито Бенценберсъ, кои є іошть и године 1839. то начело заступао. Шта више и самъ славный Берцелій іошть 1836. одобравао є и говорію, да метеорско каменѣ изъ два различна земља окренута месечна вулкана долази, и потоме бы мы кадъ бы то начело постояло, имали узрока, зашто є само єдна страна месеца непрестано магнетомъ земномъ кругу окренута. Но найстарія списатель, кои є писао, да то камењ изъ месеца пада, есть Паоло Марія Терцаго год. 1660.

Године 1794. издао є Фридрихъ Кладни дѣло: „О постанку ове одъ Палласа нађене и други њой подобни гвоздены маса, и о некимъ съ ових у свези стоећимъ природнимъ појавленямa.“ Са готого пророческимъ духомъ и великимъ оштроуміємъ разви є Кладни свою науку о метеорскомъ каменю; „да ово ништа друго быти неможе,“ вели онъ, „него на земљо падша ватрена кугла; да вештество ватрене кугле густо и тако быти мора, єръ сама путъ нѣкъ пилима дѣйства тежине показује; да се ово вештество у растегљиво-усійной течности састои.“ Кладни є дакле првый био, кои є доказао, да метеори изъ летећа звезда и ватрена кугій провалазе.

Іошть пре две хиляде година было є Грцима, и нарочито Хинезима метеорско каменѣ познато. Последньи су одъ 644. пре Христа до 333. после Христа 16 случаева хронологично означили. Старіи, или нанѣ точніи су нека известіи стары Грка, кои до 1470. пре Христа допиру. Найзнаменитій одъ Плутарха назначеъ метеорскій каменъ пао є године 465. пре Христа у Егосъ-Потамоу код Тасе. Плутархъ описуя овай каменъ, да є двануть већій одъ илимскогъ камена, и тежакъ као подуный колскій товаръ. Овай знаменитый догађай побудіо є духове стары учены Грка; єръ Анаксагоръ изъ Клезомене мисліо є не само, да су звезде изъ стена састављене, кое су оне обрћуће се око земљ одъ ове одвајуле, него да се іошть и између месеца и земљ таква тѣла око ове покрећу, кои се изъ самогъ камења састое; и Діогенъ изъ Аполоніе мисліо є такође, да се са видимимъ звездама заедно и невидлине камене масе око земљ окрећу, одъ кое се кадкадъ по кои комадъ на земљо сурва. По овоме види се, да Грци ову науку нису занемарили.

Одъ Римлана споминѣ Ливій падањѣ метеорскогъ камења на Албанской гори 654. пре Христа. Да є и Плинію познатъ метеорскогъ гвожђа познато было, види се изъ єдногъ места нѣгове природне исторіе (L. XXIV. Cap. 14) гди при описиванго гвожђа наводи, да є ово исто ће кадъ изъ земљ добія и како се небо види различито. Онъ напоминѣ такође, да є у Италіи двапутъ каменѣ съ неба падало.

За неко чудноато и важно известіе о метеорима благодарино Аравлянину Ависени, кои овако приповеда: „У Перзіи падао съ праскомъ нетолике масе изъ неба, подобне кукама, кое се истопите немогу, у ватри лзгубе и влагу дотле задрже, докъ се у пепео непреобрати. Кодъ Бургама пало є парче гвожђа сто пара тежко, кое се због тврдоће нѣ готово пребити могло, єдно парче одъ истогъ пошло краю Торитскомъ, и овай наложи, да се одъ истогъ начеви начине, кои су тако тврди и яки были, да се нису могли пребити. Аравлани кажу, да су начеви и Алеманеки одъ оваквогъ гвожђа ковани. Напоменути та иса одскочила є тринутъ одъ земљ и была є округла; она се састояла изъ различны скончаны кора и изъ иложине зрна као крупно сочиво.“

Како Хинези сматрају природу и њиов државный живот.

Познато є, да обичай, образованѣ и државный живот имаю свой изворъ у сматрано природе, или у мнѣнію о природи. Свуда гони човека нѣгов урођеный нагонъ къ хармонія. Истреба нам говорити само о христіянскомъ и средньѣгъ века суевѣрію. Међу найразличнійимъ народима налазимо распространѣну исту веру, да є човекъ Бож'е чедо, да нѣгова молитва има те силе, обште у природи законе превратити, и да нѣгови греси и природу упропашћују, противу чіеть поредка иду. Но кигда се то невиди тако ясно изналѣао, као у Хинеза.

Хинезка кудраци уче, да су сви люди єднаки. И праотцима нѣ божество было на руци своимъ саветомъ и по-

чувањемъ. Дѣла, кои су после себе оставили, проваћила су изъ собственогъ духа и собствене силе. Само собомъ, родньомъ и предвишњу, образовало се одъ постања ово, што є божествено и човеческо. Човекъ є одъ природе добаръ; природа срођава људе, и само ій воспитанѣ и навика раздвоју. Разлазанѣмъ природны дарова постизавало они найвишій свештенньѣ, и само онъ може своме отцу небу, и своіой матера земли, нуждне жртве приносити, као што то

быва у време, кадъ є ноћь равна дану, и кадъ сунце одступа. Онъ є у исто време и найученіи и наймудріи човекъ у своимъ народу, и нѣгова су списанія како по садржини, тако и по форми образци, по коима се има човечество управляти, она су нравствено огледало за старо и младо.

Међу владаоцемъ и нѣговимъ народомъ постои одношенѣ, као међу отцемъ и сыномъ. Народъ є дужанъ, небесномъ сину покоравати се, као одрастли своимъ отцу. Ал' опетъ владалацъ у Хини незаповеда по своіой вольи нећъ є везанъ дужношћу, да свой народъ у добродѣтельи и правди возпитава, да га рани и штити. Ако синъ противу отачски' заповестій поступи, то га постизава небесна казнь; ако се непоправи, то буде съ целимъ своимъ породомъ истреблѣнъ. Ако є народъ порочанъ, ако званичникъ греши противу вечни закона правде и човечества, ако се добродѣтель презире, а порокъ узвышує, онда є безбедность целе државе као и поединогъ члана у опасности. Отацъ (небо) изявлює свое незадовольство чудноватимъ и грознимъ появленима природнимъ; являю се помраченя сунца и месеца, суше и наводнена. Ако синъ погази законе човечества, онда отацъ, да бы га казніо и усаветовао, поруши на кратко време законе у природи. Благо сину, ако се іоштъ садъ покає, ако га порушена природа изъ нѣгове развраћености къ дужности поврати. Небо нерадо казни, и чимъ се пороци и развратности уклоне, покреће се опетъ зданіе света своимъ првобытнимъ путемъ.

При свима необичнимъ природнимъ появленима издає Хинезко правителство огласе, да се свакій поправи, и да свакій добро испыта, шта и у чему држави оскудѣва, да бы се пропасть избегла и небесный гнѣвъ ублажити могао. Ако такве опомене остану безуспешне, онда се опасности умножаваю. Онда слѣдує гладь, потопъ и нападанѣ варвара. Небо ясно показує, да є овогъ сина и целу нѣгову породицу презрело и одбацило. У различнимъ частима землѣ появлюю се коловође млогочислены побунѣника, кои себе небомъ избранима називлю и народъ позивлю, да се своимъ законимъ, Божіомъ милости данимъ владаоцима покораваю, а не небомъ презренимъ угнѣтательима. Народъ се найпосле листомъ подигне, сбаци владаоца съ престола и изтреби му породицу. И садашня побуна почела є овимъ начиномъ.

СМЕСИЦЕ.

[Знаменитый налазакъ.] При копаню некогъ бунара недалеко одъ Лѣда, нашла се у великомъ комаду каменогъ угля, одъ прилике 234 стопе подъ земномъ површиномъ, една жаба, коя се прилично жива показивала. Кадъ су є изъ нѣногъ узаногъ затвора извукли, была іой є фарба врло загасита, а после є на светлости постала као у обичне жабе. Очи су іой быле одвећъ сяйне и злату подобнимъ прстеномъ окружене. Пукотина у углѣномъ слою, у коіой є жаба затворена была, садржавала є у себи нешто воде, и по свой прилици збогъ ове околности, покрай свога узаногъ затвора, могла є жаба толико тисућа година у своимъ полу-укоченомъ животу провести.

[Паунове] у Европи сматраю обично као врло безполезне лепе птице, и на млогимъ местима може быти да и есу, где могу по привикнутомъ начину живети. У тропскимъ пределима, где имъ є постойбина, као н. пр. на острову Цеилову, и где у гомилама по шумама живе, одвећъ су полезни, єръ тамо виедна птица неутамани толико велики' и малы змія и штетны црвій колико паунови, нарочито су имъ врави наймилія рана и они ій више затру него мравождери (die Ameisenbären). Кажу, да є дивно гледати читава ята паунова при рађаню и при заоду сунца. Александеръ великій было є, по Еліяновомъ приповеданю, овомъ появомъ, кадъ ю є првый путъ у Индіи видіо, тако тронутъ, да є своимъ войницима забраніо те лепе животинѣ убіяти. У Атини плаћали су некадъ за два науна 1000 драхма, а у Риму су ій съ найвећомъ брижльивости неговали.

Еракъ и Петакъ.

Петакъ. Ераче! Ты си се мало пре на мене разсрдіо, мислећи, да одъ мене болѣ знашъ србски говорити.

Еракъ. Па тако є. Што знамъ баръ знамъ.

Петакъ. Кадъ србски болѣ знашъ, то си морао учити и склаяти?

Еракъ. А да! ако и єсамъ увекъ зло пролазіо.

Петакъ. Єръ си тупъ было. — Но знашъ ли спрезати?

Еракъ. Іоштъ кадъ самъ кочіяшъ было, научіо самъ.

Петакъ. Па добро, — а ты садъ кажи, у комъ є времену: „я косимъ, ты косишъ, онъ коси?“

Еракъ. Одма после Д'уова!

Еракъ. Зашто зрели люди нанѣ говоре него младићи?

Петакъ. Зрели су люди добро, старо вино, коє пену брзо пресеца, а младићи су ново вино, коє пену продужує.

Кореспонденција.

Господину Н — у А —. У вашем'ъ писму желите, да вамъ више мѣсеце о неким изнашавшим песмама сообштимо, почем васъ са свопмъ садржашем писму може задовољити. Различном, на често и састанъ противном живљењу нашем'ъ о многим спсповања и састанцима узрок е но жепој части наше читапѣ, да различпи степепъ пшпета знања и неспокопѣйпо. Мы сме пориіпо и безъ волѣ читало, слабо изпитужо и разпашпко. На прпвй погледъ редко е што свршено, и то само бистрпмъ, упражпепаном оку; а заръ е съ песпицама састапцима другчпе? Колпке пмъ се пролпе при прпкоъ поправпоъ и безъ волѣ читаио подраду, колпка се пасиіе дпвпмо! — Соларпса дпвпоъ готово пшо ово песппи песпошше, а тако су га, по своѣ прплпци, и нѣгова современпци познавали; а да га во данъ протолкуе, увереппсмо, да бы се цело Србство удпвпло: толпка е у пѣку сплп разуми и поетскоіу дарО. Да Омира пису пуздре главе своппх рецепзпма обезсмртале, и пѣги бы заборавпюетъ опапо пспо претрпала, пшо и друге крстше спсателѣ, пом те среће пеппадошле, дойи у праве и достойне руке. Колпко пьи пма, кои по дпвлуть и кпше пута читао ово, што нерадпу; кои, неодлпвпмх жељоетъ за зпнпѣмъ гонѣпи, трудпо изпштуе, са свпме точке сматрао, сравппо и опетъ траже свпсла у опоме, где га у прпвй мо' пису пмала? — Како се често и пайспсрсѣе мпсло у просту одѣљу обучека прегрпза у читапе сако збогъ тога, што ппе свегла и утамѣепа, подобно честптпмъ и прлпх людп у одрпше обученпх! —

Осппя тога свако око пеповше пи прпметпти свпзу врлпну; ту се пште бистро око, дуготрпвепо пзкуство и упражпавапѣ, пайпосле пауки, поцрѣлпма многогодпшпмх пзпштавапѣмъ. Мудрость е као бпсерь: кѣги вали пзъ пучпне морске пзпадатп.

Пайпосле вала пписмене састпше сматрати пко предмете прпроде, као шарено пвеће; што ппе за едно пз' друго животно, то е за друге животпѣ, пз' пп у чему слуги целоме на пользу. — Пчелпца облеће свакй цветъ спокойно, и опетъ съ пѣга спокойно прелеће на другій цветъ, пко у пѣку за себе пшпта не ппће; зръ тай цветъ пе само пѣ ради створенъ; а мы зато пзпшо свпчпвеше перазуднпо, пко пе по пашемъ пкусу удошпо, ирподпно се, кудпмо и рушпмо, пко да е сме само пнсъ ради пспсапо.

Зпаѣте даиле, да су оне песме лепе и красне, само ій пали съ опппхъ духовпх свптпта, съ коппмъ ій е песпазъ пспсапо. Кадгодь што читате, и вы заборавпте я на себе и на пспца, па сматрайте само спсапіе; зръ предпостављій о туѣой песпособности и слабомъ дару, обпта е ппше слабость и погрешка. Когодь съ презрѣепмъ туѣе спсапіе чпта, само себи пеко пзпаѣ прапнсуюћи, тай ће и пайвпстпјемъ пѣйи казве.

м.

Господину С. Ђ. П. у Б —. Ваше песме прпяпсмо и уважавамо у пмпх мѣспостъ чувствујућпх срдца. Мы жело ій по нашой жељи пашпмъ читательпма сообштити, само вамъ опомъ прплпкомъ примечавамо, да у будуће вашпх песама поклоните мало више разиолпкп, да пошрай сдпа пешто и разуму ранше пологате, пако ће наше песме пмати прпступа и у величествепе дворе, а пе само у просто-природпе безазлене кућпце, гдѣ прпсате и вепшше пје могао продрети. — Друга ваша песма, у пзлпву своіа чувства прпвортпла е предѣл разумпх и пзкуствомъ положепій, прелпза е прело благочестія и пообможпсти ако журпа пога прело мирпсповіа и лепопатог цвета. Мы у томъ пзлпву жестпгпко строгппо срдце, кѣћ свпу вдесгпацпо почетпе песповторпе вешгпне, коа пчпму пзраза тражп у необпчномъ увелпчапшу, у непрпродномъ, пспорадпомъ своіу. Боя-бпетъ и пайбесшу писае, и пайбѣлпе чувство пзруши. Предајте се свспмъ вашемъ чувству; опо ће васъ безопасно пренети прело стена и прлета пзпапујућпх рпкумя, а спрезвапѣа духовпа сила прплоће пстокъ васпо стплпй образъ и прпвапъ вашпмъ чувству по давпшпмъ духу времена и по потребп нашега народа. Неслушајте што недозрели косапта по свету трубе, до сами фаптазпја безъ разума идеале осгворе; погледајте на сваке такове рецепзенте, пмъ ћете се уверпти, до подобне саставе и опа не читаво, но пи сваке оне, кое, по своѣх пристрастпма, да нерезмено по своіой пзвести, предъ свегломъ свѣи и Србспу на срамъ даровпта вепцем увеличаваю. Безъ разума е све тамно, па и поезпа. Шта ту показе мѣћпје едпога пли другога у вештпни непосвеђеногъ Француза? Поезпа Француза ніе пикада могла славу съ Немцима, Енгленима и Италіанима делити; у томе вамъ е исторіа литературе пайбољй сведокъ.

Ако дакле допустите, то ћемо пзведене песме у всемъ прешпатпти. — Што се пмъ тпче пзпшѣпога вашега призпавапія у скоптрепю нашега труда на пользу србске литературе, пзлпшо вамъ на ваше задовољство, да сво одъ ваше страпа подобпа признавапа прпмали, и радумо се, да с пшпх трудп и у вдаѣппмъ, за дело и племенпто прпкдадпмъ средпнама одшпа пашао. То ће пасъ и пъ пеѣемъ труду подстрекнути. Да ћеби пайпосле морали увекъ у Земуъ ваше саставе слати, уиућујемо васъ на Господина Јорђа Малетића, Професора у Београду, комъ сво као познатомъ критпкуру и оцепптаго наше подупо попереиѣ повлоиѣи.

ОГЛАСЪ.

Опомпнѣмо, да пмаде и фа-

личпи спопова;

Зато умолпмо спапоѣ, да мо-

тра на опшсъ сдпница.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСПО.

Овай се сокъ досада по увераваппо пайглавпопгай лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а имено противъ

кашља, грипе, кінвице, пропуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказују, да немогу бити безъ њега и да само њему пмаю благодарити, што пмъ е одпвпмаю боля и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ пайбољй препоручује свако мајкой деци, тако и пайстарѣпмъ лицама; вкусъ му е врло пријатанъ.

Стакленцета су стейрпскогъ бильногъ сока бела, горе дугуласта и са плавѣпмъ капицка, на коима пко и на стакленцету пише: „Апатека код „слена у Градцу“ и „Ј Р А“, добро су затворена, и на њима су надпсапи заедно са подпписомъ овога зоя производи тай сокъ.

Цѣна е едпогъ стакленцета 50 кр. ср.; кмѣ одъ два стакленцета немогу се слати. Што се пмаю и пошљу два или четпрп стакленца, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургпайгперъ, впатезаръ код „слена“ у Градцу, и добити се може у Земуну у апатеки код „златногъ орла“ Карла Трепчака.

1 (3—12)

Печата, издаѣ и одговара кньигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

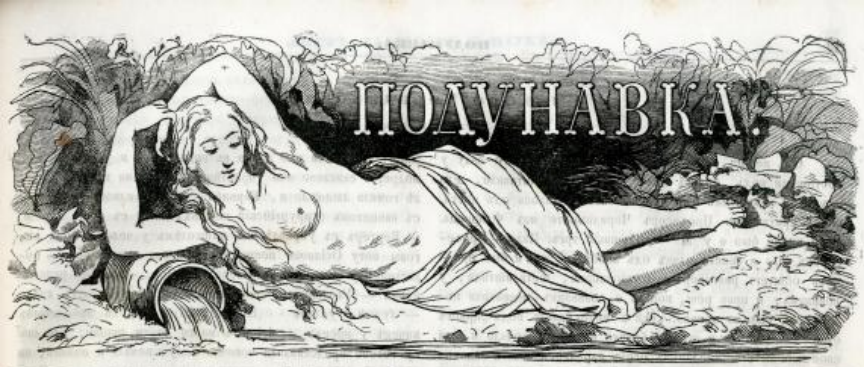
ПОДУНАВКА.

Бр. 5. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Є 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗДАЕИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Месечина.

О, прекрасно ты светило неба,
Бледозрачный месече и дивный,
Како лепо међ' звездама светлишъ
На предѣле завіене тамомъ;
Како горду обасяну главу
Изъ провидногъ подижешъ облака;
Како дивно и величествено
Шеташъ по томъ пространоме небу! —
Зраци твои, као любкій санакъ,
Обилазе све предмете редомъ,
Да се твоіомъ дивотомъ насладе,
На наскоро опросте се съ тобомъ.
Праве сласти за тренутакъ траю,
Да ій с' човекъ съ тугомъ увекъ сећа. —
О спутниче наше землѣ тамне,
Кудъ путуешъ, куда ли пролазишъ?! —
Ахъ!, да ми є винути се къ теби
На крилима само за тренутакъ,
Те да съ тебе у пучину гледнемъ
Безконачны светова и чуда! —
Како ли є на бреговы твои?
Како ли те огреваю зраци,
Са пламеногъ сунчаногъ огньишта?
Какво цвеће у твомъ недру дише?
Да л' и тамо жуборе потоци?
Каква ли су на теби суштества? —
Залудъ желя, залудъ силна чезня,
Кадъ за землю привезанъ є човекъ.
Нѣгово є дивити се само,
И съ мислима прелетати просторъ,
У комъ с' движу миліони сунца.
У ништини човекъ се изгуби
Кадъ по небу разгледати почне.
Све што види, то га удивлява,
И диже га изъ прашине низке
Да га горе стави на облаке,
Па да опетъ већма га понизи. —
О Господи, Ты си неизпытанъ,
Предъ Тобомъ є човекъ црвъ и мравакъ,
Па опетъ се надъ трулежомъ диже
И поносно светомъ господари! —
Миліони удалѣны звезда
Залудъ нѣму съ висине шапуђу:
„Спрамъ Бога є светъ огромный ништа,
А ты шта си на той тамной лопти?“ —
Уч'те с', люди, познавати Бога,
И у трави читат' мудрость Бож'ю,
У звездама с' дивит' свемогућству
И познати ништожество своє! —

Ты се крієшъ за горицу чарну
Среброкосный землѣ пратіоне!
Путуй скромно и той тамо страни,
И тамо ћешъ исте желѣ наћи,
И тамо ће т' уздисаи срести.
Ахъ! понеси и теженѣ съ тобомъ:
Съ ньимъ на земльи с' неспокойство рађа.
Ако люде и у твоіой сфери
Иста желя обузимлѣ смутна,
Кажи, да су све земальске желѣ
Сну подобне варльивомъ и праздномъ,
Кажи, да су земнородни сынци
Кодъ разума и свободне волѣ
Заслеплѣна подлы страстій деца!

У БЕОГРАДУ. ДРАГАШКИНЪ.

Сињоре Черадиморте.

посгво п. і. стевић.

Одъ некогъ времена многи су гости велику салу у гостіоници код „црногъ орла“ у М** посѣтивали, што є у њой намештенъ было чувенный излогъ ликова одъ воска, кои є притяжавао Професоръ Черадиморте изъ Флоренца. У то време было є у М** годишный тргъ. Излогъ Професоровъ было є занята єдань одъ найболь'; онъ є было предметъ обштегъ разговора у гостіонпама, шеталиштама, у новинама, и прва речь, коіомъ є познаникъ познаника поздравляо, была є обично: „еси л' видіо излогъ код „црногъ орла?“ — Младо и старо, богато и сиромо трчало є, да своє љубопытство гледаѣмъ овогъ изредногъ излога задовольи. Такво обманююће подобіе живота, такву вештиву и природность, такво сайно сваконъ лаку одговараюће одело, тако богатый излогъ важны особа како изъ дѣйствителности, тако и изъ баснословія и славны мужева изъ найновіе историе, заиста нико ніе видіо. Све є было тако вешто нарађено, да су ге само обични люди, него и сами вештаци сапршено задовольни были. Єръ осимъ обште довадльиви ликова была є у сали, и у особитомъ одѣленю, завѣсомъ претрађеномъ, збирка найлепши' снимака' у Помпеи и Херкулануму исковапы художествены рукотвора, као: прекрасна италіянска Флора са найизредніимъ производима Помоне, иногима съ безпримѣрнимъ привѣжаньемъ и великомъ верности у воску израђены анатомичны' препарата (орудіа) представлюћи сваку частицу човечіегъ тѣла, найреће копіе страшила као и найужасніе нагреде човечіегъ тѣла због сакришлиши' и унутрашньи' болестій, развитакъ целогъ човечіегъ живота и т. д.

Єдногъ вечера быяше сала, као обично, сасвимъ пуна при свемъ томъ, што є цена знаменито подигнута была. Светлость одъ више стотина свећа, простра се по сали, у коіой є, премда є брой посѣтителя знаменитъ было, готово гробна тишина владала, кою є само кадъ и кадъ слабо шапутанѣ и тихо шуштанѣ одаюћи' прекидало, кои су се често бояли да ликове изъ њиовогъ сна непробуде. А и ко бы се у оваквомъ излогу могао тайногъ страха отрести, кадъ види да су они люди, кои одавно царству смрти принадлеже, и кои у гробу труну, као силомъ волшебника изъ сна подигнути. Ова немо жива существа, или овай цветаюћій или укоченый животъ, она обичаена стереотиска страсть, юначство, порокъ и друге страсти у чертама поедпаы лица, one неповретне очи, — веланчи да сте то каквомъ изнешаномъ друштву, саставлѣномъ изъ различны народи' и разногъ порекла, кое се случайно у каковомъ рудинку скупило, и кое є земли, кадъ се одронила, у голичасто језеро стровалила, кое є после столѣтія неповређено и неисгрунуто, као овай младый рудокопъ изъ Фалуна, опетъ на видило изишло?

Изићу сайо ликови у сали намештены, найвише є привлачіо на себе пазльивость гледалаца, єдань понъ пре битке на Березини. Наполеонъ седи дремаюћи у стану на польской столици; око њега леже његови генерали, сасвимъ заморени у свое огртаче; на страни стоіи два укочена стражара, наслоњена као мртва на зидъ, носъ и устне су іймъ модре, а стаклене очи управљене укочено на шаторъ. Далѣ гомила людождера, Кираваи, кои су єдномъ инсіонеру съ лавцетомъ (хирургійскій ножићъ) кожу съ главе дерали. — Вертеръ съ управљенимъ пиштолъмъ у чело, а кодъ његовы погу Осіанове песме — Бремерска отровница — болестникъ у колери на последньмъ часу, страшно разслабльенъ — Уголино са своіомъ децомъ умирући одъ глади — лудый гусларъ - - Шарлота Штиглиць са забодешымъ мачемъ у прсима — и іошть многи други ликови; али сви су готово представляли човечію беду, печаль и очаяньѣ, ни єдань ніе было сасвимъ весео ни отвореве природе. Овде найужасніа развратность, онде забуда духа и лудость, овде човекоизрость и досада живота, ту налазъ зле савести или сатирьѣегъ покаяня, онде неизгладиве бôре застареле туге и печали и хипократско лице разны болестника' — али управъ те страшне појаве и привлаче къ себи светъ, а нарочито женске. Па и саме изображеніе посѣтителя, кои су се иначе врло мало у оваквымъ кабинетима бавили, кои се готово на свима вашарима налазе, задржаваю є дуже и неотиће художественый посао и дубока наука природе, съ коіомъ є и найманьій ликъ нарађенъ было; они су уздудъ покушавали надвладати непріятный упечатакъ, кои су ови ликови на њима проузроковали, и кои ій є за ово место тако чаролійски приковао.

Великій брой гледалаца хтеде се удалити, єръ є време вечера было, кадъ се наедавнуть некій поздный посѣтитель кроз редове протура, кои су већъ реѣи были. То быяше некій младъ плавъ човекъ, нѣжногъ, или бледогъ лица, негао є одъ прилике имати двадесетъ и петъ година, нѣгова є спољашность надавала отмѣно стање и нѣжно воспитанѣ. Прегледивши немарльиво све ликове, хтеде изъ сале изићи, кадъ случайно сву нѣгову пазльивость нека женска особа у єдномъ углу собе на себе привуче, на кою досадъ нико на пазіо ніе. Онъ ићре къ њой — али внедапуть заустави се предъ ликомъ као укочены, новикавши загушльивымъ гласомъ „Ха!“ смртно бледило навуче се преко нѣговогъ лица, коса му се накое реши, удови су му дрктали као да га е страшна грозница тресла, погледъ му є укочено управљенъ было на овай ликъ; онъ ніе примѣчавно, како су се сва око њега скупили были и како су очи свое пуни љубопытства и стра'а часъ на њега часъ на ликъ управляли, и већъ є хтео онесвешћенъ на землю пасти, кадъ га Професоръ Черадиморте, кои є међутимъ дотрчао было, задржа, и у свою собу одпесе, пошто є келнеру заповедіо, да му лимонаде донесе.

Сви обрате садъ пазльивость свою на овай тайнепуный ликъ, и трудѣли се уздудъ, да расклоне себи уплаш, кои овай ликъ на младогъ страпца има, бацала су любопытьше погледе часъ на врата one собе, у коіу є Професоръ са младићемъ ушао было, часъ на заготетке подобнь ликъ, кои є сидъ важно значенѣ добіо. Посмотримо га мало изъ ближе.

Девойка одъ шестнаестъ година седи на єдной лепо украшеной столици; нѣна снежно-бела рука, почиваюћи на свиленомъ ястучићу, подупире прекрасну, али смртнобледу главу, са красномъ црномъ косомъ, коя се у витицама преко нѣногъ белогъ и дражестногъ врата на леђа спушта, докъ іой лева рука, држећи мандолину (музикално оруђе са 4 жице) немарльиво виси. Чинило се као да іой изъ очію, кое су съ неописаномъ чезньомъ на дальный просторъ управлѣне, жива ватра светли и то трошећа ватра, коя све живлѣ изъ мрачногъ сѐна безграничне туге пламти, изъ сѐна, кои нѣно лепо лице окружава. Проста снежнобела хальина покрива нѣне, за ове нѣжне и младе године можда сувише развіене части тѣла. Као што су при точніємъ испитываню увидили, ніє ни єданъ одъ ликова у сали съ толикомъ обманююћомъ природношћу и живошћу израђенъ было, као овай. Чинило се, као да су іой се младе девоячке прси волновале, као да є немирный топлый дахъ изъ нѣны устница излазіо, као да су се сузе изъ нѣны у сновидной чезньи и любавномъ жару преливаюћи' очію подкрасти хтеле, или као да є хтела итро мандолину зграбити, да нѣжне тонове изъ пріятногъ грла, можда изливъ неизмерногъ бола, пропрати.

Овай ликъ представля ямачно какву любезницу? прешапће некій младъ докторъ философіє своимъ младомъ пріятелю, кои є неуморимо свое наочаре намештао и брисао, испытуюћи критично ликъ са свію страна. — „На свакій начинъ морала є ликорезца таква идеа одушевлявати, кадъ є овай ликъ правіо, али онда небы была мандолина на своимъ месту, требало бы да іой заступи место харфа или дапре“ (тамбуринъ.) „Али овай гласъ, ово одело и ове блудеће, пламтеће очи!“ рече докторъ. — „Чини ми се као да изъ нѣны очію говори рано пробуђена чувственость,“ одговори овай другій, „у овымъ мрачно горећимъ звездицама лежи нешто необично, готово страшно, и ако се неварамъ то представля овай ликъ пре Гетеову „Невесту изъ Коринта“ него любезницу.“ — „Свакояко є ликъ прекасанъ,“ привати дебео єданъ човекъ съ пантльикомъ одъ ордена у рупи одъ дугмета, „я бы само желіо знати у каквой свези стои онъ съ онымъ непознатымъ, на кога є тако яко подѣйствовао?“ — „Пстъ!“ шушне некій сувый дворскій племићъ, кои се само съ новостима варошкимъ занимао, „слушайте! ништа се неможе тако лако момъ соколовомъ оку сакрити! Я самъ већъ дознао, да се тай младићъ зове Графъ одъ Борновъ, и да већъ одъ неколико дана овде свою матерь очекує, коя ће скоро съ нѣговомъ заручницомъ, господичномъ одъ Ц . . . овамо доћи. Онъ се враћа изъ Италіє, а они му иду на сусретъ, па ће се после у дружству на своє польско добро вратити, гди ће се и свадба светковати. Далѣ знамъ, да се Графъ свако ютро и свако вече, одкако се овде задржава, по дворской башти шета, да се ни съ кимъ не дружи, и да често самъ говори и декламира. У гостіоници, где обитава, незна ми нико ништа ближе о нѣму казати; келнеръ ми є рекао, да є врло богатъ, али да є великій особенякъ и да знамениту кореспонденцію води.“ — „Но кажите намъ значенѣ тогъ лика!“ упадне му у речь Баронеса одъ Л . , „я немогу да понямъ, како мы пре тай ликъ спазили нисмо! шта ли є на Графа тако силно подѣйствовало?“ — „Лепъ човекъ!“ дода нѣна спроводителька, нека стара госпа, ружногъ изгледа, „има врло занимльиво лице!“ — „Я самъ примѣтила на нѣму као неке черте фантазіє,“ примѣти совѣтниковица Ф., „сигурно є то каква несретна любавь была, на кою га овай ликъ опоминѣ!“ — „Я се надамъ, милостива госпо, да ћу васъ скоро о томъ болѣ известити моћи,“ рече дворскій племићъ, „я ћу зацело томъ скоро у трагъ ући, ослоните се само на мою проницателность и на мой полицайный даръ (талентъ). Пре свега гледаћу, да сутра Професора Черадиморте искушамъ.“

Докъ се овай разговоръ у сали водіо, и докъ су сви пуни любопытства на Професорова врата гледали, избіє деветъ сатій, онай сатъ, у кои се обично излогъ ликова затворао. Оклеваюћи и испытуюћи изъ очію тайнепуна собна врата до последнѣгъ корака, изиђе дружство изъ сале, истина съ р'ђавымъ изгледомъ да ће іймъ ноћь безъ спаваня проћи, што любопытство ніє задоволѣно было, али опетъ съ томъ утѣхомъ, што є садъ за неко време было доста предмета за разговоръ, и у тврдой намери, да за свршетакъ овогъ догађая, ма шта ій стало дознаду.

(Продужи'ће се.)

Грађа за науку,

како ће се човекъ самъ, безъ лекара, лечити.

СУВА БОЛЕСТЬ (ХЕКТИКА).

Ни о каквой болести немаю люди и лекари тако погрешногъ мнѣнія, као о сувой болести, премда є она данасъ єдна одъ найчешћи' неволя, кое човечіи родъ муче. Но іоштъ унапредъ нека знаю наши читательи, да човекъ покрай ове болести може безъ велике патнѣ дубоку старость доживити, и да іоштъ такавъ болестникъ и ту користь има, што є одъ многи' други' болестій заклонѣнъ. Наравно да ова болесть, коя врло често сасвимъ неприметно, па и мнимо-найздравіє съ найлепшимъ прсима люде, напада, захтева, да се човекъ у своимъ живленю у нечемъ по ньой управля. Ако се то нечини, или ако є одвећъ касно, онда сува болесть дабогме прекрати животъ у више година и причинява такође многоструке теготне патнѣ.

Премда є о овой болести много писано, то опетъ лекари о нѣной суштини и о узроцима нѣнимъ, готово ништа незнаю; често се чини, да є човекъ съ ньоме рођенъ, и да ю є наслѣдіо. Да се може човекъ ньоме заразити, о томе нема ни спомена, премда се иста може често родити при онимъ особама, кое у єднакимъ сполашньимъ околностима и близу єдна до друге живе. Тако є исто погрешно оно мнѣ-

ніе лекара, као да є после изчезнутогъ зноя, отоки, осне и т. д. наступивша сува болесть слѣдство истогъ изчезавања. Ту є управо сасвимъ противно, т. є. оне су осне због тога изчезле, што є сува болесть већъ на путу была.

Примечавши на тавнимъ болестницима показала су слѣдующе. У сувой болести одлучуе се изъ крви нека особита течна, мораста и жуѣкаста маса у цигерицу (плућу). Ова маса, коя се готово увекъ у окрайцима плуће (цигерице) нагомила, добія по већой части вилъ чворића. Но често се ова маса и у другомъ виду (не као чворићи) у плућу сабіе, тако да се изъ ове свакій воздухъ изгисне. Ова се маса готово увекъ нагомила при умноженомъ притицаню крви у болесну часть плуће, кое притомъ не редко и паде, крвію препуне жилице раздере и тако плованіе крви (изкашльиваніе крви) причинява. — Кадъ є ова маса неко време траяла, онда се промени двоако; т. є. или се сасвимъ сасуши отврдне, или одмекне и мало по мало постане течность подобна скорупу, коя приступаюћимъ воздуха прелази у трулежъ, и може тако постати врло разедљива. У првомъ случаю заостаю сасушени тврди чворићи, кои се у врло многи, мнимо здрави особа у врховима плуће налазе, за целогъ живота, непричињаваюћи никаквы тегоба. У другомъ случаю поруши се за сваґда разливеномъ ономъ масомъ околина у плући (т. є. одмекне, разеде се), и образуе се єдна или више шупљина, кои садржина (разливена она маса и порушене жилице у плућу) или се кашлањемъ избаци или се постепено у кречну масу сасуши. Но ово разтварање неразпространява се незадржано, нити мало по мало руши целу плућу и приводи неизбежну смрть, већъ му увекъ природа (а никадъ лекаръ) положе тврдый предѣлъ (границу), коя болестный део плуће одъ здравогъ разставя. Съ овомъ сувомъ болести и са здравимъ већимъ или мањимъ остаткомъ плуће може се дакле при разумномъ живљењу врло добро и дуго живети, па и ако се при томъ кашлањемъ и што дуже време порушена плућа и разливена она маса избацуе. Нека се дакле човекъ неплаши одъ погубностогъ кашлања, бањања, за неко време траюћегъ плованія крви, и уобште одъ рѣчи: сува болесть (хектика), и нека се одъ тога нелечи. Єръ потреба се страшити оногъ стања, у коемъ се већъ болестна цигерица налази, већъ оногъ, кое може касније доћи, т. є. новогъ нагомилаваня оне масе. Ово ново нагомилаваньє вала предупредити, или на дуже време одложити, што оно живота у опасность доводи.

Сва опасность у овой болести записи одъ начина, како се она маса у цигерици сліже. У редкимъ случаевима посту као єдномъ ударцемъ безчислена, врло мали они чворићи или зрнца обе цигерице одозго па до доле, и онда смрть после неколико дана слѣдуе. Ова є болесть подобна врућици тако яко, да є управо за такву и сматрао. — У другимъ чешћимъ, премда не врло честимъ приликама слиже се она маса у малимъ прекидаюћи времена, или непрекидно, али само мало по мало напредуюћи, тако да се за неколико месецій или неколико година од времена ясно познаше се болести, найвећа часть цигерица разболи и поруши. Ову суву болесть зову немакуски обично нагло напредуюћомъ (die galloprirende Lungenschwindsucht). Она починьє као проста цигерична простуда, и довоси обично незадржано смрть при непрестаномъ растењу бледоће и сушења болника, при кашлању, плованію крви, бацању, и грозници (коя кадшто лагнои грозница назови). Но у найчешћимъ случаевима много срећніе пролази болестникъ одъ суве болести (хронично), и може є, као што є већъ речено, до саме старости вући, ако своя живљењє по њой управи. Ту су періоди, у коима се она маса одлаз и на цигерицу напада, дугимъ по среди времениа разстављени, почемъ ово могу много година, па и више десетина година трати. За време овогъ одмараня у одмаканю масе може болестникъ, премда у нѣговимъ цигерицама сува болесть обитава, по видиномъ са свимъ здравъ быти, или ће га само мала неугодность мучити, премда ће га кратко дінѣ, кашаль и избациваньє обезпокоявати. Кадшто престане оно одлаганьє масе сасвимъ, пошто се єдномъ или више пута излила, и болестникъ може се као подпуно излечень сматрати, при свемъ томъ, што є болестный део цигерице пропао (отврднуо или иструнуо). Но много се чешће догаља, да за време новогъ одлаганя масе, па ако ће ово и у касній старости слѣдовати, сирть свему томе край учини.

Знаке кои ону болесть прате, и по коима се ова познати дае, може само лекаръ, и то помоћу тако званогъ физикалногъ испытуюћегъ метода приметити, као што є н. пр. пипаньє, куцаньє по прсима и прислушиваньє. Сви други знаци, као кашлањє, избациваньє, плованьє крви, кратко и тежко дінѣ и т. д. могу ту и небыти, или сасвимъ друге болести цигерице на и срдца пратіони быти. Само онда, ако тежко дишућій кашљачный постае све то блѣдій, сувлій и разслабљенія, може човекъ о сувой болести подозревати, али га ова знаци немогу уверити. Но опетъ саветујемо сваком оном, кои бы наведене знаке болести на себи примећіо, па ма такви и непроизазили одъ суве болести, да се ниже следующи правила придржава. Єръ о каквомъ поступаню съ лекомима, кои бы започето одлаганѣ масе задржати или ново одлаганѣ известно предупредити могли, неможе быти говора, премда се у медицинскимъ књигама стотинама средства набрају, кои у сувой болести баяги добре услуге чине. Тако н. пр. лекари радо препоручую: рибію мастъ, селтерску воду у млеку, сурутку, Емску и из Оберсалцбруна воду (Emser- und Obersalzbrunner Wasser), морскій воздухъ и Италію, исландску маховину и т. д. Простакъ пакъ купуе за драге новце неко непотребно и одвећъ евтино корење, ревизенту (брашно одъ грашка и сочива) и друге косилкаве будорије, или траяи помоћи у исећой масти, у млечцу одъ харшце и т. д.

Дієтетично поступаньє при подозреню о сувой болести захтева: мирно и дубоко дінѣ и уплаченъ увекъ чистогъ и топлогъ воздуха, избегаваньє нагомилаваня крви у цигерици, телесный и сопгиый, духовный и срдачный покой (санъ), питателну (шарочито одъ животиня) рану съ потребномъ множиномъ воде, дебљине (маста) и соли. — Што се тиче уплаченя воздуха, то овай мора быти чистъ (безъ сваке прашине, дима, дувањскогъ дима, шкодљивы гасова) и топлъ и то како дніо, тако и ноћу. Шарочито є шкодљива брза промена међу топлимъ и ладнимъ воздухомъ, као и говореће при ону на супротъ опитрокъ сѣверномъ и источномъ ветру и при пешаню на брдо. Обиталиште, а на-

рочито спаваћа соба, иеки є сува, сунцемъ осветљена и увекъ добро чистимъ воздухомъ прочишћена; тако є исто, рекао бы, олъ велике ползе и задржаванѣ у свободномъ дан топломъ и чистомъ, нарочито горскомъ воздуху. Пра ладнѣмъ, суровѣмъ и бурномъ годишньѣмъ времену найболѣ ће учинити болестникъ, ако остане у равномерной собной топлоти (у соби нека є зелено былѣ), ако павъ куда изшета, нека се увекъ респираторомъ послужи. Свесимъ є напознако, єрбо є шкодльиво, надъ олъ прсію болуюћи люди при леченю съ млекомъ или суруткомъ, нао и у купалиштима, врло рано ладанъ котревый воздухъ у себе увлаче, место да до'ада у постељи остану, докъ се воздухъ добро угрее. Ко може, тай неки се што раніе и на дуже време пресели у благу южну климу, где єи данюи ноћу воздухъ равномерно топлъ, као што є у Малаги, Малти, Алжиру, Канру, Мадеири и т. д.; само несме тако за постойбиномъ тужити, ако мисли оздравити. — На начинъ дїяня вала тако исто мотрити. Треби т. є. свакій данъ почешће дубоко воздухъ увлачити и набацивати; но то несме быти одвећъ насилно, што могу неке мале жилице у пошна се крвь налази, пући и тако плуванѣ крви причинити. Тако исто вала избегавати притесьиванѣ цигерице стезанѣмъ прсію (алыонама, дугимъ седењемъ съ нагнутимъ горьнымъ трупомъ), напротивъ треба прси и цигерицу ширити, а къ овоме служе сходна упражняня у борби съ мишцама, гласно читанѣ, декламираньѣ, певанѣ или дуванѣ у какавъ иструментъ; ово се може удѣйствовати и онда, кадъ се найпре дубоко уздане, и после кроз танку цевчицу оддаве. Но сва ова покушавая у ширеню цигерице и прсію жорао се съ великомъ обозрителности употребити. — Неприродно нагомилаванѣ крви у цигерици може се тине предупредити, ако се све брижльиво избегава, што причинява дупанѣ срдца и што врло учестана дїанѣ, ако се човекъ одъ успаваня, кое тело ако угрејо, и одъ пазеба (нарочито ногу и ртевиче) средствомъ фланера и вуне чува, и ако се постара избећи свакій ячій потресъ прсію. — О покою има се приметити, да є свака телесна и духовна дејателность одъ прсію болуюћима одвећъ шкодльива, ако є неумерена, а тако исто и свака друга неумереность у срдцу и сонтію. — Рѣна изъ царства животиня, или прилично съ дебльиномъ и са соли пожешаня, чаи се, да таквимъ болницима найболѣ прія, а найвише млеко. Одъ свакогъ овогъ пића, кое дупанѣ срдца и врућину причинява, вала се строго чувати. — Ако такавъ болестникъ почне опетъ пушіи и здравіи бывати, онда може истина на постепено отврдняванѣ свога тела (ладнымъ купатилама, телесньимъ упражняванѣмъ, лакшимъ одѣломъ) мислити, али се опетъ мора умерености придржавати. — У осталомъ чиня'ће добро свима таквимъ болестивцима, ако преко лета неко време у какомъ топломъ пределу проведу и покрай млека млеко или сурутку и воздухъ ужинаю. Ньи у купалиште, где се виде сами сасушени съ упалнъ очима одъ прсію болуюћи и где се осимъ тога само слаби слађа вода піе, небы инедномъ хектичавомъ саветовао сичинитель ове врстій.

посрао ъ. жалтвић.

Метеорско каменѣ и метеорска гвоздена маса.

II.

Кладни, Хоффъ, Штрайберсъ, Баден-Повелъ, Богуславскій и многи други изводе, да є досадъ 400 таквогъ метеорскогъ камена на землю пало. Као прьый таковый каменъ може се узети онай коп є кодъ Ензисхайма у Елсасу пао. Съ великимъ прасконъ, коп се и у Луцерну чуо, падне 7. Новембра 1492. ово подне великій каменъ одъ 280 фунтій у жита кодъ Ензисхайма и дубоко у землю уће. Царъ Максимилїанъ I. коп се тада у Ензисхайму банѣо, наложи, да се тай каменъ ископа, надписомъ снабдѣ и у звонари обеси; притомъ изда и строгій налогъ, да се нико неусуди одвити одъ њега ни найманѣ парченце. Но у време революціе довешенъ є тай каменъ у ньву библіотеку у Колмару, одъ когъ су већъ доста комада одвили; садъ се опетъ, премда илого мањій, у цркви Ензисхаймской налази.

Но іошъ пре тогъ времена пао є таковый метеорскій каменъ кодъ монастира светогъ Іована у Хамбургу, коп због тога у списакъ ніе стављенъ, што є у касніе време загубљенъ. Гроф Адолфъ IV. Холштайнскій после једне битке заветовао се, да монастиръ сазида, коп є завѣтъ 1229. год. и испуніо, сазидавши горѣреченый монастиръ. Онъ є желіо, да у њему буду Доминиканцери, но тоне є противанъ было саборный капатулъ. За време распре ове падне изъ воздуха съ великимъ прасконъ каменъ башъ предъ врата монастирска. Каменъ є овай иеконъ црнонъ коромъ обложенъ было, изнутра бео са светлећнмъ се као злато пругама. Калуђери то чудо овако истолкую: црна и бела боя означуе одећу Доминиканерску, златне пруге њиову златну науку; — тако Доминиканцера одрже побѣду.

Метеорско каменѣ падало є касніе у Каст-Нортону, Егенбедлу, Гластону, Дордрехту, Дорошиску, Цариграду и т. д. Но знаменита є камена киша, коя є 22. Мая 1808. у 6 сатій у котру кодъ Штанера у Моравской падала. Пре него што є започела падати, полетла є была на землю ска магла, потомъ се зачула тутнава, прасакъ и звиждань по воздуху, кое є одприлике 8 минута траило. Неко є каменѣ дубоко у землю ушло, а друго є по земьли летило. Сво ово каменѣ было є врућe. Кадъ се за ово у Бечу чудо послана буду Шрайберсъ и Видманштетерсъ нао царски комисари, да ово испитаю, кои су се запета уверили, да є до 200 комада одъ $\frac{1}{2}$ лота на до 12 фунтій тежине изъ воздуха на землю пало. По описанію Шрайберса каменѣ є ово прьомъ светлећномъ се коромъ обложено, изнутра є дробно беле и планетикасте бое; оно несадржава у себи чистогъ гвожђа, већъ само ситногъ шљунка съ гвожђемъ и магнетомъ помешаногъ.

Садъ текъ почну приближне испитивати и метеорску гвоздену масу, пренда многи нису веровали списателю Кладнію, кои је уверавао, да је она маса истогъ свойства као и метеорско каменѣ. Године 1751. Маја 26. у 6 сатій после подне укаже се надъ Храшиномъ кодъ Загреба ватрена кугла на небу, кои на две части пресе; обе ове шибке изгледале су као ватрени зайци съ почетка пренмъ, после разнообойнимъ димомъ окружени, найпосле съ найвећомъ жестиномъ на землю падну и яко се укопаю. Оба парчета были су одъ чистогъ гвожђа, гдегди са сатнимъ магнетнимъ пијоякомъ измешаногъ; обложена су была црвомъ коромъ. Прво је парче было одъ 71. а друго одъ 16 фунтій тежко. О овомъ догађаю писали су 1785. Гиспанъ и невій свештеникъ Шгинъ, недопуштаюћи никако да је то изъ воздуха пало; последный се іошгъ и овако изразіо: „За наше бы време неопростивый грехъ было, кадъ бы се ова басна само и за вероватну држала,“ при свемъ томъ што је было седамъ достоверны сведока и очевидаца. Кладни јасно се изразіо, да је та маса метеорско гвожђе. Онъ је касније и проче гвоздене масе описао; тако на пр. ону, кои је пала у Красноярску, Дуранго и Мексики. До данасъ изнашли су 66 такови маса, одъ кои 30 на сѣверяу Америяку спадаю. Величина и тежина ови маса различита је. Изъ Красноярска тежка је 1600 фунтій, изъ Текеаса 1700, изъ Луйзіане 3000 фунтій, изъ Питбурга 34 центе, изъ Тукумана на 400 центій; кодъ Торна најеће масе тежке су до 20,000 центій. Осимъ оногъ кодъ Загреба догађаи, често су се и у найновіе време появлеия овакова виђала. Мы ћемо читательима нека овде навести.

Године 1847. Јулія 14. у 3½ сата уютру изнанредна пуцнява разбуди житеље Браунауске. Врховный шумарь Полакъ путуюћи бешъ у то време спази кадъ селомъ Хаунтмансдорфомъ малый црный облакъ, кои се наведанутъ у ватру претвори на све стране севаюћи; у исто време два ватрена зрака изъ истогъ усіяногъ облака падну съ великомъ пуцнявомъ на землю. Црный ватрены зракъ пао је 100 воракляи одъ Хаунтмансдорфа и 3 стопе дубоку рупу начиніо, у коіой је нека усіяна маса была; ова је и после седамъ сатій тако врела была, да је нико додирнути ніе смео. Кадъ је свснимъ оладнла, извадс је напољ — была је тежка 46 фунтій. Другій ватрены зракъ пао је на єдну кућу пробивши кровъ и зидъ; — та маса была је 30 фунтій тежка. По испитиваню Фишера и Диелоза гвоздена та маса смешана је у нечемъ съ бакаромъ, угљеномъ, фосфоромъ, сичаномъ, кречомъ и магнезіомъ.

Падала је изъ воздуха такова маса и 9. Априла 1826. кодъ Ватерлоа у сѣверной Америки — 10. Септембра 1822. кодъ Филипштата у Швеедской.

Метеорско каменѣ обично пада само у неке предѣле; тако у Европи повайвише по Италій, Немачкой, особито Ческой, Француцкой, Енглеской, Мађарской, Турской, Грчкой и Русіи — у прочимъ частима повайвише у сѣверной Америки, Индіи и Кини. — Чиста гвоздена маса повайвише се налази у сѣверной Америки, Немачкой, Ческой, Мексики, Бразилія, Африки, Польской и Сибиру. За 276 случаева зна се напестио време, у кои је обично метеорско каменѣ падало; а то је: 19. Јануара, 22. Фебруара, 27. Марта, 19. Априла, 29. Маја, 22. Іюнія, 28. Јулія, 16. Августа, 30. Септембра, 18. Октобра, 29. Новембра и 17. Декембра.

Често је было и несрећны случаева; тако је 1541. метеорскій каменъ єдногъ калуђера у Милану убіо; 1672. опеть два шведска матроза; 1721. запалили се одъ ватрене кугле црква светогъ Петра у Риги. Тій случаева было је и у новіе време. Често је падало овакво каменѣ и гвоздена маса истина съ пуцнявомъ, али се никаква ватрена кугла на небу ніе могла приметити; но кадкаъ ова кугла не само да је примећена, него се и ясно видити могла, како се као бомба распрсла. Између овы последньи спомена заслужую:

У Загребу, 26. Маја 1751. у 6 сатій у вече,
„ Барботину, 24. Јулія 1790. у 9 сатій у вече,
„ Сіени, 16. Јунія 1794. у 7 сатій у вече,
„ Кутешофна, 12. Марта 1811. око поноћи,
„ Тулузи, 10. Априла 1812. у 8½ сатій у вече,
„ Шантону, 5. Августа 1812. у 2 сата после поноћи,
„ Блянскоу, 25. Новембра 1833. у 6½ сатій у вече,
„ Ренаци, 15. Јануара 1834. у 9 сатій у вече.

Кладнівно дакле мѣніе и данасъ многи физикери и астронома потврђую, да ово каменѣ и гвоздена маса произлазн одъ ватрене кугле и летећи звезда; еръ се и потоме може уверити, што се то падаиѣ повайвише овда догађало, кадъ су се найнеће летеће звезде на небу примечавале.

в.

„Ловъ бисера у Заливу Манарскомъ.

Источный биссръ было је одъ искони опиљеный накитъ грчкимъ и римскимъ госпоама и у великой цени кодъ индіски кнежева. Правый је найдањ на сѣверномъ прибрежію Цейлона, изрочато у Манарскомъ Заливу. На дну мора леже ове бисерне школьке, у коима се скупоцена зрна, часъ већа часъ мања налазе. Средовно зрно на месту кошта 20 — 25 талира. Енглеско привайтельство продае овде бисерне ове школьке на лицитанію. Ево како неки енглеский путникъ о овомъ лову приповеда:

Путуюћи заедно съ инспекторомъ оногъ лова, изићемо на суво кодъ Салваторе, худогъ села, по мићу удаљеногъ одъ Арипа. Песчина обала покривена је сва была белимъ као снегъ љускама одъ остриця. Мастне индіяне съ прљавомъ децомъ тумараше су по обали, неки пакъ енглески чиновници измеикивали су инспектора, да съ нимъ заедно на посло иду. Сутра дань пошто смо се одморили изићемо одъ ће обалу, кое је сва лепо почишћена была, нити се игди љушчица каква спазити могла. Овде се забра-

за велика изложења људи; чадори разне боје закрилили су сву обалу, а више одъ двеста чамаца съ уређеними лођама се по тіоњ мору. Свакій є запамтивао, когъ ће се дана ловъ започети, колико ће чамаца требати и колико ће дана трајати. Овде су били богати трговци: Маври, Малабари, Арапи, Банјани и Парзи изъ Бомбая и Мадраса, обитаоци Персијскогъ Заљива, Тамули, Евреи, Хинези, Португизи, Холанђези, Малаји, єдиомъ речи људій различите боје и различитогъ поштва. Светаша ова различите вере имала є на истомъ месту и своје храмове и свештенике, кои се често кайсећемъ добытку надаю, єръ по готову свакій своме Богу изъ благодарности биселъ привоси.

Између свіо чадора найвећа у очи пада великій шекій и яко искићеный чадоръ, кои су лађари и роњи окружили. У ономъ налазаше се єданъ разбарушеный Браминъ, 6 стопа високъ, светлећи очіо и густы кудравы обрва — називанъ Заклињоцъ Айкуља (риба), безъ овога ни єданъ роњацъ небы се усудіо у пучину морску скочити. Његова прна коса пуна гада и нечистоте навостршена є, и тіело му є чаровно некомъ кредомъ намазано. Уочи онога дана, кадъ ће се на посао ићи, по своій обали морской игра се, пева се, свира се и ларма се. Заклињоцъ Айкуља непрестано є съ узвишеногъ места скупљеној гомили предиковао — кадъ око поноћи гроховитимъ гласомъ заори, кое є знакъ было, да се одъ играња и певаня престане. Свакій є седъ тречо у чамацъ на своје опредѣлено место. Наедномъ ућу се зачу неко жубореће. Да ніе побуна, или да се ніе плавъ одложіо? Ни єдно ни друго — Заклињоцъ оставіо є узвишено место и отишао у свој чадоръ, да се подкрепи. Мало затимъ донесу га Малабци безчувственогъ на обалу и баце га у єданъ одъ найвећи чамаца, где се у єдномъ краю склонсіо.

Єданъ се топъ набаци као знакъ ки одласку. Чамци на єдномъ летили су по посѣћеномъ петру; после неколико сатій дођемо на опредѣлено место. Сунце є главу на хоризонту помолило — сви су седъ очи упрли на врховногъ чиновника, кои є на лађи званой Великотокъ био. По петъ роњаца стое на сваком чамцу преправни, каменомъ, врежомъ и ужетомъ снабдѣвени, друга опетъ петорица стое острагъ као резерва. Чимъ се поноћіо барякъ на лађи Великотокъ, у тай циръ скочило є 1000 роњаца у пучину морску. Два минута проіоше, ни єдна жива душа на површини невиди се — већъ сно се побоялн — кадъ наедномъ пополніе се нек десеторица, затимъ 50, одма за њима још 500 и найпосле сви на површіну изађу. Они се успужаю у чамацъ и други вуку изъ мора врежу напуњену остригама. У сваког врежи има 50—70 острига, кое настойнікъ чамца броћи и у одређене гомиле ставља. Чимъ су они у чамацъ ушли, одма скочи друга хиљада роњаца, каменомъ, врежомъ и ужетомъ снабдѣвени. Каменъ є овай десетъ фунтій тежакъ и округао гранитъ, свезанъ двоструканъ ужетомъ. Роњацъ метне десну ногу на камеаъ између єдне и друге струке ужета, и као стрела на дно мора одлети; додавши у дубљину одна скоче ногу съ камена, кои лађари на чамцу налазећи се извуку, да се небы съ ужетомъ и врежомъ заплео; затимъ пруша одъ леве ноге добро за уже увативши пруши се и остриће десномъ рукомъ зграбивши метне у торбу. Кадъ доста накупи, онда дрмаћи за уже даде знакъ, кога на чамцу налазећи се брзо извуку.

Заклињоцъ Айкуља непрестано се за то време моліо, а кадкадъ изъ сосуда и піо, да бы чаровно дѣйство у заклињању подкрепіо. Око єдиаесть сатій пре подне заори ужасна вика: „Айкуља, Айкуља!“ Одиловано одма тамо, одкуда є вика долазила, и видимо бедногъ роњца у крви лежећа. Нога му є одъ тѣла готово одвоена была, и одъ тежкогъ бола пао є у несвесть. Вика ова распростре се по свимъ чамцима; тогъ дана већъ нека више лова. Сви се око бедногъ роњца скупе оплакујући несрећу његову. Иншектороъ одма позове заклињоца и упыта га, како є Айкуља дозволити могао, да роњца у Енглеской служби налазећеъ се осакати; овай му одговори, да се та несрећа у то време догодила, кадъ є онъ усео да се подкрепи, и али духовна чаровной сили његовой противна ватоне Айкуљу, да освету учини.

Кадъ се на обалу повратимо, спазимо друго позорѣ. Хиљадна гласова съ ускликиваньемъ поздрављаю насъ, али изъ чамца нико ни словца неодговори, све се живо спуждило. Чимъ смо на сухо изишли, одма лађари оно место, где ће се острице делити, лепо почисте. Три части припадаю правительству, одъ четирте найвећій део добій притежатель чамца, затимъ роњацъ, лађарима и служительима мањи делови припадаю.

Правительство своје острице одма лицитари. Трговци се утркую, незнаюћи шта у њима лежи. Између прочи трговаца пао њимъ є у очи єдинъ старый Мавританацъ, кои є једну гомилицу острица доста скупо платіо; овай є одъ радости скакао и певао, радостно є разгледао своје острице, али га и гроза ватала, кадъ є отворити хтео; єръ често се купацъ превари — овай кои є скупе новце платіо поневаћъ у њима врло мало бисера ньће, напротивъ овай, кои є врло евтино купіо, врати се богатъ кући. Бисеръ обично 30 дана стоа, да се слегне, па текъ после јануара се и одъ меса, кое се у школьки налази, одваја. Добитъ є врло различанъ; єръ поневаћъ у єдной великой остриди ньће се по сто зрна бисера, а кадкадъ у стотини острица ни зрна. Број извађены ова школьки невероятно є великій; єръ свакій поединый ловъ донесе на обалу до 20,000 школьки.

д. калапгиій.

СМЕСИЦА.

[Четвороножан видинчарк.] Єданъ Енглезъ питао є у Цеилону слона, кои є на другу радіо сѣ тежкимъ товарима.њега, да є была милина гледити га. О врату му є висіо оградомъ привезаный звоиоцъ, на комъ є доле висала кука. Съ овомъ кукомъ чупао є изъ земље и извлачіо велике жиле, као да є только люди радило, повсѣмъ є только пута удостоюе сву свою телесну снагу при свакой жили употребіо, тако да є готово увекъ до колена тонуо. По

некадъ се обзирао, гледаћи, шта є и колико свршіо. Нема сумњ, да слонови мисле и да се при своіой радньи искуствомъ и памћењемъ користе. Тако се исто чини, да њихова способность у друштву съ људма расте. Ко ніе гледао слонове при заданю посла, тай неће веровати, съ каквомъ точности и брижльивомъ делатлености каменъ слажу и дотерую. Слонови каменъ тако вешто наместе, као какавъ зидаръ, и повраћаю се два и трипутъ, те да овде и онде поправе, кадъ мисле, да имъ зидање ніе у свему добро испало; у таквой прилици удаље се одъ свогъ дела неколико корака, и сматраю испитујућимъ погледомъ шта су свршили. Сваки слонъ, кои є читавъ данъ у слагању два провео, разлютіо се у вече на настойника због неизпуњеног обећаня тако яко, да є сва наслагана дрва опетъ разметнуо.

Ерак и Петак.

Ерак. Є л' истина, што говоре люди, да ће се чиновницима у Србіи повисити плата?

Петак. Єсть, цела истина!

Ерак. А одкуд?

Петак. Правительство є нашло єдинъ дубокъ єдаенацъ, да'ће сваком по єданъ судъ, комъ окованцу, а комъ ракиску чашицу, пакъ ће рећи: граб'те се!

Ерак. А кои ће добити окованцу? Да ли ситни Господи?

Петак. Њима є доста и ракиска чашица.

Ерак. То ніе право.

Петак. Да видишъ, како є и право; єръ но великомъ лажицом кусa, тай є ситъ; но є ситъ, тай є више жедањъ; но є више жедањъ, томъ треба више пити; комъ треба више пити, томе треба и већу чашу дати; но ситни су Господа гладна: доста имъ є данце и ракиска чашица.

Ерак. А! тай є єдаенацъ дакле само за жедне! — А шта ће радити гладни?

Петак. Они ће чекати, докъ се наће другій єдаенацъ, кои ће са сваким превртнутимъ ключемъ печење пилаће избацивати.

Ерак. До'нде ће се многи сити наситити! —

Петак. Каж'деръ ми Ераче, зашто се у немачкомъ театору у Београду ніе србско представленіе у Недељу давало, кад цео є обполъцо.

Ерак. Зато, што се онай житерь разболео био, кои є србски знао.

ОГЛАСЪ.

Опомињемо, да нађе и заличне сапуне;

Зато уколишимо сваког, да ниче не опнеса слагања.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Отай се сокъ досада по уверенію найгласовитій двора у Бечу и Граду за чудо добаръ познао, а наско протинъ

кашаль, грипе, кіянице, промуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу бити безъ њега и да само њему имаю благодарити, што имъ є одвећа боли и што могу мирно спавати; због благотворного дѣйства овай се сокъ найболѣ препоручуе свако милой деци, тако и найстаріимъ лицима; имусъ му є врло пріятанъ.

Стакленцета су стейрискогъ бильногъ сока бела, горе дугуласта и са калайнимъ капцима, на коима као и на стакленцету пише: „Апатека код „Јелена у Граду“ и „І Р А“, добро су затворена, и на њима су надписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна є једногъ стакленцета 30 кр. ср.; кои одъ два стакленцета немогу се слати. Што се завше и пошљо два или четирь стакленца, то се рачуни на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургхайтнеръ, апатекаръ код „Јелена“ у Граду, а добити се може у Земуну у апатеки код „златногъ орла“ Карла Трешчика.

1 (4—12)

Печата, издае и одговара књижопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 6. тримесечна цена 6 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. излази сваке суботе у веке. 1857.

Синьоре Черадинорте.

(Продужетк.)

Међутимъ доће Грофъ Едуардъ одъ Борковъ — онъ се зајста тико звао — опетъ къ себи, извуче своју руку изъ леденог пртиёо Професоровог, кои му е седећи пореаъ кћера на диванў, жилу пипао. Онъ е био малекъ, више надувен него дебео човекъ, и могао е одприлике имати петдесетъ година, съ бледимъ жутимъ лицемъ, по комъ су кратке чепнасте, црне и круте даке нарастле биле. У дубокимъ рупама седеаа су два пагрена црна ока испод дугачки' трепавица'; његово е одело было прић фракъ съ прненомъ панталыкомъ у рупи одъ дугмета, прне панталоне, шпада, плаве свилене чарапе и ципеле са сребрнымъ копчама. Изъ њега е излазіо, при свемъ томъ што е здраво келнискомъ водомъ намазанъ было, некій врло непријатный терпентинскій мирисъ, кое се може због његовог заната извинити. Немачкій е говорію доста брзо и лако; његов бы гласъ морао до срца продрети, да ніе његово дћство, подсмевательо гледаће и често трзаће и кривлеће лица уништавало. — „Вы бы се озбиљно разболели, любезный Граве," рече Професоръ, пошто му е младићъ съ прекинутымъ речима на труду благодарію, „да вамъ нисамъ дао оный укрепљавајући лекъ, кои ће вамъ зацело грозницу отерати. Ніе было никако упутно, што сте мой излогъ съ тако раздражљивымъ чувствами посетили. Ямачно вамъ е лекъ колеричногъ болестенка или Угозина тако яко дирнуо?" — „Не, не!" повиче Едуардъ, „ни најстрашніи ликови у вашемъ излогу нису надри кое спокойство тако яко пореметити и потрести; еръ я самъ већъ више пути за оно кратко време, докъ самъ војникъ было, слободно смрти у очи погледао; доста самъ путій было очевидацъ свакоике бћде людске — али, закинћмъ васъ онымъ, што вамъ е најсветіе, разрешите ми ону загонетку, ако нећете да потудимъ! Кога представља она женска особа, одъ кое сте не отрли? Ахъ, та то е њенъ ликъ, подобіе е врло велико! Нико другій неможе быти, него она — —" — „Миръ! миръ!" рече врло тихо Професоръ, „ели могуће да васъ е онай најнезнатніи ликъ тако потрести могао? Та то е само ликъ мое ћерке, коіой се еданпутъ прохтело да е у томъ положеню снимакъ!" — „Ваша кћи?" повиче Едуардъ, „господине! не, то е лажь срамна лажь! узалудъ се трудите да ме обманете, то е —" затимъ продужи ближе, „опростите ми за ову наглость ако самъ васъ у моју болу и туги увредио! О, та вы незнате какве е тужне опомене тай ликъ у мени пробудіо, какве е едва залечене ране у мојъ срцу опетъ отворіо! Вы зацело имате важне узроке, што нећете да подигнете покривало, кое на томъ предмету лежи, али закинћмъ васъ повторително, ако вамъ е іоле стало за миромъ єдногъ несретника, то немојте одъ мене тако ужасно истину крити!" — „Младый човече!" одговори Професоръ, увративши на њега продирући погледъ, а лице му се стане ужасно кривити, „младый човече! ита е узроке, што вы сиомъ ту велику тайну изъ могъ срдца изчупати желите, незнамъ, и свакій бы другій на мојъ месту овакві страства, неупутна захтевања праведно одбіо, али нека инклоность къ вами, коя се одъ првогъ трепутка у мени породила, гони ме, да васъ опымъ истымъ поверећемъ награднмъ, коимъ сте и вы мене мало пре почествовали. Кажите ми само најпре у каковой свези стои оно кожда случайно подобіе на лику съ вашимъ срдцемъ, да бы после покушата могао, да вамъ пређашнѣ спокойство повратимъ!" — „Чујте дакле," одговори Едуардъ после кратког размишлавања, „то е најпернји снимакъ неке изваде Венеціянке, моје пређашнѣ љубезнице, коя ми е дуготрајнојомъ болести на неописаный начинъ отрцутп. Пошле ће смрти, коя се догодила пређашнѣ есени, оставимъ Венецію, пошто самъ одпустъ изъ службе узео, съ рањанымъ срдцемъ, због губитка овогъ љубезностойногъ суштества, кое я негда у прекрасномъ левчићу Венцу цветало, коимъ е свако вече у пріятной ладовини морскогъ воздуха, пијца св. Марка, обкружена была. Она се звала Јулія де Фонтанела и обитавала е съ некомъ старомъ слушницомъ у єдной лепой куће у сокаку А°, еръ іой е отацъ на

страни было." — „Доста," рече Професоръ съ некимъ противнимъ досадньимъ смешенъемъ, „укажите ми сутра ту честь и дођите къ мени у ово доба на вечеру, и я се надамъ да ћу вашу тугу ублажити моћи. Пре ми је немогуће, узрокъ ћу вамъ доцније казати. Садъ идите кућа на лезите одма и одбаците одъ себе те жалостне опомене. Вама я потребанъ покой, єръ иначе бы се морао за ваше здравље озбиљно бояти." — „Я ћу се стрпити," рече Едуардъ и сћена пружену руку професорову, кои га кроъ гостионичку дворану наполе изведе, да небы Едуардъ самъ случайно у салу пошао, и разстаюћи се съ њимъ препоручи му іошъ єдномъ, да то страсно узбуђење фантазіе спаваньемъ растера.

Кадъ се граф Едуардъ сутрадањ пробудіо, после дугогъ и тврдогъ сна, кои є зацело слђдство каквогъ професоровогъ опіата (частице опіюма) было, сунце є већъ високо одскочило было тако, да су његови сайни зраци и у Едуардову собу кроъ завђсе продирали. Онъ є было доста укрепљенъ и весео, како одъ дужега времена было ніе и покушавао є да себи ючерашње узбуђено стање, кога се као некогъ страшногъ сна опомиња, као кризисъ (рђшителна точка болести) представи, кои є његову досадашню раздражительность тако срећно промењо и окончао. Онъ уставе хитро изъ кревета и пошто є съ великомъ охотомъ свой доручакъ појео, пошта у мирисну зелену шуњицу у сигленкой башти, по којои се благозвучно певаће птица разлегало, пружисе по єдной клупи одъ бусења и уживао є свђжій укрепљавајући воздухъ пролетњегъ ютра усхићењъ красотомъ и величествомъ пролеђа. Ликъ његове садашње невесте, кою є сваког часа очекавао, обледао га є у пуной драгости и љубкости, и растеравао му є мисли о бледой, изгубљеной Юлији, кою є синоћъ у изложи као изъ гроба воскресшу видіо. Онъ се самъ називао лудомъ због свогъ заслепљења и рђшіо се да ће къ Професору на вечеру неће, єръ є осећао да ніе довољно снажанъ и крђпакъ да може саиђдати ова чувствованя, коя ће у њему као и юче при угледу лика оживити, па и кадъ бы се оружјемъ разума и рђшителности наоружао. Али тимъ му є слободнія была фантазія у представляню његове будуће среће, кадъ буде за страни своје супруге, кою му є сама мити изабрала; мало по мало испадне му за рукомъ представити себи да є његова љубань спранъ Венеціяке сасвимъ обманама (његове стрести) обновљена и оснажена магићскимъ уплывомъ приморске, краљевске варошн, и италіскогъ полнебља, а не чисти, права и снажна љубань. Зато покуши, да ове мисли колико є могуће изъ памети изгнади; али као што се обично догађа да нам се оно чега се найрадіе отрести желимо и што бы радо заборавили, тимъ живље представља, тако є было и съ Едуардомъ; и преко волђ опоминао се онъ неки появи изъ његовогъ пређашњегъ живота и што се већма трудіо да ликъ Юлінинъ изъ памети изгнади, да бы му се тимъ живље и сайније ликъ његове садашње супруге показао, то му є у већой драгости предъ очи излазіо лик Юлін, и текъ што є покушао да у себи пробуди одвратность према овомъ драженственомъ створењу, одма му се уклаже она као каква болестна мученица, као рукомъ смрти згађђеный и покошењи кринкъ. Садъ му се нихово обновље и најмањ околности оне чудноватє болести, кои є њихо здравље и животъ изтрошила, и коіой ніедањ одъ савету-јући се лекара ни имена, ни лека наћи ніе могао, а много мање испитати узрокъ болести. Юлія докъ є іошъ богиња ружичногъ здравља подобна была, оде єданпутъ на балъ, гди іой се позакъ тако запрти да є у несвесть пала; неки лекаръ, кои се ту налазіо, поиуди се да іой крвъ пусти. кое є у некой обљижньой соби и учињо, одъ чега одма къ себи дође; Едуардъ, кои се ту десіо, награди лекара по заслуги за његовъ трудъ. При овой опомени пролети му съ грозомъ кроъ главу помисао на професора Черадиморте-а; садъ текъ примђти онъ његово велико подобіе съ онимъ лекаромъ, на што юче ни помислію ніе, и како му се учинило, да є ово трзаће и привлеће лица іошъ и пре негли видіо. У исто време падне му на паметь и онай чудноватый начинъ, на кои іой є онда крвъ пустіо т. е. съ некимъ тайнственимъ врђмећимъ неразумителны речій и брижльивимъ скупљањемъ врђмећње крви у кристална стакла, кои є одма херметически затворіо и са собомъ, пошто є рану свезао, понео и одма се удаліо, да га нико више нагди видити ніе могао. Одъ тогъ дана почела є Юлія, неосећајући никакогъ боля, слабити и свою румену боју съ лица губити и то тако брзо, да є наскоро ружично румењило уступало место сиртномъ бледилу, кое се мало по мало и по целомъ тђлу разпростро; она се тужила непрестано на некій внзећъ у свима удовима тђла, а нарочито око срдца, кое є све слабіе и слабіе куцало, докъ се ніе сасвимъ утишало, а њено мраморно ладно тђло лешинокъ постало, кои ніе на себи никакогъ знака трулежи показивала и ако є осамъ дана на асталу лежала, но почемъ су на њой сви знаци сиртна были, то буде деветогъ вечера у обљижньой цркви погребена.

Едуардъ, кои є весео у башту пошао было, врати се мучећъ найстрашнијомъ слутньомъ сумньомъ и ужасньимъ предчувствованъемъ у свое обиталіште, гди неко лепо мирисно писиваће заставе, у коме є њиховомъ женскомъ рукомъ на талијанскомъ языку слђдујуће написано было:

„Мой отчу, кои непрестано сумња, да Вете се вашегъ обећаня сетити, єръ є то врло редко код велике господе, наложіо ми є да вамъ овимъ писмомъ канono на вечеру учтиво позовемъ, коіомъ Ву приликомъ пиати срећу и я се вама у познанство ступити."

Юлія Черадиморте.

Остатакъ дана проведе Графъ Едуардъ сасвимъ немирно, па да бы се мало разонодіо и да бы му време брже прошло до онога сата, кадъ є требало къ Професору ићи, прошаи онъ кроъ целу околину понайвише у брзомъ тру, али тимъ є свою немирну крвъ іошъ већма узбуђіо. — Помрчина є већъ доста густа была, кадъ се Едуардъ враћао. Одъ вароши є само іошъ по сата удаљећ было, но почемъ є іошъ рано было да къ Професору иде, пусти своге уморење коня, да у кораку иде. Тишина, кое є свудъ по поља и зивадама владала, угледъ румены брегова, на кое є сунце пратећи се съ њима свое пурпурне зраке бацало и ар'ове њове оружјемъ, и вечерњѣ звоно на соборной цркви, све то тако благо на Едуарда подђйствовало, да се његово страсно усколебано чувство мало као утишало;

зато сад'ствше разнишљивати, на кои ће начинъ одъ Професора разрѣшенъ оне тайне, коя га е тако мучила, изчупати, кадъ наедаиутъ ставе нѣговъ конь зазирати, кодъ нѣке узане ћуприје, преко кое е прећи хтео, тако да га на милованѣмъ ни мамузанѣмъ на ћупрію ніе натерати могао. Да бы дознао, зашто се то иначе мирно створенъ никако съ места ніе крenути хтело, буде принуђенъ сиђи, да види шта е то, одъ чега конь зазире. Поврћина ніе іошть тако нелика была, да ніе могао тѣло чопечіе познати, кое се на наслонъ одъ ћуприје наслонило, и доле доле обесило. На нѣгово питанѣ: „Ко ту седи?“ одговори неко тешко стенањѣ и ханѣ; онъ се ніе могао при свой нѣговой неустрашимости и одважности некогъ тайногъ стра'а ослободити, кадъ е неко тромо суштество устало и нѣму съ разширенымъ на нѣга управљенымъ рукама на сусрет пузећи пошло и путъ къ ћуприји препречало. На нѣгово повторително питанѣ: „Ко си, шта ту радишъ, шта ћешъ?“ закрешти неко створенѣ, кое е Едуардъ држао за живогъ пізнокъ селяка: „Сачувай ме, о воинниче, да ме неубиеш! сакри ме на какво безбѣдно место одъ професора Черадиморте-а; еръ самъ одъ нѣга побегао, што ни се досадило да ликъ одъ воска представлямъ, а ако ме опетъ убиеш то ће ме у ватру бацити!“ — „Бегай одатле ты будаласто чудовиште“ — повиче Едуардъ згрозивши се при имену Черадиморте; онъ е то страшило држао сидъ за какву будалу, кои е изъ дудинце побегао. — „Бегай с'пута, иначе ћу витерати коня на тебе!“ — „Учини, учини то, молимъ те, тако ћу се баръ смирити!“ — заечи страшило, али у томъ тренутку счепа га графъ за яку и повуче с' ћуприје тако снажно къ себи, да е с' найужаснѣимъ урланѣмъ на земљо пало и валяюћи се као псето нѣгова колена ајякуюћи обухватило! „Та заръ ме непознаешъ? Погледай ми у лице. Заръ ме ниси видіо у изложу? Смилуй се ни сирома Гашпара Хаузера; Професоръ ме е убіо ноћу у дворской башти, крвь ми е у воскъ усуо и изъ нѣга мой ликъ слію, па тако бива са свима оними, кои му шкода доћаду; иди и ты тамо на твою штету, кадъ те е позвао; онъ ће ти одма крвь пустити па е у стакло затворити и изъ тебе лепъ ликъ одъ воска слити, то некъ ти служи за опомену!“ — Едуардъ чувши то у мало што ніе у несвесть пао и готово се боло да паиеть ненигуби; онъ се садъ добро опоминао, да е боче у изложу ликъ Гашпаровъ видіо — зато се счепа за косе, да бы се увериo да не сања; гонећи очаяћемъ, скупи све свое силе, и одтури ногомъ на страну оно страшило, кое га е задржати хтело, скочи на коня и одюри у варошъ управо у свое одметиште, повеће са собомъ два мала пиштоля, пошне се на ћіякеръ и пошта у гостіонницу къ професору Черадиморте-у.

(Продужиће се.)

Граћа за науку.

како ће се човекъ самъ, безъ лекара, лечити.

КАПЉА (SCHLAGFLUSS).

Капља га е ударила, ово обично велико о ономе, кои, немаюћи никакву болесть, наедаиутъ или мртавъ падне, или му се цела једна страна укочи, или текъ поједини удови. Неки се по краткомъ времену опетъ освесте и могу удове капљомъ дирнуте мало покренути, други напротивъ онесвешћени после неколико сатій или дана умру. Многима опетъ, кадъ се освесте, ослаби духовна моћь и постану тупоглави; на ове се обично по краћемъ или дужемъ времену опетъ капља повраћа.

Капља долази или као муня брзо, или найпре предходи несвестица, тамность предъ очима, яка тегоба у прсима и муня, или се муца, или сасвимъ ослепи. Ако болестнику яка несвестица чувства и свесть обузме, наедаиутъ се строповити, дише или съ тежкомъ мукомъ, или хрче или роће; лице му е понекадъ сасвимъ црвено, или само модро-црвено и на једну страну развучено, очи укочене, зенице разширене, трепавице спуштене, уста запенушена и искривљена, рука и нога са једне стране сасвимъ отобољена. — Да се може по некимъ знацима напредъ познати и предсказати, кадъ ће капља ударити, о томе нетреба ни мислити, іошть ханѣ, да су сано ови капљи подложни, кои су дебелокасти, кратког и дебелог врата и црвеног лица; — капља обично удара у годинама људе и оне, кои брзо дебљаю.

Одкуд долази дакле ова напрасна смрть, или ова несвестица съ укоченымъ удовима? Узрокъ е овоме погоднокакавъ болъ у мозгу: што-во пакъ лекари називаю капља у мозгу, томе е запета узрокъ, што се крвне жиле ще у мозгу раскину и крвь у маньой или већой количини по мозгу разиће; а зашто се ове жилице прекину и крвь или по целомъ мозгу разиће или на једной страни, где притискомъ своимъ живце на той страни у мозгу скончавање се омлатава и разслаби, — узрокъ е томе, што се у оних жилицама понекадъ велика ложина крви нагомила, кое често тако набрекну, да се мораю раскинути. Због тога се найвише и догаћа или кодъ людій у годинама, кои имаю укруњене, тврде и ломне жилице, или кодъ оны, кои брзо дебљаю и шастие, мекане и крте жилице имаю — нарочито ако іошть и яки пића употребляваю.

Разлишавћ ово крви по количини разна слѣдства проузровоче. Раскине ли се по гдикой мала жилица и мало крви изиће, тако, да можеъ притисконъ нанѣ боли претрпи, то ће и несвестица и укоченость у манѣмъ степену бити и наскоро изчезнути. У овоих случаю природа ће (а никадъ лекаръ) болестника опетъ опоравати; но овде се неможе време опредѣлити, кадъ ће та разслабеность и укоченость проћи, еръ то зависи одъ тога, да ли ће се разливена крвь брзо или споро развићи. Ако ли се напротивъ изъ жилица

млога крвь разліе, онда већ неки надежде, да ће се она разиђи, већ се на једно место скупи и у тврду масу претвори, која мозак непрестано притискује. У овом случаю једна страна за навек узета остане, нити има лека, нити бање, нити најчешће-електричног начина лечења, ком би га изљечити могло. Често се пак ова разливена крвь после неког времена заваља, која смрт причини. — Ако ли наједанпута млога крвь мозак притесне и скоро га згњечи, онда ће болестник или одма умрети или сасвим узета за навек остати. — По овоме дакле види се, да се слѣдствена кашће немогу точно опредѣлити; — да су пак лекари у стању са лекаріама излечити капљом удареног болестника — право е сумњиво. У обичаи већ е било ушло код лекара, да се оваквим болестницима подоста крви пусти, пијавце на главу метну и јаднима крпама непрестано глава обвија, но до данасъ ніе се доказало, да е ово икоме болестнику од помоћи било.

Кадъ ніе дакле у стању лекарь ону болесть излечити, онда смо ми сами дужни гледати и на себе пазити. Мы знамо, да људе у годинама, кои круте крвне жилице у мозгу имаю, и оне, кои брзо дебљаю, понайчешће капља удара, и то онда, кадъ се доста крви у мозгу нагомила. Да бы пак такови люди знали, да ли іима е у мозгу крвь нагомилана, нека гледе само на біоћу жилу посредъ слепы очіо, коя горе иде; кадъ е ова укрућена, врло кривудаћи иде и симнъ пипаћемъ може се тврдоћа примѣтити. Такови люди мораю све избегавати, што е току крви изъ мозга идући къ врату и прсима противно, као: нестезати врать и прси, чувати се одъ кашља, неценати яко ни дуго, невикати нити у што свирати (дувати), несагибати се често, нити дуго сагнутъ остати, недизати тежке терете, ненапињати се яко, непретеривати у трчаню, играню и пливаню; — избегавати такође све, што би крвь у вѣной ложници у мозак натеривало, нарочито што бы біенѣ срдца проузроковало, тако вспити прекомерно яко пића и яку кафу, непресети се, непотрести яко дугъ, неуспаванти се у раду было тѣлесномъ или умномъ (особито ноћу), чувати се одъ велике и напрасне топлоте и јадноће, уобште сваког назеба и т. д.

Съ оваквимъ болестницима треба онако поступати: све дальне што пре одкончати и одрѣшити треба, поставити га на угодно место, и то више да седи него да лежи, съ успрапћеномъ главомъ и спуштенимъ ногама, у собн да е воздухъ чистъ и свѣжій, ноге утоплене и на све друго пазити, како небы крвь у главу ишла. Кадъ болестникъ овако на миру остане, природа ће безъ помоћи лекарске сама оно учинити, што закони човечіег тѣла захтеваю.

посебно д. калантгсий.

Важина земљ.

Архимедъ (рођенъ у Сиракузи год. 287 пр. Хр. † год. 212 пр. Хр.), старый грчкій мудрацъ, желіо е знати у некой дальини одъ земљ само једну точку, где бы свой покретникъ (полугу) наместити могао, па да земљо са своја пута одбаци. Ноћи науки биле е много умерене, и желіа е само важину земљ измерити (вагати). Колико е тежка она наіюшна лопта оногъ здапія света, ово правно зраче на огртачу Божества? Земљо вагати? Одкуда да се узму мерила, и где да се оне наместе, те да се на једну страну намести земли, а на другу приличан количина центашки' вага, како бы се важина земљ дознала? Можели се уобште земли вагати яко каква једна шећера? Истина неможе тако, али се опетъ може вагати (мерити). Но су ніше пута вагали, у прошломе столећу, али іошть никако точно. Истокъ е предсѣдницу звездарскогъ дружства у Лондону, Балѣу, после многогодишњегъ, посведненогъ продуженогъ труда изнашо за рукомъ, извршити то огромно покушење. Поступаће у овомъ делу неможе се протолковати безъ предходны естественословны знања, безъ чертежа и формула, и због тога се морамо са самимъ представленѣмъ задовольити.

Тежина, као што сви данасъ одъ времена славногъ Енглеза Ньутна признаемо, ніе ништа друго, већъ привлачна сила каквогъ тела према другомъ. Ова привлачна сила толико е већа, колико се тела већма једно другомъ приближе. Туткало, лѣп (биринъ) и кить ніесу ништа друго, већъ средства, комъ се размакнуте поедине части у каквомъ телу точно изпупе тако, да се после као једна єдина часть тврдо скопчаю. Што су части у каквомъ телу више збіене, што е тело какво гушће или тврће, то е већа ићгова привлачна сила, ићгова тежина. Кугла одъ тона тежка е, што су у ньой многе части (или атоми) збіене, а тако е исто и у земљи, и због тога се ова тела узајамно яко привлаче. Ако се кугла одъ тона у воздуху обеси, а друго опетъ тело изнесе те кугле и земљ, то ће ово у среди тело у једно и исто време две силе привлачити, земља доле, а кугла одъ тона горе. Наравно привлачи земля због ћены частій, ком се у ньой с'єдињаю, са много тисућа билиона ненмъ силомъ тежине, него кугли одъ тона. Али чимъ се ніе средство, одкрити ову, по сразмерности безконачномалу привлачну силу у кугли одъ тона, онда су се већъ и мерила за нашу земљо нашла.

Но съ овимъ неможемо іошть ни изъ далека себи представити ону тайнствену кућу у Лондону, у коіой е Балѣ толико година изъ дана у данъ седіо и кроз увеличавајући стакла у заптивено стаклено звоно са тананъ невидимимъ кончићима и куглицама, топломерима, воздухомерима, влагомерима, непидиме знаке и чуда гледао и изъ дана у данъ бележіо и рачуняо, да бы найпосле после толико година изъ многи дебели књига пуны числа и тайствены формули изнашао оно огромно, найвышой фантазіи и найвышемъ математичномъ оштроумлю неприступно число, и да бы ређе могао: оволико е тежка земља. Па опетъ е главный инструментъ, комъ е земљо вагао, изгледао као какви детинарія. Тай бяше: єданъ дугачакъ танакъ прутъ, кои е по среди о свиленомъ кончићу свилье бубе висіо, а ниво е на обадва краја лаке кугле, тако да е тай прутъ,

а-о га ништа ніе усколебало, право стоило, као какви мерила. Да бы се ово постигло, висіо є прутъ у заптивеномъ стакленомъ ковчегу, но тако, да су се могле велике и тежке, математично-округле кугле близу оба краја прута намести. Оне су кугле онда привлачиле прутъ, тако да є овай почео дрктати. Време, за колико ово дрктаньє траје, по-стаде дакле мериломъ, земноґъ привлачења у сравненю съ привлачномъ силомъ кугла.

Балѣ є радіо толико година самъ самцитъ и врло є ретко къ себи пуштао учене пріятелѣ, да на пустиња тихо уѣу, па ни самой сунчаной светлости ніе приступа дно, тако да се у мраку као духъ съ духовима средствомъ стакла и очалина разговарао. „Кадъ се самъ мериломъ землѣ приближиваю, ступао є полако и тихо као какви анетима по безданскимъ пространствима. Свой коранъ, свое дѣлѣ, свое куцанѣ жиле, свою животну топлоту оставіо є за собомъ, да небы слетао и узнеміріо. Никадъ ніе мериломъ приступао безъ извѣстноґъ страи и страпочитања.“ Тако є радіо осамнаестъ месецій изъ лава у дно и учинію є 1300 покушења, пре него што су права покушења ваганя започела. Затимъ є ваган четири године свакиданъ у своіой крачной радіоници и найпосле разрачуна по своимъ книгама нижину землѣ. Колико є дакле тежка наша земля? У мѣсовой великой кньизи назначено є као резултатъ само ово:

„Г = 5·6747 съ погрешкомъ, не преко ·0038.“

Ово значи: Густина є равна 5·6747. Ово опетъ значи да є земля одприлике $5\frac{1}{2}$ пута тежа, него што бы была, кадъ бы се одъ саме воде састояла, двапутъ тежа одъ найтврѣе стене на површини, упола тежа као олово, а двапутъ тежа одъ цина и цинка, сбиръ сбира у тонама (тона є мера одъ 20 центій) изражень:

1,256,195,670,000,000,000,000,000, т. є.

єдинъ квадріліонъ, две стотине петдесетъ шестъ хиляди, сто деведесетъ и петъ трилиона, шестъ стотина и седамдесетъ биліона тона. Погрешка у 385 биліона тона изчезава према овой маси као єдна стотинита часть грана у кубичной стопи воде, коя є $62\frac{1}{2}$ фунте тежка, изчезава као мала часть ветелке на каквой великой абуки. Па колико є то число? Толико, да га човечій разумъ неможе схватити. Већъ кодъ биліона стане нам памет. Да є кои човекъ пре сто година пре Христова роѣења почео бројити, па да ніе ни ео ни спавао, већъ да є само дано и непрестано кроаъ све дане, месеце, године и векове броіо, то небы до данасъ іошть до биліона изброіо. А шта є трилиона? Шта су 256.195 трилиона? Іошть нису єдинъ квадріліонъ. А шта є овай? На іошть тоне! Шта су ове у центама? У фунтама, у лотовима, у грановима, у атомима, изъ кои' є земля састављена, одъ кои' можда єдинъ биліонъ састављаю єдно зрно песка, као што у нась 12 састављаю єдно тесте (зуце, das Dutzend)? И опетъ она цела лопта, коюмы земльомъ зовемо, ніе ништа друго, већъ невидимый прашакъ на рами свеобухватноґъ сведржителя!

посмо в. калитић.

Земля Самоеда.

I. САМОѢДСКЕ ТУНДРЕ.

Четири крепке силе растављаю предѣле биля, животиня и народа. То су: мора, пустиньѣ, високе горе и ледена поля. Одъ ови мораю бити последня найсуровія, єръ иначе наша понятія о ледениимъ предѣлима не бы тако тамна была, као што у стварн и єсу. Али и ова истина има свое изнтіе. Као што су многи по другимъ непознатимъ крайевима путовали, тако су неки и неки и по овима. Премда Европска образованость у своимъ собственимъ крайевима на западу кодъ коле на прибрежю белогъ мора у мурманрской Лапонія простае, на истоку кодъ Мезе у земльи Самоеда, опетъ знано мы више о племенима Ескима у сѣверной Америки, него о Мурманцима и Самоедима, кои су управо наша земляци, почемъ су и они Европляни. Мы ћемо дакле овде о Самоедима и ніиовомъ предѣлу по дѣлу „Путовања по сѣверу“ не давно одъ некогъ Шведа Кастрена изишавшемъ говорити.

Растављамо себи, да се у последньѣмъ месту образованости Европске — у варони Мезе налазимо, коя на равноимену реки лежи. Одавде се распростиру пусти и баровити предѣли, кои се по старомъ єзику Чуда и Финландезаца Тундре називаю — одавде започиње Европска земля Самоеда. На сѣверу граничи се съ Ледениимъ моремъ, на истоку съ Уралонъ, на югу съ неизмеримомъ еловомъ шумомъ; лежи дакле између 66 и 69 степени ширине, а одъ 62—83 степени дужине; на западу раскомадана є, кое што ю морски заливи пресецаю, кои што узани ковидаки у Ледено море улазе. Найвећій є одъ ови полуострова Канинъ између 67—69 степени ширине. Тундре Канинъ и Тиманъ имаю найвећій заливъ, кои є подъ именомъ Чешки-Губа познатъ. Преко знаменитогъ овогъ предѣла тече величественa река Печора; она дели земльо на две половине; западна окружена Белимъ моремъ и печоромъ, назива се „мала земля,“ кои се опетъ на две половине дели, на западну канинску и источну тиманску Тундру, преко кое реке Пюша и Сюпа теку. Обе ове реке уливаю се у Чешки-Губу. На Канинской Тундри званой одъ Самоеда Сать налази се сѣверно прибрежѣ називно „Канинъ носъ.“ Тиманска тундра називна се средня земля, или Юде-я, кои лежи између Канинске и Болшеземельске одъ Урала источно граничење се Тундре. Она последня назива се велика Тундра.

То є положежѣ землѣ, кроъ кою путуемо: — веле путиница. — Самоиде, у коима є неколико сѣверны єлена упрегнуто, стоѣ приправне. Уютани преко главе звіринама кожнимъ седиемо бацъ у очи божіна на самоиде. Кочиньъ самоедскій држеѣи у єдной руци бичъ, у другой дуганку батину, тукао є сѣверне єлене, кои су као пиле летили.

Тундра е сва шута, као море; и да ніе ветаръ понекадъ снегъ разсевао, те се тако помоліште убунови одъ ниски врба, мы зависта не бы знали, на коиъ се елементу налазимо. Врбе нахъ показаше, да е наблизу какавъ поточићъ. На коіе се годъ страну окренемо, одевуда насъ дивлачь окружава; часъ виде се неки брежульци, часъ су опетъ свегомъ затрпани. Одъ силногъ снега полегла е нека трава крозъ коіо само наше сѣверне елене видимо; мы гледамо; упрепасћени, а Самоѣди безбрижно пева. Докле годъ наше сѣверне елене видимо, дотле смо безбѣдни — али тежко вама, ако због неће мећаве и ньи испредъ очію изгубило бадава ћешь се обзирати и за помоћь викати, ту ти очевидна пропасть предстои. Ништа друго нечуемо, осимъ силно зуенћ ветрова, коіи су нахъ и кровъ са саонніи одневли и коіи намъ ока отворити неладу. Бадава се на сне стране окренемо, да бы само слободніе дисати могли; — дивља хука свеста намъ одузе. Ньине су нахъ скрозъ прокисле — кадъ бы случайно у полю зимрали, сва бы се одъ врага укочили. Но срећа се на насъ насмеши — издалека чусмо лаяће паса и мало затимъ дођосмо до еднѣ колебице. Обезсићени, скоро безъ чувства сиђемо се са саонніа, уђемо у узанпеку колебу, и текъ после 24 сата опоравимо се и къ себи дођемо уверени, да смо найпећу мећаву већъ издржали. Но како се зато превариемо. Наеднапутъ зачу се наполю ужасно ніпокање ветрова; любопытни видити као одморни ово ужасно появленѣ, истрчимо изъ колебе, премда су нахъ добри Самоѣди саветовали, да то нечинимо. Полагано и предосторожно скинемо се на последньій степенъ. Чимъ на землю ступимо, заошине насъ страшна олуя тако, да смо мислили мртви на землю пасти; съ напрегнутимъ силама едва се докопамо степена. Уђемо ниново у собу и пола-изумрли ин патосъ пазнемо, еръ ни толико сваге имале писмо, да ни постелю легнемо.

Садъ можемо доиста рећи, да смо найеће издржали. Но како што овай предћъ има свое ужасе, тако има и свое пріятности; еръ чимъ се невогода утишала, одма насъ е време привлачило напоље, да ли дивље конопа ватамо, кое вешти руски ловци у особитой мрежи стотинама ватаю, или да цраве писаце ловимо, одъ коіи скупоценну цриу кожу урођеници за брашно, масло, виселю млеко, бакрутъ, олово, рапію и друге ствари променюю. При чистомъ времену предћъ овай сасвимъ другчіи е изгледа. Погледамо ли само добро природу, то ћемо видити, да и зими на Леденомъ мору има свое красоте и пріятности, као годъ и земля на югу. Ноћу блистаће звезде и сѣверне светлости плаете на небу. Опажамо докле годъ око допире, како ни површини снега трепти; врьови лякъ гора стеняни наничкани — у планинской Лапоніи — окружени су планинскимъ вековимъ светлостн — и чини се човеку, као да светлость та изъ самы стена исто онако излази, као ватрена материя изъ огњедишући гора.

Но іошть лепше нахъ се указуе чистъ ёсенній данъ, кадъ е земля іошть покривена, шуме тамне, ледъ стаклени се, воздухъ чистъ и врло лякъ; кадъ никаквогъ ветра нема, нигди се птица нечуе, никаквъ гласъ нукду природу неузнемируе. У исто време ёсень и права жетва. По Тундрама дае ова одъ сѣверны елена месо, различите коже и т. д.

Мањ се можемо съ летомъ хвалити; па ма се налазили край величественне Печоре, съ вѣчнимъ лепимъ шумомъ обрастлимъ обалама, зеленимъ ливадама и островима, съ найвишимъ планинскимъ врьовима и садъ снегомъ покривенимъ, коіи сунцу пркосе; — хиладама комараца недаю намъ кадъ да ово гледамо, непрестано се морамо одъ ньи бранити, были мы подъ капюномъ одъ коньске струже начињеномъ, или подъ чадоромъ, коіи путници увекъ деца са собомъ носе. И само сунце, коіе овде лета ако пече, учини човека сухорнимъ и за свашто безчувственимъ. Тада понайпаче по шуми и ливадама одимо, да кою патку уловимо, или да ягода наберемо, одъ чега бы болѣ ело зготовили, него што намъ Самоѣди приносе. Онда смо мы найсрећніи, кадъ се деца у каковомъ у шуми лежећемъ месту найемо. Оваковы места нема много; едно е на прибрежю каменскогъ пояса, друго на планинской Тундри, край обале леденогъ мора, треће на болшеземельской Тундри, четврто край реке Уузе. На ушћу Печоре већъ е другчіе; одавде распростире се више реке тако пустъ предћъ, да се никакво живо створеніе спазити неможе, и поготову смо веровали свештеницима самоѣдскимъ, коіи веле, да овай предћъ ніе одъ Бога створенъ, већъ е после потопа можда изашао. Овай се предћъ нарочито узети може за ледено поље. У њему е така дивљина, да бы сво живо поскапати морало.

Да видимо како е и къ Уралу идући, као источной граници земљи Самоѣда. Кадъ смо преко реке Ечпела прешли, коя се тикоће у Печору улива, дођемо къ западной страни Урала. Одавде већъ лепо више словине видили, већъ само пише. Самоѣда називаю Уралъ Пае, т. е. каменъ, и найвишій врь свике планине уралске Пае Іперу, т. е. князь урала. Мы сатъ прямъ путъ гледамо величественый Уралъ, осветлећи звездама. Горде се врь „князи урала“ у облике узвишава, а небросне звезде лебде надъ ньимъ.

СМЕСИЦЕ.

[Украшеніе и накитъ женскій садашньій и некадашньій]. Многи се мужева између себе разговарао и туже, како ійхъ накитъ женскій найпаче новаци изъ цена извлачи, а іошть е прѣ и горе, кадъ у цену као новаца има, а жена се пратомъ душомъ и срдцемъ бавозу, т. е. моди одала. Мода упропашћуе найлепше тѣло, найвеличественіи стасъ и истеруе мало по мало найлепше мисліи изъ главе и найплеменитіи чувственаи изъ срди; — ова руши не само касу мужевљеву, него и свику любовь и слогу у домаћемъ животу. Но кадъ узмемо садашню моду и ону за

време Римляня, онда се можемо опетъ срећни назвати. Ево да опишемо укратко, како су се Римлянке за време царована Нерона и други китиле и време губиле.

У то време свака є отмѣна госпоя обично устаяла око десетъ или єдинаєсть сатій и одма у купатило ишла, гди є робкинѣ купаю, четкомъ тару и кожу глачаю; чимъ изъ купатила изиђе дочекаю є друге робкинѣ, назване козмете (одъ грчкогъ „козмосъ" лепота). Ове робкинѣ имале су неку тайну, коіомъ су тѣло и лице улепшавале, кожу младиле и у свему лепъ изгледъ давале. Да іой се лице одъ нетрића и воздуха небы кварило, мећали су іой робкинѣ тако звану катаплазму, коя є подобна маски; ову є само онда съ лица скидала, кадъ є кога посетити хтела или кудгодъ се извезти хтела; єръ Римлянке нису хтеле домаћима лепе быти, већъ свету, како бы се съ другимъ лепотицама утркивати могле — како кући дође одма маску на лице метне, и тако кукавна деца (ако ій има) нелюбе лице майке своє, већъ ту маску. Свако ютро єдна одъ робкиня скида іой маску и лице іой съ магарећимъ млекомъ маже и таре; друга опетъ робкиня преправна стои, да госпођи своіой лице пепеломъ одъ изгорелы пужева или мравій, или медомъ, или кокошіомъ масти улепша, а кадкадъ и масти одъ лабуда, єръ су држали, да ова боре растерує; — за овимъ вадиле су ружичномъ водицомъ пеге на лицу. Садъ долази треће позорѣ. Єдна іой робкиня малимъ штипцима длачице и малѣ съ лица чупа, друга зубе истученимъ мермеромъ пере, неке зубе чачкаю, устне, обрве и косу бондишу. Кадъ є сасвимъ обучена, донесе іой любимица робкиня велико огледало одъ углачиногъ сребра или злата. Огледала су ова была округла и разнимъ скупоценимъ каменѣмъ унаоколо украшена; — было є до таквогъ раскоштва дошло, да су и саме робкинѣ оваква огледала по собама имале.

[Царска Змія на острову Цейлону.] Я самь дошао (тако писаше некій Енглезъ) по налогу предпоставлѣне ми власти на острово Цейлонъ. У Канди негдашньой главной вароши обитавао самь и то у крайньой кући, изъ кое се управо у шуму гледало. Близу могъ обиталишта быяше брежулякъ съ неколико величествены палмовы дрвећа; — єдногъ дана примѣтимъ, да се подебела грана на єдномъ одъ ови дрвећа часъ на землю превія, часъ увисъ уздиже; овай ми се появъ тимъ више чудноватъ учини, што є време сасвимъ тихо было. Да бы се іоштъ болѣ о овомъ уверіо, зовнемъ некогъ тада кодъ мене десившегъ се Цейлонца; овай чимъ є погледао на палмово дрво, сивъ као крпа побледи.

„Затворите одма све прозоре и врата!" викне онъ уплашено. „Ніє оно грана, већъ грдна змія, коя се на землю превила, да плячку счепа."

Я наскоро увидимъ, да мой Цейлонацъ право има, єръ змія после неколико минута счепа неку малу животиньицу и на дрво однесе. Цейлонацъ стане ми говорити, како она увекъ съ дрвета вреба и чимъ човека или другу животиню спази, као муня се на исту спусти и наскоро є живу пождере; кадкадъ и до самы кућа долази, и онда є найвећа несрећа у вароши.

Наскоро дођу дванаєстъ добро наоружаны коняника, мы пођемо съ ньима заєдно и станемо кодъ єдногъ чбуна, на єданъ пушкометъ одъ зміє удалѣни. Сви су ме уверавали, да они іоштъ до данасъ нису такве величине змію видили, нити є икои одъ ньи смео на ню пуцати, боєћи се да є непромаши. Што се мене тиче, а самь се уєдно и радовао и страшіо и дрктао. Змія є ова дебела была као обычанъ човекъ и врло дугачка, репомъ се обвила око найвише гране а главу є на землю спустила; съ неописаномъ брзиномъ вртила се и умотавала. Найпосле сиђе сасвимъ на землю и колвка є дугачка пружи се, но непостоя ни неколико минута, па се опетъ попе на дрво и на єдну дебелу грану опружи и као мртва недвижина оста. У тай паръ прође край дрвета лисица на кою се змія као муня стропошта — и до неколико минута ни трага одъ кукавне лисице ніє было. Садъ се опетъ наново на землю опружи — као и крокодилъ сва є люскама покривена, на зеленой глави има велику белегу а на челюстима жуте пруге, око врата іой жутъ прстенъ, кои као златанъ овратникъ изгледа, глава іой врло пльосната и широка, очи велике и страшне.

На пытанѣ моє зашто є ненападну рекну ми, да очекую іоштъ ньи неколико наоружани, єръ се по споляшности види, да є врло гладна, а у томъ є случаю найопаснія. Найпосле сви се сложе, да є текъ сутра данъ нападну, почемъ по искуству знаду, да царска змія, кадъ какво место избере, по неколико дана на дрвету остане. Кадъ мы сутра данъ дођемо, нађемо є на истой грани іоштъ овако гладну, као што смо се сво и осведочили: покрай несрећногъ дрвета прође по краткомъ времену тигаръ као теле великій — у тай паръ као стрела спусти се змія на тигра и счепа га страшнимъ устма за леђа; тигаръ є страшно урлао и хтео є заєдно са зміомъ утећи, но ова се наєданпутъ више пута око нѣга обвіє. Кадъ га є тако стегнула, разшири своє страшне челюсти и тигра за главу счепа; овай одъ тежкогъ бола на све стране превіаюћи се урлао є у челюстима страшногъ овогъ чудовишта. Мени се одъ стра коса накострешн и ладанъ ме зной проби.

Снажанъ и смѣлый тигаръ усправи се неколико пута и пође два и три корака напредъ; али га змія опетъ наново на землю обори. На єданъ сатъ после жестоке борбе тигаръ оста мртавъ. Кадъ му змія поредъ свогъ напрезана на земльи никако кости поломити ніє могла, обвіє репъ око врата тигровогъ и довуче га до дрвета. Съ невероватномъ вештиномъ усправляюћи тигра узъ дрво стане се око дрвета и нѣга обмотавати и съ таквомъ га силомъ стезати, да му є кость по кость пуцала; кадъ му є сво тѣло изломила, онда сву силу напрегне, да му и главу измрви, но све бадава, оно никако учинити ніє могла. Сасвимъ уморена оде на дрво, а изломлѣный тигаръ оста на земльи

Трећегъ дана нађемъ се опетъ кодъ чбуна. Тигаръ се садъ већъ ніє могао познати, обливенъ некомъ жутомъ матеріонъ изгледао є као некаква маса, съ коіомъ се змія недалеко одъ дрвета занимала. Пошто га є овако свега балама облила, разшири челюсти и прво главу, а доцніє друге удове и то полако прогута — до предъ вече была є ова часть готова. Четвртогъ дана нису се само люди кодъ палме скупили, већъ и жене и деца, єръ садъ већъ ніє бы-

ло опасности, почемъ е тако отежала, да се ни кренути съ места ніе могла. Кадъ е Цейловци убіо, измеримо е и найемо, да е 33 стопе и 4 палца дугачка была. Уробленци изсеку е на комаде и поделе сво месо, кое е белѣ изгледало него телене; — сви су ми хвалили сласть и вкусность — но я нисамъ хтео скусити, ни да е и као самъ медъ было.

[Допись.] У пароши Б** учињено е овы дана страшно безаконіе, као да смо се повратили у Индію, по народной нашой песни, проклету землю. Кодъ толике строгости закона, кодъ толикогъ надзиранія, опоминанія и примернотъ живота многи' одличны представителя опетъ се по гдекои изродъ наће, кои све свезе грађанскогъ живота срамно погазе, кои кодъ свегъ зрелогъ разума скотскомъ нагону више него скотъ угађа. Єдинъ — (нећу именовати, ни коме реду припадаєи) напаствовао е женско дете одъ неколико година, угађающій своимъ скотскомъ нагону, и то е дете дванаєъ у гробу. Такво безаконіе непраштано ни недозрелой младежи — а шта нећемо рећи о овоиъ, кои е већъ четрдесету годину рекао бы прешао, па ошће и у овай редъ грађанске дружине ступіо, у коиъ бы морао образацъ строгости и уздржавања быти? — Но привосуђе га неће миновћи, и свакій ће га съ гнушанћемъ гледати у нскопану собомъ пропасть, те да у њой сарани свакій споменъ овакогъ окаяногъ зверскогъ живота.

Кореспонденція.

Г. Л. М. — З. На питанје ваше: какво значенје има у Четвртакъ чинѣно празднованје, надамо нами, да е съ тимъ прославлѣно стогодишнје траніе войничкогъ ордена Марје Терезіе, кои е близене памети Царице Марје Терезіе, за спомень славне кодъ Колина, издъ Фридрихомъ Великимъ 6. (18) Юнја год. 1757. добіене побѣде, завела. Овай се орденъ дае само войницима, и слуши као найвише одличіе за войничку храбрость. Речену побѣду надъ Фридрихомъ В. одржао е, у почетку седмогодишнѣгъ рата Даунъ, кога е Фридрихъ, обсаднтель Прага са 10.000 п. пашо, као обсађенцима са 60.000 у похода доспашегъ, и ту свою дрзность горко платіо тако, да е одъ обсаде Прага одступити и изъ Ческе изићи морао.

ОГЛАСИ.

Опоминѣмо, да имаде и єдничи сопова;

Зато умоленаго свакогъ, да ако три на опесъ єдашиця.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ досада по универзалномъ найсласконіой хвалы у Бечу и Градцу за чудо добрый показао, а имено противъ

кашља, грипе, кіпнице, пропуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу быти безъ њега и да само њему имаю благодарити, што ихъ е одникнао бола и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найболѣ препоручуе како малой деци, тако и найстаријимъ лицима; вкусъ му е врло пріатанъ.

Стаклешцета су стейриского бильногъ сока бели, горе дугуласта и са найлѣпшимъ кишнима, на коима као и на стаклешцету пише: „Апатека кодъ „елена у Градцу“ и „J P A“, добро су затворена, и на њима су надписи звездо са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна е одногъ стаклешцета 50 кр. ср.; нашѣ одъ два стаклешцета нешто се єзти. Што се зиме и пошље два или четирь стаклеца, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургляйтнеръ, апатекаръ кодъ „елена“ у Градцу, и добити се може у Земуну у апатеки кодъ „златногъ орла“ Карла Трешенка.

1 (5—12)

Подъ штампомъ се налази и изићи ће до половине Августа т. г. књига подъ насловомъ:

ЖИВОТЪ ГОСПОДА И СПАСА НАШЕГЪ

ИСУСА ХРИСТА,

съ четири художественне иконе. Цена јой е 40 кр. ср. Претплаћиваће се изъ Аустріе прима на ту превазиу књигу типографія І. К. Сопрона у Земуну.

2 (1—3)

ПРОДАЈЕ ОДЪ БРАШНА

кодъ

МИХАЙЛА КАТАНЕ У ЗЕМУНУ.

У главной улици у кући кодъ г. Дуне Цинка, може се по сватной цени добити разне сорте брашна, отъ найзермелја пакъ до лебовога.

3 (1—3)

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 7. ПРИНЦЕЗНИЧКА ЦЕНА 6 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Синьоре Черадиморте.

(Свршетакъ.)

Већъ є девет сатій прошло было, кадъ є Едуардъ до прногъ орла дошао. Данасъ є было число гледалацà много веће, него обично, єръ є Професоръ непоречно сутра одлазити хтео. Управъ кадъ се Едуардъ узъ степене пенио, излазили су посѣтителји изъ сале разговараюћи се съ дивленѣмъ и усхићенѣмъ о ужинавымъ тренутцима у излогу. Єдва съ тешкомъ муком прокрчи себи путъ; њєговъ порушєнъ погледъ, њєгове севајуће очи, и блело лицо морало є свакоме у очи пасти, кои га є на осветлѣномъ ходнику срео, тако да су многи упрепашћена стали и љубопитно за њимъ гледали; међу конма су были и вечерашній дворскій плешкачъ са своимъ дружтвомъ, конма при свемъ покушаваню ніе за рукомъ испало, ту тайну изслѣдити, и кои су готово очекивали, што се више у салу пратити нису могли, єръ є излогъ всѣх затворенъ было. Едуардъ є добро чути могао како є његово ime съ неразумителнымъ мрмлањемъ одъ уста до уста ишло, и было є задовољанъ, кадъ є у професорово предсобіе ушао, гди врата одма за собомъ затвори, да бы предупредіо, да какавъ любопитльивацъ за њимъ неуђе. При њєговомъ улазку устане єданъ богато обученый послужитель, кои є по свой принцип на њега чекао, са своє столице и уђе, пошто є Едуарда за ime запитао, да га своіой господи пріяви. После неколико тренутака изиђе єданъ съ првеномъ посуривомъ, убученъ у прнсве хиљаде, у десной руци држао є портирску (вратарску) палицу а у левой воштану свећу, и пошто се више пута поклонио захоли га да изволи у салу ући, гди ће господична имати честь да га дочека. При овымъ речма поклонивши се іошъ єданпутъ принесе свећу тако близу главе, да є єдну витицу на његовой праони посутой пероки запалио, кою є горепоменованый послужитель на тужну вику непецопу съ неколико ћушака угасіо. Съ болнымъ урланѣмъ стане се овай сиромашакъ оглеждати; и Едуардъ примѣти съ ужасомъ, кадъ є рану испитивао, да му є патря у лицу, кое є пуномъ месецу подобно было, читаву рупу направила и да су му капљ одъ воска, помешане съ белиломъ, на чисту ину падале. Едуардъ бы садъ нначно ово грозно и ужасно место оставіо, да се ніе рѣшіо, да овай чудный догађај до конца пропрати, и да разрешевіе ове загонетке дозна. — Трудећи се да себи ова суштества представи као какве аутомате (машине, кое се саме съ єднога места на друго покрећу), уђе посрѣдъ у салу, изъ кое су найпрїятнїи мириси до њега долазили, докъ се његово око дивило раскошномъ и красномъ намештаю, сайности и лепоти тапета, и дивной лампи, коя є велику и ясну светлость по целой соби проспирала, предъ єднымъ заиста княжескимъ дивапомъ стаяше ораонъ асталъ на комъ є у сребрномъ и кристалномъ посуђу разно одабрано пиће и ело са найвкуснїимъ и найређимъ южнымъ плодовима стояло. После неколико минута отворе се двокрилна врата оне сале, у коіой є излогъ намештени было, и изъ нѣ изиђе єданъ богато одевеный пажъ, лепъ као какавъ Херубъ (плавеный анђео) и унесе мандолину, коіу на столицу положи, па затимъ стра ночатително до врата стане, чекаюћи свою заповедницу. Стрепећи чуе Едуардъ шуштанѣ одела, она уђе, и предъ њимъ стаяше оригиналъ вечерашњегъ лика, кои га є тако силно потресао; али то небыше више ово бледо страдаюће створенѣ, него у пуномъ цвету младости и здравля: прне витице быле су іой обвіене бисеромъ а њено пуно и дражесно тело покривала є бела атлазна хаљина са плавимъ, златомъ извезеномъ појасомъ — заборавивши све претрашено, простре се Едуардъ предъ њомъ, обгрли іой колена, обаспе ій полюбцима и само є ово говорити могао: „Јулія, Јулія моя, ты си! ты си! принадлежала ты овомъ нашъ овомъ свету, неће те више никаква земна сила изъ моя руку изчупати!“ — „Да, и самъ твоя несретна Јулія,“ рече она подигавши къ себи на диванъ пола обнесвешћеногъ Едуарда, „да, мой Едуарде, садъ самъ опетъ твоя, и ништа насъ неће више раставити, само ако нашъ свемогућій Богъ ове моћи свою помоћъ не одрече! О, не-

мой стрепити, немой сузнати, љубезный мой!“ продужи она, притискујући његову дрњуњу руку на њене сиво бијеле прси и гледећи га по челу, „то ніе никаква превара, никаква обмана, што у мени видиш, ја живим! увери се по ударцима моје срдца, по моим дисању и по топлим устима. Ты си ме оставіо као мрдваца, као непоречну собственость ладног гроба, у кои су ме положили; али я сам была само привидно мртва; ток могъ живота ніе было засушен, него само задржан, моје укочено тѣло было е стакленый сандук, у комъ е душа моя затворена была, но кроз ноћ сам све видити могла, шта се око мене догађало, али се само писам могла никако с' места покренути; я сам све видила и чула, само кадъ сам хтеля кою часть моъ тѣла покренути, онда ми е было као оном, кои сніма да су га Алписке горе притисле и кои жели одъ какве грозне опасности побећи, али се никако дизати неможе, нити е у стању гласа одъ себе дати; — ћути, немой ме много запитивати, допусти ми да ти све испричам, еръ су минути скупоцени, мой тиранъ може свакогъ трентутка доћи.“ — „Твой тиранъ?“ увидне іой Едуардъ у речь, „ко, ко? та вальда ніе Черадиморте — твой отацъ?“ — „Мой отацъ? о нигда!“ одговори Юлія горко смешећи се, „ахъ! та мой отацъ ніе нигда ни слутити могао, да ће овакна судба нѣногъ любимца постићи! Но ћути, немой ме забуњивати — време лети; сребам е то трентутакъ што ту Черадиморте ніе, нѣгово бы присутство моя уста запечатило; онъ е простио, готово бесанъ прс неколико сатій одпорію, да своъ роба потражи, кои е умораез своіом роломъ, што свакій дань као лик одъ воска у сали стоати мора, згодну прилику угрибіо и побегао!“ — „Гишпаръ Хаузердъ?“ повиче Едуардъ, опомезувши се о овогъ човека, кога е на путу нашао, кадъ се куѣи враћао. — „Или баръ нѣгово подобіе,“ одговори Юлія, „онъ е сроманшнъ, слабъ младићъ, кога Професоръ поседствомъ своје проклете вештине као привидно мртвогъ или много више као привидно живогъ држи, кога е негди украо, као и друге жертве, кое нѣговомъ лаконству за вопценъ служита мораю! Но заклињемъ те, Едуарде, слушай не само мирно; поспи морано безъ окленати бегати, еръ тако поспѣшаваъ трентутакъ нећемо више лако улучити! Я сам кћи некогъ тошканскогъ благородника, кои е због многи непредосторожно предузетій покушая пострадао; вештина резани ликова у воску, кою е пре само забаве ради упражнавао, постале му занатомъ; онъ ю е неуморнымъ трудомъ тако усавршенствовао, да е одъ њ всѣхъ и невій приходъ имао, тако да е после кратког времена свою собствену школу и руководѣницу подиѣи могао, у кою су многи ученици и помоћници са свіо страна нагрнули. Онъ се тада подъ изменѣнымъ имеиом Фонтана у Флоренцу стаціо, и живіо е само за свою вештину и за нов воспитаніе. Єдномъ одъ нѣгови помоћника и то истомъ овомъ, професору Черадиморте-у, кои е у мени одна непріятанъ ушечатакъ произвео и кои ми е непрестано своіом любави досађивао, испаде за рукомъ, начиномъ нѣни неповратнимъ, можда због нѣгове превелике вештине у ликорезању, да се кодъ могъ отца тако удпори, да му е онай и ною руку свечано обећао, и да ме е при свой отчинской любави готово силомъ на свезу съ овимъ пзнкить човекомъ, кои е морално сасвимъ повварень, натерати хтео. Да бы то избегла, побегнемъ съ моіомъ остареломъ теткомъ моћу изъ Флоренца у Венеціо, гди си ме ты наскоро затимъ позвао и мою любавъ придобіо.“ Ахъ ахъ! наше е блаженство кратко было. Опрости ми што самъ одъ тебе мое порекло и мое жалостно стање таила! — я самъ се боаза, да ћешъ ты као богаташъ, кои си у найотмѣнимъ кућана одлично примапъ, сироту Юлію презрети, чимъ дознашъ, да е она само кћи сиромашногъ трговца; я самъ те варала, да могъ отца очекувамъ — о, можда бы ме ово мимошло, само да самъ толико храбрости имала да ти све одкріємъ, него самъ еднако одъ дана на данъ одлагала, док писамъ найпосле оногъ вечери на балу, гди самъ се решила была да ты све одкріємъ, између страваша опазила и гадно лице професорово, кога сте вы по нѣговомъ изасеніо за доктора држали, и обнесвешћена на землю пала. — Кадъ самъ се пробудила, пошто ми е крвь пустіо и у стакло скупіо, пришапне ми ова ругоба: „твой е отацъ умро прошле недеље, и оставіо ми е у тестаменту тебе за целымъ излогомъ нѣговымъ; садъ си моя, ты іогуната невестице, и морашъ одсадъ славати, дуго славати, и тек ћешъ се у далиной, страной земли пробудити. — Да жива магнетизамъ!“ — на кое се одма удали, Іошъ се опоминћемъ, да ми е онда, пошто е неколико неразумителны речій надимаюћ промрмло, и пошто ми е више пута лице и прси своиһ ладнымъ дугачкимъ прстима додирнуо, неколико кашњења изъ некогъ округлогъ стакленцета у уста уеуо, ков су по своій прилаци биле узроктъ, што ми е крвь напрасно престала радити, и што самъ обамрла, у комъ сте ме стаиу после едне неделѣ дана у гробишу цркве Санъ Іованне (Св. Іованъ) положили, одакле ме Професоръ помоћу подмићеногъ црквеиака слѣдуюће ноћи извео и у Немачку одпео. Текъ ту ме е повратіо у некій видъ живота, видъ велимъ, еръ даюо кадъ самъ у магнетичномъ сну была, стоала самъ у излогу, опредѣлена за какогъ богаташа, кои бы се, као што се Професоръ надао, гдигодъ у ной лик залюбіо и коме бы ме онъ за велике новце продао. Єръ пошто е видіо, да самъ нѣгову любакъ свагда съ презрењемъ одбіала, жели е, да ме се за велику количину злата отресе.

„Дале као што е речено,“ продужи Юлія, „даюо одъ деветь сатій у ютру до деветь сатій у вече представлямъ лик одъ воска; и текъ пошто се излогъ затвори, буде мени и неким моим саучастницима, кое е онъ такође на подобный начинъ своіой магійской сили подчинію, дозволѣно, да се изъ оногъ обчарајогъ сна пробудимо и да неколико сатій прожинаемо, да мислимо, да говоримо, да одаемо, да ѣдемо и да піемо и ако намъ е воля да се и играмъ занимамо. Тако смо прошли готово сву Немачку одъ вашара до вашара, одъ једне народне светковине до друге; Професоръ се позволао свакомъ удесномъ приликомъ, гди е само какву жертву уврѣбати могао, да е подъ свою власть довеле, и то некимъ тайнымъ средствомъ, съ магнетизмомъ, чія сила у овомъ округломъ стаклету, и у овомъ гвозденомъ штапићу лежи, кое е орудіе данасъ случайно заборавіо повести, и кое ће насъ, ако Богъ да, спасти. Черадиморте е већъ више пута на некимъ местима подозрење полиције на себе навукао было, но свагда е своимъ лукавствомъ далъ испитиваъ и истраживаъ избегао; еръ на некимъ ме-

стима нестаало є ваше путе по неколико млады и стары людій, и већ се почела приповедати сказка о некомъ вампиру, кои се у томъ предѣлу бави, єръ се ваше путе наказано у каквомъ заклону из' чбуку на мртво човечіе тѣло, изъ коегъ є сва крвъ изсисана была; и занста се Професоръ служи врућомъ човечіомъ крви при резању свои' линова, да бы живље изгледали; па и я самъ сама видила, кадъ є людина, издаваюћи се за путуюћегъ лекара, крвъ пустиао, коју му є после у грло сипао. Но, о Боже! я се бојимъ да нѣмо се дуго с' приповедањемъ задржати — Чедадиморте некоже већъ дуго изостати! — зато ћу укратко свршити: кадъ си синоћъ у салу и кадъ те є угледъ могъ зика обвеселіо, споменуо се Професоръ, као што ми є, пошто си отишао и казао, да те є онда, кадъ ми є крвъ пустао, близу мене видіо; и држао да ћемъ ты сигурно быти мой негдашный заручникъ, кое си ты и потврдіо, и забранію ми є съ найстрашнімъ претњама, да ти ништа данасъ при вечери о нама и момъ одношаима съ нима неговоримъ, него да ти та као могъ избавителя, као могъ лекара представимъ, кои ме є изъ мртвила и изъ гроба полегао, и кои ме є зато непрестано са собомъ водіо, да бы ме, пошто за тебе дозвао буде, опетъ у твоя наручія повратити могао, наравно за подобру количину злата. То є требало да вечерасъ у нѣговомъ присуству лажемъ; но на срећу заборави онъ због' бѣгства Гашпара Хаузера, како да те є на вечеру позвао, тако и да є своє округло стакло са штипћемъ заборавіо! Ево обоега, стрпи ій у џепъ, на хайдмо одма изъ овога страшногъ места, да позовемо полицію у помоћь, пре него што бы ioй Професоръ умаћи могао! Узми и ову записну књижицу съ овимъ свидучићемъ, у коме є мое отчиство благо и наслѣдіе, коегъ ме є овай несретникъ лишіо, састоћне се одъ части у банкама одъ части у драгоћностима; одн, одн, любезный мой, єръ свако дуже задржаваћь могло бы насъ свега лишити!"

Съ овымъ речма сачека Юлія графову руку, кои є за време нѣногъ приповедања као нема стояо, и кои се ни дисати ніе усудіо, и подигне га са седишта. Онъ скочи готово безчувствень и хтеде са своіомъ любезницомъ къ вратима поћаги, кадъ се наеданпутъ породи у сали, у коіой су ликови были стришани красанъ, бурна вика и необично звиждање. Но кодъ све вике могао се опетъ ясно, чути гласъ професоровъ, кои є вративши се са проклиняћемъ и псовком миръ налагао. Едуардъ обувати левомъ рукомъ Юлію, а десномъ држаше запетый пиштоль, и сташе на ова врата, на коя є ушао было; текъ што є то учиніо, отворе се силно салска врата, кроз коя проюри Професоръ съ разчупаномъ косомъ, изгребенымъ лицемъ, подрпанымъ фракомъ, вукући за собомъ удављеногъ Гашпара Хаузера за праћку варану. „Проклетый народе, срамный издайнице!" За нимъ нагрну до двайсетъ нѣгови аутоматa; дулый гусларъ раздупа му ћемане о главу, Уголино уђда у ране, Вертеръ управи на њега пиштоль, єдинъ одъ Канибала убоде га копљемъ, и найпосле исадне за рукомъ колеричномъ болесинку, да га за гушу увати, да му ногу подметне — онъ падне на земљо, а преко њега са целымъ своимъ теретомъ сви ликови урлиаюћи и узвикуюћи у тријумфу, докъ найосле нѣгова вика за помоћь непрепе у ропанъ. Едуардъ є само іошть видіо како су врата предъ собе провалѣна была и како су угоститель са слугама и полицайнымъ войницима унутра нагрнули были, єръ у истомъ тренутку падне воренъ Юлія обвеселићемъ на земљо.

* * *

Кадъ се Едуардъ пробудіо, быаше пріятно летње јутро. Узроки радости, кои є изъ два женска рода изишао, допре до нѣговогъ ува, отворивши очи примѣти две жене, кое су пореди нѣгове постелѣ клечале, то быху — нѣгова мати и Юлія, кои му са сузама радости изврачаю, како є одъ своегъ ужасногъ вечера, одъ коегъ су времена већъ четири недељ протекле, непрестано у страшной грозници лежао и бунцао. Нѣгова є мати іошть ово вече, наскоро после оногъ грознога позива у изложу са невестомъ дошла была, и у гостіоници кодъ ириогъ орла а не у нѣговой одсели, да бы га изненада обрадовала, и то управъ у ономъ тренутку, кадъ є нѣъ љубезный сынъ у несвесть пао было, кога є она одъ тогъ часа понолу избавлѣне Юлія бржљиво неговала. Што се невесте тиче, кои є неко горде, безчувствено створенѣ была, она є на неколико дана после тога отишла, због' мрзости спрамъ ове неочекиване супарнице, пошто се са графицомъ посвађала; но нѣъ се одлазакъ набрзо пребзали, єръ є графица у Јлію позвала достойніе супарницу за свою сыну за време дуге болести нѣногъ сына. Да полупуно оздрави требало є іошть месецъ дана; но верна и нѣжна нега нѣгове матере и Јулінна любавь тако є благотворно на њега подѣйствовала, да є пре оздравіо него што су се надале; наскоро затимъ буде и нѣгово венчанѣ у дражестнымъ предѣлима Штаермарка прослављено.

Професоръ Чердиморте пао є као жертва нѣгове собственне жертве и тако є сретно избегао строгу полицайну наказицію. Сала, правый Хвостъ раздупаны ликова и аутомата, на конма су ожившши изъ њиногъ мртвила због тиранскогъ поступања са Гашпаромъ Хаузеромъ, а после и на Професору своју крость изливи буде запечаћена, пошто су ова несрећняци кое у лудиице, кое у шпиталѣ уклоњени были.

Земља Самоједа.

II. НАРОДЪ САМОЂДСКІЙ.

Кадъ смо у пређашњемъ члапку већъ описали у кратко земљо Самоједа, то намъ є нуждно и са обитательима овогъ ужасногъ предѣла упознати се; а тимъ ћемо не само значећи о природи, него и о човеку распространити.

Обично су обале Леденогъ мора одъ разны времена кои свое порекло воде или одъ американски, или кавкаски, или моголски народа. На обалама Белогъ мора живе Лапонци, Карелци, Мурманци и Финландезци, кои поготову

једнокъ истокъ племену принадлеже. На свима другима обалама Европскогъ леденогъ мора живе Самоеди. Њиови су съ юга сусѣди Сиренци; съ оне стране Урала край обале реке Оба живе Остаци. На источной страни по леденимъ пустињама Сибира обитаваю Якути, южно одъ ньи Тунгузи; къ сѣверо-источномъ предгорію Сибира Чучки и Телути; далѣ идуѣи рекама Лени и Јани Јукагири, кои се чакъ до Колиме простиру; на Охотскомъ мору Ламути и Кораки. На обалама Камчатке живе само Камчадалци; њиови съ юга према јапанскомъ мору сусѣди су Курилци на равноименомъ острову, съ истока Алеути на алеутскимъ островима. Одавде се прелази изъ Азіе у Америку. То су уобште народи конма є природа поларне предѣле за обитаванѣ опредѣлила. Премда се іошъ и грозніи предѣли више ньи налазе, као: Шпицбергъ и Нова Земля, опетъ се овде лако може све што є жино окаменити, и само сѣели руски ловци, кои китове витаю, долазе интереса ради у ледено море. Но вратимо се къ Самоедима.

Као што бьлѣ у леденомъ попсу закржлава, тако исто и човекъ. Уобште су Самоеди мали, найвише 4 стопе високи; имаю широке вилице, дебела устна, очи мале попреко разрезане, чело мало, носъ пьоскавъ, ноздрве широке, косу као смола прну и оштру; редку браду, а лице затворене и тамне боѣ, као Монголи. И ако су Самоеди овако ружногъ изгледа, опетъ имаю они идеалъ о женской лепоти. Мало округло лице, премда са широкимъ вилицама, пуне првено ружичне устне, мале тамне очи, бело чело, правъ носъ, єсу черте самоедске лепоте, коя се у љубовницъ несмака пена. Кадъ оваква лепотица іошъ и реклио ньа одъ коже сѣвернога єлена увакоколо псећомъ кожомъ обшивену, а на врату огрлицу съ разнимъ накльцима: онда се нетреба чудити, што самоедскій младићъ цело стадо жертвуе, само да є уста полюби, а не у носъ, као што є томошньій обичай. Кожне аљине и мужке и женске тако су начињене, да є длака съ лица.

Мы смо на єдной свадби добро приметили, како младежь њиова любавъ у прсима грее. Кадъ су се и мужки и женски прилично напили, истражени постелъ легну у снегъ. Ово ійм се неможе за зло примити, єръ кадъ узмемо, да є 30 гради зиме, онда бы лудо было овде подъ ведримъ небомъ по Европскомъ начину каву пити. Кадъ су се добро наспавали, устану, и садъ одпочиће друга сцена — ѣранѣ. Старо и младо, мужъ и жена, младићъ и девойка — све то ѣрве. Овде нити се пардонъ пште, нити се дае; свакій се по могућству брани, и єли кои своѣ противника у снегъ бацио, то одма полети на другогъ. Да смо и мы по кою буботку примали, опетъ се небы зато на наше добре Самоеде срдили. Можда бы и они одавна пали на ту мисао, да наше цивилизиране игре — при коіой се истина петуче тако, или се окреће, да душа на носъ излази — као средства противъ яке зиме приме, кадъ ійм не бы само снегъ на путу стало.

Самоеди претериваю яко у пићу, због тога се нетреба чудити, што они често спаваће и самомъ єлу предпостављаю; но што се єла тиче имаю довољно узрока. По свима готово Тундрама доѣу такве околности, да су обитељи приморани више месеци пресне рибе и месо єсти, єръ због страшны мећава нигда дрвета нема. Као годъ што є на югу — у Италіи — тако и овде нередяя найвеће удовольство. При свемъ томъ што є због безопасности и саме климе задань и немаравъ, опетъ често у ватру доће, особито, кадъ му ко о глави ради, или га увреди. Найбогатіи су Самоеди на Канинской Тундри, и због тога су горди и надути. На Тиманской пькъ найсромашнији су, или и найплеменитіи. У овой истой бесиди є 1831. и 1833. год. говеђа куги, одъ кое є 20,000 сѣверны єлена поспанило, а многи су и жители поирли, кои су то месо єли. Они су по већой части примили веру христову. И ако ійм'ѣ и данасъ срдце тужно и ожалошћено, опетъ ійм є благость и милосрдіе у души остало, єръ они су и пре него што су Христову веру примили, неможе подношагали, боље надгледали, сироте успокавали. На опетъ наши земљописателіи ништа друго о Самоедима нешишу, него како су суровн и велики піяници! Они саму природу обожаваю. У воздуху налази се њиовъ Богъ — Нумъ — кои съ висине громове, муѣ, снегове, кишу, ветрове и погоде спушта. Звезде су — Нумги — њгови удови, дуга — Нумбину — порубъ є њговогъ огртача. Онъ се указуе као сунце и доноси благій данъ; због тога се и сунце назина Нумъ или Ilилибеанбеарће. „Кадъ се ты, Ilилибеанбеарће, подижешъ, то ћу ня устати.“ То є утрења молитва Самоеда. „Кадъ ты, Ilилибеанбеарће, западнешъ, то ћу и я одпочинути.“ То є вечерня молитва. Нумъ све зна шта се по свету чини, онъ заштићава и казни іошъ на овомъ свету, єръ после смрти нема ништа. Они држе, да њиовъ Нумъ због убиства и клетвопреступленія сирћу казни, због краће сиротињонъ, због цѣломудрености несрећнимъ породаемъ и т. д. И само прекомерно пиће узимаю за грехъ; због тога Самоеди, кои су христіанску веру примили, сматраю неделю за порочный данъ, што се тогъ дана найвише піянчи. Почекъ є Нумъ тако велико суштество, да изваљеній желѣ спртни лично неможе примати, то ини други посредствуюћи лица — свеци или кућни богови — кои су природни или умѣтна ликови. Надъ њима стое невидими Тадебтеи, кои само видовитый Тадиба, самоедскій свештенанъ, или болѣ Магій видити може. Самоеда непотребую свештенике. Они се Нуму моле свуда и на сваконъ месту! Њиови светци лебде по колебима! онъ є самъ себи свештеникъ!

Њиовъ єдиный само по имену названъ свештеникъ Тадибдъ уедно леча и прориче. Онъ при прорицаню чаровно изрпава свое дѣло, кое є одъ стары научіо. Да бы Самоедима економія више ползовала, него ово прорицаће, то свакій увиђа; єръ онда заиста не бы черге съ места на место преселявао, већъ бы стална седишта имао, нити бы му єдино благо было: сѣверньій єленъ и неравиность. Премда бы съ тежкимъ трудомъ скопчано было, ньи и до тога довести, да у место кожне колебице, зидаю кућице каменомъ, когъ доста око Печоре има, опетъ мислимо, да ће скорнмъ и овимъ ядникъ створеняма Божіимъ врехе доћи, да се и они као и прочи диклячи ослободе.

Описаніе Лондона.

ЛОНДОНЪ КАО СВЕТСКА ВАРОШЬ.

Мы улазимо у найвећу светску варошь, коју енглезкій народъ праведно поносећи се „Метрополисъ“ назива, єръ заиста Лондонъ и есте светска варошь. У њой се о судбини света договараю и ню решаваю, у њой се све налази, што є енглезкій трговачкій духъ, и њихова суво-земна и морска сила по свимъ землама и морама освоила и у отечество довела. Сво благо и господство свіо петъ частій света, сва плодови и све драгоцѣности, кое радиность и светску трговину подиже, и дѣлателность укупног човечества покрећу, све є овде натомилано, да се одъ части као сировъ производъ народима земнимъ разнесе, или да се као такавъ преради па у издострученомъ виду истима опетъ разда. Одавде се расрострло и Христіянство и благородне човечіе правы по найразличнімъ народима земногъ круга, или сходнімъ начиномъ него одъ якогъ другогъ места.

Ова варошь лежи предъ нама. Прегрдна множина кућа, поделѣна у више одъ 10.000 сокака, кои скоро 2 квадратне миле заузима (114 енг. кв. м.) а населѣна са $2^1/_2$ милiова жителя. Каква варошь! Іошть єданпутъ тако велика као Парижъ, шестъ пута већа одъ Беча или Берлина, а двадесетъ и четири пута већа одъ Дрездe. Притомъ жителство кое є кралѣство Саксонско, Виртембержско или Хановеранско у једну четврть преказивали. Кадъ бы хтели кроз Лондонъ пешке ићи, па да притомъ кроз оне улице проћемо, одъ кои су по гласкоє $1^1/_2$ немачку миљу дугачке: то бы скоро немогуће было. Съ томъ ићи по Лондону или пешке пенде. Десетъ ниђа кола, кои се „Омнибусъ“ зову, єдавъ варошкій гвозденый путъ, и више одъ три стотине пароброда саюжаваю све части оне исполинске вароши. Мы смо се на кровъ лондонскогъ єдногъ омнибуса посадили, ћи нећемо за деветъ лиђа има; одавде можемо ово колосално чудовиште найбоље и найзгодніе гледати. Тако намештени полазимо одъ шпиђе омнибуса и гледамо часъ десно часъ лево, садъ напредъ садъ натрагъ. Безбройна польска добра, окружена ливадама и баштама, леже у горнили с' обе стране. Овде жини одличный светъ Лондонскій у польской усамбености. И што се далѣ поредъ ова польски добара пролази, то су све єдна другимъ ближа; поредъ нас тврде горде палате изчезваю, и нам ићи се друге полажу: и то є већъ Лондонъ. Кућа све већъ више има, већъ долазе магазе, белый светъ дућана са парадними прозорима за гледанѣ. На другой страни назали се єдавъ грдный, високій тврдый зидъ на коме горе стаклени лонци стое, и између средне шупе и два надвишую; на краю зида назали се єдна скоро чудним начиномъ сазидана палата, обиталиште некогъ богатогъ лорда, кои се овде лети неколико месеци бави, остало пакъ време преко године проведе на другимъ местима у Енглезской, или на страни и ту лови, пеца рибу, новине чита и врло много и врло добро и еде и піе.

На єдавнутъ улица постае ужа, због много људій, кола и дућана; предъ и за тобомъ, и поредъ тебе, свуда ври, и само се чуе дупа и вика безъ престанка. Улица, у кою улазимо, безконачна є и одъ свіо страна по различнимъ правцима крсте се криве, узке и тамне улице, кое равнимъ начиномъ краја немаю. Међу овимъ улицама има и такы, кроз кое човекъ нескъ не мисли проће, яко ніе якъ, улице, кое о дневной светлости ништа незнаю, и кое скоро увекъ гасъ осветлява. Ова и други улица, такође безконачни, али наеданпутъ тако правы, и съ такими кућама, кое су на длаку єдна другой подобне. То су фабрикантске улице, скоро за себе одељена предграђа, кои су друштва основала.

Нашъ омнибусъ прелази садъ преко єдне піаце, на кою шестъ, седамъ и іошть више улица воде и кои є людма, свакоякимъ колима, а нарочито многимъ омнибусима препуњена. Одъ кадрме се ни трага видити неможе; тако су ове улице людма, кои због пазара долазе, напуњене; изъ свіо, и у све улице називо се непрегледне гомиле. У средини є мимоилазећі и дупа безбройны кола, као: польски са четири коня, господска, високи голпатски омнибуси, спрамъ кои двоколице са єднимъ коньемъ као веђеци изгледаю, а одма за њима висока као кућа кола за ћумуръ, са шесть до седамъ врло велики коня. — Свуда се везуе и и спреми, дреши и вежи, и то тако марно и задовољно, да притомъ свакій чуе. Неможе се веровати, довъ се не види, како се све ово ради, а да се никомъ на длачица не повреди. Како кочіяши овде њиовъ радъ разумеваю, кадъ кола окрећу, како брзо врозъ улице пролазе, како се мимоилазе и невредими у найбржемъ касу измичу, чисто неможе човекъ повяти. На тако є исто и съ онима кои пешке иду; и спреда и са страга безбройнимъ штетњама свакоякимъ колима укланаю се почемъ увекъ и возећимъ се и пешке одећимъ лево сирћу. При свемъ томъ, опетъ бы се безбройни несрећни случаи морали догодити, кадъ небы пешаци изредне стазе, тротоаре по свимъ улицама и мостовима имали. Осимъ овогъ шетежа и забуне и пешака и кола има іошть и кола, коя росе огласе о радности. Ова се састое изъ єдногъ као кућа великогъ, шестъ стопа високогъ, а четири широкогъ, лаворъ сандука одъ дасака, кои є са свіо страна свакоякимъ огласима напуњенъ, а они су печатани одъ рића скоро дугачкимъ и одъ свакояке фарбе писменима. Ова имаю єдногъ коня, кои лагано кроз све главне улице иде. Али то ніе доста, єръ се іошть назали и деце, кои табле съ подобнимъ обіавама, на високимъ мотками носе, као напоследакъ и они, кои педуле разносе; ова свакомъ пролазећемъ, само да ійих ма што пружи, печатанъ оглазъ о какномъ новомъ изобрѣтенію, о лажномъ лекарству, и овимъ подобна безпаметно даю.

Али кадъ пешке одишъ, па се у множини сокака и людій незнашъ наћи, то никадъ не питай онога, да се о чему известишъ, кои пешке иде. Многи су одъ ових странцы, па те или изъ лакомислености, или њаволства зло изве-

сте, други те, яко услужни, съ напором у удаљене улице одведу, па те тамо сама пусте да идеш. Кадъ желишъ што дознати, онда се обрати на кавкогъ полицајногъ чиновника, кои су по улицама четири до пет стотина корака єданъ одъ другогъ удаљени, єръ ће те свакій са найвећомъ точношћу известити. Тако є исто несисцелено по улицама предъ многочисленимъ дућанима са разнимъ художествама и ликовима, ради гледања, посведневно мењаюћи се и растући карикатура, земаља, мора, бојева, и тимъ подобна стања, или звањичне обаве и опомене читати. Єръ ту є полћ дѣлательности оны пештака, кои целове изразиюћу, почемъ ти нешто сасвимъ изванредно покажу, а овамо ти што годъ на найнѣжнији начинъ украду.

Свакій, кои по Єнглеской путуе, мора се напрочито оны чувати, кои са њимъ и непознаваюћи га, учтиво и пријатељски говоре. У омнибусима, при проодиюу, или предъ вече на улицама, валазе се врло често такова лица, кои се сасвимъ за невина издаю, да те познаю, или да су те видѣла, па те затимъ весели ради на ово или оно место, па бањ и у њихову кућу позиваю. Ко є искусанъ, зна, шта ово значи, нескусанъ ће се пакъ, почемъ свое време, новце, свою честъ, па можда и свое здравлѣ изгуби, горзо тоне научити.

Но мы оставлямо омнибусъ; и садъ смо у Сите-у у старой варошы Лондона, гди понайвише трговцы и грађани живе. Овде су найвећа здањія, у близости новогъ Лондонскогъ Моста налазе се банке, берза, кућа за узаимлюваньє, а недалеко и станиште дружства Восточно-Индиске Трговине. У Сите-у ніе управа као у другой варошы, єръ є она самостална као какво краљевство. Њена є найвиша власть Лорд-Маіоръ, кои є као какавъ князъ окруженъ. Онъ повседневно предсѣдава у суду, те тужбе саслушава, и пресуде изриче. На Аранђел-данъ сваке године, свечано се бира Лорд-Маіоръ. Доћосмо до банке, и мирно немогосмо пределъ њ проћи, почемъ се у њоой улози найвећи капиталисти, не само изъ Єнглеске но изъ читавогъ света налазе. Трећину говтова новца, кои у богатой Єнглеской крозъ руке пролази, она притежава, и у њеномъ подземномъ коморама леже златне и сребрне шипке. Преміда є цело здањіе онъ самогъ камена саздано и што се тиче ватре обезбеђено, опетъ се зато свако вече главне књиге у єданъ водомъ напуњеный бункеръ спуштаю, да бы се и одъ найманѣ опасности сачувале. Наласећій се новацъ у каси банке, као у шипнаки тако и у дукатима износіо є 31. Јануара 1845 скоро 45 милиона фунтій штерлинга (фунта штерлинга има скоро 5 талира.) — Не далеко одавде лежи краљевска берза, велико, по талијанскомъ начину саздано, ново величествено здањіе. Єданъ ходникъ са стубовима окружава њену унутрашњость, у коіой се свакій данъ одъ 3 до 4 сата, господари сигнеске трговине сакупляю. Послови целогъ света овде се одправляю, милиона фун. штер. лете изъ уста' оны, кои целомъ европскомъ трговиномъ управляю. Тамо долазе после подне у оно време сви Лондонски трговцы, белый светъ людій врви одъ запада к' истоку, као што и река тече. Овуда пролазе гомилама омнибуси, кола и люди, непрестано послома идући, свакогъ сата прођу 50.000 а преко данъ 500.000 людій.

Ако идемо даљ, то ћемо доћи до здањія восточно-Индискогъ трговачкогъ дружства кое се у маломъ почетку године 1600. подъ краљицомъ Елисаветомъ саставило, а садъ са полезительнима краљевинама, за єдно огромнъ грдньимъ царствомъ управляю, кое, прострто између Инда и Гангеса (реке) више одъ 150 милиона жителя брои. Даљ идући доћићемо до Тауера, оногъ здањія кое бы сторя за цело ставили међу седамъ свеtскы чудеса. Његове четири куле не гледе узаludъ онако смућено-грозно на Темзу, гди се у унутрашности овогъ здањія многа краљевска и благородничка крв пролила, па гди се ни сама деца потителя нису. Ту ћешъ найи найсаћій изборъ оружія у целомъ свету, сакуженъ са свакояких побѣдныхъ трофеима. Ако идемо даљ дуж обале Темзе поредъ лађа, то ћемо доћи до оне чудесне зграде, кои исподъ земљ обе Темзине обале саюжава. Мы силазимо у овай подземный свеtъ. Ладнъ воздухъ ве€, вођи насъ при улазку нашемъ окружава, докъ се не навикнемо на гасъ, кои овай подземный свеtъ тако лепо осветлява. Овай исполинскій тунелъ (подземный одинакъ) есть смѣло дѣло човечіегъ духа, кое є изванредниимъ трудомъ за 17 година одъ 1826 — 1843 довршіо, прежда є више пута престао. Преко насъ се приливомъ и одливомъ покренуте водне Темзе валаю, лађе се къ обали привлаче, докъ поредъ насъ читаве чете людій путеника своимъ послома пролазе. Но мы оставлямо овай чудный рукотворъ и идемо до штације варошкогъ гвозденогъ пута, кои Лондонъ више има. Люди єдновко одлазе и долазе; тамо нашъ, предъ кућомъ, неколико стотина корака, гди кола стаю, одма се локомотивъ одъ остали кола растави, и на друге шипке премести, а кола съ людма оставља, кои своимъ послома иду. Чимъ и ово свршя, одма се локомотивъ одъ оны кола за друга закачи. Врата се позатвараю, и на гласъ кондуктера „све у редъ,“ сва кола, кои пушени са локомотивъ вуче, полазе. На єданъ стаю као онай, кои є у штости што кодъ куће заборавіо, путници валазе, други улазе, и одма затимъ полазе бесомучномъ брзиномъ, али сасвимъ задовољно, безъ зваждања и звоњеня. После три до пет минута повторава се то исто позорје, и 20, 30, 40 пута єдно за другимъ, како кадъ више или мање путуемо. Ова гвозденa кола кои читавъ данъ одлазе и долазе, подобна су нарочитимъ омнибусима, кои свакій часъ долазе, люде довозу ириме и одма полазе. Єданъ за другимъ иде.

Напоре смо прешли преко слогогъ поста, начињеногъ преко куће и улица, но кои є скоро безъ краја, єръ цео путъ, у душини єдне немачке милѣ есть самъ мостъ, кои преко куће и улица прелази. Што є лево и десно, надъ и подъ нама пролетило неможемо ни поняти; само неизбројене катарке, кое као шуме изгледаю, и кое се у близости Темзине обале валазе, сувише су довољне да ій за чудо преко чуда сматрашъ.

Но мы смо се данасъ сити изгледали, и садъ се изъ овогъ метежа у мирно наше обиталиште желимо вратити. Мы се силазимо съ кола, и после неколико минута доћосмо до другогъ парногъ омнибуса, кои, почињећи у Сите-у, источну и западну страну Лондона, кое су преко 2 немачке милѣ єдна одъ друге удаљене свезуе. Свуда лете саюзни путови преко, подъ и поредъ насъ, тако да онай, кои се у овомъ метежу разуме, зна изићи у свако време,

и на свако место гдѣ оће. И мы садъ летимо преко ливанда и пиша, садъ кроз шумице, садъ кроз редове чаровны палата, кроз польска добра, кроз право, и еднообразно построене куће, често пореда оданка и зидова, докъ на последакъ на око место не дођосмо, одакле смо пошли.

У осталимъ варошима што е извануредно, и што у очи упада, губи се у Лондону неприметно. Свакій давъ ова варошъ, коя као приличъ ужекъ лолази, и само кое одлика ньу одлази, она вика, коя никадъ непрестае, она дѣлательность коя се никадъ испрати неће, но коя само око и уво чудећегъ се страница испуњује. Лондонъ е срдце великогъ британскогъ царства, више него икоя друга варошъ какве државе. Желитъ ли какавъ спомень британскогъ народа, кои бы те на нѣгову окретность, нѣгово богатство, нѣговъ трговачкій духъ наћолѣ и у свакомъ виду опомену, — то посѣти Лондонъ, светску варошъ.

СМЕСИЦЕ.

Имена пет частій света.

По старомъ мудрацу Хиди доводе се имена: Европа, Азія и Африка изъ језика Финикијанскогъ. Финикијани су делили земљо на две части. Ову часть земље, у којой су они живили, називали су они Азія (половина). Друга половина, по њиховомъ мнѣнію, била Европа и Африка, кое су као састављене посмили. Западна часть одъ тога звали се Мароробъ, одъ корене речи еробъ (т. е. заћи, или западъ). Одтудъ е постала Е(в)ропа (т. е. западна земља по истову живећимъ људма). Име Африка доводи се одъ речи барка, варка, значило е предѣлъ сѣверне Африке, и касније истомъ претворили су ту речъ Римљани у Африку. Америка е добила име одъ познатогъ морепловца Америго Веспуци. Аустралія изъ латинскогъ произведена речъ, значи южный предѣлъ. Зато су е други іошъ болѣ назвали Полинезія или Острованикъ.

Животъ у дубљини.

По известію вреснога и неутрудженогъ естествопознателя Еренберга, знамо данасъ, да се по дну мора неђу одлази, она вика, коя никадъ непрестае, она дѣлательность коя се никадъ испрати неће, но коя само око и уво чудећегъ се страница испуњује. Лондонъ е срдце великогъ британскогъ царства, више него икоя друга варошъ какве државе. Желитъ ли какавъ спомень британскогъ народа, кои бы те на нѣгову окретность, нѣгово богатство, нѣговъ трговачкій духъ наћолѣ и у свакомъ виду опомену, — то посѣти Лондонъ, светску варошъ.

Како су тигри и лавови на зими тврди.

Убиће е разпространѣно мнѣніе, да тигри и лавови, као обитатеље жаркогъ пояса, немогу ладноћу сносити. Овомъ мнѣнію противослови искуство Хумболда и Жерарди поручника, кои е у Алжиру лавове ловіо. По њиновимъ известіама зна се данасъ, да лавови у Африки сносе ладноћу одъ — 10°, а тигри у Азіи и до — 18°. Кажу іошъ да су они у ладнѣмъ поясу много жилви, него они у топлимъ предѣлима, но у толико су опетъ ловцу опасніи.

Ерак и Петак.

Петакъ. Шта ти е то у рукама Ераче?

Ераке. Та писмо — садъ ми га башъ писмоноша предаде — вуто одпечаћено — но ми то пише?

Петакъ. На кадъ е одпечаћено, то е лако знати — писмо ти то каква женска пише и то тако съ љубавномъ натроиъ, да се одъ те ватре и сам восакъ растопіо.

Петакъ. Ты ми рече пре Ераче, да знашъ склоняти и спрезати — дела ми садъ кажи, каква су то имена: подвеза, разумъ, новацъ, магарацъ, краста, просити, шаіокъ?

Ераке. Заръ іошъ то незнашъ — повеза е саюзъ, разумъ глаголъ оскудный, новацъ спомоћный глаголъ, магарацъ прилагателно, красти присвателно, просити сабратедно, шаіокъ показателно.

Кореспонденције.

Господину Ц. Р. у Б. — Ваша е пријетба основана у смотрењу респиратора, прекда се издавателю овакогъ листа морао у таковимъ приликами и на просторъ свога листа обзрети, те тако нешто и предпоставлѣвахъ знао свои читаоца остранити. У осталомъ радо ћемо примити свяку умѣстну пријетбу, и потрудиће се, да по нашихъ силама нешто наша читаоца изпуднио, као што овнѣ и вашой жељи на сусрет 'нтимо.

Респираторъ е справа, прозъ коју се воздухъ у пиперику увлачи. Она е као нека решетка направљена, и састављена е одъ танки' металны комчића, кои у таблами сдвиъ за другимъ стое. Тай е респираторъ вайпосле поправенъ съ пола танкимъ покриваломъ (свилою или флоромъ). Кроз ову решетку пролазећи изъ пиперице топлый воздухъ, угрее ову врло брзо и производи тако између комчића влажно-топлу атмосферу, кои съ поля увучени хладнй воздухъ много разбавлюе и трее. Што е ваше у таковомъ респиратору овы решеткй една изъ друге понамештано (10—20 ком.), то е праванио и увучени воздухъ топлiи (+12—20° Р.), али е дабогме у толико скупльй (3—12 талира) респираторъ, почемъ су они металны комчићи одъ сребра или одъ злата. Ко жели носити респираторъ тако, да нанѣ у очи пиене (ерз ина доста сунчы слаботинъ, кои се стиде носити респираторъ) тай нека му само даде ићи шала. Но кокда ће већъ тако удаћано ово прене, кадъ ће люди, нестидећи се, радје благовремено респираторъ као заштиту своју за дићи органина носите, него съ малимъ остатком пиперице и сасушеним као страшило телом безъ икакве користе у Италію, Салцбрунъ, Емсъ, Гзайхенбергъ и т. д. путовати.

Одъ велике бы користи было, кадъ бы и наша Апотекари и трговци ове тако полезне респираторе набављали и тако потребујућимъ болницима тегобе у набављању олакшали.

Господину Ђ. С. у З. — Одъ више страна примили смо вашой подобну пријетбу, да нацртанай образъ Подунавке ніе сходитъ. Да нанъ ніе време кратко было, мы бы ћемъ у почетку истий образъ съ другимъ сходнимъ и лепшимъ заменили; но што се ніе кодъ досадъ, то ће се сморнъ удбйствовати. У осталомъ благодарномъ нанъ на вашой опомени съ увереньемъ, да ћемо сваки одкривенай недостатакъ радо примати и ревносно настојавати, да се све оно уклони, што бы читателима или заторно или непотребно было, а нашемъ листу цену и важность побити могло. Моли и съ пучертанимъ ликонима утвђати лепомъ и угледномъ вкусу ніе истина тако лако онде, где мучне околности издателя притесненіе, где га нагай брой упнсника свнай часъ на сужене пределе опомиће; но дерки нашемъ обећању у покрћавању, потрудиће се ићи скорићъ и на полю ребуса у той струци нашемъ задатку одговорити, небы ли тако нашемъ листу престућъ отворили и у очи людій, кои су досадъ прека своје нићизвестну ладногрћја биле. — да се свнма читателима равно удовлетвори «једнимъ листомъ, то е немогуће, и по томе захтевати, да такнмъ листъ, безъ прикрени на већину нашій изображени читателя, само «једнога задовоља, значило бы, захтевати немогућности. Бадъ се дакле свакій поједнній у обштемъ, у целомъ Срћству губи, онда е и сувише справедливо да изображеніе класа и поврай нале свое у листу користи, тай листъ ради обште користи подрвава.

Господину І. П. у Л. — Сва су ваша числа Подунавке (1—7) већъ послана, и вы сте ій нначно досадъ већъ и примили.

Господину С. Б. у Ш. — Ваше писмо нако обрадовало и увериво, да се ваша духъ кодъ снега великога претрпљћога губитка, ніе дао поколебати. — Беседнма неможемо се за садъ позвати, но касније може бити. Благодареће нанъ на послашнмъ уједињима, нидимо нанъ, да сво на лепшъ саветима у смотрењу правца нашега листа, нко обећасмо. Примите наше поздраве.

ОГЛАСИ.

Опомињемо, да имаде и оглашени сокови;

Зато умољавамо свакогъ, да потрди на оглас оглашача.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ досада по увераванію найтачнијихъ лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добарь показао, а ніесно противъ

кашља, грипе, кіпнице, промуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многа, кои су узели тай сокъ, доказују, да немогу бити безъ њега и да само њему нкаю благодарити, што имъ е одлазила бола и што могу мирно спавати; због благотворнога дѣйства овай се сокъ найболѣ препоручује како мајой деци, тако и найстаријимъ лицама: вкусъ му е врло пријатанъ.

Стакленцета су стейриского билнога сока бела, горе дугуласта и са калайнимъ капицама, на конма као и на стакленцету пише: „Апатека кодъ «јелена у Градцу“ и „І Р А“, добро су затворена, и на њима су надписи знедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна е једногъ стакленцета 50 кр. ср.; нанѣ одъ два стакленцета немогу се слати. Што се лакше и пошље два или четирн стакленца, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Нурцлайтнеръ, апатекаръ кодъ „јелена“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки кодъ „златногъ орла“ Карла Трешњака. 1 (6—12)

Подъ штампомъ се налази и изићи ће до половине Августа т. г. књига подъ наслованомъ:

ЖИВОТЪ ГОСПОДА И СПАСА НАШЕГЪ

ІИСУСА ХРИСТА,

са четирн художествене нлике. Цена ій е 40 кр. ср. Превзмеране изъ Аустрије нрама на ту древнину књигу типографіи І. К. Сопрона у Земуну. 2 (2—3)

ПРОДАЈА ОДЪ БРАШНА

КОДЪ

МИХАИЛА КАТАНЕ У ЗЕМУНУ.

У главной улици у кући кодъ г. Дуне Цинка, може се по сетиной цена добити разне сорте брашна, отъ кайзермела нанъ до дебелога. 3 (2—3)

Печата, издае и одговара књигопечатна І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 8. ТРИМЕСИЧНА ЦЕНА Є 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Одметникъ.

Све више и више народа слегало се вичући: „одметникъ! одметнику!“ и дивля радость показивала се чисто и изъ гласа и изъ погледа свію. Све ближе и ближе прикучивала се светина — месту гди се веша, и како кои коракъ, све више мложило се народа, као годъ што лопта южногъ снега нарасте све већа, кадъ се съ брда каквогъ отисне на ниже. На месту гди се кривци губе, зауставе се сви, уклоне се мало на страну и тако се начини као малый, свудъ унаоколо одъ нагрнутогъ света обграђенъ оборацъ, у коме су были єданъ одметникъ (веркало по планинама, айдукъ) съ дераномъ єднимъ одъ 15—16 година, кои ямачно ніє ономе быо синъ, — а узъ ньи и єданъ Шпаньолацъ одъ вышегъ реда, съ неколико нижы чиновника, и онай што веша люде.

Ту одскора негде неколико душа погинуло є у планинама; па погинуо є и синъ поменутогъ господина, кои є у Бургосу врло почитованъ, съ тога є народъ изъ гласа викао, да се одметници явно предъ светомъ губе. Први кои ће по народной повики той быти погублѣни, были су онай човекъ и момче, кои су на неколико сатій одъ вароши подалѣ уваћени.

Већу разлику ніє могао човекъ видити, него што су ньи двоица разноличи были. Човекъ онизакъ и одъ сунца опалѣногъ, мркогъ лица быо є. Сглађену, црну косу имао є; лице га є издавало да є толико разумности имао, колико є требало да проводи свой слободный, на далеко непромишляюћи животъ; у очима видіо му се пркосъ а не мржня. Момче пакъ, было є чисты лепы плавушкасты образа; было є протегласто, али не сувоняво; црна, као гаръ коса у зулонима попала му є была готово до рамена; изъ погледа нѣговогъ говорило є дубоко осећанѣ, и познавало се да ніє башъ простогъ разума; са неописанимъ стра'омъ погледало є по народу; єдномъ рукомъ држало є за руку свога іогунастога другара, а другомъ уватило се было ономе за раме, на кое се наслонило было. Светъ є нѣга пожалявао тако, да є вика саснимъ престала, и позадуго се ћутало кадъ су букачи утишали се. Найпосле одметникъ смешећи се пружи руку па повиче: „Браћо христяни!“ — но гласъ нѣговъ одма проклинянѣмъ буде умуканъ.

— „Погуб'те тога! на вешала съ ньиме!“ савъ народъ у гласъ повиче.

Кадъ види одметникъ, да му недаду говорити, почне само главомъ и очима мицати а овамо рукомъ показивати на оно узъ нѣга момче; па онда почне погледати то на десно то на лево, и преда се и иза себе, колико є главу окренути могао, погледи по кои путъ у момче, и тимъ виђено да разумети, шта бы радъ быо да говори. Светину то опетъ дирне у срдце, и она неотесана вика утиша се.

„Мене погубите, кадъ вамъ є воля,“ проговори одметникъ. „Я самъ онай, коме вы оћете да се осветите, и видићете, да є вредно да ми се осветите; али што да чините освету на єдномъ дериштету, и то на дериштету, кое вамъ ніє ништа натрунило. Оно нитъ є одметникъ, ни синъ каквогъ одметника. Оно є ваше. Рођено є у Бургосу.“

По погледу искуплѣнога народа судећи, неко ніє знао или ће га пожалити или неће, неко є двоуміо, неко пожалявао, а неки и светіо се; докъ найпосле єданъ, кои є као некій коловођа быо, єдномъ само изушћеномъ речю све у срдце дирне да га пожале, као што га є светъ и одпре жаліо. Изговоріо є само име „Антоніе,“ али гласомъ, кои є све изнова узбуніо. Иляду грла повиче за ньимъ то исто име. Тако є было име младомъ некомъ човеку, кои є погинуо. „Вешайте ій! Вешайте ій!“ неотесана вика была є. Онижій судацъ погледи у оногъ отменогъ Шпаньолца, овай мане главомъ, а онай одъ оногъ часа приступи да веже оно момче. Ово се саснимъ мирно пода, но само є старіємъ ономъ одметнику у очи погле'дало. Одметникъ є гледао у момче — и све се осмеивао.

Момче є было скоро свезано, а одметникъ крупнимъ и као заповедаюћимъ гласомъ повиче: „стой!“ — Судацъ

застане и загледи се у одметника, а тако и онай великій господинъ и савъ свеТъ; ѣръ рекао бы да є гласъ овай, коимъ є одметникъ речь ову повикао, у њи ударіо као громъ.

„Да л' има ко у Бургосу," проговори одметникъ онаними истимъ гласомъ, „коме є, одприлике пре шестнаесть година, нестало ћерке одъ две године?"

Господинъ онай тргне се, упре погледъ свой пытаюћій у одметника и запыта га:

„Шта оћешъ ты съ тимъ?"

— „Питамъ, да л' є живъ у Бургосу некій човекъ, коме є пре шестнаесть година нестало ћерке одъ две године!"

„Живъ є, и я самъ тай човекъ," одговори онай господинъ, „и мени є пре шестнаесть година нестало женскогъ детета одъ две године. Зашъ ли штогодъ о томъ детету?"

— „Послушай ме садъ."

„А шта?"

— „Одкуйте то момче," одговори одметникъ, а онамо сасвимъ безбрижно прекрсти руке.

„Далъ є жива іошъ она девойчица?" запыта га жестоко онай господинъ.

— „Одкуйте то момче."

„Знашъ ли где є она?" пытао га є господинъ све већма постаћи нестрпљивъ.

— „Скидайте окове съ момчета."

„Кукавицо!" повиче господинъ срдито; „тебе треба на муке метати."

Одметникъ место што да одговори, гро'томъ се насмее, па онда опеТъ рекне: „одкуйте то момче." — Зла воля и нестрпљивъ господинъ оногъ узмогне у є̀данпуТъ. Погледъ ну некако постаде пошТуоћъ и смеранъ, докъ є гледао у одметника, у кога є очи упрьо было свеТъ, више чудећи му се него мрзећи на њега. Момче є непрестано гледало у свога друга, кой се само смешіо, и ни мало се у лицу није мекшо, као укопанъ на єдномъ месту стаио є. Позадугo су сва были ућутали.

„Одрешите и одкуйте то момче," проговори найпосле господинъ. — Учини се по његовой заповести. „Садъ?" Запыта онъ па то одметника.

— „Вод'те насъ одавде!" одговори онай.

„Заръ ты проводишъ ту неку шалу сямномъ? „рече господинъ опеТъ, нестрпљиво.

— „Неповодимъ," одговори одметникъ то'о „Вы знате да у мене нема шале. Вы знате да є єдно дете, девойчица одъ две године пре шестнаесть година, изъ Бургоса украдена, и да сте вы отацъ тогъ детета. Па треба да верУете, господине, да я то, о чему бишъ добро знамъ; сасвимъ вачасто показати могу. Оћу, или не оћу. ОдвеДите ме ва шой кући. Тако, или само тако, показаћу вамъ што ће васъ усрећити а обрадовати ваше пријатељ, люде по Бургосу, кои васъ, као што видимъ, врло уважавају."

Господинъ пытаћимъ погледомъ погледи око себе, као да є тео искупљени народъ пытати, шта онъ мисли. Народъ га разуме шта оће.

„Опростите му животъ. Узмите га са собомъ!" са сва страна буде повикано.

Господинъ са одметникомъ и момчетомъ пошти своіой кући, за конма и подоста света пшло. Мало за тимъ седнли су њи троица заедно у соби.

„Садъ?" запыта господинъ.

— „Іошъ не," одговори одметникъ.

„Заръ си ты науміо да ме завараваШъ?" запыта га господинъ озбильномъ.

— „Нисамъ," одговори одметникъ, „но морамъ да се промислимъ, — прораСудимъ, а на то морамъ имати времена. Морамъ я и условія чинити, а ту морамъ промислити се — морамъ колъ себе быти. То само могу казати: кћи ваша жива є; знамъ где є; на добромъ є месту. Я ваиъ є могу натрагъ дати, и даћу ваиъ є, али оно кадъ и где, морате оставити мени на волю, а я васъ увераваиъ, да ћу ваиъ све то кроз седамъ дана одкрити. Али добро узмите на умъ то што я кажемъ. Девойче то залога є, за мой и оногъ момчета животъ; старайте се дакле добро, да се нама што недогоди; дайте нам да єдемо, и држите насъ као госте. Немойте да насъ одбіете, да съ вашимъ слугама за єднимъ асталомъ седнио. Мы нећемо ни съ кимъ другимъ, него башъ съ вама да єдемо за асталомъ; то баръ можете чинити онимъ људма, кои су свою главу метнули у торбу, па дошли у Бургосъ, да вамъ єдино оно іошъ живо дете поврате."

Господинъ є седіо само и чудіо се, я одметника и ово момче мерІо є одъ пете до главе. Одметникъ є погледе његове пратіо, али є подугo ћутао и ништа није проговорІо, па онда ноче се гро'томъ смеяти.

„Гости ваши," рече онъ, „као што видимъ, своме одећу благодарити имаю на той добродошлици, коіомъ ій вы предсретате. Све є добро, што свеТъ ради; морамо са свеТомъ. Наравь човечія є у оними матеріяма, кое покриваю њино тело, а не у телу башъ, ако и есамъ я видіо доста у њиному обучены руку, да невешто замую противу онога мача, кои є у руци простачки обученой. Немойте ни найпаће гледати на наше одело, господине. Одметникъ овай и исто ноче, сутра ће быти за вашимъ асталомъ. Данасъ будите задовольни, да и сами ручате. Него наредите да добіемо оно што треба гостима, и да васъ послужую, као госте. Они Бургосу лепъ гласъ доносе, па и то съ главомъ у торби.

Господинъ витъ се мицао, пати є што проговорІо, всего є само седіо и набечіо очи было у одметника, кога є лице непрестано смешило се. Найпосле овай у єдномъ ма'ћина и господинъ то исто учини, готово не одъ самог своє волѣ.

„Господине," рече одметникъ озбильномъ и намргођено-заповеДаюћимъ гласомъ, кои є надвано, да се онъ бишъ у самогъ себе узда: „есте ли или нисте вы отацъ оне девойчице, што є пре шестнаесть година украдена изъ Бургоса? Ако есте, и желите дете опеТъ натрагъ добыти, то вы знате на коіу руку можете га опеТъ имати. На садъ ако оћете — ако нећете, чините оно што треба. Ако мы одобравате околико времена, колико самъ казао, и да радимъ онако као што реко, добро; неодобравате ли, — а оно айдмо

одма опетъ подъ вешала! Него промисли се, да животъ ваше Ђерке стои за моимъ и онога момчета животомъ."

— „Да умиримъ нешто!" прекиде му реч господинъ.

„Одговарати вамъ ни на што немогу, докъ недоће ное време."

— „Само ни на ово одговори: — има ли у девойчета овогъ гдегодъ на телу каква белега?"

Одметникъ пришавше нешто на уво господину, кои свъ клове и спусти се на своју столицу; за неко време тако заслони се и обема своимъ рукама очи себи поклони. Скитница е стаио и као пытајући погледъ свой упрьо быо у човека овогъ, као да е хтео самъ дознати, на што ће се преобренути то промишљиваће онога човека.

„Алфонзо!" повиче одметникъ. Момче ово ћути.

— „Све ћете имати штогодъ заставите," преговори господинъ брже болѣ. „Како вамъ е име?"

„Миносъ."

— „А како е име момчету?"

„Чули сте мало-часъ како му е име, — Алфонзо."

Одметникъ и оно дериште са сваке страие послужавши су као какви гости найбољи господинови. Сутра-данъ преобуку се и они као шпањски племићи. Постелѣ найбољѣ што су быле у кући, быле су нынче; за асталъ седали су онай истый, за коимъ и господинъ седи.

„Господине," рече одметникъ другій данъ, кадъ су седили за асталомъ а послужительи уклониле се были. „Господине, я самъ вами само половину онога тласа казао, зборъ кога самъ у Бургосъ дошао. Што вамъ іошъ далѣ имамъ казати, тиче се неповольне ствари. Оћете ли да вамъ кажемъ то?"

Господинъ мане главомъ да оће, а одметникъ настави далѣ.

„Нечовечна дела меня су свагда неповольна, и кадъ годъ самъ само могао, враћао самъ онима жао за сраиоту, кои какво зло учиие. И самъ видіо како су напили на вашега сина, викао самъ на оне виткове, да мало причекаю, я поштіо самъ што самъ болѣ могао, да га ослободимъ; али самъ доцие стигао. Смртна рана задата му е већъ была. Своимъ кадалеко непромишљиваћемъ, самъ е за себе горе учиніо. Живъ е быо, кадъ самъ га однео онимо где я живимъ, где е іошъ шестъ сатій живіо, и за то време съ великомъ муком написао ово, што е на овой артіи."

Одметникъ извади неку артицу изъ своје недара, и да е господину, кои, чимъ е прочитао ово што е написаво, брже-болѣ оде изъ собе. За сатъ четврть сата прати се отиде управо ономъ човеку и нашта неговорећи, рукује се са нынме.

„Младићу, — мой синъ, . ." настави одметникъ.

„Заръ вы имате іошъ когъ сина?" уће му у реч господинъ.

Одметникъ настави далѣ, а и неузме на умъ шта онай пыта, — „синъ мой упео се быо, небы ли избавіо оногъ младогъ господина, и томъ приликомъ ранѣаъ е. Онъ чека само да га позовемъ да доће у Бургосъ; бы л' вы ваша были за њега и његовъ животъ, ако бы онъ дошао.

— „За извично," одговори господинъ.

„То ћу да пошљемъ одма по њега," рече одметникъ.

— „Можете, па кажите му некъ доће овде. У овой кући быће му, као да се у ньой родіо."

Одметникъ и оно момче были су господину садъ башъ прави пріятели. И чинило се да све оно, што іимъ е чиніо, опетъ ніе као што бы он желіо. Четврти данъ по ньиовомъ долазку у његову кућу, учини онъ једну часть на кою позове свою найбољу и найдостойнію родбину, званце и пріятеле.

Осимъ одметника и онога момчета, іошъ једанъ само гостъ са стране быо е, — младъ једанъ око 25 година Талијанацъ, кои е једномъ одъ гостію у по'оде дошао быо. Младићъ онай имао е лепъ изгледъ, само што су му очи быле нешто мутне, мале и севајуће. За асталомъ седіо е спрамъ онога момчета, съ кога лица ніе очію скидао, што е овоме врло тежко было, па е ту слободу одбіо одъ себе, гледнимъ а и неповольнымъ погледима, али тако да остало дружтво ніе могло то спазити.

После ручка, чимъ е ко имао волю, онимъ се и забавляо. Неки седну играти се биліара, неки се почну картати, а неки опетъ забаву нађу око свирки. Са овимъ последньима ужеша се и оно момче и млади Талијанацъ, кои на тврду силу протура се са оними до једногъ пенцера, и, преко свега тога што е оно слабо марило, да му на што одговара и ни пазило ніе шта онъ говори, навалію е быо да заметне съ ньиме разговоръ. Одметникъ и господинъ у ћошку једномъ себе завели су се были у дубокъ некій разговоръ.

Вешть некій одъ свирача врло лепо е свирао комадъ једанъ одъ Мозарта. Сви су се были у њега забленули. Па и онай младый Талијанъ прекиде за момчетомъ оними престанти. Мало затимъ момче оно съ викомъ некомъ у једанъ ми отрчи изъ собе. Сви играну на пенцере, да виде шта е то тако морало узбунити оногъ младића. Пандури варошки водили су младогъ некогъ одметника оной куће, коя е была у сокаку, комъ су они дошли. Мало само што су ближе дошли, а младый одметникъ већъ е загрљићъ быо са оними момчетомъ.

„Куканце браће!" рече господинъ, а сузе му на очи ударе. Сви изиђу предъ ова два младића, кои су непрестано грлили се и любили. Они су једанъ у другогъ тако умилно гледали, као да бы и душе ньине изашли и онако као тело загрлити се теле. Нико іошъ ніе видіо кога срећнога што су се опетъ састали, као што е особито оно момче быо, кое часъ у чело, часъ у очи, у образе, у врат, у косу младогъ одметника љубіо, плакало и смеяло се, неразумевајућимъ се речима са ньиме поздрављао, и едва готово силомъ могаше ій једногъ одъ другога растставити.

Одъ они, кои су то гледали, свакій на свою руку мислію е о ньима двоица. Господинъ е плакао као мало дете. Младый Талијанацъ изгледао е као да и несма шта е то жалость. У лицу се тако быо каиредіо, да се бањъ познавало, да на срдцу неко злобљеће има. Умиљеность онога момчета њему е мрзка была. Изъ очію му е вирила ярзость и прекрштены руку свои песиице стиснкаао е. Остало дружтво забавило се было око младића и момчета онога, а одметникъ о исћутимъ на једномъ месту стаао као уко-

панъ, па озбильно и у неке мисли задатъ гледао е у ону двоицу.

Младићъ му покаже неку артію, кою одметникъ узме, оде у ћошакъ єданъ дворане, у кою су и остали опетъ дошли были, и прочита є сасвимъ пажльиво. Момче оно и младићъ седили су єданъ узъ другога, и рекао бы єдномъ душомъ дишући, разговарали се. Очію єданъ съ другога нису никако скидали, докъ онай старіи на некій дубокъ, готово на єцанѣ маликъ уздисай презне, ђипи и стане предъ Таліяна, кои є башъ спрамъ нѣга быо и ямачно преслушнути 'тео, да чує, шта се они разговараю. Оштаръ погледъ ватреногъ младића, кои є савъ узпламтіо се быо што му є противно, Таліяну є быо сувише. Но онъ и невештъ учини се томе, вртне се и оде изъ собе.

„Карлосъ!“ повиче одметникъ, а дечко му приступи. Подуго су се разговарали нешто тайно, па онда одметникъ отиде господину.

„Господине,“ рече онъ, „я морамъ ићи изъ Бургоса, и за десетъ дана нећу доћи, а тимъ ће се удвостручити време, за кое самъ се подвезао, но оставлямъ ова два момчета у залогу као таоце. Вы ћете се за любавь ваше ћери бринути о издржаваню и забави ньиной. После десетъ дана она ће вамъ враћена быти. Немойте ништа околишити. Нужда законъ меня, а нама она мора лака быти, ако се само ньой привикнемо. Молимъ, да младићу овоме дате ону мою собу, што є поредъ собе, кою сте любавь имали ономе момчету одредити.“

Господинъ є гледао у одметника само ћутећи, и ни самъ незнаюћи, на кою страну да се преокрене.

„Нек' буде по вашой вольи,“ проговори найпосле. „Кадъ сте наумни полазити?“

— „Одма, изъ овы стопа.“

„Смемъ ли запытати куда?“

— „У Мадритъ.“

„У Мадритъ?“ рече и господинъ зачуђено.

— „У Мадритъ,“ одговори опетъ одметникъ изти'а.

„Смемъ ли упытати..“ настави господинъ, па прекине.

— „Господине,“ прекине му речь одметникъ, „я полазимъ чимъ спремлѣно буде за полазакъ. Ићи морамъ подалеко, а времена мало имамъ, за кое морамъ и отићи и доћи.“

„Я ћу вамъ дати моя кола и човека, да васъ на 3—4 сата извезе,“ рече господинъ, па изиђе изъ собе. Одметникъ мане главомъ на младића и оно момче, и оду сви троица за господиномъ. —

(Продужи'ће се.)

Тулонска тамница.

Међу найстрашнія француска казнителна заведенія, спадаю одъ свршетка 17. века и тамнице опредѣлене за оне преступнике, кои мораю на морскимъ бродовима служити. Оне се налазе у Тулону, Бресту и Рошфорту, за грађанске преступнике, а за войничке у Оріенту. Мы смо посѣтили тулонску тамницу, оне знамените вароши са пристаништемъ и прованскомъ морскомъ штаціомъ и одпратили смо єдногъ осуђеника до тамнице, кои є башъ онда доведенъ быо. Онъ є збогъ некогъ великогъ преступленія одъ удалѣногъ єдногъ суда осуђенъ; на єднимъ узкимъ колима у Тулонъ, а одавде на єдной шалупи, на коіой су морски робови неслали а єданъ лађаръ думенисао, у тамницу доведенъ. Између нѣга и нѣговы остали несрећны садругова, кое су башъ онда у тамницу предали, стояла є стража. Шалупа є брзо просецала таласе и за часъ є съ осуђеницыма до ужасне тамнице дошла, кою нећина ньи за живота никако неоставля. Чимъ су изишли, одма су ове нове дошляке одвели морскомъ комесару; тамо ій на єдну клупу посаде, и директоръ одма приступи да испита ньіова акта, да се увери о истинитости свакогъ поєдиногъ, да ньіова имена у протоколъ заведе, и да свакомъ да по єданъ брой, коимъ ій одсадъ зову, єръ више имена немаю. Затимъ ій одма одведу у баню. Тамо се окупаю, и докторъ заведенія пазльиво испита ньіово тѣлесно станѣ. Ако є преступникъ совршено здравъ одма добіє єдну альку одъ црвене матеріє, жуте чакшире одъ матеріє за зиму а одъ платна за лето, две кошулѣ одъ дебелогъ неубелѣногъ платна, єданъ пиръ велики съ ексерима подкованы ципела, и вунену зелену или црвену капу; зелену за преступнике на вечиту робію а црвену на привремену осуђене. Свака капа има место съ нумеромъ означено, коя име осуђеногъ носи. Кадъ преступника овако обуку, онда га праћена стражомъ и надзирателѣмъ одведу у єдну собу опредѣлену за преступнике на вечиту робію. Тамо га скоро до голе коже ошишаю, при чему опетъ као обозрителна, по неколико басамака оставе да бы га, кадъ бы умакао, лакше могли познати. У овой соби проведе преступникъ три четврти живота, и само по неколико сатій на данъ ради са осталимъ надничарима подъ отворенимъ небомъ. Па ма како да є овай радъ тежакъ опетъ служи к' здравлю; чимъ се приближи вече, онда ій затворе у ове ядне собе, гди ій посредствомъ єдне гвоздене шипке єданъ другоме окренути, за дрвене постелѣ тако заключаю, да се ни мрднути не могу.

Па іоштъ єдно предосторожно средство употребили су, да бы бегство отешчали. Сви бродски робови носе гвожђе на ногама, и посредствомъ єдногъ ланца кои є три стопе дугачакъ, закваченн су све два и два єданъ за другогъ. Ковачи су такође бродски робови. Првы дана по ньіовомъ долазку не закую ій одма по два и два, него іймъ међу на ногу путо, и текъ ій онда у собу одведу, у коіой ће одсадъ седити. Почемъ се одъ путны незгода опораве, онда ій закую єдно за друго, и гоне ій на посао. Путо іймъ яко ногу тишти, тога ради стараю се да какво парче платна или чое набаве, коимъ бы га обавили, да іймъ небы ногу яко згулило. Но какви су ови преступницы, каквогъ су стави? Ту ћешъ наћи сеоске властнике, трговце, лекаре, адвокате, фабриканте, рукодѣлце, селяке, а у Оріенту и войнике. Сви су међу собомъ помешани, имаю єднако

надзирателѣ, подвргнути су истомъ реду и послу, истой награди и стражи. Найвећа равноправность влада у тамници. Њиово пређашнѣ грађанско стање, њиова наимена, њиово имиѣ, њиова фамилія, њиови душевни дарови, њиовъ телесный састав, све то было како му драго, докодъ су здрави, безъ изузетка иду у магацине, на зиданѣ оружница, на конюшѣ или на зиде. Тамо се по њиовимъ способностима и силама распореде. Зими се у $4\frac{1}{2}$ сата избаци єданъ топъ, кои ій у тамницу позива, гди у њиове собе уђу, кое до слѣдуюћегъ ютра неостављаю. Ту свршую по неке послове: неки режу бурмутице и подобне ствари, други стружу, читаю, пишу, преписиву ноте, други опетъ пишу писма или прошенія овимъ садруговима, кои незнаю писати — награда пакъ за ове послове њима є добродошла. Тимъ се баръ свакій срећнимъ осећа, кои сие радити — єръ и найнезнатніе непослушность, наймање нарушенѣ реда и мира, кои у овимъ собама мора владати, одузеће му ово дозволенѣ.

Наседнуутъ се у єданъ рогъ засвира: сви преступници одма остане њиовъ посао, очитаю вечерню молитву, полежу на узке одељке дрвеногъ кревета, кои ійхъ у место постелѣ служи, и преданду се поћномъ покою. Єданъ ій покрованъ само одъ зиме храни, єдна гвоздева шипка пролази кроз њиове лице, коя почемъ се провуче, іошъ єдномъ ій све єдно за друго закопчаю. Стража ноћу иде и горе и доле, свакій мора мирно лежати и неске остале узнемиривати. Уютру почемъ топъ пукне, отвара се тамница, гвоздена се шипка извуче, преступници устаю, скупе њиовъ покроваџъ и полазе на посао — али ни єданъ несе изнѣи изъ собе докъ му ланцаџъ не прегледаю, да ніе гдегодъ престругаџъ. Свакій запсенныхъ метне иогу на даску а инсипција луча чекићемъ у ланцаџъ, друга пакъ даска садржава бројве, свію собы преступника; чимъ два и два собу остане, таки стража поредъ њиовогъ броя метне дренъ клинъ, одакле се одма види да су сви на броју, и да ни єданъ неоскудѣва. Почемъ се соба изразни, одма другій уђу, почисте є и све у нѣдный поредакъ поставе. Мы смо прве одпратили на њиовъ тежкій посао и видили смо, како ій на посао часъ речма и часъ битинама ободравао. У подне, или кадъ посла нема, полежу неки по земльи и спаваю, други пакъ праве кокакве ситніе, кое посѣтителыма тамнице продаю. Кадъ се у собу враћаю, да ручаю или да се одъ дневногъ рада одморе, то ій на прагу тамнице одъ главе до пете претресу. Даю са слободнимъ надзирачима или съ посѣтителыма тамнице сасвимъ се измешаю, и при своимъ надзираню ніе могуће, да садъ новаџъ, садъ пакъ киканъ другій поклонъ недобію, шта више да што не украду, па баџъ и самъ ланцаџъ не престружу, почемъ ійхъ сродницы, пріятельи, и сакривши крашомъ пиле, турніе или по коју аљину даду. Скоро свакій данъ се важна изсѣдованя чине. Сви се преступници редомъ прегледаю, а тамничарь, кои ій брои, мора се уверити, да су се сви на брою повратили. Истина да сви исту рану имаю или опетъ неки или одъ њѣгове заслуге, или имућніи, кое њиова фамилія помаже, могу добавити по мало болѣгъ ела, и често се виђа, да какавъ, имућніи лепше какво ело има, одъ кога своимъ звездно уланченомъ садругу ни мало неда.

Може се помислити да међъ тако великимъ числомъ преступника страсти не мирую, и да ій гнѣвъ, ярость, освета к' новимъ злочинствама побуђуюе, коя да бы се казнила, съ неким изузетком смртне пресуде, увекъ се за 24 сата свршити мора. Батине су за казнь главно средство, а смртна се казнь извршива на гилотини у присуству свію. — Ако какавъ преступникъ увакне, то се на адмиралской лађи метне жутъ барякъ и избаци єданъ топъ, да бы то сиома жителыма вароши и околны села обзнанили. Да бы се такавъ преступникъ уватіо то є ставлѣна награда за варошъ 50, а изванъ нѣ 100 франака; тако да на знакъ ларме полете и грађани и селяци, да што пре несрећника увате. И зато редко какковъ бегунац нападне за рукомъ, да нуждне аљине и какву кишобран, или да до какогъ слободногъ места досне. И догодъ се не увати, ніе се єдако жутый барякъ. Случавало се, да се какавъ преступникъ баџъ у тамницы сакріе, а за ово време брину се о нѣму нѣгови садругови, па текъ после утекне. Кадъ га увате, туку га, самогъ затворе, нѣгову казнь за єдну или више година продуже и напоследку іошъ посаде га на єдно буре кое на вратима тамнице наместе. Ту садъ седи, главу му сву оишишаю до голе коже изузимаюћи єданъ као перчинъ, руке му везу а на прсима писи му єдна дасчица с' речма: „Побегао. Повраћенъ.“ — Али у тамницы има и награде.

После неколико година кадъ се кои преступникъ добро влада, може одъ своге садруга разставѣнъ быти; ланаџъ му разкину и само му половину истогъ око тела обанію и за поясъ утврде, докъ другому за грлину на ноге прикую. Друге су награде те, што ійхъ као неке чинове у внутрешности тамнице даду. Поставе ій сирѣчъ за чуваре, и да более у болници негую или за писаре у болници, даѣ за оџачаре, за комесаре и бербере. Али найвећа награда као и найбоѣ средство да се поправе есть, кадъ нихъ изгледа да ће доџніе или ранје освобођени быти. Свакє се године по налогу управительства тавнице одъ нарочите комисіе спремѣный списанъ на помиловане цару подноси, и она надежда и само найвеће злочинце у животу одржи, а кадъ доће помилованѣ онда се у целой тамници усклику и подвикаваћ чуе. Кадъ се преступникъ разболи, онда га у болницу одведу, гди га овако надгледаю, као што му сгане довџіта. Положе га у чисту постелю даю му по наредби лекара вина и меса а послужую га или добродушна сестра или чуварн. И тада почемъ у тамничну цркву неможе ніи а болница близу исте лежи, то му врата отворе да бы како литургію тако и проповѣдь слушао, а да неостави постелю. Кадъ є болестникъ на смрти, онда га пречесте, да бы тако помиренъ съ Богомъ спокойно умрети могао.

На іошъ єдну чертицу о животу овы несрећника. Ко бы веровао да се на овомъ месту и међъ такимъ людима тврда вера у човечіянъ срдима одржати могла, и да є могуће, да и они одушевлена за што висприно и благородно имаю? И опетъ є то цела истина, єръ лѣтописи тулонске тамнице ясно посведочаваю. Кадъ є године 1793. Генералъ Бунапартѣ, пошто є тулонскій градићъ спушіо, и своѣ опустошаваюће батеріе противъ пристаништа и енглезки лађа окренуо, кое су све рушиле и кварале, тада Енглезп у

бегству почеъ су варошь оставили, запале арсеналъ, бродоградиште, болницу и француску флоту. У овомъ трезутку кадъ є найвећа забуна владала, ослободе се преступници њихова ланца. Али у место да беже да плачкаю и' убіяю и' да на варошь нагрну, поиче сви скупа узвикиваюћи: „Жива слобода! Жива република!“ у пристаните, нагазе садъ у горећій арсеналъ, у бродоградиште, у болницу; као завоји борили су се съ ватромъ, спасли ранѣве одъ изгорѣлихъ, и онда се пошло. Ухтели послушати, ово имъ рекао: сви у овой околини дуже, да у той кули авеглия има и да се после поноћи появлюю — ово ій іошть већма побудили да ту пременоће, да ій не бы чуварь за страшильице и бабе сматрао. Поштуо дакле одъ чувара две свеће, кое кадъ запале, уђу унутра, напузе два пиштоля, седну єданъ сражъ другогъ и заклоне, да никако неспаваю; али после поноћи обладе ій санъ, и обоица заспу, преда нису найнарѣзе спавали и често су се будили. Наедномъ примети Клайстъ, да се врата одъ куле отворише, и онай петый французкій официрь, кои є њи на бойномъ полю кодъ Лайпцига грліо, што га убити нису хтели, уђе унутра и пружи Клайсту тањирь, на комъ є глава пріятеля њѣговогъ Винтергартена стояла. Клайстъ упрепашћенъ и изванъ себе отури то появленѣ одъ себе — али бадава, Французъ є опетъ къ њему дошао; кадъ се никако ніе могао те авеглие отрести, опала на ню пиштоль. — То га сасвимъ пробуди и видя предъ собомъ свога пріятеля Винтергартена мртва лежећа, коме є олово изъ пиштоля кроз прси прошло. — Клайстъ одъ тогъ часа полуди, нити су га икада излечити могли.

Чуданъ догађай.

После битке кодъ Лайпцига 1813. два официра и добра пріятеля Клайстъ и Винтергртенъ идући заедно по бойномъ полю, нађу на єдногъ ако ранѣногъ французкогъ официра, кои є обоицу приклоняо, да му край мукама учине и да га убію. Преяда су они и сами видили, да су му ране смртне биле, опетъ му они молбу удовлетворити нису могли, гнушаваюћи се таковогъ варварскогъ дѣла, већъ га оканко бѣдна остане, да лекара потраже, кои бы у колико є могуће одъ помоћи было. Али французкій официрь видећи себе остављена, почне на њи найвеће псовке просипати. — После некогъ времена намисли Клайстъ стрица свога, кои є у райнскимъ предѣлима было, да га посети; на да небы самъ путовао, позове и свогъ пріятеля Винтергиртена. Кадъ на место дођу и стрица кодъ куће ненађу, оду мало да се по оной околини проодаю; у томе нанђу на веке развалине, на комма се пралично у добромъ стању куда узвишавала. Почео се было већъ сутонъ ватати, па да не бы стрица доласкомъ њиовимъ узнемирили, као ратници и напикути по полю спавати, кампсле у кули преноћити. Чуваръ обштински њима, кои се тамо десіо, опоминало ій, да то нечине, єръ могу доста неповољности имати; но кадъ

вестне сирти у патри и — пошто су съ пожертвованѣмъ, собственогъ живота пожаръ угасили — врате се у њиову тамницу и ланце опетъ на себе метну. „Єръ“ — говораіу они — „поштованѣ закона есть майка и заштителка слободе!“ — За ту ійхъ услугу конвентъ изиши у име целогъ отечества благодарность и стотини преступника поклони слободу, али комма є на полю остављено да сами бираю. Кадъ нѣмо по другій путъ у Исторіи такавъ примеръ наћи!

Исполинска дрва.

Познато є, колико су Енглези знузети за баште и звериняке и да по той особитой наклоности дрвеће изъ найудаљніи красна света у свое звериняке и шумице преносе и око свои' палата пресађую. Набчувеніи є у той струци Давидъ Дуглассъ, кои є найвећу назыновість на себе привукао собомъ пронађенихъ дрветомъ у Калифорніи, кое се исполиномъ и царемъ свію дрва назива. То су дрво Енглези назвали: „Велингтоново,“ почемъ су онда у Енглезской мислили, да є Велингтонъ найвећій мужъ у човечіемъ роду. Єдну плаћину одъ овогъ дрвета донео є у Енглезску Лобъ, и пресадіо га у звериняку Файча, немачкогъ трговца у Манчестру. Лобъ га описуе као правогъ голіята свію дрва' и цара калифорскиј гора'. Ово расте на усамћенихъ стрминама горе Сіера-Невада, на висини одъ 5000 стопа надъ морскомъ површиномъ. На єдной Енглезской четвероугломой миљи нашао є око 100 овакови дрвећа, одъ 250 до 320 стопа высоки', а око 10 до 20 стопа у пречнику. Она стое ово усамћена, ово пакъ у гомилицама одъ 3 до 4. Лобъ є дво єдно одъ ови дрвећа оборати, и онда се пашло, да є исто 300 стопа дугачко, 5 стопа одъ земљ съ кореномъ 29 стопа и два палца у пречнику, а 14 стопа у діаметру.

Кора ну є 12 до 15 палаца дебела. Гране су ну окрутле, и нису као у канариса, съ лишћемъ отворено-зеленихъ и яко заоштренихъ. Плодъ му є као у еле, $2^1/_2$ палца дугачакъ, а у найдебльой части 2 палца у пречнику. Оборено дрво биле скроз здраво, и судећи по претеховини у њему, найпакъ 3000 година старо. Дрво є мекано, лако и привлекасто. Одъ коре овогъ чудовишта сатрафена є у Сан-Франциншку кући одъ 21 стопе висока. Главный просторъ ове куће има фортепіяно и седишта за 40 особа. Єлохъ є у њой было 140 деце у скуау.

Професоръ Линдлай држао є нарочита предавања о овомъ исполину Калифорніе, коіомъ є приликомъ узвикнуо: „Какво дрво! какогъ поиваѣња, какие старости! Ово є већъ на земльи существовало и растло онда, кадъ є Самсонъ Филистимляне поразіо; оно є трезло своіомъ крупномъ іошть онда, кадъ є Паризъ съ лепомъ Єленомъ побегао, кадъ є Єней свога отца Анхиза изъ разваліна Трое нашао!“

До какве дебљине могу дрва дотерати, показао нам є Дръ Линдлай у неколико примера. „Такво Велингтоново дрво," вели онъ, „имало є 30 стопа у пречнику. Време га є најпосле издубило и оборило, тако да є једном некој кокошинкъ у његову шупљину ушао, и пошто є подуже ишао, могао се опетъ натрагъ, окренувши коња, вратити, те да изъ те шупљине на коњу напољ опетъ изиђе.

У некомъ Американскомъ дневнику пише једанъ дописникъ: „Да вамъ є само видети дрво живота (der Lebensbaum), кое се садъ у Сан-Франциску за новце показуе. Кадъ самъ у шупљину овога дрвета ушао, играло є 20 парій у њему, а уоколо седила є мноштва гледалаца на столицама, неосећајући ништа тескобе."

СМЕСИЦЕ.

Тврда зданія у Ню-Јорку.

Једанъ Американскій листъ приповеда слѣдующе: „Једанъ господинъ усели се у своју нову кућу. После ручка навали се столицомъ на зидъ, те да у тихомъ одмору цигару попуши. По несрећи морade кинути; зидъ попусти, и мој ти господарь стрмоглавце стропошта на улицу. — Другій є опетъ после ручка на клупи свикао; наведнувшъ пробуди се изасна одъ тежке болѣтице, и осети, како му гвоздень клинацъ изъ зида у главу улази: суседъ хтео є тај клинацъ у зидъ укуцати, те да о њега обеси некакавъ лик.

Домъ Аустрійскій.

Некій простакъ отиде прикупъ у Бечъ. Ту га његови познаници проведу по свима улицама, показујући му редке знамешитости и лепе палате. Простакъ имъ најпосле одговори: „То є све лепо и красно, ал' покажте ми већъ једанъ домъ Аустрійскій!"

Парижска краља.

У једномъ одъ Парижскій позоришта приступи једномъ лепо обученъ послужитель некој господи съ речи: „Грофица Н . . ., изъ оне на противној страни ложе, моли васъ, да бы јој нашу гривну на једанъ тренутакъ послали, само да посмотри дивно камешъ, кое јој є своимъ лепимъ блистанѣмъ тако око у очи пало." Господа, врло услужна, скине своју гривну и преда му є, а служитель оде, и никадъ се више не врати. Четрнаестъ дана касније дође јој служитель полиције и запите одъ нѣ другу гривну, говорећи, да є полиција једну гривну узаптила, о којој мисли да ће њена бити, и због тога јој є њена гривна нуждна, те да ону узапћену съ њоме сравни. Господа, мислећи, да ће тако и до друге гривне доћи, даде му гривну, те тако изгуби обадве.

Младость и старость.

Да су људи у младости,
К'а што жели старость,
Было б' много у старости,
К'о што жели младость.

ЛОГОГРИФЪ.

изъ седамъ писмена безъ ера (ъ).

1. 3. 4. писме означава суштество најмање. — 5. 3. 4. значи образа прежвакоше животиње. — 4. 5. 6. 7. место, ово кога ни због глади ни због жеђи гину, умиру. — 5. 6. 7. безъ чега неможешъ до поља доћи. — 1. 2. 3. што прво віе. — 4. 3. 5. 6. ајдучкій рай. — 4. 6. 5. где є ватра, ту се налази. — 1. 5. 6. 7. 6. неки људи по чину, а неки по моди пуштаю, а некада су сва носали. — 3. 4. 5. 6. 7. 6. баштина (њива) тамъ снабдѣвена, безопасна є. — 3. 5. 6. растеніе, чимъ плодомъ поздравлямо божићъ. — 7. 6. 5. міо милимъ што донесе, то є то. — 5. 2. 7. тако добро, безъ кога се ни држава, ни поједина кућа одржати неможе. — 1. 3. 5. шушкаво дрво. — 4. 5. 6. сиротињска рана. — 4. 6. 7. сваки га се гнушава. — Цело ово означава мило место Србина, изъ кога цвета срећа садашњости, а спрема се красна будућност.

Дописъ изъ Београда. 18. т. м. представљала є наша младежь у пивари „Смрть Стефана Дечанскога," трагедію у пет дѣйства. Овакву трагедію због многи особиты и мучны характера тежко є представити на обште задовольство. Осимъ тога стеснѣно место у сали, крайня оскудица у оделу, слупано за новцу, узвишено за представљање место безъ икаквога готово живописна места, — све ове тегобе валило є савладати, па најпосле и женске особе и шкарцина замекшивати. Кадъ се још узме у призренѣ и то, да су наши представљачи још новаца у овој тежкој вештини, да су сами себе остављени, безъ свакога упутства и туђега поучавања, онда неможено срцу одолети, те да имъ на показаној ревности и вештини неблагодаримо. Где се опажаю почетакъ показује, ту нам будућность обећана красанъ напредакъ; ѣрь неки су се одъ њи тако одликовали, да се при постоећимъ околностима ніе могло више желити.

Немачко позориште безъ српскога у престолној варошы Србіе то бы заиста била сатира на Србство, као што су наше Београдске новине у своје време добро примећивале. Ову лягу съ наше варошы скиде младежь своимъ пожртвованѣмъ; ѣрь осимъ положеногъ труда ради наше забаве уложила є иста и свој новацъ ради набављања нуждны потреба ко изъ небы на такоюъ пожртвованію одъ свегъ срдца благодарію!

Кореспонденціи.

Господину Т. Ш. у Б. — Жао нам є што сте и похвалити могли, да ћемо такве дописе у наш листъ примити. Мы почитујемо сваки српскій листъ, знаюћи, да су сви добронамы издаватели, съ врло малымъ изузетюмъ, были су прави хумешница своіа предъ-ученіа. Видазнаюћа старешине напослетку съ прешьомъ. Сплаћивъ готово уже одъ газди. Ореспанъ се тужно и нешколько свонча.

Терзаньѣ и Стойковиѣ потражите у туђинству спасење. Јакшићеви поради у Србији лека потражити, Павловиѣ сиђе съ ума и умре. Тирол се у найвећој нужди са животомъ раставаше — да друге и несповиѣемо. Ето жалостне судбине српске списатеља! При овакимъ околностима ко ће још данас на наше списатеље и издавителѣ настрети?! — Пробудити свест и љубавъ къ науци у овомъ народу, ком е још тако рећи, у колевци, кога толика' векова греси тиште, кога горка судбина за толико стотина година изъ друге' срећне народе натрагъ баци — то заиста ни мало лако. Ко ту и мало принесе, тай е одиао Вавилонске куле. Кадъ се у нашоj народу, у ком е интересованъ овладао, поиће неки, кои томъ народу съ полертвованиѣмъ самога себе у помоћь притече и братску му руку пружи, онда зарь да те људе према нашимъ личнимъ одношенима и користима нападамо? — Честь и поштење одъ насъ оних мученика за родъ и отечество! —

Господину П. І. у З. — Съ одговоромъ на ваше питање упућујемо васъ на нашъ програмъ на комъ се подарено нашъ допуштење за издавање нашега листа основа.

Еракъ и Петакъ.

Еракъ. А што си тако забринутъ, Петаче, као да е светъ на тебе пао.

Петакъ. А како нећу забринутъ быти, кадъ се цео светъ на скупоћу тужи — а шта ћу ја да рекнем, кои самъ у свачему несрећанъ.

Еракъ. Да — какве си среће — а што ниси занатлія?

Петакъ. Па заръ мислишъ, да бы ми болѣ ишло — да самъ случайно шеширџія, сви бы люди безъ главе были.

Еракъ. Е брате Петаче, умал' што ти ноћасъ одъ стра неумро.

Петакъ. Какавъ те е то стра' напао?

Еракъ. Видіо самъ австрію — и то суштегъ мађарца на дуварy.

Петакъ. Алъ си башъ страшљивацъ — уплашіо си се одъ твое сенке.

Еракъ. Одкудъ то, да многе Београђане буница топи?

Петакъ. Но, на буница никога неуме штедити; на кога найће, тай мора да страда.

Еракъ. А заръ обштина неможе томе помоћи?

Петакъ. То ће се зло скоро укоренити, еръ обштина намерава сву кишу и буницу дати подъ премію, те да тимъ начиномъ свое приходе умножи.

ОГЛАСИ.

Опоминѣмо, да никде и ни-чијега согова;

Зато укоравамо сваког, да ни-три на огнсъ ѣлишница.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ досада по увераваню найглассовитій лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а имено противъ

кашља, грипе, кіавице, пропуклогъ гласа, вратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу быти безъ њега и да само њиму имаю благодарити, што ихъ е одавнашна боля и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найболѣ препоручуе како малой деци, тако и найстаријимъ лицама; вкусъ му е врло пріятанъ.

Стакленцета су стейриского билыного сока бела, горе дугуљаста и са жиглайнимъ плавцима, на коима као и на стакленцету пише: „Апатеки код слона у Градцу“ и „І Р А“, добро су затворена, и на њима су надписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна е единогъ стакленцета 50 кр. ср.; мањѣ одъ два стакленцета немогу се слати. Што се заиво и пошиво два или четирь стаклета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургайтмеръ, апотекаръ подъ „слономъ“ у Градцу, и добити се може у Земуну у апатеки подъ „златногъ орла“ Кирда Трешњика.

1 (7—12)

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 9. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Є 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Єдной Госпи у споменицу

ОДЪ В. Ж.

1.

Да неблудишъ безъ нѣжнога друга
Као грлица сама у средъ луга,
Сивогъ пусти у крило голуба,
Та лепо є називат' се люба.

2.

Шта желити онай може
Оной, кою силно воли,
Ты єдиный знадешъ Боже!
Ал' га єдна рана боли:
Што є Л . . . . оладнила,
Срце другомъ наменила;
На сретнієгъ она чека —
А ту за ме нема лека!

21. Мая 1857.

3.

А заръ ти є свієтъ доділо —
Мили л' ти се ћелія и чама,
Те ми венешъ ка'но калуђерка
Безъ любави и забаве . . . сама?
О изиђи мало на сунашце
Видишъ, како лепо сунце блиста,
Не бы л' ти се зракомъ разгріало
Ладно срце и недарца чиста.
На топлоти развія се цветакъ
Да просипа мирисъ и дивоту,
А ты си се ледомъ опасала,
Саранюєшъ младость и красоту.
Цветъ младости текъ за мало цвати
Брзо клоне, вене, и опада;
Ай отвори недра и срдашце —
Люби . . . люби, сада ил' никада.

Одметникъ.

(Сиршетакъ.)

„Єдно одъ ови двога момчадій, я бы усиніо," говоріо є господинъ самъ у себи, кадъ се по разлазку гостію самъ седећи, у мисли задао быо. „Они су сами одъ себе некако милокрвни, што мене некако узбуђує, кое одпре кодъ мене ніє могло быти. А у момъ срдцу има єдно празно место, кое ће може быти и попунити се, али не сасвимъ, докъ добыємъ мою ћерь, кою самъ одавно изгубіо. Я самъ се личіо са срчаномъ снагомъ мога Антонія; — туга за ньиме дуго ће ми на срцу лежати. Да овай старіи дечко ніє само синъ оногъ одметника? Момчадь ова, браћа су; а као што онъ рече, оно млађе ніє синъ одметничкій, него є у Бургосу рођено. Алъ види се, да є онъ обоици отацъ, єръ они су браћа. — Кадгодъ самъ погледао у мога Антонія, лудо срце мое напрезало се одъ племићскогъ поноса. Хвалио самъ се са старима, на кое є требало да се онъ угледа. Садъ текъ знамъ за другій, новъ и као што веруємъ вышій изворъ, изъ кога тече радость — дарове кое Богъ дели. Младый овай Таліянъ, одъ племићске є крви, па како є зазирало оно момче одъ онога немилы погледа. Ніє могло трпити да Таліянъ у нѣга гледи. Оде изъ собе и несмеде се усудити, да се опетъ у ню врати. То самъ сназіо и чудіо самъ се. Како пакъ момче оно погледа у оногъ младића! Како га се држи — рекао бы да небы могло безъ нѣга живити! У деце є доста пута око оштро. Оно мора

особито доброгъ срца быти, кадъ се онако може прилюбльивати. Радо бы га узео я место сина, али є на нѣму ляга одметника."

У тай ма вика нека поплаши господина. Скочи на ноге и поћути да чує. Вика се и по другій путъ зачує, па онда нека тутнява чу'се у соби, у коіой є момче оно спавало. Господинъ зграби свећу и по'ити горе узъ басамаке. Врата собна была су отворена, на кои онъ уђе унутра. Таліянъ є обалѣнъ лежао на патосу, а младићъ онай стао му є было єдномъ ногомъ на прси.

„Шта є то?" запыта господинъ нестрпльиво.

Младићъ неодговори ништа, но само савъ устреплѣнъ прекрсти руке.

„Шта є то?" запыта господинъ и по другій путъ, іоштъ нестрпльивіє.

Али ни речце одговора недобыє. Младићъ є стало само са скрштенимъ рукама.

„Шта є то, ты момче?" трећи путъ запыта господинъ и то кадъ є башъ до младића дошао; па опетъ ништа се ніє помогао.

У єданъ ма' учини му се, да му се и єзикъ одузео и да се неможе съ места помаћи. Осећанѣ неко обузме га и то осећанѣ безкрайнога чуда. Да су се жесточія осећаня мало-пре у нѣму комешала, могло се познати по нѣму како стои и по ономе, што є было подъ нѣговимъ ногама; али одъ осећаня тій, ни трага ніє се видило. Цело срце нѣгово видило се да има места само за єдно осећанѣ, а то є изъ очію нѣговы говорило. Господинъ оде онамо, куда є младићъ погледао и у єданъ ма' скамени се одъ чуда; єръ у кревету лежало є момче оно обнезнанѣно и видило се по альинама на нѣму, да є съ ньимъ неко насиліє чинѣно; и — место врата мушкарчева, смотри онъ пуначне прси умилногъ девойчета.

Господинъ се поврати само одъ чуда. Окрене се момчету и гледао є да га дрманѣмъ освести, алъ залуду. У тай ма' дође на врата неколико слугу, кои су као и ньинъ господинъ, на лупу и вику по'итили горе. Господинъ навуче найпре заклонице одъ кревета, да одкривено оно девойче прекріє; па онда заповеди да одвуку Таліяна, кои є, рекао бы онесвестнуо было одъ ударца младићевогъ. По заповести нѣговой буде учинѣно. За тимъ окрене се онъ младићу, кои се сасвимъ другчіє преобразіо было. Нестало є было оне страсти, коя є мало-пре у срцу нѣговомъ была узкипила и сву снагу нѣгову уздрмала, али є, чини ми се, место нѣно заузела друга, слабе што одъ оне малоснажнія. Духъ любави севао є изъ нѣгови очію; было се задувао и господинъ спази, да онъ савъ дркће, кадъ га є за руку у'ватіо, и извео изъ собе, чему се онъ ни-мало ніє противіо.

„Пази на оно девойче тамо у соби," заповеди господинъ служкиньи, коя є мимо ньи проћи тела. Затимъ зовне люде оне што су однели Таліяна и запыта, да л' є онай дошао себи. Кажу му да єсте, а онъ заповеди, да му кажу, да се одма торня изъ куће.

Господинъ и младићъ дођу у собу овога другога и седну єданъ спрамъ другога, обоица задати у мисли.

„Ты си, чини ми се, нешто пронашао," одпочне найпосле господинъ. „Познаємъ я, ты се већма чудишъ, него я. До ноћасъ ниси знао шта є онай твой другъ?"

— „До ноћасъ!" одговори младићъ укратко.

„Ты си мисліо да ти є она братъ?"

— „Ніє, господине, мисліо самъ да ми є братъ одъ стрица."

„Вы дакле одавно сте заєдно?"

— „Све смо заєдно; особито докъ смо были на наукама."

„На наукама?" рече то исто господинъ, чудећи се.

— „Єсть господине; отацъ мой врло добро є воспитаванъ у своіой младости; учіо се у Саламанки. Мати моя учила се у манастиру, па они обоє учили су насъ."

„И ты ниси се омишляо, да є другъ твой женско?"

— „Никадъ!"

„Кои єзикъ разумешъ іоштъ осимъ тога коимъ говоришъ?"

— „Латинскій и француcкій."

„Разумешъ ли се што око оружія?"

— „Отацъ ми каже, да самъ у бореню прилично вештъ."

„Єли и твой другъ учіо се у бореню са оружіємъ?"

— „Ніє, господине, све су говорили да є онъ слабъ врло за жестоко упражняванѣ тела. Заповеђено ми є да се неусудимъ навратити га кадъ кудъ у прошетню или забаве ради изиђемо, да се онъ врло упинѣ. Съ тога никадъ нисамъ дао му, да преко потока каквогъ прескочи, но све самъ га преносіо."

„Знашъ ли што о живлѣню одметничкомъ?"

— „Врло мало, господине. Отацъ мой живи у ньинимъ гудурама, држи се у кући ньини обычаєва, съ ньима се провесели и као некій господаръ надъ ньима є, али се ніє упуштао да имъ другъ буде и у пословима, кои су законима противни."

„То онъ дакле ніє одметникъ?"

— „Толико є само, колико самъ вамъ казао, господине."

„И ово іоштъ да те упытамъ," настави господинъ далѣ, замишлѣно. „Гледе ли твой отацъ и мати, да се ты све болѣ пазишъ са онимъ, за кога си мисліо да ти є братъ одъ стрица?"

„Не гледе, господине; они су се старали іоштъ да се мы башъ врло непазимо, ако и нису око тога навальивали. То ми є покадкадъ тежко падало; али кадъ самъ спазіо, да є іоштъ теже одбацити се, я самъ ћутећи трпіо."

„Па бы л' могао ты садъ стрпити се, па да изчупашъ изъ срца пажню са онимъ?" запыта господинъ, озбильно гледећи у младића. Овай уздане, а глава му клоне на прси. Господинъ устане и оде изъ собе. На полю нађе се са служкиньомъ, коя изъ друге собе изиђе и каже му, да се девойче оно разабрало и ньой казало, да иде изъ собе. Господинъ одобри да и буде тако за ону ноћь. Дуго є постояо на врати, па онда ій отвори полако, и кадъ се уверіо да девойче спава, уђе па све на прстима оде до нѣногъ кревета, съ кога изтія свуче заклоницу. Успавана, руку єдну подметнула є была подъ главу, а друга є была на мекомъ одъ свиле покривачу. Господинъ се прегне. Бли-

зу више лакта била є мала пека белега. Господинъ клекне на колена, дигне очи горе у небо и заплаче се, во сузе благодарности и радости капале су му низ очіо.

— „Куда ћешъ ти сад?“ запита господинъ младића, кадъ су сутра дањ доручковали. „Ты неможешъ више бити овде, а ни у Бургосу, — обћешъ ли за твоимъ отцемъ у Мадритъ? Я ћу трошакъ платити, што ћешъ отићи, а онамо ћешъ и више што наћи.“

Младићъ му ништа неодговори. По лицу му се познавало, да є у дубокой мисли био, докъ є господину у очи право гледао.

„Младый мой пріјашко,“ настави господинъ даљ, „оно є лажљивъ пріятель, кои насъ пожалива, па подражує у нама оно наданъ, кое се неможе испунити. Ты си одъ детињства одрастао съ моіомъ ћеркомъ, за кою нисі знао, велишъ, до ову ноћъ, да є женско. Њено и твое станє забрањою вамъ, да и даљ заедно живите и пазите се, еръ то бы на тако што изишло, што и никако немогу пожелити! То мора престати. Немогу ти допустити да се съ њоме разговарящъ, па ни да се видишъ и састанешъ съ њоме.“

„Съ њомъ да неговоримъ, ни да є видимъ!“ повиче младићъ, па ћипи и себе по челу плёсне.

— „Тако є,“ одговори господинъ ти'о.

Младићъ, до живца у срце дирнуть, пређе неколико пута преко собе, па онда у єданъ ко' стане и загледи се у господина тако, да ни трепнео ніе. У погледу овомъ было є проклињанє; у лицу є савъ преблёдіо; устне су му дрктале; дн'ак му є у-редко было, на онда му се прсень на образу појави, сузе му грону низ очіо и падне на колена предъ господина.

„Немойте! — немойте! немойте!“ єдно за другимъ само могао є изговорити, а овамо є руку господинову у некой несвестици згрибіо и уза-сваво оно „немойте“ притискивао на своє устне.

Господинъ є было єдакъ одъ оны чудны людій, кои у часу найналостивіеть су срца, на онда одма покажу се, да су у срцу найдрвенастіи. И невешто чинєћи се, гледно є у младића, кои є предъ њимъ клечао. Видело се, да у срцу његовомъ усилявали и борели пека више, него колико капљице кише, досаде чине стену, кадъ на ню падаю. „Немойте! немойте! немойте!“ узвикуе є младићъ и опетъ викао, савъ облівенъ сузама и загушујући се одъ плача. Господина се то нимало ніе тицало, но онъ извуче руку свою, устане, остави младића онако да клечи, отиде вратима, боя и отвори, па онда се окрене и застане мало, држећи руку на брави.

„Я ћу наредити, да ты одма одавде отиђешъ,“ рече онъ, „зашто си ти тако узвемиренъ, то се већъ зна. Ко се чему нада, онай оно и жели; али жеља се полише, ако му се наданъ одузме. У четири дана ћеи моя удаће се за некогъ мога рођака, кога самъ іой определіо за мужа. Ты ћешъ одма отићи изъ Бургоса.“

За четвртъ сата младићъ є већъ было на путу у Мадритъ.

Господинъ є было самъ у своіой собн и часъ по часъ погледао є на врата, кои се найпосле отворе и на њи уђе найумилатія женска, съ прводъ служкињомъ господиновомъ. По лицу њеномъ познавало се, да нешто изчекуе, ал'познала нашто ће изићи; загледи се у господина; на онда клоне іой глава и оде предъ њега. Ноге іой клону, во господинъ є сладко загрли и тако буде іой у помоћи те ніе пала.“

„Ћери моя!“

„Отче мой!“ све є было што су за неколико минута могли само проговорити. Изгубљену и опетъ найђену ћерку понављала превраћали су за тай састанакъ са отцемъ.

Кадъ су се одъ радости мало повратили и могли говорити, а служитељи разиђу се, ћи двое су єдно уз друго седили. За веко време съ тугомъ слушала є она његово преповедање о сра'у због тога, што є ић у єданъ ма нестало, — о томе како су є ни сваку руку узаудъ тражили, — како су и овако и онако мислили, због чега є и како є она украдена, и куда є могла бити одведена, — али мало по мало она є све мање пазила на то, што онъ говори, тако, да є господинъ найпосле морао ућутати, кадъ є видіо да она ни найманѣ неузимлє на умъ, шта онъ говори, а овамо є седила и чинила се да слуша оно што онъ прича. Господинъ є, дубоко замишлёнъ и забринутъ, гледао предъ собомъ живу одъ камена штатуу.

У тай ма' зачуе се неко одаћ по трему. Ово є разбуди — преслушне, — бактаня нестане; уздане и зада се опетъ у своє мисли. Опетъ се зачуе неко бактаће; — она се пресе и по другій путъ, — было є близу врата; — она се готово подигне са своґъ седишта. Служитель уђе унутра; ова изъ дубљина уздане, већма него пре; мисли іой се и опетъ разбіо. Туга іошъ већа видила се на лицу господиновомъ; намрголи се и на мђену ћерку повреко погледи; осећао є да ово што му є на срцу, ође на єзикъ да дође, али се силомъ заустегне.

„Айдемо,“ рече онъ найпосле, а овамо устане са седишта; „да ти покажемъ кућу твога отца, одъ кое само две собе теби су познате.“

Она устане сасвимъ укочено и узне се съ отцемъ исподъ руке. Онъ є проведе кроз многе собе свое лепе куће; найскупоценіе посуће наморавало є да му се чудишъ; найскупоценіе одело ваџіо є изъ ормана и предъ ню разастирао; ковчеге и ормане поотвара, наките изъ кутіића попади и неко да іой у руке, неко поиеће на ню, па да се на велика огледала огледи; преповедао іой є о постанку свакоґъ накита; она є гледала и чула є све шта се говори али ни за што ніе марила. Єдно само у срце є дирнуло, ликъ њене матере, кадъ га є видила. Као жена стала є предъ њимъ и толико га є почитовала, да се єдва усудила погледати у њега; преврсти руке на прсима, поклони му се, па онда опетъ погледа у њега; суза іой каже на образъ. Гледећи у ликъ свое найке, имачно є она на што друго мислила, а не само на матерь; полако обрне погледъ свой на отца, кои є поредъ ић было.

„Вы ћете се смиловати на мене,“ проговори она, а овамо зацели се одъ плача и лице свое скріе у недра отчина.

Мало затимъ позову ій да ручаю, а она жестоко зграби руку отчину, кадъ іой є овай пружіо, да иду заедно у собу, у боіой се єде. Готово предпачећи итила є, али чимъ є ушла унутра и по соби погледала, сва клоне тако, као

пада у несвесть. Поставлѣно є было само за ню и нѣногъ отца. Єла є само огле'дала, али єсти ніє могла; волю на єло изгубила є была и ништа є ніє могло више повратити. Наслуже іой вина; она є само наслонила чашу на уста а вина ни окусила ніє.

„Алмиро!“ рече іой отацъ, кадъ су сами были; „заръ ты држишъ да си несрећна садъ, кадъ си отца добыла?“

— „Недржимъ,“ одговори девойче сасвимъ искрено, докъ є очи подигла и погледала у отца.

„То тебе друго нешто ожалошћує?“ запыта є отацъ далѣ. Девойче неодговори ништа.

— „У твомъ садашнѣмъ станю,“ настави онъ далѣ, „треба да се другчіє владашъ, другимъ чимъ да се забавляшъ.“ Тео є іоштъ и далѣ говорити, али кадъ види да девойче у єданъ ма' пребледи, застане, па онда сасвимъ блажіимъ гласомъ почне. „Сва брига и сва желя отца твога, Алмиро, єсте твоя срећа.“

Очи у девойчета постану животніє, — пређашня боя лица опетъ іой се поврати; устане и обема рукама загрли отца свогъ око врата, кои се ни найманѣ ніє видіо радостніи, као што є то кћи была, него є све у некой туги и немиру быо.

— „Седи, Алмиро, седи,“ настави онъ. Девойче се покори.

„Оно є права срећа, кћери моя,“ рече онъ, „кадъ ми нечинимо само оно што желимо, него што нађемо да є добро и упутно. Нетреба ништа да крієшъ одъ свога отца, кажи ми, єси ли ты изгледала кога, кога ти ніє было предъ очима?“ Девойче се запламти у лицу, и то є быо одговоръ а овамо са оборенимъ очима седила є и єдва се усуђивала ди'ати.

— „Знамъ, Алмиро,“ настави онъ, са снужденимъ лицемъ; „али нѣга нема више у овой кући.“

Одъ девойчета ништа друго ніє се могло чути, до само дубого ди'анѣ; али место руменила у образу, пребледи као мртвацъ.

— „Онъ є отишао изъ Бургоса,“ рече далѣ отацъ.

Видило се, да одъ тегобе на срцу єдва є ди'ала

— „О нѣму нетреба више никадъ да говоримо,“ придода онъ озбильно.

Девойче є у незнани по патосу прућено лежало.

Трећій данъ по одлазку младићевомъ, кућа господинова у вече є свечано осветлѣна была, крозъ врата, свакомъ отворена, видила се поиздалеко осветлѣна башта. Света є свакоякогъ и у различитой ношньи было. Неки су имали наличіє (маску) и огртаче, неки су лудасто, а неки обично обучени были; гомила за гомиломъ врвила є унутра.

Подоста простоте стаяло є на улици, и гледало оне што су долазили. Међу простотомъ томъ, и то башъ напредъ, стано є младъ некій човекъ у широкомъ огрталу (япунцету), коимъ є, као шеширомъ здраво натученимъ, и лице заклоніо быо.

„Был' могли вы мени казати, нашто є то толико веселѣ?“ запыта онъ єднога што є до нѣга быо.

— „Па заръ ты незнашъ?“ одговори му овай. „Я самъ мисліо да нема тога у Бургосу, кои за то небы знао. Господинъ чини вечерасъ веселѣ збогъ тога, што є опетъ нашао свою одавно изгублѣну ћерку, а и збогъ нѣне свадбе, коя ће сутра быти. Но шта є садъ? стой узправо,“ настави човекъ нешто нестрпльиво, „шта ти є, што се поводишъ? Єси ли піянъ?“

„Нисамъ,“ одговори онай првый, а овамо се превати за раме оногъ до нѣга, ямачно зато, да се предржи да непадне. Ово є быо онай младићъ. Полдругій данъ путуюћи само, врати се натрагъ у Бургосъ, па шта се садъ учини съ ньиме. Устне нѣгове у мисли быле су на онимъ уснама, кои полюбацъ упола само враћао ій є или сасвимъ одъ себе отуривао; тако му се чинило, да бы савъ животъ свой за цигло єданъ полюбацъ онай дао. У Бургосъ є стигао оно вече у првый сумрачакъ, и одсео є водъ неке старе жене, коя, видећи да є онъ планинацъ, познала га є и запытала, небы ли онъ нѣногъ болешльивогъ унука ону ноћь у планину са собомъ повео. Онъ є на то пристао, єръ є у намишляю своме дотле забасао быо, да є науміо ћерку господинову украсти и одвести; пре свега пакъ набави себи огртало, у кое се сасвимъ умота, од'ити у улицу, у коіой є быо господинъ, и са осталомъ светиномъ застане предъ кућомъ.

„Може быти,“ рече онай човекъ съ коимъ є младићъ онай найпре повео разговоръ, „може быти да вы данасъ ништа іошъ єли нисте, па сте одъ глади малаксали. Ено овамо има єла доста,“ настави онъ далѣ, пружаюћи прстъ на врата, „и никомъ ніє закраћено, да уђе унутра.“

— „Никоме?“ запыта младићъ кушаюћи га.

„Никоме,“ рече онай и по другій путъ, а младићъ на то одма оде унутра.

На прагу сретне се съ господиномъ, но овай га ніє познао, єръ онъ, да бы лице свое одъ нѣга сакріо, пониско поклони се предъ ньиме. Уђе у дворану; ова є была пуна; али у ньой ніє было оне, кою онъ тражи. Помеша се међу дружтво, кое се са игромъ и свиркомъ забавляло у башти, но ни тамо є ніє могао смотрити. Отиде горе у библіотеку, али нѣгове звераюће очи ни тамо нису могле спазити оно што є онъ тражіо. Уђе затимъ у велику дворану, у коіой є найвише гостію было, и съ великомъ мукомъ провуче се до на другій край, где є праздногъ места было и где є лепа єдна, богато али просто обучена господична седила, на поузвишеной єдной столици. Прегла се была натрагъ и тако се могао видити нѣнъ лепый вратъ, єръ главу є была на страну окренула и разговарала се съ некомъ у годинама женомъ одъ простієгъ реда, коя є иза нѣ стаяла.

Младићъ є єдва могао ди'ати. Види да се нешто помичу они, што су узъ нѣга были, као да се некомъ съ пута укланяю. И онъ се уклони далѣ, али очію ніє скидао са онога у што се найпре загледао быо. Господинъ дође на оно праздно оставлѣно место, водећи се исподъ руке съ младимъ некимъ господиномъ.

„Алмеро!“ проговори онъ.

Кральица онога весела окрене се и тако младићу покаже лице нѣговога у младости друга; кое є садъ, у оделу за нѣга приличніємъ, далеко лепше изгледало. Господинъ іой каже за младогъ онога, кои є и шта є, а овай узме

нѣну руку и полюби є, ако му є она и ніє пружала. Младиħъ се маши за мачъ, но опетъ се узтегне и склони болѣ око себе огртало.

„Ко є тай младый господинъ?“ запыта онъ изти'а колико є могао, некога што є узъ нѣга быо.

„Младоженя господичнинъ.“

Рука нѣгова опетъ се маши за мачъ, но онъ и опетъ буде одъ себе господаръ.

Господинъ прешапне нешто на уво своіой ħерки, — она устане. Господинъ узме се съ ньомъ исподъ руке, — она на то пристане, па тако су се прошеħивали по господской оной соби; гости су іймъ се укланяли съ пута. Младиħъ є ишао за ньима, а ни самъ ніє знао како.

Како му є на срцу было, гледеħи предъ собомъ ону прелепу женску! — лепогъ створа плеħа — витакъ струкъ — кои є само за накитъ створенъ! Иляду люды намишляя єданъ за другимъ летили су крозъ нѣгову главу, алъ сви су найпосле на то изишли — предъ ньомъ да умре; — да іой се покаже, па да умре.

Погледи у господина. Овай є быо застао, да се съ некимъ знанцима разговори. Отиде за онимъ двома доле у башту, где се непрестано играло и певало. Младоженя є одведе подъ єданъ ладникъ и седне съ ньоме. Младиħъ башъ спрамъ ньи стане поиздалека. Погледи нѣни были су весели! — заборавила є на друга своґъ детиньства; — слушала є шта говори онай, съ коимъ ħе остале дане живота проводити. Па шта є маріо за животъ и за светъ онай, кои є оставлѣнъ?

Постара она жена, кою є у дворани спазіо, прикучи се онамо. Господична одма устане и изиħе предъ ню. Проговоре неколико потайны речій, па онда опетъ растану се, и девойче седне на своє место веселіє.

„Они су се разговарали о нѣвой свадби,“ уздане младиħъ. „Сутра ħе се она венчати.“

Младый господинъ разговарао се съ ньоме. Она се преклони. Онъ устане и итно оде исподъ ладника. Младиħъ помисли: ево садъ прилике. Съ рукомъ на мачу, прикучи іой се и тео є, добро познато име изреħи; али ніє было нужно. Она га є преко свега што се умотао, познала, презне и врисне, но опетъ се брже болѣ поврати одъ стра'а.

„Бежи у планину!“ проговори она ти'о што є тишіє могла. „Онамо ħу те я сутра наħи.“

Онъ зачуħенъ, стаяо є као укопанъ.

„Бежи!“ проговори она опетъ. „Жива или мртва, само ħу твоя быти. — Ето га где се вратіо. Бежи ако ме милуєшъ, бежи!“

Види гди се вратіо младый господинъ; носіо є котарицу воħа, а за ньимъ є ишао старый господинъ. Младиħъ погледи у ню тако, како є дотле никадъ погледао ніє. Видіо є, да є погледъ онай у срдце дирнуо. На погледъ тай одговори му она тимъ, што руку свою метне на срдце. Онъ смукне у найближу гомилу света; уклони се изъ баште и оде одъ оне куħе.

„Где намъ є унукъ?“ упыта газдарицу чимъ є дошао.

— „Онъ ħе у поноħи овде быти; а іоштъ єданъ сатъ, ни ето поноħи. Дотле можете се мало чимъ заложити.“

Онъ седне, ео є и піо сладко. Али кадъ є веħъ быо ситъ, а унука газдаричиногъ іоштъ ніє было, узврпольи се. знате ли вы башъ за цело, да ħе вашъ унукъ доħи?“ запыта.

„Онъ ħе за-ямачно доħи,“ одговори она.

Єдва єданпутъ почне на цркви избіяти дванаестъ сатій и неко куцне на вратима. Онъ отвори. На полю су быле две мазге и на єдной седіо є, у путованю нѣговъ другаръ. Онъ скочи на ону другу, и тако оду своимъ путемъ.

Младиħъ ни речце проговоріо ніє са онимъ што иде съ ньимъ. Умиланъ створъ господинове ħерке, непрестано му се врз'о по памети, а срце нѣгово скакало є одъ радости, што ħе се съ ньомъ састати. Найпосле доспу у планину и воздухъ нѣгове постойбине, поврати га текъ, те му се разгали. Данъ є свитао. Изостао є быо неколико коракляій одъ своґъ другара, зато садъ по'ити за ньимъ.

„На кою страну планине вы ħете?“ запыта онъ.

— „Света Богородице!“ повиче му другаръ, па пусти узду. Младиħъ то исто учини, скочи са мазге и обгрли рукама — господинову ħерку, коя є опетъ као момче преобучена была. Осеħао є нѣне руке око свога врата, — и на своимъ устнама полюбце, какве никадъ до овогъ часа.

Она у годинама жена, у соби и у башти господиновой што є была, была є дойкиня овогъ девойчета. Она є знала, да бы девойче пресвисло, ако бы наморано было, да испуни желю отчину; смислила є како ħе они побеħи, была є у томе на руци, те су утекли, и наумила є была да за ньомъ оде, и остале дане живота съ ньоме протавори.

„Ты си моя!“ узвикивао є младиħъ, кадъ є опетъ узя'ао; али єсть, ето ти некогъ топота коньскогъ, где се зачу близу ньи; — погледе натрагъ и виде да за ньима иде потера. Гледали су да утеку, али ій одма стигну. Залуду се младиħъ браніо; одузму му оружіє, свежу га и заєдно съ господиновомъ ħеркомъ у Бургосъ врате. —

„Животъ ħу му опростити,“ рече господинъ, „али нека своимъ очима гледи, како се она за другогъ удає.“

Дозову свештеника, — младоженя є готовъ быо. Доведу и бегуницу девойку. Свештеникъ є чиніо колико му дужность доноси, али ништа ніє могло навратити девойче да одговара.

„Я ħу место нѣ одговарати,“ рече господинъ.

— „А то се зове ню убити!“ повиче младиħъ, поразкида свезе на себи и, као да є изванъ памети дошао, зграби девойче себи у наручѣ. Она се чврсто држала за нѣга.

„Растав'те ій!“ заповеди господинъ.

— „Станте!“ продере се старый одметникъ, кои є башъ онда улазіо. „Стойте! то ти є синовацъ, а я самъ твой старіи братъ.“

Одметникъ, — ако га можемо тако назвати — у младости своіой здраво се запазіо быо са ħерю некога племиħа. Отацъ є науміо быо да она постане калуħерицомъ, но она докъ є іоштъ на искушенію была, утече са онимъ изъ манастира. Онъ є одведе у планину и тамо є съ ньомъ заклонѣнъ живіо. Она буде съ проклетствомъ одлючена одъ цркве. Роди єдно мужко дете и одма затимъ умре. Да бы овоме сину припадаюħій талъ обезбедіо отацъ, украде ħерку свога брата, али, изъ различны узрока, преобуче є и кріо є да є женско. Смрть сына господиновогъ, око кога се од-

метникъ бадава трудіо да га избави, кои є име свое одметнику показао и неколико речій отиу своме написао, да му є прилике, да може извршити оно, што є одавна смисліо. Отиде у Бургосъ, где се догодило ово што мы већъ знамо. У Мадритъ є зато ишао, да скине проклетиню са свое породице, и изишао му є за рукомъ. Вратіо се као што смо видили, бањ кадъ є требало да избави сина и синовицу, кое обое оно іутро іошъ, свештеникъ венча.

Описаніе Лондона.

НЕДЕЉА У ЛОНДОНУ.

Довъ се на суво-земной Европи и старо и младо радуе, да недеља дође, а деца іошъ одъ понеделника рачунаю, колико до суботе у вече има, кадъ се школа затвара, да бы радостни опетъ недељу дочекали; како є свему томе у Лондону сасвимъ противно, па и у целой Енглеской; єръ онде не само, да се тада одъ сваког посла уздржаваю, но и одъ сваког занимања, кое небы имало буди каку побожну намеру. Сва има увеселеня престаю тада; театри су затворени, свирка и игре строго забрањене, па и саме галеріе съ ликовима, збирке ствари предмета и налога, као и кафане и кецкарнице несмею быти отворене. Па и само деце песме се недељомъ своіой детињской игри дати, нарочито ну є лопта строго забрањена. Напротивъ иду деца съ одрастима у дугачкимъ редовима изъ єдне цркве у другу, почемъ є обште правило, да се цркви двапутъ посѣти. Да, па богобоязливи люди, кои се иначе возе преко читаве недељ, радіе иду пешке, само да кочіаша и коњ на миру остане. Па и саме поште тако уреде њіовъ посао, да се писма недељомъ нити послати нити примити могу.

Па и мы слѣдуемо дугачкимъ редовима и улазимо у єдну између стотина остали лондонски цркви, међу коима су Св. Павла и Вестминстерска найвеће. Врата се лагано за сваким уласцѣнимъ и изласцѣнимъ затворе. По ходницима простри су ћилими одъ слаче или дупсе материе, тако да се ни найманѣ шу'ма правити не може. Црква има две преграженице, одъ кои є єдна за литургію, а друга за проповѣдь опредѣлена. Осимъ тога има іошъ єдно узвишено место съ аставломъ, и то они заузимаю, кои напредъ читаю и певаю, а людство за њима, и кои при литургіи ту дужност имаю, да њихе започиню и управляю. Иза предикаоница, обично близу зида одъ восточне стране, стои аставъ съ тайномъ вечеромъ, и єданъ углађеный канапъ, са ножицама врло вешто израђеними, кои се при причешћу чистимъ ланеним пешкиромъ покріе. Зими се цркве посредствомъ чункова умерено утрею, а у време бдења гасомъ лепо осветле. Све ово захтева, да се пријажно долази у цркву. — Одежде свештеника, кое се само при богослуженію носе, єсу за време проповѣди, єдна уска а дугачка долня алына поредъ єдне широке мантіе са рукавима одъ исте прве материе а при литургіи носе преко свега онога іошъ єданъ бео стихаръ. Литургія се пакъ частои у промени разны молитвій и тропара, кое последнѣ людство слабо пева. Проповѣдь є више као споредна ствар, кое кодъ Дисентираца сасвимъ противно вализмо. Врло редко свештеницы на паметь и слободно поучаваю; обично пакъ прочитаю што, а затимъ старе врло познате проповѣди изговоре. — Кадъ у лондонску кою цркву какавъ славный проповѣдникъ дође, то се целой вароши просредствомъ обява обзнани, кое се на црквеним вратма и явним зданіяма напредељою.

Но іошъ необичніе, што се тиче цркве єсу у Лондону богослуженія по улицама. Врло се често недељомъ виђа, рѣче пакъ радникъ даномъ, како по неколико людій мирно пролазе, носеѣи собомъ Библію, катихазію и єданъ аставчићъ са чаршавомъ. Кадъ на буди какво пространіе место дођу, наместе аставчићъ, спрезе што треба, и єданъ прође к' аставу, прочита по єдну нећу или нашо главу изъ Библіе, па то затимъ сасвимъ слободно разлаже. Ове проповедаике обично Дисентирцы имаю, дакле она секта, коя неспада у епископалну цркву, да Евангеліе суровой класи запуштеного и подзаланого народа проповедаю. По већой є части мало число они кои ій слушаю, редко кадъ има стотина, и сви су готово просіцы, тако да се ове испушава оно изреченіе: „Нищимъ Евангеліе пропов'дано булетъ."

За исту класу народа неки су человѣколюбцы и особите цркве подигли, кое се лупежке или просячке зову, у кои повареный лондонскій свет'ъ на службу долази, али ійхъ напротивъ недозволяваю у друге цркве ићи. — Но вратимо се куѣи. Отворивъ напримеръ клавиръ и почнешъ што свирати. Таки уђе угоститељка у собу, и моли те, да не забравивъ да є данъ господенъ. Слѣдуюћи ћеной опомени, уземеъ какву књигу; или тада те неко посѣти, па кадъ види, да се читаћемъ какве светске књиге занимашъ, одма ти ставе предиковати. Дођешъ ли на прозоръ на узмеш буди што да радишъ, као жене да плету, шію, везу; люди пакъ тоне подобно, то се одма простацы предъ твоіомъ куѣномъ какуне, вичу и руже те, тако да ти угоститель занимаћ пзречно забрани. Тадъ оставивъ прозоръ твое гостіонице, и са твоимъ некимъ земляцима започнешъ сасвимъ безазлену какву игру, можда „Домине." Таки покаже уласцѣй келнеръ или служитель свое свето тајнанѣ, ако не речи, а оно баръ чертама на лицу. Ако започнешъ карте играти, то има право твой собственый служитель, да те у найближій прекрајтелски судъ тужи, и ты нећешъ избећи опредѣлену казн. Тада морашъ устати, и олеш'ъ у какву енглезку куѣу, сви седе мирно у соби, єдни читаю Библію, други обичне молитве. Свака светска књига дивасъ є строго забрањена, и многи су у томе только побожни, да на саме новине, кое ійхъ недељомъ доћу не отворе, но за понеделкъ остане. — „Єл' истина" питаше ме єдна одъ присуствуюћи госпа „да у Немачкой недељомъ карте играю?" — „Да богме, то се често догађа нарочито у дружтвима." — „Милостивый Боже" уздисаше друга госпа „то є

зло, али се не треба ни чудити, болѣ шта нису ни научили.“ И притомъ ме сажалително као каквогъ безбожника погледа. „Али“ продужи она, „ямачно не играте за новце? — „Башъ за новце“ одговоримъ я. — „Благій Боже!“ викну сви грозећи се; а една трећа призна, да є она едномъ у неделю премда не за новце играла картій, па чисто и садъ неможе се довольно накаити. Я се обратимъ присуствуюћой Господи, кои су прилѣжно чаше изпразньивали, да бы прекратили дуго време; а међутимъ су се госпоє, коє самь кадшто кришомъ слушао, са своимъ кумицама и пріяма свойски грдиле. То є дозволѣно, нити примирителный судъ има ту права, свой казнителный законъ употребити.

Што сирома путникъ у Енглезской нема гди да се проведе, тимъ му теже пада, што и осимъ неделѣ никакво увеселенѣ уживати не може. По томе дакле ніє никако чудо, што народъ у тайности гледа да надокнади оно, што му є закономъ забранѣно. Отиди у предградія коя су яко населѣна, пакъ ћешъ наћи пивнице и крчме пуне піяни людій, докъ други међу тимъ кодъ куће у тайности истомъ терету подлежу.

Осимъ тога множина людій иде у увеселителне шумице, па ако желишъ лондонскій светъ, скупа и у великой смеши познати, то отиди недельомъ Мая или Юнія, када є лепо време после подне око 4 сата, у прекрасне шумице, коє се у, и изванъ вароши налазе, у Жемску, Гринску, Худеску на Юго-Западу, а у Режентску на Сѣверо-Западу вароши. Ту ћешъ наћи стотинама иляда свакогъ стаия, изъ свію земаля и части света, изъ восточне и западне Индіє, Гренландіє и Бразиліє, Африке и Новогъ Селанда, млады и стары, мушки и женски. Илядама свакояки парадны кола юре тамо, гомилама господе и госпоя на коньима, по већой части одъ найблагороднієгъ соя, многи брбляю, смею се, па и опоро псую се, но нити свирке, нит' песме, єръ то ніє дозволѣно недельомъ явной музики.

Но сасвимъ особено празнованѣ Неделѣ видіо самь у едной квекерской кући. Уђемъ крозъ една мала сниска врата, у єдну собу, у коіой до вратій намештене быя'у неколико клупій за странце. Квекери уђу и тихо се посаде, люди съ єдне, жене с' друге стране. Сви седе мирно ћутећи; нико одъ мушки не скида капу. Горе попреко седе неколико старіи, иначе у целой соби нит' има предикаонице, нити олтара, нити крстіонице. — Сви очекую наитіє Св. Духа, али као да су сви неми, нико неговори. Таква тишина влада, да се и само дисанѣ чує. Нека особита светиня влада у овой дубоко срдачной, свечаной тишини. После некогъ времена дигоше се сви, и мирно као какви духови оставише ову кућу.

СМЕСИЦЕ.

Неблагодарный крадльивацъ.

Славный енглезскій министеръ Фоксъ отиде єдномъ са своимъ братомъ, Генераломъ, да види прво по воздуху путованѣ Лунарда. Тишма бяше превелика, тако да є Фоксъ съ тешкомъ мукомъ могао руку къ часовнику помаћи, те да види, коє є доба. Место часовника увати руку, кою тврдо држаше. „Пріятелю“ рече на то непознатомъ притяжателю руке, „вы сте онаканъ занатъ изабрали, ко ће васъ найпосле упропастити.“ „О, Г. Фоксъ,“ поче крадльивацъ ядиковати, опростите ми и пустите ме. Я самь то по нужди учиніо, збогъ любави према моіой одъ глади умирућой деци, и према моіой болной жени.“ Добродушный Фоксъ метне у руку крадльивца єдну гвинеу, пре него што ю є пустіо. Пошто се лопта (балонъ) у воздухъ подигла и народъ се разишао, хтеде загледати у часовникъ, но садъ виде, да му часовника нема. Нѣговъ братъ, видећи га упрепашћена, рече му: „Твой є сатъ однео съ великомъ вештиномъ твой пріятель, и то на моє очи.“ „И ты ниси хтео покушати, да то предупредишъ?“ „Дабогме да нисамь хтео. єръ вы сте у таквимъ пріятельскимъ одношеняма были, да самь се устручавао мешати се у ваше пріятельство.“

Добаръ одговоръ.

Кадъ є Министеръ Херцбергъ познатогъ Статистика, у оно време Хесскогъ Професора Дома у Каселу хтео у Прайзску службу увести, и кадъ му є тога ради првый приступъ предъ Фридриха Великогъ израдіо, опоминяо га є да се неда поколебати и збунити Фридриховимъ проницателнимъ погледомъ и редкимъ, чудноватимъ пытанѣмъ. Прво пытанѣ Фридрихово бяше ово: „Кажи ми, где починѣ исторія?“ Разумный Професоръ одговори тако брзо, као што за муньомъ громъ слѣдую: „Онде, где басна престає!“ Овай му є одговоръ срећу основао. Фридрихъ га постави тайнимъ саветникомъ финансіє, и ту є имао прилике съ великимъ овимъ владаоцемъ изближе познати се и своє способности и знанѣ показати. Колико є тиме добіо краль, колико є добило знанѣ и држава, показало є време.

Судъ єдногъ Ирокеза (Индіанца.)

Некій Ирокезъ бяше дошао у Албани, да се нагледи белы людій и ньіови обичая. Као правый природный човекъ сматрао є све врло точно, и у свему є показивао зрелый разумъ. Тамошньи грађани приме га врло лепо, и водили су га у различна одлична дружства, да се съ нѣговимъ природнимъ суђенѣмъ увеселяваю. Єдномъ одведу га на сватбу. Младоженьи бяше шестдесетъ година, а невести єдва осамнаесть. При свемъ томъ были су сватови врло весели, као да су младенци у найбольимъ годинама. Пошто се дивлякъ добро наво, запыта га староженя, како му се невеста допада, и шта му є на свадби белы людій у очи пало? „Брате,“ рече Ирокезъ, „твоя є невеста лепа као месецъ кадъ се рађа. На првой стени мога отачства принећу великомъ духу света на жртву мою лучу, бацивши є у море, да бы іой благословъ изпросіо. Она є добро урадила, што є пошла за тебе, єръ ты си добаръ човекъ, и лепо си ме угостіо; али бы опетъ болѣ урадила, да є место тебе узела два мужа, свакога одъ 30 година, єръ и то чини шестдесетъ.“

Допис изъ Београда. У недељу, 23. т. м. представљена је комедија: „Тврдица, или Кир-Ања.“ О самој овој комедији говорити, било би излишно, почем је о њој већъ спомена било у овимъ листовима одъ прошле године*). Што се пакъ тиче наше представљача, то морамо признати, да су си своїомъ вештинош подигли гледаоце задовољнимъ. Особито се Кир-Ања, као глава особа, одликовао. О обштемъ задовољству сведочи пљескање пљескањемъ гледалаца и при свршетку весело викање „фора! фора!“

Одъ колике би користи било и за наше публикумъ и за наше представљаче, кадъ би имъ се допустило, да подъ управомъ једнога одъ своїх другова драме представљаю, — мислимъ да је сваком познато; зато тимъ начинимъ дошли би за кратко време и до богатіе разнице и до бољи и сходнія кортина и седишта, — да само усавршаваньемъ наше надежи у овој тежкој вештини и несполичнимъ, почемъ би имъ већа користъ съ уклоньеньемъ препона више воље и ревности узила.

*) Види биографію Іована С. Поповића у 15. числу Подунавке одъ лањске године.

Поправка.

У предъидућемъ допису у 3-ћой врсти одозго, на крају стране 71, уместо: „штампарскога погрешка!“ треба: „штампарь,“ т. є. почетникъ. — Тако исто и на страни 63. у другомъ ступцу 16-ой врсти одозго: „канарисъ,“ место: „канарисъ.“

Кореспонденціи.

Господину В. Ж. у П. — Ваше последње писмо толико васъ је обрадовало, да сте готово речи неда описати. Ми смо се истина надали да ћете ваше рђавъ даръ поэзи народа нашега радо жртвовати, почемъ је съ дворянтимъ людіма и поља народа тако тврдо скопчана; ал' еко опеть зелби, што одъ толикога времена одвратисте вашу наклоность одъ лепе вештине. Вама є можда непознато, съ каквимъ се успѣхомъ у Србскомъ народу читаю и новаю ваши умна производи; но ми васъ увераваю, да су се ваши најодличнији кньижевници увекъ съ успѣхомъ и почитованѣмъ о нама изражавали. Хвала вачъ даклe двострука, єдно што сте се опеть обштой поэзи жртвовали, а друго што сте Подунавку ваше прилогомъ удостоили. Нежелећи овимъ пресуду изрицати о производима вашега списатеља и напоредо вамъ пескотворадо, ко су до чудноватохъ мѣста пресотворили праву вештину забављати, и ако у саквимъ усладе налазе или у томе свою должношћу правили у лепой вештини неуких читателъима новакъ завртати жеде — само се зависъ искрено съ народомъ србскимъ радујемо, што васъ є овай случай опеть несмртворству повратио, и што ћете вашихъ зрелосћу и вештиномъ заблудивше опеть на путъ извести.

Господину В. І. у М. — Ніе нимъ познато, да у Србскомъ кньижеству има икаде кньиге изключително за науку о лову написане; но могли бы се у томе поэзи историјомъ естественихъ, као є Г. Др Вукъ Мариновићъ за гимназијалну младеж написо, почеће ћете у њой већа дела описана звирова, друге' четвороножны животиня и птица. Она є школскомъ комисіомъ испитана и одобрена. Друга є подобна кньига засадъ у печатьи, и биће но свой прилици до сварштка Юлія т. г. печатана. Та є кньига: „Сремско-Славонско-Хрватске животиньске диве, звери и птице,“ коју є врстьи и заслужьни шумарь Іосимъ Етингеръ написао. У њой ћете наћи све оне животиње и птице онако точно и учено описане, као што ій є само собственo примећаньѣ, испитиваньѣ и бележењѣ описати могло. Писацъ є речене кньиге толико годиња са сь пушкомъ о рамену шетао по шумаи и поляма наше домовине, сматрао є тачно животиня и њихов начинъ живљења, извитавао є и бележио, док є найпосле резултате своїх толикогодишнихъ искуства у свет пустио. О овой кньизи може се рећи, да ће служити на поносъ и диву югословенской литературѣ. Она є латиницомъ написана, али кньижъ лепимъ, чистимъ, простонародним.

Господину І. З. у Б. — Ваше прилоге немогуће употребити, почемъ се съ тежньомъ и правцемъ вашега листа несажу. Тако исто немогуће васъ поуздано известити, да ли ће ій другій какавъ листъ примити, єрбо сумњамо, да ће будикакавъ листъ смети своїмъ читателъима уста премазати съ такимъ сувапарнимъ, изъ Броккаузовога конверзационогъ речника пренесенимъ предметомъ, па ioшть тако, да се на њему ясно види, да тай предметъ, кождa по поврћнюхъ читаю, нисте ни разумели. Ако є нашъ до сиои предузприма и читателя стало, нама є зависто због малога књижога числа; но можемо с грехъ, та читателѣ свое такимъ прилозима одвраћали, ти имъ вкусъ квариш, и у незнању ій утврђивали. Нешката премузеранта, то є већъ обично, али свое постояне превуженяне напакленъ вкусовъ одбити, биће би ioшть, осимъ греха, и найвећа нама будалаштина.

Опоханѣмо, да икаде и єдничии сокова;

ОГЛАСЪ.

Зато умолявамо сваког, да потри на овиех єдницу.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСЊО.

Овай се сокъ досада по увераваню найгласовитій кѣнира у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а имено противъ

кашли, грипе, кінянце, пропуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу бити безъ њега и да само њему имаю благодарити, што имъ є одлазила бола и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найбоље препоручуе свако милой деци, тако и найстарійимъ лицима; вкусъ му є врло пріятанъ.

Стакленцети су стейриского билькогъ сока бела, горе дугуласта и са халайнимъ капцима, на коима као и на стакленцету пише: „Апатека код слона у Градцу“ и „І Р А“, добро су затворена, и на њима су надписи звездо са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна є одногъ стакленцета 50 кр. ср.; иначѣ одъ два стакленцета немогу се слати. Што се завіо и пошло два или четирь стаклета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургляйнеръ, апатекарь код „слона“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки код „златногъ орла“ Карла Трешчика.

1 (8—12)

Печата, издае и одговара кньигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 10. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Е 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Естебанъ Мурило*).

I. Доручакъ.

Плацеција е мала али лепа и дражестна варошь у Естремадури; нигди нису Маври више и лепши споменика у свој Шпанији оставили, него што су овде. И данъ данасъ стое путници съ удивленѣмъ предъ левимъ и пріятнимъ старимъ зданіима и палатама; еръ ове се запсти некогу куѣама назвати, почемъ су такогъ изгледа, као да нису рукомъ човечіомъ начињене, већъ да су какванъ волшебствомъ изъ землѣ као найлепше цвеће изникле.

Кадъ се дакле и данасъ дивимо томъ построяванію куѣа, да како е было у половини шестнаестогъ века, съ какномъ пажльивости, съ какнимъ удивленѣмъ морили су онда путници гледати? Можемо помислити, како е ово на младића подѣйствовало, на оногъ младића, кои е у варошици само виску цркву и око ѣ колебине гледао! Идући по вароши наедномъ клекне предъ єданъ споменикъ и склонивши руке по шпанскомъ обичаю, кои све свеце у похоѣ призивају, ово рекне: „Света Богородице и светый Іосифе, како е то дивно! Светый Естебану мой заштителю, та ово су чудеса као у самомъ раю!“

Тай, кои е то изговорio и кои се споменицима у Плацеији дивio, было е младићъ олъ 15 — 16 година, красне прионаяште бое, коя обично шпанске рудокопне карактеришe. Но ѣму се одма могло видити, да ће некада знаменитимъ постати. Одѣку на себи имао е овакву, као што Андалуски землѣдѣлци носе, а на леѣи малу платнену торбицу.

Пошто е младый путникъ свуда по Плацеији прошао, све разгледао и свачему се дивio, седне на степене єдногъ монастира, извади изъ своѣ торбе лебчићъ и прна лука и съ вийѣномъ сласти доручковаше.

Другій некій путникъ, кои е нало старіи олъ првогъ, и красногъ и здравогъ стаса, имаѣаше на себи худе одиое; онъ е љубопитливо гледао оногъ младогъ човека, како сладко ѣде; но кадъ е овай и другу половину лебчића конзадатва, ніе се могао овай олъ смея удржати. Ономе ніе башъ съ почетка мило было, што се овай тако гро'томъ сиее; но кадъ ги е по другій путъ погледао, тако му се лице ѣгово онивило, да га е одма позвао, да съ њимъ заѣдно доручкуе.

Овай озбильно погледи на остатакъ ѣла на реквс:

„Вы додуше сладко ядете, али се другога несећате. Шта ћу се я съ тимъ парченцетомъ леба помоћи, на кое и вы радо и жельно погледате? — Но кадъ сте тако добри были да ме позовете, то и я васъ садъ позивамъ, да ову паштету заедно поѣдемо.“

Ово реквши извуче прекрасну паштету изъ џепа, потомъ и чутурицу пуну пива. Ово нашегъ младића, поредъ свегъ тогъ, што е цео лебчићъ посо, тако яко обрадуе, да му е вода на уста пошла. Ели су дотле, докле годъ нису скоро све смирили и непрестано о кое чему брбљали. У томе отворе се врата олъ монастира и єданъ калуђеръ отискуе некогъ пашитогъ човека напоље съ речима:

„Буди се одавде, несрећниче! Заръ си овамо дошао да оскверишъ ово свето место, а не да извршишъ наложено ти? одлази и више да те моѣ очи невиде, еръ ћешъ иначе запамтити отца Арсенія. — А шта вы ту тражите?“ окренувши се младићима, „заръ су монастирски степени гостионица, особито за такве скитнице, као што сте вы?“

„Немојте се љутити, отче;“ одговори млађій, а старіи брзо све мрвице са степена покупи, „мы смо мислили, да духовницима, кои свето писмо и христіянску љубавъ проповедаю, неће противно бити, што ћемо мы овде предъ вратима доручковати.“

„Ты нешто дрско говоришъ,“ рекне калуђеръ, „какo се зовешъ?“

„Естебанъ; а вы отче?“

Калуђеръ га садъ чудновато погледа и закаши се съ одговоромъ, еръ као да се промишљао, коѣ ће му име казати.

„Я сам отацъ Арсеніе. Но ты си ми само ніе казао, а како презименa?“

*) Што се године неће у дарило, прилазе с Француског јутора.

„То є тайна.“

„А зашто?“

„Зато што самь одъ могъ отца одбегао; па кадъ бы вамъ то казао, вы бы ме сигурно онима, кои су замномъ у потеру, издали.“

„Одъ отца одбећи, то є врло ружно! Шта те є могло на таково зло навести?“

„Желя, да Веласке-а видимъ и да нѣговъ ученикъ будемъ.“

„Ты си дакле живописацъ?“ упыта смешећи се отацъ.

„Єсте, я самь живописацъ,“ одговори младићъ намргођено збогъ тогъ, што се калуђеръ при речи живописацъ насмеяо; „єсте, я самь живописацъ и ученикъ Жана Кастила нога уяка. Да тай честанъ мужъ ніє умро, не бы се я овако потуцао и учителя тражіо. Жанъ Кастило узео ме є быо въ себи и у вештини обучавао. Кадъ онъ умре, вратимъ се опетъ отцу, кои се подругій путъ оженіо и узео неко тврдо и немилостиво створенѣ; ова є, несматраюћи на мой даръ за живописанѣ, на отца навальивала, да ме на чизмарлукъ да. Мой малодушанъ иначе добаръ отацъ намести ме кодъ некогъ чизмара; — — но после три дана одбегнемъ и удвостручимъ кораке, како бы пре къ Веласке-у дошао.“

„Я бы радъ быо видити тай твой даръ,“ рекне калуђеръ, коме се говоръ овогъ младића веома допао; „мени є и тако потребанъ живописацъ, єръ оногъ живописца, кога самь мало часъ, као што си видіо, изъ монастира изгурао, немогу збогъ піянства да трпимъ. Ако ми се допаднешъ и ако си доиста живописацъ, баръ таковый, да грбове и друге оманѣ ствари чисто израдишъ, то ћешъ моћи кою мраку кодъ мене заслужити; шта велишъ да ли ти се допада то?“

„Сасвимъ ми се допада! Тимъ ћу начиномъ баръ моћи мой путъ продужити; єръ будите уверени, да самь већъ последный мой новацъ мало часъ за лебчићъ дао — и да ніє случайно врлый овай младићъ съ паштетомъ на мене напшао, я бы поредъ могъ лебчића гладамъ остао. Дозволите, отче, да и онъ у томе участвує; може ми фарбу трти, па ћемо после добитъ делити.“

Калуђеръ погледа на Естебановогъ пратіоца, кога досадъ ніє приметіо быо.

„Ако се неварамъ, младый човече, вы имате овакву одећу, као што носе зароблѣници, коє су отци светогъ Тройства искупили?“

„Тако є, отче, я долазимъ изъ Алгира, гди самь три године у робству чаміо. Богъ се на мене умилостивіо и край беди моіой учиніо, — и тако самь се опетъ у красну Шпанію повратіо.“

„Шта сте были пре него што сте у робство пали?“

„Быо самь войникъ.“

„Оћете ли опетъ у войску ступити?“

„Немогу; рука ми є у войни осакаћена, па зато самь за войника неспособанъ.“

„Па шта ћете садъ быти?“

„Стихотворацъ и романтикъ.“

„Стихотворацъ и романтикъ? — — Драгій Боже, та васъ двоица сачинявате читаво дружтво вештачко! — Па лепо! Вашъ ће другъ грбове живописати, а вы ћете какве стихове написати; награда вамъ она иста предстои, коя и вашемъ другу. Єсте ли задовольни?“

„Єсамь.“

„На посао дакле, децо моя, и то сутра до подне да є све готово.“

Съ тимъ речма одведе калуђеръ Естебана и нѣговогъ друга у цркву, гди є све спремлѣно было за неко жалостно торжество; црква є сва црнимъ простирачима застрта, на средъ цркве узвишено место, око коегъ свудъ у наоколо велики чираци са свећама поређани су. Два млада умѣтника съ удивленѣмъ згледали су се, а калуђеръ као виновникъ тогъ торжества радовао се, што ће се сутра то позорѣ извршити.

„За какво є торжество све ово спремлѣно?“ упыта Естебановъ другаръ.

„За погребъ Карла V.“ одговори калуђеръ съ некомъ важности.“

„Шта, заръ є Карлъ V. умро? — — Заръ найвећегъ међу царевина нема више на земльи? — Опростите ми, отче, я самь већъ два дана овде, и нисамь ни одъ когъ чуо за тай жалостанъ догађай. — Ахъ, заръ Карлъ V. мртавъ? Заръ га є Шпанія изгубила, кою є онъ великомъ и славномъ учиніо?“

„Будите спокойни, младый човече, Карлъ V. іоштъ ніє Богу душу предао; онъ є само за светъ мртавъ. Онъ є, ситъ земне славе и силе, само престолъ оставіо, скиптаръ царскій подъ ноге баціо и круну, коя му є яко главу притисла, своме сину на главу метнуо.“

„Вы се шалите, отче. Карлъ V. никадъ не бы такву погрешку учиніо. Кадъ онъ скрозъ познає срдца людій, то можемо мислити, да се онъ неће према самомъ себи тако малодушанъ показати. Карлъ V. безъ власти, безъ престола, овай, кои є еднимъ мигомъ целимъ светомъ управляо, ахъ! Та то бы было, Боже мой, тѣло безъ живота! Па шта ће быти одъ нѣговогъ якогъ духа, одъ нѣгове моћне волѣ, яко онъ то садъ занемари? — — Као што самь казао, вы се шалите самномъ, отче!“

„Што годъ самь рекао, све є цела истина! — — Каръ V. круну є ногомъ отуріо, Мадритъ є оставіо, у монастиръ отишао и покалуђеріо се; шта више, да бы се света и ядне суєте земне ослободіо, сутра ће овде онъ самъ свой спроводъ чинити, па после нико неће за Карла пытати. О нѣму ће остати само име празно, само ће тѣло тегобама обтерећено у овомъ монастиру одпочивати, сама душа, коя ће трпѣльиво очекивати, да є Свемогућій позове.“

„Я садъ нимало несумнямъ о истини наши речій, отче! — — Какавъ є жалостанъ то примѣръ о людской суєти, каква слабость нашегъ духа! — — — Ко' бы се томъ изненадномъ удару надао! — Да Карлъ V. наметъ изгуби — — да се закалуђери — — —“

Калуђеръ побледи и ватрено счепа руку младогъ човека.

„Шта изусти, несмисленый младићу! Карлъ V. сасвимъ є при чистой савести!“

„То є, отче, немогућно. Да га ніє можда казнь Божія постигла или да є као што рекосте при чистой саве-

сти, не бы онъ заиста себе предъ Европомъ и целимъ светомъ изсмеявао. Заръ ніе онъ могао круну задржати, па опетъ се Богу посветити и души спасенія потражити? — Па да узмемо, да никаква лудорія ніе што се круне одрекао, али што свой собственый іоштъ за живота спроводъ у монастиру чини, то му нико опростити неможе — и то ямачно доказує, да Карлъ V. ніе при памети. — — Заръ мора онъ съ оваквимъ лакрдіама одъ престола удалити се? Заръ неможе онъ Карлу великомъ, као што є и послѣдовао стопама нѣговимъ и чію є круну на главу метнуо, до смрти подражавати."

Могло се видити, да су речи младнѣеве калуђеру часъ ласкале, часъ у срдце га пробадале; єръ се често и менно у лицу и осмеивао.

„Ты іоштъ ниси дозрео, мой младый стихотворче, да о дѣлима Карла V. судити можешъ. Иди заедно съ твоимъ другаромъ на посао. Оди амо Естебане; ти ћешъ у овой кньиги све што ти є нуждно наћи. Немой никакву титулу Карла V. заборавити: царъ немачкій, краль ломбардскій и т. д. Я ћу предъ вече опетъ къ вама доћи, да видимъ како се владате."

Калуђеръ се удали, а оба умѣтника лате се посла: Естебанъ узме кичицу, а нѣговъ другаръ ослони се єдномъ рукомъ на оно узвишено место, а другомъ покріє таблицу за писанѣ.

(Продужи'ће се.)

Описаніє Лондона.

ЛОНДОНСКИ ДОКСОВИ*).

Између Товера и Блаквела, леже у растояню скоро єдне немачке милѣ, Лондонски доксови, она велика художествена водохранилишта, кои су 5 до 7 ката високимъ магацинима окружена. У овимъ водохранилиштама стоє лађе, докъ се у магацинима свакоякій еспапъ гомила. Више одъ 1200 лађій имаю на овомъ простору довольно места, а у магацинима може више одъ 10 миліона центій еспапа стати. Па премда су ово грдни броєви, опетъ се зато на противположеной страни іоштъ три докса налазе, кои за потребу трговине служе, изузевши бродоградишта и ратну флоту. Свакій є странацъ радъ да доксове посѣти, да бы намеру и цѣлисходность овы заведенія сватіо. Свака лађа, коя еспапомъ натоварена у Енглезску долази, мора при своимъ долазку ђумрукъ платити. Право лондонско пристаниште починѣ се одъ Гравесенда, недалеко одъ ушћа Темзе, а одатле одма настає енглезска земля, поредъ коє лађа слободно пролази, чимъ на ню надзираваюћій ђумручкій чиновникъ дође. Онъ мора пазити, да се они еспапи неизнесу, на коє ђумрукъ ніє наплаћенъ. Кадъ напоследакъ лађа у Лондонъ предъ главный ђумрукъ дође, онда се нѣнъ еспапъ пазльиво промотри, а ђумручка се такса одма на неизвеженый еспапъ положи. Почемъ повседневно више одъ 300 лађій долазе, то бы на ову цѣль много времена потребовало, а трговина бы примѣтанъ уштрбъ трпила. Осимъ тога морао се ђумрукъ за еспапе одма платити, о коима се незна кадъ ће се продати, и да ли ђутуре. И ово бы трговцу велику штету нанело, коє да бы се одклонило, здружише се велика дружства, и изванреднимъ трошкомъ подигоше голіятске доксове са ньіовимъ магацинима. Ту садъ мирно стоє лађе, а ньиовъ довеженый еспапъ у магацинима. Овде у магацинима докса може каква лондонска кућа, агентъ или грошнѣаръ, крозъ чіє руке напоследакъ свакій еспапъ проћи мора, истый видити, уредити, продати, и текъ онда, кадъ купацъ еспапъ изъ магацина износи, плаћа законый увозный ђумрукъ. Овимъ є уређенѣмъ трговцыма силанъ новацъ заштеђенъ, ђумрукъ пакъ при томъ ништа не губи. Високи зидови окружаваю доксове, ђумручки чувари стоє на излазцыма, свакогъ излазећегъ врло пазльиво претресу, да не бы онай еспапъ изнео, на кои ђумрукъ ніє наплаћенъ. Тога ради су матрози одъ они лађа, кои у доксовима стоє, врло строгомъ реду подвргнути, и ако коме испадне кадъ за рукомъ, да у нѣговой катранявой альки, єдно стакло коняка (ракія одъ грожђа), єдну фунту тея или цигара крадомъ изнесе, то ће овай губитакъ канцлеръ благайнице енглезке кральице єдва преболети. — Но садъ айдемо у доксове, да тамо силно нагомиланый еспапъ изближе видимо, почемъ смо већъ цѣль и ползу доксова сватили.

Добротомъ єдногъ трговца изъ Сите-а добіємо улазный билетъ, кои намъ є свуда путъ отварао, што смо желили видити. Крозъ уске улице Сите-а, поредъ тамногъ Товера и нечисты квартира, гди є скоро крчма до крчме, дођемо до капіє лондонски доксова. Она стои свакомъ отворена. Свакояка кола и люди долазе и одлазе; и мы уђемо унутра, и мало затимъ станемо предъ врата єдногъ магацина, кои има надписъ: „кућа са слоновимъ костима." Ту уђемо унутра; покажемо нашъ билетъ и добіємо єдногъ спроводителя, кои намъ є на сва питаня найточніи одговоръ давао. Водіо насъ є крозъ ово велико зданіє, у коме су се гомиле више или манѣ уређене налазиле, као зуби слонови и морскогъ коня, рогови одъ носорога, саблѣ одъ рибе сабляка, плоче одъ корняче и т. д. Гомиле рогова и костію животиньски свію частій света леже овде високе наслагане, докъ у руке купца не пређу. — Кадъ изъ овогъ магацина изиђосмо, дођемо затимъ у єданъ неправилный на све стране разширеный, грдный, отвореный просторъ, кои є найвећимъ водохранилиштемъ затворенъ, око кога се различити магацини налазе. Жива радня у доксовима одавдѣ починѣ. Докле окомъ догледашъ, лежи буре на бурету намештено, а међу истимъ пружаю се уски путови и уздужъ и попре-

*) Доксъ, зове се ово место, гди се лађе изъ пристаништа ради ньиовогъ поправлана доводе, а после суве спуштаю; или гди се лађе товаре и изтоваривaю.

ко, преко кои људи, коњи, свакојака кола, у највећемъ нетежу предзиде. Само врло велика предострожность може овде човека одъ несреће сачувати. Одавде дођемо у єдањ магацинъ, и почемъ свакій свој опредѣлитъ еспапъ има, кои се у његовимъ коморама храни, то є ово бишъ онай магацинъ био, где се чиватъ налази, у кои мы и уђемо. Све изгледа, као да є плавомъ финомъ прашиномъ посуто. Њерчина одъ прозора, зидови внутреньи ходника, басамацы, наслони, па и сами улазећи и излазећи видинчари, несамо да су плавомъ боіомъ по алъпапама офарбани него и по самомъ лицу до зенице у оку. На петомъ кату високогъ овогъ зданія, стоє плаидама плаіа добро завозаны сандука съ овимъ скупоценимъ еспапомъ, одъ кои по већой части и садъ тако тврдо затворени стоє; као што су ій бенгалски трговцы на толикій путъ на море опремили. Стотинама овакви сандука повседневно се трговцыма и агентима као проба за већа количества отварају. — Мы пођемо даљ и дођемо до магацина съ теіомъ! Овде се може видити, како се изваредно тей употреблява, кои Енглезка изъ удаљене Хине купуе, и кои се по другой опасной плованьби єдва у магацинима докса мало смири. Овде є соба до собе паређена одъ земљ чакъ до петогъ спрата, изъ кои се величественый изгледъ преко Темзе, доксова, водохранилишта и заља видити може. У овимъ грдними собама идемо мы кроз дрвене шарено офарбане преграде, кое се изъ єдно на друго наслагану сандука съ теіомъ састоє. Изгледа као каква нала варошъ са безбройнимъ изпрекрштанимъ сокачићима, кои часъ овде часъ онде, у празна оставлѣна места излазе; правый лабиринтъ, кроз чіегъ изпрекрштане путове само посредствомъ вештогъ воће изићи се може. Бројни означивню собе и сокаке са сандуцыма, кое често агенти и трговцы посѣћиваю, да бы издане налоге извршили. И бишъ смо онда више овакмы лица застали. Најпре канавъ овогъ или оногъ сандука одпиру, по пуну руку теа изъ сандука узму, миришу га, пробаю му фарбу, налиу га простима, забележе какву примѣтбу у своій записникъ па онда даљ оду, да и друге сандуке виде. Кадъ желе пробу узети, или се о цени еспапа известити, онда уђу у канцеларіо доксова. Ни єданъ трговацъ изъ Сите-а нема кадъ да кроз доксове проће, па да се самъ о каквоћи тако стоћи еспапа увери. То се оставља трговцима, кои се у свакой струки трговине довољно налазе. Они ће му први занята казати, какавъ се еспапъ, какве сорте и каквогъ качества у овимъ грдними магацинима налази.

Кадъ смо изъ овогъ Магацина даљ пошли, дођемо до єдногъ стуба, на коме єдна табла са надписомъ „къ пећи“ стои. К' овой идући дођемо до єдны отворены вратій, кроз кои єдну пећь на подобіе кугле утледамо, а поредъ исте єдногъ човека у годинама, кои є ложи. „Господо моя“ говораше онъ, „такву фуруну, као што є ова, нећете наћи ни у каквомъ другомъ доксу.“ То говорећи узе неку пряу, тапау и гадку стварь и баци є у жарь, кои се на све стране распрсне. — „Сигурно незнате шта є то, што по ватри пуше,“ продужи онъ говећи се. „То є єзикъ — осушени руски воловски єзици, али воловски — кои су 12 фунтій тешки, сигурно нису бишъ тако р'ђави єръ су они обично добри.“ — „Добро, аз' зашто ій у ватру бацате, можда є ту чистилиште?“ — „Душе ни ніе ово никако чистилиште, одавле се болѣ излази; али што овде єданпутъ изгоре, то изгоре па изгоре, докъ већъ ништа нема горети. Велика є штета, али шта ћу му?“ И затимъ намъ приповеди овай човекъ просто али и смешно, да сви еспапи кои одъ части покварени дођу, или се текъ у доксу покваре, а њиови ій господари натраг нешту, єръ бы више за ђумрукъ и магацинъ платили нег' што вреде, тій се еспапи више непродаю, но се у пећи сажегу. „Што годъ се више неможе употребити“ говораше и даљ нашъ старацъ, „то пуши, што но мы у доксу кажемо, краљица; и я већъ три недељ моју фуруну са рускимъ воловскимъ єзицима ранимъ, — а незнамъ кадъ ћу съ њима бити готовъ, сви су се усмрдили. Некомъ є бишъ жао за такве ствари, али Бога ми, ко му є кривъ? Таква є и промашена шпекулація лифландскогъ козака, кои є мыслио, да мы требамо његове воловске єзике. —“

Но то се исто не само са забрањенимъ, него и са крадомъ довезенимъ еспапомъ догађа, почемъ се много коситца доноси, што ни за ђумрукъ не вреди. Прелда крзнићари доста крзно, но напоследакъ кадъ се одкрије, онда пазе да ли ће ђумрукъ платити; неучинили то, єръ ни за самъ трудъ невреди, онда друштво доксова гледа да га скване съ врата. Кадъ види да ни вирзо платити неможе, онда иди' съ дронъцима у фуруну, тада баръ нешто бриге и ђубрета се ослободе. Тако смо изгорели пре неке године 13,000 парій упрлянъ француски рукавица као давасъ воловске єзике; „Краљичина дула“ више потроша, него што су у стању све дувајуће каквогъ малогъ количества попушити.

Ћутаюћи а кадшто и кіоюћи опростимо се съ фуруномъ, и пођемо к' єдномъ широкимъ степеницама, да се у виншій подрумъ доксова спустимо. У єдномъ предсобію прегледаю нашъ билете, да виде да ли смемо вино у подруму пробати. И съ другимъ спроводителѣмъ спустимо се свакій носећій у руцы по єданъ светлякъ у зіпоћу дубљину. Унаоколо, докле око допире, лежи све буре на буретъ, и подрумъ заузима 12 дана орања простора. С' обе стране леже бурадь и међъ њима гвоздене шине, како бы се бурадь лакше кретала. Кадъ бы се сви они ходници єданъ до другогъ наместили, то бы износило 3 немачке миљ, дакле 6 миља виншка бурадій! По кадкадъ стањено, и наши нашъ спроводителъ по неку чашу Порта или Ксереса (вино) пруже, изъ кое мы текъ сркнемо, да нашъ небы глава виншкимъ испаромъ отешчала или да небы као и многи други піяни изишли. Што у чаши остане, то подрумарь немилосрдно на земљю просне, єръ кадъ бы само окусіо изъ подрума вина одма бы службу изгубіо. И тако пробаюћи часъ изъ овогъ часъ изъ оногъ бурета, єдва ни последакъ виншкомъ атмосферомъ задахнути на излазъ дођосмо. Ћутъ єданпутъ бацимсо погледъ на горе стоеће за мешанѣ вина опредѣлене чаброве, одъ кои найвећій 22,250 галона; и затимъ пођемо великомъ водохранилишту, да дужъ обале по-

редъ велики магацина одако, гди увекъ човекъ има шта видити.

На доксове, кои сно видили, и необсрћено се више, еръ немало више воле, да кросъ безбройне редове сандуза и балза пролазимо, али се опетъ неможемо задржати при пролазеню, да не гледамо скоро невероятну количину Аустралске вуне, свилу сваке земље, фарбана дрва, животињске рогове, шамукъ, сваковрстни зачинъ, коже, шећеръ, кафу и т. д. Чини се као да се жетва свію земаља посева овди скупила. При самомъ отварању ови сандука и при затварању много пропада тако, да се за љубре Лондонски доксова велика арсенда плаћа, а закупацъ се за кратко време обогати.

Дућани су све једанъ до другогъ нарећана, стотинама гвоздени чекрка шкрипе подъ притискомъ терета, а иглама надвичара трче и тамо и амо. Свакій е занятъ и ради као мравъ, докъ еспапъ на суво не изесе, гди матроси и људій у доксу скоро очараваюћу лепоту налазе.

Тако идући, дође намъ и вече. Магла с' Темзе диже се међъ катарке; надвичари се облаче и оставлю њихове радіонице; чекрци су слободни, канцеларіе се затварају, матроси и омлаћи уморни жњиву на кровъ, или иду у сусћлне крчме; капіе магацина шкрипе и до неколико минути влада ће овде пустошь. —

Истраживанћ чапљински гнѣзда у Обедской бари у Срему *).

У Петроварадинской регименти између села Кушинова и Обреза, налази се великій једанъ ритъ, названъ Обедска бара. Обедска бара названа е по имену манастира Обеда, кои е некадъ у оной околини существовао, одъ кога се сад само слаби остатци близу исте баре налазе. Обедска е бара скоро округле слике, окружена сеновосима и пашкиния кушиновачкимъ, кои се кућ зову. Узъ бару од села Обреза идуће царска е шума, названа: Кушинске греде, одъ стране Кушинова обкоћена е бара шушомъ Кадіоницомъ, и тако е она бара по већой страни обкоћена шумомъ, дугачка е близу по'друге миљ, а широка до 500 ћатій. Люди приповедаю, да е некада опуда Сава текла, а гледаћи обале баре оне, радо човекъ пристане на то, да е могло тако и быти; но Сава е ударила другимъ правцемъ већъ одавна тећи око Кушинскогъ кута, кои кућ скоро сваке године набуваюћа Сава потопи и бару наводни, одкуд вода никуд неодитве, те онуда посвуда расте сваковрстна трска, кои се ни покосити неможе зато, што иста трска по већой части расте изъ глиба и тресета, кои е на многимъ местима по бари и по више ћатій дубокъ као каквъ изъ, и због тога се редко ко усуђуе ићи по бари, осимъ ово крајева. Осимъ трске расте посредъ баре іоворника, папрадъ, локвань, лопочъ и много друго ритско биље, по срелини е погдекоје чистанакъ, око кога понайвише іоворника и трска расте, и на ови налазе се гнѣзда одъ чапаљій.

Године 1853. око половине месеца Сиваня баше пријутъ, кадъ сам у дружству са пријатељемъ, г. Зелеборомъ, чуваромъ ц. кр. музеума у Бечу, полазіо Обедску бару. Истый пријатель баше ме онда у то име посетіо, да потражимо места, по конма се чапљи гнѣзде. Пре него смо ушли у бару, нуждно намъ се чињаше, провћи у якой места, где управо стануюу, и кадъ сво одприлике сазнали, где птице повећинце падаю и налазе се, закључимо приступити къ самомъ делу испитивања. Сутрадань зоромъ, узсили чамацъ и друго, што намъ се нуждно чињаше, те осимъ нас двоице придружише намъ се и шумарь Обежкій Аарономъ Радосављевићъ и некій селикъ, а добарь ловацъ изъ истогъ села. Рашнимъ ютромъ око 5-гъ часа навезосмо се у бару кросъ ритницу и треску, и једва съ тежкомъ мукомъ и многимъ напрезањемъ ноће намъ за рукомъ проверати се и протући кросъ тресетъ и треску, наседемо съ чамцемъ, а узъ то путъ намъ свима непознатъ, и забасавши већъ једанъ редъ у високу трску насмо могли ни знати, конмъ правцемъ напредусмо; но у неко доба даде Богъ, те се дотичасмо до некогъ чистанка, по конмъ се простираше по површини воде широко лишће локвања и лопоча, на комъ се лишћу прве чигре гнѣзде, и управо онда гнѣзда свои градише, а у гнѣздима некимъ ћаћосмо већъ и ја. Садъ настаде новый трудъ, ербо се нородосно проверати и протискати преко локвања и чигриних гнѣзда, и то баше мучанъ и тежакъ посао, а узъ то настале запарна оруђина, те насъ све одъ ње поче глава болити, а до мало наседосмо, нити могосмо съ места мћи чамацъ. Помоћи нюдкуђ, ћаћосмо се у лютой невољи, и већъ мисласмо у чамцу на бари и преноћити да ћемо морати. Напрежући све силе и трудећи се напредъ ићи, чуемо дрекање и кричање чапљій више себе и близу, што насъ увераваше, да нѣзова гнѣзда морао близу быти. Было е око заода сунца, а мы се једва макли съ једногъ тресета на другій, и на трећемъ четвртомъ крпу већъ опетъ нашли на гнѣзда чигрина и скоро опетъ насели. Видивши, да се ближе и ближе ноћь, нтро прикучуе и приближава, те у мраку да ће намъ као путнику у непознатомъ краю быти іошть већій мравъ у мраку, почнемо премишлати, како ћемо се къ обали доета одъ насъ удаљеной примаћи. Мы у той мисли и речи, а наседнућуть допре до наши ушію врупанъ и необичанъ гласъ изъ трске. На ово рече селикъ, кои се међу нама налазаше, да е то гласъ водењака (човека), о комъ се вели, да у бари стануе, и нога нико неможе видети, премда се често може чути нѣговъ гласъ. То стаде и шумарь потврђивати. Нашъ чамацъ стоише мирно, и мы мирни у њему, само се обзирасмо около себе, небы ли спазили, одъ куд гласъ. Домало спазисмо преко некогъ чистанка, лежећегъ предъ нама, да новеликій ланъ плива водомъ, а на њему човечія глава, коју једва могосмо разпознати, ербо се већъ баше почео ватати

*) Овай описъ изваћенъ сно изъ дѣла Г. Етингера, кои ће кросъ нои дванъ изъ печатиће изаћи. Наши предћи птице редко су у којой историји овако точно описане, и зато сно овай описъ нао узоръ нашимъ читательима ставили, да бы одприлике видли, колико е праћењемъ и трудомъ нека ова историја написана. Књига е та съ латинскимъ писменима написана.

мрачакъ. Нашъ селякъ лото се препаде одъ тога появленя, и рече, да є то онай воденякъ, о коме онъ приповеда, те да садъ вали да опалимо на њега изъ пушака'. Но мы рекосмо, нека се ништа неплаши, єрбо ћемо скоро дознати, тко є оно и шта є. Шумаръ съ нама бывшій подвикне оштро: „Тко є у бари?!“ Маомъ добисмо одговоръ. То бяше некій Цыганинъ на шушьой, старой клады, одъ кое бяше за преку нужду себи направіо чамакъ, долазіо є одъ чапльины гнѣзда' са пуныма недрима ян, кои є себи за нечеру носіо, и тадъ смо знали тко є воденякъ, и, буди Богъ съ нама, ритскій врагъ, о коме проста светина приповеда, да по риту буче, а многи опетъ мисле, да є птица букаваць или воденый бикъ. Цыганинъ тай, когъ наћосио, и изгледао є управо тако, да бы се човекъ одъ њега и по дану строзити могао, а камо ли по ноћи: цыныъ и надрнаъ као бушаръ месоядный; црна лица, велика разбусана коса, право страшило. Али добро быяше, што смо се нимерали на Цыганина, єръ онъ насъ лепо изведе изъ баре, а мы га за идућій дань канарисасмо, да насъ води до чапльины гнѣзда. Истый Цыганинъ казиваше намъ, да су ня одъ „капшикара“ найболи за ело, као и месо исте птице; одъ други', рече, тврдо є месо, и будући да се онъ рани чапльиныъ ня и њиховимъ месомъ, докогодъ тога у бари налази, то є якусіо. Каза намъ такође како у шуми конакує пао правый дивлякъ близу чапльины гнѣзда', и да му кадшто на месо овы птица' и помучно буде у утроби и т. д.

(Продулиће се.)

Урлаюћи Дервиши у Бруси.

На истоку може човекъ видити свакояки' гадны обычаи, но ништа ніе гадніе одъ обреда урлаюћи' дервиша. Овай обредъ тежко є видети христіянину, єръ они ирзе, да имъ „нечисти или поганщи“ њиховомъ богослуженю присуствую а не као они окрећући се дервиши у Перу и на другомъ месту, кои увекъ странцима допуштаю присуствовати њиховомъ богослуженю. Приступъ у њихова светилишта и њихове саборе може се само посредствованіемъ высокои' лица и повторенымъ просбожъ добити.

Такимъ посредствованіемъ добисмо и мы допуштенѣ, пошто смо се найпре заверили, да ћемо за време нашегъ присуствованя быти озбильни, и да ћемо оному месту достойно страповочитанѣ одлати.

Три дерана, кое є Имямъ на вратима наместіо, очекивали су насъ, и одклонише гомилу людій, да бы могли све добро видети. Пошто су нами папуче скинули, одведоше насъ у малу, узвишену собу поредъ капеле, одкудъ ћемо се кроз прозорне решетке тайни дивити. Задови капеле обложени су гадныма украсомъ, кои опоминѣ на собе наквизиціе. Они су као и џаміе и друга света места украшени изреченяма изъ Корана. Они дервиши имаю ужасне обичае — сакире, ланци, кѣшуте, трнѣ виси уоколо, кое употребляю на свое мученѣ, кадъ гласъ и дивланѣ ніе довольно, изразати побожно беснило.

Младићи, кои су нашу стражу сачинявали; наместише насъ тако, да смо могли сцену прегледати. За тимъ се поставише поредъ насъ, и одбіше натрапѣ народа. Многи кои су покушавали протурати се до насъ, были су наполѣ избачени, грдећи и хулећи „ђауре.“

Садъ чусмо тихо монотоно поянѣ, и видесмо полако у капелу уазеће дервише, предъ конма су ишла њихова висока духовна лица. Дервиши падоше на землю, и ударише главомъ о землю, а духовници читаше дугу и топлу молитву съ подигнутимъ къ небу рукама. Затимъ простреше тигрову кожу предъ првосвештеникомъ, и овай стаде на ню. После му дадоше лепъ зеленъ појасъ, кои врло свечано опаса. Садъ заноче потнуло, гадно урлянѣ, кое поврошше сва „братія,“ превіаюћи се тако и овамо съ теломъ тако, да су готово челомъ землю додирнула. Мало по мало растао є безуміе, очи имъ почеше страшно и неприродно светлити, на уста имъ удари пена, као одъ падаоће (велике) болести, лице имъ се найгадніе наруже; зной имъ є у великимъ капляма съ бледогъ, страдаюћегъ чела полияо лице. „Аллахъ-ху!“ почеше се ићияъ безисломъ викати, докъ одъ великогъ ускликаня гласъ неиздаде и речи се у безумно урлянѣ претворише, као да изъ пештере дивльи звѣрова излазе. Наставиутъ заори изъ ове волнующе се гомиле іошть ужасніе урлянѣ, и некій надземный гласъ зачу се: „Лахъ илъ'лахъ елъ изъ л' Аллахъ.“ Остали повторише ове речи съ гадноиъ викомъ, и онай, кои є првый исте речи изустіо, стропошта се на землю, мученъ грчевини смертныиъ. Околостоећа притекоше му у помоћь съ њиховимъ ужасныиъ „Аллахъ-ху!“ подигоше га, грезше му руке, трзше му членове и покушаваше, да ій савію, но онъ є лежао као иртавъ и укочевъ. Брзо као муња распростре се ова болесть, и они, кои су викали „Лахъ изъ лахъ елъ изъ л' Аллахъ,“ постадоше іошть страшніи: найпобожніи млатали су рукама у безумномъ бесиилу. Садъ наде другій дервишъ, као да є у срдце погођенъ, и грчеви га наружише. Ово є іошть већма узвысило безуміе, и Имямъ ій є къ томе подстрекавао говоромъ, урлањемъ и дивланѣмъ тела. После овога изиђе изъ те гомиле єданъ младъ човекъ, и првосвештеникъ штипао га є кѣштана за образъ што є већма могао, али дервишъ нездаде гласа. Млади, лепушкаста девойчица до седамъ година уђе и спустисе страшливо на првенъ простирачъ. Првосвештеникъ, подржаванъ послужителыка, одъ кои' є єданъ съ єдне а другій съ друге стране стояо, поче се на њаво нѣжно, мало тело, и стояо є тако неко време. Девойчици є морало врло тежко быти, но опетъ се удали са знацима найвећегъ задовольства, пошто се првосвештеныиъ спшао. Садъ заноче другій део богослужена. Имямъ є давао такте къ појаю, плѣскаћымъ руку, да брже пою, и надъ є хтео спорію појянѣ, давао є знакъ рукомъ. Садъ є сѣдовало урлянѣ за урлянѣмъ, „Аллахъ-ху“ за „Аллахъ-

ху!“ докъ се найпосле и найсвяжніи люди, немогући више овомъ напрезаню одолети, грчевима нестропошташе, или су подобно деци страшльиво єцали. Уобште неможе човекъ себи представити грознієгъ позорія одъ урлаюћи' дервиша. Малоумни люди мисле, да су оваква мученя Богу угодна. —

СМЕСИЦЕ.

Пловећи острови.

Пловећи острови спадаю у природне редкости. Они се появлюю само у врло тіимъ водама, а како постаю, ніє тежко доказати. Обале северны мора често су одъ тресета (врста землѣ der Torf) и у гдекоє доба поплавлѣне, а кадшто природнимъ каналима изпресецане, тако да острови постану. Кадъ се оваква земля (тресетъ) яко сашуши, онда є може необично яка и брза вода съ места подићи и у пловенѣ поставити. Тресетъ, пошто се єдномъ сасушіо, прима врло тежко подругипутъ воду. Међутимъ, ако се на овимъ островима нису родови дрвећа налазили, изникну врбе, іововине, брезова дрва и т. д., те своимъ жилама ову землю іоштъ већма утврде, а своимъ стабломъ површину овогъ пређе єдва надъ водомъ узвишеногъ острова изпуне и узвисе. Новимъ образованѣмъ тресета и трулежомъ была узвишує се непрестано површина острова тако, да на ню могу люди безъ опасности ступити.

Но и на другій начинъ могу се пловећи острови образовати. Велики и яки, крозъ горе текући потоци наносе своимъ утокомъ у какву мирну и пошироку яму грдну количину лишћа, коє съ блатомъ яко помешано, производи густу, тврду масу. Свака мутна вода, кадъ се бистри, спушта малый талогъ, кои насипа прудове одъ песка и лишћа. Кадъ се прудъ при плиткой води осуши, онда се наскоро на нѣга пресели водено и съ обале былѣ, па и сама дрва, яко суша дуго трає. При якимъ ветровима подигне се кадшто оваквъ одъ лишћа прудъ, и плови често дуго време тамо и овамо, а може и врло дуго или єднако остати, ако се на нѣму налази былѣ, коє яко жиле пушта. Єдно єзеро у западнѣмъ Тирингу (der Hautsee), носи оваквъ пловећій островъ одъ найкадашньи' времена, кои своє станиште врло често меня.

Некадашнѣ и данашнѣ путованѣ.

Године 1500. путовало се изъ Мылхайзна у Штрасбургъ за осамъ дана; године 1600. за шестъ дана; године 1700. за четири дана; године 1800. за два дана, а 1848. за два сата.

Добаръ апетитъ.

Єданъ путникъ приповеда о прождрльивости Якута слѣдуюће: „Якути, коя татарскомъ колеку принадлеже, и кои живе съ обе стране реке Лене до Леденогъ мора, именую сами себе „Соха.“ Ньи може быти преко 100,000 глава. Они су среднѣ величине и якогъ састава, а имаю мало косе. Люди хвале ньново поштенѣ, гостопримство и човеколюблѣ и т. д.

Якути живе одъ скотоводства, лова и одъ риболова. Коньско имъ є месо наймиліє. Съ найвећомъ усладомъ єду живу коньску и говеђу дебльину (масть), па и самой деци даю велике делове живе дебльине у уста, да бы ій умирили. Осимъ тога єду месо одъ свію зверова, кои имъ падну шака, па и саме мишеве, те збогъ тога неки Сибирски селяци недрже мачке, што ньнови Якути, као слуге, мишеве онако вешто ватаю, као найболя мачка.

О прождрльивости Якута прича єданъ новый путникъ: „Све, што човекъ може жвакати, было то риба или месо, па ма одъ какве животинѣ, смрдило оно или не, то єде Якутъ до'нде, докъ му трбу неотече. Они саспу у себе найврелію супу и найвреліи тей, кои' се наше устне немогу дотакнути. Найчудніє є пакъ, да имъ ова прождрльивость никакве болести не приноси.“

Истый путникъ видео є неко Якутско дете, како є поело две лояне свеће, две фунте смрзнутогъ путера и великій део сапуна, а Адмиралъ Саричевъ споминѣ єдногъ човека, одъ истогъ народа, кои є за 24 сата поео стражньій бутъ одъ великогъ вола са 20 фунтій дебльине, а узъ то є попіо много разтоплѣногъ путера, и онъ га є истый єдномъ, пошто є већъ доручковао быо, угостіо са 28 фунтій найгушћегъ пилава, коє є Якутъ све у сласть поео.

Лети обично пію кисело коньско млеко, а зими, ако наймиліє ракіє немаю, уяданъ, неко пиће, коє се састои изъ кисела млека, несланогъ путера и воде. Осимъ тога радо пію и разтоплѣный путеръ, кои имъ и у болестима добро помаже.

Логогрифъ одъ 8 писмена.

1345678, списательска прошня, често пуна уста, праздно срдце; — 48567, на разкршћу кажипутъ, у мраку свелость, у неизвестности определенѣ волѣ, у нужди помоћь; — 8567, страшило и наказа; — 1318, добрый пастиръ, кои насъ прати одъ колевке крозъ све епохе живота нашегъ до самога гроба, часъ тѣшећи и лечећи болне груди, часъ радости выше значенѣ придаваюћи, часъ слабости и недостатке отачски изправляюћи; — 12378, другъ овога последнѣгъ у дужности, но положенѣмъ нешто надъ ньимъ узвышенъ; — 4782, зима у животу човечіємъ, прецветаный живота цветъ, као прилогъ; — 13278, политичный болникъ кои се скоро съ великомъ жртвомъ лекара са самртне постелѣ предигао; — 78532, гора на коіой є Божій светъ єдномъ просинуо, на коіой се Божество у телу на найвеличественіи начинъ появило; — 768762, светъ на даскама огледало людске слабости и врлине, людскогъ страданя и величине духа; училиште правій и людске зависимости одъ судбине; — 345678, горећа желя за упропашћенѣмъ другога, кою србска уста као сласть у пословици проносе, па є и самой светиньи предпоставляю; они се као єдна одъ найгадніи чертій србскога характера у той пословици верно огледа; — 1678, часть людскога тела, коя човека много

одъ свію животиња разликује; назнатна є, аї є темељ управљеномъ 'оду, кои є условіе людскогъ одличія у умномъ напредовању; — 2348, питателна рана было; сиіне сузе, кое зора одъ милине надъ земљомъ излива; — 4567, изливъ Божіе премудрости, огледало Божіегъ величества и безконачности, тело Божіегъ духа; —

Цело є:

Свеглло данашнїе Европе, коимъ су свачія уста пуна, кое чуда на земљи стварі, човеку крила за небесный просторъ позаймзе и утробу му земљё као и пучине морске отвара.

Дайте ключе, домишляни,
Нек' нахъ буде часть;
А кадъ тайну проникнете
Бы'ће и нам' сласть.

м.

Разрешеніе логогрифа у 8. числу Подунавке.

„Београдъ“ (Богъ, рогъ, градъ, радъ, бев, гора, гарь, брадъ, отрадъ, ора, даръ, редъ, борь, гра', гадъ.

Рѣшеніе логогрифа у 8. брою послала су следећа лица: Г. Пьале П. и Г. Н. и Ђ. у Земуну. Г. Јованъ П. у Шупљеру; Г. Коста Г. у Београду; Г. Н. Б. В. у Сомбору; Г. Теодоръ Ст. у Турнеову.

Дописи изъ Београда. На Петров-данъ представлали су наши позоришници, на захтеваньё више публике, по другій путъ „Смрть Стефана Дечанскогъ,“ и томъ приликомъ сви су развили већу вештину него први путъ. Пошто су се у првомъ представленю съ деломъ упознали, могли су у другоме речи ону топлоту чувства, онай огань афекта позаймити, кои є само ономе могућнаъ, кои се сове природе за онай трентутакъ одрекао и туђу природу себи присвоно. — Неколико разителны сцена изванредне су сузе и найтрђемъ и найзадньёмъ срдцу. Сала є дубокомъ пуна была, но многима є упало у очи, што ни єданъ одъ наша' сановника то вече непочествова своимъ присуствомъ наше позориште.

Исто друженство, као што смо разумели, намерава и ревну построити, у коіой би се могло више народа сместити; еръ последньёгъ представленя морали су многи одбіена быти, што є сала была пуна и препуна. У овакомъ предузећу надамо се, да ће ій имућніи радо подпомоћи, обште ползе и обште забаве ради.

Кореспонденція.

Г. Н. Ђ. В. у С. — Србске књиге могу се само онда изъ Србіе у Аустрію дражу пренети, кадь се за свако понаособно дело допуштеньё добіе. Ово допуштеньё издае високой Гувернаиія, на кои се ће пропеће упрашити има. Но може се ово пропеће и преко ц. кр. Аустрискогъ Конзулата у Београду или преко цензурне комисіе послати, кои у нѣкимъ погран. местима постои. У осталомъ изволће нахъ назначити оне књиге, кое би имати желіли, еръ може быти да ће се већу њиха нѣма и такви, кои су допуштеньё за пренос овако већъ добиле. — Књигу „Деловічкие“ нити є ко у нашой шпиіонаіи познао, нити нахъ є ко на продаю послао.

Г. К. С. у Б. — Мы незнамо, али нахъ можемо писменати лица, кои нахъ о томе могу точно известити.

Г. Р. С. у Н. — Нова дивестиція (20 кр.), кои се одъ недодиго годиня у Аустрискимъ компаніама пуне, нимало ову нсту предность, као и стари, и зато су нешто нижа одъ ових. Но овоме є погрешно мнѣніе, зато у Србіи нигде, да немало свое подпуне предности. Ако се незнаромо, србскоі ій є Правительство у свое време исплатило, и нашло, да у предности никайньёй старинъ дивестиція неуступаю. Но сигнін новци од шесть крайцара (шестаци) немаю ове предности, кои нихъ се приліе; ербо су само за одзимньё спаваньёнїе меніне и прометаа тадене, а такви новци данасъ нимало нигде свое подпуне предности.

Господичня Е. Р. у Б. — Ваше извиненіе нахъ задовольство съ нашимъ трудомъ и произволомъ ако нисъ є обрадовало. — Кадъ се нешто утруднаши, могли бы то извиненіе искуство навести, да су у новіе време многе образованіе женотиње више науси и облодности нокгазале, него гдекои одъ наши', нашле положеньёгъ увишени людій. — Кадъ и више женотиње, цвеменитогъ нельомъ за наукомъ вођене, сву свою пазльивость научнимъ ако мето и суводнимъ предметима показаю, онда чему бы се имали издати одъ людій, кое є сила природа особлюности поспешила? — Но доста о овоме: постоина воли побеђиће и те препоне, те ће се нѣгово полаже, внучености и обилько за ће на престолъ забаве попети, оне забаве, кои людио скупоцено време краде. — О, кадъ бы нахъ исплю за рукомъ, нашимъ производима придобити благо повраштельство наши' женотиња! — усвесньё нашегъ листа было бы обезбеђено и огповано. — Позде за полгодишнимъ предплату примили смо.

Г. У. Л. у В. — Зашто нахъ непошиљте критикй черезъ оне свешкиње, кое сте тако 24-гъ пр. мсс. пропели? Такви трентутки у народу проведени имаю исторіске важности за образованость, коіой се и наши свеш съ пуними задовольствомъ одзиву.

Г. П. у Б. — Мы се неосновамо, да сно васъ надъ 'отпиње уверили. У осталомъ допустиће те нахъ примегити, да нахъ є у почетку немогуће было определи, коме ћемо безплатно наше листа слати. Литерарне сиіе, сь коима сно наше предузеће отворили, нису быле тако знатне, да смо се могли одрекнути нашегъ листа и поклон безплатно шиљити листова надати. Но како се нахъ дана у дань све сиіе више и више, то ћемо одъ сада моће и више пожртвованя съ нашимъ сотрудницима подпети. Тъ то нахъ уверавано, да ће се они безплатни листови точно и уредно слати до'ли, докгодь буде ваше сотрудничество на нашемъ листу сіяло. — Обратите се дике Господину Професору Малетићу, коимъ смо раздавали безплатны листова изъ таковскій книжаре повернти.

Г. П. А. у З. — Ваша є зла слутња неоснована, као да є паромъ у назадну и у падньо Што є цена непоштеньё добрима, а нарочито земљи тако вала, ніе урокъ, што су се послови сиегње уназали, већъ друго нешто. Вредность имања — было то куће, земља или роба — упрала се по разлитизаню и трошењу, или по плаћаню за исто. Ако се нахъ предметь тражи, то му и цена расте ако ли се нахъ потгоди за нижу цену дае, то му правно и вредность пада. Нису непокретна добра у цени нахъ, него с покнъ скоро, т. е. данасъ се више траже новцъ него земља. Наравно могу посдине времене, па и чатања предели у своіи цветовно посрчути у сльедству измењена политичны, администратівни или трговачки односаја, но то є само постепено могуће, и типомъ падаюо може трудъ и вредность напрашена и плаћена на путу стати. Докгодь сила струи знанственне реке обале народа нашега, можете спободно съ те стране безбрижни и спокойне быти.

Подъ штиикомъ се надаи и изићи ће до половине Августа т. г. књига подъ наслоеомъ:

ЖИВОТЪ ГОСПОДА И СПАСА НАШЕГЪ

ИСУСА ХРИСТА,

са четири художественне иконе. Цена ioй є 40 кр. ср. Пренумеранте изъ Аустріе прима за ту превалну књигу типографіе І. К. Сопрона у Земуну. 2 (3—3)

ПРОДАН ОДЪ БРАШНА

КОДЪ

МИХАИЛА КАТАНЕ У ЗЕМУНУ.

У главной улиди у куhи кодъ г. Дуне Цинка, може се по сетиной цени добити разне сорте брашна, отъ кайзерскда пазъ до лебкога. 3 (3—3)

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 11. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА є 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУББОТЕ У НЕЧЕ. 1857.

Шећеръ.

Кадъ самъ лудо дете быо
Шећеръ ми є быо міо,
Па єдвако Бога молимъ:
Дай ми Боже што я волимъ,
Дай ми Боже собу злата,
Жута злата и дуката.
Па да купимъ шећеръ бео
Да бы га се ситъ наво. —
Али време, време лети
Па ме біє по памети,
Срцу яче силе дає
Те за другимъ нечимъ хає,
Друго сада душомъ волимъ
За друго се Богу молимъ,
Друге желѣ срце тиште
Те садъ много слађе иште:
Дай ми Боже руменъ шећеръ
К'о што западъ є предъ вечеръ
Гдено жива ватра гори! —
Да л' ти Драга срце збори
Да с' усташца руйна твоя
Руменъ шећеръ, мис'о моя? —

Д. П.

Естебанъ Мурило.

(Свршетакъ.)

II. Калуђеръ.

После єдногъ сата осети Естебановъ пріятель, кои се жалостиво у мисли удубіо, нечію руку на плећима. Онъ устане и види да му калуђеръ иза леђи стои. Калуђеръ є тако нестрпѣливъ быо, да ніє ни вече дочекати могао, већъ є одма поитао, да види успѣхъ млады умѣтника.

„Но, стихотворче, есте ли съ вашимъ посломъ готови?“

„Нисамъ, отче; мой радъ стои незапочетъ. Мисао, да се Карлъ V. круне одрекао, и да ће сутра овде веку комедію за нѣга неприличећу изигравати, смутила ми є и ожалостила паметь.“

„Вы яко осуђуєте Карла V., младый човече! Шта? — — Заръ вы то комедіомъ називате, што се онъ земне славе наситіо? — — Заръ може за Карла V. величественіегъ позоря быти одъ сутрашнѣгъ?“

„Вы имате право! — — то ће быти башъ право позорѣ, као што и сами велите. Може быти да се царъ неће нити, што є тай сленый коракъ учиніо, али опетъ нетреба да се у такву лакрдію упусти; или ако є башъ и наумію, да свой погребъ за живота учини, опетъ ніє морало то съ таквимъ торжествомъ быти — повући збогъ тога цео дворъ изъ Мадрита!“

Калуђеръ незадоволянъ и узбуђенъ одаше горе и доле; затимъ стане предъ младогъ живописца и рекне:

„Вашъ пріятель, кои вели да є стихотворацъ, ніє ни стиха начиніо. — — А есте ли вы што израдили? — Да се нисте и вы съ вашимъ даромъ хвалили, одъ коега можда ни трага нема?“

Естебанъ донесе му свой израђеный посао; калуђеру се садъ чело разведри.

„То є лепо! — — то є врло лепо! Тиціянъ и Веласке, кадъ су ваши година были, нису доиста овакво што израдити могли. Вы нетреба да сиротуєте, єръ сиротина и самъ даръ угушує. Но шта намъ оно носи стихотворацъ у рукама? Стихови сигурно нису!“

„Ово є сатира на сутрашнѣ торжество.“

„Дели да чуємъ; читайте.“

Младићъ приступи калуђеру и прочита сатиру. Спѣвъ є быо висиреный, али пунъ бодля и уєда. Калуђеръ мир-

но є слушао; нека є места одобравао, а нека ніе — и често се сѣ незадовольствомъ мрштіо.

„Стихови заслужую похвалу, єръ є права поезія. Вы сте даровитъ човекъ. Но да ли ћете увекъ тако сѣћъ и непритворанъ остати? — Быт' вы те стихове правили, да є Карлъ V. іошъ на престолу? — — Незнача ли то, као што басна вели, издавићеть лава погомъ ударити?“

Стихотворацъ подере ртіо и разбаци по патосу.

„Е добро,“ рекне калуђеръ, „то насъ е помирило. Време се служби приближује. — Естебанъ є свой посао свршіо, седъ пјате и потражите, где ћете пробити, а сутра опетъ дођите, да при спроводу присуствуете. После торжества моћи ћу васъ обоицу препоручити: тебе Велеске-у, а васъ младићу краљу Филипу II.“

„Краљу Филипу II.? — — — Заръ та вы познаете, отче?“

„Те како га познаемъ — и у стаціо сахъ кодъ њега цлого наградити; пре тога цшіо е онъ само оно, што сахъ и хтео. Садъ съ Богомъ остајте!“

Естебанъ и његовъ другъ поцшую се налогу и одоше изъ монастира. Но мало затимъ повратн се єданъ одъ њи опетъ у монастиръ.

„Шта ћешъ ты? — — говори брже, єръ видишъ, да одтудъ калуђери већъ долазе.“

„Мы се плашимо, да нећемо кредита имати — — зато васъ молимо за єдинъ дукатъ, што сте ми за награду обећали.“

„Не єданъ већъ десетъ,“ одговори калуђеръ и пиште се у џепъ, где само три мала дуката каће. Потоме се насмешн и рекне:

„То е све што, данасъ имамъ — — истрошіо сахъ се сасвимъ због сутрашњег торжества; но сутра ћу ново тронесечну пензіо одъ 20,000 дуката добити и онда ћу вамъ се моћи одужити. После торжества наћите се у цркви.“

Док се онъ съ младићемъ овако разговарао, већъ су се почели калуђери скупљати, међу кое се и нашъ калуђеръ помеша.

„Честный отацъ обећава намъ тушта новаца,“ рекне стихотворацъ Естебану показујући му дукате. „Мени е остало іошть єдно парче паштете, купићемо притомъ мало вина, па ћемо, овде на степеницама као и пре и повечерати и преноћити, єръ ће ноћь блага и прекрасна быти; — и сутра ћемо се први у цркви наћи, да видимо то торжество, кое е калуђеру несу изпразнило.“

III. Црква.

Кадъ се сутра данъ млади пріятељи пробуде, спазе да е сунца доста одскочило. Свеће су быле веће у капели запаљене, калуђери у одежданма обучени, чекало се само на дворяне. Естебанъ и његовъ другъ оду брзо у цркву и зазуну у єдномъ буџаку место.

„Овде насъ неће нико приметити,“ рекне живописацъ, „а моћи ћу у овомъ буџаку и ово чудноватo торжество начертати. Я се радујемъ, што смо се овде десили. Видићемо Краља и целу његову свиту, нарочито цара Карла V. дубокомисленога владалца. Где ће онъ стоати за време чудноватога онога торжества? Како ће изгледати? Но где, калуђери већъ улазе — а где е краљ? где су дворяни, о коима е калуђеръ говорио? — — Ето се и служби почиње.“

И заиста се одмах држало; но осимъ калуђера и певачка никогъ у цркви ніе было. Престоль, за краља спремљенъ, стои празанъ, а тако исто и столице за великаше и дворске даме! — — — Сиыъ ніе ни то мислио, да отацъ захтева спасоносне молитве; дворяни су заборавили, да ій е царъ на ово торжество позвао, и то онай царь, предъ коимъ су некада пузили. Ужасна е была самоћа, ужасна неблагодарность, заборавность и немилосрдіе према ономе, кои се некада Карломъ V. називао.

После опела разиђу се сви калуђери, а наша два младића пачекивали су калуђера, као што ійихъ е онъ то и наложио. — — Наједанпутъ зачуе се неко уздисање съ оногъ на средъ цркве узвишеногъ места — — дрхћућа рука помоли се изъ сандука и отури покровъ тако, да се бледо и тужно лице видити могло. То е быо онай исчезнувши калуђеръ; оба умѣтника тако се уплаше, да су натрагъ одступили.

„Никогъ!“ уздишући рекне онъ непримѣтивши умѣтнике; „Никогъ! — — — Нико се ніе сетіо Карла V.! — — О! да страшне суђте величие людске! О Боже! — — учини крај грозномъ овомъ искушењу и позови ме къ себи!“

Одбаци сасвимъ покровъ, скине се съ узвишеногъ места, клекне предъ олтаръ и почне се Богу молити жалостиво и ецајући.

Живописацъ и стихотворацъ нису се смели приближити, єръ су уверени, да се съ Карломъ V. у цркви налазе. После дуге молитве подиже отацъ Арсеніе очи и смотри Естебана и његовогъ друга. Главомъ ма'не на ньи да ближе дођу. Обоица дрхћући приближе му се и падну на колена. Царъ пружи руку, да бы ій са земље подигао.

„Немојте ме тако поштовати, децо моя; — вы сами видите, да сам я и кодъ света и кодъ Бога само отацъ Арсеніе. Мени се ніе хтела ни она дужность, ни онай спомена учинити, кои се иртвима обично чини. — — Естебане, узми овай сатъ, то е све, што ми е одъ своге блага остало. Казначей Филипа II. ніе ни тронесечну пензіо одъ 20,000 дуката послао, а прошло е већъ 14 дана преко рока. Кадъ ти друго што учинити немогу, я ћу баръ Велеске-у писати и молити га, да те у число ученика прими. Но да бы те препоручити могао, треба ми и твое презиме знати; кажи ми сине, немой се никакве издае плашити,“ и смешења се дода; „я те твомъ отцу нећу повратити.“

„Я сам Естебанъ Мурило, Ваше Величество.“

„А шта ћу вама да учинимъ, мой младый стихотворче? Кредита кодъ двора немамъ; кадъ бы васъ препоручіо, тимъ бы то учинио да васъ већма гоне, као што су и съ моимъ дуовникомъ чинили.“

„Ваше Величество,“ одговори младићъ, „мени двоє остае, да васъ за опроштење молимъ.“

„Говори.“

„Прво опростите ми, што сам юче онако несмислено говорио.“

„Я сам то и заборавіо.“

„Друго, дозволите ми, да вамъ вашу некада моћну руку полюбимъ.“

„Оди да те загрлимъ! достойно є, да царъ войника а уєдно и стихотворца загрли. Садъ съ Богомъ депо! Идите и живите у свету! Нека васъ боля слава у вашой вештини очекує, него овога, кои є некада на престолу седіо. Съ Богомъ, ситите се кадкадъ отца Арсенія!“

„Никадъ неће Педро Калдеронъ тай данъ заборавити,“ одговори стихотворацъ клекнувши предъ цара. Естебанъ Мурило слѣдовао є нѣговомъ примѣру. Карлъ V. разшири руке и благослови ій.

Затимъ убрише суву съ очію и оде у свою ћелію.

IV. Ньіова судба.

После три месеца ньіовогъ путаваня, єръ кадъ се нема новаца, онда се лагано и путує, дођу Мурило и Калдеронъ у Мадритъ. Калдеронъ почне писати и многа дѣла на светъ издавати, одъ кои и ако се ніє обогатіо, опетъ є живіо.

Мурило ніє Веласкеа у Мадриту нашао, и збогъ тога є радіо самъ онако исто, као што є и у Кадиксу. Онъ купи за єданъ дукатъ, кои є одъ Калдерона на поклонъ добіо, платна и фарбе и начерта цвеће и воће; ово є онъ продавао врло єфтино, незнаюћи за вредность тогъ рада. Чимъ се Веласке у Мадритъ съ пута повратіо, одма є Мурило къ нѣму отрчао и писмо му одъ отца Арсенія предао. Веласке врло га лепо прими и упыта га за цѣль. „Я самъ радъ подъ вашимъ надзираванѣмъ овде да учимъ, па после у Римъ да идемъ.“

„Я ти одобравамъ планъ и быћу ти на услуги. Одъ данасъ буди у моіой кући, као годъ и у своіой. Ты ученикъ быти неможешъ потоме, што имашъ такавъ даръ, да си одма у станю оно быти, што самъ я; айдмо дакле да ти покажемъ моя дѣла.“

Мурило є три године радіо не као ученикъ, већъ као искусный умѣтникъ. Затимъ оде у Севилю, да се съ отцемъ кои се онда тамо налазіо, помири. Съ почетка нико га ніє скоро ни гледао, но кадъ є у монастиру светогъ Францишка почео живописати, сви су му се дивили. Кадъ бы редомъ све живописе нѣгове описати хтели, заузело бы више месеци доста простора у овомъ листу — доста да се трудомъ нѣговимъ обогатіо и првимъ живописцемъ у Шпаніи постао. Умро є у Севильи 1682. — 3. Априла.

Риболовъ

или

I. РИБЕ У ИСТОРІИ ПРОШЛОСТИ.

Међу животиняма, кое одъ искони заузима место у исторіи образованости людске, принадлеже и рибе съ особитомъ важности. Ова важность тако є млого значећа, да намъ є нуждно исту подробно испитати, тимъ више што се садъ риболовъ, особито по некимъ пределима брзо у народной економіи узвишава, о чему се пре можда ни саняло ніє.

Кадъ су се іоштъ првобытни народи найпре страстнимъ ловомъ занимали, и текъ касніє послѣдовало є мирно землѣдѣліє, то можемо лако увидити, да су рибе прве животинѣ быле, кое є у свему оскудѣваюћій првобытный човекъ себи за рану тражіо. Безаштитна природа рибе морала га є на то нарочито побудити, почеме су шумске животинѣ больимъ одбранителнимъ средствама снабдѣвене, одъ кои є не мало зазирао; съ друге пакъ стране одвео бы га овай на дивлѣ зверинѣ ловъ у доста одъ свогъ обиталишта удалѣна места, а ово бы и потоме тежко было, што по првобытнимъ шумама никаквы путова, никаквы става было ніє. Свакимъ є другчіє было съ рекама рибомъ изобилнимъ. Човеку є сама природа тай воденый путъ крозъ горе и стене раскрчила. Тимъ путемъ могао є онъ по вольи напредъ путовати, али се опетъ могао и безбрижно своіой колебици повратити. Све ово скупа узевши увиђамо, да су се првобытни люди край река населявали; къ томе и то долази, што є човекъ течнимъ овимъ елементомъ жеђъ гасіо, и што му є у зготовленю єла посредственикъ было. Касніє текъ, почемъ є човекъ свою хитроћу и трпельивость у риболову изоштріо, почемъ се у свою снагу и поуздати могао, касніє велимъ могао се у други ловъ упустити. Па и у овоме опетъ му є река на руци была. Овде є дивлячь изъ првобытне шуме долазила, да жеђъ загаси, и овде є нарочито онъ исти съ онимъ средствама уловити могао, съ коима є и рибу у води ватао — съ лукавствомъ и трпельивости. Ови основи безъ сумнѣ први су, што су люди првобытни седишта край реке имали; доста су и потоме знаменити, што су важность рекама чрезъ толико векова одржали, и што су у данашнѣмъ образованомъ веку іоштъ већу и новію дали важность, коя ће за навекъ остати.

Тежко є дакле веровати, да првый ловъ ніє на душевный даръ човечіи подѣйствовао. Докле є годъ првобытна шума човека своимъ плодомъ ранила, дотле є морао онъ као дете остати. Безстрастно билѣ, кое му є безъ икакве обране на услуги стояло, ніє му никако дубльій раздоръ у душу уселити могло. Єдна животиня са своіомъ окретности была є у станю човека довести, да му крвь узкипи, да му страсть узбуди, и да му сва она умна свойства покрене, коя су въ набавляню свое скотске користи посве нуждна, као: лукавство, трпельивость, обозрителность, смотреность, окретность, нарочито умно напрезанѣ. Што се садъ збыва, то се и пре толико векова у души човечіой догађало, почемъ се природа нѣгова само изображава, али се никако у другу суштность непретвара. Неугодность, као што му є и сама радня, ветрове и непогоде подносити, то є и данасъ свойствено рибару. Онъ є ћутльивъ, као што посао нѣговъ захтева. За свакій другій радъ неспособанъ, налази као и ловацъ задовольство у ћутльивой нарави. Ово се морало и водъ првобытны народа примечавати. Како велика тишина шумска, тако и рибарство и ловъ, на самомъ

нѣговомъ лицу упечатило є ћутљивость, у коіой се опетъ натрено срдце налази, любеће независимость и слободу.

Безъ сумнѣ є одъ ове велике одъ природе зависимости произишла прва ограниченость ума спроћу човека. Подобно роди, коя усамлѣна само по риту шврля, єръ іой доста простора потребує; подобно кукавици, коя збогъ прождрљивости нетрпи другу кою у околини, ніє ни првобытный човекъ равнодушно гледати могао, кадъ кои границу нѣгову прекорачи. Сурово є насиліє пре, него мирно споразумлѣнѣ, у почетку границе између фамилія и племена опредѣлило, и то є прво народно право, шта више ово се потезало и у доцнія времена, нарочито у прекомерно-тежећой Холандской, Енглеской, Немачкомъ саюзу и другимъ приморскимъ областима.

Узаимична ова одношеня зависимости сама по себи доказую, да є риболовъ у толико већма напредовао, у колико є землѣдѣліє и скотоводство назадъ остало. То є побудити морало човека, да силу изобретеня на риболову покуша. То га є подпомагало, кадъ є прва орудія изналазіо. Допустити се мора, да су ова прва орудія заиста проста морала быти. Но кадъ и данъ данасъ на Робинзоновомъ острову простъ заоштрлястый штапъ у место плуга служи, коимъ островлянинъ истина съ трудомъ али опетъ землю оре, зашто се небы могло узети, да су и рибари подобнимъ орудіємъ првый путъ рибу ватали. По огромнимъ рекама Америке Индіянци и данасъ таковимъ дрвенимъ ражнѣмъ рибу ватаю, а тако исто и староседіоци Аустраліє. Доста є времена протекло и у саданѣмъ образованомъ свету, докъ су то дрвено орудіє съ гвозденимъ променили и съ млогимъ краковима правили, коимъ и садъ у Русіи велике сомове пробадаю башъ у онай паръ, кадъ вешто преко язева прелазе. У почетку дакле были су ови ражнѣви по свой прилици заошилясти, на връу съ кременомъ снабдѣвени, доцніє съ рибньомъ кости или рибньимъ зубомъ, а млого касніє съ металомъ; на овай начинъ мора да се и стрела усавршенствовала. У вишой текъ образованости ступила є удица на место тогъ старогъ орудія, и ово доста доказує, да су садъ и за раву риба дознали. Да прве удице нису могле быти као данашнѣ, природно є. Куке одъ кремена, школьке или птичіи ноктію; ове последнѣ и данасъ у новой Холандіи употребляваю; куке одъ костію коима се Алеути служе; куке одъ заошилясте смреке, као што Лапонци имаю. За овимъ є слѣдовало бацанѣ стрела на рибе, коє и данасъ Отомаки на Ориноко чине; премда и планински народи у Европи пастрмке изъ пушке туку. Найвећма є пакъ риболовъ узвисило изобретенѣ мреже. Да се човекъ на паучину угледао и по ньой прву мрежу начиніо, нема сумнѣ. Садашня пакъ мрежа одъ бильны конаца найкасніє се текъ появила. Прве мреже правили су одъ зверске коже. Изобретательи пакъ мрежа одъ бильногъ конца єсу Индіянци и Япанци. Начинъ, коимъ се садъ єгулѣ ватаю, може се за найстаріи узети; єръ овако су Европляни све рибе уобште у стара времена ватали. Нетреба ни то заборавити, да млоги народи трую рибу, кою после на површини реке мртву ватаю; но овай начинъ никако се одобрити неможе. Често међу люди и саму рибу на удицу, да друге животиньице ватаю, као што су некада са соколовима друге птице ватали.

Описуюћи овако риболовъ, могао бы ко' помислити, да су се сви народи радо съ риболовомъ занимали; но то ніє свуда тако было. У Грчкой было є недостойно слободномъ човеку рибе ватати, премда су іоштъ и у то време удицомъ кадъ и кадъ увеселенія ради рибе пецали. Ахейски юнаци предъ Троіомъ, премда су край мора настанѣни были, опетъ нису рибу ватали, єръ су то єло сасвимъ за просто сматрали. Напротивъ Римляни су у време раскошія робове у реке бацали, да бы само сигурніє неку врсту чикова ватали; шта више и у самой Европи мртве животинѣ у воду бацаю, да бы исту цѣль постигли.

Кадъ су се дакле стари класички народи тако съ риболовомъ занимали, то морамо мислити, како садъ у изображеной Европи иста радня напредує. Стари су народи оружаномъ мишицомъ славу добіяли, напротивъ садашньи приморски Европляни съ мрежомъ у руци. Ово засведочава Холандска, немачка Ханза (саюзъ) и Енглеска. Харинге и бакалари (врста рибе) узвисиле су ове државе. Кадъ бы ово подробно описали, нуждно бы было целу исторію ставити. Само то споменути можемо, да приморске државе збогъ своє величине само харингама треба да благодаре. Ватанѣ харинга на прибрежіяма Скандинавски миліонима давало є за време католички поста; — ватанѣ харинга наоружало є ону флоту, коя є кралѣве збацивала и намештала — коя є целу Европу на опрезу држала. Харинга є узрокъ, што су се Енглези 1652. год. съ Холандезима заратили, кои є убиточный ратъ за трговину целогъ 17. столѣтія траяо. Рибе, назване бакалари, быле су, збогъ кои се Енглеска флота кодъ прибрежія Новогъ Фунланда съ прекообичномъ опасности борила. Овде є Енглеска темель своіой величини положила — то є узрокъ, што є она владательица на мору постала — што є найзнаменитія приморска места у целомъ свету заузела. И ако є она животиньица као бывша самовладательица у найновіє време скучена, опетъ іой та слава остає, што ће се навекъ споминяти.

II. РИБЕ У ИСТОРІИ САДАШНЬОСТИ.

Кадъ годишньій приходъ одъ риболова само у Енглеской на 80 миліона франака износи, то є ясно доказательство, како ова радня данасъ у образованомъ свету напредує. Мы ћемо навести оне рибе, коє су неке и неке народе обогатиле. Прво долазе макреле и тунци; ову последню само у вароши Палермо ватаю 4000 людій на 1000 чамаца. Рибари ови имаю своє лекаре, чиновнике и єдногъ свештеника. Годишнѣгъ прихода дає вароши на 200,000 талира. Другій родъ риба назване макреле понайвише се у Атлантскомъ океану и сѣверномъ мору налазе. Да є овай риболовъ одъ велике важности, доказує она распра 1852. год. између Енглеске и сѣверне Америке, догодивша се; и да се нису лепимъ начиномъ помирили, дошло бы до онаквогъ крвавогъ рата, као што є некада између Енглеске и Холандіє збогъ харинге было.

Но іоштъ већма ватаю рибу названу бакаларъ. Ова осушена назива се штокфишъ; налази се понайвише у

приморју Норвежком, Исландском, Лабрадорском и Ново-Фундландском. Ова е риба единствено учинила Енглеску силном морском државом; еръ несамо што одтудъ извучене морске добіа, већъ и великій приходъ има. Године 1814. было е чистогъ прихода на 20,000,000 фор. сребра; но садъ е ово све припало Американцима и Французима, а Енглезима е остао Лабрадоръ, где се опетъ преко 20,000 людій сь овимъ риболовом занимаю. Американци су 1831. год. 250,514 центій суве и 102.770 буради посолѣне штокфиша извезли земљ за 1,050,000 долара продали (единъ сребрн доларъ чини 2 фр. 31 к. ср.) Норвежка одъ свію уобште риболова годишњегъ прихода има на 7 миліова фунти штерлинга.

Остао намъ іошть о харинги говорити. За њено чудновато преселяваньи знали су морепловци іошть пре одкритія Америке. У пролеће нагону харинге изъ леденогъ мора у своју постойбину и кодъ Исландскогъ примора узимаю две стране: једне покрай Исланда иду у Америку, друге у Норвежку. За харинге употреблава се единственно Шпанска со.

Истраживањъ чапљиски' гнѣзда у Обедской бари у Срему.

(Свршетакъ.)

Сутрадањъ дођосмо опетъ къ бари, где насъ цигањинъ радостанъ и весео дочека, и онъ предъ нама на своіой клади напредъ, а мы на нашемъ чамцу за воѣомъ, за поћеньаконъ. Дошавши до гнѣзда' ништосмо шта и видити: на Иванини гнѣздо до гнѣзда, овде плаве чапље, онде мале беле, ту воѣне, тамо подаље десно жуте чапље, лево кашикарке, спредъ одъ ражали, остраг одъ малогъ воденогъ гаврана или кое друго; само одъ велике беле чапље немогосмо наћи гнѣздо, премда исту птицу могосмо видети међу осталима. Овде бише видети на стотине и стотине гнѣзда' и на разповрстин', да бы њима могао тачније натоварити. Мы узесмо ја, колико намъ бише воля и потреба, одъ кои' споменутый мой пріатель, Г. Зелеборъ понесе са собомъ у Бечъ за царскій музеумъ и за излежењъ у новопронађењимъ њима за леженъ, а тако и птица', одъ кои' много налозисмо. После, како смо све пронотрали и уверили се, када за кое чапља носи, и кое е одъ кое гнѣздо, одосмо на друго место ближе Купинова, где се исто тако као и на ономъ првомъ многе чапље гнѣзде. И на томъ месту нађосмо много гнѣзда и ја, али беле велике чапље гнѣздо ни ту ненађосмо. Десетакъ дана' бависмо се ово баре пронатражоћи начинъ живљења ондашньи' ратска' птица, и како се гнѣзде и легу. Полазећи Г. Зелеборъ понесе млады текъ излегнуты птица разне врсте, кое се и садъ іошть налазе у царскомъ врту, у Шенбруну у Бечу, и како самъ се главомъ недавно уверіо, лепо напредую, као да су у своіой домовини, у Обедской бари у Срему.

Године 1854. у исто време, месеца Маја, опетъ не посети Г. Зелеборъ, те опетъ потражисмо по истой бари чапљина гнѣзда, као и лањске године; но ненађосмо гнѣзда на истимъ местима, него вешто далѣ. Велике беле чапље нисмо летати по бари, али гнѣзда њихова као и лани, немогосмо никако наћи. Потомъ чувши одъ шумара Вуковића изъ Бољевца, да се велике беле чапље гнѣзде и легу у риту манастира Фенека, пошљемо га тамо, и онъ повади младице изъ гнѣзда и донесе намъ ій, кое Г. Зелеборъ однесе у Бечъ за царску меажерію у Шенбрунъ, кое самъ птице недавно тамо видіо, и кое такође добро напредую.

Текъ године 1855., опетъ у месецу Маю, одемо я и Г. Зелеборъ потражити гнѣзда те велике беле чапље у риту манастира Фенека, где ій неколико и нађемо. У истомъ риту нађосмо гнѣзда и одъ друге врсте чапљій, као што ій налазисмо и по Обедской бари; али велике беле чапље гнѣзда ненађосмо међу гнѣздама остали њихиы рођакиня, него одъ овы повешто удаљено, и различито е одъ други'. Велика бела чапља свое гнѣздо гради, савивши преломљене вршке одъ трске тако, да се сломљена и савіена трска нагомилана види, усредъ гомилице ове чврсто слегене удеси ова шупљину гнѣзда зграђену изъ Іовови граничица и трстике, и понешто е обложи шашомъ, носи ја, колика су кокошіи 3. до 4., кое су белкасто-плавкаста, прелиставши на зеленкасто, налику су скоро на ја плаве чапље. Да бы ій човекъ могао разликовати одъ последньи', вала гледати, да ли су подъ пустима рапавіе љуске, и веће су скваване по љуски, него у ја плаве чапље, што се лако може применити ситнозорнимъ стакломъ (микроскопомъ). Паре се месеца Априла ове чапље, а за три недељ излегу своја ја. Младићи њихови постану полетарци за 20 дана', те тако ова чапља за шестъ недели дана' носи, леже и подигне свое младиће на крила, и за цело то време одъ шестъ неделя дана и дању и ноћу деру се и крче скоро непрестано, да е немило слушати.

Иртвачка пароња у Лондону.

У пароши, у коіой има више жителя, него у гдекомъ немачкомъ краљевству, где су толики људи у три географичне четвороуглове миљ сбіени, и где се људи већъ одъ две тисуће година непрекидно рађаю и умиру, подиже се пре некогъ времена важно питање: „Шта ће мо съ нашимъ мртвацима?“ Некій немачкій трговацъ предлагао е, да се напеку, и тако да се одъ њи свеће ваде, остатци да се спале, што бы се тимъ начиномъ вишбрже у елементарна вештества разтворили, кои бы после у каши и воздуху грађанима и усевима одъ ползе била. Дакле, да људи свое њиве гное преминувшомъ браћомъ и преминувшимъ сестрама. Заиста лепа народна економія! —

После дугогъ лупаня главе, после дугогъ препираня и саветованя найпосле састави се дружтво, кое одкупи за гроблѣ 2200 ютара землѣ, одприлике двадесетъ енглезски' миля одъ Лондона, єдну поляну, коя є одъ метежа светскогъ бреговима заштићена. Велика часть ове поляне буде брзо лепомъ желѣзномъ оградомъ заграђена, съ дрвећемъ засађена, путовима испрекрштана и освећена. То гроблѣ названо є „Некрополисъ Лондона". Тако исто подигоше се брзо и цркве съ капелама и звонама.

Нова та мртвачка варошь у почотку се слабо населявала, али садъ скаче свакидашнѣ растенѣ готово у геометричнимъ пропорціяма. Свако ютро после 11 сатій полази дугій редъ кола на желѣзници са путуюћимъ и съ мртвацима у нову, тиху, сунцемъ осветлѣну варошь, остави тамо нове населѣнике, а путуюће носи натрагъ, одъ кои после съ временомъ єданъ за другимъ последнѣ путованѣ на желѣлници предузме, те да се у новой вароши за навѣкъ стани. Тако дакле одлазе свакиданъ кола на желѣзници съ мртвацима у нову варошь Некрополисъ, тако да се мртваци могу хвалити, да се као найвећа господа на особитимъ колима возе. Осимъ тога са врло малимъ новцемъ свршава се ту погребъ, што є иначе по другимъ местима несравнѣно скуплѣ. За седамъ талира готово добіє ту мртвацъ свой сандукъ, подвозъ за себе и за повратакъ пратилаца, као и обиталиште за цело време нѣговоъ раствараня.

СМЕСИЦЕ.

Политика.

Єданъ Французскій листъ овако описує политику: Фурія политика има чело одъ туча, срце одъ стене, уста одъ желѣза, руке кое те као зміє стежу, духъ Сатане, а у своимъ мозгу толоко бора', да ій ни самъ Докторъ Галъ небы могао развити. Ако іой уста произносе миръ, то іой око предсказує ратъ; нѣнъ є престо' олтаръ одъ сломіени скиптрова и разлупаны діадима, и предъ ньомъ безпрестанка гори сгорелиште (der Scheiterhaufen), подраньивано наизменце часъ людма, а часъ благомъ.

Две певачице.

Кадъ є певачица Габріели у Петерсбургъ ишла, дочека є царица Екатерина врло милостиво: „Како да ти платимъ лепо дете, што си изъ Неаполя къ нама управо тога ради дошла, да насъ веселишъ? шта ћешъ искати, да преко године овде останешъ?" Вы сте одвећъ милостиви, Ваше Величество," одговори певачица. „Я ћу морати ове зиме многе новце за кожне альине издати, а ночемъ самъ сирота певачица, то мислимъ да се Вашемъ Величеству нећу скупа учинити, ако 20,000 рубаля поиштемъ." У оно доба баше овакво захтеванѣ нечувено, а певачица є ту суму съ найвећомъ ладнокрвносћу изговорила. Царици прелети облачакъ преко чела, устне іой задркћу презренѣмъ, а очи іой се засветле, ал' све то опетъ прође у тренутку. „Я самъ се," приповедала є касніє Габріели, „яко препала, и каяла самъ се искрено, што самъ онако царици одговорила, али опетъ предъ лицемъ дворника небы была за овай светъ одъ мога захтеваня одустала." „Двадесетъ тисућа рубаля," повтори царица протегнуто, „остаешъ ли при твомъ захтеваню? За те новце могу имати два фелдмаршала." „Кадъ є тако, Ваше Величество," одговори певачица съ непоколебимомъ ладнокрвносћу, „а вы ангажирайте два фелдмаршала, кои уму певати." „Я незнамъ," приповедала є касніє Габріели, „какавъ ме є Демонъ за єзикъ вукао; доста да самъ себи у томъ тренутку, кадъ су речи излетиле, Сибиръ представляла." Но певачицу є срећа пратила. „Ты си дрзновена дете мое," продужи царица, „но почемъ си сама себе тако яко оценила, то ти нећу ништа одкидати, и ты ћешъ ми быти толико драга, колико два фелдмаршала."

Подобанъ одговоръ дала є некадъ славна певачица Шредер-Девріянъ кралѣвско-саксонскомъ министру кадъ іой є приметіо: „Та вы имате годишнѣ 6000 талира, колико и я као министеръ а опетъ сте само певачица."

„То є истина," одговори она, „али да когодъ потражи, нашао бы наскоро двадесетъ учены людій, кои бы могли оно вршити, што вы вршите; но кадъ бы хтели само петъ немачки' певачица потражити, кое бы оно вршиле, што я могу вршити, то бы ій морали дуго тражити."

Ратъ противу пацова.

Да бы се якомъ плођеню пацова на путъ стало, комисія у Паризу, коя се за здравлѣ тамошньи жителя стара, прописала є было єдномъ сто франака награде за тисућу пацовски' глава. По краткомъ времену, т. є. за 14 дана донесу люди 21,000 пацова, и зато буде издано 2,100 франака. Комисія є томъ приликомъ и себи нешто у џепъ спустила, што є за продане пацовске коже одъ рукавичара добила 2,400 франака. — Шта бы таква комисія одъ пацовски' кожа добила у Београду, а нарочито изъ долнѣ турске вароши? — Та бы се морала за кратко време обогатити, а особито, што бы могла сама и коже чинити.

Маска за маску.

У найславніє и найдаровитіє народне позориштнике, кое є Русія имала, спада Нарыковъ Дунтревски (умръо 1821. у 85. години живота). Онъ є быо любимацъ Царице Єлисавете, а после Екатарине II., коя га є год. 1765 у Французску и Енглезску послала, да се у вештини кодъ найславніи тадашньи позориштника Гарика и Лекена изучи. Ови му по краткомъ времену постадоше найискреній пріятельи. Єдномъ пооди са Лекеномъ Гарика и овай му покаже свою вештину, кою су стари Грци и Римляни само маскомъ представити могли, т. є. єданъ му се образъ смеяо, а другій плакао — вештину, о коіой се уобште мислило, да є физично немогућа. При угледу ове велике вештине

наеданпутъ пребледи Дунтревскій, цело тело нападну му трзаюћи грчеви, и онъ се као мртанъ на землю стропошта. Лекенъ и Гарикъ притрче му уплашени у помоћь, но садъ ій никотъ мнимогъ болестника увери, да е овай — Гарикову вештину са подобномъ вештиномъ вратіо. —

Старо време.

У пређашня времена было е истина манѣ новаца, али се онда новацъ болѣ и почитовао. Нетреба се нимало чудити, што е свадба едногъ князя у то време само 40 талира стала, при свемъ томъ што су млоги страны княжеви съ ньіовомъ свитомъ позвати. Године 1524. Херцогъ Саксонскій Ђорђе удавао е кћерь свою за Іоахима Бранденбуржкогъ курфирштa; онъ е позвао многе госте на вечеру, и кадъ е одъ свогъ домаћегъ секретара поискао рачунъ одъ трошкова, овай му рекне, да е свега 8 талира потрошено. — Надничаръ е у то време добіао едну крайцару или три феника. — Године 1541. некій великашкій синъ учећи се у Ерфурту, потрошіо е за годину дана заедно са префектомъ 23 фор. и 4 кр. а префектъ е добіо 3 фор. за годишню награду. Ово време нико одъ насъ доживити неће.

Логогрифъ.

речь одъ деветъ писмена.

Писме 45414:

Лепа гора, кою песма слави;
Развалине іоштъ носи на глави;
Славный градъ іой с' чело ногу бели,
Што отровной одолео стрели;
Будућность се садъ на нѣга смеши,
А свобода за сужанство тѣши.

Писме 89;

Евангелистъ съ моимъ знакомъ с' пише;
Я те ранимъ по судбини съ выше,
Съ тобомъ делимъ труде и неволѣ,
Па ме опетъ ножъ твой клетый колѣ.
Кадъ се звезда надъ Божествомъ роди,
Я бы сведокъ чуда у природи.

Писме 14674:

Гласомъ будимъ у колевки зору
Кадъ све живо спава іоштъ у двору;
Моя песма сладко те поздравля
Кадъ се животъ на земльи понавля;
А кадъ лето къ есени се клони
Чудный нагонъ одъ тебе ме гони.

Писме 198:

У лонцу ме леня мачка тражи.

Писме 259:

Я ти звонимъ, ал' шта сань, потражи,
Близанци смо свагда у природи
Одкадъ земля око сунца броди.
Суседъ намъ е зракъ позаймлѣнъ съ неба,
Круна землѣ насъ по нужди треба.
Безъ насъ образъ величества гине,
Искру Бож'ю у нѣм' тиште тмине.

Писме 2674:

Скупъ оруђа', што спріобшти мысли.
Што намъ дела и безъ кньиге числи,
Што гласове небесне изводи,
Людско срдце у свове заводи.

Писме 3454:

Лепо дрво изъ туђега света,
Што за осамъ месецій све цвета;
Трећегъ лета ситанъ плодъ приноси,
Ньимъ се данасъ и рита поноси;
Атина га съ Римомъ ніе знала,
Съ ньимъ Европа с' касно упознала;
Живце крепи, вареню помаже,
Али гдекомъ и здравлю одмаже.

Писме 396:

Врана птица, али лепо пева,
Свирку прима к' питома шева.
По шиблю се понайвише вере,
Те се чудишъ, како с' неподере.

Писме 3214:

У ньой вране, слепи с' миши легу,
Некадъ су е дизали на брегу
Штитъ к'о тврдый противъ люты стрела,
Данасъ гласи славе и опела;
Домъ се Божій ньоме лепо краси
К'о невеста съ накићены власи;
Съ облацима рукуе се често,
А кадшто е громовима престо'.

Писме 81467:

Самимъ Богомъ людима е дана,
Зато треба да е поштована.

Писме 59643:

Жртва Богу, када срдце пуца,
Или чувствомъ умилѣно куца;
Нѣга сбира буба у пролеће',
Те у нѣга сладку рану меће.

Писме 6984:

Србльину е птица злослутница,
Светломъ дану іоштъ невиде лица,
Даню с' кріе, а ноћу излеће,
К'о знаменѣ узъ Богиню с' меће.

Писме 939:

Драгій каменъ, сузе га облажу,
Зраци сунца съ ньимъ се любко слажу;
У нѣму се светъ огледа целый,
Огледа се све што срдце жели;
Таинственый ту се огань склапа,
Што ти душу милиномъ разтапа;
Огнѣмъ гори, а никадъ незгара,
Земля ти се у небо претвара,
Кадшто опетъ лютомъ стреломъ рани,
Те ти тужно теку мутни дани;
Огнѣмъ пали и разтапа груди
Али слаби одъ нѣгъ стрепе люди;

Зверадъ кроти, тигра се повлаче:
Сила стреми одъ те силе вече.

Цело ти е: черта характера
И врлине ид' слабости мера;
Често т' ружи, и често те диже
Опасности кадъ се теби ближе.
Штедљивость се съ њоме радо дружи,
А найвише изкуствомъ се служи.

* * *

Айде певче несмомъ одговори,
На е лепой абуци намери.

и.

Анекдоте.

— Дворска будала Якова I. тужио се, како се некій дворанинъ заклео, да ће га убити, ако га іошть єданпутъ буде изсмеао. „Небой се мой драгій," рекне му краљ,„ „ако онъ то учини, биће другогъ дана обешенъ" — „Но я бы водео," одговори будола, „кадъ бы на єдакъ дозъ пре обешенъ био."

— Некій тайный саветникъ веома жестоке нарави, ніе се могао єдномъ због неке маленкости споразумети: „или самъ я лудъ, или си ты?" рекне найпосле служителю. „Та вы вальда не бы лудогъ служителя држали!" одговори му овай.

— Докторъ некій дао е авлію своју кадрмисати; кадъ е све готово было, позадоводинъ онъ съ послома ніе хтео майстору платити, рекавши му, да е то фушерскій посао, ко е земльомъ претрпао. „Охо, господинъ докторъ," одговори кадрмија, „та баръ вы знате, да іошть већи фушерски послова имаде, кои се земльомъ претрпаваю."

— Глупакъ некій ругао се єдномъ ученомъ човеку, што е велике уши имао. „Я признаемъ," одговори овай, „да су моє уши за човека истина велике, али морате и то признати, да су ваше као за магарца веома мале."

Земунъ. Ужасно злочинство ономадъ у єдномъ близу вароши лежећемъ винограду догодило се. Нашло се єдна умирућа и у крви лежећа 15-тогодишня девойчица необичне лепоте, страшно наружена и изсечена. Многи ударци одъ сикире ню су тако страшно изсакатили, да е она после неколико сатій съ душомъ се растала. Нити убица, нити узроковъ тогъ убиства до сада е изнађенъ; премда е сумня да се исто убійство чрезъ хотиће друго злочинство испунило.

Ономнѣкно, да имаде и за-
ітечи сокова;

ОГЛАСИ.

Зато умолнано свакогъ, да ко-
три на описъ єданпута.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ досада по увераваню найгласовитій лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а имено противъ

кашља, грипе, кіянице, пропуклогъ гласа, вратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, коп су узели тай сокъ, доказую, да немогу быти безъ њега и да само њиме нахо благодарити, што ихъ е олакшава боля и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найбол препоручује како малой деци, тако и найстаријихъ лицима; вкусъ му е врло пріятанъ.

Стакленцета су стейриского билькогъ сока бела, горе дугуљаста и са плавайимъ капцима, на конци као и на стакленцету пише: „Апатека код „леня у Градцу" и „I P A", добро су затворена, и на њима су подписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна е єдногъ стакленцета 50 кр. ср.; кадъ одъ два стакленцета немогу се слати. Што се заню и пошаго два или четиръ стакленета, то се разуми на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургайтнеръ, апатекаръ код „леня" у Градцу, и добити се може у Земуну у апатеки код „златногъ орла" Карла Трешчика.

1 (9—12)

ОДЪ КЊИГЕ, ВИШЕ ПУТА ОБЯВЉЕНЕ:

ЉУБОМИРЪ У ЕЛИСИУМУ,

прва часть готова е са штампомъ у толико, да се садъ башъ последный табакъ печата; а фигуре за ову прву часть готове ће быти за 15 дана, и тако ће се онда Г. Г. пренумерантима разаслати. Ово обявлюемъ за то, да свакій, кои жели имати овай найбољи и найсвѣй романъ сербскій, може поштати са пренумерацијомъ за 4 дванаеста на сваку часть, єръ како ће имена пренумерата печатана быти у овой првой части, то ће свакій моће му ихъ доћи у књигу. Пренумеранте прима књижара В. Валожића у Београду. Свакій скупитель ће 10 комадій пренумерована књига добиће 11. књигу на дар.

4 (1—3)

Ђорђе Станкъ.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 12. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Є 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Невеста.

Ово є заиста млого; ово се више не може трпити, господару! рече саветниковица Форстеръ, ушавши у писарницу свогъ мужа съ листомъ артіє у руци, — ево опетъ потраживаня накнаде за поразбіяне прозоре и провалѣну ограду.

Па колика є штета? упыта господинъ Форстеръ, равнодушно посао прекинувши, ко ли є штеточиня?

Ко другій него Леонъ, нестрпельиво одговори саветниковица! Онъ є бацаюћи котрль прозоре на кући у суседной башти поразбіяо, а скачући притке ограде баштенске поломіо, и ево рачуна одъ учинѣне штете.

Па вальда неће быти врло великій трошакъ? смешећи се одговори саветникъ.

Боже мой, заръ неће найпосле и на велико изићи оно што се свакій скоро данъ догађа?! Мени се чини, човече, да бы ты врло паметно поступіо, кадъ бы томе младићу укратіо непрестано читанѣ књига, єръ ако онъ одъ читаня књига грчки и римски списателя неће имати никакве друге ползе, осимъ самогъ упражняваня у тѣлесномъ двизаню по ньіовимъ наставленяма, онда я сматрамъ оно време изгублѣнымъ, кое се на то потроши, а тимъ више у погледу на нѣга, што нѣму у будућемъ нѣговомъ заниманю то ни найманѣ неће нуждно быти.

Тѣлодвиженіє младоме є човеку свагда нуждно, и тѣлесна окретность може често велику ползу принети. Што се пакъ тиче изучаваня стары класика, оно изображава и срце и духъ, и по томе є одъ неоценѣне ползе.

Могуће да су та упражняваня за мушкарце и нуждна, али што ти допушташ да и Енна у ньима участвує, то никако не могу одобрити, нити я видимъ какве одтуда за ню ползе.

Наша є Енна была слабачко, увекъ болешльиво дете, мила Албертино, а садъ іой се образи румене, и очи, иначе свагда замућене бывше, као две сяйне звездице блистаю. То іой ништа друго ніє дало, него тѣлесно двизанѣ у слободномъ воздуху.

Єсть, шетня, — противъ тога я немамъ ништа, одговори господа Форстеръ, али лоптанѣ, преко обруча скаканѣ, пужанѣ на дрва, и ходанѣ на штулама никако девойки не приличи! Одъ тога ће іой руке быти као у селякуше, а ходъ као у катане!

Ньой є садъ текъ дванаесть година, мила жено; до седамнаесте године, у коіой є я текъ намеравамъ увести у светъ, оставиће она саданьій, одъ тебе тако радо званый катанскій ходъ, а то тимъ пре, што ће ово све и овако само іоштъ неко врло кратко време траяти, єръ ће Леонъ скоро навршити шестнаесту годину, па ће се морати решити за кое му драго станѣ ради своє будућности.

Решити се за кое му драго станѣ? зачуђено упыта господа Форстеръ, — та я мислимъ онъ треба да буде трговацъ!

Требало бы, али ми се чини, да се склоности Леонове неће слагати са жельомъ нѣговогъ покойногъ отца; међутимъ я ћу ипакъ све покушати што могу, не бы ли га како приклоніо.

Али га нећешъ смети приморавати, живо рече господа Форстеръ; ни ты вальда ниси сметнуо съ ума, како є покойный зетъ чешће изражавао се, да му се сину у томе слободанъ изборъ остави?

Нећу га ни приморавати, добра Албертино. На то као туторъ ни права немамъ, али є опетъ моя желя, да онъ пође отчинымъ трагомъ, па башъ и саме кћери наше ради. Леонъ нѣжно люби нашу Енну, па ко зна шта є промисао о ньима заключіо.

Богъ съ тобомъ, човече, уплашено рече господа Форстеръ, — та Леонъ є суровъ деранъ; онъ небы нашу благу и нѣжну Енну срећномъ учиніо, а поредъ тога и иманѣ нѣгово ніє тако знатно!

Срећа се не састои у богатству! Ни мы нисмо были богати, кадъ смо се узели, шта више морали смо у нечему и скомрачити, па заръ нисмо были срећни?

Были смо истина, па смо и данасъ! — викне госпо-

ђа Форстеръ, загрливши у исто време свогъ мужа. Нека дакле буде како Богъ хоће, а осланямъ све на тебе, ты ћешъ знати све то найболѣ уредити. Ал' не бы, мыслимъ, с' горега было, да дете одма изъ куће оде, зато говори съ ньиме и убеди га да и самъ потребу тога увиди!

Саветниковица Форстеръ была е блага душа. Ніе, истина, имала душевны свойства у найвышемъ степену, али е ипакъ наквађала ту оскудицу прекомерномъ любави према своима, уреднымъ домоводствомъ, и веселымъ погледомъ, коимъ е свагда на околину свою пріятно дѣйствовала. Безъ знаня и саветованя съ мужемъ, кога е душевне дарове надъ своима преузносила, и коме е као супруга у свему покорна была, ніе никадъ ништа предузимала, и држала бы за грехъ, ако бы се кадъ и найманѣ нѣговой вольи противила. Любавь према мужу была іой е претежнія и одъ саме любави према своимъ единчету, своіой Енни, и ако се кадъ са мужевльимъ основима у одношеню на воспытанѣ детета ніе саглашавала, то му е такво несагласіе само издалека показивала, али никадъ ніе решително своє мнѣніе изрицала. Свогъ сестрића, младогъ Леона Кастела, любила е после мужа и кћери, найвећма, премда е опорочавала нѣгову суровость, и нѣгову наглу, буйну наравь.

Отацъ Леоновъ, кои е было имућанъ трговацъ, желіо е, да му временомъ и синъ буде трговацъ, али склоности и свойства овога као да нису оваковой родительской жельи одговарала. Нагао, несташанъ и лютитъ ніе имао нуждного трговцу стрпленя ни вештине умиляваня, и господаръ Кастелъ често бы замишлѣно махао главомъ, кадъ бы примѣтіо, съ каквомъ му синъ лютиномъ какавъ поле тежій посао не само самъ ради, него и одъ другога радити гледа. Іоштъ у раномъ детинству показивао е Леонъ знаке напраситости, еръ кадъ е едномъ господаръ Кастелъ, вративши се съ некогъ пута, донео еданъ великій сандукъ порцелана на даръ своіой супруги, отишао е Леонъ, видећи колико се люди муче, да поваде клинце изъ сандучногъ поклопца, да само небы скупоценымъ и трошнымъ унутра стварима какавъ вредъ нанели, по велику сикиру, и едва донесавши спусти ю предъ ноге едногъ радника, рекавши у найвећемъ нестрплѣню: удри, бога ти, томъ сикиромъ по сандуку, па га разби!

Кадъ е съ годинама оваква наглость и лютина кодъ Леона появльивала се, забринутъ више пута говоріо е господаръ Кастелъ своіой супруги: мени се чини, жено, да ћу морати коначно одустати одъ намере, Леона на трговачко станѣ приволевати, но найпосле радо ћу и то поднети само да се склоностима детета не бы насиліе чинило.

Ни у кући свогъ тетка, военогъ саветника Форстера, у кою е после ране смрти отчине гостолюбиво примлѣнъ, ніе младый Леонъ Кастелъ у своимъ дѣлима было ограничаванъ. „Я желимъ истина, да мой синъ за животъ избере трговачко станѣ, таква е была последня воля старога Кастела, али опетъ нека се нѣму савршено слободанъ изборъ остави. Я знамъ врло добро, колико бѣде и неволѣ може човеку у животу причинити наметнуто, склоностима нѣговимъ противно станѣ, па зато наређуемъ, да се сину моме, како му се шестнаеста година наврши, на волю остави, кое хоће станѣ да избере, а да се никако на ово, или на оно изключително приморава."

Леонъ е већъ было навршіо шестнаесту годину, и военый саветникъ и самъ држећи удаленѣ младића изъ више узрока за добро и саветно, намери опоменути га, да се реши за буди кое станѣ у грађанскомъ животу. Енна е раст'ла, и колико е годъ и самъ военый саветникъ потайну желю у прсима сгревао, единче свое са синомъ пашенога негда свезама брака скопчано видити, опетъ е желіо сачувати кћерь свою одъ опасности, кои бы се могла случити, ако бы се у срцу нѣномъ прекомерна наклоность према Леону прерано породила. За онда е она истина іоштъ дете была, али ако бы прекрасный Леонъ іоштъ кою годину у кући или ма и у истомъ месту остао, она бы нарастла велика, и лако бы се могло догодити, да се невина детиньска дружба претвори у ужасный пламенъ, кои бы іой срећу живота уништіо, а удаленѣмъ нѣговымъ све бы се то одклонило, па и сама она при нѣму нѣжна, али любави дишућа наклоность према другарици изменула. Леона ће красный полъ гледати, говоріо е у себи обозрителный отацъ, па ко ми стои добаръ, да неће ово или оно величественіе появленѣ мой благій и нѣжный цветакъ у сенку бацити, те ће после одъ горке туге самъ одъ себе свенути? Не, болѣ е, да Леонъ иде изъ куће, пре нег' што девойче позна любавь, а друго ћемо онда оставити нѣной срећи и времену!

Сутра данъ, башъ кадъ Леонъ са Енномъ после доручка изъ собе изићи хтеде, рече господинъ Форстеръ: нека засадъ Енна сама иде у башту, еръ съ тобомъ Леоне имаћу некогъ разговора.

Быће узрокъ збогъ какве штете, кою самъ учиніо, мысліо е младићъ, — вальда ме е тетка тужила. Могуће да е одекъ поразбіяни прозора, кои ћу садъ чути? Но шта было, садъ ће се и свршити! Иди само ты Енно доле, радостно девойчету окренувши се рече, — я ћу одма за тобомъ доћи!

Я имамъ съ тобомъ разговора о озбильнымъ стварима, кое се у тако краткомъ времену, као што ты мыслишъ не могу свршити, рече му военый саветникъ. Мой разговоръ тиче се твое будућности!

Мое будућности? зачуђенъ упыта Леонъ.

Єсте, твое будућности! Твой е отацъ тестаментомъ одредіо шестнаесту твою годину возраста као рокъ, кадъ ће се имати решеніе учинити за твой будућій животъ. Ты знашъ, како е млого твой добрый отацъ желіо, да ты подобно нѣму честно трговачко заниманѣ изберешъ. На томъ основу я самъ пытао еднога пріятеля у Хамбургу и могу ти сада ту радостну вѣсть саобштити, да е онъ склонъ тебе у свою трговину примити.

Жао ми е, любезный течо, што сте се трудили, одговори Леонъ, — я никако не мыслимъ на то место ићи!

Али Леоне, проговори госпођа Форстеръ, заръ теби ништа ніе желя твогъ покойногъ отца?

Знамъ я, да е то была желя могъ доброгъ отца, алъ знамъ и то, да онъ ніе хтео моимъ склоностима окове налагати!

У томе имашъ право, одговори му госпоѣа Форстеръ, иеня є покойный зетъ самъ чешће о томе говоріо, па тетакъ те ньне ни приморавати!

Леонъ љубко погледа тетку, па окренувши се къ военомъ саветнику настави говорѣ овако: Кажите вы сами, љубезный течо, есамъ ли я за трговца скроеъ? Вы ме и сами сматрате за напрасна и љутита, како ћу дакле я моћи имати страћења да се погађамъ и цеикамъ, и хоћу ли моћи я равнодушно подносити разноврстна замерања и покуђивања муштерійска? Па іошть кадъ бы ми жене дошле, и по своемъ обычаю по десетъ, по двадесетъ комада захтевале, — не бы ли я по моіой ћаглости неучитивость какву морао показати, кадъ бы ове о овой матерји да є врло танка говориле, ону мустру опетъ старомъ вошньомъ називале, сиему ньне назавале и све омаловажавале, па и опетъ све ньно и ково комаѣе ни уследъ захтевале, и найпосле, кадъ бы ньъ и свъ дућанъ предъ ньима распростръ био, отишле, ни єдиога рифа не купивши?! Не, сладкій течо, трговацъ ниподошто и никадъ! Трговачко є стање єдно занесено и мучно стање, кое меня ни найманѣ по волји ніе!

Што се болтарія и ситничара тиче имашъ и право, али ко те тера да морашъ быти болтарія? Твоі є отацъ быо трговацъ и добро є стоіо; быо є почитованъ и обште любљенъ; быо є човекъ чувствителанъ и честолюбивъ, и опетъ се, колико я знамъ, ніе никадъ упређесъ назаіо. Мой є отацъ быо комисіонаръ. У томъ стању принуђенъ є быо онъ велика путешествія чинити. Онъ є имао подпуно повереніе ономъ куѣа, кои є послове вршіо. Онъ ніе быо везанъ за писарскій астаљъ у болти, нити є стоіо за тезгомъ у дућану съ рифомъ у руци; кћеоваго животъ више наличіо на окретанъ животъ морепловца, него на гнилый животъ ситничара. О, я се и сада врло добро сећамъ како є онъ пративши се са дугога пута матери, кадъ бы га ова запитала: ајде кажи намъ, добрый отацъ, гди си свуда за ово време быо, — у обычной своіой простоти говоріо: Видите децо, я самъ ишао, као што знате, у Ню-Іоркъ, тако ми се случайно отвори радня съ Лондономъ, и како су ми послови у Ню-Іорку допуштали, тако ишао на време у Лондонъ, изъ Лондона на неколико недеља у Хамбургъ, одкуда самъ учињо єдньк скокъ и до Стокхолма. Затимъ самъ се опетъ вратіо у Лондонъ, те самъ тако на корист обратіо и ово време, кое бы у Ню-Іорку узалудъ морао провести. Кадъ є накъ ово право приближавало се, отишао самъ у Ню-Іоркъ натрагъ, и све наруџбине точно извршіо! Видите, течо, онъ є то звао: мало путовати! На таканъ бы начинъ заръ и я сколико се трговати, али другчіе никако!

На да шта ће одъ тебе быти? Та овде кодъ насъ до века не можешъ остати, да у гнилости векъ свой проводишъ, а къ томе знашъ да ни богатъ писи, кадъ ти є добрый али заковерный отацъ узрокомъ дукавогъ пріятеља већу часть имања изгубіо!

Моя намера и ніе овде у гнилости животъ проводити, рече Леонъ, зажаривши се у лицу, и ако ми вы и тетка одобравате, онда ћу вамъ казати, да самъ я већъ решіо шта ћу за будућност предузети.

Само немой преухитрити, сине, рече озбиљно военый саветникъ; учинити решеніе, одъ кога нам цео животъ има зависити, ніе баш тако лака ствар!

Писаль преухитріо, ве; текъ после дугогъ и зрелогъ размишљања решіо самъ се я, да ступимъ у морску воену службу, съ постојанством возраза Леонъ.

Сиако, шта си ты намыслио? упаљаше упыта госпоѣа Форстеръ, — морскій войникъ.

Хм, тихо проговори военый саветникъ, ты дакле желишъ као матрозъ ма на каванъ Хамбуржкій или Бременскій трговачкій бродъ отићи?

Леонъ се садъ іошть већма у лицу зарумени. Я мыслимъ, матрено проговори онъ, да вы мене никда нећете видити на трговачкомъ Бременскомъ или Хамбуржкомъ броду, исто као ни у дућану. Я самъ, као што знате, роѣенъ у Енглезской; мати ми є была права Енглезкиња, а отацъ опетъ иначе є познавства по свима краевима државе, могу се дакле надити, да ће ми се жели испунити, — я желимъ као морскій кадетъ на енглезку флоту ићи!

(Продужиће се.)

Клима у савезнимъ државама

и ићнъ утиивъ у начинъ живленя и обичае.

Кадъ какавъ Швајцерскій или Немачкій исељеникъ у Ню-Іоркъ дође, ненаглаши, да є тамошня клима яко различна одъ оне у ићговомъ отачеству. Но пошто се тамо стане, принети мало по мало разлику, коя га принуђава свое навике преиначити и найпосле, хтео не хтео, американскій начинъ живленя примити, на кои є у почетку викао.

Овомъ искусту уморяо се Европляни дивити, кадъо ньима почну размышљати. Они зиду, да су северо-американске савезне државе готово у истой ширини, у коіой є и средня Европа, и научени међу ньима опонимо се іошть, како су у училишту чули, да се исотерми или зоне єднаке топлоте іошть већма слажу. Зиду далѣ по искуству, да є зима у предлу Ню-Іорка и Бостона готово онако исто студена, као у предлу Француске, Базела и Пырина; а лето готово онако исто топло. Па опетъ изъ тога произлазу сасвимъ различна дѣйства, коя ньх се сасвимъ неповятна чине.

Да бы се дакле клима у савезнимъ државама точніе определила, изыћемо климатичный утиивъ и одтудъ произлазуће промене у практичномъ животу.

Немаће немогу доста да се начуде, како се тамо кошулѣ брзо суше и на найчешћой зими, тако да пранѣ тако само ползъ онолико траје, колико у Европи. Ово обстоятелство чини, те се тамо могу кошулѣ сваке недеље прати.

Но исте се жене опетъ диве, како тако лебъ, особи-

то на селу, брзо отврдне. Научене у своме отачеству, да за неколико недеља леба сиреме, тамо очаваю, видеће, да им леб, премда онако исто умешесан, после неколико дана тако отврдне, да се неможе ести. Оне бацаю кривицу часъ на брашно, часъ на воду, докъ се найпосле склоне, те по обичаю Американаца, баръ сваки другій данъ месе.

Но тамо су опетъ неке користи, коя' у насъ нема. Тако е плесанъ у ньи много ређи. Подруми, ако нису у кизи и у подводномъ месту, врло су добри, тако да се у ньима свако ествио воће и свака зеленъ много дуже и боље може одржати и сачувати него у насъ.

Тако су исто и обиталишта много сувља него наша. Прозори се несклапаю тако добро, као у насъ. Тако се Немци, привикнути у своіой домовини на кристализаціе по прозорима преко зиме, чуде, да тога у Америци чешће нема; а опетъ е у време Божића онако исто ладно, па и задніе него у Хамбургу и Мањхену.

Осимъ ови примечавања, коя у кругъ обичноґъ живота спадаю, има други', коя се здравля тичу. Я ћу навести само єданъ примеръ, колику промену у коси причињава луже задржаванъе у савозними државама. Тамо коса после неког времена изгуби много одъ свое влаге. Због тога е тамо много неђа потреба у помади и елею. Многи млади люди, кои бы се у Швайцерской или Немачкой при самомъ погледу на помаду ужасли, прибегаваю у Савозними Државама мало по мало къ помади, пошто неко време тамо проведу.

Тако се у занатима и вештина велика разлика примечава, одъ кои' ћу сано неке навести.

1. Зидари немаю тамо нужде, да своя озидана здания неко време оставе, да се просуше, пре него што ій за обитаванъе устуне. Текъ што е зидаръ извршо, ал' заиуштитель већъ се уселива безъ и найманъег стра'а, да ће ревматизамъ или какву другу исволю себи навући, као што то у нашимъ новимъ кућама често быва.

2. Молери соба могу много брже него у насъ подругиjутъ съ фарбомъ или фирнисомъ пређа, безъ икакве повреде у послу.

3. Напротивъ искуси столари, а особито они, кои орудія израђую, мораю много више на изборъ дрва пазити, коя израђую. Дрво, кое бы се у радіоницама искусны столара у Бостону и Ню-Іорку употребити, што бы попуцало.

4. Тако исто мораю столари много яче туткало употребити, него у Европи.

5. Напротивъ приметили су чинители кожа (кожари), да се кожа много брже суше него у Европи, тако да се мораю давати брзомъ сушењу у зимъе доба.

6. Найпосле могу и изъ могъ искуства естественоиспытательскоґъ навести. Познато е, съ какваимъ се тегобама морамо у Европи борити, да бы наше сбирке природны редкостій сакували; само съ кречомъ или другимъ успиваюћимъ (уйиваюћимъ) средствима, коя држимо у нашимъ галеріама, испади намъ за рукомъ, те ій одъ плесни сачуваномо, а особито у новимъ зданіма. У Бостону видио самъ сбирке одъ птица и сишуħи' животиња (сисара) по собама смештене, кое е гипсаръ истомъ изъ руку избаціо, безъ икаквы употребљены уйиваюћи' средства. Кадъ самъ надзирателю исте сбирке приметіо, да е штета што су тако скупоцени предмети квару изложени, одговоріо ми е: „Вы заборављате, да смо мы у Новой Енгдезской, а не у Европи."

Све ово прозитче, као што ће читатели и сами моћи погодити, изъ єдиноґъ само узрока, што е у савозними државама воздухъ много сувльій. Готово бы излишно было тако дуго, као што самъ чиніо, бавити се одъ ове особитости американске климе, кадъ небы резултатъ по видимомъ управо у противоречію было съ обичнимъ мнѣніемъ и казиваньемъ о клими ове земље. „Вы велите," возражавали су многи, „да е клима у савозними државама сувља, него у Европи, а мы знамо, да и тамо киша пада тако исто често и много, као и у нашой земльи."

И заиста, множина воде, коя у савозними државама у виду кише или снега пада несамо ніе мања, него и равна оной у Европи, ако ніе ишта и веća. Тако по найновіимъ известіяма пада у Бостону преко године множина кише одъ 38 палаца, у Филаделфи одъ 45 палаца, у Сенъ Луи одъ 32 палца; докъ у Европи множина годишње кише износи єдно за друго 32 палца у Енгдезской, 25 палаца у Француской, 20 палаца у средньой Немачкой, 17 палаца у Угарской.

Тако исто нема у савозними државама ни кишевиты дана мање него у Европи, изузимаюћи Норвежку и британске острове; напротивъ чини се, да ій има више, него у источной Европи. Зато е заиста нуждно, разасмити, да е покрай све множине кише, клима у свима савозними државама опетъ сувља, него у Европи. Узрокъ е врло простъ: При лепомъ времену атмосфера е тамо мање влажна, него у насъ. У тренутку, кадъ киша престане падати, и кадъ промена ветра лепо време поврати, падне тамо хигрометеръ (справа, коіомъ се мери влага у воздуху). У овомъ одношењу подобна е клима у савозними државама клими у алписки'ъ горама.

Лако е погодити узрокъ, што е клима у Америци тако сува. У Америци владаю, као и у Европи, западни ветрови. На морскимъ обалама Европе долазе ови ветрови благомъ обтерећени, коју су надъ Океаномъ добыли; због тога доносе обично кишу са собомъ. У савозними државама сасвимъ е противно. Западни ветрови приспеваю къ атлантской обали истомъ онда, пошто су преко велике части суве земље прешли и на томъ путу велику часть свое влаге изгубили, те тако ій и врло редко киша прати. Они су тамо оно, што су у насъ источни ветрови, кои су сувы и влаге жельни, што преко тврде земље къ нама долазе. Мы сви знамо, како се путови и поля одъ источноґъ ветра много лакше суше, него одъ западноґъ. У Америци прати наравно увекъ киша источный и сѣверо-источный ветаръ. Ко е было у Ню-Іорку или у новой Енгдезской, познае живчно врло добро бесилно честы сѣверны ветрова у прољеће.

(Продужиће се.)

Посета пекић фабрика у Манчестру и Штокпорту.

Осимъ Лондона нема вароши у целой Великой Британіи, кои бы имала веће упечатлевѣ на страница, одъ Манчестра. Одкако е света ніе было места Манчестру подобнога по нѣговой сноляшности, по памтени достойной радности, по обилности робе и по изложини дивны проналазя. Читалацъ, кои ніе видіо Манчестеръ, веће моћи сватити общтый преглед ове вароши, за зато ћемо найпре заедно посмотрити оне поедине предмете, кое ми е прилика дала видети. Кадъ се човекъ приближи овой необичной вароши и море та новы позива свеъ обасне, то съ почетка чисто се веселе усудити, да іой ближе приће, па шта више, страшна се невако погледати овомъ исполину и у очи, докъ найпре непочне разликовати поедине предмете и мило помало сваћати читаве части, па найпосле прегледа и само цело.

Найзнатніе су доиста међу осталимъ многимъ дивнимъ предметима, кои се могу видети у Манчестру, памучне фабрике са своимъ особитимъ раденицима и дивнимъ машинама; ѣръ су оне исте точка око кое се врае интересъ целогъ света. Тешко е навести све оно, пређе у людской исторіи нечувено, што е произвео Катунъ (памучно изпиранo платно).

На сто година пре, светъ ніе ни сањо, да ће се родити такавъ исполинъ, кои ће државе тако тесно скопчати, тако страшне новчане силе развити и једно краљевство, као што е Енгелеска, тако узбунити, и сада ким тай исполинъ као да е изникао подъ ударцемъ божіе стопе. Рачуна се, да годишнѣ улази у Енгелеску капиталъ одъ 44 милиона фунтій шперлинга (преко 500 мил. фор. само одъ памука.

Говорили су ми, да е найбољѣ уређена фабрика у оно доба была господара Орела у Штокпорту, „Orell's Mill" (орелова воденица). Енгелези понайвише називаю своје фабрике воденицама, и то због тога што е у старимъ фабрикама подобнимъ воденицама вода окретали машине, но то е сада само изузетакъ, одкако су проналли пару, као подвижњу силу. — Рекоше ми, да ће ћу у „Орелової воденици" моћи видети све найновіе поправке света. Чакъ и у ніне доба чине се поправке у машина за предиво и ткање, и одъ времена Харгреовогъ, Аркрајтовогъ, Кромтонобогъ, Витнаіевогъ и Ватовогъ, кои су господа вемало привела къ усавршаваню машина за памукъ, свака е десетина година донела по неко неочекивано, изванредно и постедица пуно искуство. — У обште е нѣній брой воденица досао до своє величине мало по мало, и разни нови проналазаи и нове поправке постигнуте су премењомъ; но споменути Орелова фабрика одликуе се управо тиме, што се она појавила одма у своіой садашньой величини полузнѣи се сама новимъ проналазашма, и што е но подигнутенъ само єданъ, и то по єдномъ єдитомъ плану. Она е свршени фабрика памука, а то значи, у нѣой се ради, части, пређе и тка суровъ памукъ, као што се донесе изъ Америке или Египта. У нѣой има до 1300 радова, кои су сви у єдной собн за ткање, и на њима раде 650 девоика, па душа одъ тій разбоя тако уи у пространой собн, као кадъ море удара у обалу.

Тако названый power-loom, т. е. механичный разбой, кои покреће парна сила, ради не само десетъ пута брже одъ обичнога разбоя и много болѣ; съ нѣга платно излази много равніе, што су ударци машинске више єднаки, него иначе одъ човечіе руке. На сваком power-loom-у изради се на данъ по комадъ calico (єдна врста памучне материе), у фабрики се дакле на данъ изради 1300 комада calico, или у години одприлике за 300 дана (одбіћени празнике) 390.000 ком. calico. У горњѣмъ одељењу куће опреде се толико, колико бы одприлике 50.000 лиња могло опрести обичнимъ вретенима. Има послова у обрађиваню памука, у кояма човекъ съ машинокъ изради у 12 стотина путій више; но да узнесно одсевно да се брзина рада само устостручи, то онда слѣдуе, да єданъ миліонъ людій данасъ у вуженимъ енгелескимъ фабрикама толико изради, колико су некада могли израдити 100 милиона људій; и по томе се може заклучити съ вероватношћу, да су они за 50 год. толико напредли и одткали памука, колико у скупу раніи човеческій родъ у читавомъ реду векова.

Ова е фабрика была одъ найбољѣ уређены, па опетъ бяше у њой ноздухъ сасвимъ загушљивъ. Улазшо сам се одъ узки простора и прозора изнеђу машина и налазѣи се точкова; но пятосу платномъ као ледъ цурio е одъй по своій прилици зато, да се небы тако ако исправно. Корпе или сандуци, у кояма се опредеъ памукъ по одељења носіо, были су одъ бијолске коже и клизили су по клизавомъ поду. До 200 стопа высокъ димнякъ стоно е узвишенъ поредъ фабрике, и кроз нѣга дизао се дим съ паромъ высоко у воздухъ.

Радъ нѣгово тражѣ, пропис о годинама по фабрики послуюће деце, накратко, сва определења по енгелескимъ фабрикама, парламентъ е узаконіо, и изводи изъ исты определења, стое прикована на свима улазима у собе, као н. пр. да су свете ковине „добрый петакъ" (великій петакъ) и божићъ, и осимъ тога да има још осамъ полузветковина, — да деца млађа одъ деветъ година несмеду радити по фабрикама, деца одъ деветъ до тринаестъ само по 9 сатій на данъ, а старія одъ 13 год. найвише 12 сатій.

Раздео овы 12 сатій прекоданъ наравно да е остављенъ господару фабрике, и по томе ніе свудъ єднако; у овой фабрици, кою сам ја посдио, было е следующій редъ; зими машина почне радити око 6 сатій изутра а престане око 8 сатій, да раденици доручкую; а доручакъ траје свега 30 минутій; после 8 сатій и 30 минутій настане опетъ машина, а у подне стане; у єданъ сатъ заподне, па ради до 4 сата и онда пію тей до 4 сата и 30 мин., а после тога настане опетъ до 8 сатій у вече. — Лети поче у 5 сатій и 30 мин., а остало е као и зими. Али сасвимъ ніе сметено съ тимъ, кадъ се пропуштеный посао ће да надокнади, т. е. ако се кои задоцни, или иначе посао пребребрене, то онда мора да нѣкои ово, што е у послу пропустіо, ако неће да му се одбіе одъ плате; па како маши-

на одъ 240 коня снаге ніе за свакога, да є може єднако покретати, то приликомъ томъ иде доста потежко. Да се сви предмети могу урадити, каошто валя, фабрике су разређене у оделеня, одъ кои свако има своґъ инспектора, кои саслуша и раденике у фабрики, ако имаю на што да се потуже. Па у томъ случаю да бы знали раденици, на кога имъ се валя обратити, стои у дворани написано великимъ словима: „Свакій, кои жели што писати инспектору у своимъ оделеню, треба овако да адресира свое писмо: и т. д.“ — Желити є, да се овомъ примеру енглески фабрика у многимъ случаима подражава; єръ како бы то добро было, кадъ бы простъ народъ могао чути у предсобіяма судова или по улицама, где и како треба да започне тужбу противу овогъ или оногъ. Колико ньи у народу незнаю начинъ, како да обтуже владателю когъ нѣговогъ чиновника!

Сва памучна роба, коя се у Манчестру ради и съ коіомъ се тргує, може се поделити на три рода. Прво долази Твистъ (памучный конацъ на машини израђенъ), друго бело или небоядисано памучно платно, а треће шарено или обоядисано. — Знаменито є, да се єднако одъ сва три ова рода платна износи изъ Енглеске за стране землѣ, или баръ за исте суме, т. є. одъ свакогъ рода одъ прилике за 6 до 7 миліона фун. штерлинга. За 30 до 40 мил. талира однесе се само у Немачку; но како се предиво све више и више у Немачкой уводи, то ће се по свой прилици исто променути. — Пунъ задовольства и науке оставіо самъ Орслову фабрику.

Преденѣ твиста и тканѣ беле матеріє довольно самъ гледао у Штокпорту и по другимъ фабрикама, и сада самъ желіо, да посмотримъ какву знатну фарбарницу. Овде се обично платно шара вальцима одъ жутогъ бакра (месинга), у коима се шаре урежу. Іошъ су ми показали у великой єдной печатньи за платно, као неку особитость, єдну преграду, у коіой су платно шарали панѣвима по старомъ обичаю, пошто су у ове найпре урезивали образе. Ту су радили понайвише іоштъ у сваги старци, кое є господаръ изъ сажаленя за тай посао узео, почемъ ій нинашто друго ніе могао употребити.

Печатнѣ ове за платно, као и многе фабрике у Манчестру кое немаю довольно наручбина, раде само по 6 сатій на данъ; и збогъ тога самъ у више преграда ове печатнѣ наплазіо на више сиротны безпослены раденика гди у тужномъ ћутаню седе око ватре кодъ димняка и грею се. „Господине! чисто човеку срце пуца одъ туге,“ рече ми надзиратель у овой фабрики, кои ме є по ньой водіо, „кадъ види ове бедне люде, кои чезну за посломъ, но мы имъ га неможемо дати, осимъ ако желимо быти банкроти. Мы имъ допуштамо зими, да се кодъ ватре могу греяти, и зато и седе садъ безпослени овде, гди бы они радо радили, и завидльивимъ окомъ гледе на другу половину свои другова, коима смо могли дати посла. И овде кодъ насъ больій кровъ имаю, него у своимъ колебама.“

„Ко сте вы?“ запытамъ я єднога старца, кои є седіо край ватре. — „О господине, човекъ безъ посла!“ — „А какавъ ванатъ знате?“ — „Я печатамъ платно древенимъ вальцима! па има већъ више месецій како самъ безъ после — „Па заръ вы ништа друго незнате чимъ бы се могли занимати?“ — „Ништа, господине! Я самъ учіо што вамъ реко, и то самъ быо целогъ своґъ живота, а друго ништа незнамъ. У сретна времена имао самъ єдну краву и башту, кою є моя жена радила и неговала; али летосъ умре ми жена и сво мое богатство упропасте рђава времена.“ — „Само неочаявайте, времена се могу лако променити!“ — „О нема надежде, господине! Мени є суђено да умремъ одъ глади. Нема надежде, нема!“ уздишући и с' дркћућимъ гласомъ дода старацъ, упревши свой погледъ у углѣнъ у димняку. — Докъ смо се ту іоштъ задржавали, уђе инспекторъ, и повиче єдноме: „Томо, — за тебе имамъ нешто мало посла.“ Сви погледе завидльиво но немо за усрећенимъ. — Изузимаюћи ове бедне люде све насъ є друго задовольило, као н. пр. беле матеріє разнимъ цвећемъ изшаране подъ вальцима, и после разне боє, кое с' почетка изгледаю тамно и неразговетно, али доцніє све ясніє и светліє кадъ прођу преко више руку, и напоследку засія чоя до 100 рифій дугачка у петъ и шестъ разны фарбій и са прекраснимъ и найвкусніє исплетенимъ цветовима. Рекоше ми, да се кодъ садашнѣ брзине у саобраштаю средствомъ гвоздены путова и парны машина, случаи, као што ће слѣдуюћій быти, не само могу догодити, него се и догађаю, особито у садашнѣ доба, кадъ се ради итно и брзо у найвышемъ степену.

Єданъ изъ Манчестра поручи другомъ фабриканту у Ливерполъ, да му нешто памука пошлѣ. Овай прими писмо у вече, и одма заповеди, те се извади памукъ изъ магацина у деньковима, као што є изъ Америке дошао, и сутра уютру око 3 сата пошлѣ га по неуморнимъ гвозденимъ колима у Манчестеръ, гди памукъ брзиномъ олує стигне, и у 7 сатій већъ га є фабрикантъ имао у своіой фабрици. Одма се деньковн отворе, памукъ извади и машини преда, коя га за тилый часъ раствори, растресе и очисти, после га преобрати у широка танка закривала, одъ овы буду поузане пантльике, кое се на 1000 малы валькова развуку у танке, фине конце, да 30 ханка долази у єдну фунту (єданъ ханкъ има 800 рифій.) Тако упреденъ памукъ дође садъ на разбое, и овы толико сврше до одласка последньи ватрены кола у Хулъ, да се у исто место на пробу послати може оной трговачкой кући, коя є юче платно наручала. Сутра яве изъ Хула да є матерія добра и наруче іошъ више, онда речена господа у Манчестру даду одма после свима раденицима те тако іошъ истогъ дана дође неко количество довршене матеріє у печатню. Ту се печата, осуши, углади, и савіє, па трећій данъ у вече после наручбине већъ се опреми у Хулъ првый 1000 комада памучне матеріє; а остало наскоро за овимъ.

Међу разнимъ малимъ и великимъ новимъ машинама, кое самъ видіо овомъ приликомъ, найвећма су ми пале у очи тако названи хидраулски ширкови за црпенѣ воде изъ катуна (памучно платно). Они су кутіє одъ бакра и са стране имаю многе рупице. Влажне се матеріє 20 до 30 комада наєданпутъ метну у кутіє, кое се после затворе и на машини парномъ силомъ тако живо и яко окрећу, да бакарне стране, што може быти яче притисну влажну матерію, и онда исцеђена влага протиче крозъ рупе. Наравно да су ове кутіє опетъ у другимъ кутіяма, да се пуређа

вода свудъ нерасипа. Рекоше ми, да су ту машину добили текъ пре 2 месеца и да є она найудеснія за цеђене влаге. И тако за кратко време извади се матерія изъ кутія зачудо сува.

Врло є любопитно было за мене видити и оно оделенѣ у печатньи, гди су се радила она парчета, коя се разашилю као образацъ (мустре). Ту є было до 3000 бакарны валяка са разнимъ урезанимъ образцима и као што ми рекоше, ту є само уложенъ капиталъ одъ 50,000 фун. штерл.; а то се слаже и са поєдиностима, єръ свакій такавъ валякъ готовъ и урезанъ може коштати до 10, 15 и 20 ф. шт. по разлики величине и тешкоће у резаню.

Образацъ єданъ обично се више неупотреблює одъ године дана, развѣ ако се людма особито допадне и кадъ нађе одзива у свету, онда се по нѣму печата и по две године; но то є, каошто ми рекоше, редкость. Начертательи и ликорезци, кои ове образце смишляю, чертаю и режу найболѣ се наплаћую одъ свію раденика; єръ ту се бираю люди не само съ оригиналнимъ и неисцрпимимъ даромъ у проналазеню, него и са подробнимъ познаванѣмъ хемичны научны грана, коє допиру до ньіовогъ рада; єръ ако ово последнѣ неуму споити са своимъ даромъ у проналазеню, то ће онда дати такве чертеже, коє фарбаръ неможе офарбати збогъ неподударяня две фарбе, ставлѣне єдна поредъ друге.

Енглези имаю доста знаня, но манѣ фантазіє и вкуса, и то є узрокъ што су врло често Французи по енглескимъ печатнама за свилу, памукъ и у тканю. Гди се Французи немогу наћи, ту се стараю набавити баръ найновіє француске образце, и множина людій живи отуда, што одма направи снимакъ са образаца у найновіє доба изишавши, кои се после у Манчестру печатарима продаю по скупе новце.

Печатня, у коіой самъ я было, и коя ніє найвећа у Манчестру, неке године израђивала є читавъ миліонъ и четвртъ памучни матерія; а садъ, кадъ употреблява само половину снаге, на неделю ради, као што ми казаше, до 12,000 комада.

Како є грдна фабрична радиность у Манчестру и околини, найболѣ ће намъ показти следуюће, коє вальда нигди у свету ніє.

Прорачували су, да у полупречнику одъ 12 енглески миля (не пуне три немачке) около Манчестра има до две стотине осамдесетъ варошій, паланкій, и села, коя све више или манѣ стоє у свези са памучнимъ фабрикама и свега имаю до 1. миліона и єдну четвртъ жителя. Ако продужимо пречникъ іошъ неколико миля, то ћемо добити 20 варошій одъ 20 — 30 иляда жителя, а многа места одъ 10 — 20,000 душа. По већой части представляю вароши, што се рада тиче, малый Манчестеръ; неке се могу узети за предградія Манчестра, почемъ ій гвоздени путови, кои се у Манчестру усредоточаваю, свезую съ ньіовимъ средоточіємъ.

СМЕСИЦЕ.

Лавъ се дає умолити.

Іосифъ Коломбертъ, доминиканеръ, допадне са своимъ другомъ робства у Африки. Єдногъ дана улуче они згодну прилику и побегну; после дугогъ путованя дођу до єдногъ рибняка, ово ій яко обрадує, єръ досадъ нигди нису на воду наишли. Но какавъ ужасъ! Изъ чбуна покрай обале лежећегъ помоли се лавъ! Стану као укочени одъ стра'; у крайнѣмъ очаяню обоица клекну предъ лава и склопивши руке стану га жалостнимъ гласомъ молити. Лавъ укоченимъ очима гледаше на клечеће, затимъ више пута заурле, но не яростно, већъ радостно. Ово путнике тако охрабри, да су се усудили покрай лава воде пити, сосуде напунити и далѣ путъ продужити. Лавъ є за путницима дотле гледао, докле ій ніє изъ очію изгубіо.

Расплођенѣ инсекта и риба.

Матица у теченію два месеца свакій данъ по 200 яйца снесе. Обична мува снесе преко лета 20 миліона яйца. — Свака фунта крмеза садржава у себи 70,000 скуваны инсекта (кошенила), а сваке године доносе изъ Америке у Европу 700,000 фунтій; по овоме дакле потребно є за тай извозъ 49,000 биліона таковы животиньица. — Шаранъ избаци 200,000 яйца; харинга 20,000 — 30,000; а штокфишъ 2 — 3 миліона преко године.

Анекдоте.

— Године 1738. одведенъ є некій човекъ у луду кућу, сбогъ тога, што є рекао, да ће се до сто година муньомъ писати, воздухомъ осветлявати, светлости живописати и паромъ возити. Па овай човекъ имао є право, єръ садъ има електромагнетны телеграфа, осветленя гасомъ, дагеротипа и парны кола.

— Нека богата али веома тврда госпоя тужила се градоначалнику на ту велику неправду, како є она у квартиръ добила якогъ и здравогъ гранатира, а нѣнъ суседъ малогъ и неякогъ добошара. — „То є врло паметно и човечно,“ одговори іой градоначалникъ, кодъ васъ треба да є на косту якъ и здравъ войникъ, єръ слабъ морао бы одъ глади умрети.“

— Наполеонъ, кои се Виланду (као што Груберъ у овога біографіи приповеда) изразіо: „Я сумнямъ, да є Христосъ икадъ живіо,“ направіо є было за себе, по речма Царице Іозефине, пророчиште одъ свои' чарапа, коє є у сумньивимъ догађаима за саветъ пытао. У таквимъ приликама седао є на подъ, скидао є своє чарапе и бацао ій є, єдну за другомъ са своимъ снагомъ, вичући: „Оћу ли? — или не?“ Ако є прва бачена чарапа найдалѣ пала, то є онда значило: „Оћешъ,“ а у противномъ случаю значило є противно. — Истина є дакле, да велики люди имаю и велики' будалаштина.

РЕБУСЪ.

(НАРОДНА ПОСЛОВИЦА).

Разрешенѣ логогрифа у 10. числу Подунавке.

„Просвета“ (Посвета, свест, вест, пова, прота, стар, порта, Тавор, театер, освета, пета, роса, свет,)

Следућа лица послала су намъ разрешенѣ логогрифа у 10. числу: Г. Пароѣ Василій Субботићъ. Г. Павле Поликарп и Г. Т. М. у Земуну; Г. А. Стефановићъ, чиновникъ у Београду; Г. Іованъ Пешићъ у Вуковару; Г. Тима Николићъ у Илинци. Г. Пароѣ Тимотей Брановићъ у Сенти; Г. Алекса Остојићъ, писаръ Окр. Суда у Шабиу; Г. Сава Павишићъ у Врнцу; Господичица Драгиња П. у Ст. А.

Кореспонденція.

Господину А. С. у Б. — Неможемо вамъ известно казати, где ћете моћи добити Стојковићеву физику, но извѣсно, да ће се у књижари Господина Валожића у Београду моћи добити, почемъ с то једина засадъ књижара, кои се србскомъ назвати може. У осталомъ познато, нашто вамъ управо Стојковићева физика, кодъ несравнѣно болѣ и сапршеније физике Г. Др. Вука Марковића, у Београду год. 1852. печатане?

Господину Р. С. у Б. — Чудно с наше захтевање! — Нашъ слуитель има другогъ посла, а не тражити придпишчика, кои вамъ с довлкогъ иса украо. — Пошедите васъ другимъ съ таквимъ захтеванѣмъ.

Господину А. Т. у Б. — Сва числа новогъ течаја Подунавке послана су као пава, тако и одъ васъ скупљаних предпосѣника, и зато васъ молимо, да намъ одъ недавно лица новце за предплату пошљете и заедно

ій съ вашомъ предплатомъ прско Мелентића поште што пре пошљете.

Господину І. П. у В. — „Паришке тайне,“ одъ кои с треба и четврта свезка за разшиљанѣ спремна, продужѣе се истомъ овде, кадъ се довольно число предпосѣника сакупи; єръ издатель се на извѣсть увєрио, да се врло свезка као разпродала, а други и данасъ безъ икаква прекида траје.

ОГЛАСИ.

Опомињемо, да иколе и ошлични сокова;

Зато умољавамо свакогъ, да потри на опис єдашица.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ досада по увераваню найглавнійихъ лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добарь показао, а имено противъ

кашља, грипе, кіянице, провлклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Мнои, кои су узели тай сокъ, доказују, да немогу быти безъ њега и да само њиму имаю благодарити, што имъ с олакшала боля и што могу вирно свакоме, због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найболѣ препоручује како малой деци, тако и найстаријимъ людима: шчуе му с врло пріятанъ.

Стаклешца су стейриского бильногъ сока бели, горе дугуљасти и са кадайним вашима, на коима као и на стаклешцету пише „Апатека кодъ єлена у Градцу“ и „І Р А“, добро су затворена, и на њима су надписи звездно са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна с єдногъ стаклешцета 50 кр. ср.; мамъ одъ два стаклешцета немогу се слати. Што се пако и помоћи два или четирп стаклеща, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургслайтнеръ, апатекаръ кодъ „єлена“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки кодъ „златногъ орла“ Корла Трезнића.

1 (10—12)

Печатъ издае и одговара книгопечатница І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 13. Тримесечна цена є 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. Излази сваке суботе у вече. 1857.

Невеста.

(Продуженѣ.)

На неколико месецій после овога разговора владала є у собама саветниковогъ дома, гди су одпређе чести узклицы радости одецали, тишина и нека потайна туга. Госпођа Форстеръ сеђаше при шву кодъ прозора, али іой игла не леђаше у нагломъ двизаню горе и доле као пре, праћена пазльивымъ ока погледомъ. Умешне руке нѣне почиваше на крилу, съ кога є предметъ готово спао быо, а замућене іой невеселе очи пратише летеће облаке. У єдномъ углу собе сеђаше мала Енна, брижльиво чешлаюћи свилу, у коє танке кончиће суза за сузомъ изъ очію нѣны капаше.

Воєный саветникъ ступи у собу. Хмъ, говораше у себи, одкако Леонъ оде, овлада свуда гробна тишина, и кућа стои као да є све у ньой помрло. Албертино, што си се ты тако замыслила? питаше онъ супругу, коя ніє ни осетила, да є онъ ушао.

Госпођа Форстеръ тргне се; ахъ, рече, я самь се дала у мысли збогъ тога, што се єсенъ приближава, и што ће садъ за време єсенѣгъ равноданства опасне буре на мору свирѣпствовати!

Тако, — а ты Енно, шта ты радишъ? запыта онъ пошто се девойчицы окренуо.

О добрый отацъ, одговори девойче, крадомъ съ кецельицомъ сузе тарући, — я чешлямъ свилу. Мати хоће да ю да прести, па се онда могу одъ нѣ плести топле чарапе, а такове су одвећъ нуждне за морепловце на суровомъ времену.

Па ко ће то те чарапе плести? запыта воєный саветникъ, познаваюћи мржню детета према свакомъ женскомъ раду.

Я, милый отацъ, ако ты дозволявашъ, плашльиво одговори девойчица.

Али ты чини ми се не плетешъ башъ тако радо?

Истина є али Леонъ потребує топлы чарапа, па за нѣга — — за нѣга ћу радо, врло радо плести, и заиста и прилѣжна быти.

Ты си добро дете, тронутъ рече іой господинъ Форстеръ, но садъ иди доле у башту па се играй, єръ си одвећъ много седила.

Ако є съ твоіомъ вольомъ я бы волила овде кодъ маме остати, єрбо неидемъ радо у башту.

А зашто не? Та ты си иначе врло радо у башту ишла.

О єсамь, али одкако є Леонъ отишао, чини ми се башта сасвимъ пуста, и ништа ми се у ньой не мили.

Леонъ се наравно свагда съ тобомъ играо?

Єсте, милый отацъ, често, но не свагда, или баръ само неко време, па ми є онда показивао цвеће и растѣнія казуюћи ми ньіова имена, или ме є учіо познавати ньіове разликователне знаке, и коя у кои редъ спадаю. Затимъ самь морала я све оно повторавати, чему ме є онъ учіо, па кадъ бы имена погрешно изговарала или разликователне знаке пореметила, онда бы се онъ смено а и я съ ньимъ, па онда тако смеюћи се обоє по башти трчали. Но садъ кадъ се смеємъ, тужно и съ наводнѣнымъ наново очима рече девойчица, — садъ се нико самномъ не смеє.

Иди ты само свагда доле, добро моє дете, сажалѣнъ рече іой воєный саветникъ, я и мама нѣнћемо съ тобомъ, па ћешъ онда ты нама цвеће именовати, и ако учинишъ погрешку, мы ћемо се съ тобомъ смеяти. Или іоштъ болѣ, донеси твоє обруче и лопте, па ћемо бацати обруча и играти лопте.

Мамо! Мамо! у радости повиче девойче, отацъ хоће да се самномъ игра обруча и лопте, па хитро скочи бацивши свилу, и као муня излети изъ собе.

О како си ты добаръ, рече госпођа Форстеръ милуюћи мужа по образу, тебе не мрзи и сада шалу проводити и лопте се играти.

Я самь кћери одузео нѣногъ у игри друга, кои є, као што ево садъ чусмо, ньой и учитель быо, дакле є пуно и праведно, да я нѣгово место заменимъ, колико є годъ то могуће. Наравно я нећу умети обручъ тако вешто бацати, а и при тераню лопте чешће ћу промашити, но то

ће Енну у толико већма задоволявати, и тако ћу я свою цѣль постићи. Али проговори далѣ пошто се мало быо замисліо, — то тако неможе остати, Енну ће самоћа уморити! Мы морамо ньой другарицу наћи, и я ћу се потрудити да набавимъ какву младу за то приличну девойку.

Ахъ! радостно повиче госпођа Форстеръ, како ми є мило, што си и ты таквога мышлѣня. И мени се то найболѣ видило, те самь тако већъ распытивала за кокво девойче, и мислимъ, да самь згодну другарицу за нашу Енну већъ нашла.

Ты си добра, брижльива мати, али коя є то девойчица? Мы морамо у избору быти обозрителни!

Она є кћи некогъ учителя изъ околине Бремена, коя є рано родителѣ изгубила, па садъ овде кодъ єдне старе сродници живи. Ова садъ съ ньомъ врло сурово поступа, и свакій іой данъ преговара за ону кору леба, кою іой дає. Девойчицы є той садъ четрнаестъ година и видя се разборита и смыслена, а и на воспитанѣ нѣно морала є нарочита брига обратити се.

Тако дакле ништа намъ више неостає, него се известити о ньой одъ свештеника нѣнога места рођеня, задоволѣнъ одговори воєный саветникъ, уставши међутимъ са столице, єръ се нагли, лаки корацы све већма вратима приближаваше. И заиста се ова после неколико тренутака нагло отворе, и Енна се укаже на прагу.

Отацъ! живо викне она, гди си ты за толико? я самь све однела у башту и чекамъ одавно.

Смешећи се узме брже болѣ господинъ Форстеръ свой шеширъ, и сиђе у башту да се съ кћерчицомъ своіомъ лопте игра.

Прошле су быле четиръ године; Енна є нарастла већъ велика девойка, и само изъ призреня на нѣно іоштъ доста слабачко здравлѣ могоше срећни ови родительи своє дражестій пуно чедо у усамлѣной домаћой тишини држати и усладе светске укратити му, у осталомъ тешко имъ є было што су тиме укратили и сами себи оно сладко уживанѣ, коє бы поносъ ньіовъ у томе нашао быо, кадъ бы анђелске лепоте кћерь свою лепоме свету на видикъ извели, да іой се диви. Но Енна ніє ни марила за те светске усладе, о коима су кадкадъ нѣне пріятельице као о каквимъ за ню волшебнымъ чароліяма говориле. Нѣна кротка наравь налазила є задовольства у кући; међи цвећемъ и кньигама, или међу ятомъ питоме живине толико се она осећала срећномъ, као што су нѣне пріятельице єдва кадикадъ могле быти на найсяйніимъ баловима.

У Сузани Шулцъ, учительской кћери добила є она верну, одану іой служавку, а уєдно и трезвену и милу пріятельицу. Воєный саветникъ добіо є о овомъ сирочету найлепша сведочанства, и кадъ є наскоро увидіо, да ће нѣна озбильна, а понекадъ и строжія наравь на нѣгову тихе нарави Енну благотворно дѣйствовати, онда є наредіо, да Сузана, при свакомъ Енниномъ наставленю участвує и свагда поредъ нѣ се налази, тако, да се разлика између служавке и пріятельице само у томе видила, што Сузана ніє за обштомъ трпезомъ седила, и што є Енни при облаченю помагала. Но како ове мале услуге, тако и оно неучаствованѣ кодъ трпезе старала се Енна младой овой девойки олакшати и наквадити усугублѣномъ любави и добротомъ, а Сузана опетъ, коя є садъ осамнаестъ година имала, была є за то младой повелительки своіой срцемъ и душомъ оддана.

Было є чисто, ведро майско ютро, и Енна, лепша одъ зоре и дана, сеђаше предъ огледаломъ, а Сузана се забавляше чешлянѣмъ густе плаве косе своє младе повелительке. Чинило се као да є она данасъ особиту пажню на овай свой посао обратила, као што се и иначе у целой кући необычанъ некій немиръ и журба могла примѣтити.

Саветниковица дала є намештати гостинску собу, али іой се све чинило, као да ништа данасъ у ньой добро не стои. С' тога є захтевала часъ болѣ ястуке и чаршаве, часъ финіє убрусе, а найпосле є отишла, на велико удивленѣ старе домостроительке, да изъ ормана, гди су Еннини дарови смештени были, извади што є найлепше и найфиніє за потребу жельно очекиваногъ госта.

Воєный саветникъ сиђе у подрумъ, смешећи се рекавши: и я ћу морати за часть спремити неколико стакала могъ старогъ райнскогъ вина! Слуге су были разаслани ово да зову госте, ово да нуждно купую, — єдномъ речи све є предсказивало, да предстои какавъ необичанъ, веселый догађай.

И заиста є то было за целу породицу неизказано пріятно очекиванѣ. После четыръ године вратіо се Леонъ првый путъ у кућу своґъ поочима, и нѣговъ долазакъ поставіо є све у найрадостніє движеніє. Поставши подпоручикомъ испало му є за рукомъ, будући му бродъ збогъ веће оправке дуже времена ніє могао пловити, на више неделя измолити одпустъ, и то є была згодна прилика, да се могао у Немачку вратити.

Како ли ће онъ изгледати? усклицавала є Енна непрестано, свагда у Сузану погледаюћи.

Я ћу вамъ казати, одговори ова, быће црнъ, сасвимъ црнъ! Я самь у Бремену виђала млоге морепловце, па су сви были сасвимъ црни у лицу.

Да ли ће то Леону доликовати? было є ново пытанѣ Еннино, коє плаве на пріятельицу управлѣне очи жельно изчекиваше скоріегъ одговора.

Наравно, кадъ є лепъ; али вы морате главу на миру држати, госпођице, єръ иначе я данасъ нећу быти съ чешлянѣмъ готова, а господинъ Леонъ може свакій часъ доћи.

Не люти се, добра Сузано, моляше Енна, сво я ћу садъ сасвимъ мирно седити! Но што ти мене зовешъ госпођицомъ? настави Енна после краткогъ ћутаня, — заръ ме више неволишъ?

Вы сте садъ обновлѣнымъ црквенимъ обредомъ причислѣни зреломе возрасту, госпођице Енно, па ніє прилично да васъ другчіє зовемъ, а и госпођи саветниковицы было бы неправо, кадъ бы се я држала старогъ поверителногъ начина.

Па и ты си истимъ начиномъ зреломъ оглашена, и то іоштъ пре две године. Но башъ ако мыслишъ, да ће мами то неповольно быти, оно ме зови госпођицомъ у нѣномъ присутству, али ми се баръ обећай, да нећешъ више ту

немилу речъ употребљивати, кадъ смо саме! Сузана іой то обећа, и она одма скочи и найсрдніе своју пріятељицу полюби.

Али Елиа, любезна Елиа! сто садъ сте опетъ све витше покварили. На тай начинъ не може се ништа лепо урадити, а вы морате данасъ особито лепо наместити се, да се Леонъ обрадуе, кадъ садъ види малу своју Елиу као велику девойку.

Елиа се насмее; а шта мислишъ, Сузано, кою ћу хаљину узети?

Но, па нову свилену, са карнерима.

О, Сузана, ты само проводишъ шалу; Леонъ бы се само смесо, кадъ бы му я тако накићена на сусретъ изишла! Не, болъ дай ми плаву одъ муселина, онъ е често говорio, да е пливетняло за њега наймилія боя, и да мени лепо доликуе.

Тако ли е! рече Сузана, — зато данде моя Елиа потоиу непрестано плаво носи, нити мари да іой се покаже друга пантлика, осимъ плаве, у косу уплеће.

Елиа се застиди. Па заръ ты не бы, рече, кадъ бы твой братъ єдну бою свима другима предпоставлю, ту исту носила?

Е, то незнамъ, єръ брата немамъ, или и вама ніе госпођинъ Леонъ рођеный братъ.

То е истина, али се мы називъ любимо као рођеный братъ и сестра, одговори іошъ већма застиђена млада Елиа, но како ви се надя ты хоћешъ само мене да научишъ! но, — айде похитаймо, мати већъ зове!

Погледъ у сатъ побудіо е савстивовицу опомењути окленваюће девойке да се пожуре. По последњи писму обећао е Леонъ ово подне приспети у кућу своју поочиму, а то се време већъ было приближавало. Военый саветникъ ходаше нестрпљиво одъ прозора до прозора, и погледаше часъ у свой џепный, часъ у другій на дувару исподъ огледала сатъ, а и госпођа Форстеръ, пошто е већъ све наредила, ніе се могла задржати при одлоћу послу, него е и она као и мужъ іой немирна была.

Садъ наедаиутъ заеви поштанска труба на друму, и викнувши: Елиа, Елиа, ево га! похита госпођа Форстеръ съ военимъ саветникомъ на сокакска врата. После неколико тренутака было е жељно очекиваный Леонъ у наручја своју верногъ поочима и помайке, кои су га наизменце грлили и любили. А гди е моя мала Елиа? питаше изтрчући садъ іошъ стои она програна, чиста дедина, гди смо се обруча и лопте играли? Й самъ мислію, да е ню трудолюбива тетка давно куйанскомъ зелени засадила, єръ одкако самъ я отишао, вилади се ніе нико по њой лопте играо?

А не, — рече Елиа, — наскоро после твогъ одласка играо се отацъ самомъ ту и обруча и лопте, на самъ онда, продужи далъ заруменивши се у лицу, и молила, да се та дедина тако остави, и родителя одобрише ту моју жељу.

Заръ е отацъ играо съ тобомъ лопте?! чудећи се упыта Леонъ. Да, онъ тебе здраво воли, настави далъ мерећи младо девойче называнымъ погледомъ, и я мыслимъ, да е врло лако тебя сваку жертву принети.

Ты и самъ знашъ колико е отацъ добаръ, простодушно одговори Елиа. Мени е после твогъ одласка тако тешко

немилу речъ употребљивати, кадъ смо саме! Сузана іой то обећа, и она одма скочи и найсрдніе своју пріятељицу полюби.

Али Елиа, любезна Елиа! сто садъ сте опетъ све витше покварили. На тай начинъ не може се ништа лепо урадити, а вы морате данасъ особито лепо наместити се, да се Леонъ обрадуе, кадъ садъ види малу своју Елиу као велику девойку.

Елиа се насмее; а шта мислишъ, Сузано, кою ћу хаљину узети?

Но, па нову свилену, са карнерима.

О, Сузана, ты само проводишъ шалу; Леонъ бы се само смесо, кадъ бы му я тако накићена на сусретъ изишла! Не, болъ дай ми плаву одъ муселина, онъ е често говорio, да е пливетняло за њега наймилія боя, и да мени лепо доликуе.

Тако ли е! рече Сузана, — зато данде моя Елиа потоиу непрестано плаво носи, нити мари да іой се покаже друга пантлика, осимъ плаве, у косу уплеће.

Елиа се застиди. Па заръ ты не бы, рече, кадъ бы твой братъ єдну бою свима другима предпоставлю, ту исту носила?

Е, то незнамъ, єръ брата немамъ, или и вама ніе госпођинъ Леонъ рођеный братъ.

То е истина, али се мы називъ любимо као рођеный братъ и сестра, одговори іошъ већма застиђена млада Елиа, но како ви се надя ты хоћешъ само мене да научишъ! но, — айде похитаймо, мати већъ зове!

Погледъ у сатъ побудіо е савстивовицу опомењути окленваюће девойке да се пожуре. По последњи писму обећао е Леонъ ово подне приспети у кућу своју поочиму, а то се време већъ было приближавало. Военый саветникъ ходаше нестрпљиво одъ прозора до прозора, и погледаше часъ у свой џепный, часъ у другій на дувару исподъ огледала сатъ, а и госпођа Форстеръ, пошто е већъ све наредила, ніе се могла задржати при одлоћу послу, него е и она као и мужъ іой немирна была.

Садъ наедаиутъ заеви поштанска труба на друму, и викнувши: Елиа, Елиа, ево га! похита госпођа Форстеръ съ военимъ саветникомъ на сокакска врата. После неколико тренутака было е жељно очекиваный Леонъ у наручја своју верногъ поочима и помайке, кои су га наизменце грлили и любили. А гди е моя мала Елиа? питаше изтрчући садъ іошъ стои она програна, чиста дедина, гди смо се обруча и лопте играли? Й самъ мислію, да е ню трудолюбива тетка давно куйанскомъ зелени засадила, єръ одкако самъ я отишао, вилади се ніе нико по њой лопте играо?

А не, — рече Елиа, — наскоро после твогъ одласка играо се отацъ самомъ ту и обруча и лопте, на самъ онда, продужи далъ заруменивши се у лицу, и молила, да се та дедина тако остави, и родителя одобрише ту моју жељу.

Заръ е отацъ играо съ тобомъ лопте?! чудећи се упыта Леонъ. Да, онъ тебе здраво воли, настави далъ мерећи младо девойче называнымъ погледомъ, и я мыслимъ, да е врло лако тебя сваку жертву принети.

Ты и самъ знашъ колико е отацъ добаръ, простодушно одговори Елиа. Мени е после твогъ одласка тако тешко

немилу речъ употребљивати, кадъ смо саме! Сузана іой то обећа, и она одма скочи и найсрдніе своју пріятељицу полюби.

Али Елиа, любезна Елиа! сто садъ сте опетъ све витше покварили. На тай начинъ не може се ништа лепо урадити, а вы морате данасъ особито лепо наместити се, да се Леонъ обрадуе, кадъ садъ види малу своју Елиу као велику девойку.

Елиа се насмее; а шта мислишъ, Сузано, кою ћу хаљину узети?

Но, па нову свилену, са карнерима.

О, Сузана, ты само проводишъ шалу; Леонъ бы се само смесо, кадъ бы му я тако накићена на сусретъ изишла! Не, болъ дай ми плаву одъ муселина, онъ е често говорio, да е пливетняло за њега наймилія боя, и да мени лепо доликуе.

Тако ли е! рече Сузана, — зато данде моя Елиа потоиу непрестано плаво носи, нити мари да іой се покаже друга пантлика, осимъ плаве, у косу уплеће.

Елиа се застиди. Па заръ ты не бы, рече, кадъ бы твой братъ єдну бою свима другима предпоставлю, ту исту носила?

Е, то незнамъ, єръ брата немамъ, или и вама ніе госпођинъ Леонъ рођеный братъ.

То е истина, али се мы називъ любимо као рођеный братъ и сестра, одговори іошъ већма застиђена млада Елиа, но како ви се надя ты хоћешъ само мене да научишъ! но, — айде похитаймо, мати већъ зове!

Погледъ у сатъ побудіо е савстивовицу опомењути окленваюће девойке да се пожуре. По последњи писму обећао е Леонъ ово подне приспети у кућу своју поочиму, а то се време већъ было приближавало. Военый саветникъ ходаше нестрпљиво одъ прозора до прозора, и погледаше часъ у свой џепный, часъ у другій на дувару исподъ огледала сатъ, а и госпођа Форстеръ, пошто е већъ све наредила, ніе се могла задржати при одлоћу послу, него е и она као и мужъ іой немирна была.

Садъ наедаиутъ заеви поштанска труба на друму, и викнувши: Елиа, Елиа, ево га! похита госпођа Форстеръ съ военимъ саветникомъ на сокакска врата. После неколико тренутака было е жељно очекиваный Леонъ у наручја своју верногъ поочима и помайке, кои су га наизменце грлили и любили. А гди е моя мала Елиа? питаше изтрчући садъ іошъ стои она програна, чиста дедина, гди смо се обруча и лопте играли? Й самъ мислію, да е ню трудолюбива тетка давно куйанскомъ зелени засадила, єръ одкако самъ я отишао, вилади се ніе нико по њой лопте играо?

А не, — рече Елиа, — наскоро после твогъ одласка играо се отацъ самомъ ту и обруча и лопте, на самъ онда, продужи далъ заруменивши се у лицу, и молила, да се та дедина тако остави, и родителя одобрише ту моју жељу.

Заръ е отацъ играо съ тобомъ лопте?! чудећи се упыта Леонъ. Да, онъ тебе здраво воли, настави далъ мерећи младо девойче называнымъ погледомъ, и я мыслимъ, да е врло лако тебя сваку жертву принети.

Ты и самъ знашъ колико е отацъ добаръ, простодушно одговори Елиа. Мени е после твогъ одласка тако тешко

Но, шта радите вы децо, рече смеюћи се саветниковица?! Елио, заръ ты не познаешъ брата? Леоне, то е наша Елиа! Не лудуйте, него се поздравите добродошлицомъ и полюбите, као што тако приснимъ сродницима пристои.

Леонъ ніе чекао и друге на то понуде, већъ наедан-пут загрли дражестну дћеву и полюби ю у румена устанца, због чега се она садъ као найрумениа ружа у лицу зажари.

Међутимъ мало по мало уселило се међу ньи негдашње, детиньско невино повереніе, уколико се Леонъ свойски трудіо, све догађаје изъ прошасти у Елиной памети обновити и пробудити. И она е наскоро ослободила се, и съ найживљимъ саучастіемъ слушала своју изъ детинства другу, кадъ е приповедао о дальнымъ земляма, кое е видіо, и о опасностима, кое е поднео, при чему іой е више пута необичанъ стра' срце обузимао.

Кадъ се после весело проведеногъ ручка военый саветникъ удаліо да се по обичаю мало одмори, а госпођа Форстеръ опетъ у домаће послове занела, молише Леонъ Елиу, да съ ньиме у башту пође. Найсладе успомене мога детинства скопчане су са овымъ местомъ, рече онъ често сажалително, зато ми дозволи съ тобомъ испод руке по њему проћи се, нила Елио!

Елиа брже болъ донесе свой шеширъ, кои іой дражестно лице іошъ дражестнимъ учини, и садъ обое пођоше на место милы свои детинъскы игрій.

Опоминешъ ли се іошъ, Елио, съ каквомъ смо величномъ жељомъ овуда билъ позывати учили, упыта ю Леонъ?

О знамъ, на само си се ты мени смело, кадъ самъ прашке ковчаће поремећаи, или имена погрешно изговарала!

Можда садъ небы ни я болъ знао, єръ после никадъ писамъ имао времена за учење ботанике, и при томъ писамъ ни њиао другога была, осимъ морскога. — Та где! заръ и садъ іошъ стои она програна, чиста дедина, гди смо се обруча и лопте играли? Й самъ мыслію, да е ню трудолюбива тетка давно куйанскомъ зелени засадила, єръ одкако самъ я отишао, вилади се ніе нико по њой лопте играо?

А не, — рече Елиа, — наскоро после твогъ одласка играо се отацъ самомъ ту и обруча и лопте, на самъ онда, продужи далъ заруменивши се у лицу, и молила, да се та дедина тако остави, и родителя одобрише ту моју жељу.

Заръ е отацъ играо съ тобомъ лопте?! чудећи се упыта Леонъ. Да, онъ тебе здраво воли, настави далъ мерећи младо девойче называнымъ погледомъ, и я мыслимъ, да е врло лако тебя сваку жертву принети.

Ты и самъ знашъ колико е отацъ добаръ, простодушно одговори Елиа. Мени е после твогъ одласка тако тешко

было, да сам седећи у углу собе скоро непрестано плакала, па ѣ због тога добрый отацъ једнога самномъ забавляо се, само да ме утѣши. Онъ се играо самномъ, или смо правили подуже шетнѣ, па смо купили траве, кое ме ѣ онъ сушити и слагати учио, и да видишъ само, какаву сам лепу, малу збирку стекла. Тако ѣ было све докъ ніе Сузана у кућу дошла, коју су родитељи зато узели, да ми буде у место другарице.

Сила ѣ љубави безгранична, тихо проговори младићъ, упрегши међутимъ опетъ своѣ велике, сјајне, пуне очи у Ељену, да како јадна и равнодушна ніе родитељска љубавъ према — —

Ељна! Леопе! дето — гди сте?! зачу се гласъ савѣтниковице, и они садъ обое пођоше на овай гласъ.

(Продужиће се.)

„Родословіе Сербское.“

„Родословіе сербское,“ кое ѣ Троношкій Єромонахъ год. 1791е изъ старіегъ рукописа преписао, и кое ѣ у VIі свезки Гласника Дружства Србске Словесности печатано, побудило ѣ, ренао бы, доста велику пазљивость, почемъ се већъ нески наши књижевници на њега позивлю. Дружство га ѣ само као грађу печатало, а не као у свему достоверный изворъ, и по томе небы излишно было, подврћа га строжіемъ испиту баръ у онимъ точкама, у комма нимъ неки остатци наше старине и заключавање довољногъ основа за осветленѣ даю.

Нашъ Ранћъ ніе имао Дечанскове Хрисовуле, дароване храму „Пандократора,“ и опетъ ѣ точно погодіо годину (1321), кадъ ѣ Дечанскій на краљевство венчанъ. Заръ се мы неможемо подобнимъ закључаваньемъ послужити, и неке недостатке, по познатимъ новіимъ изворима, исправити? Речено „родословіе“ има доста особитостій и смешани збытія, коя нимъ сумню намену и важность правой историји побіяю. Та сумня побудила ѣ и мене, испытати неке найчудніе точке у томъ родословію, оставлюћи пространо испитиванѣ нашимъ больнимъ и способнімъ, съ историомъ добро упознатимъ списателима.

Троношацъ тай вела на стр. 53й: „Имѣлъ сей Стефанъ силніи в'торую жену, сестру Вукашинову, ни отъ каковіа высокіа фамиліи, но ради красоти ея сопряже ю себи.“ И мало далѣ: „Роди же силніи Стефанъ со сестрою Вукашиновою, сего послѣдняго Уроша, которій убіенъ отъ уика Вукашина, когда по себѣ оставилъ наслѣдника.“

Никаква до данасъ нима позната Историја неспомиње, да ѣ Душанъ Вукашинову сестру за жену узео, и по таме ова новость у Троношцу мора пазљивость читаоца на себе привући. На прьвій погледъ чини нимъ се, да ће ово казиванѣ быта на истини основано, почемъ нимъ разнезнава неке долкошње сумнѣ: како ѣ могао Вукашинъ онако удворати, надъ ополикимъ кнезовима и војводама узвисити, па найпосле и Урошу круну преотети. По овоме вредно ѣ испытати, колико се ово са истиномъ слаже.

Истій летописацъ вели на страни 49ой, у почетку седме главе: „въ лѣто 1317. сеи (Стефанъ Душанъ) браку сочетался въ заточеній со отцемъ у Константинополю со внукою Іоанна Кантакузина, дещерояюже брата крали ишегаиского лѣпицею прекрасною, богатѣйшею. Но сущу браку безъ времене недорастѣй уже лѣпици, испортихъ ложесна ея; сего ради пенимѣлъ съ нею никакова порода.“

Ранћъ нимъ у II. ч. Историје на стр. 745й каже, да ѣ Душанъ за жену имао кћерь Іована Кантакузена, по имену Єлену „по всѣхъ Историкова (осимъ Дуфреса, кои вели, да ѣ была Бугарка) свидѣтелству.“

У имену дакле Іована Кантакузена обоица се слажу, само што онай вели, да му ѣ Душанова жена была унука, а овай, кћи. Прьвій іой имена неспомиње, а другій ѣ Єленомъ назива. Да у овомъ (имену) Ранћъ има право, свеђоче нимъ найдасніе Душанове Хрисовуле, год. 1348 и 1349е Хиландару и цркви Архилѣници дароване: „И съ богодарованною ми прѣвысокою и боголюбивою царицею августвсею кура Єленою,“ а тако исто и Душанови новци, на комма ѣ изображена царица съ надписомъ Єлена „stefanus ipator elena ipatx“ Stefanus imperator Elena imperatrix *).

Остављюћи на страну Ранћа и његове историошисце, кои о другой Душановой женитби ништа неспомиње, да видимо, колико ѣ казиванѣ Троношца по хронологіи основано.

Душанъ се ніе могао у Парнраду оженити, докъ ѣ іошть съ отцемъ у заточенію было; казиванѣ дакле нашегъ летописца само себе обара. О овомъ увериће насъ слѣдующе хронологично сравньиванѣ:

Душанъ ѣ одъ петъ година отишао съ отцемъ у заточенѣе, ово ѣ пикъ трајло седамъ година; свега дакле было ѣ Душану о повратку у отечество 12 година. Да х' се Душанъ могао одъ дванаесть година оженити?

Да небы когодъ о онимъ Душановимъ годинама посумньо, потрудићу се то изъ укупне Душанове година доказати. По сведочби историописаца: Бранковића, Дуфреса и летописа Хиландарскогъ, умро ѣ Душанъ у 54й години живота свога, и то год. 1356. одъ рођења Христова. По хрисовулы краља Стефана Дечанскогъ, догодила се битка съ Михаиломъ године 1330, у коіой се Душанъ назива „младый краљ,“ прежда му ѣ онда было 28 година. Младый га назива Дечанскій по своимъ годинама. Одъ сирти дакле Душанове, до битке речене пма 26 година. Далѣ познато ѣ, да се Душанъ съ отцемъ у єданъ данъ на краљевство венчао, год. 1321. Јануара 6ге, на само Богоявленѣ **), а братіо се съ отцемъ изъ заточенія год. 1314е. Одъ 1330е до 1314. године има света 16 година. Оны 16 и горьи 26. чине 42 године. Кадъ се овоме іошть при-

*) Види Гласнике Дружства Србске Словесности свезку VII. и VIII.

**) Види Србске споменика страну 324у.

числе седамъ година заточења, по свеДочанству самогъ Данила, онда излази число 49. До 54. треба дакле іошть 5 година, и толико є морало бити Душанову година, када є у заточеніе отишао. По овоме ясно є, да є Душану о повратку изъ Цариграда было заиста 12 година, слѣдователно, да се у тимъ годинама ніе могао женити. Најпосле, како се могао Душанъ у Цариграду год. 1317е женити, када є те године всѣхъ бмо у своме отачеству, а не у заточенію, почемъ се год. 1314е одтудъ врати?

Ово е по найвѣћемъ числу Душанову година; но немогућность Душанове женитбе у Цариграду іошть є очевидніја, ако по другимъ исторіописцима приберемо Душанове године. Никифоръ Грегорасъ вели, да є године 1330е било Душану 22 године. Одъ 1330е до 1356е има 26 година. Овы 26. и 22. чине 48 год. Одъ год. 1330е до 1317е, т. є. до Душанове по Тропошцу, године женитбе, натражке рачунѣћи, има 13 година. До 22е године треба іошть 9 година. Душанъ се дакле, по Тропошцу, одъ 9 година оженіо! — Найпосле, ако се Душанъ, по Сеченичковъ рукописи (у Шафариковомъ изданію) родіо 1312е, онда се морао по Тропошцу одъ 5 година оженити.

Но не само ово мѣшіе Троносчево о Кантакузеновой унуки, него и Ранѣево „по всѣхъ историкоръ свидѣтелству“ о Єлени, Кантакузеновой мѣћи, пада, не по Дуѣсновой сумньи, него по ясномъ свеДочанству Кантакузина, кои є къ Душану прабегао, нѣгову заштиту добіо, а касніе съ њимъ и воевао. Овъ њимъ каже, да є Єлена, Душанова жена, была сестра Бугарскога краля Александра: „Јањеръ, хитећи краіу Србіе, опога на Морави стиже, кои є супругу своіо Єлену водіо къ брату Александру краіу Мисіе.“ А на другомъ месту вели: „Изъ опога є узрока онъ (Бугарскій краль Александеръ) краля Србіе и сестру краљицу Єлену иного пута водіо, да Кантакузена заробљеногъ у тамници држе“ (види: „Споменици народа србскогъ у византинскимъ списателнма“ стр. 125 и 137у).

Изъ свега предложеногъ види се, да є Душанова женитба у Цариграду по Тропошцу невистинита, а то нанъ дае повода и о осталомъ нѣговомъ казиваніо посумнити. Да є пакъ ова сумня основана, показа'ће намъ и слѣдуюће претресанѣ.

Урошъ се родіо, по Ранѣу, 1338е, а по србскимъ старимъ рукописима*) 1337е год., ступіо є пакъ на престо 1357е. Урошу е дакле 19 — 20 година было, када му є отацъ, по речима нашегъ летописца, за „нѣстуна“ поставіо Вукашина, а у тимъ годинама детињство прелаза у мужество. Да є Душанъ после себе оставіо земљу у неваздашњѣмъ стању, безъ правогъ државногъ устроења, у окомъ стању, у коме одъ єдногъ владателя зависи срећа и несрећа земљѣ, у коме самъ владалацъ, безъ помоћи обштегъ житија, по своју благоразумію решава о правцу поєдногъ члановa државе, решава єдномъ само словомъ своимъ врать и миръ — онда бы и кокаво могли допустити, да є Душанъ могао своме сину каквогъ саветника или „нѣстуна“ поставити; а' є Душанъ оставіо земљу закономъ обезбеђеноу, оставіо є обштій „зборъ“ државника, властела и свештена лица, кои є у решаваню важніи, а често и мање важны дела учествовао и заведничи решавао, оставіо му є найпосле онако мудру и речиту матерь, кою є и онъ заедно съ великомъ у важнимъ приликама слушао, као што насъ о томе Кантакузенъ уверава. *) Нашто ту „отроку нѣстуну?!“

Но іошть є нека неумесность у томъ казиваню нашегъ летописца, што намъ каже, да су іошть за живота Душанова сви Княжеви съ војскомъ Вукашину заклетву положили: „И потомъ Урошъ вѣчакъ бысть и именованъ императоръ къ лѣто господне 1357; обаче власти никаковія немаше въ рукахъ, в'се бо Вукашинъ оумѣ его обладаше, тако бо еще при животѣ стефана Душана вси князи и вонинство присягу даша вукашину.“ Ко ће ово веровати?

У овой сумньи утврђуе насъ слѣдуюће:

1, што Ранѣе и нѣгови исторіописци ништа о томъ неговоре, већъ чеде, да є Вукашина самъ Урошъ краљемъ наименовао;

2, што Копривничкій рукописъ одъ год. 1453 то исто потврђуе: да є Урошъ Вукашина найпре Деспотомъ, а после краљемъ наименовао: „съ же вълкашинъ сподоби отъ нѣкого чьсти деспотскаго сана, потомъ же и вѣнчаіеть іего, и възлагаеть на се вѣнець краљевства србскаго, брату же своіемоу оугѣшни вьроучаять браны земліе гръчьскые съ саномъ деспотскые чьсти.“

3, Што (по Ранѣу) то исто и Фрешотъ потврђуе: „Урошъ є самъ дао повода Губернаторима, учинити себе самовластнимъ, што є поставіо некаквогъ Вукашина Деспота, противну свію државну правила, краљемъ у Расіи, давши му власть надъ другима.“

4, Што диплома Цара Уроша одъ год. 1362, Августа 22гъ сведочи, да є Урошъ пуну царску власть упражњавао, и съ властелима се договарао, а не подъ управомъ и влашћу Вукашиновомъ: „Ако ли коя свадь буде дубровнику своимъ годѣ властелинома царствами, затуи свадy данератую нинцу сьлозомъ которя, тькно како іесть било уродителя царствами прѣдцарствоми уочи за свику злобу ани свадy даимь царствоми исправи по правдѣ и позакону, акоіисе усхоке царство ни шшими размирити даамь дамь глась правотога нашеств мѣсецъ.“ и т. д. И на краю: „инасезимь даде царствоми обещеніе иклетвь имою вѣру царску и властели царствами,“ и т. д. Да су сви князеви съ војскомъ іошть за живота Душанова Вукашину заклетву положили, то бы Вукашинъ и власть царску упражњавао, нити бы покисвари Дубровачки збогъ свађе съ кне-

*) Види Шиварикове „Památky církevního písemnictví jihoslovanův“ у збиру „Hrvátské letopisy srbské“ стр. 71у.

*) „Нѣгова супруга Єлена позове у совѣтъ 24 найстарія и найбогатія великога, и предложи имъ съ особитимъ краснорѣчіемъ, како бы неблагородно было, Императора безъ помоћи, или излати, или због дате помоћи одъ њега у силу градове захтевати, него да му се на сваній начинъ помоћи даде, но съ тимъ условіемъ, да се закуне, да ће до конца живота своги пријатеља Србіи быти, и да оне градове, кои су или стари или садашніи Србьи одъ Римске Имперіе одвојили, на сасвимо ни съ ратомъ натрагъ нише искати ніеће. — Јањеръ, најбогатіи Србскій великога, а и сіих краль ово су Єлене мѣшіе одобрили, и њой на мудрост савестовцю захвалили.“

зомъ Вонславовић и съ градомъ Которомъ долазили разправе ради Урошу, већъ Вукашину, као што су му год. 1370е Апр. 5гъ ради потврђења стари Хрисовуља дошли, онда, кадъ є пуну власть краља у рукама имао.

5, найпосле, што ни Кантакузенъ, као єдновременый писанъ, о Вукашиновой влади нашта несломињ, већъ нам напротивъ каже, да є Єлена сама владала, оставивши сина Уроша, да се противу стрица свога Симеона (Синише) бори: „Башъ у оно време (год. 1357) умре и краљ Србіе (Душанъ), по коегъ смрти дигла се ње мала буна између Србаља. — Єрбо и Симеонъ, краља браттъ, у оно време Аварханіе Господаръ, целу є Србаља државу себи желіо освонти, имаюћи на своіой страни силне Србске неможе; и Урошъ, краља синъ, да бы себи сачувао отачно краљевство, дигао є противу стрица свога оружіе. Єлена пакъ, овога мати, (коя є онда у Серезу седила), ни сину ни деверу своме нашта неверующи, кадъ є много градове под свою власть узела, и свою снагу добро утемељила, сама є царствовала**), ни сина ни девера недираюћи, и сотимъ мањ помагаюћи. Царства Србскогъ найснажніи чиновни, свакій по особ за себе слабіе градиће освое. Одъ ньи гдикои нису краљу као своме господару подаши были, него као другу и пріятелю слали су одъ себе помоћь, други пакъ Симеону, стрицу ньговомъ, помагали су, трећи пакъ ни на лево ни на десно нетежећи, очекивали су исходъ, желећи свакомъ слѣдовати.**)

По сему предложеномъ и бы рекло, да є казиваньє Тровошкогъ летописца о другой Душановой женитби и о Вукашиновомъ „шћенству“ неосновано и просто измишљено, дубље навлаштространие испитиваньє оставлямъ знающима исторіе.

*) Ово нам разјаснява, одкуда Єленинъ понаћъ, спомињемъ у VII. части Гавсинна, подъ чис. 38.

**) Види споменуте „сложене изъ византиски списателя“ стр. 184.

Природный нагонъ и разумъ животиња.

Ако станемо прилѣжно испитивати природу животиња, то ћемо лако увидити моћи, да између ньи и тиковы има, кое нечине у свему безъ размишљивања. Многи естествоиспытатељи приписивали су ово єдиной као уроѣеной сили нагона, кои у толико само дѣйствуе, у колико є нуждно за издржаваньє и расплоѣеньє ньово. Природный дакле нагонъ проста є душевна сила и моћь, кои безъ размишљивања дѣйствуе, и кое дѣйство чрезъ искуство и управляваньє никако изменити се неможе. Новороѣено дете сиса млеко материно онако лако и вешто, као годъ што ће и после 10 или 12 месецій сисати. Мала пчелица чимъ изъ саћа изиђе, одма почне свой посао вршити, и то тако лако и вешто као найстарія пчела.

Нагонъ є дакле проста сила, коя безъ промене єдниъ истимъ токомъ извршава разне послове безъ размишљивања и никаквогъ напрезања разума; разумъ є напротивъ такова способность и сила, коя разна умна занимања предузима, ова не само да одъ искуства зависе, него се управляваньємъ све већма и већма усавршствуе. Са сполнишя предмета упечатѣня ѣсу основи овогъ занимања. Ова упечатѣня могу се чрезъ памтење и познаваньє, тако на пр. кадъ найѣемо на какавъ предметъ, кои смо єдницутъ видили, то насъ сећаньє опомиње, да намъ є истый познатъ.

Неможемо дакле никако одрећи, да су неке животиње нередъ нагона и некимъ степеномъ разума обдарене. Овай пакъ разумъ несравненo съ човечіимъ разумомъ, єръ овай у многоме нагонъ надвишуе, потоме естествоиспытатељи и нестављаю човека у редъ органичны тѣласа, већъ онъ самъ сачињава особены разредъ у естественой повестници. У найновіе време филозофи и естествоиспытатељи много су о томъ разлагали, имаюли или немаю животиње разума. Бифонъ є признавао, да животиње имаю чувства и свести само о садашњихъ ньиовихъ бићу, одрицао є пакъ свако разсуђаваньє, познаваньє прошлости, памтење и оку моћь, да бы могле своя чувствована сравнити и идее имати. Но онъ истый у другимъ частима списанія ньегови ніе опетъ могао некимъ животињама памтење одрећи. Тако вели о псету, да ньегова жестока, яростна и дивља природа у кући омекша; оно свакомъ ничином гледа да се господару допадне и овоме сву свою смѣлость на расположеньє дае; оно га моли, дозвае по найвећимъ знацима ньегову жељу, много є верніе и сталніе одъ човека, нема осветољубія и найвећа му є та брига, да се господиру допадне. Псето већма памти љубавь, него нанешену увреду, зато се онъ ніе отуђити, яко се съ ньимъ и зло поступа. Како бы дакле псето безъ разума све ово разумети могло? Како бы се доброгъ съ ньимъ поступања опоминало, кадъ памтења нема? Но некій є списатель врло добро примѣтіе рекавши, да Бифонъ као историкъ ово опровергава, што као филозофъ потврђуе.

Но између свію филозофа и естествоиспытателя прый є ово систематично опредѣліо Фридрихъ Кивіе (умро 1832). Онъ є поставіо прво граніце разума водъ свію животиња, друго граніце нидасће се између разума и нагона, и треће разлику човечіегъ разума одъ разума животиња. Што су Декарте и Бифонъ казивали, да животиње разума немаю, то су због тога чинили, што нису могли разумъ животињама у ономъ степену приписивати, као што га и самъ човекъ има; ньова є дакле блудня у томе была, што нису граніце примѣтили и опредѣлити могли кое између разума човечіегъ и разума животиња постое. Што су напротивъ Кондилакъ и Лерое найвећій степенъ разума животињама приписивали, то су због тогъ чинили, што нису знали разлику између разума и нагона.

Кивіе є пакъ нашао и опредѣліо разне степене разума водъ сисара. Тако у прый редъ спадаю четвероруки, међу конма се Шимпанзе и Орангутангъ найвећма одликую; у другій редъ месождери, међу конма се псето одликуе; у трећій дебелокожи међу овима коњ и слонъ. У последњемъ реду су преживари и глодари. Читатель ће оку истицу ньх примѣра, кое ћемо навести, јако моћи увидити; кои бы пакъ

жело достаточніе о овоме доказе имати, томе препоручује ово изредна дѣла Кивѣрова, изъ кои и мы ово изводимо.

По Кивѣру свак є резултатъ нагона слепый, нуждный, непромеяльный; напротивъ резултатъ разума састои се у безконачнимъ променама. Добаръ прави себи кућу и пчица гвиздо само по нагону; домаћи пасъ и коњ, коњ кои пасъ у многоме разуму и нама се повинују, чине то по сили разума. Сви резултати нагона урођени су. Дабаръ ніе учіо вештину куће градити, нѣга гони на то неса непреодолима сила. Онъ гради, што градити мора. Резултати разума произлазе изъ искуства и поучавања. Пасъ повинує се своме господару само зато, што є то научіо; онъ има слободну волю, и повинує се само зато, што му є воля повиновати се.

За примѣръ наводимо овде чисто дѣйство нагона свакомъ познато. Кокошъ излеже заедно съ пилићима и пачиче, они чимъ спазе прваи путъ воду, одма се тако упуте, бадава квочка облетаћи око њи труди се да ій одврати, бадава што пилићи заедно съ њима излежени беже одъ воде, они упадну у воду, коју пре тога никадъ видили нису, и пливаю овако исто као найстаріе патке. За другій примѣръ могу нам пчеле служити. Њиово саће по строгой геометріи направљено є; кадъ бы у овоме неки сила разума дѣйствовала; то бы њиовъ радъ морао съ почетка недостаточанъ быти и тек изъ многимъ упражњаванѣмъ и искуствомъ дошао бы до овогъ савршенства. Овде се дакле одъ тога ништа неопажа, нити се икакве слѣди одъ разума примѣти могле.

Премда є извѣстно, да животиње силомъ нагона рану себи траже, опетъ се тако представља као да у овомъ дѣйству кодъ неки животиња заедно съ нагономъ и некій степенъ разума у свези стои. Овде између наскома народимо мравіетъ лава. Његова ларва живи одъ мравіи и други наскома; ларва є ова тежка и неспособна да хитлене наскоме лови, и потоме бы одъ глади скапати морала, да є ніе природа некомъ хитриномъ и вештиномъ обдарила. Она изриѣ себи яму на подобіе левка, а песакъ у истой налазећи се ногама набаца себи на главу, коіомъ избацује изъ яме, кадъ ліе случайно на каменъ, то она опетъ продужи свой посао и текъ напоследку гледа да каменъ изъ рупе избаци; кадъ ніе у стању то учинити, онда остави рупу и почне спокойно другу правити. Кадъ свршн ову яму, коя у пречнику 3 палца има и два є дубока, онда се тако сакріе, да іой се само штица виде; упадне ли какво наскомо у яму, то га она одма зграби, насиса и после напоље избаци; ако ли се догоди да наскомо изъ рупе излети, онда она почне песакъ бацати, кои излетившегъ наскома наново у рупу обори.

Дарвинъ приповеда, како є у своіой башти видіо осу, кои є нуву уватіо, али онако исто велику, као што є и самъ быо. Немогући є дакле однети, одкине іой главу и трбу, и тако остане само горня часть тела съ крилама. Кадъ почне летити, спази да су му и крила убіяне на снегньи. Зато се спусти опетъ на землю и одкиње прво едну па после и друга крила и текъ онда съ плѣномъ одлети. Оваквы примера неброены има у естественой исторіи; мы смо читателіима нашимъ ово само због тога навели, да бы они, кои имаю волю, Кувѣра читали, гди ће заиста моћи доста удовольства, лепы и любопытны стварій наћи.

СМЕСИЦЕ.

Чудноватo искуство.

Две стотине фунтій землѣ осушено є у пећи, а после є та земля у великій земляный судъ сасута. Пошто є земля ова кишницомъ наквашена, посадили су у ню врбу, кoя є одрилике петъ фунтій тежка была. Петъ година дана заливана є врба кишницомъ или текућомъ водомъ, и врба є растла и цветата. Да се небы са ономъ у пећи сасушеномъ земльомъ друга земля помешала, затворили су лонацъ са заклопцемъ одъ метала, кои є имао многе рупе, да бы кроз њи воздухъ могао пролазити. После петъ година, кадъ су врбу извадили и премерили, нашли су, да є 169 фунтій и 3 лота тежка была, неречунаюћи лишће, кое є сваке есени опадало. Кадъ су землю изъ суда изручили, наново у пећи осушили и премерили, нашли су, да є само са пуна два лота лакша, него што є у прваи на быле, кадъ су є у лонацъ сасули. Тако є дакле 169 фунтій дрвета, лишћа, коре и т. д. произведено, али чиме и изъ чега, то є загонетка.

Како се Хинези одъ колере лече.

Єданъ викаръ у Хонгъ-Куонгиу писао є год. 1842. своих старешиних писмо, у коме се и ово Хинезко леченѣ одъ холере видази. Кадъ кога холери спопадне, онда му обичнимъ ножемъ или иглоиъ изикъ до'онда боду, докъ изъ њега крвь непотече, а међу тимъ му чланкове жестоко трляю, а другій га као нежимъ бичемъ по прсима, леђима, слабини и т. д. силно шибаю, докъ напосле одсвуда крвь непотече. Кадъ се ово постигне, онда є опасность прешла, и болникъ оздрави. Наравно да се неколико дана мора провести у лечењу рана.

Лепа наука.

Немой никадъ страница у ону кућу уводити, у коіой си као пріятель примљенъ, ербо ћешъ свакоико навући себи неугодности. Ако є странацъ Енглиција, пашће сва кривица на тебе, што си њи таквогъ звекана довео; ако се госпоћи допадне, сматраће те мужъ као подводника; ако се домаћину допадне, хоће се жена на ново њужељево обхођењ; ако є глупъ и неумешанъ, мораћешъ га заступати; ако пакъ има много лепы свойства, онда ћешъ быти забаченъ, и њиме потиснутъ.

Загонетка.

Кадъ се слаба кора земљѣ надъ огњемъ скорушя,
У корито с' вода сведе, да земљо не руши,
Узъ остало лепо былѣ и я се пробуди,
Да невесту земљо китимъ по Божіой пресуди.
Египетъ ме прьый виде са круномъ на глави,
А сада самъ у Европи домородацъ правый.
Многъ се поля и градове многоструко диче,
Што у мени узъ лепоту полза людма пиче.
Съ мноштмъ улѣтъ видмећемъ се и козаче сладнмъ,
Чудна сила людма тече съ моимъ соком младимъ:
Духовне се силе дижу, а живни се блаже,
Токъ се крви удвоява и свои се драже.
Моимъ лекомъ лекарство се всѣхъ одавно служи,
Однако се са природомъ човекъ умно дружи,
Нарочито одъ времена Паранелза славна,
Те є данасъ Европляномъ сила моя явна.
Вѣка доза мога сока животъ подкопава,
И животне людске силе занавекъ успава.
Съ тогъ ме Хина изгонила изъ предела свои',
Те се мене одрекоше любитељи мои. — —

Имамъ єдногъ именяка, и деца га знаю,
Оригиналъ његовъ жива, одкадъ дрва трају,
Гране шира, плодъ приноси, те и люде рани,
Знакъ светнећ некадъ бише той и опой страни,
Іошъ докъ люди киповима клањше се смерно;
Твой га народъ іошъ у гробу задржао верно.
Свимакъ његовъ нѣе рашће, всѣхъ рукотворъ правый,
Когъ се штельнивъ човекъ страши у сну и на явп.
Онъ у рупи носи срећу, те се грабе люди,
Ах' є пружа самовољно тек' по своіой ћуди.
Часъ те Мидоіъ златнимъ чини, часъ си просвъ 'удый,
И опетъ ти за нимъ срдце непрестано жуди.
Где се овай братъ удвори, ту свободе нема,
Сама жеља силно вуче, али разумъ дрема.
Његовъ ланцъ тврће веже нег' иканки узи,
Собомъ вуче у провалу съ магически крузи.
Сви га знаю тако страшна, и опетъ га траже,
Ко што птице къ зміи лете, кадъ ій чари драже.
Цигани су некадъ њиме людма проринали,
А до скоро Европляни за нѣг' кису знали;
У Европу пустише га Арапляни клети,
Те садъ широмъ незаузданъ свудъ по свету лети.
Некадъ су га молозали, садъ подъ пресомъ стеће,
И опетъ се узъ степене и на престо' пеће.
Великши ја царени съ нимъ тераю скуку,
Али нимъ сносе беду, неволю и муку.

М.

Разрешеніе логогрифа у 11. числу Подунавке.

„Лукавство" (Авала, по, ласта, лов, уво, устя, кавя, нос, куда, класт, восакъ, сова, око).

Следећа лица послала су намъ разрешеніе логогрифа у 11. числу: Г. Пароха Тимотей Брашковићъ у Сенти; Г. Пароха Василій Субботићъ, Г. Павле Поліванъ и Г. Н. Н. у Земуну; Г. Т. Стефановићъ, у Трбосу; Г. Тика Поповићъ у Иланди.

Кореспонденціи.

Господину П. Ј. у М. — Кодъ сае чудноватости вашегъ адреса: An die löbliche Redaktion der Podunavka, опетъ смо ніе писмо примали. Да ли є то погрешка, или употребљена нмцъ, незнамо, но мислимо, да сте и у последнемъ случаю имали и неотпште, истину изрекли, о чему дакъ разлагати недопушта намъ учтивость и благообразіе; потолико укратко смемо рећи, безъ повреде почитања, кое смо нашимъ читательима дужни, да є Подунавка права репатурација,— или за духъ и срдце, конкн се труди наусне и питателне ране набавляти. Ако се у томе мнѣнію варамо, то ћемо радо свако напоредиће, доказима утврђено, примити.

Господину Ђ. Ж. у К. — Опростите, што вамъ неможемо нашу изпрштити. Ваша расправа са Свентемиомъ неможе нимадъ быти наусна и питателна рада за наше читатеље. Подунавке є другій задатакъ, и потоме обратите се съ такимъ дописима будућимъ новинама. Нашъ Ерасъ и Петакъ найвећи су истина, да недостиже неке у вашемъ пароду шаломъ изправили, али бы опетъ оваква шала была сувише дебела шала.

Господину З. Г. у Б. — Истина є, да намъ є число читателя врло мало, но ми се надамо, да ће нами съ временомъ Србаља неку пазљивость доказити, те тога ради и потрудићемо се изъ свію снаг', да нашемъ листу придобемо оне врлине, кое ће моћи таву нашу надежду о пространіемъ кругу наши читателя оправдати.

Оповиђемо, да имаде и фалшива сокова;

ОГЛАСЪ.

Зато умоливамо сваког, да гледа на опись фалшива.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ досада по увераваню найгласовитій лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добарх показао, а ніесно противъ

кашлю, грипе, кінвице, промуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказују, да немогу быти безъ њега и да само њему имаю благодарити, што имъ є олакшана бола и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найбољ препоручује како малой деци, тако и найстаријимъ лицима; вкусъ му є врло пріятанъ.

Стакленцета су стейриского бильного сока бела, горе дугуласта и са плавайнимъ кашпима, на конма као и на стакленцету пише: „Апатека кодъ „Слона у Градцу" и „І Р А", добро су затворена, и на њима су надписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна є „једногъ стакленцета 50 кр. ср.; нашъ одъ два стакленцета немогу се слати. Што се заиіе и пошіе два или четирх стакленета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургалтмаеръ, апатекаръ кодъ „Слона" у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки кодъ „златногъ орла" Карла Трешчака.

1 (11—12)

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 14. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Є 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Невеста.

(Продуженѣ.)

„Тетка! какву вы то садъ лепу прику имате у кући?“ запыта Леонъ, кадъ се друго ютро цела породица при доручку сабрала была.

„А — младый господинъ као да є єданъ одъ оны, кои не мрзе на младе девойке,“ рече у шали прстомъ претећи господинъ Форстеръ.

„Па да шта ћете вы, Течо,“ смешећи се возрази Леонъ, „та я имамъ већъ двадесетъ година, а при томъ самъ іоштъ и морскій официрь. Вы знате, да оно, што є ређе, свагда већу цену има одъ онога, што намъ є свакій данъ предъ очима.“

„Ал' и есте, любезный отацъ, чудећи се рече, Енна, „Сузана доиста лепа, Леонъ треба ню да види! — Ово є моя мила Сузана, о коіой самъ ти юче говорила, другій Леоне, продужи Енна окренувши се младићу; — она ми є выше другарица и пріятельица, нежели служавка.“

„Господинъ дворскій саветникъ Хазелстраухъ жели учинити своє подворенѣ,“ рече ушавшій у собу служитель.

„Тако рано?!“ зачуђена запыта госпођа Форстеръ.

Леонъ одма устаде и пружаюћи Енни њенъ сламный шеширъ рече: „устай Енно, айдемо у башту.“

„То небы было лепо, Леоне,“ рече му воєный саветникъ — господинъ є Хазелстраухъ мой пріятель, и одъ нѣга є то велико снисхођенѣ, што є дошао овамо пре него што бы я съ тобомъ дужно подворенѣ нѣму учиніо.

Леонъ се трже а у то и дворскій саветникъ уђе.

Премда по изгледу іоштъ држећъ, ипакъ се чиніо дворскій саветникъ Хазелстраухъ млого старіи одъ свогъ пріятеля, али є онъ то гледао кицошенѣмъ да прикріє. На ћелавой глави имао є попрашену пароку, а богата пространа хальина закланяла му є ругобу тела. Пошто господина и госпођу Форстеръ учтиво поздравіо, преда Енни старофранцузкимъ начиномъ велику киту цвећа.

Леону є то было неповольно. „Я мыслимъ да ты имашъ у башти доста цвећа, Енно,“ рече онъ срдито.

„То є истина, али господинъ дворскій саветникъ мимо света тога тако є добаръ, да ми свагда, кадъ овамо дође, по єдну лепу киту цвећа донесе.“

Дворскій саветникъ као да є чуо овай ньіовъ разговоръ, єръ є своимъ малымъ жутимъ очима попреко Леова погледао. — „Ты си садъ радостанъ, пріятелю, дошао ти є сестрићъ у госте, рече онъ после, окренувши се господину Форстеру.“

„Я га хтедо данасъ теби представити, али си не ты твоіомъ мени драгомъ посѣтомъ предваріо!“ — То изрекавши узме Леона за руку и ставши предъ дворскога саветника рече: „Мой сестрићъ Леонъ Кастелъ, подпоручикъ на енглезкой флоти.“

Дворскій саветникъ усиляваше се да се насмее, а овамо очима мераше младога Леона тако да се видило, како му є здраво затимъ стало, да дозна мысли нѣгове.

Леонъ врати старцу поздравъ съ єдва приметнымъ поклономъ, па забацывши главу мало натрагъ сматраше га съ презрителнымъ равнодушіемъ, но међутимъ ни онъ ніе пропустіо пазльивымъ окомъ испитати нѣгову унутрашньость.

„Тако! — то є дакле господинъ Леонъ Кастелъ!“ рекне дворскій саветникъ, завидльиво мерећи высокій, снажный стасъ младића; — особито се радуемъ што имамъ прилику съ вама познати се, господинъ подпоручикъ, само ми є съ друге стране жао, продужи далѣ лукаво, што та радость, съ вама заедно быти, по свой прилици неће дуго трахти? Господа морски официри добываю свагда одпустъ само на кратко време.“

„Срећомъ мой одпустъ засада ніе башъ тако кратакъ,“ съ презрителнымъ смешенѣмъ одговори Леонъ, „мой є бродъ яко повређенъ, и неће моћи скоро у море пустити се, те тако ћу я овде подуже остати!“ После тога хитро обрнувши се выкну: „Оди Енно, айдемо у башту!“ и тай часъ съ ньомъ заедно изъ собе изиђе.

„Хмъ,“ подмукло рече дворскій саветникъ, „пріятанъ

и врло лепъ човекъ, само мало горд и строгъ, али то е обичай код морски официра! Онъ и твоя Енна, старый пријатељу! то и приличи ваъ људи."

„О, шта вы говорите, господинъ саветникъ," прихвати речь госпођа Форстеръ, „ваъ вы мислите, да ћемо мы срећу нашегъ единчета поверити неизвестной судбини морского војника?! Енна и Леонъ заедно су одрасли, па се љубе као братъ и сестра."

„Али опетъ дуже бављенъ и непрестаный састанакъ не види ми се баш саветанъ," — била е речь подмуклогъ старца.

„Тай вашъ стра' сасвимъ е неуместанъ, драгій господине," одговори мало озбиљније госпођа Форстеръ, „я знамъ врло добро мою материнску дужност, и нико неће Енну видити, да съ младимъ човекомъ сама иде!"

„Њена другарица Сузана ће њомъ е, драгій пријателю," рече новный саветникъ; „она прати Енну свуда, кадъ ны сами нисмо съ њомъ."

„Молимъ за опроштенъ," рече дворскій саветникъ полюбивши госпођу Форстеръ у руку, — „ништа се друго одъ тако нарадне матере не бы могло ни очекивати."

„Ты си се показао сасвимъ младанъ и неучтивъ према дворскомъ саветнику, а онъ е тетковъ пријатель и ваъе врло отменъ човекъ," рече госпођа Форстеръ своме сестрићу истога дана у вече, „то ніе лепо, човекъ не треба никадъ ваъ вида да губи дуже према другоме учтивости."

„Тай се човекъ мени ни найминѣ не допада," у жестини одговори младый официръ; „изъ његови мали очію вири нескрепость и издайство, а савъ му ликъ издае неку любопытну радозналость. Како е могао тетакъ таквогъ човека за пријателя узети, и одкуда то, да онъ садъ у кућу долази, кадъ га я одпрѣе никадъ овде вићао нисамъ?"

„Онъ е текъ пре едне године овамо дошао, а пријательство неђу њимъ и мномъ нужемъ постои іошъ изъ детинства, єръ су заедно у школу ишли."

„Тако! Е — онда ніе ни чудо," рекне Леонъ, „єръ у томъ времену постаю кадкадъ найчудноватія пријательства и слижу се найпротивніе нарави, па се после стидимо признати, да смо се превариди, или насъ нешто особито за такво пријательство веже, да га се неможемо ни онда отрести, кадъ бы нимъ очевидна противность у нарависа и лукавство одъ друге стране и несносно было. Тако ће по свой прилици и съ тетковъ и овимъ дворскимъ саветникомъ быти; онъ се сполашће издае за пријателя, само зато, што не може да намисли згодан начинъ, на кои бы се ове несносне свезе могао опростити."

„Я бы желиа знати, шта е теби тай човекъ учинио, кадъ си тако на њега устао," зачуђена упыта госпођа Форстеръ, „та онъ е единъ благонзображенъ и къ томе врло богатъ човекъ, и према нама свима одвећъ љубезанъ."

„Єстъ, одвећъ љубезанъ, па іошъ и лукавъ, и то е управо што се мени не допада, па се бојимъ, да тай дволичный пријатель нема какве тайне намере и да вићъ не плете замке."

„Али си ты чудакъ, Леоне," рече смешећи се госпођа Форстеръ, „Какве бы тайне намере могао онъ имати?"

„Я засада іошъ незнамъ, али ваъ то могу казати, да се при првомъ погледу породили у мени такви мрзни противу тога човека, да я чисто съ увереніемъ предпостављамъ, да онъ мора быти опакъ човекъ. Вы треба да знате тетка, да самъ я ово предчувствованіе одъ покойне матере наслѣдіо, и зато бы насъ молио, да будете на опрезу."

Као сваъ протекло е двао Леону за бављенѣ кодъ родбине преке; кадъ е оно вићъ краю приближило се, Леонъ е мислио, да му е текъ почетакъ.

У непрекидномъ саобраштаю са онако драженстныкъ створенѣмъ као што е Енна была, озвадао е єрцемъ нѣговымъ пламенъ найтоплије любави, но не знаћ и Енна вализала е у другу своега детинства остварени идеалъ свію свои найлиѕи уображења. На разстанакъ нису више могли ни мислити, и тако се Леонъ реши, прекда текъ после дужегъ оклеванія, запросити одъ военогъ саветника руку кћери нѣгове.

Господинъ Форстеръ дивіо се, кадъ е чуо понуду младогъ овогъ човека. „Сыне! рече му после дужегъ ћутања, вы сте обое іошъ сасвимъ млади, и по томе нисте за бракъ. А осимъ тога, какви срећа чека супругу единогъ корепловца? — скоро свагдашня самоћа, брига и стра, одъ чега бы моя кћерка Енна брзо у гробъ отишла. А, — да си быо трговацъ, као што смо я и твой покойный отацъ желали, онда бы зиръ о међусобной свези вашой могло быти разговора, наравно подразумеваюћи, кадъ бы имућанъ трговацъ быо, да можешъ супругу свою пристойно издржавати, али овако изби себи ту мысао изъ главе, єръ я никадъ нећу срећу мога единчета везати за неизвестну судбину морского официра."

Леонъ е быо као убићенъ. „Али, тетакъ, рекне онъ најпосле, ако бы я за неку годину дошао у таково стање, да бы Енна могла кодъ мене слокойно и безбрижно живити, бы ли ми вы и онда противни были?"

„А како бы ты то дошао до тако безбрижногъ стања, кадъ небо данасъ не чини чудеса,"

„Алъ любавь чини, и срећа е сварда наклоњена онима, кои се верно любе."

„На покрай тога іошъ и то се мысли, отчинска е любавь слаба, на ће попустити," смешећи се рекне военый саветникъ.

„Можда има и тога мало, сладкій течо, али е любавь младића іоште и ватрена, и онъ се радо жертвуе, нити му е икаква жертва тешка! Зато дајте наше одобренѣ, любезный течо! Я насъ сама молимъ за две, за три године! Енни има шестнаесть година, ни са осамнаесть ни деветнаесть ће престарити, да не бы могла добыти младожењу."

Военый саветникъ чињо е іошъ неке приметбе на овай предлогъ, а особито е госпођа Форстеръ была много на руку. Но кадъ е после и Енна своју молбу молећи младића придружила, онда нѣжно материнско срце ніе могло одолети, а и военый саветникъ у толико е попустіо, да Леону, ако за две године прибави пристойно ужиканѣ, буде слободно просити Енну за супругу. Више што ніе се мо-

гдо измолити, зато, што є госпоѣа Форстеръ пристала уз мужа и ванадьинала, да се све времену остави.

Међутимъ се ѣемъ приближіо Леону данъ одлазка. У очи тога, за ѣега и Енну немилогъ дана, учинію є военный савезникъ наредбу, да заостанше іошъ време узаѣнога бављења свођски проведу, ни одъ когъ туѣина неузнемирени, па є онда позъ пзтоворомъ вазни послови на него пречне изишао, а Леонъ и Енна зажелише іошъ єданпутъ проѣи се по леду баште у пратьи верне Сузане. Пошто су се неколико корака одъ куће удалили, застане ѣежнога чувства Сузана и, наводећи за узрокъ ѣкъ умор, посиди се на блиску дрвенпу сг изуву, гди є своју повелитељку чекати обећали се. Леонъ садъ тико погледи Сузану, да му се изъ очію могла благородность читати, а ни Енна ніе се противила жељи свое пријатељице.

Ѣутећи пшли су Леонъ и Енна всако време єдно поредъ другога. Болъ због разстанка тиштао ѣмъ є груди, а уста су се бадава усилавали кою речь произвести.

„Енно, рече напосле младый Леонъ дрѣкућимъ гласомъ, — Енно! твой отацъ одлушта мене съ надеждомъ, али неизвестномъ, хоћеш ли ты бити у стању пристати, ако се одъ тебе буде захтевало, да руку твою другоме дашъ?“

„Хоћу зависти,“ возрази Енна, управивши на друга плаво свое уверена толико преспућено око, да ю є Леонъ ухаћенъ загрліо.

„Садъ хоћу да ми се закунешъ, рекне онъ, да ничія неѣешъ бити, довъ годъ ово мое срце дисало буде. Закуни ми се, да ѣемъ само онда вольи родитеља попустити, кадъ се уверишъ да я писмъ живъ!“

„Ево ти се закленѣмъ, озбиљно одговори Енна, но не бы требало да се заклињемъ, єръ я и онако не бы могла другчіе чинити. Я самъ твоя, пріятелю и друже детинства мога,“ узбуђена застаи она дпѣ, „и никадъ до века нећу и ничія више бити!

„Обећай ми се, Сузано,“ моліше забринутый, одъ некогъ тайного предчувствія мученый младићъ дошанъ у вече повереницу свое заручнице, — обећай ми се, да ѣемъ надъ Енномъ бдити, и меѣ спрнобштавати, ако бы се кадъ нѣкой безазлобной невиности замке пделе! Я се све бомъ да се нѣне сплетке родити, те да се ово, што ми є вайсветіе, одъ мене одузме, зато ми ты буди верна, и потапно бди!“

Сузана се завери и срцемъ и устима, да ће свагда пазљиво бдити надъ повереномъ іой имапетомъ, и тако остави Леонъ успокоенъ друго іутро ньу поочима свога испраћенъ сузана миле свое разучанце.

(Продужѣе се.)

Клима у саюзнимъ државама

и нѣнъ утицавъ у начинъ живлења и обичаѣ.

(Сопственъ изъ числа 12.)

Садъ се пыта, колику промену производи она атмосфера у животу растѣнія и животиња. Іошъ Бьфонъ примѣтіо є при сравньиванно животиња и растѣња у новомъ свету са онимъ у старомъ свету, да су родови животиња Американске тврде земље уобште мањи, него истога рода животиње у старомъ свету. Сравнимо само лава са ягуаромъ (felis uncia*), посорога са тапиромъ, камилу съ ламомъ, пакъ ѣемо се о томе уверити. У билю є пакъ готово сасвимъ противно. Изъ тога є заключіо, да є нова тврда земља за биље, а стара за животиње боља и сходнія.

Исторія саюзни држава ніе толико стара, да бы поуздана доказателства имати могли, колику промену могу због климе претрпети животиње, изъ Европе тамо пренешене. Самъ човекъ дае намъ у томъ найбольи доказа.

Готово є 230 год. протекло, одкако су се први насељеници на обалама Нове Енглезке ставили. То су, као што се говори, были пиоверци, кои су због вере отечество оставили, што имъ є ѣена слобода у вери нуждна была, него што є енглеска права допуштала. Свакояко су то были прави Енглези са свима физичнимъ и моралнимъ чертама енглезкогъ рода. Данасъ тай обитатель Америке, после два столѣа, ніе више само Енглезъ. Онъ има неки' особитостій ков се тако исто ясно познаю, као кадъ бы когодъ лице Енглеза и Немца сравніо. Укратко, садъ се тако образовно особитый типъ людій. Поченъ пакъ овай типъ неможе бити резултатъ помешаногъ рода, што є истый найвеће развіенъ у источнимъ државама, даяле овде, где се родъ найманѣ измешно, то ньачно мора бити узрокъ томе споляшнѣ утицанѣ, а међу њима найваше клима.

Єдна одъ физіологичны чертій Американца єсть та, што є сувогъ тела. Може човекъ у Ню-Іорку, Бостону и Филаделѣи све улице уважрсть проѣи, па опетъ ће у стотини єдва єднога срести, кои бы месната тела био, па и тай єдинъ бы'ће понайвише страпацъ или туѣегъ порекла.

Найвише пажъ у очи пада дугачакъ вратъ у Американца; но треба знати, да тай вратъ ніе действително дужій одъ нашега, већъ да се такавъ чини, што є одъ нашегъ танъій. Они опетъ познаю Европлане по противположенимъ знацима. Меѣи се више пута случило, да у явномъ шеталишту писамъ могао о некимъ людма знати, каквогъ су порекла, довъ су Американци обично безъ затезања одговара-

*) Уѣца или уѣція спада у родъ вѣки' ягуара. Велика є готово као тигаръ, подобни є пантеру и леопарду, и има по правоугутой длани уганстіе, около црне пеге, а по трбуху беле и црне пеге. Живи у южной Америки, гдѣ носи ніе ягуаръ, и где є се људи ньо бое. Она се рани сишућихъ животиња, птицами, па и рибама, врло є плашьива и лукава, и људи є ньо гове, што и на човека напада, чимъ єдинпутъ човечіега мосѣ окуси.

ли: „Па погледайте имъ само вратъ; Американацъ ніе никадъ подобный вратъ имао!“

Ова разлика међу Американцима и Европлянима ніе само слѣдство слабіе развіене системе мускула (мишића), већъ зависи толико исто, ако не и више, одъ ослаблѣня системе жлѣзда (Drüsensystem), и у овомъ смотреню заслужуе озбилне пазльивости физиолога, почемъ овай пытанѣ о будућности Американске пасмине полаже. Разумни су люди заключили, да ова прекомерна нѣжность у формама мора имати свои' предѣла (граница), па збогъ тога, кодъ све урођене мрзости противу Ирландезаца, овима допуштаю тамо населявати се, кои су по пуноћи свога тела и богатству ньиове системе жлѣзда', рекао бы, найспособніи, утицаню Американске климе съ успехомъ противстати. И заиста е изкуство не еданпутъ показало, да су найлепше женске управо оне, кое су рођене одъ родителя дошавши' скоро изъ Европе.

У осталомъ ово утицанѣ климе не простире се само на колена, већъ се примечава често и на самимъ особама, кадъ се изъ едне землѣ у другу пресели. Тако мало има Европляна, кои се у саюзнимъ државама угое, докъ Американци, пошто неко време у Европи проведу, обично много здравіи и пуніи буду. Тако е исто кадкадъ и съ Европлянима, кои су се, после дужегъ бавлѣня у саюзнимъ државама, у Европу вратили. Писацъ овы врстій могао бы у овоме быти найболѣ доказателство.

Кадъ е доказано, да сувлый воздухъ у иначе сасвимъ подобнимъ ширинама земальскогъ круга тако велике разлике производи, зашто му небы и у другимъ приликама неко утицанѣ допустили? Зато дайте да при свршетку іоштъ нешто пробеседимо о разликама, кое су се съ моралне и естетичне точке сматраня међу Американцима и Европлянима приметиле.

Нема ниедногъ Европляна, кои се ніе чудіо оной страстной радиности, кадъ се у Ню-Іоркъ, Бостонъ или Балтимору извезао. Свакій се ту жури; особе покрай обала и по тротоарима (за пешаке путъ одъ широкогъ камена) више трче, него што иду. Кадъ се два пріятеля на улици сретну, само се рукую; еръ обично немаю времена за тороканѣ. Истина, то исто може се видети и у пристаништама велики' вароша у Енглезкой; но мени се чини, да е та радиность Енглеза више разложна; Американаца пакъ радиность више е навика и природна нестрпельивость, него нуждность. Збогъ тога се иста появлюе често и у онимъ приликама, где никако нема места. Праведно су Американце корели, што су и у елу нестрпельиви. Людма, делима занятимъ, дало бы се ово и опростити, кадъ се небы знало, да е то ньиовъ обштый, тако рећи удомаћеный ружный обичай. То е тако истина, да путници на лађама, кои заиста никаква посла немаю, опетъ зато на вратъ на носъ еду, да бы само часъ пре одъ астала устали. Съ тежкомъ мукомъ испало е само у купалиштама за рукомъ, ову нестрпельивость обуздати, али и ту само найячимъ средствомъ, почемъ имъ се приметило, да е та нестрпельива хитня противу правила лепогъ обхођеня.

Овакавъ обштый немиръ мора произтицати ма изъ каквогъ обштегъ узрока. Премда немамо довольны доказателства о већемъ или манѣмъ упливу воздушне влаге на систему живаца, то опетъ мислимъ да се неварамъ, кадъ ову већу живаца раздражльивость у обитательима саюзны држава приписуемъ сувой Американской клими. Небы л' се за подкрепленѣ овогъ мнѣнія могло навести дѣйство сѣверногъ ветра? Сѣверный ветаръ, као што е пре речено *) подобанъ е по своимъ дѣйствованю сѣверозападномъ ветру у Америка, онъ е континенталный ветаръ, и сви смо могли изкусити нѣгово сасушуюће свойство. Али съ тимъ се неограничава нѣгово дѣйствованѣ, као што ће читатель и самъ знати; нѣговъ е упливъ много већій. Обитательи у Юри знаду врло добро, да онъ на живце па и на само наше душевно разположенѣ толико дѣйствуе, да смо онда, кадъ сѣверный ветаръ неко време дува, некако немирни и раздражльиви, па кадшто и суморни; и по томе можда ніе безъ свакогъ основа, што се по некимъ краевима као пословица говори, да сѣверный ветаръ доноси зле жене. Тако смо у то доба манѣ къ уживаню разположени, и маня намъ е потреба у раздражльивимъ средствама. Чуо самъ такође едногъ врстногъ сматраоца где говори, да нетреба никадъ свое пріятелѣ на обедъ звати, кадъ сѣверный ветаръ дува.

Кадъ дакле сувый ветаръ и у насъ, где само врло редко дува, таква очевидна дѣйства производи, то се лако дае разумети, да нѣгово садѣйство мора быти много веће у оной земльи, где е онъ владаюћій ветаръ, као што то быва дужъ атлантичке морске обале у саюзнимъ државама. Да ли се варамо кадъ мислимо, да се овомъ обстоятелству мора приписати и много убиточніе дѣйство превреле пића у саюзнимъ државама? Неоспорима е и припозната истина, да су Европляни, а имено Енглези, кои су у своіой домовини научили, вина и яке ликере пити, безъ икаквогъ досађиваня принуђени, ако не сасвимъ одрећи га се, то баръ у томе доста се умерити, чимъ се у саюзне државе преселе. Овомъ изкуству има се приписати, да су дружства за умереность на законодавство многи држава могла толико подѣйствовати и предупредителнимъ наредбама повода дати, кое бы у насъ уведене можда гдекое и найвеће конзервативце бунтовницима учиниле.

Кодъ све ньиове видиме ладноће опетъ су Американци по природи много раздражльивіи одъ Европляна. Ньиова чувствителность прешла е у пословицу. Но може ли се по томе рећи, да су одъ насъ гори и несносніи? По теоріи требало бы да су такви, а можда бы и были, да се нису зарана одъ неповольности ове веће раздражльивости живаца тиме сачували, што се труде, много више него мы, свако появльиванѣ нестрпельивости угушити. Ко е у саюзнимъ државама живіо, тай зна, колико се брижльиво обучаваю деца одъ првы ноката у вештини побеђаваня самогъ себе. Одтуда се показуе найраздражльивій народъ на земльи као подъ найбольимъ заптомъ живећій. Имено пакъ само е тамо свобода у ономъ степену могућа, што се свакій зарана привикао, да свой гнѣвъ укроти. Да бы се на овой стази одржао, Американцу ніе нуждна полиція; ако се пакъ кадшто заборави, то му е обште мнѣніе при руци, те да га

*) Сачинитель живи у Невшатлу у Швайцерской, где сѣверный ветаръ дѣйствуе одприлике онако исто, као источный у сѣверной Немачкой.

одъ часа у предѣле благопристойности поврати. Зато се овай човекъ, кои се међу отмѣніє люде брои, сматра као човекъ найгорій или последньій, кои допусти, да гнѣвъ ньиме обвлада, или да каква насилства чини. Одтуда Американци увекъ говоре, чимъ се двоица на улици побію, да се унапредъ може известно знати, да су то Ирландези или Немци; а то є истина.

Но недао Богъ, да изъ свега овога заключимо, да є снага, срећа и свобода какве землѣ само слѣдство нѣне климе! Примеръ Енглезке съ нѣномъ климомъ, Американской сасвимъ противположеномъ, быо бы доволянъ, да намъ то опровргне. Но мы мислимо, и могли бы съ примеромъ саюзны држава доказати, да величина каквогъ народа независи изключително одъ нѣговы државо-грађански' устроєня, као што се често мисли. Клима у саюзнимъ државама изнудила є нека основоположеня у воспытаваню, и вальда є управо тиме ово необично развіянѣ Американскогъ народа олакшала, у околностима, кое бы иначе нѣговой срећи а имено нѣговой свободи могле убиточне быти.

Исторія о земльи.

„Шта? Исторія о земльи? Заръ се може и исторія о земльи писати? Где су те повестне кньиге, у коима су судбине землѣ прибележене?“ — тако ће можда наши читательи запытати, кадъ виде насловъ овай. На ова пытаня одговара данашнѣ знанѣ: „Одма, мои любезни читательи, показаћу вамъ те кньиге, кое истина нису на артіи ни на кожи писане, али су у толико сталніє и нетлѣніє, што су на камену и стенама, на горама и долинама написане.“ Ове намъ кньиге подробно приповедаю, шта се одъ толико миліона и миліона година збыло на овой малой звезди, на коіой мы садъ у безконачной вселени живимо, приповедаю намъ често точніє и съ већомъ поузданости, него исторія о людма, кои су можда само неколико векова пре насъ живили. Такавъ є резултатъ заиста достоянъ дивленя, и довольно сведочи о величини човечіегъ духа и о величини века, у коме ми живимо. Исторія о земльи н о в а є наука и можда єдно одъ найвеличественіи и найкрасніи царства знаня, кое човечіи духъ обувата. Ко є могао пре сто година помислити, да ћемо данасъ моћи писати исторію о земльи да ћемо имати точногъ знаня о онимъ стварма, о коима се мислило, да ће на свагда остати непровиднимъ покриваломъ покривене!

Шта су шестъ и седамъ тисућа година, кое обувата повестница людій и народа, у сравненю съ безконачнимъ временомъ, о коима има говорити исторія о земльи! Ова знаменита, духъ и фантазію узвышаваюћа наука уводи насъ у времена и предѣле, кадъ іоштъ ништа небяше одъ свега овога, што насъ дзнасъ окружава, и кадъ се човекъ, ова круна створеня, іоштъ небяше у быће пренуо. Можели што быти знаня вредніє одъ оваквогъ знаня, кое се, тако рећи, формама времена и простора руга и насъ изъ наше земне ограничености изводи? По овоме бы л' ко себи представити могао, да є могуће, да и данасъ има изображены людій, кои о исторіи наше землѣ ништа незнаю! кои незнаю, колико є стара наша земля и изъ чега є постала! кои незнаю, да су онде, где они данасъ можда међу снегомъ и ледомъ себи пута траже, некада величествене палмове шуме стояле, у коима су грдна стада слонова и исполински' єлена' пасла! кои можда о томе и неслуте, да су свое трошно суштествованѣ само на танкой кори грдногъ огньишта основали, кое се никадъ негаси, и изъ кога изъ тисуће димняка димъ кули!

Но доста о овоме! Ко є само површно о овой важной теми слушао, тай ће, ако ніє срдцемъ и душомъ окорео, жельомъ узпламтити, да се съ основима ове младе и занимльиве науке упозна, и да сазна оне ствари, о коима знанѣ, тако рећи, изъ надземногъ света свой постанакъ води. Притомъ ће се уверити, да є ово знанѣ, и ако се чини на првый погледъ тако виспрено, на найпростіємъ и найприродніємъ путу прибавлѣно.

Найглавніи и найодличніи одъ овы путова єсть знанѣ о тако названимъ с к а м е н я ц и м а (petrefacta, die Versteinerungen), о коима су ямачно многи одъ наши читателя чули или читали.

Скаменяци су у каменъ претворени остатци органски' суштества, коя су некадъ на земльи обитавала, и коя се садъ изъ утробе нѣне, у коіой су затрпана лежала, ваде, те да неоспоримо сведочанство о некадашнѣмъ быћу органски' светова даду. Доста є чудно, да є човечіємъ духу толико времена потребовало, те да почне о томе мислити, да ове знамените природне скаменяке сматра као дѣйствителне остатке огромногъ пропалогъ створеня у былю и животиняма. Доскора мислили су, да су скаменяци тако названа и г р а п р и р о д е, и да се овой допало, у утроби землѣ и у каменю оставити наказне образе живећи' суштества. Докъ се овако мислило, донде се наравно ніє могло ни говорити о ученомъ познаваню развіяня землѣ.

Па и садъ є простомъ човеку чудновато и непонятно, како су могли люди изъ овы остатака пропалы светова такво заключенѣ о повести землѣ извести. Но кое само єдинпутъ имао прилике видети ове остатке, тай ће ямачно престати сумняти, да су то истинита доказателства о повести наше землѣ. Съ правимъ познаванѣмъ овы скаменяка учинило є испытиванѣ землѣ єданъ одъ свои' найвећи' корака, учинило є такавъ напредакъ, да се съ ньимъ само найзнаменитіє развіянѣ рода людскогъ сравнити може. Што су испытателю повестнице и старине новци, посуђе, кипови и т. д. то су испытателю природе скаменяци, єръ и єданъ и другій изводе изъ овы остатака єднака заключеня, свакій у своіой струци. Ко ове честне, прастаре сведоке о пропалимъ световима безъ унутрашнѣгъ побуђеня или баръ безъ найвећегъ интереса може сматрати, тай ямачно нема чувства о ономъ, што є велико и виспрено.

Премда исторія о нашой земльи неизмерне просторе

времена у себи заключує, то є опетъ у своимъ главнимъ чертама проста и лака, чимъ су намъ позната главна условія, кои су є произвела и руководила. То су ове две яке природне силе, кое посвакій данъ нашимъ очима у маломе гледамо — силе огня и воде. Одкако земля постои, боре се ове две страшне силе, кои ће є освоити, и нѣна цела исторія ніе ништа друго, него приповедка о поединимъ збытіама ове непрекидне борбе. У овой борби вода непрестано руши и талогъ прави, а ватра непрестано ствара и подиже. Кадъ бы сама вода земльомъ обвладала, она бы ямачно мало по мало целу површину землѣ уравнила и брда порушила, и ню свуда у грдно, десетъ тисућа стопа дубоко море претворила.

Никаква, па ни найвиша брда, или найтврђе стене небы могле одолети той уништаваюћой сили. Но што вода руши и на дно обара, то огань съ малимъ трудомъ іоштъ выше и сталніе подиже. Непрестано извиру изъ течне усіяне утробе землѣ брегови, острови и предѣли, кои воду у нѣне пределе повраћаю. Ова усіяна утроба землѣ или тако названый средоточный огань постао є у найраніе доба образованя землѣ. Она се, као и свако тело на свету, ствердла и постала є ово, што є садъ, т. є. добила є онай видъ и ову величину, изъ грдне множине паре и магле, и произвела є при овомъ сгусняваню онаквый степенъ топлоте, кои є могао све нѣне саставне части у огнѣно-течну масу претворити. Нама данасъ ніе позната ниедна саставна часть наше земасьске коре, кои се небы могла вештимъ начиномъ и людскимъ рукама средствомъ велике топлоте разтопити и у течность претворити. Пошто се горнѣ покривало оне огнѣне кугле у ладномъ простору света оладило и тако тврдомъ коромъ око течне єзгре постало, слегла се ова окружаваюћа є парна множина као вода на ньой, и одъ тогъ тренутка започе она вечита борба међу силама подземногъ и надземногъ света, кои ће одъ ньи освоити земальску кору, кои ій обое разставля.

(Продужи'ће се.)

СМЕСИЦЕ.

Купанѣ у реки Іордану.

Линхъ, кои є войску саюзны држава, кои є къ Іордану и мртвомъ мору ишла предводіо, приповеда намъ о овомъ купаню слѣдуюће: „У дивльой 'итньи, подобной каквомъ неуредномъ бежаню, дођоше Копти и Руси, Поляци, Єрмени, Грци и Сиряни, люди изъ свію частій Азіє, Европе и Африке, па и изъ саме Америке люди, жене и деца, одъ свакогъ станя и свакояке фарбе и у свакоякомъ ношиву, шапучући, вичући, весело узвикуюћи готово у свима познатимъ єзицима на земльи. На камилами, коньма и магарцима, многе жене и деца у котарицама или у кавезима затворене, съ управлѣнимъ къ реки очима, 'итили су напредъ, несматраюћи на различне препоне, сиђоше се, свукоше, и посвакаше у реку. Сви су были рекао бы єднимъ чувствомъ обузети, нити є и найманѣ єданъ на другога мотріо: свакій се гнюрао или га є другій гнюрао, и то по трипутъ, за честь свете Троице, и напуніо є затимъ судъ изъ реке. Одећа за купанѣ многи' овы путника бяше бела съ црнымъ на ньой крстомъ. Многи одъ ньи, пошто су се после купаня обукли, секли су гране одъ врба', умакали ій у свету реку и носили са собомъ за споменъ свое посете. После єдногъ сата поче те гомиле нестаяти и за три сата одъ прилике небяше на обали ни сенке, где є пре народъ као црвь гмизао. Целе те поворке путника нестало є онако исто брзо, као што є и дошла была и ми остадосмо опетъ у ћутаню и самоћи пустинѣ. То намъ се као какавъ санъ учинило: грдна множина людій, кою су неки на осамъ тисућа глава рачунали, прошла є поредъ наши' шатора, па ніе ни трага за собомъ оставила."

Графъ Федоръ Ростопчинъ,

кои є списао мемоаре свога живота, посветіо ій є читательима овимъ речма: „Псето, а не публико! Опако-звучно оруђе свію страстій! Ты, што се часъ у небеса дижешъ, часъ по калу валяшъ, увекъ слепо хвалишъ и кудишъ; ты шуплѣ звоно побуне, праздный одеку самога себе, есенціо найфиніи отрова и найслађи' мириса, представниче Сатане у човеку, фуріо подъ маскомъ христіянске любави, племенита публико, кое самъ се у моіой младости страшіо, кою самъ у зреліимъ годинама чествовао, у дубокой старости почитовао — теби посвећуємъ мое мемоаре. Любави достойна публико, єдва самъ одъ твогъ домашня умакао, єръ я самъ мртавъ, следователно глувъ, слепъ и немъ. Да Богъ да и ты скоро оваку срећу уживала ради твога и людскогъ спокойства!"

Колера у Паризу год. 1849.

Страшный поморъ, кои є ова несрећна болесть год. 1849е на толикомъ земномъ кругу произвела, готово є свакомъ познатъ. Но да бы га наши читательи іоштъ болѣ у нѣговой страоти представили, навешћемо известіе єдногъ странца изъ Париза у оно доба, кадъ є иста болесть найяче беснила.

Страшный гостъ, ужасна колера, бяше се опетъ доселіо, и покри целу варошь црномъ копреномъ, ако и ніе могао живость веселогъ народа сасвимъ угушити. Премда су се журнали трудили да ову болесть престає, то є она опетъ страшно беснила, и то много страшніе него год. 1831. Юнія 8гъ покосила є она, у єданъ данъ само, 1254 душе. Грозно є онда было, погледати варошь; по улицама и шеталиштама єдва си кога могао видети, но са свакимъ коракомъ срео си мртвачка кола. Па и овы найпосле небяше доста, те су морали грдна за намештай кола на то употребити, да бы се гомилама мртваци одвукли. Читаве су фабрике изумрле быле, а многе су части вароши опустиле. Колико се пута догађало, да су люди на улици падали и у страшнимъ мукама съ душомъ се разстаяли. Болесть по-

сети и ону кућу, у којой сам ја обитавао, и пошто є братству обоє дєце отеза, те є куповањ морао сандукъ своє мајке кћери сам на гробљє однети и тамо є закопати, ніе се више изъ те куће изселила. Мой младый пріятель, кои се оны дана истомъ у Паризъ доселио бијо, и одъ свєгъ срдца се радовао новомъ Париз скомъ животу, паде такође у ту болесть. Мы смо заєдно обедовали, и онъ бише врло весео, но кадъ самъ се у вече дома вратіо, лежао є у ужасномъ грчевима, већъ на смрти, и єдва є могао у своју собицу самномъ се опростити. После єдногъ сата лежао є мртавъ. Сутра данъ требало га єу 3 сата после подне сарањти, но тога дана бише число мртваца тако велико, да се мртвачка кола ни за какавъ новацъ нису могла добити. Єдва, у 11 сатій ноћи, стадоше предъ кућу да ношењ ћурбета употребљаване тальиге, на конма є већъ седамъ мртваца натоварено было. По найвећемъ плоску поћемъ за колима съ ункомъ упокоєногъ моєг пріятеля. Више одъ єдногъ сата трајало є пешачењ, докъ смо, скрозъ мокри, до гробља дошли. Страшанъ смрадъ уверіо васъ є іошъ изъ далека, да смо близу ужасногъ места, и немалогъ труда морало васъ є стати, протурати се кроз гомилу людій и свакоја' коли, кои су предъ гробљемъ стояли. Предъ капіомъ поскидаше мртвачке сандуке; но почемъ є єдинъ као другій изгледао, то се и сувише препадосмо, немогавши познати сандукъ нашегъ пріятела, те тако намъ вишти друго неостаде, већъ све сандуке редомъ отварати, почемъ є ункъ упокоєном особиту гробницу купіо бијо, докъ су други у обшту рупу (fosse commune) бацани били. При црвеной светлости буктиња, у страшной околини, где су крстови и споменици као прсти исполина изъ земље прио небо ноћи показивали, бише то найстрашніе позор'є, кое се дає помислити. Псујући отварали су нагло гробари заклопце одъ сандука — истомъ четвртый сандукъ сакривао є остатке милогъ мртваца. Кадгодъ се сетимъ тога незаборављеногъ позора, прођу ми као мрави крозъ кожу. —

Писмо изъ прошлогъ столећа.

Примивши одъ нашегъ пріятеля србско у последњемъ турскомъ рату написано, и како по садржаю, тако и по начину писања занимљиво писмо, непрошуштамо га нашимъ читательима у верномъ препису сообштити.

Љубезнєішій Госъподинъ Бабо

Іаванъ вамі дасамъ добіо заповіедъ и машіерамъ у мехаділу са купаніомъ, ново намъ Іаванъ даіе, 9 се го, по наше, капетанъ Щаволовићъ у Свіяці погінуо і убіті га турьці,

4г се го по нашему кодъ Вукореща разъбіли Мосъкалі Туръке і погінуло і увачено Турака 30000 Іово га Сарасъкіеръ Башу зета царева уватілі Іесу щоіс лаій насъ по Мехаділ и Карапъшебешу гоніо, и цесара отъ Ілове отъ терао, а садъ се на масъторa пимерію, уче 10 се го генераль Вечаі у Жупанйку бію, і щйлъцатъ отъ паше изъ осътрова тражіо, алі паша му отъбіо і вече да заше нега зваде, що хілада подъ Біотрадъ і Скедерево машіера, і шиіка Сарасъкіеръ Авъді паша, щоче біті то несъпадемъ,

У Алгъмашъ 20000 немаца машіера, у ова воіска сва отъ Карапъшебеша у Мехаділу іде,

Отъ наше регементъе 1-г пататіономъ отъмашіеро у Азарать, і обръштъліанъ шиіка, каде у Махадіу дочемъ очу вамъ отъ онуда вйше пйсати, Маовщъ 2 купаніе опетъ осътао у Брісаськой, Дука маіорь дошао у мехаділу крегетеньті, тако саде 4 маіора мамъ да і куга морі 9 годіна не біу неможіті могъла

Скіемъ васъ све љубезъно поздравлаіемъ у љубечій осътаіенъ Іесамъ вашему

добро ротъдріу

У Бошовічу 12-г Іуніе 1789. по щароје

Вйерзьни сінъ Мерзинчъ капетанъ

Ерак ъ и Петак ъ.

Ерак. Чуй Петаче, жени є на пиметь пало да се женинъ, шта мислишъ, шта ми треба за то препрaвити.

Петак. Преправи добре леђа, єръ ћешъ чешће имати шта понети; преправи добро стомакъ, єръ ће морати тврће и одъ самогъ камења сварати; преправи добро ноге, єръ ћете пипуча почешће притискивати; преправи добро покте, єръ ти могу одъ помоћи бити; преправи увекъ довољніе, єръ ћешъ реза свакій данъ имати; преправи се на куку и леле, єръ ће ти те речи и у подне и у поноћи у устма бити; преправи — — —

Ерак. Доста већъ — Та я те пытамъ шта ћу одъ одела за младу препрaвити.

Петак. Преправи курачку кожу, єръ ће то твоє ягњешце одма ту одећу потражити.

Ерак. Зашто се Србльи при пићу радо куцаю?

Петак. Ако пучемъ, а оно у томе показую Србльи подпуно уживанѣ. — Видишъ Ераче, Богъ є дао човеку петъ чуза (die Sinnen) да ко уживанѣмъ какавимъ сви петъ чуза задоволи, тай є подпуно уживао. При пићу налази усладу вкусъ, видъ, мирисъ, пипанѣ (ватанѣ чашице), а заръ само єдно уво да се усладе лиши? Зато се Србльи куцаю, и звека чаша истомъ чини подпуно уживанѣ.

Кореспонденція.

Г. Ђ. М. у В —. Ваше сио писмо заједно съ ребусомъ примили, али га неможемо употребити, пре него нам пошљете разрешење. Овай поступак захтева одъ насъ и сама обзирителность.

Г. К. С. у Н —. Можно, да би изволели редакцію одъ књижевствић разликовати, почемъ се последња нам увекъ као трговина сматрати. По оном рассказу она предпоставља свако списано дело ради печатања само по постоћемъ одношенима цензуре, оспоравајућ нам по литерарной вредности остатка публики и списателю. Само у оном случаю, кадъ књижопечатня свако списано дело сама нада; т. е. као свою собственость, одговара она и за вредность дела, и по томе кора се постарати, да исто одговара духу времена, достоинству знања и учености, потребама и степену изображенія онога народа, коме е намењено. Само дакле у томъ случаю пренебрегнуте дужности спада дака и на књижопечатателя. Овољно засада ово одговоръ на укоръ због печатиногъ зли не нашомъ књижопечатньомъ изданогъ дела.

Г. Д. М. у З. — Вы сте нам приметили, да се наши логогрифи у Подунавки дају лако разрешити, и по томе да слабый интересъ побуђују. Ми се у томе књижу съ вама неслажемо а) због тога, што е сама природа Логогрифа таква, да се много лакше него права загонетка дае разрешити; ту е једна погођена речь међу толикимъ непогођенимъ нема довольан да се целого покрывало скине; ту се таква одмахна уврано и нашто, почемъ е логогрифъ само продужена и нам више загонетки состављена загонетка, б) што би одъ насъ и сувише непрактично было, кадъ бы одна у почетку са одмахъ увиђенимъ и тамнимъ загонетнама наше читателя мучили, почекъ бы нам тих начинокъ воли съ читаню одузели. Ову сте нашу намеру лакше моради приметити у постепено тежимъ и лепшимъ логогрифима, а пре нежли нам уперили сте се о томе и више, кадъ е права загонетка у Подунавци печатана. Мы се у осталомъ радујемо, да се већу наших читателька надаля и таква, коя у дубљих и озбиљнијемъ размишљаню праве усладе налазе, и надамо се, да сво нас съ последньомъ загонетком задовольни. У свичему предходя лакша радя. Пошто се наши читателя са тежимъ загонетками нало ухоре, следова'ће опеть лакше, као после труда одморъ и забава. — Најпосле мы небы тако олико по себи нарицали пресуду о лакости или тежкости у разрешаваню какве загонетке, већ то е само односно. Што е једном лако, то може другоме бити тежко, и обратно; ту е до бистране и до упражнавана разума, и нашъ е задатакъ пробудити укупне силе у нашемъ народу. Само нодадно на то употребљено средство нарано некоке одна плода принети; али оно нам нада нам зубаљу у покретномъ колу, и пробуђује у добронасленихъ и умних Србьима иче силе, кое не, се нашимъ силама присаднаћене, нахано постићи свой задатакъ. Покушайте дакле ваше силе на оном полю, исправляйте, усавршуйте, разпазойте, утишивайте, просветљивайте, — и мы нехо бити први, коиће о таквъ трудъ достойно увазити.

РЕБУСЪ

(НАРОДНА ПОСЛОВИЦА.)

Разрешење Ребуса у 12. числу Подунавке:

Кудъ е вода текла опеть ће тећи.

Следујућа лица послала су нам разрешење ребуса у 12. числу: Госпођа Марія Радойчићъ. Г. И. П. и Г. Павле Поповићъ у Земуну; Г. Јованъ Поцинковићъ и Г. Ђ. М. у Вуковару; Г. М. С. Зегуљ Пошегу.

Оповнћено, да нигде и ни-
јачки сопов;

ОГЛАСЪ.

Зато упозиваю сваког, да по-
три на опись здравља.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСЊО.

Овай се сокъ досада по увераваню найглавнитій лѣкари у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, и нисмо претиву

кашаљ, грипе, кіпваце, пропуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, коя су узели тай сокъ, доказую, да нескогъ быти безъ њега и да сокомъ њиху нихово благодарита, што ихъ е одмахнио боля и што могу нарно спавити; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найболѣ препоручуе свако нигой деци, тако и найстаријимъ лицима изусъ ну е врло пријатанъ.

Стакленцета су стейриского билькогъ сока бела, горе дугуљаста и са калайнимъ капицами, на коими као и на стакленцету пише: „Апатека код „леня у Градцу“ и „I P A“, добро су затворени, и на њима су надписи ћелно са подписомъ онога кои производи тай сокъ.

Цѣна е одногъ стакленцета 50 кр. ср.; кадъ одъ два стакленцета нешто се сдаги. Што се зиме и поноћи дне или четиръ стакленцета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургайтнеръ, апатекаръ код „леня“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки код „златногъ орла“ Карла Трешчика. 1 (11—12)

ОБЈАВА.

У Земуну налази се једанъ врло добаръ фотографичный апаратъ на продано. Апаратъ е овай са свимъ за фотографираньа нуждними справама и хемикалијама снабдѣвенъ, тако, да купацъ одма съ места почети радити може. Цена му е съ препоратима ћелно 45 ф. сребра, а ко купаць захтева, учиће га продавацъ и художество то, безъ икакве награде. Извѣстіе даће издавитель овогъ листа.

Печата, издае и одговара књижопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 15. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 6 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Уздисай Србкињѣ.

Шеве лете, лишће пада,
По поляма лежи плодъ,
Ахъ одъ свію моя нада
Найлепша ми узе ходъ.

Живимъ тужна у колебя
Драгогъ ми є кућа дворъ;
Сиртъ му сама тако небы
Као любовь дала зоръ.

Кадъ ми бѣла дивасъ зора
Са очію узе санъ,
Баше пуна ова гора
Спремни люди за тай данъ.

И онъ доће, младъ к'о капля
На узяха кона своегъ;
Тимъ ми срдце слеси капля,
На њег' бацивъ погледъ строгъ.

Ах' край њега стои дѣва;
Обуз'о іой лице жаръ,
Сама гора њой одѣва
Узвишава неба даръ.

Оде драгій горомъ сада
Да утврди вѣчный свезъ,
Шеве лете, лишће пада,
С' мога лица нестa ресъ.

Изневери мене драгій
Прими руку туђе вѣри
Богъ нек' њојзи суди благій
Кадъ предъ свете доће двери!

У М. САДУ. Б. ЈОСТИЋЪ.

Невеста.

(Продуженѣ.)

После одлазка Леонова опетъ се усели немила тишина у кућу воеводог саветника као што є и одпреће после његовог одлазка было, али садъ већъ нїе више могла игра лобте ублажити Еминну тугу, нити су и све чешће и чешће посете дворскогъ саветника могле помоћи, да се она развесели.

Мало по мало све є већма падала у очи наклоность овога старца къ лепой Еми, и на велико њко чудо позна она садъ, да Леона његовo бистро око нїе преварило, и да є његово бригу задавање предчувствовањ было сасвимъ основано. Власть овогъ лукавогъ човека као да є надъ воєнымъ саветникомъ све већма ма' преузимала, а и госпођу Форстеръ дало є онъ скупоценымъ даровима, и убоште блескомъ свога богатства за себе задобити. Сузана є познавала чезню саветниковице за богатством и сяйности, па се бояла, да веће дворскій саветникъ ону власть, коюе надъ господиномъ Форстеромъ очевидно упражнивао, на то употребити, да га найпосле до тога доведе, сувише іошъ ако бы госпоћа саветниковица жељо његову подбрешила, да сапзволи на уплю свое любко цвеюе Еме за већъ изнемоглогъ старца, и зато се запери на све његове кораке найбрижльивіе мотрити.

Али то ніє само Сузани бригу задавало. И госпођа Форстеръ ніє више была онако душевно спокойна као пређе. Воєный саветникъ, кои є досада своіой супруги све саобштавао и съ ньоме се о свему саветовао, више пута ю у шали онако прекоревши: кодъ васъ жена као да су чувства нагону подобна, кадъ више пута погодите башъ ово што треба, — онъ истый садъ є повешто све притаивао, и съ особитомъ вештиномъ пречуо є млоги пытаня забринуте супруге своє. Више пута имао є са дворскимъ саветникомъ подуже разговоре, одъ кои се никадъ ни єдна речь у кући зачула ніє, и све се више лепіо пріятеля тако, да се чинило, да му се сасвимъ предао.

Была є већъ година протекла одъ одлазка Леоновогъ а немила тишина владала є єднако у овомъ, иначе веселомъ обиталишту. Воєный саветникъ тумарао є забринутъ и невесео коєкуда, а напротивъ дворскій, садъ већъ свакійдашньій кућевный пріятель, све є већу важность на себе узимао, и више є заповедникъ и господаръ, него гостъ быти видіо се. Госпођа Форстеръ была се забринула и уплашила видећи како се наопако ради, само се Енна чинила, као да ништа не примѣчава, што око нѣ быва. Она є живила само своіой любави, имаюћи свагда Леона у памети, и у нѣговымъ писмима сву радость и срећу налазећи.

Воєный саветникъ често є сматрао са сажаленѣмъ свою кћерь, кадъ бы му она о срећной своіой будућности говорила. Понегда се на нѣму примѣчавало, да му нешто на срцу лежи, што бы одкрити хтео, али се страшіо то изустити, и онда бы одма изъ собе изишао.

Найпосле єдно ютро, кадъ су се Енна и Сузана, коя є садъ по жельи своє другарице и при обштой трпези участвовала, удальиле, ухвати воєный саветникъ супругу свою за руку, рекавши іой сасвимъ сажалително: „Албертино, я имамъ теби велику тайну одкрити. Тешко ми є то учинити, али ме околности принуђаваю. Я морамъ учинити єданъ коракъ, за кои ми є твой саветъ одвећъ потребанъ. На жалость не могу и не смемъ више таяти, да смо мы у благостаню нашемъ сасвимъ посрнули!“

„Ахъ, я самь се томе надала, тужно возрази саветниковица! Ахъ, моя бѣдна Енно, моє драго, єдино чедо!“

„Немой ме мучити съ твоимъ куканѣмъ, моляше ю воєный саветникъ, него ме пазльиво послушай. Я самь желіо миразъ наше кћери умножити, и тако ю поставити у станѣ, да може желю срца свога што пре испунѣну видити. Ты знашъ, да є дворскій саветникъ човекъ богатъ. Нѣму су сво богатство приведе нѣгове шпекулаціє, па є у разговору чешће и мени предлагао, да предузмемъ тай за умноженѣ богатства пробытачный путъ. Наскоро затимъ отвори се єданъ посао, кои, сматранъ съ коє му драго стране, — десетострукій добитъ обећаваше, и я се онда дамъ наговорити, те се у нѣга упустимъ, уписавши не незнатне сумме новаца. У то време догодила ми се велика штета збогъ банкротства єдне имућне куће, али самь я то одъ тебе утаяо, зато, што самь мысліо, да ће ми добитъ одъ предузетогъ посла штету више одъ двапутъ накнадити. Но збогъ ове несреће не мого уписане новце положити, па самь тражіо, да се обвезателства ослободинъ. Дворскій саветникъ рече ми онда, да то ніє могуће зато, што є време, до кога се могло одступити, већъ давно прошло. Та ты имашъ поверена придода онъ къ томе, па узайми на време потребне новце. Шта да ти кажемъ, Албертино! я га послушамъ, шпекулація не испадне за рукомъ, и я самь садъ изгублѣнъ човекъ! До неколико неделя мораю се дугови изплаћивати, и све што имамъ, ніє довольно да ій залегне!“

Ћутећи и са скрштенимъ рукама слушала є досада саветниковица свогъ мужа, а сузе іой изъ очію потокомъ текоше, докъ наедапутъ као изъ сна пренувши се рече: „па заръ дворскій саветникъ не може теби помоћи?! Некъ ти онъ потребне новце да, па му се после мало по мало одужуй!“

„Онъ бы ми истина могао помоћи, и готовъ бы было то и учинити, али ми полаже условіє, коє я немогу испунити. Онъ захтева Енну за супругу!“

Госпођа Форстеръ, досадъ у лицу невесела и тужна, поче се садъ мало по мало разведравати. „Хмъ, рече, дворскій є саветникъ іоштъ држећъ човекъ, па поредъ тога высокоуваженъ и богатъ, — Еннина будућность была бы обезбеђена, и онъ бы све чиніо, да само ню усрећи!“

„Али мы треба Енну да сматрамо као обручену. Она люби свога заручника, па не бы ли іой онда срце препукло? Могу ли я такву жертву одъ детета захтевати?“

„Енна є добро дете, теби за любавь она ће пристати, одговори госпођа Форстеръ, коіой ништа ужасніє ніє было одъ живота у свагдашньой бриги и сиротиньи, — а къ томе она и ніє управо заручница, кадъ си ты твоє одобренѣ само подъ условіємъ дао.“

„Тако дакле морамъ я одъ кћери захтевати, да срећу будућегъ живота свогъ на коцку метне, да само честь спасемъ, снужденъ рече воєный саветникъ. О боже мой, како є то тешко! Али опетъ нећу я дете приморавати. Ако се она томе узпротиви, онда некъ буде што быти мора! Я морамъ мужествено подносити, што самь самъ на главу навукао.“

Друго ютро дозна и Енна жалостно домаће станѣ. Ништа не кріюћи, али и незахтеваюћи послушности, приповеди воєный саветникъ кћери своіой цело станѣ ствари, заключивши съ тиме, како дворскій саветникъ иште нѣну руку.

Недвижима слушала є Енна ово жалостно известіє, само є управила плаве своє пуне туге очи на отца.

Кадъ є овай свршіо, баци му се она у наруче и као изванъ себе повиче: „Отацъ! Отацъ! Мой животъ теби принадлежи, узми га або те може спасти, али рука моя принадлежи Леону; за нѣга не веже света заклетва, кою не могу погазити! Я самь се Леону завештала, да ћу нѣгова быти, докъ годъ онъ узживи, и да нећу о своіой будућности никаква преиначена чинити, осимъ случая известногъ уверена о нѣговой смрти. Ту заклетву морамъ я чувати, па макаръ ме беда и неволя постигла, и макаръ морала свагда у сиротиньи живити. Опрости ми, добрый отацъ, настави она плачући, я ћу за тебе радити; та я имамъ дара, кои си ты изобразіо, па ћу нѣга на то обратити, да набавлямъ, што намъ є за издржанѣ нуждно. Я ћу се данъ и ноћь трудити, и све ћу веселе забаве радо прегорети, само не захтевай одъ мене, да будемъ клетвопреступница.“

Дубоко тропутъ загрли воєвный саветникъ кћерь свою, трудећи се заскателимъ речима утѣшати ю. „Я ћу покушати ићшть еданъ начинъ да се помогнемъ, мила кћери, рече онъ умлато, зато се умира! Може бити да ћу привозети дворскогъ саветника, да ми помогне, башъ ако се жели ићговa и не бы испунила. Ты само не губи надежде!“

Дворскій саветникъ упревасти се, кадъ му е воєвный саветникъ Евнину решителность одкріо, а жале жуйасте очи му севнше. „Дакле е заклетвомъ тай млидый господинъ бедно депойе везао, рече онъ огорчень, — зависта се не бы надао, да ће онъ, онако младъ, умети толику смотреность употребити!“

Господинъ Форстеръ набрано е спе, што бы ићму, по ићговомъ мишлению, као човеку до пропасти донашемъ, могло помоћи, али му дворскій саветникъ наеданнуть речь пресече.

„Ћути пріятелю, рече, можда е самъ Богъ тако наредіо, да ће тако найбоље и бити. Моя е жели была да твоя Евна спокойно и безбрижно пожили, а и ты самъ да видишъ найду одъ мене, али кадъ она ићне, онда не треба о той ствари више ни да говоримо! „Садъ е окрепую разговоръ ви друге предмете, а кадъ се воєвный саветникъ найпосле усуди напомснути му опасность, коя му предстои онда онъ брже болъ рече: „Мени е зависта жао, што засада нисамъ у стању помоћи ти! Я бы те желіо уверити, да противность твое кћери на бракъ самномъ ніе никако пріятельство моя къ теби умалила, али ты знашъ, колико самъ и сахъ ви ономъ несрећномъ предузећу штетовао, и бойимъ тога ти засада никако не могу помоћи! Ал' опетъ ніе та ствари башъ тако страшна, као што ты мыслишъ, та — теби е поверена касса, па узми ићъ за време новаца!

„Наъ кассе?!“ упрепашћенъ вике воєвный саветникъ.

„На што не бы? Пре полакъ године немашъ се бояти прегледања, а дотле ћу я сабрати неке нове известіе приходе, и дати ій тебе на расположеніе. Та нећу я валда допустити, да мой найбольій пріятель због неколико хиляда талира пропаде?“

„Не, не, рекне господинъ Форстеръ, не доводи ме у искушеніе; то е опасно и было бы много одъ мене; то я немогу никако, немогу никадъ чинити!“

„Како хоћешъ, пріятелю, рече ну ладнокрвно дворскій саветникъ, само ти я важемъ да небы было опасности изложенъ. Ты бы се могао на мою помоћь ословити, па ми после дугъ почасно одужинати! Врло си страшльивъ, али я те нећу ни наговарати!“

Уколико се годъ господинъ Форстеръ трудіо одвратити умо свое одъ овако опасногъ савета, инакъ се порођена еданпуть мисао у памети ићговой часъ по часъ обнављала, па кадъ е и у само време плаћања дворскій саветникъ своя обећања повторіо, попусти Форстеръ, и уздаћи се у пріятельску помоћь — предузме овай опасный за олакшаніе путъ. Дугъ е было исплаћенъ, а сахъ начинъ исплате одъ брижльиве супруге вешто утаенъ.

Али наскоро нове бриге узмуте спокойство Форстеровогъ дома. Было е одма съ почетка године, кадъ се Леоновъ бродъ на море отиснуо; време сурово и ладно, и необычна ветрова као да су изъ темеля море потресали. Сва бледа седила е често Евна и са стравомъ слушала хуку бесніеће олуе, коя е кавке ни прозорима ломила, и кроз димняке, и ако е ићшть где кою одушку нашла, са стравовитихъ зуићемъ продирала. Новине доносиле готово свакій данъ гласове о упропашћеномъ бродовима, а кадъ о повратку Леоновомъ никаква гласа не бы, нити никаква словца одъ ићга самогъ, кое бы смртный ћемъ стра' ублажило, онда е почела одъ дана на данъ све већма губити се. Румењ на образима претворн се у смртно бледило, и родителы колико су скоро и свима изгубили сву надежду трудніе се къ себи ю повратити, уверавајући, да ће се ићшть све на добро окренути.

Дворскій саветникъ, кои е као и одпре у кућу воєногъ саветника долазіо, а према Евни више као участникъ у кћиной неволы, нежели као презрены љубавникъ показивао се, често е было као изванъ себе, и сматрао бледо девойче машећимъ погледомъ, кои бы му се са томъ пріликомъ указлатио. Одъ доћка то нико ніе слизіо, еръ су се сви у бригу были задали, али се одъ бистрогъ ока Сузаниногъ, коя е садъ у кући сасвимъ успокоена была, нису могли сакрити ни дукана погледи ни поновљено смешеће умилавајућегъ се старца, кога е она издавна као неко страшило гледала.

Овай зло мысли, рекла е ова еданпуть сама себи, зато буди на опрезу, Сузано! Евна одъ бриге и туге ништа и не види, што се не тиче Леона, зато мора пріятелица надъ њомъ блити! Дакле ћу ти я изићи на мегданъ, мой дуковный господине саветниче, па да видимо ко ће одржати победу!

Кадъ после неколико тужно проведени недели не дође никаква на неповольна вѣсть, поче мало по мало цела кућа новогъ саветника оживлавати, у той сладкой надежди, да ће скоро чути гласъ о срећномъ Леоновомъ повратку. Но садъ наеданнуть довесоше новине тай тужный гласъ да су при некой страховитой бури више сицлеки бродова близу Азорски острова на стене нагнани, и са целимъ на њима бывшимъ људствомъ пропали. Имена бродова нису истина была назначена, али е инакъ овай гласъ фамилію Форстерову као грозъ поразіо, и сви су у сриу зебли и у себи говорили: Леонъ е пропао!

Воєвный саветникъ писао е одма у Енглезву, али наскоро после одлазка ићговогъ писма дође му известіе одъ бинкера, сродника Леонове матере, на кога е овай младићъ и упућенъ было, у коме е обстоятелно изложено было, да е Леоновъ бродъ заедно са два друга пропао, и да се нико одъ людства спасао ніе.

Одсада е Евна као мртвацъ изгледала. Па суза не имајући више е она онако онако на само ме марећи, и уши ићне постале су нечувствителне према свима утѣшателнимъ речима. Свима е само до ић стадо было, и нетутешна родителы заборавили су и свою собствену неволю, само да ю изъ овогъ мртвила изтргну. И дворскій саветникъ свойски се трудіо да Енну одврати, опоминајући ю на дужности, кое према родителыма има; али е бодра Сузана видила, да ићга самогъ ићній немиръ мучи, и да ове целителне речи не произлазе изъ срца, већъ само изъ уста!

Саветниковицы напротивъ ніє се допадало поступанѣ Сузанино, и по томе чешће съ негодованѣмъ говораше мужу, како садъ ова девойка свою крайнѣ ожалошћену другарицу често оставля, и готово свакій данъ дозволенѣ иште да иде старой своіой сродницы, за кою одпређе ніє башъ толико марила. Была є називана неблагодарномъ, и до тога є већъ дошло было, да іой се чешћій къ тетки одлазакъ украти, али є Енна томе противна была. Сирота Сузана, рекла є она, треба да се мало прође, єръ є то одвећъ тешко непрестано са уцвелѣнымъ срцемъ обходити се; само родительска любавь може решити тай тешкій задатакъ.

(Продужиће се.)

Исторія о земльи.

(Свршетакъ.)

Докъ се овако прва кора непрестано надъ своіомъ унутрашньомъ течности вата, мораю се появити многочислене пукотине, разцепи, проломи и пропасти, крозъ коє она разтоплѣна маса или продире, или надъ собомъ стоєћу землю и каменѣ раздире, у висъ подиже, разтурує, прелива и т. д. Међу тимъ є и вода непрестано у послу, те све оно, што се унутрашньимъ покретанѣмъ землѣ узвисило, опетъ разтвара, поравнює, и разтворене части као талогъ у низине спушта. Овимъ начиномъ постаю тако названи слоєви землѣ (die Erdschichten), кои єданъ преко другогъ леже, одъ кои' велико число познаємо, и кои су се у грднимъ просторима времена изъ воде слегли. Колико є безчислены векова протекло докъ се ова земля утврдила, дає се одприлике заключити по овимъ слоєвима. Поєдини н. пр. листови у слою одъ листца слегли су се по свой прилици у два прилива, и означую дванаестъ сатій. Онде где се при нашимъ обалама подобни слоєви одъ иловаче састане, одъ кои' се поєдини листови и у мирно доба наслажу, кадъ є река свою найвећу висину достигла, потребно є на некимъ местима петдесетъ година, те да се єданъ слой одъ дебльине єдне стопе образує. Ако дакле ово изкуство пренесемо на слоєве одъ листца, кои су често 10,000 стопа дебели, онда слѣдує, да є ова поєдина часть ове поєдине формаціє 500,000 година потребовала за своє образованѣ. Изъ овога се види, да свако число дужине времена, коє бы у образованю землѣ употребили, изчезава.

Почиванѣ овы слоєва узнемиравало є и узнемирує унутрашнѣ колебанѣ землѣ, оно ій у висъ подиже, пробія и разбацує, на страну притеснює и т. д. Овимъ начиномъ постаю брда и долине, єзера и мора, острови и тврда земля (континентъ). Што є толико тисућа година подъ моремъ закопано было, подижесе сутра као величествено брдо подъ облаке, а некадашнѣ землѣ и брда пропадаю у ону дубльину, у кою неће никакавъ смртный завирити.

Ова отврдла кора землѣ, кою непрестано тако яке силе руше и поправляю и коя є човеку као єдино пребивалиште одређена, наравно є у вечномъ току времена разлађиванѣмъ и другимъ оводностима све то гушћа и силнія постала — ал' є опетъ ова кора тако слаба и танка према дебльини землѣ, да є можемо съ коромъ одъ лимуна сравнити. По овоме съ ужасомъ дознаємо, да се све, што живи, на танкомъ огртачу грдногъ и никадъ негасећегъ се огньишта дниже. Вулкани, земльотреси, и врели извори и данасъ су намъ іоштъ као верни сведоци и доказателства о суштествованю средоточногъ огня. Изъ овога се види, колико се варамо, што по многогодишньой навики мислимо, да смо на овой трошной кори землѣ безбедни. Земльотреси, кои безъ сумнѣ свой постанакъ изъ дубльине и єзгре земальске воде, и кои се често наєданпутъ преко десете или тринаесте части земне површине пружаю, могу читаве вароши у тренутку прогутати или ій моремъ прелити.

Многи, коима су резултати геологичне науке само почастно или површно познати, мисле іоштъ и данасъ, да се утврђиванѣ и образованѣ землѣ за навекъ довршило, и да мы данасъ живимо у последнѣмъ одсеку оны страшны превртая, коє данасъ у ньиовимъ производима, као споменицима прошлости гледамо. Но ово є мнѣніє сасвимъ погрешно. Површина є землѣ у вечно-траюћемъ преображеню и свакогъ є тренутка другчія. Цело дело земногъ образованя, цела исторія землѣ ніє ништа друго, већъ дѣйство и резултатъ оны исты природны сила и исты природны догађая, кои се и данасъ на земльи появлюю.

Првый великій періодъ, о коємъ исторія о земльи може говорити, єсть прастаро време, кадъ су се найпре разтоплѣне масе скорушиле и образовале стене, коє се дубоко у земльи налазе и коє су се на гдекоимъ местима у касніє време до найвећи' висина подигле. Све, што є овомъ времену предходило, неизвестно є, и ніє предметъ праве исторіє о земльи. То є подобно баснословномъ времену у исторіи о човечеству, где испытатель никакве сталности и известности невалази. У другомъ оделеню овогъ прастарогъ періода порушиле су механичне силе оно, што є пређе образовано было, и сложиле су у слоєве; и тако се продужує крозъ цело развіянѣ землѣ, ту є непрестано преображенѣ суштествуюћегъ вештества. Како є пакъ ово првобытно вештество створено, ніє предметъ геогнозіє.

За овимъ прастаримъ періодомъ слѣдую различна образованя прелазногъ періода; у найстаріємъ одъ овы прелазны періода появлює се органичный животъ, кои є у касніимъ періодима све то више ячно и све важніи постаю у повестници о земльи. У првомъ оделеню овогъ прелазногъ періода было є некій родъ рака' као найвише развієнъ; у другомъ оделеню већъ се появлюю рибе. У првой и другой части прелазны образованя бя'у само родови морске траве, као єдино билѣ, и сва земля бяше водомъ покривена. У трећой части появише се изъ воде као острови гребени корала (мерџана), кои су се іоштъ пре образовали, появи се и былѣ, коє гдекоє своє органе у воздуху разви. Ово былѣ бяше папрацъ и неко рашће безъ цвета и понайви-

ше безъ плода. Съ острова имаше се найпре езера сладке воде и рибе у сладкой води.

У следующемъ периоду найважнію розу представлаю пузеће животиње, кое су у почетку само у води живиле, и неке су одъ њи биле найрождрљивије грабљиве животиње; но касније изкрснуше и праве, и у води и на суху живеће животиње (водоземци), а найпосле налазимо пузеће животиња и на земљи. Пошто се креда образовала и велике се части суве земље воде осводише, појавише се на земљи дебелокожни сисари, а за овима су у касніемъ периоду следовале врло многе прождрљиво животиње, кое се данашнимъ нашимъ грабљивимъ животињама јако приближую. Найпосле у последњемъ периоду изиђе човекъ. У свима слоевима, у коима се скаменади, као остатци некадашњегъ суштествована налазе, нема никаква трага о каквимъ вештине произведима, а то ясно сведочи, да е човекъ прво свестно суштество са свободномъ волъомъ обдарено, кое е на земљи живило.

Организација дакле на земљи развија се одъ нижи несавршенији къ вишимъ савршенијимъ створенима. Данашњи светъ нема истина оны родова животиња и биља, кои се у предходномъ свету налазише; али іошть живе форме и организми, кои намъ помажу, те можемо разумети животиње у старијемъ свету.

Ко жели подробно знати, како се земља и за колико грдны периода до данашње њене тврдоће развила, како е органскій светъ постепено напредовао, тому упућујемо на Росмеслерово дело: „Повестница о земљи.“

Гордонъ Кумингъ,

чувеный истребитель лавова.

I.

И данъ данасъ жале неки за онимъ временомъ, кадъ су витезови своја јунаштва по свету чинили; смели пакъ и одважни и данасъ у Африку иду, да іошть већа јунаштва надъ дивљимъ зверовима покажу. Међу ове јуначке спада Гордонъ Кумингъ, кои е страшне цареве зверова застрашіо и многе њи истребіо; но іошть већма е дивљења достойніе, што е онъ лавове и по онимъ предњима Африке гоніо, кои су намъ поготову непознати, и што су та обитатељи тій предѣла због јунаштва и истребљења опасне те звериње почитовали и дивили му се.

Гордонъ Кумингъ родомъ е Шотландезъ; іошть у детињству уселила се у њему така любавъ къ лову, да е непрестано съ пушкомъ у руци и естественомъ историјомъ по полю и шумама ширио. Године 1839. ступи као войникъ у кавалѣријскій полкъ, кои е стиховао у Индіи; но кадъ му се овде ніе допало, остави войничку службу, и оде у Африку одавши се спасним лову. Онъ е први одъ Европљана продрео у непознату земљу Бамингвато. — Спомињући ваља што и о одећи његовој; кадъ у лов иде, има на себи само кошуљо, одъ кое су рукави до лаката засукати, танке чакшире, велике чизме, широкъ на глави шеширъ и у рукама двоцевку. Мы ћемо дакле найлюбопытније догађаје изъ његовогъ живота читательима овде навести.

Лов у јужној Африци. Овде у средъ южноафриканске пустиње гледамо смеђозъ јошикъ, где не само да се удовольствомъ своимъ наслађава, него и многе предмете одъ велике важности за естественеву науку скупља. За време нашегодишњегъ бављења у дивљачтву была су му коза једна кућа и обиталиште, а новекадъ и ово остављаюћи тумара пешице, праћенъ урођеницима. Често се догађало да е онъ више дана и ноћи у ловачкимъ имама близу какве реке пробавіо, сматрајући и испитујући величественый изгледъ лава, разумно поступање слона и чудноватe нагоне безбройны шумски животиња, кое на реку долазе. Ово га е тако јако побудило, да е желіо и дубље у южну Африку продрети; но да ово постиже, треба му каквогъ воћу наћи, кои околне предѣле добро познаје. Срећомъ наиђе на некогъ путујућегъ трговчића или пиљара, именомъ Мурфи, кои е све границе, на коима населѣници живе, познао, а тако исто и суседна племена Грикаа и Бегвана. У колима овакогъ трговца све се налази, што е за једну кућу потребно, као гвожђа, чое, платна, јоница, ситны стварій, зачина, једномъ речи све, што е једномъ Боеруу *) потребно и за кућу и за женске да се ките.

Кадъ е Кумингъ Мурфія къ себи узео, одма се побраћују, да іошть једна покривена кола набаве; касније нађо е и треће набавити за разне естествословне предмете; и тако мало по мало дође и до тогъ, да е сто грла рогате марве имао и доста одабраны коня. Найми четиръ момка, први е био Енглезъ по имену Лонсъ, изредный ковчіиръ, кои е добро предѣле познавао, а прочи троица были су урођенци; први одъ овы именомъ Климбой, спажаваће Хотентотъ пошао е предъ коли, другій изъ Мозамбика Каролъ био е путопоказатель, а трећій малый Хотентотъ Кобусъ, найбољій у окодина јахачъ, пошао е за њима као резерва. Овай и Климбой найвише су опасности изложени были.

Године 1843. 23. Октобра пође съ момцима у ловъ. Кадъ до једне реке дођу, ископа онъ покрай исте яму за себе и — но болѣ е, да онъ самъ о себи овако говори, као што е и списао:

„Кадъ се сутонъ почео ватати, дође на реку да жеђъ загаси једанъ црный носорогъ; и я Климбой опалимо заедно изъ пушке, али онъ съ две ране одлети полѣкъ тако далеко, да га нисмо по кратковмъ времену ни видити могли. Мало затимъ дођу два црна и два бела носорога, мы избацимо опетъ на једногъ црногъ и то врло великогъ пушке, бежао е одприлике 400 кораклаи, па после ртавъ на земљо паде. Наскоро врати се опетъ онай другій црный носорогъ, а га башъ у плећа погодимъ, и тако се и онъ на 150 кораклаи

*) Боери називаю се холандески насељавања у южной Африци.

на земљу стропошта. После по сата спазимо, где се једнъ грдный иворогъ башъ къ намъ упутіо, кадъ є до она два убіена дошао, застао є мало и поиюшіо ій, после се упути къ реци; мы опазимо у једнъ ма', и тавo се и онъ по кратком бежаню стропошта. Овай ме ловъ веома задовољи, и зато закључимъ, да засадъ више непредузимамо, већъ да се одморимо.

„Сутра данъ на пече уроѣенци одвукли су были два убіена иворога, а трећій є по моіой заповесси остао на истомъ брежульку, где є мртавъ пао; єръ самъ зацело нисліо да ће ова стрвина каквогъ хіена или двадесеть до тридесеть шакала; кои убіеногъ иворога раздиру. Лавови су мирно ждерали, во хіене са шакалима за свакій залогаій отимале су се, тукле, віале и урлале непрестано. Као што самъ приметіо, хіене нису се лавова плашиле, премда су се овима са пута уклањале; често су шакъ тако дрске биле да су се на лавове смешиле, кадъ є кои на оглођену одъ њи кость наишао.

„Најпосле се лавови насите. Упуте се сви уздигнутомъ главомъ къ реци; једнъ є напредъ ишао а прочи за њимъ. Кадъ су одирлике на 50 кораклаи одъ мене удаљени были, застану мало испитујући околину, једнъ се пруѣи на једну стену, и овай є као резерва био, а прочи се приближе къ реци. Кламбой по несрећи у тай ма' помоли главу, мени то ніе баш најмиліе было; седъ се и я нешто узнемирим, помолимъ њъ ме главу, да видимъ како стварь стои — и тако лавица, кои є напредъ стояла, и мене и Кламбоя спази.

„Стара лавица шибајући репомъ упра є у мене страшне своѣ очи, као да ме є тимъ домамити и шапама њиним загрлити жели, во кадъ види, да я у њу управо гледимъ, спреми се за скокъ; ово ме є, при свемъ томъ што самъ више пута опасности у очи гледао, дости потресло али опетъ останемъ задовољанъ, судећи да њу є убити моћи, почемъ ме прочи лавови іошъ нису смотрали. Кадъ є добро на око узмекъ, спази она то движеніе и хтеде скочити, во я продзиримъ то њѣно лукавство и опалимъ изъ двоцеване — таке іой кроъ плећа пропори; страшно урлајући скочи натрагъ и повуче се прођена одъ прочи лавови у једнъ чбунъ, где є по своій прилици мислила непріятеля дочекати. Једнъ одъ лавова, кои є предъ чбуномъ столо, окрене главу право мени, и употребимъ ову згодну прилику и избацимъ на њега другу цевъ, али промашимъ. Узишеах да ме ніе спазіо полегнемъ у њу, изъ кое чуемъ, да се лавица съ душомъ бори. Други пет лавова прећу преко воде и за неколико минута далеко се одъ насъ удале. Я напуйкамъ песто да лавицу потражи, кое по кратком времену мртву є нађе.

„После неколико дана дођемъ у село Бакалихори. Овде ни уроѣенци кажу, да на другой обали има мложина слонова. Упутимъ се даклe съ моима и уроѣенцима тамо; кадъ сно се једно 100 кораклаи одъ села удалили, станемо и са Хендрикомъ *) часномъ начинимъ оборъ за мирну и коњ, да бы ій колико толико обезбедіо. Кадъ се смркло каложимо ватру — но по кратком времеку чуемо, да съ ове стране реке слонови у шуми дрнчеће крше; ово ме яко обрадуе — не знаћи да не велика несрећа очекуе и да ће крвожедный и људождерый **) лавъ чуда починити. Кадъ су седећи около ватре сви нешто повечерали, разиђу се сваки на своѣ опредѣлено место да спавају. После неколико минута изиће силомъ једнъ во' изъ обора, Хендрикъ спазивши то устане и утера га опетъ унутра.

„Наједанпутъ зачу се громовито урлиће бесногъ лава, Хотеаттои одъ стра полумртви изъ гласа повичу: „Лавъ, лавъ!“ Съ почетка сно држали, да онъ пса око обора гони, но у истомъ трепутку као безъ душе са навострешеномъ косомъ долети овай момакъ, кои є съ Хендрикомъ спавао и изъ гласа викне: „Лавъ, лавъ!“ онъ в Хендрика зграбіо, башъ кадъ є поредъ мене легао, а га ударимъ угаркомъ по глави, но бадива, онъ бедногъ Хендрика одъруче. О Боже! онъ в мртавъ! Дајте да га съ ватрожъ погражимо!“

„То се башъ онда догоділо, кадъ є Хендрикъ воза у оборъ утерао и натрагъ се къ ватри враћо; лавъ, кои є кодъ обора скрипећъ столо, нишо в за њимъ, и чимъ є Хендрикъ легао, зграбіо га в и изуѣдао тражећи му потиљакъ — и кадъ є напипао одъруче га у овай чбунъ, изъ когъ є долетіо. — Кадъ се врвожедный лавъ на бедногъ човека навалio было, викао є овай сирома: „Помозите — помозите! ахъ Боже, помозите ми!“ — И овай другій, кои є Хендрика бранио, доста є одъ лава изуѣданъ было.

„Сутра данъ спазимо овогъ истогъ лава прилично одъ насъ удаљена. Да бы се о грозновъ позорю свеснаъ увериди, истерамо марву изъ обора и пођемо къ овомъ несрећномъ чбуну — кадъ тимо сано ногу једногъ Хендрика нађемо; крвь є цело ово место облила, а ађлиие све поцепане разбачене су было свуда уоколо. — Сви смо за Хендрикомъ жалили, єръ досега є онъ найбољій и найжелій момакъ было. Да бы на овай несрећный догађаій заборавіо, узимимъ коня и пођемъ съ два момка у шуму, не бы ли гди на слонове наишао. Нисмо ни 200 кораклаи учинили — кадъ поиздалѣ усмотримо два чопора слонова, једна напредъ иду, а други остратъ. Кадъ смо се њима приближили, пси јурише на прьый чопоръ, кои се разбегне, затимъ и на другій, кои се такође по шуми разиђе, осимъ једногъ великогъ слона, кои є стао и у пое гледао. Я съ коня опалимъ изъ обе цеви и на земљу га мртва оборимъ. Остале слонове писамъ више хтео, єръ самъ се планіо, да се овай лавъ неврати и моћи одсутству покоръ одъ стада неучини.

„Кадъ се къ моима вратимъ, на часа нехтедо почасити, већъ промешимо коње, и упутимо се насъ тронца онимъ

*) То му є нова почіпак было.

**) Тако уроѣенци називаю овогъ лава, кои є неко човечіе већъ отсуо.

правцемъ, коимъ є лавъ одюріо; єръ ми є башъ тразило срдце, да єдногъ Хевријка осветимъ. Свуда смо путемъ напазили на крвъ и парчета одъ аљина Хевријкови; и тако овимъ трагомъ после четиръ сата дођемо до єдногъ корита, у коме є вода потопу сва усахула; довле се трагъ видіо, а далѣ га нестало. Съ десне страие спазимъ я врло велікій чбунъ и реквемъ момцима, да се лавъ запело у ономъ чбуну одмара. Кадъ напуйкимо псе, лавъ наседанутъ изъ чбуна изпадне и стане бежати; по пократкомъ бежаню стане и окрене се къ нама главу гордо уздигнувши. Я се садъ разарамъ и ободемъ коня, и кадъ на 50 корака до њега дођемъ, оста неустрашимый царъ четвероножный као укопанъ шибаюћи се репомъ по плећи. Садъ помислимъ у себи, да ово страшило убити треба, єръ иначе зло по мене — запаемъ у пстый ма' двоцевку и опалимъ, онъ се истина стропошта на земљю, али опетъ ђипи; но таке изъ друге моје цеви проюри му кроз прси и съ места га обори. Наложимъ одма да му главу и шапе одсеку, и тако съ найвећимъ тријумфомъ натраг се вратимо. Кадъ су уроћеници видили, да є людождеръ убієнъ, невали су ми за честъ и називали ме отцемъ њіовимъ.

СМЕСИЦЕ.

Местна вест.

Земунъ 10. Августа. Чувству саболѣзнованя и признателности преми њіовимъ и одличію, видъ коіимъ се при ня запеса спуствла, посвећујемо ове врсте; оне се тичу даеско-чувеногъ, обште-уваженогъ и любљеногъ Г. Павла благородногъ одъ Спирте, шефа велике трговачке куће у Земуну и Бечу, кои є јуче после подне у Бадну Богу духъ предао, окруженъ своіимъ разплаканимъ породицомъ. Само найстаріємъ сину небише суђено съ такимъ редкимъ родителѣмъ на смртной постельи опростити се и последње његове речи као сладку успомену и аманетъ сачувати; али му є данашње брзо сообштаване ту успомену баръ у толико накнадило, што га є изъ удаљеногъ края на време одазвало, те ће видъ трошнимъ остатцима кнлогъ му родителя сузе туге излити моћи.

Упокоеный бяше одличанъ и редакъ човекъ; у њему є Земунъ изгубіо єдногъ одъ найвртніи свои' граћана. Подпомаганъ браћомъ, коју му є смрть раније одтргла, придобіо є своіомъ делателносћу, мудрошћу и своимъ знанћемъ своіой кући у далеко чувено име и ово поштовано положенъ у трговачкомъ свету, у коме є данасъ съ поносомъ гледамо. Но много му є лепшій спомснъ у срдцу свое собране оставило његово благо, чувствително и човеколюбиво срдце. — Вечна му паметь као найчестіемъ граћанину и човеколюбцу! —

Како Немацъ изъ Милхајма съ Енглезомъ енглески говори.

Неки простодушный граћанинъ изъ неке мале варошице на долньой Рајни путовао є на параброду. Пошто є већъ неколико сатій путъ продужіо, зажели гдегодъ сести те да се одмори. Али у соби небише нигде праздна места, єрбо су и клупе и столице заузете биле. Истина могао є єдно местанце имати, да се некій Енглезъ ніе био онако пружіо. Овай є на мекавой клупи лежао, имаюћи подъ сваюмъ ногомъ єдну столицу, и наслоњећи десномъ рукомъ на трећу столицу, читао є новине. Заузео є дакле место за други' шестъ путника, вебрнаући се, као обично Енглези, да за ће други стоати или као Турци на подъ сести. Енглезка државна политика држи се исты начела, а Енглези, страстни почитатељи свое себичне државне системе, упражняваю исту политику и у животу. — Немацъ заноси три и четири пута господина Енглеза, да му мало места направи, но Енглезъ га ни одговора недостоп. Не далеко одъ њи стояо є некій рабаръ изъ Милхајма, те истомъ Немцу приступи съ речма: „Вы морате съ њимъ енглески говорити, иначе васъ неће разумети.“ Затимъ уватн могъ Енглеза за огрлицу, дике га горе и посади га на столицу, говорећи: „Седите!“ Енглезъ се зачуђенъ само поклони, те тако кукавный Немацъ доби места.

Чудноватый случай.

Єдне незичке новине сообштаваю следующу чудноватость: Све буне у Француской почевши одъ год. 1789. догодиле се — чудно запста! — у време оны Папа, коіи су се „Піусъ“ звали. Тако є Лудвику XVI. у време Піуса VI. глава одрубљена, а тако исто у време његове владе и Директоріумъ пао. Наполеонъ є пао у време Піуса VII. Карлъ X. у време Піуса VIII. а Луи Филипъ у време Піуса IX.

Спокойно спаване.

„За Бога, я се немогу доста начудити, како можешъ и єдну ноћь спокойно спавати, кодъ толики' дугова,“ рече єданъ своме другу распикући, „нека се чини, да небы могао ока склопити, као да бы на незана лежао.“ — „Я ты верујемъ,“ одговори му овай, „єрбо бы ты о праћаюю мислио, а я о томе и несанямъ.

Францускій Посланикъ у Конеихагиу.

Марка' Свето-Симонскій имаћаше гадаять обичай. Кадгодъ є тей ніо служіо се своимъ протима, место напиткма, при ваћењу шећера изъ шећерница, те га тай обичай у єдномъ одличномъ дружству на вечерньой забави дивала, згоди се на ременый обичай посланика, и заповеди служителю, да остали шећеръ изъ шећерница баци. Ова му є истина данскимъ

свакомъ заповедила, али су јој черте на лицу негодовање свима гостима довољно разјасниле. Гости се на то зачуде, али су се Пославику тайно и светали због његове неучтивости; но овай се свему томе чиніо и невешто те продужи сасвимъ ладнокрвно разговоръ съ домаћицомъ, коя е пореда њега седила. Кадъ е свой тай њихъ скупоцене полѣ поніо, устаде съ пуним достоинствомъ са столице, отвори прозоръ и баци шолу напољ, затимъ се са смешеномъ окрете госпођи, коя е одъ лутње дрктала и рече јој: „Я самъ вамъ само трудъ хтео уштедити, да вашемъ помоку не заповедите; еръ кадъ су мои прсти могли шеће̂ръ опогавити, а да како су моралне јошъ мое устне шолу опоганити?“

Логогрифъ

одъ десеть писмена.

7568: Необходима нужда за свакогъ човека, кои неспада у редъ дивљака или циганина. Има е свуда, гди год родъ човеческій обитава; и на брегу и у долини; на равници и по шумама. Талазаци гледаю е и на мору, а Хинези по рекама. Она е велика и сайна, но има ій више малени и незнатни; видишъ ю као станиште мудрости и правде, а опетъ као лудости и злочинства.

13298: Такође е речь женскогъ рода, но невидишъ ништа на њой, што бы привлачило лепоме полу: жене су руменогъ лица и она е боя надежде, а кадкадъ и невиности; лепи полъ кити се съ цвећемъ а њой служе често дрва за украсъ; женама лежи често ковшта на срцу, а она показуе у њиной средини здание, кое служи за сбираліште найвиши мыслій и мудрости за овой и онай светъ.

123237: За мудраца и светца было е у старо доба сматравъ, но данасъ бы было као лудъ и злочинацъ презиравъ, кадъ бы се кой усудіо таковимъ називати се, макаръ да и мы као и Турци и Чивути такове у старо време живеће за свете сматрамо и њима се клањамо.

Цело е: речь немила и проста, особито за отцеве, кадъ се та речь односи на њихове сынове, ербо често томъ речію буде плодъ труда и радић целогъ њиховогъ живота уништенъ.

Разрешење загонетке у 13. числу Подунавке:

„Макъ“ (рашће, жиръ или макъ у картана.)

Следујућа лица послала су нам разрешење загонетке у 13. числу: Господинъ п. п. оберлаутнантъ Димитрій Орель, Г. Ђорђе Ковачевићъ и Г. Т. М. у Земуну.

Ерак̑ъ и Петак̑ъ.

Ерак̑ъ. Шта урадише Кајмакани у Влашкой и Молдави?

Петак̑ъ. Дадоше Власима толико кајмака, док њих непокварише желудци, а себи неизукоше штуцање. Седъ те Кајмакане лече у Цариграду Палмерстоновимъ пилулама.

Ерак̑ъ. А шта е съ Власима?

Петак̑ъ. При испитивању нашли су лекари, да су ова окајмачена Власа полудѣла бунике поели, и тако четврту даску изгубили, те ће ій садъ Француз и Руси морати помоћу 10 грана tartari patriotismi са свести с'једнити.

Петак̑ъ. И мы нећемъ вамо свакојаки доктора: филозофіе, медицине, права — само јошъ у вери некаквогъ доктора.

Ерак̑ъ. На наша вера ніе болестан, да ій требаю доктори.

Ерак̑ъ. Любопытанъ самъ знати, како ће Црногорци плаћати данакъ.

Петак̑ъ. Као и досадъ: Кнезъ ће искати, и они неће дати.

Ерак̑ъ. На што имъ онда Кнезъ?

Петак̑ъ. Да ій обавести, како е „за новость безъ основа стара,“ и да ій опетъ съ владичкомъ помири.

Кореспонденція.

Г. М. І. у О. — Паручене вамъ писме послане су вамъ већъ по пошти.

Г. К. С. у Б. — Найбоље е средство, изкуствомъ потврђено, противу шиша ово: Узмите сторе крпетине у терпентинскій зейтинъ и запушите съ њима све рупе ова животиња, пакъ ће ій по вратаемъ времену пестати. По стаина и подрумци могу се такве увочене крпе разбацити, пакъ ће ій се овай гадъ клонити, еръ шишовина е страдъ одъ терпентина весносна.

Г. Н. С. у Б. — Примили смо; одговоръ ће у броју следовати.

Печата, издае и одговара књижопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 16. Тримесечна цена 6 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. Издази свакe субботе у вече. 1857.

Любовна исповесть.

Што ми славуй тица пое
На еловой грани,
Што се смее злато мое
Там' на оной страни?

Часъ попева, часъ медено
На мене се смеши,
Како чедо безазлено
У циценой беши.

Часъ се чини да не 'ае
Луче мое за ме,
А часъ опетъ изъ потае
Намигуе на ме.

Што ће ово, тужанъ быти
Што ме драга мами?
Ко то може погодити
До насъ двое сами!

Одъ милине срце вене
А ноге ми стрепе,
Кадъ сагледамъ очи нѣне
И обрве лепе.

Два образа, ружичице,
Што се на ме смеше,
Црне очи, трньинице,
Паметь ми одвеше!

Чини ми се, игнѣ бело,
То е зато само,
Што се радо и весело
Насъ двое имамо.

'Оћу л', Драга, веровати
Што светъ разговара,
Да ће мене зетомъ звати
Майка твоя стара?

Злато мое, душо моя,
Мой питомый цвете,
Што ми медна уста твоя
Са полюбцемъ прете?

Ты се шалишъ и сувише
Я уздишемъ, тужанъ,
Ко што вене и уздише
У тамницы сужанъ.

Нећаволи, душо мила,
Нероби ме млада,
Тако тужна ты небыла
Одъ срдачны яда

Ако ли ме мамишъ съ тиме
У недра любавна:
Немучи се, немами ме,
Твой самь я одавна

І. Н.

Невеста.

(Свршетакъ.)

Несрећа никадъ не долази сама, вели стара една пословица, и ово се на дому военогъ саветника обистинило, еръ после неколико дана добіе онъ такову весть, коя га е нећма одъ грома поразила. Мени е пало у део, тако му писаше еданъ пріятель изъ престолногъ града, спрнобштити теби весть, коя те, надамъ се, неће устрашити. Твомъ надзираваню и рукованю повереной касси предстои ванредно прегледанѣ. Мора да си облаганъ; но при свемъ томъ не мысли се съ тобомъ зло, еръ као да се тай посао све на лалѣ одгађа, и тако самь и я у станю о томе у знанѣ те поставити.

Као безъ душе похите военый саветникъ дворскоме, да га дано обећанѣ, да ће му у нужди помоћи, опомене. Искреный овай човекъ віе ни мыслію, да е башъ овай нѣговъ дволичный пріятель быо, кои е вешто измышлѣнымъ сплеткама предстоећемъ разсматраню кассе повода дао. У плачъ погруженъ падне онъ на прси пріятеля, и закланяше га свимъ, што му е свето, да му неда пропасти.

„Я писамь заборанію шта самь обећао," сасвимъ равнодушно одговори дворскій саветникъ, „и готовъ самь помоћи ти, али опетъ само подъ еднымъ условіемъ. Я самь се трудіо любавь према твоіой вћери изъ срца истиснути,

али никако не могу. Я любимъ дражестну Енну, и то више и топлије него икадъ! Смрть є ню заклетве опростила, и садъ нашой свези ништа више на путу не стои. У овай данъ кадъ Енна поставе моя супруга, добићешъ ты потребне новце, и онда ће и твое имање и твоя честь быти избављена!“

„Али є Енни у жалости због изгубљеног заручника,“ нупаше военый саветникъ, „а нени є краћня нужда!“

„Я реко што реко,“ одговори у найвећемъ равнодушію дворскій саветникъ; — „само на данъ мога венчања съ Енномъ добићешъ ты новце!“

Смртный ударъ быле су ове речи за военог саветника, и садъ похита онъ да покуша сва іошъ могућа средства къ избављењу, али се неиспытанымъ некимъ начиномъ нећъ было разнео гласъ о нећговомъ очаялномъ положењу, и свуда су му мозбе одбијане: слеганћемъ рамена, или учтивимъ сажалћеванћемъ. Садъ више нит' є было савета, ни помоћи; онъ є морао или своє дете жертвовати, или предъ светомъ обезчестити се и као просјакъ и службу и отечество оставити. У найвећемъ очаяню отиде садъ къ своіой супруги, да и њой саобшти, како ни одкуди помоћи нема.

Госпођа Форстеръ придружила є тадъ своє суде сузама неутћшногъ супруга, али по уроћеной некой женами досетљивости, у свакомъ случаю башъ оно што є найбоље изабрати, брзо є она къ себи дошла, па ублажавајући мужа рече: „Али за бога човече! зашто се ты толико бојишъ за Еннину будућу судбину? Садъ, кадъ већъ Леона нема, даће се она зацело умолити, да се тебе ради жертвује, и да ће за дворскога саветника, па да тако постане богата, уважена и одлична супруга. Остави на мене, да ю я на то приволимъ, и сво стоимъ ти добра, да ћу ти донети повољнъ одговоръ!“

Спокойно и безъ приметног бола слушала є Енна плачемъ често прекидано разлагање материно, а кадъ є ова свршила и са озебљимъ срћемъ одговоръ кћери очекивала, рече она скромно и безъ разишљања: „Мати, садъ сань склоћна дати руку дворскоме саветнику!“

„За име Божіе, драга госпођице!“ грунаюћи се у прси рече Сузана пошто є саветникованћа изъ собе изишла, — „како могосте тако брзо пристати? Я васъ молимъ и заклињемъ, не полазите за дворскогъ саветника, онъ є аликовацъ, єръ зацело нико другій ніе сву ову несрећу учинію, него онъ истый! Да само доведе вашегъ отца до очаяня и васъ принуди да нећгова будете, титрао се онъ съ тако важномъ ствари, али я васъ преклињемъ, узмите речъ натрагъ!“

„То небы опетъ ништа помогло,“ рече замишљево Енна, „башъ кадъ бы то, што ты говоришъ, и было истина; но я немогу мыслити, да бы овай старый човекъ могао тако пакостанъ быти!“

„Тако є, тако,“ єцаше Сузана, — „о та узмите само речъ натрагъ!“

„Нути, Бога ти, да не чуе отацъ; онъ не треба на зета да опрзне!“

„А оно баръ изишлите неко време на промишљење, єръ ко зна, да ли — —“

Узвикъ военогъ саветника принуди пріятељицу говоръ прекинути.

„Чедо мое!“ умилћаъ рече отацъ притиснувши кћери свою на прси, — „преблагій Богъ излиће на тебе свой благословъ за жертву, коју родительнима сеоима приносишъ!“ У плачъ погружена наслоница є была Енна главу на отчине груди, а госпођа Форстеръ грлила є обое.

„Госпођице, госпођице, шта учинисте!“ повыка као извањ себе Сузана, пошто су саветникъ и нећгова супруга изъ собе изишли, — „вы сте срећу вашегъ живота изложили опасности, а іошъ бы се све могло поправити.“

„Шта бы се могло поправити, Сузано? та синћ море не покрыва утопљенике! И я сама већъ сань близу гроба, па зарь да ово неколико дана живота, кое іошъ имамъ, не жертвуемъ за спокойство и срећу живота добры мои родителя?! Зато садъ више не плачи; не одузимай ми моћи, коя ће ми при правомъ састанку са дворскимъ саветникомъ здраво одъ потребе быти.

Военый саветникъ мыслио є, да ће дворскій, кадъ се увери да ће му се жеља испунити, дати новце, па и на то пристати, да се свадба за неколико неделя одгоди. Али съ гвозденимъ постојанствомъ остаде господинъ Хазелстраухъ при ономъ, што є єдномъ одсудио, и само повтори речи: „на данъ мога венчања новцы су твои!“

Тако є данле морало све спремити се, и страшный данъ врло є нагло приближаваю се. Но да бы и Енни више времена дао, а и на неодступну мозбу Сузанину, коя є слабость здравя своє младе повелителке као одвећъ опасну предпостављала, одреди военый саветникъ за венчанћ последній данъ предъ оным, кои є за прегледанћ касце опредељенъ, оставши при томе тако тврдъ, да га одъ тогъ заключеня ніе могао одвратити ни дворскогъ саветника у очи падајуће изъ стра' произлазајући навалюваня. Кадъ є већъ присвео самый одсудный данъ, узме наютра іошъ єданпутъ ожалошћеный и єднако іошъ забринутый отацъ писмо своіъ Лондоскогъ банкера, Леоповогъ ујка, и одъ речи до речи прочита, али и садъ не виће у њему ништа, што бы гласъ онай, да є бродъ са целимъ людствомъ пропао, у сумню доводило, па га онда съ чувствомъ неизлечимогъ бола баци опетъ на асталъ. Радо бы био измыслио какавъ му драго начинъ да се спасе, само да кћерь свою не жертвуе, али му то никако ніе было могуће! Поуздање нећгово на помоћь пріятеля было є последньимъ овога постућими изъ темеля поремећено. Онъ истина ніе знао да му є пріятель онако зао човекъ, али кое оно условіе у смотреню помоћи, кое пакъ навалюваня на венчанћ са Енномъ побудило га є, мало дубље погледати у унутрашњость истога тврдице, те се тако да у не малу бригу због будућности своіъ любимогъ чеда.

Госпођа Форстеръ была є мање забринута одъ мужа. Скупоцени свадбени дарови, кое є дворскій саветникъ послао, породили су код њ лепе мысли о нећговой издашности, и њой ніе было тешко представити кћери, какве іой угодности одъ богатства будућегъ мужа предстое! Али на велико нћно чудо Енна се решително изјасни, да она ништа одъ свега тогъ светлогъ украса неће на данъ своіъ

венчања ни себе истнути! У простой атласной хаљини, безъ свакогъ другогъ украса осимъ златокосе витице, стояла е Елиа и спокойно очекивала, да іой се лепа коса првый путъ попраши. А кадъ е саветниковица донела значеня пуный миртовый венацъ, мозила е она, да іой га іошъ на главу не мѣше: „Венацъ, рече, нека ми се на главу стави у присутству отца; присутство нѣгово даће ми моћи, да га могу носити.“

Кадъ се саветниковица удаљила, да пешто іошъ око свога одела вирећује, скочи Елиа къ прозору и узбере съ цветаћемъ бокора руже найлепшій цветъ, коме придода іошъ невій напоменакъ (Vergissmeinnicht), кои е око руживогъ бокора засаћенъ у виду венца цветао. Дуго е стояла замишљена, и сузе іой падаше на ситне, плаве цветиће, и блисташе се на њима као росне капиле. „Не треба ни више напоменакъ, рече она найпосле служивко, онъ е засаћенъ у моме срцу, и нечно ће у њему цветати! Узми тай бокоръ руже, Сузано,“ рече даље окрепувши се пріятељици, коя немирно овамо онамо по соби ходаше и свакій часъ прозъ прозоръ на сокакъ изгледаше, — „на га брижљиво негуј; а га не могу више држати; онъ е мени данасъ последный свой цветъ поклонио! Знай, да ми га е Леонъ дао, кадъ е првый путъ одъ насъ пошао, па ми е одъ онога времена непрекидно давао онъ свое мирисне цветиће, растећи и разширујући се одъ любави неговихъ! На путу новогъ могъ живота нећемо ни цвеће цветати, зато га узми ты, єръ погледъ на њега свагда бы ми срце цепао!“

Венчаћ имало се свршити у подне у оближњой цркви, па да бы се то съ колико већомъ тишиномъ свршило, уволѣни су были сведоци, да напредъ одъ у цркву. Господски у златомъ извезеной хаљини указа се пасторо и нестрпељивый младожења. Было му е чудно, што іошъ невесту не види, и због тога е молио, да ю одма приведу, сувише што е већъ и време протекло было.

Блеђа одъ хаљине, коју е на себи имала, ступи Елиа одъ матере воћена у собу. У руци іошъ држаше ружицу и сузама орошени напоменакъ, а весталвъ ходъ и усколебане груди издаваше унутрашню борбу дуже вѣме.

Весели очима сматрао е дворскій саветникъ прекрасну девойку, коя ће до неколико магновења нѣгова быти, аъ' опазивши да на њой нема брачнога венца рече срдито: „Моіой любимой невести оскудѣла іошъ найлепшій украсъ; я невидимъ венца у овымъ дивнымъ витицама, а знаше већъ чекао!“

„Сузана ће одма венацъ довети,“ ублажаваћи га рече госпоћа Форстеръ, на коіой се могло примѣтити, како се труди, да беду невесту какогодъ охрабри, — „Елиа е жељла, да іой се тай найлепшій девојачкій украсъ овде у присутству отца у косу уплете, и само га зато нисмо досадъ нанестили!“

Елиа се была спустила на столицу па онда замућене очи найпре на отца, коя осложѣнъ на закатъ као убіенъ кодъ прозора седаше, а после іой опоръ при неописавомъ осећају обрати съ вратима, кадъ конца е на великомъ єдномъ изображењу жертва Авраамова представљена были, и прозъ коа у исто време съ брачнымъ у руци венцемъ не безъ затезања Сузана у собу ступи.

Прекомернымъ навальиванћемъ дворскогъ саветника примирана трудила се Сузана истина, да венацъ у увитиченой коси утврди, али се на њой могло видити, да прислушкује некій изъ дальне топотъ, и чешће е на врата жељно погледала. Непрестано е налазила поштто, што бы другчіе наместити требало, и нѣни иначе пачки прсти као да су іой садъ услугу свою одказали, єръ страшљивъ съ венцемъ обходећи се дирала е часъ овде часъ онде, посла никако не свршујући.

Скинувши съ преста венчаный претенъ приступи садъ дворскій саветникъ дрктећій невести и молише за дозволење, да іой тай знакъ верности на руку метне. Съ оборенымъ очима, као осуѣена, пружи му Елиа лядну руку, изъ кое испадне ружа, коя старчевомъ ногомъ сгажена вићаше се быти символъ живота нѣне младе притяжателке. Десномъ рукомъ наместао е дворскій саветникъ тешку свезу на руку узколебане невесте, а неђутимъ левомъ пружаше поменомъ саветнику свезчићъ паширногъ новца. Ни єдне речи немогући проговорити узне господинъ Форстеръ цену, условљену за срећу живота кћери нѣгове, и само скрушено нѣгово станѣ и дрктанѣ руке одкривало е болю, коју е онъ у томъ трепутку подносіо. Али іошъ ніе было клетый престенъ на руци Елиной свезнићъ утврђенъ, кадъ из' наѣданућутъ залаи верный Фидо и доскочи къ вратима, коя се на ма' отворише, и на конца се садъ на найвеће свію сапућћена чудо у пуной морскогъ официра увиформи, праћенъ одъ єдногъ пріяца, коя грдањ сиздукъ на леђи носаше, — указа онай као иртавъ оплаваный Леонъ.

Радостни усклицаи завче изъ уста свію, само е дворскій саветникъ остао немъ и као мртвацъ бледъ. Съ єднымъ скокомъ, само да што пре узне у наруча свою изненогу заручницу, было е Леонъ на средъ собе, згазивши у томе и венчаный претенъ, коя е Елиа, кадъ е любимца срца свога усмотрила, съ гнусомъ на землю бацила. Полюбцима нѣговимъ пробуђена повратила се дивна ова невеста садъ опетъ у животъ, да буде срећна у пуной мери.

Господинъ Хазелстраухъ, коя е досадъ, не знаюћи шта да чини, подаљ стояо, као да е введанутъ дошао къ себи и присетіо се. „Я истина участвуемъ у радости моє любиме невесте,“ рече онъ приближујући се, „али свештеникъ чека, и я по томе молимъ за вашу руку, драга Елио!“

„Невеста?“ зачуђенъ повтори Леонъ, упутивши се къ дворскомъ саветнику, „ко е ваша невеста? Заръ добродътель съ порокомъ, заръ невиность съ лукавством да се союза?! Ни речи,“ вакне онъ оштро, видећи да е дворскій саветникъ нешто хтео возразити, — „ни речи, и благодарите само великодушію моме, ако васъ предъ целимъ светомъ не обезчестимъ. Ево писаръ овога писма, вистини онъ узевши при томъ право завећаћемъ бывшій листъ са остала, признао е свою кривицу и одкрио ваше злочинство. Вашимъ новцемъ и обећаћима наведенъ подражавао е онъ руковпису своіъ принципала, мога ујка, и украо нѣговъ печатъ, те такопустіо лажну вестъ о моіой смрти. Вы истый были сте коя сте съ демонскомъ хитрином невољо привукли, подъ коіомъ вамъ е пріятель стеніо, и коя та е принудила, єдиче свое на жертву принети. И заръ бы вамъ безчовечно

дело и испало за рукомъ, да намъ небо у Сузани ніе дало свогъ анђела хранителя! Одъ нѣ самь я дознао све, и тежіо самь, како самь ногомъ на сродну землю ступіо, што пре овамо стићи, да само ваше паклене сѣти разоримъ! Садъ наполѣ изъ ове куће, лажо и варалицо, па да насъ нису наше очи никадъ више овде видиле!"

Бледъ и одъ ярости уздрктанъ слушао є дворскій саветникъ прекоре младића. Ніе могао ни речи проговорити, а срамъ и освета борили су му се по грудима, найпосле шкрипећи зубима рече: „Добро, я идемъ, али и мое банке мораю самомъ! Сутра ће доћи княжеска комисія, па ћемо видити, шта ће съ разглашеномъ честитости мога пріятеля, воєногъ саветника Форстера быти!" Съ поругателнымъ осмейкомъ, пошто є и ову последню отровну стрелу пустіо, изиђе онъ изъ собе, а воєный саветникъ скоро онесвешћенъ у найнећемъ очаяню падне на столицу.

„За име Божіє, течо! не бойте се," узбуђенъ рече му Леонъ. „Та ако є злато, што вамъ треба, то га има у ономъ сандуку десетъ пута више, нег' што є нуждно, да се одужите. Я самь садъ богатъ човекъ, и то богатство принадлежи Енни и вама, зато некъ намъ ни найманя туга веселый тренутакъ састанка не нарушава!"

Воєный саветникъ загрли младогъ Леона, а Енна почиваше на грудима верне Сузане. „Ты си была нашъ анђео хранитель," рекне она усхићено, — „я самь знала, да моя Сузана мене люби! Но садъ ми кажи, како си ты то могла насъ избавити?!"

„Я самь вамъ већъ казала, наймилія Енно!" одговори у плачъ радости погружена верна другарица, „како самь о дворскомъ саветнику мислила, да онъ плете замке, и одъ оногъ времена найпреча ми є брига была, да господина Леона о свему извештавамъ, што се овде збыва, и моя стрина, коя є на дворскогъ саветника збогъ учинѣне іой одъ нѣга преваре смртно мрзила, свойски ме є у овомъ послу подпомагала. Преко некогъ свогъ у Хамбургу сродника шиляла є она моя по готову свакій данъ писана писма у Енглезку, па башъ и кадъ є сама она изненадна весть о смрти господина Леона дошла, нису престаяла наша различнимъ насловима означавана саобштаваня."

„И та писма, коя су ми одма, како самь на суву землю ступіо, предана была," упадне Леонъ у речь, „была су, изъ кои самь я видіо, да ми се оно, што ми є найдражіе, отима, и коя су ме као на крилима ветра овамо довела. Хвала Богу само, те самь іоштъ за времена приспео!"

„Али Леоне, срце мое!" рекне саветниковица, „кажи ми, молимъ те, како си ты дошао до толикогъ богатства, да данасъ тетку можешъ помоћи? Єли твое притяжаніє заиста довольно, да дугъ нѣговъ може залећи? Да тебе случайно очи не вараю?"

„Будите спокойни, тетка," одговори смешећи се младый Леонъ, „новацъ є овай честнимъ начиномъ стеченъ, и доиста га више има, него што є нуждно за исплату тетковогъ дуга. Мой уякъ у Енглезкой приміо ме є съ малимъ моимъ капиталомъ за участника у єдной радньи, коя намъ є стогубый добытъ довела. Та нисамь я бадава чакъ и у Индію ишао!"

Овай разговоръ бы прекинутъ долазкомъ црквеняка, кои яви, да су сведоцы већъ изъ цркве отишли, а и свештеникъ да ће то исто учинити, ако му се ништа не яви.

Воєный саветникъ хтеде самъ у цркву да иде, да свештеника о догодившем' се обавести, али Леонъ повиче: „Остав'те га некъ чека, течо! Овде є невеста, а овде и младожена! Енна є подъ венцемъ и у свадбеномъ руку, а я данасъ и онако последный путъ носимъ ону хальину, коя ми є досадъ наймилія была! Да, Енно, настави онъ далѣ нѣжно при томъ невесту загрливши, — тебы за любавь оставіо самь я воєну службу! Мой уякъ отвориће у Х. нову трговину, и рукованѣ съ ньоме мени поверити. Неколико месецій ученя поставиће ме у станѣ, да ћу моћи нѣговомъ очекиваню одговорити, а међутимъ ће поредъ мене быти и єданъ у послу врло искусанъ млађій одъ нѣгове куће. Одсадъ ћу дакле само теби и твоіой любави живити!"

На овай гласъ опетъ се кућа испуни новымъ веселѣмъ, и тако є лако было младенцима савладати слабачку противность отца онако ухитреномъ венчаню. Садъ се у лепомъ поредку упуте къ цркви, а кадъ су после свршеногъ свештеногъ обреда младенци у обятіяма родителя почивали, дигао є господинъ Форстеръ руке, и благосиляюћи децу радостно ускликнуо: „Заиста си право казао, Леоне, да любавь чуда чини!"

Грађа за науку,

како ће се човекъ самъ, безъ лекара, лечити.

Севанѣ или реуматизамъ.

Шта є то реуматизамъ? Кадъ се човекъ оподелдокомъ изтре и у топломъ купатилу окупа; — кадъ се после назеба ма где у телу болови появе; — кадъ севанѣ изъ єдне части тела у другу премешта; — кадъ се болови у зглавковима или око зглавкова или у меснатимъ и жилавимъ частима тела стане. Тако се одприлике у обичномъ животу одговара на горнѣ пытанѣ. — Но и наука іоштъ неможе точномъ одговора о реуматизму дати, почемъ є суштина ове болести іоштъ прилично непозната. Лекари обично (али не увекъ) називлю реуматичне болове оне, кои су постали одъ назеба човечіє коже у онимъ частима тела, коє двизанѣ или покретанѣ производе, као што су: суве жиле, свезе, мишићи, кости и кожа око костію, и зглавкови, а нарочито ако ови болови, кои севаю, и кои се при двизаню, притискиваню и оладненю болне части тела увеличаваю, више одъ овы частій у єдно и исто време или

єдно за другимъ спопадну (т. є. кадъ се болови премештаю); далѣ разликую исти лекари реуматизамъ у зглавковима и у мишићима, а тако исто реуматизамъ за кратко траюћій (der acute) и дуготраюћій (der chronische Rheumatismus); неки опетъ мисле, да и покривала живаца може реуматизамъ спопасти. Ако є поредъ болова іоштъ и брже куцацѣ жиле и велика ватра (често са великимъ киселосирдльивимъ зноємъ), онда ту болесть називлю реуматичномъ огнѣвицомъ (грозницомъ). При краткотраюћемъ огнѣвичномъ реуматизму увекъ се страше, да ће одъ племенитіи органа и само срдце (der Herzbeutel oder das Brustfell) оболети и у запаленѣ прећи. Недостатци у срдцу у слѣдству запаленя срдца имаю свой постанакъ понайвише у ономъ времену, кадъ є човекъ ма одъ каквогъ реуматизма страдао, па збогъ тога се неможе човекъ доста чувати одъ ячегъ назеба коже, нарочито после яко угреяногъ тела, коє може реуматизамъ нанети. У осталомъ чини се, као да єданъ и истый узрокъ како запаленя срдца тако и реуматизмъ производи, а не да одъ изчезнутогъ реуматизма запаленѣ срдца постає, єръ обе болести появлюю се врло често у єдно и исто време. Може быти да є узрокъ у поквареной крви, коя одтудъ постає, што у следству дѣйствованя ладноће на нашу кожу одвяянѣ (т. є. зной) у крви застане. Могуће є, да тако исто яко осетльиви, напрасни назеби при разгреяномъ телу, као и неосетльива али дуготраюћа дѣйствованя ладноће (као што то быва при врло слабомъ покриваню и облаченю при спаваню, у влажно-ладномъ обиталишту, при мочарно-ладномъ времену, особито у пролеће и єсень и т. д.) реуматизмъ причинаваю или баръ спремаю. Збогъ тога є можда яче зноєнѣ (найболѣ пієнѣмъ вреле воде у топломъ купатилу) после назеба одъ велике ползе. Гдекои траже узрокъ реуматизма у променѣнимъ електричнимъ одношеняма коже, а други опетъ веле, да є реуматизмъ, просто запаленѣ.

Реуматизмъ ненапада све люде єднако и жестоко, већъ неке више и жешће, а друге манѣ и то само после якогъ назеба. У детиньству є ова болесть врло редка. Тако исто и у старіимъ годинама примечава се слаба склоность къ реуматизму. На противъ често се явля у годинама младића и мужа, али чешће у мужкомъ него женскомъ полу, да чешће у снажнимъ него слабимъ особама, а нарочито жешћи и огнѣвични реуматизми. У пролеће и у єсень кадшто є реуматизмъ тако разпространѣнъ, да се чини, као да є редня. Люди, кои су већъ єданпутъ или више пута одъ реуматизма страдали, лако падаю опетъ у ту болесть. Тако исто радо спопада реуматизмъ и оне люде, кои су свою кожу превеликимъ утопляванѣмъ, злоупотреблѣнимъ топлимъ купатилама, честимъ и якимъ зноєнѣмъ, болестима коже и т. д. разнѣжили и разслабили.

Као што лекари уобште мало знаю о суштини реуматизма, тако мало и знаю о поступаню съ ньимъ. По срећи изчезава ова болесть понайвише сама одъ себе, безъ лекара и лека, особито при топлоти, миру и стрплѣню. Славнопознатый лекаръ Бокъ дає болницима у реуматизму следуюћій саветъ: Пре свега треба се постарати, склоность къ реуматизму колико є више могуће одклонити избегаванѣмъ свакогъ напрасногъ и дужетраюћегъ назеба, а нарочито при яче разгреяномъ телу и већой осетльивости коже (после топлогъ купатила, после зноєня). Збогъ тога валя се чувати одъ напрасне промене изъ топлоте у ладноћу, нарочито изъ виши' у ниже степене температуре, одъ траюћегъ нападаня ладногъ, а особито влажногъ воздуха (нарочито уютру и увече), одъ якогъ ладногъ прокиса, промає, напрасне промене альина одъ топлы къ ладнима (нарочито у пролеће и у єсень), одъ врло лакогъ облаченя, а особито одъ лакогъ покриваня ноћу, одъ траюћегъ задржаваня у ладнимъ, влажнимъ, подруму подобнимъ обиталиштама, где сунце недопире и у другимъ подобнимъ местима. Но да одъ свакогъ дѣйствованя ладноће на нашу кожу небы тако лако реуматизмъ добили, мора кожа одтврднути, т. є. да ладноћу толико неосећа, а то се може ладноћомъ произвести, но увекъ само до некогъ степена. Ово се пакъ дає произвести увекъ сасвимъ постепенимъ растанѣмъ, у виду млаки, лађаны, а найпосле ладны купатила и праня, па тако исте и употребляванѣмъ ладногъ воздуха. Нека се кожа неразнѣжи одвећъ топлимъ оделомъ и врло честимъ купатилама (као што су парна купатила), страшльивимъ избегаванѣмъ фришкогъ воздуха и зной производећимъ покриванѣмъ. Но валя се чувати и злоупотребленя ладноће, и треба размислити, да ова може врло лако као противоприродно раздражуюће средство дѣйствовати, и да она ніє никадъ средство за креплѣнѣ. При склоности къ реуматизму, у следству лаке назебльивости, нека се свакій држи оваквогъ обиталишта, коє є суво, у коє сунце допире, коє се добро греє, као и спаваће собе, далѣ умерено топлы, вунены или свилены долньи альина, коє валя до голе коже носити, као и утопляваня ногу, и нека свакояко кожу само постепено на ладноћу привикава.

Да бы се после назеба реуматизмъ предупредіо, или да бы се прве появивше се клице нѣгове изтребиле, помаже у многимъ случаєвима вешто узвишаванѣ делателности коже, кадъ се т. є. якъ зной произведе. То се найболѣ и найлакше постизава пићемъ многе вреле воде (тея) и топлимъ укриванѣмъ у постельи. — Но ако се реуматизмъ већъ появіо, онда се истый може найболѣ зауздати и найбрже излечити, ако болестникъ у топлой постельи буде мирно лежао, много врелогъ, воденогъ пића піо и болне части тела топло (фланеромъ, вуномъ, памукомъ, ватомъ) увіно. Врло яке болове утолява найболѣ врло топло облаганѣ (овсеномъ прекрупомъ, ланенимъ семеномъ) или полаганѣ топлы предмета (каменя, цигле, сукна и т. д.). Исто тако и хроничне реуматизме разтерує найболѣ одъ свію средства' топлота, но коя мора быти много већа одъ топлоте човечієгъ тела (+30° Р.); само се мора постояно употребыти. У новіє време препоручую електрицитетъ (Fara isation) као добро средство противу реуматичны болова. При овимъ боловима мора се човекъ држати умерености у єлу, а єла нека су блага и таква, коя слабо ране; ако одъ затвора страда, нека кристире употреблює.

Гордонъ Кумингъ.

чувеный изтребитель лавова.

II.

Нападай лавова на конѣ Кумингове.

Мы смо оставили нашегъ юначкогъ изтребителя лавова у средъ южне Африке, но садъ та наказано іошъ већма удаљеногъ, гди є найвеће дивлячство. Овде живе Боерци, потомци холандезаца и хотентота. У овомъ предѣлу више коня страдало му є одъ лавова. Ево како самъ приповеда:

„Єдногъ дана предъ вече зачуе се издалеча яко урланѣ лавова, но касніе опетъ престане. Я самъ съ уроѣеницима тада у шуми было тражећи слоновe; шврљаюћи овако по шуми дођемо до єдногъ великогъ извора, на кои по казиваню уроѣеника чопорима слонова долазе; но я нисамъ хтео ту чамити, већъ се даљъ упутимъ. Непроће ни десетъ минута, а я спазимъ великогъ и лепогъ слона, каквогъ іошъ до данасъ видіо нисамъ. Докъ су пси око њега лаяли, приближимъ се њему и пуцамъ изъ двоцевке; онъ рањенъ спуждено погледи и на мене и на лаюће около њега псе, и єдва се докотура до єдногъ дрвета, на кое се мирно и тихо наслони. Я самъ дуго гледао ово паметно животно, но после се разжалимъ, па да се небы толико мучило, избацимъ обе цеви; но све бадава, онъ є наслоњенъ остао и іошкомъ сваку поѣдину рану гладіо. Садъ на самогъ себе разлюћенъ, напунимъ изнова пушку тинцима холандскима као найсигурніима; и ова га доиста на земљо мртва склопе. Зуби су му врло велики и лепи были, сваки є тежанъ было преко 90 фунтій.

„Я се са 40 уроѣеника кренемъ 6. Септембра опетъ у шуму, гди уловимъ два бела-изванредно велика инорога; хтео самъ іошъ даљъ иѣи, но кадъ видимъ, да су ми коли препуни разнаимъ стварима, вратимъ се опетъ къ моима натрагъ, гди ме поглаварь надъ уроѣеницима врло лепо прими, радуюћи се што самъ здравъ и благодарећи ми, што у нѣговомъ предѣлу опасне звериѣ изтреблюемъ. У вече не є непрестано запыткивано, радъ є было знати, да ли су ми родителіи жива, колико имамъ браћа и сестара, дали краљ мой више поданика има него онъ. Кадъ му я каза, да є мой владатиљъ жена и да има толико поданика, колико се у нѣговомъ предѣлу скакаваца налази, стане се онъ чудити и дивити.

„Я самъ се горділо съ моіомъ срећомъ тако, да се найпосле писамъ ни бриную за конѣ и стоку и често самъ се лудо хваліо и говоріо, да лавови зато незасрѣу на моє конѣ и стоку, што знаю, да є то моє добро. Но ове моћи горко ћу због тога платити. На сатъ по заоду сунца нареднмъ, да се коньи съ паше дотераю и свежу, марва є већъ ту была; али момци нису могли конѣ никако дотерати; ово ме яко свенесели, тимъ више, што самъ урланѣ лава већъ чуо было. Сутра данъ уютру пођемъ самъ съ два момка да видимъ гди су коньи, и на велику мою жалость спазимъ после четвртъ сата моя два найбоља коня скоро пола изедена. Ожалошћенъ вратимъ се натрагъ и чуемъ, да су ми остале коньи све до єдногъ нашли. Сутра данъ навече доћу опетъ неколико лавова близу могъ стана, надаюћа се опетъ добре плячке, но мои пси одгоне ій, и тако самъ миранъ остао.

„После некогъ времена пиши смо опетъ на слонове и то чешће; но найзаменитіе было є, кадъ є єдномъ грдный прави инорогъ бишъ на ону ниву нашао, у коіой сно ми сравнени лежали — онъ наседнутъ заставе и почне рогомъ претити; пуцати нисмо смели, єръ яко га уседнутъ неубіено — сан смо пропали — и тако у томъ великомъ стару єдва се сетимъ, да га изъ яке штапомъ ударимъ; онъ се одма одмакне и оде. Инорогъ є неустрашимъ, или одъ штапа и камена плашисе.“ Нашегъ юнака Гордона више него одъ предпріятія одвратити, него проклета веска нуда, коя му доста стоке сатире, и да се віе одма натрагъ довратіо, изгубіо бы све и марву и конѣ.

Невачица Катаіаци.

У цвету своѣ славе доће прослављена невачица у Геру. Баше вече; у гостіоници нађе огласъ о концерту. Тога дана віе никако невала, и тако оде у салу, у коіой ће се концерть давати. Свирача су увелике већъ свирали. Између првогъ и другогъ акта пріѣна се управитељо концерта као Италіянка, жена некогъ трговца и као любителька невања, коя бы желіла са собомъ довешенымъ саставомъ музике представити, ако се у но и у оркестеръ уздя, да ће моћи безъ кућшања извршити. — Управитель концерта, старый ћаволанъ осмену се, видећи пружену му партитуру, єръ тема баше старый подгревакъ, а тако исто и гласъ са свирком заедно неоѣекиваше ништа. „Дайте да нашимъ невачима и нашой публіки мало смея причинимо!“ — шапуо є своимъ людма; — „нека се ова кукавица осрамоти, шта се то насъ тиче?“ — Свако устаде са седишта, кадъ є страна госпа скромно за кланарь села. Тема є одсвирана была; она поче съ притесћенимъ гласомъ, невешто одданувши, тако просто, колико є простіе могла. Слушаоци су уобште свое незадовольство шапутаћимъ изражавали, и невачи и невачице увеселяваху се злурадя. — При првой варіяціи ништо є нешто болѣ, али є невачица и опетъ погрешила, те є изсекина была. Она є у каденци задрхтала гласомъ где нетреба. Управитель концерта наши се брзо дашчице на клавиру (die Taste) и поправи погрешку съ подигнутимъ обрвама, као да бы тиме гласъ поправити морао. Обштій се смеѣ звора. Невачица погледа на управителя съ притворномъ забуномъ, и изашли се за другу варіяцію. — Силанъ се оркань повиа у растезю лице; сваки поедини тонъ

изъ овога грла важіо є всѣх за пуноглясну свирку. Уво се испуни овимъ нечувеним благогласіемъ. Али є певачица іошть єднако певала гласомъ якимъ и крутимъ, као да бы тай гласъ изъ какогъ египетскогъ кипа излазіо. Нивано се дiнѣ садъ печу, нико се у целой сали ніе макао. У слѣдующой варіацiи чинаше се, као да музикална душа, унутрашнимъ немиромъ гонѣна, лети; затимъ, као да се домислила, да се тако пожелѣно не може постићи, упаде душа у смуѣность и издаваше у гласовима свою болю; то бяше у музику сложено плаканѣ. Само се при концу у громатичномъ (полугласномъ) току на последнѣмъ уздишуѣемъ тону спустила; осенивањ кроз конрсну жалости. — Публики є у дивлењу іошть безгласна была. — Садъ су сливуене груди у певању тугу утушиле. Съ победоносномъ радости ускликивала є садъ, сама себе гонећи, у дрзкомъ или чудноватомъ поуздяномъ скоку. При заключеню показала є све, што є у њой вештина произвести могла. Садъ се публика нѣкъ ніе могла више уздржати. Као изъ єдны уста викну цео скупљѣный народъ: „Катаданя! Катаданя! Она є! красно! небесно! усхитително! и све друго, чимъ є ко како могао свой ефектъ изразити. — Музиканти поклоните іой се са своима инструментима као съ трофеима. Управитель концерта скочи изъ клавира и полюби іой скутъ. Но она се брзо као стрела провуче кроз наловѣ, и машући главомъ съ осмеиванѣмъ на редове слушаоца изчезе са своимъ пратіоцемъ, пре него што є народъ къ себи дошао.

СМЕСИЦЕ.

Дописъ изъ Београда.

Давно обећано евангеліе монастиру Манасіи, стигло є овы дана изъ Петрбурга одъ Њеногъ Величества Царице Руске. Драгоцѣность његова ніе насъ толико у удивленѣ привела, колико нарединость утиснути ликова. У напупченим фигурама представлѣно рождество Христово тако є дивно, да ће заиста и найпрстиће оцениоца ове вештине задовольити. Ово упрепашћење у толико нимъ є милѣе, што насъ є уверало, да се Руси и у овой струци съ осталимъ изображенимъ народима Европе могу успоредити и надметати, єрбо є то евангеліе радіо правый Русъ, именомъ Сазиковъ. Овы дана послато є исто у Манасію; однео га є Секретаръ руск. генералногъ конзулата, г. Якубовскій. У истомъ монастиру очекую и нашегъ Светлогъ Князя Александра.

Г. Професоръ Јанко Шафарикъ одпутовао є пре некій данъ у Млетке ради потраживанја и испитиванја стари рукописа за нашу повестницу по тамошньой архиви.

Отчино пожртвованѣ.

Некадашнѣгъ курфиршта Енериха († 11. Јунія 1774) замоли његонъ тайный саветникъ Пецъ, да неку злеуду службяну његоном сыну подари. Пошто му князь то обећа, поће саветникъ после многи поклона и благодарности къ пратини радостанъ и задовольанъ, и всѣх є готово до прага дошао было, кадъ га наседанутъ князь натрагъ зовну. Одъ те службе опетъ ће тежко што быти, рече князь, єръ я чуемъ са свію страна о некомъ Пецу, да є то правый звекань; есте ли Вы тай, или є вашъ сынъ? — Ваша Светлость, тай самъ я, одговори отацъ. — Лепо! века є дакле ина.

Чудноватый поносъ.

Године 1829 поодио є славный Польскій песникъ, Адамъ Мицкіевићъ, у Вайнару Гетеа, у дубокой његовой старости. При разстанку замоли га Мицкіевићъ, да му какаъ споменъ одъ себе диде. Гете на то узе перо, умочи га у црнило и написа неколико речій, али му недаде ово, што є написао, него перо, кое є његова рука додирнула.

На овай Гетеовъ поступакъ приметіо є єданъ Немацъ „При читаню ове анекдоте ћуте читателіи, довећи се величини чувства о самомъ себи, коимъ є Гете свою врлину познавао; или є смешно было, да песникъ песнику ово оруће поклони, о комъ су обоица морали знати, да ништа невреди. Гете бы могао съ таквимъ поклономъ найвише какву сентименталну госпу усрећити; но я бы му на то рекао: „Ваше Превозходителство, и зашто недадосте болѣ подпуну гуску, него само єдно перо?“

Клетва младића.

(Изъ Немачкогъ.)

Драга носи свезу косе
Коса лети ветромъ тимъ,
А прса іой ружу носе
Дававши мирисъ свимъ.

Ружу дай ми с' прса твои,
Из' ми свезу косе дай,
Или корен изваси твои
Из' могъ срдца богитъ рай!

Одъ свеваа сплест' ћу оковъ,
А одъ руже венацъ зёнъ,
Одъ косе ћу прсту оковъ
Само прса дай ми текъ!

в. постивъ.

Катихизисъ за раденике.

— Ко дуго ради, дуго живи.

— Радуй се, што можешъ радити; єръ докъ ти Богъ ту милость указуе, бы'ћешъ здравъ, и здравлѣ є найдрагоценіе благо на земльи.

— Што више можешъ радити, то ћешъ моћи више ести. Но што више будешъ ніо, то ћешъ манѣ моћи радити.

— Првый раденикъ было є благій Богъ: Онъ є шестъ дана непрекидно радіо, и истомъ се седмогъ дана одморіо. О женской среди и петку ніе ни спомена было.

— Кадъ идешъ у цркву, а ты скромно моли Бога,

да те многе празднике укиае, єръ они ти сметаю, да нерадишъ, а кадъ нерадишъ, онда мораш гладовати.

— Поносисе тиме, што са своємъ чели твога твой лебъ заслужуешъ; єръ они, кои у изобилю своє дане проводе, често немаю онога што ты имашъ — спокойства у срдцу.

— Докъ друге поштуешъ, можешъ захтевати, да и тебе други поштую. Ты си онако исто грађанинъ у држави, каогодъ онай, за кога радишъ; ты имашъ снагу, а онъ има новце; кадъ се радна и моћна братска рукуя, онда цвета обште благо у земьи.

— Кадъ какавъ човекъ може радити, а неће, онда є за њега зло. Кадъ какавъ човекъ жели радити, али рада нема, онда є зло по занате. Али кадъ човекъ ради, а опетъ незарађуе толико, колико му є за издржаванє нуждно, онда є зло по целу земльо.

Анекдоте.

— Кадъ є старый юнакъ Бымхеръ, когъ су Руси Маршаломъ Напредъ звали, у Шлезіи на смертной постели лежао, посети га нѣгов краль и говораше му о надежди и о оздравленю. Бымхеръ му на то са свимъ мирно одговори: Вашемъ є Величеству добро познато, да мой путъ напредъ иде; и осећамъ, да ниесамъ већъ далеко одъ моє цѣли, а враћати се, то ніе никадъ было мой обичай.

— Найвећа будала у вошиу баше Хиеламъ, петнаестый калифъ у Бейбаду. Његова ризница была є тако велика, да є порао више одъ 600 камила употребити, те да своє ризе понесе. Имао є 700 соба пуны алвина, и више одъ 10,000 кошуля. Кадъ є ова будала умрла, єдва су толико платна нашли, да ћи покрови сагради, єръ предъ смрть лала є све своє ризе затворити и запечатити.

Загонетка.

Часъ и сечемъ што ми смета
А часъ опетъ мене секу,
То є судба моя клета
У целохе моме веку.

И. живић, Пароx.

РЕБУСИ.

Разрешенє ребуса у 14. числу Подунавке:

„Лако є ћаволу у риту свирати.“

Следућа лица послала су нам разрешенє ребуса у 14. числу: Госпођа Юлиана Лазаревићъ у Руми; Господичина Драгица П. у А. Г. Пароx Василій Субботићъ. и Г. Т. М. у Земуну; Г. І. М. у Вуковару; Г. Пароx Тимотей Бранковићъ у Сенти; Г. Пароx И. Бибићъ у Мелени; Г. Тома Ђурићъ и Г. Н. Н. у Београду. Г. Пароx Урошъ Лазаревићъ у Вођни.

Кореспонденція.

Господину І. М. у В. Ребусъ нашъ неможемо употребити зато, што се веће речи недаю подпуно начертаћемъ изразити.

Господину Н. Б. у М. Ялаемо Вамъ благодарность нашу за подпору, кою сте намъ у последнемъ писму вашемъ обећали. — Да є вамъ прилогъ нашъ мао био, видиће те изъ данашнѣгъ листа; обрадуйте насъ чешће съ таковимъ ствари.

Господину Н. у Б. Слежно захтеваћ одъ Васъ; како сте и помислити могли, да ћемо такову што у нашемъ листу печатати. Баднва сте се у писму нашемъ потрудили, доказати намъ, да ће се број наши предплатника умножити, ако онохъ, одъ васъ препорученохъ правцу следујемо; єръ принцип овъ тай намъ нашъ листъ никаквимъ учинио, него бы га више у ступните шикадата постимо. Обратите се дакле съ вашимъ пискарићемъ на другогъ кога, а у будуће на насъ управљена писма изволите ограничити, да небы били принуђени насъ узъ винтрію ошћта и за безобразност сматрати.

Господине П. Т. у П. Учтиво васъ молимо, приношаите намъ ово мало новаца такође на ресіи.

Господине Н. Б. у О. Такође и васъ уполнмоно за предплату ћрноєъ и другогъ квиртала о. г.

Господину Г. Т. у О. Баш ніе лепо одъ васъ што сте свесвиъ на насъ заборавили; а ми се напротивъ васъ често сећамо, особито кадъ театре наше проматрамо. Кадъ годъ делићавсь или пробродъ прићи изданю се вашемъ писму, но све залудъ, живарь да наше очекиванѣ већъ више година трае. Ишћте нам што скорће, єръ скупоцено є нам наше пријательство, съ тимъ скупоценіе, што се све више и више порто рецеписа и писама на насъ одразилаи напомиза. Примаћемо одъ васъ дукате январь и до 5 ер.

Господину І. Ж. у А. Лепе и красне су наше Анекдоте, само нам є жао, што сно ій презаше у Шальнаовъ Календару читали.

Господину Ј. С. у А. Треба да се обратите на једногъ лекара, у коме повереви имате. Опишите се бабе и симпатични средства.

Господину Ђ. І. у К. Поступаћемо по вашемъ нзлогу што се прногъ тиче; а за другогъ, жао нам є, да желю вашу испунити немогемо.

Господину Я. К. у Ш. Одговоръ биће нам ніскемъ.

Печата, издае и одговара кньигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 17. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 6 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Ніе свашта за свакога.

Узехъ гусле јаворове
Да с' напѣвамъ златна вѣка:
Повукшше струне нове,
Одазва се тужна звека!

Запехъ жице тамбурове
Мишљахъ наћи срцу лѣка:
Празне желѣ Тантилове
У єдарекъ чу се єка!

Насмія се бѣла вила:
„Ао, момче, дудо ти си
Што соколу ломишъ крила!

Нашто ти є младость пуста?
Ви̑шъ за пѣсму ти да нисi,
Вєћъ да любишъ медна уста!"

І. И.

И невеста и супруга.

I.

Икона свете Богородице.

У лиљой и романтичной долини, кою є Шпаа опасала са своимъ лековитимъ изворима, была є іошъ и у 1840-ой години, одприлике на по сата одъ баћ удаљена, мала, Богородици посвећена црквица. Сиромашна, одъ дрва саграђена црквица приспѣла є была узъ єдну стрмешшу стену, изъ кое пукотина висіо є доле широколистнатъ бршљанъ, конмъ є овећшно кровъ као огрталомъ покривенъ био. По четири басамака долазило се до зарђане решетке кроз кое шибке могла се видити, са шиљовама и шареним алуминама окићена икона благодатне девице, на малой одъ камена частной трапези. За икону ту говорило се да є чудотворна, па съ тога є побожанъ светъ изъ околине иочесто долазіо, да се усрдяомъ молитвомъ различити невол куртаљине.

Прекрасно єдно вече у Јулію месецу спустило се было по овой долини залазеће сунце са своимъ ревао бы одъ саме натре зрацима позлатило є стеновите брда, и жега што є преко дањ была, учини место повољнеи, кренењой лађовини, и єдна сасвимъ господски обучена млада женска, поше се узъ басамаке одъ капеле, клече предъ решеткомъ, у лепимъ рукавицама руке свое прекрсти, и у себи Богу молити се поче. На дву минута после доће и друго лице, и теде да проће поредъ црквице, али уеданпут застаде, кадъ усмотри ону женску што клечи. Особа ова было є єданъ младъ човекъ у ловачкомъ оделу, ловацъ каквога паризка мода сано начинити може. Извезена пушка о зеленомъ кайшу висила му є о рамену, са стране є нпао скупоцену ловачку торбу и прекрасанъ рогъ за барутъ. Нека врста тиролскиа шешира и кудравъ цвѣтъ подбрадавъ чинили су да є лепо одъ сунца опаљено лице овако привлачеће романтично изгледало, какво є у банана онога доба у моди было, особито у Шпаа, где се немачки, француски и енглезски кицоши отимаху, кои ће быти на првомъ месту.

Ловацъ є сано са стране, изребаръ, могао видити ону женску што се Богу молила, али є опетъ зато са чуђењемъ морао признати, да є она у лику као уписана лепа. Прне коврчице спустиле се испод лакогъ талиянскогъ шешира

слапиогъ, по беломъ шаму, кои є као смишћенъ на лепомъ телу ставо.

„Женска овде предъ икономъ?“ говорио є ловацъ чудећи се сахъ у себи, „изъ друштва кое се овде лечи, чини, ни се да ніе, єръ се немогу сетити, да самъ у Шпаи видіо — морамъ дознати, ко є та побожна женска! Да л' є ово за цело башъ вера у икону догнала, о којой се говори, да болна срца и болна тела исцелюе?“

У тай ма зачу се да нево ще стаозмъ, коя є ширагомъ заклоньена была, и баньи ньоже ишло се. Ловацъ се уклони брзо и заклони се за єдань одъ прквице до десетъ кораклаи далеко чбунъ, одакле є све предъ прквицомъ могао видити, и да га нико неопази. Текъ што се склонио, а предъ цркву изиђе непазнанъ нисокъ, суховинъ човекъ. Бледо, готово збабано лице нѣгово покаже се радостно, кадъ угледа ону Богу молећу се женску, и ніе сумнати, да се онъ башъ надао, да ће ню онде наћи. Полако приступи ioй ближе, скине свой господскій шеширъ, и осмейкуюћи се гледао є у оно што се Богу молиза, коя 'ходъ нѣговъ ніе може быти, ни чуза, єръ є сасвимъ на миру свршивала започетый посао. После десетъ минута устане, спусти некій златанъ новацъ у ковчежићъ, кои є са гвозденимъ шибкама за прквеный зидъ утврђеъ было, па сиће доле низъ басамаке. Мршавый овай човекъ поздрави се са њоме, зграби као смушеъ руку оне женске и принесе є своимъ устима.

„Господична Амалія, вы сте правый анђео!“ рече онъ у некой радости. „Вы имате све ово, што срце чувствующега човека чудомъ и почитаћемъ напуняти мора.“

Амалія се мало и поплаши, кадъ види човека у принмъ фраку, кои є шеширъ съ почитаћемъ у руци држао. Њово лепо лице са веселимъ очима неко румењало поспе.

„Што се васъ тиче, господине Фукале,“ проговори она обчарано смешећи се, „и што на оба крииска образа рупице покажу се, „што се васъ тиче, могу іошть напредъ уверна быти, да се моме адалуку до ове иконе нећете рутати. На съ тога и нелютимъ се на васъ, што сте данасъ за-иномъ дошли!“ дода она, гледећи смерно преда-се.

„Истину да кажемъ, мене ніе случай навео, него самъ башъ навалице онамо дошао, само да любави вредну Амалію видимъ. Знао самъ я, да сте вы изъ обитавалишта отишли и да сте се амо упутили.“

„Овамо, кудъ вы ютромъ у сунчевъ рођай долазите, те се Богу молите,“ рече млада господична.

Господинъ Фукалъ метне свой шеширъ на басамаке; па онда обема своимъ рукама зграби малу, ситну десну руку оне госпоичне.

„Амалія,“ проговори са уздрктанимъ гласомъ, „мы смо садъ овде далеко одъ хуке-буке за задовольствомъ чезнећегъ у бањи света, у усамлѣномъ, светомъ месту! Я тврдо верујемъ у свеуправљаюћій промисао, и нашъ овай састанакъ у овомъ светомъ часу, немогу рећи да є само по случаю — Амалія, допустите да вамъ се исповедимъ, што се и свако ютро овде светой майки божіой молимъ!“

„Я могу погодити!“ прошапуће она. „Молите се да оздравите и окрепите се —“

„Молитву є ту услишала готово она Света, коя изворе ове долине моћь исцелѣванія узаймлюе, єръ и осећамъ да самъ се осиажіо и да ми є добро, па да се могу надати дугомъ животу —“

„Па што се садъ молите, господине?“ запита Амалія полако говорећи.

„Смемъ ли то башъ обистомъ казати?“

„Я незнамъ зашто вамъ є допуштенъ одъ мое стране у томе нужно.“

„Е па кадъ є тако, и ћу у ніе божіе да вамъ то кажемъ, да се и Светой Майки божіой зато молимъ, да ова срце ваше мени окрене, па да ми слободно буде мое ине, мое иманѣ и цео мой животъ вама предъ ноге метнути!“

„Господине! господине!“ промуца Амалія у некой обчарующой забуни.

„Ахъ, Амалія,“ рече господинъ Фукалъ, па руку нѣну на свое срце притисне и неописано побожно у небо погледа, „я бы се са неизлечльиво-болнимъ укомъ на моя добра поратіо, кадъ ми небы допуштено было, да ту надежду са собомъ повеземъ, да васъ по времену предъ Богомъ и людма моіомъ супругомъ назвати могу. А где бы наша боло?“ придоли онъ смерно узбуђенъ. „Срца наша слажу се у покорности Богу и светой Богородици — Амалія, то се неможе порећи, Богъ є насъ єдно другоме наменіо; онъ є учинію, да самъ я досадъ на женске сасвимъ мрзіо, да вама, смерной и скромной девойчици, чисто, безъ лига срце дати могу. Кадъ самъ насъ првый путъ видіо на изворе, кои само чисто здравлѣ дае, одма є са срца мога она окорела кора почела спадати, и нѣ є садъ сасвимъ нестало у прегледници вашегъ небесногъ погледа. Садъ текъ видимъ шта ми іошть треба, па да срећанъ будемъ: Амалія, дай да се уватимо поруке и онимъ трия пуними животомъ путујемо, да се заедно Богу молимо, па ће намъ онъ нашу сталу цвећемъ посути!“

Млада господична преда-се гледећи, саслушала є речећій говорѣ доброгъ овогъ човека, и ніе могло сакривено остати одъ прислушника, да є онъ прилично у срце дирнуо оно заиста прекрасно створење, у коме су найчѣжња милопрность са найчистіомъ безазленошћу сложиле се биле. Женска коя бы познавала светь, и у кое є животъ окретнія, такове младожењи, кои и окромъ тога двапутъ є стиріи было одъ ньѣ, смеала бы се сама и жалила. — Амалія пакъ снебивајући се и стидећи, подигне очи горе, погледи узбуђено у побожногъ љубезника, и готово шапћући одговори му:

„Господине мой, ваша значења пуна покуда, колико ми чести чини, тако ми изненада доће, да у овай ма некоту нанъ казати не бело на прво. Пречекайте дакле, докъ се съ Богомъ и моимъ срцемъ поразговоримъ и посаветуемъ, и ньу се одъ васъ разстати, а да вамъ неказемъ на чему сте. Я самъ єдна сирота, отацъ и мати одавно су ми помрли и врло мало имања оставили ми, кое садъ морамъ да трошимъ око оскажавања могъ здравља. —“

„Амалія, вы нетреба ни да дирнете у ваше имање! Я пазимъ на васъ, и пао вашъ пріятель дотле ћу се о вама бринути — —“

„Опростите, господине!“ промуца она упрепашћено.

„О, треба да ми допустите, да чинимъ ово што є хрістіянину у дужности чинити!“

На то дође слуга некій и прекиде имъ разговоръ. Господинъ Фуккалъ узне се са Амаліомъ испод руке и заведе са њоме путемъ идући у Шпау. Ловацъ изиђе одиде где є скривенъ ставо.

„Мирко!“ повиче онъ.

„Милостивый господине!“ одговори слуга. „Има већъ по сата одако васъ я чекамъ код шумарове куће.“

„Где су кола?“

„Ево ій тамо на путу.“

Пролазећи ловацъ поредъ баснина одъ црквице, смотри нешто бело на камену бесмиса, где се млада господична Богу молила. Узне — бела марама, у коју є нека лепа књижица (шлайбок) умотана. Новожељный ловацъ, кога є газдарица оне књижице яко у срце дирнула, на є желіо башъ да се съ њоме болѣ позна, разгледао бы одна шта є оно што є нашао, само да є могао одъ помрчине.

„Шта ће учинити да се познамо, нашао самъ!“ мислію є у себи смешећи се. Я самъ фаталиста, као и господинъ Фуккалъ. — Промисао оће, да се болѣ познамъ са лепомъ и редкомъ богомољкомъ.

Остави обоє у свою ловачку торбу и оде за слугомъ колика, на коіма брзо одвезе се у свое обиталиште у Шпаи.

II.

Соба за сигранѣ.

Было є око поноћи. По одныхъ колебама и прелепимъ дворовима Шпае све жито, реко бы, поврио є; ти'о осветлявао є месецъ мирне улице и праван шеталиште. Было є з запара и само ти'ій ветрићъ кадкадъ мало подуную бы и плавый неба свод потресао, кои є као звездама осута шареница (повиза) надъ узкомъ долиномъ висіо. У то доба изиђе некій човекъ изъ єдне повайбоѣ онде у месту гостіонице, проће улицомъ и єдномъ на страни шеталиштемъ, и заустави се код єдногъ дугачкогъ ладника, кроз који пездере виділа се свећа у соби, яко и сву капци затворени были. Велика тишина была є и у њой здраво осветлѣной кући, као и у целой околини.

Прошећивало тій по ноћи было є Албрехтъ Бекъ, онай, што смо га као ловца видили код оне мале црквице Свете Богородице. Албрехтъ є последній потомакъ неке племените мађарске породице. Богато наслѣдіе, кое є пре три године прилію учинило є да могао слободно, ни одъ кога непрезаюћи живати, и мы га налазимо седъ у Шпаи, у кою є дошао по склоности да преко лета живи, єръ се надао да ће се ту у покоднонъ живлѣнію код банѣ разоодата. Уздржаћемо се да препишћемъ та и слабости ињеногъ карактера описуемо, єръ ће ій читатель познати по ињеними делима. Но яко и известуемо седъ да се онъ вароди на узицу у сигрићу собу, опетъ зато нетреба помислити, да Албрехтъ иде онимо што га срце вуче да се сигра. Онъ є гостіоницу оставіо само да му се нало мисли разиђу, да свою прекрасну Амалію изъ главе избіе, о коіой мислећи, яко га є у срце дирало. Мишленѣ господина Фуккала, кои є њой изъ побожне, христіянске блискѣмъ љубави свое имаће нудіо, њой, као што се сама исповедила, сиротной господичици, оделило га є было у срцу, а узъ то іошъ ињегова скорашня, брза љубавь чинила га є ревнивимъ. О господину Фуккалу мислію є да є мањитъ, кодъ очію слепицъ или претварало, єдакъ одъ ови пагкова', конма никакво наличіе рђаво, непоштено ніе', само яко се роди да се задоволя каква страсть. А яко ово, Амалія є башъ могла страшну страсть поджећи, была є млада, милокрвна и љубезна и сувише, па могло се съ њоме найпоштеніе и найнепоштеніе окретати. Што се она молила Богу предъ икономъ ономъ майке Божіе, то є заямачно показивало да є ова детиньска' побожны мислій — па да ли є господинъ Фуккалъ наличіе лажисветца изабрао да добро ово девойче залуди? питао є самога себе у оной сумьки. То може лако быти! Но ова є доста лепа, на може лако учинити да срце єдногa свештеника и преко учаће закletве у страшу сарце одговорила му є ињгова ревнивость. Али яко и Амалія буде каква чудиняния? Ако богатомъ, побожномъ признаћивачу свое удике баци, претварајући се да є побожна богомољка? Заръ є неправда то, што є она сиротаню своју искрено признала, яко поиуду ону прими? Што га є обнаджила са одсечнимъ одговоромъ? Да є она права девойка, другчіе бы се владала. Или, може быти да ова башъ обастомъ онога дугайлію у возьи има?

Ово двоумећи, у срцу себи и у бригу задавајући се єдна є чекно, да добіе прилику и време єдампуть, како бы младой господичи књижицу предати могао. Ако и есте одъ ловћења уморанъ было, опетъ зато узмућена крвь ињегова ніе му дала застати. Обноћь ніе имао човекъ где бригу разбіяти, до у себи за сигранѣ. Албрехтъ науми даклe, да найпре и найпре ию по'оди. Преко узанке улице уће у предію собу, у коіой дворишна шеширъ и пазиду одъ ињга узе. Затимъ отвори єдна врата и кладнй човекъ уће у собу за сигранѣ. Нека неповољна тишина, одъ звечења новаца, котрлања кругле и врлинћећи гласа банкеровогъ прекидана, у той пространой, лепой соби была є, яко и есте у њой до недесетъ душа было, кои су у гомилицама око два встала седили.

Албрехтъ оде рулети (њукало врста игре, коцке). Ове су се найвише сиграле женскиѣ. Промотра добро сваки женске око зеленогъ астала са грамзећимъ стоће, и ко да опште нако се онъ зачудіо, кадъ є изиђу узпарены дина, ти'о слешећу се лену Амалію усмотріо. Шеширa ніе имала на себи, па є Албрехтъ могао сидъ, сиранъ яке светлости, заиста обсенюћу лепоту изблиза гледати. Кукавна Амалія, кою є онъ неколико сатій пре видіо да се Богу моли предъ чудотворномъ икономъ, стално є седъ ти'о осмеухои се око астала на коиъ се сигра, а поредъ тога тако су іой прае ніене очи мирне биле, докъ є сиграчъ новце, кое є она губила, купіо, да бы човекъ мислію, она се іошъ радуе надъ изгубя.

Кадъ є видіо младу ову господичну да се сигра, затишти га нешто за срцу, и ніе могао више очію съ ње скинути. Како є чиста, лепа и безазлобна у лицу была! Па башъ да іой є коцканѣ у страсть прешло, небы могли веровати, да є у срцу покварена, єръ све ни њой надавало є, да є милокрвна и детиньски безазлобна. Проста лепота узешћавала є све штогодъ ради. Мала пребела рука титра-

ла се съ дукатима, као и да незна шта они вреде. Губила илъ добіяла, она се све смешила. Како гордо, подъ густомъ косомъ чело занешеный Албрехтъ угледи; какавъ господственъ погледъ светліо є изъ нѣны велики', црны очію; како є нѣжно и руменикасто нѣно лице было! Струкъ нѣногъ повысокогъ, прелепогъ тела, кои є беломъ мушулинскомъ альиномъ притегнутъ быо, изгледао є за чудо лепъ. Небесно ово створенѣ све є имало, што песмотворца живакнути, а женомрзца у найватренію страсть бацити може. Али є она имала и оно непознато добро или зло у себи, као и свака жена. У той преварльивой гомили блата быо є сакривенъ духъ, духъ Евинъ, сва блага доброте и зла, заповетанѣ и одбіянѣ (одказанѣ), ладна злоћа и топла любавь!

„Ако се она съ новцима господина Функала садъ сиграла!“ помисли у себи Албрехтъ, и, ако и есте угреянъ быо, као неки мрави прођу га исподъ коже.

Одао є полако по соби, да бы оногъ бледогъ дугайлію нашао, єръ му є ревньивость шаптала, да онъ мора где близу око Амаліє быти; али поредъ свега гледаня занешеный Албрехтъ залуду га є тражіо; господинъ Функалъ ніє се могао нигде видити. Чисто смиренъ некако врати се младый онай човекъ опетъ рулети, и случайно нађе празно место башъ до Амаліє. Уздркће се кадъ му се рука нештедльивогъ рамена случайно дотаче, кое є чисто румено крозъ таньчицу изгледало. Да се сиграчи, понайвише люди у година, око свога посла нису были забунили, познали-бы по албрехтовомъ лицу, како му є онда было.

Амалія є была несрећна; ни десетъ минута непрође, а свилена кеса, коя є предъ ньомъ на асталу была, изпразни се. Цигло єданъ само дукатъ држала є она своимъ малимъ прстима. Кругла се почне валяти; али лепа сиграчица, коя до то доба ніє бирала, него на кою было фарбу метала є, у овай ма застане, и Албрехту се учини да она неможе башъ да се накани, да ли ће и онай последньій дукадъ метнути на срећу, или да немеће. Кругла опетъ полети, са дрктаюћомъ изятія рукомъ метне Амалія дукатъ на црну фарбу, па онда на све очи гледала є у точакъ, мала кругла скочи последньій путъ — „црвено!“ повиче банкеръ, а новацъ оде у играчеву кесу.

Тужнимъ погледомъ гледала є Амалія у сяйне дукате, кои изнова по зеленомъ асталу указаше се, а овамо стиснула є свою празну кесу са маломъ своіомъ рукомъ.

Албрехту є врло жао было прелепе те девойчице, кадъ види да іой сузе ударише на очи.

„Вы сте несрећу имали!“ пришапне онъ.

Невесело смешећи се погледа она у нѣга, па слегне раменима, као да бы тимъ 'тела казати:

„Па шта ћу силомъ? То се неда другчіє преокренути!“

Ньи неколико одоше изъ собе, а Албрехтъ боећи се да и Амалія неоде, гледао є да започетый разговоръ продужи, само да є задржи.

„Срећа неће вама увекъ неверна быти!“ рече іой онъ ти'о. „Слепой госпи треба постоянствомъ пркосити и противити се.“

Амалія є у суседа свога са неописанимъ погледомъ гледала. Па онда осмеуюћи се одговори му:

„Оћете ли вы, господине, да огледите, да ли се то правило дає обистинити?“

„Я немамъ волѣ нешто сиграти се; а ако пакъ вы место мене у томе опытъ учинити оћете, то ћу вамъ я дати мою кесу. Или што добыли или изгубили, поделићено!“ придода онъ кесу свою на асталъ метаюћи.

Младой господични одъ радости разгали се лице, и она опетъ весела постане. Понуда є албрехтова ню тимъ манѣ вређала, што ће онъ и штету съ ньоме делити, зато ни мало непремишляюћи одговори му:

„Па добро, господине; я пристаємъ на ту погодбу, и дай Боже да васъ ради срећнія будемъ!“

Съ некомъ обистомъ детиньскомъ радошћу почне се она опетъ сиграти. Али преко све мудрине, кою є Албрехтъ употребіо, да позна каквога є она карактера, ніє могао погодити, или она што іой є повольно, или што се застиди, зарумени се у лицу кадъ є кесу одрешила и дукате на асталъ изтресла; и ніє могло проћи да га нека милина необузме, кадъ є свою кесу подъ нѣнимъ прелепимъ рукама видіо. Умилно и непринуђено метне она на лутрію. Добыла є. Пуна радости и задовольства отисне позаймлѣну іой кесу на страну, и сиграла се са они новци што є добыла.

„Удвостручите!“ шапне іой Албрехтъ.

„Желите ли вы то?“

„Я молимъ!“

„Ево шестъ луидора!“ рече она, и маломъ своіомъ рукомъ баци дукате на црвену фарбу.

„Црно!“ повика банкеръ.

Што є метнула, изгуби. Амалію є несрећа све єднако гонила — за четвртъ сата кеса остаде празна, а млада господична погледи ожалошћено у свога суседа.

„Я се кодъ васъ задужи!“ рече она невесело. „Кажите колико є было у кеси, кою сте ми позаймили.“

„Садъ у овай ма' немогу вамъ казати колико є башъ у ньой было,“ одговори Албрехтъ нешто збунѣнъ; „но сутра ћу кассу мою добро прорачунити — —“

Обое се уклоне одъ астала. Албрехтъ се понуди да є одпрати до обиталишта.

„Я пристаємъ да ме одпратите до обиталишта,“ одговори она попрвенивши, „єръ треба да знате где живи она, коя вамъ се задужила.“

„Подъ тимъ уговоромъ я бы се те среће одрекао —“

„Никадъ више нећете наћи вы мене да се сиграмъ!“ прекинувши му речь придода она, па уздане.

„Съ тимъ више узрока, да се я данасъ тако доцне, неможе доцнія быти одъ васъ растаємъ.“

Изиђоше у предню собу. Амалія прими одъ служителя шеширъ и шалъ, узме се са Албрехтомъ исподъ руке и оде изъ куће за сигранѣ. Ћутећи прођу шеталиштемъ. Младый човекъ осећао є, како рука нѣгове другарке изтія дркти. Читава руля мислій мутила се по нѣму, и утврдо башъ науми, да тайну непознате лепотице прокопа, па ма га шта стало. Предъ првомъ кућомъ на край улице заустави са Амалія.

„Гостилница кодъ Венца!“ проговори она. „Брой 10. моя є соба.“

Кадъ то изговори изтрчи узъ басамаке горе и повуче за звонце. Врата се отворе, а Амаліє нестане. На два минута осветле се два пенџера на првоме спрату (кату). Албрехтъ се измакне одъ гостіонице толико, да є могао све видити. После десетъ минута види сеньку одъ две женске у соби, свећа се затимъ угаси, а Албрехтъ, ликъ примамлююћегъ оногъ девойчета у срцу носећи, отиде у своє обиталиште. (Продужи'ће се.)

Писма о природи и вештини.

1. Природа и човечество.

„Шта ће іоштъ найпосле одъ овога быти? Неће ли морати — тако пытате, Пріятелю — съ особитимъ разпространяванѣмъ естествослолногъ знаня и радиности у наше доба наступити постепено упаданѣ у найсуровіи матеріялизамъ, паданѣ човечієгъ достоинства на берзи живота? Кадъ човекъ, по овладавшемъ мнѣнію о природи, ніє ништа друго, већъ створенѣ природе; кадъ у себи ничега нема, на чему небы морао природи благодарити; кадъ су сва она нѣгова дивна и чудна дѣла, у нѣговомъ ствараню одкривена, само снимци (копіє) съ природе; кадъ є, едномъ речи, цела вештине и радиности повестница, само цветъ природе, па ако ће быти и найлепшій: — где є онда она хвалѣна свобода духа, коя насъ є досадъ тако поносно узвишавала, кадъ є по гвозденой нужди природнога поредка све тако морало доћи, као што є дошло? Где смо себе као господаре сматрали, ту смо были само слуге природе, слаба дечица у сталцу, изсмеявана невидимимъ бауцима, деца у училишту, коіой учитель у писаню самъ руку води, те да се съ мислима теше, као да су она сама оне лепе черте направила! Шта ће найпосле одъ овога быти — пытате и по другипутъ — кадъ се човеку іоштъ поверенѣ у нѣгово выше порекло одузело буде, пошто га као „дворукогъ“ маймунима, слепимъ мишевима, псима и мачкама предпоставе; кадъ іоштъ у народъ продре Линеово изреченіє, кои вели: Я нисамъ іоштъ никаквогъ знака могао наћи, коимъ бы се човекъ одъ маймуна разликовао? Вама се чини мнѣніє правоверны єстествоиспытателя много болѣ, кои човека несматраю ни као особитый родъ, ни као особитый видъ сисара, већъ као заступника особитогъ царства у створеню, царства, коє се одъ царства животиня много више разликує, него царство животиня одъ биля и каменя. Но где 'остає онда — пытате найпосле — „храмъ Светогъ Духа,“ ако ће душа быти само производъ, само єдинство свію животны сила у овомъ телу? Къ чему ће насъ то све одвести.

Вы сте ми, Пріятелю! прилично многа и различна пытаня предложили, и то, чини ми се, као съ некимъ тріумфомъ, као да сте сами себи рећи хтели: Ево вамъ Гордієвогъ чвора у новомъ мнѣнію о природи; ко ће га моћи уобште и како решити? Вы сте тиме, истина, цело разцепленѣ нашега доба споменули; ал' опетъ намъ ту ніє нужданъ ни Александровъ мачъ, да бы чворъ пресекли; онъ се врло просто дреши непредрасуднимъ, на сматраню природе основанимъ испытиванѣмъ одношеня природе и човечества. Но найпре да одговоримъ на ваше пытанѣ: къ чему ће насъ то све одвести?

Я видимъ, да ваше пытанѣ предъ очима има сву неволю нашега доба съ нѣговимъ разцепленѣмъ; я видимъ у нѣму, да бы желили сву неволю приписати исполинскомъ усавршаваню єстествословне науке и радиности. Но вы бы яко грешили; нису ове данашньій грубый матеріялизамъ произвеле, већъ исполинске потребе одвећъ матеріялногъ рода, коє су народе натерале, да радиность и естествословну науку несматраю нарочито као Богинѣ, већъ као млечне краве. Овимъ потребама найсилніє гонѣно, наше се време као и свако, у комъ су се єдностраня теженя отела, о стену єдностраности разбило. Половина света, рекао бы, срастла є съ парномъ машиномъ, а савъ іой є разумъ грубомъ матеріомъ зароблѣнъ. Страстно посличенѣ сасвимъ є уништило ону лепу меру дѣлателности, кою по нужди изискує хармоничный животъ. Наравно морало є съ тимъ изчезнути и оно лепо хармонично разположенѣ душе, коє племенито єдинство (Einheit) у промени уживаня, чистоту и непомешаность раздвоєномъ и разцеплѣномъ предпоставля. Место да се за лепомъ садржиномъ тежило, коя лепу форму као саму одъ себе ствара, придржавале су се државе, црква, вештине и т. д. грубе форме и тако є дабогме дошло, да є наше доба могло своя позоришта и концерте неприродно нагрдити, поредъ сразмерне симфоніє Бетовна безумно бескило галопаде, поредъ идеалногъ Шилера у истомъ позоришту будалу, обсенара и Херкула слушати и гледати, и тиме найясніє доказати, да є вештина съ нѣне висине пала, и одъ Богинѣ наложница постала. Но кадъ бы ово разпространеню радиности и съ ньомъ тврдо скопчаной єстествословной науци приписали, онда бы значило, да сасвимъ наопако познаємо сву високу суштину и єдне и друге. Ни єдной ни другой ніє нуждно, да се натрагъ врати, већъ да се съ чувствомъ и духомъ далѣ развію. Радиность жели да буде великій духова бродъ, кои ће быти не цѣль, већъ средство, те да човечество по океану живота у найдалѣ духовне светове пренесе. Колико є пакъ векъ радіо, да овай духова бродъ у худый морски' разбойника бродъ претвори, нећу овде испытивати. Што жели быти радиность, то жели, у вишемъ, у духовномъ степену, и естествословна наука, нѣна мати. Она нежели човека понизити, већъ узвисити; она нежели съ нѣнимъ машинама Музе разтерати, већъ довести; она не жели своимъ анатомичнимъ ножемъ, своимъ микроскопомъ и своіомъ електричномъ батеріомъ човечіє тело до маймунскогъ тела понизити, ни електричномъ батеріомъ учинити. Она га жели као идеалъ створеня поставити, као найвеће савршено єдинство вештества и духа; она жели вештество учинити духомъ, а духъ вештествомъ. Она зна, да є цело быће, само єданъ, не понятный, вечный умъ, кои се у видове воплотіо и очланіо, и кои вы можете као непонятный назвати, како вамъ є воля. Вы ви-

дите, Пријателю, да и ја, као и вы, признаемъ ону последню тайну, одъ кое себе зависна осећамъ, предъ коіомъ се клањамъ, у коіой есамъ и живимъ, одъ кое произлазимъ, и на коіой ћу се вратити, у чіемъ єдинству себе истокъ познаемъ у великомъ, обштемъ отачеству. Као нуждный членъ у нѣной очлањеной єдинии, учествикъ самъ я нѣне величине, свихтњи самъ образъ нѣне суштине, и славимъ у нѣномъ величеству као капля у океану моє собствено величество. У овомъ єдиничномъ смотраню постае ми све равно свето, равно духовно; у овомъ великомъ света створеню века разцелѣености; ово є великій образъ повиреня вештества и дуга. У овой великой мисли осећамъ я найвеће уживанѣ, цео новосъ мога быћа; єръ и я самъ принадлежимъ по нужди овой великой єдинии. Но као чистица ове єдинне, коя, као такна, неможе цело святити, осећамъ у овой мисли о моіой милености у исто време, да ни се прси подижу овомъ сваревости и побожности, коя далѣгъ спознаћеъ вичертана непотребує.

(Продужѣе се.)

Ручакъ у Ескима.

Части земне повриине, кое се къ сѣверномъ полусу око великогъ полярногъ мора пружаю, и кое су нѣне одъ целе Европе, сачињаваю изнеђу 60 и 70-огъ степена сѣверне ширине виспрену и найужасніо пустињу. Ту є све сама затворена пазита вечне зиме. Тисуће и тисуће миля безъ дрвеѣа и быля, безъ и найманѣ травнице, овде саме небоподупируће горе одъ вечитогъ леда, тамо вечна, одъ снега блѣштена, смрзнута равница, по коіой лосъ (Elenthier) и сѣверный єлень блуде, и преко кое прастаро сунце за шестъ месецій незводно прелази, немогући свиће вечитогъ леда ни онемшати, надъ коіомъ затимъ шестомесећна ноћъ почива, коя се горе на небу съ огнѣвимъ, дивљимъ ятама сѣверне светлости игра, а ниедамъ атомъ топлоте одъ ове електричне огнѣне масе, коя найтврђій металъ (руду) разтапа, неспази на земљо.

Дайте да потражимо живота у овой страшной леденой пустињи. — Ту се налазе као снегъ беле животиње са скупоценомъ кожомъ, и жуто-мрки, надимѣни, угојно-свѣтли, мали, лукави, лажљиви, злобни люди, сабіени у поособне, снегомъ покривене и пушеће се колебе. Међу њима ими велике разлике, єръ докъ поедини Лапонци єдва као дете одъ три године нарасту, налази се Самоѣда, кои се у величини и снази могу са свакимъ белимъ човекомъ мерити. Ескими превазилазе у лукавству и крадљивости найвеће Лондонске преступнике. У осталомъ немаю напаћанѣ цивилизације. О читању, писању, управљаню, плаћаню данка, о црквама, затворима (тамницама) и другимъ звицима више образованости немаю ни повитія. Они лове звероне и рибе због меса и масти, те да у себе увученомъ киселинку набаве горећегъ вештества и тако да сами себе као пећ наложе. По Либигу састои се дишѣ и сваривање у ложеню човечіегъ тела. Што є ладніе, то ніе ложимо више пећи и насъ саме. Желудацъ є у нама пећ. Ладноћа отвара волю къ єду, т. є. природа нште одъ насъ, да желудцу набавимо угљеника и водоника (а ово се производи сваривањемъ изъ меса, дебљине и уља), да бы ій увученый киселинкъ могао у угљеникъ и воду претворити, а тиме животињску топлоту произвести. Ово є претварањ у свему ово исто, што є и съ горећимъ дрвима у пећи, само што се овде неразвіа пламенъ, и што то претварањ непостае тако нагло.

Ніе дакле чудо, што се люди съ ове стране северногъ круга поредъ ладноће одъ 40 готово степена сасвимъ другче ложе, него мы. Кревакъ какавъ и здравъ човекъ смота тамо одедапутъ морскогъ пса, и прождере на сваки фунту лоіны свећа іошъ одозго, или га залій съ неколикомъ кантомъ рибіе масти или другогъ уља. Но да бы у овоме точніи были, дайте да чуемо, како о овоме приповеда єдинъ Енглезъ, коега є некій Тускъ (неки врста Ескима) на ручакъ звао.

„Прво єло беше єдинъ великій део сирзнуте, изъ воде истомъ извађене рибе. Да небы нашегъ угостителя увредили, одсекосмо и мы свакій по єдинъ део одъ те сирзнуте рибе, или є због леда немогосмо єсти. Изъ воде истомъ извађена, неслана, некувана, исечинѣена, као што ю є природа створила, а притомъ іошъ у ледъ претворена, коя є као стакло подъ зубима гладны прождрљиваца пуцно. — Друго єло беше велика гомила зеленкасте неке масе, кою су два човека на прљавой даски унели. Цела породица наклати се жељно и напуни себы уста њоме, гураћи у уста после сваке пуне шаке великій део матове сланине, кою є домаћица изсекла была. Она зелена ніе была тако некусна, пресла ништа друго не баше неће неспреживана маса маховине, извађена изъ утробе сѣвернога єлена, кога су нама за любовъ заклали были. Делови китове сланине, наравно онако исто сирзнути, место да су посољени, бяу тако четвороугласта, да немогосмо изедниъ прогутати, пређа су насъ више пута нудили. Съ прошчињимъ осмехивањемъ због нашегъ рђавогъ укуса гледали су насъ, како сму више пута покушавали єсти, а изедниъпутъ немогосмо себе победити. Пошто є ова сделя (чинія) изпражњена была, пребуче домаћица прљавомъ, конгуљавомъ рукомъ преко прљаве даске, єръ она є много на „чистоту“ држала, и стрва сву руку у уста, и садъ є даска „чиста“ была. Затимъ положи на даску кување делове одъ морскога коня. Месо имъ се ово истина чинало много сходніе за ране фоноре на лозначке чизме, али є опетъ было вруће, и тако се наплатисмо, заборавивши на наше цивилизираный желудацъ. Сва се садъ породица зарадова. Одма затимъ изпеше неку угљеноцрну, прномъ расту подобну масу, кою намъ се у почетку учини, да є немогу ни найоштріе тестере, ни найоштріи ножеви савладати, али смо се после у толико више зарадовали. То беше китъ, когъ є домаћица на ране делове изсекла, те ій гости по волји єдоше. Учтивости ради покушао самъ и я, но како самъ се зачудіо пріятномъ, какавомъ орну подобномъ укусу овогъ єла, кое

управо небяше месо, већъ дебела китова кожа. Найпосле се донесе врло мало кувана меса одъ сѣверногъ елена, а затимъ небци одъ кита, кои су заступали наше сладкише одъ шећера и бадема. Ови ій люди зову своимъ шећеромъ, и я морамъ признати, да бы ове небце свакомъ сладкишу предпоставіо. Слабо рачунаюћи, прождерао е свакій за овимъ ручкомъ 5—6 фунтій меса и дебльине или болѣ рећи дебльине съ нешто меса, као вештество за произвођенѣ свое топлоте. А то небяше много у овой температури за 6—8 сатій. Безъ рибіе масти, безъ мастны и дебелы животиня, и безъ сѣверногъ елена и лоса нарочито, небы се могао тамо никакавъ животный пламенъ одржати."

СМЕСИЦЕ.

Мужъ и жена у Мехадіи.

Жена. Видишъ, човече, овде се увекъ шетамо, кадъ е лепо време. Погле само горе; оно су развалине.

Мужъ. Тамо горе? Я невидимъ никаквы развалина! Но кадъ човекъ пошлѣ свою жену у купалиште леченя ради, то есть права развалина.

Срдца Драго!

Кадъ самъ лудо дете быо
Ништа нисамъ пожеліо,
Него само шећеръ, смокву
Ни гледао нисамъ роткву.
Майка моя друго дае,
Ал' ми срдце ништъ нехае.
Оку й мрзко погледати
Самимъ прстма опипати
Друго штогодъ окромъ шећеръ
Был' у зору ил' у вечеръ;
То е онда Драго было
Но садъ ми е ко да с' снило.

Садъ да видишъ, Брале милый,
Каквой сада с' кланямъ вили,
Какве с' очи, каквол' лице,
Іоштъ какве ли обрвице:
Онда небы зайста реко
Да ти нисамъ Драго стеко,
Али лепше негъ к'о дете.
Као мунѣ кадъ пролете
Сайность оку свакомъ даду,
Тако свакомъ срцу младу
Мора любовь дати рану
С' раномъ посве и одбрану.

Ђорђе.

Лукавство маймуна.

Младъ еданъ Енглезъ, идући за ловомъ око подне, кадъ е врело сунце Индіе жестоко пекло, дође случайно до мирне обале некогъ удалѣногъ езера, где га е особито позоре очекивало. Патріархъ првобитне шуме пружао е свое крепке кракове далеко надъ воду, и на едномъ одъ найнижи' и майнчи' кракова лежала е увіена царска змія у ти'омъ сну, докъ е надъ ньомъ еданъ снажный павіянъ съ найвећомъ пазльивошћу сматрао приближаванѣ грдногъ крокодила, кога е спаваюћа тихій токъ воде къ дрвету носіо. У ономъ тренутку, кадъ е крокодилъ истомъ изподъ крака пролазіо, скочи наеданпутъ маймунъ на змію и стропошта се съ ньоме доле на крокодила. Али е опетъ за тренутакъ на обалу изкочіо, а после на дрво, съ коегъ е у безбедности очекивао далѣ последице свогъ лукавства. Оба чудовишта, тако напрасно иза сна поплашена, започеше одна исполинску борбу. Крокодилъ е свое оштре зубе усредъ зміиногъ тела забоо, докъ се ова трудила, свога противника у снажнимъ котуровима прегнечити. Досадъ тако мирна вода узколеба се и запенуши, крвлю покривена. Што е жешћа борба была, то е помамніе у найвећой радости маймунъ на дрвету скакао, сишао се доле надъ саме непріятелѣ и сладіо се сматранѣмъ ньнова беснила и ньнове болѣ. Найпосле постаде тишина; змія е разтргнута и мртва по води пловила, а и крокодилово немицанѣ дало е познати, да е и онъ ту борбу главомъ платіо.

Удивлѣнъ и са стрепећимъ срдцемъ гледао е ловацъ цео тай догађай. Готово ђаволско лукавство и злурадость павіяна раздражи га садъ, постати осветителѣмъ обе ове жертве, те опали пушку на нѣга; али га промаши, и овай побеже у шуму съ поругателномъ викомъ.

Ко зна, можда се и овай осветіо убицами свои' рођака?

Употребляванѣ водене паре у старо доба.

Жемсъ Ватъ ніе првый, кои е водену пару као покрећућу силу употребіо. Онъ е само поправіо машине за пару, нѣму е само изпало за рукомъ, да машину за пару, свободну одъ свію доякошньи недостатака, направи. По овоме е Жемсъ Ватъ другій изналазачъ машине за пару. Мисао, водену пару као покрећућу силу употребити, врло е стара; іоштъ е Херо, старый Грчкій мудрацъ у Александріи (210 год. пре Христа) саградіо е справу, кои се воденомъ паромъ уокругъ окретала, а Антеній, славанъ Грчкій математикъ, зидаръ и машинаръ (рођенъ у петомъ веку у Тралесу, лидской вароши у малой Азіи), кога е Царъ Юстиніанъ, збогъ нѣговы чудны пронађеня, коима е могао трусъ, мунѣ и громове произвести, у Цариградъ позвао быо, кажу, да е познавао силу водене паре.

Теченѣ крви у човеку.

Свако куцанѣ срдца трае еданъ секундъ, а то износи у едномъ часу 3600, а у едномъ дану 86,400. При куцаню срдца теку изъ левогъ стомака две унце крви у

куцаноће жиле, а почемъ срдце за єданъ часъ 3600 пута куцне, то за то време изиће 7200 унца крви. Свега дакле казну, има у човечијемъ телу 24 фунте крви, и кадъ се 600 са 24 раздели, то ћемо наћи, да сва крвъ 25 путій у єдномъ часу прозъ срдце протече, следователно 600 пута на данъ. Срдце, єданъ одъ найважнін мускула, да бы само єдно єдино противоположено покретанѣ произвело, потребуе ячине, коя одговара многимъ тисућама фунтій. Човекъ, кои є 150 фунтій тежакъ, и кои жели две стопе у єдномъ скочити, потребуе ячине, коя є две тисуће пута већа одъ ћеговe собственe важине, т. є. одъ 300,000 фунтій.

Покондирена тиква.

Младъ неки чиновникъ сретне се случайно са своимъ земляномъ, и стидећи га се нехтеде га ни поздравити. „Господине, господине!“ викне селякъ, „станте мало.“ Чиновникъ стаде, и видећи, како га селякъ зачуђено мери, рекне му: „а што ме бадава гледашъ?“ „Ако ниси радъ,“ одговори селянъ, „да те људи за бадава гледе, а ты мораш ћи у звериняк; тамо ћете људи за новце гледати.“

Анекдоте.

— Два веселяка сретну се у путу после бурно проведене ноћи. Єданъ запита, видећи другоме модрицу на челу: „Одкудъ ти тай облакъ на челу?“ — „Тай є одъ ючерашнѣ магле,“ одговори другій.

— Два лекара препираху се у болници — због различноге начина у лечењу колере. Препирка найпосле доведе ій у велику лютину, тако да су єданъ другоге „магарцемъ“ назвали. На то уће инспекторъ болнице, и да бы ій помирио, рекне имъ: „Проћте се, господо, ви имате обоица право!“

— „Чудна ли ти є ствар, любавь,“ рекао є невій у дружству, „кадъ самъ се съ моіомъ женомъ венчао, хтео самъ є првый дана одъ превелике любави повести, а садъ се каемъ, што нисамъ то учинію.“

— Некій старацъ, кои є у шестдесетой години отацъ постао, сматраше дуго своъ новороћеногъ сына, да бы на њиу нашао черте свое породице. „Я невидимъ никаква друга подобія,“ рече найпосле, „до єдне голе главе.“

Важна новость.

У сѣверной Америки почели су правити дугмета за альине одъ стакла, коя се у вече гасомъ осветлити могу; ово су се вештаци нарочито за оне изнаћи постарали, кои обично доцканъ кући долазе.

Математични задатци.

1.

Милошъ и Никола играю карте; првый имао 42 фр. а другій 24 фр. кадъ су почели играти. Као обично была є и кодъ ньи срећа непостояна: часъ є Милошъ добіо, а часъ опетъ Никола. При свршетку игре имао є Милошъ петъ путій толико новаца, колико є Николи остало. Колико є дакле морао Милошъ добыти?

2.

Колико треба да годишньій приходъ износи, ако ћеговъ за 13 година ужитакъ єднакъ буде са єдномъ капиталомъ одъ 20.000 фр., кои є са 4% на интересъ датъ.

3.

У моіой соби налази се єданъ орманъ; у томъ орману има три фіоке, у коима се 162 фор. неравно разделени налазе. Да бы се у свакой фіоки єднака сума новаца налазила: извадимъ изъ прве фіоке и метнемъ и у другу и у трећу толико, колико то сразмерје захтева, а то износи за свакy полакъ толико, колико се у єдной фіоки налази. На то опетъ извадимъ изъ друге толико, да бы могао у свакy одъ остале две полакъ толико дометнути, колико већъ у свакой има. Найпосле извадимъ и изъ треће толико, колико треба, да бы у свакy одъ остале две полакъ оноликo додати могао, колико се онда у свакой поособь налазило. Ако самъ тиме моіу намеру подучіо, колико є форинти съ почетка у свакой фіоки было?

Кореспонденція.

Г. И. Н. у Ужицы. Фотографичный апаратъ, за кои є у Подунавки кажено, да є на продаю, припадаєси єдномъ чиновнику, кои є премештенъ, што є и единственій узрокъ да га продаю. Лишенъ могу се на томъ апарату у величини одъ 4 шпадратни палца сидати. Као наставленъ примићете єдну книжицу на немачкомъ єзику, кои сие ово содержава, што єзи инструкцію фотографирања кудно. Цена є томъ апарату као што є кажено 45 фр. съ поменьйма лакше. Отуповоли те когда у Београду, може ће се моћи апаратъ предати, и онъ ће новце положити.

Г. В. Ж. у П. Примили смо приносити нам 10 фр. ср. за Ваше предуплаћене. Предплата є тамъ положена до конца Септембра т. г.

— Немойте ни жало сумнити, да нећемо поступати по Вашой вољи.

Г. Ф. К. у И. Потврђујемо, да смо нашу предплату примили, коя трае до конца Октобра о. г.

Г. С. К. у Т. Другій путь.

Г. Т. Р. у И. Изволите нам још 11 фр. и 15 кр. приносити.

Г. Д. И. у Р. Немци веле: „Haben Sie keine andern Schmerzen.“

Г. И. Б. у Т. Молимо за адресъ, безъ кога немогућно Вамъ моћи доставити, што желите.

Г. Н. К. у В. Нестало у нашъ програмъ. Морћете се на другій листъ обратити.

Г. У. Л. у В. Готово є; изволите што пре моћи, да Вамъ се ствари пређу. Испало є онако као што само човекъ желяти може.

Г. Р. Т. у О. Неручно, да имате патрено уверство; то ће Васъ кодъ леноге поля врло препоручити, али песме Ваше нису за штампу.

Г. П. Р. у Б. Паре, паре, ни опетъ паре.

Г. К. С. у Б. Рукопису изволите и 120 фр. додати, за ће се одма у посао узети.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 18. тромесечна цена 6 ф. 15 к. **повый течай.** излази сваки суботок у вечк. 1857.

У ноћи.

Кудъ ме вуку чудне власти
Крозъ улица тамне крае,
Зашт' ни мене силне страсти
Тежке срцу уздисае?

Безпокоянъ идемъ тамо
Где борави моя мила,
Да самъ ближе оной само
Коя ме є обчинила.

Съ надеждомъ се мисли боре:
„Ваљда нила іошт' несана,"
До но ноћи и до зоре
Не жирує любавь права.

Прозори су прешкринути
А я нагло ходамъ туда.
Видиђу є — срце слути —
Ал' нѣ нигде ни одкуда

Крозъ прозоре разређене
К'о да неко провирує —
Єсу л' очи драге жене
Из' ме суирнкъ завируе?

Неко тихо зашапута —
Зове ли ме.... ахъ шта ли є?
Опетъ прођенъ два три пута,
Ал' залуду — она ніе.

Ево где се нешто бели —
Я протрнух: „бмье Л....!"
Но што пусто срце жели
Ово ніе — всѣ є сенка.

Садъ кад'да се промешкољи —
Пренемъ, слушамъ.... све бадава;
Нема лека моіой болы,
Она мирно — мирно спава.

А я блудимъ тамо амо
И звездама являмъ ядс...
О! да знаде она само,
Да є любимъ... ахъ да знаде!

ивковикъ.

И невеста и супруга.

III.

Књижица.

После оне не бишъ у спаваню проведене ноћи, устане Албрехтъ. Књижица є амалійна предметъ прве нѣгове пазльивости. Дуго є лепу ону књижицу држао у своимъ рукама, и да га ніе нешто гонило да се о господични оной болѣ извести, оно се небы усудіо да ту непристойность учини, и књижицу ону отвори. „Амалія Павловска," биле су прве речи кое му у очи падоше; оне су златомъ навезене биле по пранке. Презиме є показивало, да є она Пользене биле по пранке. Окромъ едне аустрійске банкноте одъ сто форинтій више ониъ іошт и едну билету, на коіой є было написано: Алфонзъ Функалъ. Ништа више ніе могао дознати, него оно-лико колико му є познато было. Обуче се и оправи што є болѣ могао, и одма отиле у велико шеталиште, где се надао но наћи у сайной множини дечеји се гостію. Ала ни Амаліе ни господина Функала онде ніе было. Време у кое се обично изютра прошеђуе, проће, шеталиште оста празно, а Албрехтъ ништа више ніе добіо него ту узнемируюћу сумню, да є побожный любезникъ у своме примамљиваню срећанъ био. У десетъ сатій био є предъ „гостіонницомъ код пенца." Попне се узъ басамаке и потражи собу подъ бровмъ 10. На нѣгово куцанѣ добіе одобренѣ одъ некогъ женскогъ гласа да є слободно ући. Младый овай човекъ отвори врата, а — Амалія изиће предъ нѣга. Чисто упрепашћена поздрави се съ њиме. Албрехту су очи засекуте биле лепотомъ ове господичне, и као забувћено гледао є да обичнимъ говоромъ по одъ свой оправда, и неспоманюћій правый узрокъ зашто є дошао.

„У немиломъ станю налазите ме, господине!" рече она своимъ укидлимъ, летньскимъ гласомъ.

„Є ли вамъ се каква несрећа догодила?" запита Албрехтъ, седаюћи на столицу, коіомъ є понуђенъ.

Амалія седне спрамъ нѣга на нлзу неку софу.

„У овай ма морамъ тако казати, и спроћу васъ двояка несрећа.“

„Шта, спроћу мене?“

„По губитку, кога самь ноћасъ имала, може се лако о мени сумняти, као да самь непоштенъ узрокъ тражила за — —“

Застаде и сва поцрвени у образу.

„Узрокъ — а зашто?“ запыта Албрехтъ, кои є єдва знао за себе.

„Я се морамъ вама, господине, исповедити,“ рече она са усилѣнимъ спокойствомъ, „єръ вы имате одъ мене тражити, што вамъ я морамъ дати. Єсть, мора се мислити, да самь я узрокъ тражила за моє банкротиранѣ!“

„Є л' то?“ запыта Албрехтъ смешећи се са сажаленѣмъ. „Яко се каємъ, господична, што самь као нестрпећъ шта више као неверуюћій поверитель показао вамъ се, и тако вамъ неколико узнемируюћи' ока тренутака преправити морао.“

„Ако пакъ и ніє то.“ прошапуће она готово, застиђено; „я вама нисамь позната, а видили сте ме где се сиграмъ —“

„И я захвалюємъ ономъ случаю, што ми є прилику набавіо.“

Она се поклони ћутећи, некако особито вешто.

„Вы ми морате по томе допустити да нешто одъ васъ завтевамъ,“ рече Албрехтъ.

„А шта оћете?“

„Да ми искрено кажете, што є вама нешто неповольно овде у баньи. Само подъ тимъ уговоромъ задржао бы се кодъ васъ; а ако вы мене само као поверителя предъ вама сматрате, то се я ни окренуо небы — —“

Амалія свесрдо-умилно погледи у овогъ младогъ човека. У томъ є ока тренућу случай, кои лепимъ женскиняма противстає, довео у таково станѣ, коє є све нѣне дивоте у найвећой светлости показало. Не просто, вкуса пуно одело, не за єдну младу женску необична отношеня и особита лепота нѣногъ стаса позаймили су ньой дивоту, него смеса одъ искрености, изненадности и снебиваня, кою є погледъ и лице нѣно наполѣ издавало.

„То вы оћете?“ проговори она. „Изгубила самь кньижицу єдну. Ніє ли истина?“ придода она смешећи се, „то є обичанъ изговоръ, само да узрокъ имамо, коимъ ћемо се послужити, па башъ ако смо штету у истини и претрпили. Кадъ самь дошла юче изъ прошетнѣ — моє кньижице у коіой ми є све што самь одъ новца имала было, нема, ништа више ніє ми остало до неколико дуката што самь у кеси имала, на то ме, тако да кажемъ, врагъ надаріо, да са оно мало новаца потражимъ свою срећу, па да, што се брже може, штету попунимъ — садъ, господине, знаћете зашто самь се я за зеленимъ асталомъ дала видити.“

Да є истину казала, то нико болѣ ніє знао одъ Албрехта, кои є кньижицу нѣну нашао. „Па шта ће онда ньой остати одъ оно мало новаца,“ нытао є онъ самога себе „кадъ врати мени оно што є проиграла, єръ я ньой несмемъ ни споменути, да іой оно покланямъ? Да се непоравнамо неможе никако мимоићи, кадъ іой дамъ оно што самь нашао.“

„Вы сте изгубили неку кньижицу?“ запыта є онъ.

„Єсть, господине!“

„То се лепо под'удара —“

„Како?“

„Я самь єдну нашао.“

Амалія се пола тргне.

„На ньой има златомъ по црноме навезено, „Амалія Павловска,“ рече она.

„Нисамь є одклапао, господична, єръ поштуємъ оно што є туђе.“

„Умотана є была у єдну белу мараму,“ проговори она брзо.

„Ево є!“

Албрехтъ іой преда обоє и мараму и кньижицу. Она му заблагодари лепимъ поклономъ. Затимъ отвори книжицу и пружи му банкноту.

„Мой део штете,“ рече она смешећи се.

„Жао ми є, што немогу примити!“

„Зашто? зашто?“ запыта да є она пооштро.

„Єръ я никако немогу ни одприлике дознати колико є было новаца у оной кеси, коє є несрећна она сигра прогутала!“ придода онъ.

„Па за Бога шта ћемо садъ чинити? Та я немогу вама дуговати —“

„Вы чините да я вама дугуємъ.“

„Како бы то могло быти?“ упыта га она зачуђено.

„Ако ми вашу кньижицу поклоните за споменъ на Шпа'у и кратку срећу нашегъ познанства. Узъ то я іошъ напредъ мислимъ, да она вама ніє вальда міо споменъ одъ кога.

„Я самь ню сама урадила — ево вамъ є!“

Албрехтъ полюби лепу руку, што му є кньижицу дала, па метне ову у свой чпагъ. Затимъ приповеди господични где є кньижицу нашао.

„Я самь уобичаила да се Богу молимъ предъ икономъ Майке Божіє,“ рече она. „Юче самь была узнемирена, па како самь поитила, тако се морало и догодити да самь є изгубила.“

„Неће да каже да є онамо быо господинъ Функалъ помисли Албрехтъ у себи. „Па тако мора и быти, єръ она и немора баштъ све што іой є на срцу мени казати.“

Амалія се покаже садъ тако дражестно и детиньски простодушна, да се у албрехтовимъ грудима страсть умножавала свакогъ минута, кога є кодъ нѣ провео. Чинило му се да она неку необичну моћь има, коя нѣга наморава да іой се мора чудити и любити є. Лепа, а ніє ни знала да є така, придобыла є одма поуздану победу. Осмеиванѣ нѣно окивало є, а погледи опіяли су. Нѣнъ стройный гласъ давао є речма оно обчараванѣ, коє се у свачемъ на ньой показивало. Како є тежко было Албрехту, кадъ му є она казала, да ће после неколико дана ићи у Аахенъ, да свогъ унка дочека, кои ће око тогъ времена онамо приспети.

„Прошлу зиму,“ придода она, „провела самь кодъ моє тетке у Брислу. По савету лекара дошла самь на четири неделѣ овде у Шпау, да некой злопати у нервама на путъ станемъ, коє зачетакъ у себи имамъ. И заиста, морамъ признати, да ме є воздухъ ове долине зачудо окрепіо. Я Шпа'у нећу никадъ заборавити.“

Албрехтъ ніе могао ништа више о Амаліи сумнити; онъ є састанакъ нѣкъ са Функвломъ држао не само као обичанъ, него бы и свяку погрешку оправдао, коју бы овай анѳелакъ учинію. Позове є да се проодаю мало по шеталишту око букара, — ова то за честь прими и чисто се поносила сѣ тиме. Зазвони те іой доѣе собна служкиня, коя іой шеширъ и шалъ вамести. Прошетали се за єданъ сатъ. Албрехтъ надъ се одъ нѣ разстао, нпао є у себи то увереѣ, да прикмильивана господина Финкалова биѣе му на злово.

Четири дана проѣу, а Амалія ни на умъ непада полазакъ на путъ. Албрехтъ є скакао одъ радости, єръ као што є дознао за то време, онъ є сано могао бити узрокъ што є Амалія сѣ полазкомъ оклевала.

„Нетреба она сама да путуѥ,“ мыслію є онъ; „я ћу да идемъ съ њоме до Ахена. Заръ я нисамъ самъ свой господаръ?“

Господина Функвла као да є нестало было.

Было є изютра петога дана, Албрехъ се спремію да се про'ода шеталиштемъ са Амаліомъ, и служитель нѣговъ уѣе у собу и даде му некій билетъ. Зачуди се онъ кадъ прочита име Алфонзъ Функалъ.

„Ко ти є ово дао?“

„Онай бледый дугайлія, за кога самъ я некій данъ уззадуѣ разабирао. Моли да се састане съ вама само за две, за три речи.“

„Я самъ готовъ примити га.“

Слуга оде да пусти у собу господина Функала. Бледый овай човекъ имао є на себи лепе црне аљине, тако, да су нѣгови скупоцена бриљанти іошъ болѣ предъ очи изазвали. Поздрави се зловољно.

„Господинъ Албрехтъ Бекъ, є л' те?“ запыта онъ.

„Ево га виспрамъ господина Функала.“

„И мислимъ као човекъ одважанъ и пунъ чести?“ придода бледый човекъ гледећи у Албрехта тако као да ће га пресећи.

Албрехтъ зачуѣено одступи єданъ коракъ натрагъ.

„Господине мой, ако што о моіой чести сумнате, то назовите мене готова мою одважность обистинити.

„Познаће се одма, да л' се я варамъ у ономе што изгледамъ,“ придода господинъ Функалъ сасвимъ мирно и ладно. „Вы сте сасвимъ вештимъ путемъ постали властинкъ нечега, изъ чега се извести могу нѣжна отношеня къ єдной господични, коіой самъ я надзиратель. Я заветовамъ одъ васъ да ми дате књижицу Амаліе Павловске.“

Па господинъ Функалъ ово говорећи тако є страшно очи издрачіо было, реко бы ће одъ љутине уздрктавогa Албрехта свега сможадити.

„Господине мой,“ одговори му младый овай човекъ чисто уздрктавимъ гласомъ, „истина да се я садъ прыи путъ съ вама разговарамъ, опетъ зато я нећу добіо самъ доста узрока, да могу казати, да вы исте у своій памети. И незнате ме, а овамо нећу потварате на мене нешкено не поштено дело, за кое я дуованѣ младе єдне љубави достойне господичице држимъ, коя, као безазлена, и речима заклисветача и утварала', и углађеным шиткова', верује. Ко даде вама то право, да натрагъ иштете поклонъ, кога самъ я додуше изискао, али ми га є Амалія дала безъ и найманѣгъ принуѣења? Ко даде вама право, пытамъ васъ, да сасвимъ слободне волѣ и живљења господичину оћете да застушате, коя се човеку наше врсте смети може, ако га немисли пожалити? Уклон'те се, драгій мой господине, пре нег' што я нисамъ другій листъ окревуо!“

Господинъ Функалъ спешио се као човекъ, кои є сувише высове главе, на да допусти, да се потре и уништи оно што є онъ измозгао, кои презире слабога уништити.

„Види ми се, да се нисамъ преваріо!“ одговори онъ сасвимъ ладно и мирно, а смешенѣ нѣгово чинило є да су оне нѣгове речи іошъ страшніе чиниле се. „Съ тога поправамъ притеѣи къ средствама, кои се изъ призренія на васъ небы дотакао. Да као племићъ форме учтивости небы попредіо, имамъ посла вишре съ вашомъ личношћу.“

„Господине мой, я самъ васъ доста трпіо!“ повиче одъ љутине дрктаюћій Албрехтъ. „Немойте натеривати —“

„Натераћу васъ да будете стрпећъ!“ рече Функалъ, свою дутачку суву руку као умируѣи, опружившы. „Послушайте ви мене само петъ минута, па ће вамъ наше било (пулсъ) ти'о уларати, куцати. У Тиролской блазу єдногъ господственогъ двора племићскогъ има єдна шумарова кућа. Племићскій одваъ дворъ зове се, чини ми се, Херсвилъ, а кћерки шумаровой, прекрасноне єдномъ цветку алпійске, име є, ако се неварамъ, Катарина. Одъ двора одшуми се по сутоюю младъ некій човекъ до шумарове куће, где є Катарина исподъ єдногъ листника изгледала на нѣга. — Обое су се пазили докъ є младость лудость траяла, а синъ одъ оногъ двора властинки, кои є познанство своѣ съ Катариномъ одъ отца свога морао крити, и ніе се могао одъ овога надяти да ће допустити да се ньи двоѣ узму, потайно а съ попоћу зеленилюногъ шумара, венча се съ њоме, и закуне, се, да е предъ светъ као свою супругу изведе, кадъ се нѣговъ высоке главе племенятый отацъ съ овогъ света пресели. — Єл' те, вы ме опетъ зато мирно слушате?“ запыта бледый човекъ укоченогъ Албрехта. „То да далѣ говоримъ старый племићъ Бекъ после єдне године умре, и нѣговъ синъ прими истина нѣгова добра на себе, али кукавна Катарина остаде што є и была, превареза ньи шумарова. Є л' вамъ позната та приповедка, господинъ отъ Бекъ?“ запыта подругљиво осмехуюћа се господинъ Функалъ.

„Позната ми є!“ одговори Албрехтъ, кои се опетъ орабріо было.

„Е, то морате іошъ знати, да младый баронъ никадъ више вратио се ніе у Херсвилъ, да му є потайна нѣгова супруга сина родила, и да є она —“

„Сршетакъ ћу я показати, господине мой!“ прекине му речь младый човекъ онай. „Знамъ да є Катарину некій попъ залудіо, да є съ њиме утекла одъ куће, и да є она умрла у Бечу. Младый баронъ, господине мой, кои є живо узроке, да венчанѣ своѣ съ Катариномъ іошъ за неко време пречутати мора, ніе Катарину — него є Катарина нѣга преварила!“

„Шумарова кћерка была є єдна поштена душа.“

„У томе имате сасвимъ право, али онай што є ню преварію, было є непоштенъ, и я ни нѣга бацимъ сву кри-

вицу што є она постала неверна и што є умрла. — Я самь ньой опростіо, господине Функалу —"

„Єръ є мртва? Ахъ, ништа паметніє ніє могла учинити него што є умрла — є л' те? Мртвой іой праштате — а шта бы чинили, господинъ бароне, да є іошъ жива?"

„Све то, те то!"

„Одговор'ти ми!"

„Заръ сте вы мой истраживаня судацъ?"

„Нисамь, али самь гласоноша, кои вама тай гласъ доноси, да Катарина іошъ є жива!"

Албрехтъ за неколико тренутака поћути, а сажалуюће осмеиванѣ видило му се на устнама.

„Господине Функале, кодъ мене се нећете помоћи съ тимъ вашимъ сплеткама," рече онъ онда. „Немойте се надати да ћете мене съ томъ вашомъ измишльотиномъ потрести и поплашити — али знайте да Амалія неће примити помоћь ваше христянске къ свакоме любави, па башъ ако іой тайну моє прве женитбе искажете. Мени се чини, да се вы мало уздате у моћь молитава, коє предъ икономъ майке божіє свршуєте, кадъ вашегъ у любави супарника съ такимъ оружіємъ одбити окушавате. Одма данасъ Амалія ће све знати, па ако се онда уз'узтеже руку мою примити, я ћу онда побожноме човеку место учинити и одъ нѣ уклонити се. Да видите пакъ да самь я човекъ а не баба — о моіой чести допуштамъ вама, вама, господине Функалу, да сумняте — то ћете ми вы до половине овогъ дана сведочбу дати, да нисте лажа. Збогъ тога очекиваћу васъ съ оружіємъ вашимъ кодъ црквице майке божіє. Узели вы мачъ или пиштолѣ са собомъ, — мени ће быти све єдно, мене ћете наоружана наћи.

„Я нисамь любитель одлаганя," рече господинъ Функалъ, „особито кадъ се о чести ради."

„Па добро, а мы хайдмо одма црквици!" повиче Албрехтъ лютито. „Ево пиштоля, ево мача —"

„После ћемо са оружіємъ, господине бароне! Докъ найпре другчія сведочанства дамъ вамъ."

„Шта? Юначенѣ ваше заръ већъ пада?" повиче смеюћи се младый човекъ.

„То ћу мало после васъ запытати; а садъ отворите Амалійну кньижицу, одлепите овай црный листъ, па ћете наћи єдну билету, коя ће вамъ засадъ дати оно сведочанство коє зактевате. Отворите є, око тога нетражи се богзна каква снага."

Албрехтъ се тргне; али опетъ радъ видити на што ће та стварь изићи, отиде брзо до єдногъ долапа и донесе ону кньижицу, кою є чувао са своимъ найскупоценіимъ стварима. Господинъ Функалъ добро є пазіо на овога; и зацело, само да є Албрехтъ онда погледъ свой са погледима Функаловимъ срео, познао бы несрећу ону, коя му прети. Извади малу сребрну иглу, коіомъ є црный листъ на коме є име амаліино за корицу съ перлама навезену, пребоденъ быо, а билета, о коіой є она бледа смрть напоменула, паде му у руке. Упрепашћенъ прочита онъ ове своіомъ башъ рукомъ написане речи:

„Катарина, ты си моя жена! Данасъ іошъ зна то само Богъ и овай свештеникъ што насъ є венчао и на векій свезао; али іошъ мало, па ће свету познато быти, да си ты госпођа одъ Херсвила. Небой се и веруй твоме Албрехту!"

Ни речи ніє могао проговорити, но само є гледао у оно што є написано. Не само познао є свой рукописъ, него є признавао, да су оно последнѣ речи быле, коє є онъ Катарини писао. Ніє могла у томе никаква препара быти. Како є господинъ Функалъ могао дознати за онога тайну. Како є листъ овай могао доспети у амаліину кньижицу, кою є она, као што є сама казала, сама навезла? Коє ту управляо съ тимъ пословима? Пытаня ова као мунѣ сенала су по нѣговой глави. Кадъ є главу подигао, види где се онай бледойко сасвимъ безъ бриге сигра са скупоценимъ драгимъ каменомъ у прстену на своме иршавомъ прсту.

„Господине мой," рече Албрехтъ, „листь овай сведочи само оно што я никадъ нисамь ни порицао, нит' ћу кадъ порицати; али камо сведочба да є Катарина іошъ жива?"

„Извол'те окренути другу страну тогъ листа, господине бароне!" быо є сасвимъ миранъ одговоръ.

Албрехтъ обрне листъ съ друге стране и читао є ово написано:

„Сети се твоє свете дужности, Албрехте! И године прођоше, а ты речь свою ниси познао. По'ити натрагъ, чимъ овай листъ видишъ, єръ є велика сумня узвалила се на срце твоє Катарине. На Троице у вече, године 1840."

„На Троице увече мы смо венчани," помисли Албрехтъ самь у себи чисто повераженъ, „а ово є нѣнъ рукописъ!"

„Но, господине бароне, єсамь ми я лажа? Єсте ли разумели садъ, да васъ я познаємъ? Єсамь ли я неправо учиніо, што самь се обрнуо на вашу одважность и вашу честь? Вама за часъ падне на умъ женитба и за часъ сте съ ньоме готови! Прва жена іошъ жива вамъ є, а вы сте ради већъ другу узети. О знамъ я већъ каква васъ мори страсть єръ є Амалія анђелакъ, спрамъ коє лепоте све женскинѣ по свету некъ се сакрію, као што се звезде уклоне испредъ светлости сунца. Оклевате ли іошъ, да ми кньижицу дате?"

„Да!" повиче Албрехтъ оштро. „Бирайте шта оћете одъ оружія, господине мой; овай кои буде ячій, имаће кньижицу а може быти и прекрасну Амалію."

„Добро; око подне дакле кодъ црквице!"

„Не око подне, господину Функалу, вы ћете самномъ одма онамо ићи! Вы сте нитковъ —"

„Доста, идемъ съ вама! Да узмемо оне пиштолѣ, они некъ пресуде, кои ће Амаліи казати, да су се нѣ ради двоица изъ пушака били."

Албрехтъ зовне свужителя. На миру и безъ вике све буде спремлѣно. Кола одоше и за по сата два ова мейданціє стигла су већъ на место. Отиду у неку яругу иза црквице, коя є истина узана, али доста дугачка была. Албрехтъ напуни пиштолѣ и пружи ій своме противнику. Господинъ Функалъ избере кои є тео, говорећи:

„Носите ли вы ону кньижицу узасе?"

„Да!"

Мейданціє стану свакій на своє место, али су найпре уговорили, да свакій само по єданпутъ пиштоль избаци, више не.

„Я даємъ вама, да вы найпре пуцате," рече госпо-

но обоядисани стуба съ грднимъ ланцима споєна — то є справа за мученѣ несрећны робова. Кодъ овы стубова стоє кралѣвско-холандски полицайни служительи, да надъ беднимъ и одъ свію заборавлѣнимъ людма пресуду одъ грађана Суринамски на лаку руку изречену изврше. Овде се свакій данъ могу видити робови и мужког' и женског' пола яко свезани, гди стрепећи очекую ядну судбу. Чимъ кои робъ или робиня авлію ступи, одма іой се скину све альине съ леђа и добіє малу кецелю, да бы само бокове покрила; затимъ мучительи свежу ове робове између она два стуба и стану ій бичевима тако тући, да є гроза слушати, како несрећници одъ бола вичу и яучу. Ово мученѣ дотле трає, докле годъ крвь изъ бутина на землю непоцури.

Судіє, кои ове ужасне казни одређую, има толико, колико и притяжателя робова; и свакій притяжатель може по вольи кадъ оће своє робове слати, да ій муче, нити му икоя власть може у томе на путъ стати.

Између толики ужасны позоря навесћемо овде само єдно, да бы се читателья о страданю бедни робова уверили.

Нека мелезкиня Лидія, младо девойче, бывше кодъ ослобођене арапске Іованке у кући; она є све кућевне послове до подне свршити морала, а одъ подне ишла є по приватнимъ кућама и на надницу радила, но и овай за надницу добивеный новацъ морала є своіой господи свако вече давати.

Єданъ ослобођеный робъ, по имену Францъ, ожени се съ Лидіомъ; онъ є такође у єдной кући служіо и прилично заслуживао. Бедна Лидія была є садъ у толико слободна, што ніє ишла више на радъ, већъ є одъ подне до у вече кодъ свога мужа проводила и одъ нѣга свакій данъ опредѣленый за надницу новацъ добіяла и господи своіой носила. Поштеный Францъ любіо є свою Лидію као найвеће на свету добро. Но ова любавь може му свакогъ тренутка и главе доћи, єдно што господа Лидина ніє дознавала, да є она съ ньимъ венчана, и држала є да она уредно на посао иде и ньой опредѣлену суму у вече доноси, а друго што бы та любавь, па да є и дознала, само дотле траяла, докле бы ньой по вольи было.

„Ал' ако дозна моя господа!“ уздисаше єдногъ дана Лидія, кадъ се съ мужемъ разговарала.

„Па нека дозна,“ одговори іой Францъ, „ньой є све єдно, долази ли новци ма съ коє стране — доста да она свако вече одъ тебе опредѣлену суму точно прима.“

„Мени опетъ неко предчувствованѣ каже, любезный Францъ, да ову нашу свезу свакоякимъ начиномъ одъ нѣ кріємо.“

„Па добро, жено, и я самъ дакле твогъ мнѣнія.“

Лидія ніє дакле бадава зебла. На неколико месецій после ньіовогъ венчаня дозна нѣна господа, съ кимъ она живи и рекне іой єдногъ дана:

„Тай є Францъ опакій и невалялый мелезъ. Я чуємъ да си ты венчана жена нѣгова, али то неможе далѣ остати я оћу да га оставишъ и другогъ за мужа изберешъ.“

Господа є по овдашньимъ законима имала право, єръ се робови нежене, па кадъ бы се съ дозволенѣмъ господара и оженили, та бы свеза опетъ дотле траяла, докле бы они волю имали. Но Лидія изъ почитаня и велике спрамъ мужа любави ніє се господи у томе покоравала; и збогъ тога є господа 24 сата безъ леба и воде затвори. Али све бадава, Лидія є опетъ сутра данъ Франца поодила.

Нѣна господа была є доста трпельива и ладнокрвна; више є пута опоминяла, претила — Лидія є све ово слушала, али се свогъ мужа ніє могла одрећи.

Іованка дакле изгуби трпленѣ и разлюти се, што Лидія башъ съ онимъ живи, коєга люби и почитує, а не съ другимъ па будикаквимъ. Она по сили употреби своє право.

Ужасно позорѣ приближує се судейской кући. Две женске, єдна везана и полицайнимъ служителѣмъ праћена, а друга слободна, иду къ дасчари. Прва у найлепшемъ цвету младости и лепоте; съ оборенимъ одъ стида очима, невина є Лидія, а друга разярена Іованка, нѣна господа, коя є по ньіовомъ лепомъ мнѣнію у свомъ праву была. Чимъ су у авлію ушле, одма съ Лидіє свуку альине, добро притегну и стубовима одведу. Бадава се она сузе ронећи освртала на господу Іованку — пресуда се мора свето извршити; то налажу закони, холандскимъ чиновницима изложени!!

Стаде пуцнява одъ бичева и яукъ се диже до неба; кукавна Лидія сва є у крви огрезла. — Іоштъ напредъ представлямъ себи, да ће многи ово за басну узети — али на велику жалость и срамоту права є истина. Позорѣ ово догодило се пре три године у той населбини, гди Европско-холандско правителство влада!

Мы смо овде навели само оманю казнь, кадъ се до 30 камція удари, а кадъ већа предстои, т. є. кадъ притяжатель жели, да се робови нѣгови на мртво име истуку, онда се онъ самомъ ђенералномъ прокуратору яви устмено или писмено, и то две врсте, што ћемо овде и навести єданъ такавъ образацъ:

„Подписаный моли господина ђенералногъ прокуратора, да бы роба Н. съ 50 камція казнити изволео.

(Подписъ.)

На истой цедульи написано є:

„Нека се казнь изврши.

Ђенералный прокураторъ населбине Суринама.

(Подписъ).“

Ненаводи се дакле ни узрокъ, зашто да се казни, но само жела. Па често и саме женске, нѣжна створеня, подписую овакве цедульице и изявлюю желю, да имъ се робови съ 50 или 60 камція казне.

Очевидци пытали су служителѣ тамошнѣ, зашто су камціє тако чудновато обоядисане.

„Та то є крвь, моя господо, крвь!“ быо є одговоръ. „Првый ударацъ такву рану начини, као да є найоштріимъ ножемъ пресечено. Погледайте само ову камцію!“ и онъ іймъ покаже другу, коя є была сасвимъ црва одъ сасушене крви.

„Па да ли истимъ камціяма и женске тучете;“ запытаю путници служителя.

„Дабогме;“ одговори іймъ онъ, „девойке одъ четрнаестъ година па на далѣ. Често се догађа, да су кадкадъ женске таквогъ белогъ тела као праве Европлянке.“

„Па зашто ій голе казне?“

„Да бы болъ већма дѣйствовао. Знате ли господо,

да се и у нама понекадъ срдце разжали, кадъ видимо какву лепу и белу девойку, као што сте и вы сами, да є за ове стубове привезана.“

На захтеваньє путника покаже йимъ истый служитель протоколъ, гди су ова бедна уписани, кои су казнь претрпити морали. У томъ протоколу ништа друго ніе наведено, већъ само лице, мужко или женско, године возраста, врсту казни, и то є было само єдномъ речи назначено „за непослушности.“

И сва ова безаконія чине се у овой дьканьи, гдѣ се христіянска назива — и то у деветнаесто̀мъ цивилизираномъ веку!!

СМЕСИЦЕ.

Права лепота.

Славный живописацъ Веласке де Силва рекао є, да савршено лепа женска треба да има три беле ствари: кожу, зубе, руке; три црне: очи, обрве, трепавице; три румене: уста, образе и лакте; три дуге и протегнисте: тело, косу и рубе; три мале: зубе, уши и ноге; три широке: прси, чело и између обрва; три некане: косу, прсте и уста.

Домовина и љуба.

Домовино сладко миловањє!
А ты Љубо срдца уздисањє!
Вы мой животъ, и сво мое благо!
Вы све што є срдцу моємъ драго!

Домовино майка си ми мила!
А ты Љубо посестрима вила!
Благо мени край майке до века,
Благо мени конъ є Љуба сека!

Домовино моя ты љубави!
Љубо узоръ когъ ми срдце слави!
У домовини Љубу ахъ! милујемъ,
А у Љуби домовину штујемъ!

Домовино раю жића мога!
А ты Љубо цвеће рай тога!
У томъ раю све су мое сласти,
Слава, срећа, поносъ и све части!

Домовино ево срдце мое,
Раздељено на поле, на двое,
Твоя єдна, друга Љубе мое,
Єръ све ми на свету све Васъ двое!

Домовино сладко миловањє!
А ты Љубо срдца уздисањє!
За Васъ само моя крвца вріе!
За Васъ срдце до свогъ конца біе!

Нас-Мизе.

Рецептъ противъ глади.

Године 996. после Христа была є у Перзіи тако велика глађь, да су сиромашни люди по улицама умирали. У то время владао є у Перзіи Ацудъ Даула, мудраъ и човеколюбивъ царъ, онъ є скорбећимъ срдцемъ гледао, гди сиротиња одъ глади скапава а богати напротивъ неосрћујући се ни на коґъ у сваком изобилію живе. Найпосле издя заповесть, да ће одсадъ увекъ по єданъ богатинъ обешенъ быти, чимъ кои одъ сиротиње одъ глади умре. Наредба ова тако є подействовала, да одъ тогъ часа, нити є ко̀ одъ сиротиње одъ глади умро, нити є ко̀ одъ богати осиромашио.

Логогрифъ

изъ єдинствє писмена,

421: Одъ кадъ самъ ѣа и появіо, добіо є свет другій видъ; єръ сањ и єдно одъ оны силны появлєня, кои су врачный векъ саранили. Већегъ убійце одъ мене нема, и самъ воздухъ буде за онога сиртомосанъ, кои се близу моя уста налази. Безъ живота као што самъ, нападенъ набушено срдце, но опетъ є овай процао, кои ударањє изъ тогъ срдца осећа. Ако ме и невидишъ, чућешъ ми гласъ, али само онда, кадъ є радость или жалость у народу.

12421: Како напредъ тако сањ и остратъ, но конзервативци наши кваре ми тимъ ту особеность мою, што ми ништа додаю. Негда самъ я овладао светомъ како што прича свето писмо, и доказали люди, кои су спомењне тогъ догађаја и по внутревости земље и по бреговима гледали.

121: Нађи ћешъ ме свуда, гди годъ у друштву човекъ живи. Но разногъ самъ изгледа, и различитъ по дужности. Видићешъ ме као истиногъ, а опетъ и као лажљивогъ. Овде самъ пуњъ достоинства и мудрости, тамо колћинъ живиче а кадкадъ и сване люде.

1234: Я самъ другаръ пређашћемъ, я га пратимъ кроз целый нђегов животъ, и яко га и оставлямъ за неко време, то се опетъ враћамъ њему на минуте. Свима треба да сањ другъ, но слабо већъ нари свет за мене, а немећати му се немогу. Али яко ме пређашный изневери, онда є преступникъ, и одрекао се чина своґъ.

Цело є: Лепа и красна речъ, кою у данашћемъ свету све мање быва, макаръ да само њене човекъ до велике славе, до среће и добростаня доћи може.

Разрешењє Логогрифа у 15. числу: Проучаватн (учи, порта, пророк.)

Разрешењє послали су: Г. Пароx В. Субботићъ. в Г. Ђ. Јовановићъ у Земуну; Г. Пароx Тимотей Вранковићъ у Сенти; Г. И. Ђ. у Шабцу.

Разрешењє Ребуса и Загонетке у 16. числу. Ребус: „Срећа и несрећа, љубовь и навость, мудрость и худость.“ Загонетка: „Коса.“

Разрешењє послали су: Госпођица Марія Поповићъ. Г. Пароx В. Субботићъ. Т. Ђорђе Ивановићъ у Земуну; Г. Пароx Урошъ Јовановићъ у Вођин; Г. Пароx Тимотей Вранковићъ у Сенти, и др.

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 19. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Е 1 Ф. 15 К. **НОВИЙ ТЕЧАЙ.** ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У НЕЧЕ. **1857.**

Моји дан.

Ахъ кадъ тебе любитъ несмемъ,
Другу любитъ вечу я,
Ма да красомъ и дивотомъ,
К'о даница звезда ся.

Ты единя моя еси,
Ты ни туге недришъ ноћь,
Мутногъ ока погледъ быстришъ,
Болной души давишъ моћь.

Па и ты не имевери —
Невери же твоя тре,
А ты гледишъ радокрвно,
Где надежда моя мре.

Са првомъ се цвякъ пари,
Голубъ друга има свога,
А я тужанъ безъ любовце
За живота чезнемъ многъ.

Нигде станка ни радости,
Моя радость нађе гробъ,
Довекъ бићу и остаћу
Црне судбе сиви робъ.

Зашто си ме обчарала,
Покой срца убила?
Зашто си ми мрежу плела,
Кадъ ме нисн любила?

Я сам всегда миранъ было,
Нити знадо шта е идъ,
За кадо самъ срећанъ было —
Сладки данци, где сте сад?

Празно ми е ядно срце,
Пустошъ ми е цео светъ;
Куд' тодъ пођемъ, самацъ стојимъ,
К'о у песку квоиут' цветъ.

Ай докле ћу ја' овако
Робовати судби злој?
Заръ за мене никогъ нема,
Да ослади живот мој? —

ЈЕВРОВИЋ.

И невеста и супруга.

(Продужетъ.)

IV.

Сплетке.

Албрехтъ Бекъ мислио е, да ће отбегну Амалію стићи путемъ; или ако и есте путовао као да га е ветаръ терао, ако и есте кодъ свяке поште и гостилнице за њу разбирао — ни трага ни гласа ніе ћой было. Ако бы тео мислити, да е Амалія са господиномъ одъ Фуикалъ, за кога е дрзло да е особитый некій чудакъ, договорила се и у Шпаи остала, онди бы морао и то признати, да е морали кудъ у другу улицу преместити се. Ако тако буде, онда ће е моћи наћи у Аахену. Кукавный Албрехтъ паметъ е свою ломио и на сваку руку мисли преобретао; или што су му више коевакви догађаи у Шпаи доживљаи на паметь долазили, све е боль любань његова мислити му давала, да се млада господична побояла коевакву гласова у Шпаи, па уклонила се одаиде. Ахоліе му е и срце и глава пуна была. Съ іогунстомъ свога карактера смисли напосле, да се врати у Шпаи, ако се у Аахену башъ неповоине; онамо е господинъ Фуикалъ одъ раие лежао, па ако буде іошъ у животу, то се онъ надо съ њиме о некомъ послу договорити се. Гласъ онай коя е изнешенъ, да е Катарина жива іошъ, држао е онъ да е само една измышльотина, и онъ е за иначо мислію, да ће съ помоћу своса богатства, томе у трагъ ући.

Было е око подне, кадъ су кола пролазила испод капіе Аахена. Улицомъ е ви ше људи правио, а нивьи и већа барица свегдано пошени угледе се. Коза су морала доста редій застати, да небы кога прегазила или накву несрећу учинала у оволикой руљи. У гостилници дозна нашъ путникъ, да светиње привезе изнешену су предъ вер-ње њине почитования ради. Албрехтъ е дошао у стару пазеру варошъ, у време такозванога спеталыичкогъ путовања,

кое є свако седме године бивало. Празникъ тай не само да се њега ништа ніе тицао, него га є држао іошъ као непријатељу, єръ готово препуњена варошъ снета му да онъ свој посао за чимъ є, свршује. После ручка почне онъ разабирати. Први, па ни другій данъ ништа ніе могао дознати. Ватрени љубавникъ живіо є у надежди, онъ се съ тимъ све тешіо, да се Амалія ніе онако као онъ одма на путъ спремила и отишла. Трећій данъ порано упути се онъ єлкиномъ извору, топломъ источнику, близу кога лечени се гости изютра обично прошећу се. Живописнъ животъ био є по гостіоницама и испод ъ шеталишта. Лечени се гости, побожно и ново што чути и видити ради путнице, све то измешано конешило се тамо ано.

Баронъ уђе у єдну гостіоницу, доручкује у њој и томъ приликомъ прочита записникъ лечени се гостіо. Ни єдно име ненаће кое бы њему познато было. Зловољно отисне се онъ опетъ да тумара овамо онамо. У онай на, у кои є онъ ишшао на улицу, зауставе се испод дрва кекве прекрасне двоколичне каруце. Кочіашъ, єданъ Црнацъ, скочи са седала, узме узде врапчеве у руке и чекао є. Албрехтъ се нашао међу гледаоцима, кои су питовъ пратили и то чекали, да срећнога властника истогъ, познаду. У єданпутъ указа се некій старъ, просто обученъ господинъ, кои є младу неку господичну испод руке водіо. Обое седну у питовъ. Кочіашъ пружи господичној беле узде. Томъ приликомъ обрне она главу и Албрехъ познаде да є то Амалія. И она є њега познала, као сасвимъ сигурна нечимъ загледи се у њега, па онда попусти узду немирноме коню, а лака на два точка кола одзврпте улицомъ. Окрене се у єданъ на Амалія натраг, па є онда нестаде иза дрва. Албрехтъ ніе знао, кожъ пробуђеномъ чувству да се преда.

„Она є ово была!“ шапутао є у себи. „Али ко є оно што є съ њоме?“

У тай на прный онай служитель пролазіо є пределъ њега. Брже болъ дирне онъ у раме Црнца, а онай зачуђено загледи се у њега.

„Чій є ово питовъ? Шта є твој господаръ, рођаче?“

Црнацъ извіпи зубе и слегне рамени као да бы съ тимъ тео казати, „незнамъ што говоришъ,“ или „незнамъ вамъ я о томъ ништа казати.“

„У коіой є гостіоници твој господинъ?“ продужи Албрехтъ плаховитіе іошъ. „Како се зове?“

Дворанница му онако исто одговора. Но баронъ пытаћ свое по другій путъ ніе ни изустіо, а веко блізу узъ њега рече:

„Ахконсъ Функазъ!“

Албрехтъ се окрене. Некаква прегрдна людескара нађе се предъ њимъ. И како су загледала његова широка плећа, одъ кои єдно чинило се да є више одъ другога. Испод великі и густы обрва, кое су вићено биле наврашћене, светліо су се отворено-зелене, пречаюће се очи. Заошпласто чело было є бледо и намрћено. Пократка дисичіе јрке бое пароке мирисана памучарева коса зглађена є была и добро прилобљена узъ слепе очи. Заошпластъ готово ћошкастъ ястребіастъ носъ было є између опкољены и снежураны образа, кои су добро уништени и истрвены. Велика његова уста имала су такве, помодреке устне, а као и образи смежуране валиде заклоњене су готово биле белимъ навратникомъ. У великимъ ушима светлюкале су се мале жуте минђуше. Одело на њему было є, белый шешпиръ, вет ърке бое капутъ, жуте одъ памучина панталоне, беле чарапе и ципеле съ малимъ сребрнимъ пређицама. У десној руци држао є велику палицу одъ шпанъске трске.

Другій ко чудіо бы се гледећи у ту прегрдну людескару; али барону ніе было башъ до тога.

„Функазъ?“ повтори онъ разваљећи и готово неверуюћи, єръ онай што є у Шпаи ранећъ, високъ суновлъ є човекъ одъ четрдесетъ и осамъ година — овай онде стираюће одъ може быти шесетъ година и осредњећъ, здепавогъ раста. А Амалія є съ њиме? „Да л' се вы нешарате?“ запита онъ.

„Неварамъ се зацело, господине!“ одговори она грдоба, осмејкиваћмъ у њега одозго као съ тавана гледећи.

„Вы дакле знате њега?“

„Знамъ га добро. Празникъ свештињчени свако седме године светкује се, и ово є седъ седмый путъ, на кои Португалацъ онай долази.“

„Кадъ є онъ дошао овде?“

„Ює око подне.“

„А ела вамъ позната она млада женска?“

„По свој прилици рекао бы да є његова ћерка.“

Баронъ помисли да неће сі горећ быти, да се съ човеконъ онимъ болъ позна. Гледећи у њега, познавало се да ніе башъ имућанъ, зато га позове да заедно ручаю. Човекъ онай ястребовогъ носа маши се са шешпиръ и неодбади позивъ. У мало минута, па ни двоица седили су око шампанћера.

„Као што самъ вамъ већъ казао,“ причао є онай грдоба, „господинъ Функазъ є свако седме године по осанъ дана у Аахену, окромъ тогъ времена невиђа се овде. Познато є да є Португалацъ, и прево мере богатъ. Да мошти почитуе, заузме се онъ на тако далый путъ, а тимъ осведочіви свою за чудо велику побожность.“

„То се неможе порећи!“ рече баронъ. „Али ко є она женска и шта є она њему?“ запита онъ одъ немира мученъ.

„То бы морали гледати текъ да разберемо!“ прогунђори мрког лика гостъ, одъ кога се ніе могло сикрити да є Албрехту крвъ узаврела.

„Пійте, љубезный! Іошъ єдну бутелю!“

Людескара она сливно є шампанћеръ као у ручкову ваму.

„Я самъ готовъ послужити васъ,“ рече онъ, кадъ є и друга бутеля испражћена. „Мени неће тако тешко быти, да разберемъ то што желите. Я вамъ се за то поду'ваћмъ,“ рече са смешењемъ, кое є значило неко поуздање. „Ево мое руке.“

„Я вамъ обећавамъ десетъ Луидора, ако разберете где жили садъ она женска!“ рече баронъ. „Я самъ се у Шпаи мало познао съ њоме, и имамъ нешто особито важно да іой кажемъ овде. — Где ћемо се насъ двоица моћи опетъ састати?“

„Сигрячка улица бр. 9.“

„Наћи ћемо се у прный сумрачакъ.“

Албрехтъ Бекъ остаде самъ. Потайность кои се пр-

зла око Амаліе, ову є нѣму іошъ красніомъ чинила и любавлю све већма мучила га. У той тврдой намери да и иманѣ и животъ свой положи, а о ньой на чисто известисе, оде изъ гостіонице. Уморанъ и заклаћенъ врати се онъ опетъ око два сата у своє обиталиште. Дворишица нѣговъ да му неку цедулю, кою є дечко некій донео за госта подъ бр. 9. На ньой є написано было:

„Господине! Све иде добро неможе болѣ быти. Будите спремни вечерасъ у деветъ сатій, желя ће вамъ се испунити — Бархонъ.“

У означено време дође Бархонъ. Ноћь є већъ была сасвимъ, кадъ су ньи двоица пошли изъ гостіонице. Наоблачи се врло. Албрехтъ се побринуо за себе, онъ є понео уза се мачъ, а слуги своме заповедіо є да за ньимъ устопце иде, како га увекъ може имати на погледу. Бархонъ изведе пратіоца свога крозъ капію изъ вароши. Па окрене некимъ путемъ, кои є подуго ишо крозъ некій повисокъ шушняръ. У єданпутъ угледи се поредъ неке баре прекрасно неко зданіе. Мунѣ су осіявале огледалу подобно ти'у површину оне воде.

„Овде се наоди онай Португалацъ,“ прешапне Бархонъ.“ Шта сте наумни садъ чините?“

„Радъ самъ да се са ономъ женскомъ разговоримъ, па ма и предъ онимъ старцемъ морало быти!“

„Добро, а вы айд'те замномъ!“

Дођу до оне куће, у коє долнѣмъ бою крозъ неколико пенџера светлила се свећа. Бархонъ извади ключъ и одключа врата. Узплаиреный Албрехтъ ніє то ни узео на умъ, ишао є за своимъ вођомъ преко авліє и узиђе у степене првога боя, гди є фенѣръ єданъ светліо имъ.

„Кудъ є мой слуга?“ запыта баронъ, кои се садъ текъ сетіо да се о своіой кожи побрине.

„То ће моя брига быти, да онъ узъ васъ буде!“ пришапне Бархонъ. „У осталомъ небойте се ништа, господине; Португалацъ као онемоћанъ старацъ, садъ є већъ у кревету. Ово є соба младе оне женске — вы ћете є безъ сумнѣ саму наћи.“

„Знате л' вы како є ньой име?“ запыта баронъ, да се увери, да невара самъ себе.

„Чуо самъ да є зову Амалія.“

„Добро, чекайте ме докъ неизиђемъ!“

Албрехтъ отвори врата и уђе у неку тамну предню собу. Муня здраво сене и осветли по соби, а одма за тимъ првый путъ оно вече зачусе громъ. Затимъ отворе се єдна врата и женска єдна у беломъ ноћномъ огрталу изиђе.

„Бети! Бети!“ повиче она изтія. Албрехтъ позна сладкій гласъ амаліинъ; немогући далѣ самъ одъ себе господаръ быти, трмальи онамо къ ньой. Изъ дубльине у себи дрекне она и поплашено утече натрагъ у собу.

„Я самъ, я, Амаліе, вашъ пріятель, вашъ великій почитатель!“ говоріо є онъ полако, идући за ньомъ.

„Вы сте дакле то, господине?“ запыта она сва стрепећи.

„Заръ сте могли іоштъ сумняти, да я нећу за вама доћи? Амалія, нема те спречице, коя бы ми на путъ стала и одъ васъ раставити могла — окромъ ваше праве волѣ!“ придода онъ, а овамо нѣну нежну руку зграби и притисне є на своє устне.

Садъ се дражестно девойче оно сети текъ своє ноћне альине. Прекрсти своє пуначке мишице коє су упола само са танкомъ чипкомъ покривене быле, преко узбуђены прсію, коє су као снегъ белиле се крозъ танакъ бурунцукъ на огртачу. Одъ узвієны витица начинѣнъ є быо читавъ венацъ око умилне главице. Алъ є за чудо лепо было то одъ стида и забуне поруменило девойче.

„Я самъ васъ ютросъ видила кодъ извора!“ промуца она. „Боже мой, како ми є мило, што се нисамъ преварила ни само превидила! Па опетъ морала самъ на то помишляти.“

„Амаліе, онда ни найманѣ неуверавате се у мене!“ рече Албрехтъ гласомъ као прекорнимъ. „Како смо се последньій путъ у Шпаи разговарали, я бы вашъ тайный и наглый одлазакъ држао да є немогућъ.“

Она умилято погледи у Барона.

„Да є немогућанъ?“ запыта благимъ гласомъ.

„Или заръ и толико іошъ да зактевамъ и срећи се надамъ онде, где є се другій нѣ заслужніи и достойніи нашао?“

Она у єданъ ма оде своме асталу за чешлянѣ, изъ когъ чекмеџета извади неку писму и поднесе є барону.

„Читайте!“

Баронъ є читао: „Обожаєма Амаліе! Богу се свидило, те самъ я на мейданъ излазіо. Противникъ мой и вашъ є найопасніи непріятель, єръ онъ се узпаліо одъ грешне желѣ за вама и гледи ма на кою руку да паднете у нѣгову замку. Венчана жена іошъ му є жива, а онъ већъ баца на васъ своє подмукле погледе, па удвараюћимъ се речима и лажіама обманьиво кодъ васъ помоћи се узда — света Дѣва Богородица, наше окрилѣ, одъ подмуклогъ непріятеля вашегъ избавила васъ є, єръ барона Бека нема више међу живима, погинуо є на мегдану (удвою), на кои є мене башъ подморанѣ изазвао. Дай да се састанемо вечерасъ и одемо до иконе майке божіє, да іой заедно благодаримо. Примите уверенѣ найверніє преданости одъ — Алфонза Функала.“

„Шта є ово? Кои є то врагъ?“ пытао є зачуђеный Албрехтъ.

„Писмо то,“ рече Амалія, „примила самъ у подне башъ у дванаестъ сатій — у сатъ по подне кренемъ се на путъ и овамо дођемъ,“ придода она узловеђено, „кадъ ме ништа више у Шпаи ніє имало задржавати, до єдно тужно сећанѣ. Садъ што се радуємъ да самъ васъ видила, то ни за што друго ніє, него што сте іошъ живи за — вашу супругу.“

„Амаліе!“

„Да ћете ме обићи (посетити), господине бароне, томе се нисамъ надала!“

Преклони се предъ ньимъ, узме писмо изъ нѣгове готово скаменѣне и узете руке, па га сакріє опетъ у чекмеџе одъ асталића на коме се чешля.

„Боже, каква сила то гони мене изпотає!“ рече Албрехтъ, кои се одъ чуда єдва могао мало повратити и себи доћи. „На мейданъ смо истина излазили, ніє могло другчіє да буде, єръ ми є у честь дирнуто, а и о глави ми се радило; али нисамъ я ранѣнъ, него мой противникъ, ко-

*

га садъ у ово она пигновенѣ можда и нема више међу живима.

„Господинъ Функазъ ранѣнъ є?“ запита Амалія осмеюћи се съ пожаловањемъ. „У кое є доба догодило се то кадъ сте изишли на мейданъ?“

„Мало пре подне.“

„Писмо око нѣговомъ рукомъ башъ писано є, я познаемъ добро рукописъ — како є то могло быти, да га є одма после боя написати и послати могао: Кадъ вы сумняте да ће онъ живъ остати, то онъ мора быти яко ранѣнъ — —“

Баронъ всѣхъ види да Амалія неможе другчіе о томе мислити на судити.

„Та то и есте чудо, па съ кое га годъ стране погледнешъ!“ промуца онъ збуњено. „Я немогу да докучимъ како є то могло быти — него, Амаліе, каогодъ што є писмо то о моіой сирти, лажно, еръ сто я живъ и здравъ у лажь утеруемъ га, што су тако и остале изишльотине све лажне.“

„Вы се висте женила?“ запита Амалія на све очи у нѣга гледећи.

„Єсенъ! У моіой, што 'но кажу, неразсудной младости-дудести ожењо самъ се и безъ знања мога отца. Али є Катица одавно умрла, а она шедула одъ нѣ, за кою вы знате —“

„За кою я знамъ, господине барове?“ запита га Амалія зачуђено. „Довустите ми да васъ уверимъ, да є мени у писму господина Функаза о томе прьвый путъ у уши пуштено — я да самъ я могла знати,“ придода она са увређенимъ новосомъ, „да сте вы светомъ свезомъ всѣхъ незни, я бы више ни како да є умилованіе пришувавањ къ мени, одъ себе одбацила, као што се блато съ обуће отресе!“

Последнѣ ове речи докъ є говорила гласъ іой се чисто уздрктао быо, а место умилногъ руменила на образи, сасвимъ доље пресла као смерлетъ. Албрехтъ іой є у себи за право дао.

„Писаће оно,“ промуца онъ забуњено, „было є у оной књижици, што сте ми є за спомень поклонили.“

„То неможе быти, господине!“

„Опростићете господична, я незнаемъ! Но я га небы на кашао, да ми господинъ Функазъ ніе то казао.“

„Господине барове, шта сте научили вы самномъ? Зарь я будалаштинама іошъ да верујемъ? Књижица моя никадъ руку Функазови ніе видила —“

„На опетъ зато подъ опимъ црнимъ листомъ више самъ писанце. Амалія, дайте да ми обоје изнђемо шта є то! Функазъ є овай писъ двоє некомъ непадљивомъ свезомъ заплео — само немогу да знамъ одкудъ онъ да зна шта се кадъ догодило самномъ у моме животу. Алъ то ни чисто знамъ, да онъ мене сматра као своіъ предпостављеного у любави соперника, па гледи на кою было руку да ме себи съ пута уклони. Амаліе, я васъ свесрдно и одистине любимъ — ако се можете мени поверити, ако сежожете изчупата те смутње у коіой сте сада, онда нећете више осамљени быти, скорањъ временомъ имаћете ние едне поштене фамиліе, еръ я вамъ се заклињемъ, да самъ я самъ свой господаръ и одъ имања и одъ срца мога. Веруйте вы мени, я писамъ више овы година, кадъ се ветрогонисто и незоумно што обрче и ради — садъ текъ знамъшта є права любовь — Амаліе, изустите садъ срећу иливеерећу мою!“

Падше іой предъ ноге и съ молећимъ погледима, кои су ясно надавали дубљяну нѣгове страсти, гледао є горе у ню. Амалія му спусти свою руку, кою онъ свесрдно на срце своє метне. Ньой се за некій трепутакъ видило што є барона дотле сналадала, да га предъ своімъ ногама гледи. Повданпутъ као да се нешто предомислила, трже се. У нетый ма' запита

„Шта да верујемъ? Господинъ Функазъ лежи у Шпан ранѣнъ, а писма нѣгова каже ми да сте вы мртви —?“

„Ово веруйте, што очима видите, Амаліе!“

„Устайте!“ замоли га она узнемирено нешто.

„Изреците ми пресуду!“

„Господине!“

„Ишате ли да васъ што веће мужъ вашъ, као човекъ поштенъ, све то подрешиће!“

Муља сезне, а стра'опати пуцань грома сву кућу потресе тако, да сви певцери зазвече. Клечало дитве се. Затимъ по другій путъ, іошъ яче загрми и громъ удари. Амалія се поплаши и посрне — онъ є да нешадне пре'вати у своя наручія. Са затвореними очима лежало є прекрасно створеньє у нѣговомъ наручіо. Сва є была пребледила, и свика жилица реко бы застала іой. Албрехтъ всѣх ніе могао кадъ чуствомъ своимъ господаръ быти; као піянъ любио є лице нѣне устне и зачудо лепо тело нѣно пригрливао и све већма себи. Чисто є подсканивао одъ милине, што се ваоли тако узъ овогъ нѣжногъ анђела. У онай ма', кадъ є онъ спуштао на софу, прогледи она. Сбуњено и застиђена извуче своє руке изъ нѣговъ. У томъ зачу се неко шушканѣ у соби што є до нѣне.

„Но Боже!“ прошапне Амалія, пошто се готово силомъ подигла. „Тога се писамъ я ни сећала!“

„А ко є то тамо?“ запита є Албрехтъ, у коме се крвь нешто узмути.

„Ако васъ ньу овде, я самъ онда пропала!“

„Пропала? Я ћу васъ бранити!“ проговори баронъ сетивши се за свое оружіе.

„Онда самъ за васъ изгубљена!“ прошапне Амалія врло поплашени. „Но-богу васъ молимъ, уклоните се полако и да васъ нико невиди! Найманѣ што ако подпише, горакъ ће ми животъ быти! Ако ме любите,“ замоли га она а сузе іой потеку, „оставѣте ме. Нема тогъ оружія, съ коимъ бы ме у овай ма одбранити могли!“

„Амаліи, любите ли вы мене?“ рече онъ напаложьи.

„Вы видите у каковомъ самъ страу я, господине барове. Стра' овай нек' вамъ є одговоръ на то што ме вытате! Пречекайте сутра господина Бархона, онъ ће вамъ казати, где ћемо се наћи!“

У соби што є до нѣне зачу се одапћ. Амалія одъ стра' пребледи — дрхћући одтура готово барона вратима.

„Знамъ какавъ да ме любите!“ замоли онъ.

Она га итно полюби у уста.

„Сачувайте мой поклонъ!“ прошапне затимъ она.

„И я ћу се съ вама опетъ овде састати?“

„Тако ми среће кою съ ваша желимъ имати! Веруйте ми — све ћете дознати!“

Албрехта несташе у соби, а Амалія заключа за њимъ врата. Пошти тренокъ па низъ басамаке доле. У авлији наће Бархона, кои є полако овамо онамо одво.

„Еле?“ запита онъ осмеуюћи се.

„Сутра ћете ми донети гласъ о Амалији. Садъ ајдете самноиъ.“

„Опростите, господинъ барове; я немогу!“

„Защто?“

„Што Амалије ради морахъ овде остати.“

„Дабу вамъ іошъ онолико колико самъ обреко; него да останемъ кодъ васъ.“

„А вы изволѣте у мою собу.

Дугайлія одведе Албрехта у собу на доњећъ бою. Текъ што они уђоше, а ово се поче разгаљивати.

(Продужће се.)

Судъ народа у Граубындину.

Данашњій предељ Граубындина узаи на два места као ваиъ у Ломбардію, т. є. у Пушлавъ и у Бергелъ. Као у долњемъ Бергелу, тако и у долини Бусиске, кою є продужена долина Пушлавска, диви се путникъ южноиъ рашћу, и уживаља се съ топлимъ италіанскимъ воздухоиъ. Не само кестени и смокве, већъ и ваиъ, черте лица, коси, одело и гледои обичаи обитателя казую му, да се на прагу Италіе налази. На краю дивно-лепогъ Пушлавскогъ језера налази се сеоце Мешино, кое є доста бедно. Одавде пада Пошіванно пенушћи се и шумећи кроз узану, витло сиуштаюћу се долину у Аду. У овоій долини леже разсејане гомилице кућа и две црквице паритетске (равноправне) обштине Брузіи, о коіој наша приповедка гласи.

Предели у Швајцерскоій одликују се разноврасіемъ, величиноиъ и противоположеношћу. Тако є исто и у долини при южноиъ подножју Бернске. Високе исполинске горе подижу се ваше облака, често двоструко и троструко једна преко друге гледаюћи, а на врховима блистаю се санте, познаћене ютрењимъ и вечернимъ зрацима. При подножію овы гора сабира земљедељацъ на своиъ полю две жетве преко године, коси трипутъ своје ливаде и еде три месеца готово свакиданъ жестене са свои' дрва'. Предељъ овай, кроз кои Пошіванно тече, богатъ є не само у виспреиимъ природнимъ сценама, него и у повестнимъ споменима. Колико су пута у старіе доба војничке чете съ дивља' висина Бернске кроз ову долину у питоме пределе Ломбардіе слазиле! Колико іошъ и данасъ причаю о томе старци своіои деци и своиъ унучиима! У садашњемъ веку іошъ ніе метежъ рата ову долину узнемирію, али у толико чешће ужасни догађаи у природи.

Стене су спречь по већои части одъ листца (листацъ каменъ, der Schiefer) и креча, натроше се лакле лако и брзо, разтворе се у веће или мање каменѣ, и изнуре вруте и тесиице. Кадъ каква погода наступи и буйна киша падне лако се съ грмљавиноиъ нагомилани одломци одъ стена' у долину и преображаю за неколико тренутака цветне ливаде и колебљиве се усе у разваљене равнице, у коима смуђеный земљедељацъ залудъ какво зелено жестаице тражи. Но ће страши ове долина' обитателя само падаюће каменѣ, већъ и сурвине снега. Ове сурвине снега одналкою се одъ найвишиі' връова гора, свалкою се съ ужасниіъ крљаћемъ и тутњаноиъ, постаю све веће и веће, лете све то силніе, крћу се и тутњѣ све то страшніе, разгањаю воздухъ предъ собоиъ тако, да се одъ одува, пре него исте доћу, читаве шуме сурваю, те се куће као плева развею. Покрай пута на Пушлавскоиъ језеру стои једиъ желѣзный крстъ на камену. Ту су не дивно сурвине одъ снега петъ людіи изъ Брузіи претрпеле. Троица одъ њи биу роћена браћа, а други двоица пашеноси.

Подобна несрећа догодила се у почетку овогъ века у Брузіи при подножію источногъ зида одъ гора. Ту привлачи очи путника дивный потокъ, кои се горе, у падаюћ преко стене у прашный облакъ претвара. Ове разтворене паре скупљаю се опетъ доле и саставлаю потокъ, кои жуборећи у различноиъ кривудаюћ тече, те га трудољубиви жители на вешто залиѣваћ своіъ диваља употребљаю. У зимнѣ доба, свалкое се често преко речене стене, место воде, сурвина одъ снега. Бръ предла є у дубокой долини земља редко више недеље непрекидно снегоиъ покривена, то се опетъ на висинама гора' обично велике гомиле снега накупе, кое се, кадъ южно време наступи, често као сурвине у долину свалкою.

Не далеко одъ овогъ лепогъ подопада живіо є одъ прилике пре пелесетъ година у једноі усамљеноі кући некій Павле са своіоиъ многочисленоиъ породицоиъ. Узана є долина яко насељена. Због тога већа часть овы жителя има врло мало земљѣ. Павле дакле немогаше са земљодѣлствоиъ свою жену и децу, кое є готово двинаесторо имао ранити, яко имъ є и была рава са одделомъ одвећъ проста, яко є своє поље и обделаваю одвећъ прилежно. Да бы дакле и осимъ тога іошъ штогодъ заслужіо, доносіо е бриждьный отацъ, подобно другимъ обитателима исте долине, зими на своиъ коиоі Фелтлинско *) вино, кое се іошъ пару Августу яко допадало, и кое се и данасъ спуда много тражи.

„Богъ нека те прати и чува одъ сурвина снега и други опасностій,“ рече једно ютро жена своиъ мужу, кадъ є коня презао, те да съ другимъ кириціма фелтлинске производе на сеиеръ довесе. — „Чувайте се, сладкій отацъ да вамъ се каква несрећа неслуча,“ рекоше на то старіа деца.

„Богъ нека и висъ одъ несреће сачува,“ рече Павле, даваюћи пуцањемъ бича знакъ къ полазку.

Млакъ є ветаръ дувао. Предла є са севера долазіо,

*) Фелтлинъ є италіанскій предељ, и лежи на горньой Ади.

то су га опет южнимъ називали. Ветрови се сиречь у бреговима Граубиндна тако разбијају, да у гдекоијой долини кадшто южный ветаръ одъ севера дува, и обратно северный одъ юга.

Докъ є Розина (Ружа), Павлова жена, у малой соби на прозору собомъ посеяный лавъ прела, и у мислима брижљиво свога мужа по врѣховима гора пратила, чуе наєданпут некиу яку лупу. И исотиче погледи горе на водопадъ. У истомъ тренутку стропошта се преко стене сурвина снега. Но гомила снега небяше тако велика, и само се мало у долини разширила. Љубопытльиви люди, коя су се овде и онде на прозорима појавили были, попуковше се натрагъ и наставише свой посао, небринувши се више о малой сурвини. Трудолюбива Розина отиде после неколико сатій къ стени, те да види, да ли є сурвина каква дрва снесла. Таковимъ скупљањемъ дрва хтела є своѫ мужу уштедити путъ у дальну шуму. Ню су пратиле две средње кћери. Съ њима оде и псетанце одъ куће. Текъ што су некошико боровы грана и крагова наслагали были, аз жестоко кръвнѣ потресе воздухъ. Већъ се ніе могло побећи. Ужасна гомила снега стропошта се съ висине и нагомила се као кула при подножю стене. Розине, обе кћери, и псетанцета нестаде.

Кодъ све очевидне опасности потрчаше суседи съ лопатама у помоћь; но наскоро наступивши ноћь недопусти ихъ далѣ одртати и тражити. Сутрадањъ у повратку разабра Павле іошть у Пушлаву, што му се на дому случило. Готово извиъ себе стиже у Брузіо, плакаше горко са своіомъ децомъ и многимъ другимъ сауставуюћимъ особама. Задудъ су тозико дана и недеља тражили дубоко затрпане.

Ожалошћеный мужъ и отацъ дао є више службій служити за спасенѣ њіови душа. Кое дакле на то, кое опетъ на одкопавање, издао є много новаца. Доће прошће, брегъ и долина озелени, и тисуће цветића цветало є око свежнога брежуљка при подножю стене. Доће и лето; сено се покоси и ражь се пожње, а єдва се посеа — но Розина іошть єдвако почивше са своіомъ децомъ у неосвећеой земљи подъ гомиломъ снега, коя се и италіанскомъ сунцу у Јулію месецу противила. Павле є было у кругу свое многе деце безъ помоћи, нити є могао себи довољно раве и потребе набавляти, те тако поче мислити, да себи другу помоћницу потражи, коя бы съ њимъ бригу и трудъ делила. Онъ ніће неку крепку девойку, коя се бяше склонила, да за удовца пође. Но обоє су мислили, да са свадбомъ мораю чекати, докъ се Розина у гробљю кодъ прве несрани. Иначе, говораху они, светина ће о нама говорити, и разнети ихъ до на край света, те бы се наша деца до четвртога колена морала ихъ стидити.

Єдногъ дана усіше се стене съ каменѣмъ одъ сунца у Августу. Гомила снега баше се већъ прилично отопила Онда отиде Павле опетъ горе и ніће — єдну руку. То баше рука ніегове жене. Онъ позва суседе у помоћь, и после краткогъ трајања вађоше и децу не далеко одъ матере, а псетанце у средя међу њима. Следујућегъ дана буду страдалници торжествено и многобройномъ пратњомъ сарањени.

Павле є садъ мислію, да є доста угодіо обштемъ ніенію, те због тога после два дана обруча се са своіомъ изабраномъ девойкомъ. Но Розинини сродници горко су га корели, и наскоро ніе могао у долину ни корачити, а да руганѣ и укоръ нечуе. Свуда є удовацъ было предметъ свакидашњихъ разговору. Но Павле є мислію, ко речне А, тай мора рећи и Б, те тако се даде наскоро у цркви огласити у чему му земаљскій законъ ніе сметао. Онъ се надао, да ће то чудо, као и свако друго, за три дана проћи, и да ће се окончати са две или три мање музике, коя є морао претрпити сваній удовацъ, кои се подругнуть венчао, и то по обичаю у оной долини. Но онъ се у томе преваріо. Увређено народа величество — тако се може обште ніење назвати — неможе се тако лако умирити. На дањ венчања морали су се младенци протурати кроз густе гомиле любопытны гледалаца, изъ кои є погдекоя стрела рутања излетала, докъ ій ніе црква у заштиту примала. Іошть предъ вече пре ніиовогъ венчања скупили се были младићи свакогъ реда и стали одъ езера па до Ломбардске крајне подъ председательствомъ некогъ маторогъ момка, и єдногласно закључе, да Павлу, преко целе годіне свако вече начію музику праве, због тога, што є нечувено брзо пруу, за знакъ тугованя ризу са брачномъ заменіо. Текъ што є дакле вечерњ звоно предпнимъ селянима време одмора огласило, али се онде и онде чуше гласови изъ рога. То баше утговорены знакъ, да се сви на уречено место скупе. Младићи се већы толико журили, да се є тицало одбраве отачства одъ нападаюћегъ непріятеля. Врстна гомила међу коіома се налазало и неколико оженѣны людій, стояла є предъ крчмомъ, очекуюћи заповести оногъ маторогъ момка, кои є трдимъ рогъ у руци држао. Многи су одъ ньи имали о врату обешене мале и велике плепетуше, двоица имала старе добоше, єданъ є имао трубу, а другій старе егеде дебелогъ гласа. Неки су имали ашове или тиганѣ у єдной, а чекиће у другой руци.

Съ нестрпљењемъ очекивале су жене и девойке на прозорима, кадъ ће се та особита свирка започети. Сађ се крете та дружина съ правомъ пакленомъ буком. Ніе доста было, што су у добошъ и у тиганѣ ударали, што су трубили и звиждали, него су іошть и различнимъ животињама у гласу подражавали, као магарцу, волу, кози, овци, мачки и другима. Истомъ после поноћи, пошто се ова дивља гомила око Павлове куће сита навикала и одъ дреке промукла, повратн се опетъ миръ у долину. Пошто су младенци ваше пути узастопце тако узнемирени были: покушаю, са два дуката подмитити председника оногъ народногъ суда, спомезутогъ маторогъ момка; но съ тимъ се неповогоше. Због тога отиде Павле, одъ свое младе жене подбодень, првомъ кнету, те да га опомене на ону точку закона, коя овакву бруку забрањое. „Обичай є нчій одъ закона," одговори му онай. Крепки младенци, видећи, да ньх ту помоћи нема, помисле: где законъ нема силе, ту є свободно да човекъ сваъ себи помогне, те ти прве ноћи добро измажу два младића, коя су се по долазку другій око њиове куће задржала была. Сађ се обе стране обрате съ тужбомъ суду Пушлавскомъ. Судіи є нерадо нападчіо на себе нрзость младића, одъ кои є изборъ много зависіо; али надежда, да ће овомъ приликомъ моћи неколико

талира зграбити, склони га, да предъ вече пошлѣ два судейска служителя у Брузіо съ томъ заповести, чимъ се она бруга започне, да изъ заседе съ фенѣромъ изскоче, и све преступнике закона, кое бы познали, попишу. Овимъ служительима испадне истина за рукомъ, те ньи петнаестъ повата, и свакогъ са талиромъ казни; али мачію музика ипакъ непрестаде. Младнѣи, а особито они казнѣни, дерали су се іоштъ много ноћи, докъ найпосле свештеницима и другимъ важнимъ особама неиспаде за рукомъ, разтурити ове чланове особитогъ суда народногъ.

Полза одъ различны фарбій.

Да коса (или длака), кожа и наша одећа слабо топлоту у себи разплођаваю и спріобштаваю, о томе већъ нема сумнѣ. Сва тела спріобштаваю у себи топлоту, нека брже, а нека споріе. Ово слабо спріобштаванѣ топлоте условлѣно е на фарби таквогъ тела. Као што се сунчани зраци одъ белы, блистаюћи се тела одбіаю, и немогу лако у ова да уђу, тако е исто и са зрацима топлоте, кои тежко у бела блистаюћа се тела продиру или изъ ньи излазе. Сяйноуглађеный сребрный самоваръ потребуе много више времена, да бы се угрено, него какавъ другій, докъ врела вода у нѣму врло дуго свою топлоту задржава. Тако е исто и съ белимъ альинама, дрвима, съ беломъ коромъ. Снегъ своіомъ белоћомъ чува билѣ, кое покрива; ако се пакъ ово прашиномъ одъ углѣна поспе, прозебе. Првый е цветъ бео, што своіомъ белоћомъ лакше ладноћу одбія, него кадъ бы другу какву фарбу имао. Коса на глави човечіой у старости побели, да бы топлота изъ главе споріе излазила, а природа дае зими некимъ животиняма белу одећу, само збогъ тога, да бы ій лакше одъ ладноће чувала. Люди на северу имаю понайвише плаву косу збогъ истогъ узрока, и одеваю се у бело. Далѣ къ югу постае коса црня; већъ и у Спаніи влада црна коса, и обитательи нѣни облаче се у црне альине, да бы топлота изъ ньиовогъ тела лакше излазила. Зато е природа обитательима вреле Африке дала и саму кожу црну. Истина, да Црнацъ, ако е непосредно изложенъ сунчанимъ зрацима, много више страда, него какавъ белый човекъ, што нѣгова црна кожа зраке топлоте лакше у тело пропушта, но такавъ нека тражи заштите, белый пакъ човекъ скапао бы у таквой жеги, што нѣгова бела фарба врућину у телу задржава. Црнци се у беле альине облаче, да бы пробіяню сполашнѣ топлоте у ньиово тело на путъ стали, па збогъ тога се и многе наше госпође и незнаюћи, лети у бело облаче.

СМЕСИЦЕ.

О ч и.

I.

Кадъ я видо' очи твое:
Ярко сунце мени сійну,
Крозъ срце ми стрела мійну
Кадъ я видо очи твое!

Кадъ я видо' очи твое:
Ко у небо да се війну,
Савъ се стопи' у милину
Кадъ я видо' очи твое!

Кадъ я видо' очи твое
Изворъ слатки уздисая,
Я помисли': ето рая!

Предъ очи ми зора свану,
А душа ми огнѣмъ плану:
Кадъ я видо' очи твое!

I. И.

Дописъ изъ Београда.

Къ нама долазе са свію страна путници различногъ ношива, езика и нравій, но ни едни намъ нису тако у очи пали, као некій данъ два млада Енглеза. Они су были у гостіоници кодъ Србске Круне; па да бы насъ просте и неизображене Србе учтивости научили, сиђу се доле у кафану, где е подоста грађана было. Мислите ли да су у фраку дошли? Боже сачувай, у гаћама, кошульи и босоноги у папучама, заогрнути само спаваћомъ альиномъ. Пошто су неколико партіе биляра одиграли, седну обоица на клупу, дигну ноге горе и стану између прстію блато чачкати; и кадъ овай за ньи пріятанъ у дружтву посао сарше, почну се чешати и драпати подигнувши ногавице више колена. Срби у кафани десивши се чудили су се той Енглеской учтивости, па да бы томе едномъ край учинили, доведу едногъ простогъ човека и наговоре га, да на другой клупи управо спрамъ Енглеза оно исто чине што и они. Но како су га Енглези намргођено погледали, па кадъ найпосле нису могли ту одъ простогъ човека неучтивость сносити, оклену се келнеру и пабусито га запытаю: „Какавъ е то безобразникъ?“ — „То е Енглезъ,“ одговори іймъ овай напросто. Тогъ часа оставе наши млади Енглези кафану и у ньиову собу оду. Овде нетреба друго додати, већъ само ово: Бы ли мы Срби могли за овакве изображене младиће ону латинску пословицу изрећи: Diogenes ipse, alter Diogenes.

Поделенѣ наука у универзитету.

Некій антикваръ Кункелъ у Гетингу препирући се съ професорима о поделеню наука рекне найпосле, да науке

овимъ начиномъ поделити ваља: Прво одељеѣ: права, медицина, богословія — ово привоси и леба и части. Друго одељеѣ: метафизика, логика — ни леба ни части. Треће одељеѣ: поезія, математика — доста части безъ леба. Четврто одељеѣ: звање адвокатско, економія — доста леба, части мало.

Прекомерно трошење у Лондону.

Неке лондонске новине наводе, колико се у Лондону пива попије и другогъ естива потроши; тако веле, да би се одъ Енглески великн буради, кадъ бы се иста онолико пивомъ напунила, колико е за годину потребно, могло 1000 куда начинити, и то свака да е одъ једне Енглеске миљѣ висока. Волова у Лондону толико се преко године потроши, да бы сие по десетъ у реду просторъ одъ 272 Енгл. миљѣ (21 енгл. — 4 немач.) заузели. Живина преко године поведена прекрилила бы једно четвороуголно место одъ 60 ютира. Одъ зечева по 2000 у једномъ реду, было бы једанъ полкъ Енглеску милю дугачакъ. Млека потребно е 20 милiона ока. Рибе се преко године проди: 97 милiона комада суве; 24 милiона макрело; 18 милiона кесега; 500 милiона острица; узевши и друге врсте рабе износи брой на три милiарде комада риба (једна милiарда чини 1000 милiона).

Анекдоте.

— Царъ Никола изађе прваи данъ воскресенія безъ пратиѣ изъ двора и стражи по обичаю „Христосъ воскресъ“ рекне; онаи у место да му „Воистину воскресъ“ одговори, рекне сасвимъ ладнокрвно „ніе истина.“ „Шта?“ викне силныи владатель: „Заръ са пре зоре пінъ?“ Я ты иновно велимъ: „Христосъ воскресъ!“ „А я ти оветъ велимъ,“ одговори войникъ озбиљно, „да то ніе истина.“ „Одакле си ты несрећнику,“ викне царъ срдито, „и шта са?“ Войникъ съ места одговори: „Я самъ Евреинъ.“ Царъ се затимъ упути даљѣ, смеюћи се постояномъ и неочекиваномъ порицаню Евреина.

— Сынъ Фридриха Вилхелма III. Прайзкога краља, као краљевићъ дао е једномъ дуго покрай краљевогъ двора провађати три коња, одъ кои е једанъ было слепъ, другиѣ ромъ, а трећиѣ мршавъ као шветина. Краљ найпосле приметн, и запыта сына, шта то значи? на кое му онаи одговори: „То ћу Вашемъ Величеству разасинти: онаи мршавы конь есть народъ, кои су његови званичници измузли; онаи ромыи конь есть министерство, кое у дѣлима своимъ рамлѣ и бятрга се; а онаи слепыи представља Ваше Величество, кои невидите, да съ вама сваконаке жмуре играю.“

Разрешеѣ математички задатка у 17. брою: Приоге: 13 ф.; другоге: 2002 ф. 52½ кр.; трећеге: 70, 52, 40 ф.

Кореспонденціи.

Г. отъ О. у С. — Съ овимъ листомъ заедно примићете и 8. брой. Добро сте учинили шшово обратити се на насъ, єръ прво писмо примили писмо.

Г. П. Т. у П. — Благодаримо Вамъ на приполатцих. Таке е примљенъ наше одъ Васъ изкрено. Што се нашъ господина у Б. Б. тиче, то ћемо се управо на њега обратити.

Г. Б. В. у Б—. За диво нам е чудо, што се о загонетками тако презрителио изражавате, у толико више, што смо одъ такве гласе много наше очекивали. Загонетке су велике будалштине, съ коима се дакле само безобразне особе и госпођице баве. Тако непознавање и стидъ и публике могло бы се опростити само онома, кои бы изъ месеца въ нама нао. Но нашихъ речи управљаваћ у нишанъ нас нашта, опредѣлеѣ логично и ораторско ніе ништа, упознаваћ са знацима суштественихъ и случайнихъ есть права безпосленя. Ніе ли то чудно? Но може бити да вы наше загонетке шисте ни читали, кадъ о нашимъ такимъ судъ изрекете. Мы бы се готово обкладили, да и нама сви они знаци опредѣленогъ понятія нису были познати, и да ій ни небы могли поброяти. Сити смо нека такве педантерије, коіой е све изложено и назначено, коіой нео светь по буди не-

ради, кои се надъ духомъ времена и надъ потребама свога народа уздиже и речи намени мудрости нађи обелодана и делома и самимъ найобичнимъ стварма ни удесне форме дати неможе. — Некди кадъ свои проспете ішшть нису изъ загонетке израстли, а нама буквалнима тако е ти одеѣи одрачала, да е се морало стидети! — Ко неуме мислити, или неће да мисли, той нека загонетке печатъ, у нашемъ цветнику ніе разплакога цвећа, ни свиньи по вольи неки себи бира. Неніе ли найпосле за себе никаква цветка, неки помислн, да тай цветникъ ніега ради и ніе засѣвенъ, и да онъ с нимъ несастаіи србску публику, као што одни листи вестани пролеће. Общиность много више изискуе, него што себичность и помислити може. Куда бы се издавателъ оваквогъ листа дево, кадъ бы се као трска за сваким ветромъ повођо? Аз' онъ свагда ветръ као — ветаръ, кои одъ поволебние развотеже у атмосфери постае.

Г. М. Ж. у Б. Примили смо писмо Ваше, но на жалость писмо нисли изъ њега разумети, што Вы управо одъ насъ захтевате. Нешшо што значи „Чекиште нуждно расположеніе . . .;“ тиче з' се то листа нашега или више печатиѣ. Ако мислите прво, и Вы изволите означити изъ ово, што желите да ставимо ако одлучъ у нашъ листъ, и печатим с нама увекъ у стопу, ради да шалоге примити и извршити може.

Г. В. В. у К. Нешали, доклъ годь пошарени писмо. Засадъ само подъ знаком. Ваша самом познавамъ; потомъ биће имена, ако и то не нокогне, кораћено резерву нашу употребити, те едно по друго и презине, чимъ и найпосле место пробијања обвародовати.

Съ почетка Октобра почиѣ многимъ нашимъ препумерантима нова тримесечна предплата, умоливамо ій дакле, да бы изволели, наново се пріявити. Мы ћемо имъ листъ нашъ непрекидно прилослати надајући се, да су съ листомъ нашимъ задовольни, и да неће су помоћи оне одреѣи, коіой једномъ благодарити имамо, да предузеће наше обстои и напредуе. Цена е Подунавки досадашня т. е. 1 ф. 15 кр. на три месеца.

Печата, издае и одговара књижопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 20. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Ѳ 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУББОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Пой славую!

Пой, славую, пой
Милый друже мой!
Слушаюћи песне твое,
Сну ноћь лебди срце мое:
Пой, славую, пой
Милый друже мой!

Пой, славую, пой
На гранчицы стой!
Нек ми Войно слатко спава,
Докъ несване зора плава:
Пой, славую, пой
На гранчицы стой!

Пой, славую, пой
Ништа се небой!
Войно ми є блага сиика,
К'о сувашце майскогъ данка:
Пой, славую, пой
Ништа се небой!

Пой, славую, пой
Престати немой!
Докъ се Войно непробуди,
Докъ же, милу, неполюби:
Пой, славую, пой
Престати немой!

Л. П.

И невеста и супруга.

(Продужење.)

V.

Туторъ.

Чимъ є Амалія остала сама, а зачусе куцањ у врата одъ оне собе што є до њене.

„Добро кадъ є изишло," прошапће она. „Немарим, оћу сама да заподенем, да єданпутъ очима прогледимъ."

Пошто є све на себи наместила што є брже могла, отвори врата. Уђе ioй старац некій умотанъ у свуповену одћу кадшое будну. Као да нешто тражи, промотри по соби за облачењ. По погледу мѣгови велики чакарасты очію познавало се да нешто сумња.

„Рѣаво то време, изнорава ме изъ своє собе изаћи," проговори. „Есте ли вы сами были, Амалія?"

„Садъ сам башъ пошла была да зовнем мою собу служкињу.

„Допустите да я съ вама будемъ, докъ то време непрестане."

Старац седне на софу. Амалія є у стра'у све пазила на севање муњ, кое се кроз спуштене заклопце лепо видило.

„То є за чудо," започне старац. „Мени се као кроз сан учинило, да сам чуо мужкій гласъ овде у соби. Є ли истина, Амалія, а сам то морао пречути?"

„Господине грофе, заръ и о мртвими мислите да ми у дружво долазе," запита она подругљиво.

„Мртви, Ђерко! Легне ли ко єданпутъ у гробъ, онъ неустаје више! Вы Ђете, Амалія, мени као старомъ човеку и опростити, што о вами бригу водимъ — мртвій се я неплашимъ него живы. Зато ioшъ ово кадо дана мога живота оћу да употребимъ на то, да вашу срећу са сваке стране учинимъ да є поуздава."

„А то Ће рећи, мене и моє имање да предате мајстору?"

„Амалія, вы све одбіате мою добру намеру съ вами.

Отацъ вашъ кадъ є умро, тестаментомъ є поставіо мене за старатеља о његовомъ имању а за тутора своіой ћери. Имањемъ управљао самъ тако како ми савесть моя ништа пребацити неможе, єръ є порасло до велике богатитве — ћерка ніе тела быти подъ моіомъ управомъ, него оде своіой светски мудруюћой тетки у Брисељу. Мени ако и єсте за спасеніемъ ваше душе ваше стало, него за имањемъ, опетъ зато промислію самъ се и ва то да мотримъ, да вамъ наћемъ добра и поштена човека, кои се ће ваше старати о животу вашемъ на овоме, него на овоме свету."

„То є нешто ће ће, него чему самъ се я надала!" рече Амалія као зачуђено. „Но я нећу да поћемъ за оногъ человека, кои се загледао само у мое имање."

„Онъ васъ баш люби, ћери моя; онъ везна готово ни да вы имате имања. Онъ є у Шпан васъ познао и обегенисао."

„У Шпан?"

„И отимо се око васъ!" рече смешећи старый гроф.

Амалія сети се оне двоице милостника. Садъ већъ ніе могла сумњати, да гроф немисли о ономе кои є съ њиме єдногъ презимена.

„Вы мислите Алфонсъ Фуикалъ?" запита она изезујући

„И да ми ніе синовацъ, опетъ бы срећу вашу нећу повериo. Онъ є племените породице и човекъ препаредногъ карактера. Видите да я писамъ само мога ћеса ради оно тога навидо, да васъ пошлемъ у манастиръ. Сваку сумњу о правой ћеговой любави къ вама одбіо є съ тимъ, што є ва ма као испозватой лепотици руку пружіо, па онда съ єдномъ опасномъ пізницомъ побіо се, само да вашу честь избави. Као што ми пише мейданъ є съ разомъ одржао, коя га задржава, те іошъ кое време неноже доћи. Па како чудноватый догађаій премудрога проніска наоди се у свимъ тимъ одношенама. Алфонсъ ме моли, да се проћемъ свакога плана о ћеговой женатби, єръ є срце ћегово већъ заробіо єданъ анћелакъ. Како ће се убезекнути пакъ, кадъ оваио доће на види, да девойку кою є изабрао, предъ нћга водимъ. То ніе текъ случай, ћери моя, то самъ Богъ тако уметнуо, кое кадъ бы 'тели мимонћи, сагрешили бы. Алфонсъ є быо оруће, коимъ я се Спевышный послужіо, да казни невернога супруга. — Знате за кога я мислимъ!"

„Тай ли є посао дакле," помисли она; „е, садъ знамъ на чему самъ!"

„Кадъ се тако догодило да непропустимъ ово вече, да васъ спремимъ за вашъ животъ упаредакъ," настави далћ гроф. „Имате да бирате Алфонса или манастиръ. Моя є жела она кое є и твой покойный отацъ быо, па садъ пре нег' што проћи дана овогъ светлашта, морате се примити или онога или онога. Алфонсъ ће ово дана доћи — разсудите па изберите!"

„А ако се я ни єдномъ одъ тогъ двога небы могла склонити?" запита Амалія озбалио бавећи очи у очи гледећи.

Гроф се смешіо за некій ока тренутакъ ћутећи; па онда лакно и ти'о одговори іой:

„Нећете ме натеривати да руке мое одъ васъ уклоним и у ниме отца вашегъ, свегъ наслеђи лишимъ. Неуздајте се ни наймалћ у то, што крозъ три месеца постаете пуполћтна — ніше треба то да имате на уму, да мати ваша ніе была венчана жена вашегъ отца. Онъ васъ є као свое дете приміо; али ћете ли вы и иманћ ћегово наслеђити, то стои за вашимъ владаћемъ, а за судіо у томе отацъ вашъ мене є поставіо. Вы видите я морамъ владати се по моіой савести. Неузтете ли поћи за мога синовца, за кога я, по моме унутрашњемъ уердиомъ уверењу, држимъ да є онъ само онакій человекъ, какавъ васъ по жељи вашегъ отца усрећити може, онда ћете морати у манастиръ."

„А мое имање?"

„По тестаменту вашегъ отца припашће манастиру ономъ у ком' сте вы."

Дакле найдалћ крозъ осамъ дана морамъ или єдно или друго изабрати?"

„Есть."

„Добро, Алфонсу самомъ казаћу на што ћу се склонити? У манастиръ да ћу отићи неуздајте се, господине грофе!"

„Іошъ болћ, Амалія, єръ вы така младица можете се лепой срећи надати. Лепъ, побожанъ брачный животъ исто є тако Богу повољанъ као и манастиръ. Я идемъ да спавамъ, єръ време већъ утишало се. Богъ некъ васъ орабри у вашемъ добромъ намишљаю! Лаку ноћь!"

Амалія полюби старца у руку, и одведе га до врата ћегове собе.

„Я бы морала велика будала быти, ако бы тели да се противнимъ побожноме грофу!" говорила є сама у себи. „Господинъ Фуикалъ чимъ є почео облетати око мене, я самъ таки почела нешто сумњати, и где посведочава се. Алъ како є прекрасно измишљенъ лажъ о сирти бароновой. Некъ є онъ мртавъ 'некъ онъ мене изчуна само изъ руку моя кровопилаца. Што се онъ малоумно женіо, праштамъ му єръ є младъ и лепъ, а — любимъ га! Што самъ се я съ Албрехтомъ у Шпан познала, то є догађаій промисла, господине грофе! Онъ є таманъ дошао кадъ треба, да мени помогне. Баронъ се залюбіо бавъ у мене, неноже ни се другчіе, морамъ му наклоность наклоношћу пресрести. Него нетреба іошъ да зна, да самъ я због лепоть и младогъ лонца икони Мајке Божіе пала; треба оно, као што самъ велп, мою любавъ текъ да заслужи. Да є онъ умрло, неверуемъ те небы онда у манастиръ запопала се, па онда бы превара побожноме Фуикалу исцала за руконъ. — Стрицъ и синовацъ сигрио се єдномъ картомъ, то єдно знамъ! Любавъ ће той двоица господе игру повварити. Є ли гласъ о смрти албрехтовой лажљивъ, то є лажно измишљено и оно потврђивање, да є ћегова прва жена іошъ жива. Што самъ наумала, чинићу."

Амалія позаключава врата на вратиле неко повелико писмо. Изутра врло рано сутра дань изишла є она проодити се по башти. Г. Бархонъ, властникъ одъ куће, изће предъ ню и учтиво поздрави се съ њоме.

„Есте ли задовольни?" запита онъ осмеуюћи се.

„Баронъ ће вамъ у место мене благодарити."

„То є већъ было, моя господична, и я самъ сво готовъ и далћ послужити васъ."

Обое заиђу за єдинъ чбунъ одъ разцветаны багрена тако да ій одъ куће нико ніе могао видити.

„Г. Бархоне, веселимъ вамъ ништа ваше за тврдицу грофа, кои садъ ово последный путъ у вашой куће жива,

еръ за седамъ година старъ оклепанъ човекъ бише подъ земљомъ —"

„Зато се я све држимъ онлађине!" рече човечурда. „Човекъ живи само да послове одгалива; а я понайвише, коме непрестано брига на прату лежи, да себи ту кућу сачувамъ. Сирома самъ човекъ, было самъ одпре прквењакъ на имању нешто пензије —"

„Приповедали сте ми то боче, господине Бархове. Ево вамъ једно писмо — што годъ брже можете нек' отпде у руке барону."

„Све ћу тргнати, милостива господичнаї А одговорь."

„Знамъ я већъ шта ће ми одговорати. Уклоните се садъ одъ мене, да непосумњаю о нашой завери."

Раставу се. После по сата Амалія е опетъ была у своіой соби, а господинъ Бархонъ оде у варошъ.

VI.

Објашнење.

Два дана пропустіо е Албрехтъ а Амаліе ніе видіо. Трећій данъ око подне видимо га предъ кућомъ господина Бархона. Звоно а прквењакъ у пензіи отвори му врата.

„Где е гроф?"

„Пре четирїъ сата дошао е изъ цркве; садъ се моли Богу у своіой соби. Господичина Амалія," придода Бархонъ поти'о, „у башти е са своіомъ собномъ служавкьомъ."

„Ко ће явити за мене грофу?"

„На првомъ бою вами ћете нђговогъ дворишнику."

Баронъ оде узъ бисамаке. Наће овогъ Црнца. Па, како е знао да Црнацъ неразуме ништа немачки, то кое очима кое рукама да му знакъ да е радъ да га прими грофу. Текъ Црнацъ оде, а гроф, видаюћи се своме синовцу изиће на врата. Зачуђено пусти страница унутра.

„Господинъ гроф отъ Функаль?" запита Албрехтъ немарљиво поклонивши се.

„Тай самъ! А кога имамъ честь я познати?"

„Я самъ некій одгалачъ послова', господине грофе, кога е име толико незнатно, да ніе вредно спомињати га. Путкоћи по Тиролской падненъ у врло тежку болесть, и морао самъ лежати у једномъ манастиру, кои, одъ света заклоњенъ, у некой усамљеной долини е. Устала е око мене једна побожна калуђерица, кое неуморномъ пошћењу и устанку благодарати имамъ што самъ живъ."

„На што то приповедање?" запита гроф а овамо узверенимъ и вридаюћимъ погледима мерїо е Албрехта.

„Калуђерицу ону звали су у манастиру честа Венедикта — одпре пакъ звала се она Мелянія Решевалъ, и Елсаскиня е."

„Господине мой, я самъ као скебиваюћи се човекъ у Ахенъ дошао —"

„Съ тимъ болѣ срце ваше склониће се, да једно побожно дело учините. Молимъ само за кои трезутакъ послушайте. Мелянія ми приповеди, да се она закалуђерила съ тога, што се у запари нашла была због неке несрећне љубави. Дете нђно, плодъ љубави къ богатомъ племићу Павловскомъ, остало е на вези кодъ овога кою е ию на зло напратіо. Као што е случаемъ неких дознати могла, племићъ грижомъ свое совести мученъ, касніе е кћерь нђну закономъ себи за кћерь приніо и наредіо да сво нђгово имање ньой припадне. Племићъ, кои е религіозный бунцало постао, поводіо се по некомъ своме пријатељу и овога поставіо тутороме свое поћерке, па неделанућ века чудноната болесть нападне га и напрасно умре. Одъ тога пријатель овай нђговъ управља са имањемъ, а Ђерн покойникова две сваке године нешто одъ до'одка. Да бы дужность благодарности испуніо, господине грофе, молимъ васъ да ми кажете што о Амаліи, еръ она моя добротворка препоручила ми е —"

„Доста, господине, доста!" рече увеличаный гроф, кои е дотле узверено сако слушао. „Знамъ садъ добро, и могу разумети, съ каквомъ намеромъ дошли сте вы до мене. Я самъ дабогме туторъ љубави вредне Амаліе, а вы ако ванъ се може, да преподобной Венедикти одговоръ однесете, то ioй кажите, да самъ я до яко дужность мою строго извршивао, а и одъ нђга науманъ самъ, да никакна призрења нђногу развести, да за једну драку попустимъ у ньой. У осталомъ я самъ само моіой совести дужанъ одговарати, еръ покойный пријатель мой съ нђкомъ вламъ свабдео ме е — —"

„Амалію или у манастиръ да пошљете или удате за Функала, кои е зимуо на нђно имање!" упадне му у рећ Албрехтъ. „Зарђ вамъ одобрава совесть, господине грофе, да девойчету једномъ кожъ се мили живити, подмећете тако што да избира?"

„Господине!" повиче гроф издраченимъ очима и као претећи.

„Опростите, господине грофе, я самъ само гласовоша, а вы ћете допустити да довршимъ посао радъ кога самъ дошао. Не само отацъ него и мати има право на свое дете, и као што сте вы рали да извршите право отачко, тако самъ я науманъ право материно учинити да важи. Кукавна ова калуђерица умрла е, но и она е такође тестаментъ оставила, кои е у мене.

Гроф као ругаюћимъ се смешењемъ некимъ одговори:

„То чините вы, господине мой, дужность вашу, коју имате као завршивачъ тестимента; и како я држимъ да вы ниште дошли да мы једанъ на другогъ оде нападамо, то мислимъ да е излишно, да и далѣ што одговарамъ."

Поклона се, а съ тимъ да знакъ, да Албрехту време е полазити; но овай се учина да онъ тай знакъ и неразуме.

„Важный тай документъ," настави онъ далѣ, „вераполаже дабогме ни съ какимъ инакњемъ, али у нђму има прача, кои се васъ колико-толико тиче. Калуђерица прича то есть, да е познатай некій лекарь путемъ звањости племићу сирть задао, да одъ граже совести мучењемъ се човеку стане на путъ, да матерь свога детета Мелянію, коя е као слабоумна у манастиръ уклоњена, за свою жену непризна. Да Амалію неузме себи за ћерку, на жалость немогоше спречити, нао ни то, да она заедно са своимъ инаћемъ небуде остављена вольи онога, кои ништа друго до само срећу жели іой. Исмоите ми рећ прекидати, господине, садъ смо дошли до овога што е найважніе. Вы ћете ме дабогме пытати, чимъ се може посведочити она зла намера туторова? Бенедикта две у томе сведочанство испоевећу љубава, коју іой е верный пријатель павловского послао, и она ни једно ока мигновеньѣ не сумња, да бы и цело

*

имањ њој припало, сиио да се могла на то склонити, да пође за грофа Функала кои нигди ништа ніе имао. Она се уатезала, зато онда ударе старинъ путемъ са подбацивањ писмима, коя су оглашавала неверство Меланиио, а и то са некимъ барономъ Бекомъ, кога су се добра с'учелавала са имањемъ племићевимъ. Барону е онда жена была умрла, на небы башъ никакво чудо ни было, ако око своє буде было бацио на љубави и редну Меланію, да своје єдницу што пре майку набави. Писма та, коя су и садъ іошъ у животу племића су готово до лудила довеза, но пріятель є чиніо што е започео. Меланіи є одбила, и ніе тела дити речь ономе кои пуза по мраку за туђимъ имањемъ, него є трпила оно што є свашло. Умрла є на десетъ година после смрти отца њеног детета. Управитель племићевы добара кнуни садъ да се у њи сасвимъ ували, а ту му є требало насађеницу или на свою руку придобити, или на страну уклонити є. На то позви се побожный синовацъ пузанца за имањемъ, и облетао є око кукавне Амаліе, о коіой врло добро знао, колико имања она њему принети има. Али у пстый ма' ето ти и сина оногъ пасиеногъ господина Бека, позна се са Амаліомъ, залюби се у ню и она у њега. Опасногъ овога човека требало є уклонити съ пута а на то склопи се нейданъ, кои како є испао вы знамъ да знате. Амалія упашена и ожалошћена сирћу младога барона, отиде изъ Шпае, єдно да се уклони одъ њеногъ обетница, а друго да испропусти, да се несастане са своимъ тутороиъ. Видите да є најевъ конецъ у завршиту вешто сагрђеноиъ. Ніе ли вамъ то доста, да васъ побуди, да пуволетной Амалін њену отчевину предате, то ће дотична документа предати се суду."

Старый грофъ чиніо се као да съ тимъ ніе ни мало узнепиреъ. Везике свое очи издрачио е было подсмевајући се као младоме човеку, кои є предъ њимъ было.

„Я бы као готово смео рећи," рече онъ осмеући се, „да не ко другій, него младый барокъ Бевъ узима ту слободу, да неке претиће овде продимноиъ начитава?"

„Неварате се, господине, я самъ баронъ Бекъ."

„Дакле љубезникъ лепе Амаліе? Ніе ни то рђаво! Фамилія Ваша позната ми є, и тако знамъ да последніе издавакъ, Албрехтъ, већъ о томъ є настаивао да оиалију свою продужи. Говорише за кћерь неногъ шумара да є срећна жена тогъ племића. Христанскій законъ забранює двоженство, господине мой, а држава є за то строгъ законъ издала."

„Молимъ, господине грофе, неглеђајте вы неке сємо као љубезника амаліиногъ, него као вестника несреће Венедикте, кои васъ опоминѣ на дужности, кое дугујете вашой савести и чести племићской. Вы већъ видите да се у трагъ узяли вашимъ саможиваимъ напиштаніи, и слободно очи у очи излази се предъ Васъ. Ако оклевате поступати као човекъ одъ чести, поштенъ, умећемо васъ и наморати."

Грофъ као пзсмеваюћимъ начиномъ замоли да прекину єдампут тай разговоръ, єръ ни наіиаће волѣ нема да што више одговара. Онъ нитъ се плаши, рече, насртаја заштевогъ будале, нити се боп суда. Албрехтъ ниће изъ собе и потражи Амалію. Залуду є сву башту уиакрсть прошао. Найпосле наће се съ Бархономъ.

„Гди є господичпа?"

„Чимъ самъ я казао да сте вы дошли амо, отишла є одна у свою собу."

„То ће она знати на што ће изаћи мой разговоръ!" поиисли баронъ.

(Продужа'ће се.)

О писменима Црноризца храбра.

Одъ толико година препиру се учени люди о кириллци и глаголици, и светь се начита свакоіаки санарія, нагађања и дрски' закључења. Нарочито одъ времена Коиитарева преоте, рекао бы, ма' ињење, као да е глаголица старія одъ кирилице, па іошъ да су Кирилъ и Методій писали глаголицомъ. Овде ніе место, претресати исте различна ињења и изрећи судъ о тако важиомъ предмету, почемъ и онако, колико є нама познато, іошъ нешто оиакви остатака глаголице, кои бы насъ точно могли уверити, да є глаголица старія одъ кирилице. Да бы и наша читатели о овомъ предмету судити могли, ставиѣемо овде у изводу онай важный остатакъ одъ Црнорпзца храбра, кои е у деветомъ веку, на 50 година одъ примике после Кирила и Методія живіо, почемъ нам каже: „іошъ су живи они, кои су ій видели."

Исторія се неда празнимъ мислима и нагађањемъ поцуиавати; где немамо безсумњиви историски' података, ту ињење мора да мучи. И мы дакле, имаюћи неиогъ доказа о кириловнмъ писменима, остава'ћемо сва она различна ињења на страну. Ево шта вели о томе реченый Црнорпзацъ:

„Славени пре нису имали књига, нећъ су цртами и зарезима цртали и тагали, погани (т. е. некрштени) биваше. Но пошто су се крстили, были су принуђени, римскимъ и грчкимъ писменима писати словенску речь безъ устроења. Но како се може грчкимъ писменима добро написати: Богъ или животъ, или држава, или широта, или ндъ, или юность, или друго овима подобне речи? И тако є прошло много година.

Но човекољубаіъ Богъ, неостављаюћи човечій родъ безъ разума, већъ приводећи све къ разуму и спасенію, помиловао родъ словенскій, и посла Светогъ Константина, пареченогъ Кирила, мужа праведна и истина пта, и овай имъ створи тридесетъ и осамъ писмена', ова по чину грчки' писмена, а ова по словеиской речи. Та словенска писмена есу ова: а, б, в, г, д и пр. до я. Међу овима подобна су грчкимъ писменима ова: а, в, г, д, е, з, и, о, і, к, л, м, н, х, о, п, р, с, т, у, ф, х, ѱ, ѡ; а четрнаестъ по словен-

своме језику, и та су ова: б, ж, з, ц, ч, ш, щ, ъ, ы, ь, ѣ, ю, я, а.

Но вели говоре: нашто имъ є створіо 38 писмена, кадъ се може и съ мањ писати, као што Грци са 24 писмена пишу? Ал' незнаю, са колико писмена пишу Грци; єръ они имаю, истина 24 писмена; ал' се опима немогу изпунити књиге, већъ су имъ придали 11 двогласны и 3 „чисменита," те тако забраше тридесетъ и осамъ. По овоме дикле образу и Светый Кириљъ створи тридесетъ и осамъ писмена.

Друга опетъ веле: нашто су словенске књиге? єръ ни Богъ ніе створіо, ни анђели, нити су одъ искони, као жидовске, и римске и грчке, нов су одъ искони, и кое су Богомъ привлѣне?

А други мисле, да є самъ Богъ створіо писмена, а незнаю, шта говоре „оканни," и да є трима єзицима Богъ заповедіо, да буду књиге, као што у єванђелію пише: и бѣ дъска написана жидовьскы и римьскы и єлиньскы, а словенски ту нема. По овоме словенске књиге нису одъ Бога, а не одъ другога. Єръ Богъ ніе створіо жидовскій єзикъ пре, ни римскій ни єлиньскій, него сирскій, коимъ є и Адамъ говоріо, и одъ Адама до потопа, и одъ потопа докъ ніе Богъ разделіо єанке при заданю куле, као што є написано: „размѣшенемъ же бывшемъ языкомъ." И као што су се єзици смешали, тако су и нравы, и обичаи, и устави и закони, и „хитрости" у народу. Єгипћани добише земьломеріе, а Персіянци и Халдейци и Асиряни звездарство, мудрованѣ (изъшвеніе), лекарство, чаранѣ и све хитрости людске, Жидови пакъ свете књиге, у коима є написано, да є Богъ створіо небо и землю и све, што є на њой, и човека и све по реду, као што є писано, Елини „граматикію," философію. Но пре овога Елини нису имали у своме єзику писмена, већъ су своју речъ „финикиимъ" писменима писали. И тако є трајало много година. Но Паламидъ после дошавши, поче одъ азове и вите, и Елинима само шестнаесть писмена наће. Кадъмъ Милисіи придаде имъ три. Тако су много година са деветнаесть писмена писали. После тога Симонидъ нашао є два, а Епихарін три писмена, те се тако набра двадесетъ и четири писмена. После много година нађе Діонисъ Граматикъ шестъ двогласны, а после други петъ и други три „чисменита." И тако многи многима годинама єдва забраше 38 писмена. — — —

Ако ли ко рече: да Кириљ ова писмена ніе добро устроіо, почемъ се и садъ постраняю (поправляю), то ћемо таковомъ одговорити: и грчка су писмена много пута поправляли Анаія и Синахъ, а после тога и многи други. Єрбо є лакше после поправляти, него изнова створити.

Ако пакъ запиташъ грчке књижнике: ко вамъ є писмена створіо, или књиге преложіо, или у кое време? то ће редко ко одъ њи знати. Ако ли запиташъ словенскогъ књижевника: ко вамъ є створіо писмена, или књиге преложіо? то ће сви знати и одговараћи рећи ће: Светый Константинъ философъ, нареченый Кириљъ, и Методіе, братъ његовъ; они су намъ писмена створили и књиге преложили; єръ іошъ су живи они, кои су ій видели. И ако запиташъ у кое време? то ће рећи: у време Михаила, цесара Грчкогъ, и Бориса, кнеза Бугарскогъ, и Растица, кнеза Моравскогъ, и Коцела, кнеза „Блатовьска," а године одъ створенія света 6363. (855. одъ роћења Христова).

Има и други одговора, кое ћу другій путъ рећи, а сада томе ніе време.

Тако, є браћо, Богъ дао разумъ Словенима, „смоуже слава и чьсть и дръжава и поклонѣніе, нынѣ и присно и въ бесконьчныя вѣкы аминь."

Две черте изъ Вешингтоновогъ живота.

I.

Вешингтонъ у младимъ годинама путујући једномъ по предѣлу Виргинія, нађе на пево у средъ шуме лежеће пољско добро; овога є тимъ више обрадовало, што є одъ дугогъ пута већъ малаксао био. Кадъ унутра уђе сваки упрепћени повеће друштво у свечаномъ руху обучено. Господаръ пољскогъ добра, човекъ у годинама, одма устане, да упокоіи госта по своме урођеномъ гостољубію простопно дочека. Вешингтонъ оштримъ погледомъ своимъ приметіо є, да є многима противно било, што се и онъ као странацъ ту намеђало десіо. О чему се они разговарали, ніе могао знати, а іошъ већа є за њега тайна была, што се и они домаћинова богатимъ рувомъ украшена у томъ друштву налазила, на коіой се по лицу примѣтити могло, да є дуга туге и жалости.

Кадъ є Вашингтонъ гладь и жеђъ утолио, запита домаћина, кои очи съ њега ніе скидао, каква є то кодъ њега свѣтковина.

„Вы нете се упрепастити, господине, кадъ то чуете" рекне му домаћинъ, „но човекъ мора начина потражити, да се изъ забуне изкобеља; и баръ тако судимъ — а вы као сведокъ можете се о томе и осведочити."

„Двадесетъ и већъ година како овде живимъ, и то тако задовољно, да немогу доста Богу за тако благодѣяніе благодарити; єръ до данасъ ни у чемъ нескудѣвамъ, а съ єдномъ и другимъ моимъ сусѣдомъ тако живимъ, као съ роћеномъ браћомъ. Мы смо се у єдно исто време овде населили, были смо и у радости и у беди єданъ другомъ на руци, єдномъ речи одрастли смо заедно у љубави и верности. Сидъ су и наша деца одрастли. Оба моя суседа имаю сына на женитби, а и одрастлу кћерь, добру моју Лушію, вы сте є сигурно овде спазили?"

Вешингтонъ му одговори, да и є добро спазіо и да се дивіо њеној особитој лепоти.

„То є истина," рекне домаћинъ, „Лушія є лепа, као што є и њена мати была, коју самъ рано изгубіо; но то є најмањ њено одличіе, єръ она є уедно благообразна, вре-

ана, чиста и штедљива, и я бы желио, да свакій удовц и у годинама човекъ овакву кћерь има, као што є мене Богъ њомъ обрадовао."

„Честь девойци," рекне Вешингтонъ, „коя добромъ родителю на утѣху служи, а честь и отцу, кои є тако воспитао!"

Старый отацъ радостно се на гоета осмехнаво.

„Као што мене овде гледате, господине, тако исто сматрайте и моѣ поштене сусѣде и њове добре сыновe, Виліама Бруна и Џона Клифорда," рекне домаћинъ. „Заедно су съ моіомъ Луціомъ одрастли, па садъ є и єдан и други‡ ићте. Садъ можете мыслити, у каквой се неволи налазимъ, єръ незнамъ, коме бы є дао?"

„Па заръ ваша лепа девойчица ніе ту стварь досадъ решила? и мыслимъ, да се на њой морало што примѣтити."

„Дабогме да се примѣтило," одговори домаћинъ мрштећи се. „Она Виліама Бруна има врло радо, и и онъ њу; во и Џона Клифорда исмрзи и почитуе га онако, као што онъ и заслужуе. Да не бы ни єдномъ ни другомъ ни жао учинію, позвао самъ и родитеље и сыновe, као што садъ тамо у башти видите, и изрекао самъ ово: ко' далѣ скочи, онога є Луція. Они су обоица изредни скакачи."

Вешингтонъ на ове речи савъ застрепи и ватрено рекне:

„Остави то при томе, господине, што сте рекли: ко далѣ скочи, тай ће Луцію за жену добити."

„У целой Виргинію нико іошть ніе о моіой речи посумњао," рекне старацъ у нечемъ увређенъ.

„Опростите, ако самъ васъ тимъ што увредіо," рекне Вешингтонъ таквимъ умиљатымъ гласомъ, да му є одъ часа сва невиность изчезла. „Я самъ због тога питао, што — и я желимъ сь њима скакати, да бы ваш кћерь, яко ми судба на руци буде, за жену добіо!"

„Вы?" упыта упрепашћенъ и зачуђенъ домаћинъ.

„Єсте, я," рекне Вешингтонъ озбиљно, „я се држимъ ваше речи. Я самъ тако ухлебљенъ, да могу лепо жену издржавати, а и вика већу на срамоту служити. Мое ніне дотле ваш нећу казати, докле се стварь нереши, па после ме можете, яко ваш се недопадне, и одбити."

„Добро!" рекне домаћинъ госту, кои му се яко допао, и одъ часа узме га за руку и у башту одведе.

Лепа Луція, коя є почеће на страница поглелала, сва се у лицу была зажарила; Виліамъ и Џонъ побледе, кадъ питкогъ и узгледногъ страница уєлмотре. Кадъ є пакъ старацъ изрекао, због чега є страница овамо довео, сви су као укочени стояли.

Спреме се даклe сва троица за скокъ. Прыйй є было Клифордъ; онъ скочи, али тако, да є съ читавимъ рифомъ одъ мете назадъ остао. На бледомъ лицу девойчиномъ показивала се радость. Џонъ Клифордъ увидивши да му є и сама судба противна, одступи натрагъ и на намрштеногъ и срдитогъ свогъ отца погледи.

Садъ се залети Виліамъ и скочи башъ до мете. Вашингтонъ се приближи опредѣленомъ месту.

„Ову ѣ и я покушати, кадъ є Виліамъ већъ до мете скочио?" упыта онъ.

„Вы морате!" викне домаћинъ, а драженстна Луція мора‡а се при овимъ речима на дрво наслонити, око коегъ су и друге лепе девойке стояле, сестре Виліама Бруна и Џона Клифорда. Могло се лако примѣтити, да є Марія сестра Виліамова побледила, кадъ се Џонъ спремао за скокъ, а чимъ є после одъ мете удаљенъ было, подскочи одъ радости.

Вешингтонъ залети се съ опредѣленогъ места и скочи више мете. Са свію страна зачу се „ахъ", одъ радости или жалости? — Лепа Луція и тѣломъ и душомъ клоне. Вешингтонъ брзо њой приступи и лагано іой рекне:

„Будите спокойна, красна Луціо, и самъ само зато скакао, да бы васъ у случаю несреће Виліаму предати могао; єръ я самъ ожењенъ, и то срећно!"

Девойка є укочено стояла и ніе му веровала; али нѣговъ гласъ тако є озбиљанъ было, да се ништа посумнати ніе могло.

Садъ се Вешингтономъ наздравуте окрене людма.

„Я самъ Џорџе Вешингтонъ," рекне онъ смешећи се, „и я самъ кодъ васъ неку шалу изиграо, но вы ћете ме, любезни сагрђани, доцста извинити, кадъ вамъ будемъ узрокъ тоне казао. Мени є любезведостойный отацъ ове дражестне девойке све изприповедао, што є у стварн. И мой оштаръ погледъ ніе ме преварію, єръ я самъ увидіо да се Виліамъ и Луція узаіамно любе, а честитый Џонъ Клифордъ можда є само нагономъ родителя своіх на то пшао, да Луцію узме. Луція дакле по праву мени припада, но будући самъ я ожењенъ, то є Виліаму предаемъ — шта више и да писанъ ожењенъ, опетъ бы є због њове искрене и нѣжне любави предати морао."

Сви су као окаменѣни стояли, само є Виліамъ у жилама такву снагу осећао, да є као птица Вешингтону одлетіо и за руку га узео сь овимъ речма: „Како ћу да вамъ благодаримъ?"

„Живіо Вешингтонъ!" изори садъ изъ свію грла, а нарочито се у тове хору гласъ Џона Клифорда чуло. Сви обколе гости и юнака, а обрадованый домаћинъ моляше га да дотле кућу нѣгову неостави, докле се кћи нѣгова съ Виліамомъ невенча.

„Я бы зацело остао," рекне Вешингтонъ смешећи се, „кадъ бы у исто време іошть єдна свадба была" — и при овимъ речма онтро погледи на Клифорда, кои никако очи съ нѣга ніе скидао.

„Желите ли заръ и мой проводацію быти?" упыта младићъ. „Само Марія сестра Виліамова была бы та, због кое бы и преко мете скочіо."

Вешингтонъ одма приступи старомъ Клифорду и рекне му: „Любезный Клифорду, єсте ли чули, што є вашъ синъ рекао?"

„Чуо самъ," одговори старый Виргіанацъ, и яко є мой добрый суседе Брукъ овакве исты мыслій, то ће се стварь моћи садъ окончати." Старый Брукъ насмеє се и у себи помисли: „Съ нов є страше стварь готова, но незнамъ шта ће Марія рећи." Но докъ є онъ то помислію, Џонъ съ Маріомъ и Виліамъ съ Луціомъ родительима приближе, да благословъ приме.

Вешингтонъ при свой радости опетъ се ніе могао дуже задржавати, єръ є врло важна дѣла имао да изврши.

Одлазакъ његовъ све є свеселіо. При поласку полюби красну Луцію у чело; ова га є на то тако дражестно погледала, да іой и Виліамъ и неотиде рећи морао: „Я самъ задоволанъ, што онъ часъ пре одлази.“ Луција убрише сузу, пружи Виліаму руку и рекне му: „Виліаме, немой се на њега срдити, єръ онъ є виновникъ наше среће. Нека му Богъ сваку срећу да!“

СМЕСИЦЕ.

О ч и.

II.

Да су мени очи твое:
Звездама бы прнсіо,
Ніт' бы сунца пожелio
Да су мени очи твое!

Да су мени очи твое:
Ма с' у њима растопіо,
Я бы опетъ сретанъ было
Да су мени очи твое!

Да су мени очи твое:
Волео бы нег' све благе!
Нег' канеиъ сайво, драго!

Рай бы самый прегорео,
У њима бы слатко мрео:
Да су мени очи твое!

I. и.

Како се ваде флеке одъ гвожђа у кошуљама.

Много наше читателке морале су много єда подпсти што имъ у кошуљама флеке одъ гвожђа (нов су жуте) никакавъ цђьк ніе могао изпрати, и лекъ є врло лакъ. Треба флеку покваснти, а после є посути прашкомъ изъ апотеке, кои се зове acidum oxalicum, или Kleesalz. За тимъ треба у казайлію усути кључале воде, па по тако угрејаной казайлін посуту флеку полако ньіи. Пошто се ово неколико пута повтори, флеке ће нестати. Ако є пакъ флека давнашња, онда треба речено до'нда повторавати, докъ є нестане.

Слабости и лудости знаменитыхъ людій.

Великій Невтонъ, отацъ астрологіе, често се тако заборавліо, да є више пута звезде пытао, какве ће среће быти. Єданпуть є тако растрешенъ было, да є прстомъ єдне до њега налазеће се госпое лулу пушіо. — Славный дипломатъ кардиналъ Ришелѣ скакао є у своіой соби узъ дуваръ и кадъ є доста у висъ скочити могао, было є насланъ расположенъ — ако ли му то скаканѣ кадъ и кадъ ніе за рукомъ испало, онда є быввао суноранъ и безъ икакве волѣ; потомъ є судба Француске а и целе Европе одъ тогъ нѣговогъ узъ дуваръ свиванья зависила. Ришелѣ и његовъ послѣдователь Мацарипъ држали су по єдногъ астролога и съ њиме се о важнымъ стварима савѣтовали, ако ли бы у звездама написато было, да ли ће се Турци скорнмъ изъ Европе изгонити. — Безсмртный Локе читао є найрадіе романе и ситъ се напіаче, кадъ нанђе да љубовници страдаю. — Мудрый Баконъ Веруланъ падао є при помрачењу месеца у несвесть. — Славный списатель Хобе ніе смео безъ свеће у соби остати — и веровао є, да има аветина и вампира.

Старый начинъ казненя у школи.

У Немачкой умро є недавно некій старый учитель, кои є казнь по казнь у протоколъ заводіо; по овоме было є 227,700 лекција за казнь; 10,200 њушака; 136,000 ударца ленирома; 911,500 батина; 121,000 прутића; 209,000 пути были су ученици одъ њега затворени; 6000 пли было є осуђено, да на тинкомъ прутићу клече; 5000 носило є магарске уши; 1700 носило є о врату пањ и т. д.

Анекдоте.

— Єданъ богатъ селянъ погоди на вашару са трговцемъ єдногъ коня, да на њему своіой кући одпне. Башъ теде селянъ да плати трговцу за коня, кадъ овай фалећи коня рекне, да може у єдномъ трку 12 сатій трчати. — „Дванаесть сатій?“ запита га селянъ поплашено. — „Єсть дванаесть сатій може трчати, безъ да ће стати“. — „Онда мени не треба,“ рекне селянъ, „єрбо є моя кућа одавде само осамъ сатій далеко, и тако ће конь іошъ дуље одъ моє куће четири сата трчати.“ Селянъ зато раскине погодбу, єръ му нетреба конь, кои дванаесть сатій узастопце трчи, и дуље одъ нѣгове куће носи.

— Єданъ є бекрія предъ вече пшао изъ вароши ящећи на коню своіой кући на село. Неколико млади людій чекали су га на путу, и кадъ є дошао до ньи, скину га съ коня, испреметну му цепове као баяти да га повраво, и онда га метну натрашке на коня, и да небы пао съ њега, єрбо є было здраво піянъ, увезу га добро. Конь га донесе до куће. Онъ повиче да му се капія отвори. Жена му одма отвори капію, и зачуди се кадъ га види како седи на коню натрашке. — „Ей моя Марів,“ стане онъ тргусати, „Пустаіе! пустаіе су же поврали, и обешењаци су іошъ коню моме као што и сама видишъ и главу одсекли.“

— „Како ти изгледа жена?“ запита полицайный чиновникъ некогъ селяка, кои є хтео за свою жену пасошъ да извади. „Морам' се то казати,“ рече селянъ зачуђено. „Да како, єръ морамъ ню у пасошу описати,“ гласіо му одговоръ. „Е добро; очи су іой прае, коса плава, лице изутра жуто, а кадъ се намести румено и єдинъ полутачакъ“.

Ерак и Петак.

Ерак. Јеси л' чуо за новый календаръ „Земаленъ," Петаче?

Петак. Јесам, па шта?

Ерак. Онъ нам чудно предсказује, вели, да ће нам идуће године Спасовдан после Дуова и то у Петак быти; я мислим да є то немогуће.

Петак. Зашто не; треба да знашъ, да є старый богъ Световидъ два лица имао, едно напредъ као што и мы, а другo острагъ. Календаръ є тай дакле само за Световидъ начињенъ, и то за оно лице, кое натраш-ке гледи, те ку се тако Спасовданъ предъ Дуови чини; а у Петак є тай данъ зато стављенъ, да би се Световидъ свима тимъ постомъ осветити могао, кои су се одъ њега спасли. —

Ерак. Шта велишъ за оно непрекидно нападанје некогъ србскогъ листа на „Дневникъ;" я судимъ, да є то одвише опора шала.

Петак. Како бы была опора кадъ є подмазана.

Спомињемо, да нигде и ни-јединчи сокова;

ОГЛАСИ.

Зато умољавамо сваког, да потражи на опису клопице.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСИО.

Овай се сокъ досади по увераваню найсвесновитіи лѣкара у Беču и Градцу за чудо добаръ познато, а жилно противъ

кашља, грипе, кйпнице, промуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су увидили тай сокъ, доказују, да немогу быти безъ њега и да само њему имаю захвалити, што имъ є одвикнути боле и што могу кирли спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найбољѣ препоручује код жилой деци, тако и су затворени, и на њима су надписи звездо са подписомъ онога кои производи тай сокъ. — Цѣна є једногъ стаклешцета 50 кр. ср., а одъ два стаклешцета нешто се сиди. Што се залиє и пошље два или четирь стаклета, то се ратуна по 10 кр. ср.

найстаријихъ людиjутъ ну є врло пріятно.

Стаклешцета су стейриского биљногъ сока беља, горе дугуjста и си напйнених виноли, на њима као и на стаклешцету више „Дина-лека водѣ елена у Градцу" и „ІРА," добро

Тай сокъ производи І. Пургайтшеръ, лаптекаръ код „елена" у Градцу, и добити се може у Земуну у апатеки код „златногъ орла"

(1—12)

Карла Трещенка.

ОБЯВА.

Подписаный има честь почитаемой публицы явити, да ће іошъ ове седмице велико дружество умѣтногъ хвата **ЖАНА ГЕРТНЕРА**, члена парискогъ „Cirque Napoleona" и лондонскогъ „Астлей Театра"; у садашньости найвештіи ухачъ у Европи, и зато назвати **невадьнвенный**, овде приспети, и да ће се у овой варошы више представлена нетогъ дружества давати. Дружество то састои се изъ **40 лица, и води са собомъ 26 коня.**

Свакидашнѣ недуѣ даваћеду дала известій. У Београду, 8. Септембра 1857.

Луй Дюфо, секретаръ дружества.

ГЛАСНИЦА

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ У БЕОГРАДУ

налазе се кодъ І. К. Сопрона у Земуну на продаjу. Ко те књиге купити жели, нека се на горњу књижару обрати. Цена є свакой поєдиной части **30** кр. ср. Ко **све части** наєдаиштъ куни, онъ ће ій за **2** фр. **20** кр. ср. добити.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 21. ТРИЕСЕЧНА ЦЕНА 6 Г. Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У НЕЧЕ. 1857.

II невеста и супруга.

(Продужење.)

У собн пензіонираног црквењака нашли с нколико речій своіой любезной; Барконъ се обрече додити іой ій. Заставе мало Албрехтъ на пенцеру, ніе могу никако да се склони, да кукавно ово девойче остави у рукама нѣког крвопица, кои ће и само се зна друго што изузети, само да своју волю и намеру изврши. У писмици овой свегуз іой да бежи. Постане ли ова само жѣгова супруга, то онъ сваій путъ може парницу повести са тутором.

„Вы мене небы нашѣ милн были, па бишъ да нната и нигди никогъ на свету неуз'мните!“ съ тимъ е завршіо писмицу.

У томъ доће некій питовъ предъ кућу. Дворишпца скочи и отвори вратоца. Изъ питова нанће господинъ Фуиказ, овай што е ранѣенъ у Шпан. У лицу е было као да е изъ землѣ ископанъ, осланао се на дворишпцу, кои га полако и смотрено одведе узъ басамаке.

„Познаете л' тога?“ запита Албрехтъ, у комъ се крв наново узнути, ако и есте любависпарникъ нѣговъ тако напледно, у каквоіъ се мало девойче нена у што загледнти.

„То е некій странацъ, кои е іошъ пре четвнесет дана гроом по'олio,“ прогунѣора Барконъ. „Дошао е у вече, а сутра опетъ рано е отишао.“

„Нешто што познате о њему?“

„Незнамъ!“ одговори црквењакъ.

Албрехту се сатъ и само покаже, што е ово Функаз у Шпан у едпаъ на нестало было. Побожный овай человѣкъ долазіо е у Авхенъ, где е одъ гроа добро приметбе о албрехтовой првой женитби са Катарипомъ и по свой прилици и упутство, да овасноста у любови надметача себи съ врата скине. Како е пакъ ова вражка артія у кньижицу могла доспети? Ако кѣи шумарова, кое рукописъ онъ е добро позна, завста буде іошъ у живоіу? Одда ништа друго неможе се мислити, него да е ова съ гроомъ у договору. Али, питао е онъ дазѣ самога себе, одкуд бы надница онай тутор могао іошъ напредъ знати да ћу се я кадгодъ са Амаліомъ познати?

„Господине Барконе,“ започе онъ уздишуүи изъ сво дубоки мислій као изъ сна трешуши се, „добаръ поклонъ добићете ако одма садъ овогъ минута то писмице буде у ваша шнпмъ рукама, ако ва гроа узнаните, и све штогодъ се догоди лепте ви. Побарите се о томе, да изађа господична неодле, а да се сазиоиъ найпре непоразговори. Несмеђите съ ума да сам я богатъ, вредо богатъ!“

Баша предъ онимъ дугайіу свою кесу, па одъ'ити натрагъ у варошъ.

„Страшћу господина барона нала се потопати!“ понасли Барконъ, док и потежку кесу, осмехћи се, на руца премеравао. „Залюбћан су милостиви, садъ се ради о овомъ да се любезнице за рукомъ доведу. Она тврдица гроъ матораъ ће садъ док оде, моје га они неће више никадъ видити. А ко ми може у томъ заверити, што я себи нове мустерије тражимъ? Господине барове вы сте издашнпъ и богатъ човекъ, то дакле вала нас добро послужити.“

Барконъ оде узъ басамаке горе, да писмицу дода Амалін.

Албрехтъ е дотле отишао у обпталиште. Задуван као да е ћаву нужно, уће у собу. Дапне мало душомъ, па онда повне слугу. Мирко (Фрицъ) было е човекъ може бити одъ четрсесет година, рођенъ е на баронови добрима, и служіо е своіа господина верно и поштено. Барокъ се на њега у свачем ослапао, и поверавао му се, па до онога трепутка пів нпао шта на њега потужити се, нити дато му повереиъ одузети.

„Єсте ли вы болестни, драгій господине?“ запита онъ саусћено и забринуто.

„Зашто?“

„Нешто сте пребледили, очи вамъ се замутиле — мора быти да се догодило што, што нів обично.“

„Може быти!“ рече Албрехтъ. „Седи тако на ту сто-

лицу, па да ми одговоришъ на свашта што те я упитамъ. Све праву и чисту истину да ми кажешъ, и да се небоишъ да ћешъ ме озлоедити съ тимъ, што ћешъ ми истину у очи рећи. Ако изъ кога было узрока и найманѣ што одъ мене затаишъ, имаћу на тебе злу волю."

Слуга се учини и невештъ томе што е баронъ тако узкипіо. Посади се на столицу, на кою му е прстомъ показано.

„Мирко," започне Албрехтъ, „сети се оногъ негдашнѣгъ времена, кадъ си ты мой гласоноша быо до куће шумарове у Хаерсвилу —"

„Кадъ сте ме съ писмама и порукама кукавной Катарини слали?" запыта Мирко нешто уитрено. Па онда потишимъ речма придода: „онога времена я се іошъ тако добро опоминѣмъ, каогодъ да то ніе пре него юче было. Кукавна Катарина!" уздане онъ. „Немогу е никадъ прежалити!" прогунђори крозъ зубе.

„Па ко е кривъ нѣной несрећи?" запыта Албрехтъ. „Ко е наврати, да о момъ владаню криво мисли? Ко іой усели у главу да о мени сумня? Ко отцу моме уврти у мозакъ коекакве будаласте мисли, те самь морао одъ нѣга крити мое тайно венчанѣ, ако нисамь радъ быо да нѣговъ гнѣвъ и нѣгово проклетство на себе навучемъ?"

„Нико другій, до Просперъ!" промрмля Мирко. Она црна калуђерштина самъ е кривъ у целой той несрећи. Кадъ сте вы по заповести вашегъ господина отца одпутовали у Бечъ, где сте се готово по године задржали, я самь онда калуђера оногъ често виђао у усамлѣной куће шумаровой. Подъ тимъ изговоромъ кобеяги да Катарину ублажуе и теши, бывао е съ ньоме на само — я самь преслушнуо еданпутъ иза ладника. Чуемъ ню где башъ гласно плаче и крозъ плачъ говори: „„я самь нѣгова жена, я немогу веровати, да е онъ мене оставіо!"" И само се дае мислити, шта е онъ ньой морао пре тій речій говорити."

„То си ты мени већъ причао, Мирко! Садъ приповеди ми све поредомъ како е утекла — то самь радъ данасъ іоштъ еданпутъ саслушати, морамъ саслушати, па да после самь у себи разсуђенѣ имати могу."

„Заповедили сте ми да имамъ позоръ на Катарину докъ сте вы у путу и у послу. По заповести той владао самь се я точно, и у шумаровой куће свакій данъ у послу самь се нашао. Драгій господине, Катарина како види мене све іой е жаліе бывало, све е блеђа долазила, одъ оне нѣне пређашнѣ веселости ніе ни трага было, него ћутећи и дрмећи вукла се текъ овамо-онамо. Прикучимъ се еданпутъ я ньой и тео самь е поублажити поздравомъ одъ васъ ако и нисамь никаквогъ добіо."

„Дакле одъ сви мои писама ни едно ніе дошло у твое руке?"

„Ни цигло, господине бароне."

„Казуй далѣ!"

„Прикучимъ се дакле Катарини башъ кадъ е она замишлѣно седила подъ ладникомъ, где сте вы съ ньоме често разговоре водили. Кадъ угледа мене, трже се као да іой у еданъ ма' нешто бы — па онда зацени се одъ плача. Съ тугомъ на срцу изкажемъ іой одъ мене измишлѣный поздравъ. „„Могу ли я то веровати?"" запыта она а сузе іой лію низъ образе. Веруйте ми млада господична Катарина! реко я, еръ онда нисамь іошъ знао да е она већъ ваша госпоя. „„Лажешъ! лажешъ!"" упаде ми она у речь као да ніе у свой памети. „„А ако и говоришъ истину, съ тимъ онъ мене само залуђуе, да я ћутимъ и нѣга явно необтужимъ! Но тога нема се бояти,"" придода осмеуюћи се, кои е смей крвь у мени смрзавао. „„Свештеникъ е одавно умръо, кои насъ е тайно венчао -- али не, кадъ бы башъ и сведочанства имала, опетъ я небы противу нѣга устала. Може онъ слободно венчати се са своіомъ богатомъ господичномъ, кою му е отацъ изабрао, я нећу іошъ дуго живити!"" — Оде изподъ ладника, а я се нисамь смео усудити да іой іошъ што рекнемъ. Лето прође, дође есень а насъ іошъ небы. Служительи по двору причаше обистомъ, да ћете се вы у Бечу оженити. На то одемъ я опетъ у еданъ данъ шумаровой куће. Кадъ се прикучимъ башти, видимъ Катарину. Ахъ, господине бароне, уплашіо самь се кадъ самь е видіо, ни наликъ ніе была на ону Катарину. У лицу е была бледа и мршава, погле'ди велики' нѣны очію —"

„Остави се тогъ описиваня!" прекине му речь Албрехтъ. „Преповеди како е побегла — путовала у Бечъ!"

Мирко е извадіо быо свою мараму и брисао себи сузе.

„Чимъ ме е угледала Катарина," продужи онъ нешто дирнутъ далѣ, „а она зграби мене за руку и одведе ме подъ ладникъ. Затимъ догодило се оно што самь вамъ одпре више пута приповедао. „„Ако ты нећешъ самномъ у Бечъ ићи, я одо сама!"" говорила е у невольи. Молбама нѣнимъ нисамь могао далѣ противити се, кадъ паде па колена моя грлити стаде. Она е госпоя твога господина, помислимъ у себи, па ако е нѣму одведешъ, учинићешъ свою дужность; морашъ се о ньой бринути и чувати е па зато несмешъ е пустити да оде сама. Тврдо дакле уговоримо да сутра пођемо, еръ я мого' разумети да Катарини ніе до далѣгъ одлаганя. И самъ случай некій буде ми у том' на руци, еръ кадъ се у дворъ вратимъ, кажу ми, да я сутра имамъ ићи у Бечъ моме господину, кои ће оданде да пропутуе по Таліянской. У сунчевъ рођай я самь быо спремлѣнъ кодъ куће шумарове. Катарина е већъ чекала ме, носећи некій малый завезакъ. Она е потайно изъ куће изкрала се, и, као што ми е казивала, отцу писмо оставила, у коме му явля кудъ е отишла. Око подне изиђемо на великій друмъ. Погодимъ една кола и тако смо путовали до ноћи. Катарина ніе имала никако мира; пре нег' што се разсвануло кренули смо се већъ на путъ. Ахъ, господине бароне, како се кукавно око створенѣ напатило! Нитъ е што ела ни пила, него некомъ страшномъ тугомъ мучена, непрестано е само навальивала, да се што брже путуе. Кажемъ іой да се еданъ данъ одморимо, еръ самь познао да е башъ об'истомъ болестна — бадава, претила е да ће сама ићи ако е я нећу пратити. Было намъ е іошъ еданъ данъ путованя до Беча, а она се тако поболе да самь морао съ ньоме сврати се у еданъ манастиръ, кога побожне калуђерице, као што ми казиваше, само око болестника устаю и негую ій. Нико незапыта одакле е Катарина и шта е она — видише нѣне муке и примише се нѣ као да су е родиле. Я заостанемъ у едной крчми, коя е онде близу бы-

ја. Кадъ сињ ѣ сутра данъ тео обѣћи, казаше ми да ѣ ону ноћь мртво дете мужко родила. Нисамъ тео ни њи њой него се вратимъ у кћчу, за кою сињ казао єдной калуђерици. Онай данъ напишемъ вама прво писмо. Истогъ онога дана дође ми гласъ изъ манастира да што брже идемъ онамо Катарини, єръ ѣ њой врло тежко. Кадъ сињ у ђедно њену ушао, вођенъ ѣ, она се готово съ душомъ бори. Наша ми ніе могла казати, до само: „„я му пратимъ, некъ ме се сети, была сињ му верна до гроба!“ Довъ су две калуђерице читале молитве она издане. Сутра данъ и она и дете у єдномъ сандуку лежали су. Я сињ навалявно да не ите са сарањивањемъ, єръ мужъ покойнице морање дођи; чекали су три дана, и вы, господине баронe, недођосте, зато су мртваци морали сарапити ій. Съ тугомъ отписнемъ се сињ у Бечъ. Знате, онда сињ башъ дошао, кадъ сте мое писмо читали. — Вы сте съ пута были дошли, на коме сте осињ дана далеко одъ Беча были. На два дана после тога были сте већъ на гробу ваше суруге, где сте се заклели, да се страшно осветите ономъ зломишленомъ овадачу. На онда, да бы вамъ се мило разгледало, отишли сте путовати по Талијанской. На годину дана после вратимо се и вашегъ отца укопамо.“

Мирко ућути. Чинило се да га ѣ приповеданѣ ово одвећъ у срце дирнуло. На данъ су му се видиле сузе съ очію и обриза убрисаше. Албрехтъ успламрено загледао се бію преда-се.

„Мирко,“ проговори онъ у єданпутъ, „я сињ велику єдну погрешку учинію, што одъ настоятелке манастира умрло писмо писамъ узео. Ѣ л' истина, ты на све твое казиванѣ можешъ се и заклети?“

„Одъ свеъ срца, господине!“ одговори слуга. „Но то неће быти ни нужно, кадъ добіете писмено изъ манастира званично потврђено, кое вамъ се неможе одрећи. Господине баронe, та кукавна Катарина тако тј'о и мирно лежи у своме гробу, да вы слободно можете држати да сте удовацъ, и да, безъ и найманѣъ презања, можете се у име Божіе женити. Одбаците одъ себе све туге, па проведе'те се и проживите овога света.“

„Мирко,“ проговори Албрехтъ, „у Шпаи су мени показали єдинъ листъ, кои ѣ Катариномъ рукомъ написанъ, а година 1840. на њему стои.“

„Ко ванъ га ѣ то показао?“ запита слуга напрасно.

„Господинъ Функалъ, онай високій суный човекъ. То бы ми морало осведочити, да моя жена іошъ ѣ жива.“

„То неможе быти, господине баронe!“ повиче Мирко жестоко. „На ту руку и бы морао быти лажа. Ахъ, да сињ кукавну Катарину съ моимъ животомъ могао избавити, да сињ ѣ могао крепку и здраву къ вама у Бечъ одвести! Онай ѣ човекъ парализа.“

„Ево листа тога, кога си іой ты и однео — на другой страни стои одговоръ.“

Албрехтъ донесе онай листъ изъ амалијне књижице. Мирко га зачуђено промотри.

„Ово ѣ сваконо вашомъ рукомъ написано, господине баронe, а ово опетъ катаринином; али висъ я опоминѣъ на Проспера — ту има ђаволскій некій умишлай, тимъ ѣ великій угурсузлукъ на ду —“

„Кога мы морамо одкрити и наћи! Спрема се, іошъ данасъ да пођемъ у манастиръ, да ми донесешъ одонудъ писмено. У Бечу ћемъ писмо мое застати, кое ћете упутити где ћемъ ве наћи.“

На два сата после тога Мирко оде изъ обитаништа, да поштомъ отисне се на путъ у Бечъ. Албрехтъ се было утишао, знао ѣ да му ѣ слуга верань, кои ѣ съ њиме свуда одіо, и ніе могао ни найманѣ што посумнати, да бы се слуга истый у какву превару упустіо. Какавъ поводъ као могао бы онъ имати, да иде противу свога господина, кои му ѣ готово пријатель а не господинъ? Миркову верность и поштенѣ онъ ѣ доста и доста ради искушао; Мирко ѣ шта више пробитачну женитбу, са имућномъ удовицомъ некомъ, одбацио само да може кодъ свога господина остати. А и о амалијиной любави ніе му се дало двоумити; она му ѣ у великомъ писму єдномъ одкрила све своѣ потайне невоље и съ тимъ навратила га те ѣ онакій разговоръ имао съ гроомъ. Предполаемо іошъ онде, да ѣ онъ ово, што му ѣ одкрила Амалія у писму, срочіо са онимъ што онъ зна, па да ѣ на његову радость проналазо, да ѣ отацъ амалијинъ съ његовимъ любавно живіо. Одовудъ се дознае зашто ѣ онъ устно онако на гроа Функала, као и то, одкудъ онъ зна за неке ствари, кое му ніе одкрила ни казати умела Амалія. Онъ се тога држао, да ѣ гроъ све употребіо, само да амалијину волю и желю потре, а да ѣ онъ такогъ чега латіо се, ніе му ни мало у чудо было, кадъ се сети само оне његове найкадшнѣ за туђимъ имањемъ нужнѣ. Осимъ тога туторъ мора быти да нема никакве неусловне тестаменталне власти надъ своіомъ пупиломъ кадъ ѣ наморана некимъ подозреванама, а не своіомъ важношћу, коіомъ се хвалію.

Одма по одлазку слугиномъ доће Бархонъ; онъ донесе ово неколико речіи написаны од Амалије:

„Бићу на вечерњу у цркви — ићите се и вы тамо.“

И пре нег' што ѣ време было, натрено любећій Албрехтъ ванао се на месту. Црква колика ѣ велика, пуна ѣ была свои' верны, кои таво название мале светиње, на прекаконицу принешене скупоцености чудеси се гледали су. И време и место за потайный разговоръ были су сасвимъ као што треба. Са срећемъ узнемирено куцаюћимъ прегледао ѣ онъ єдну по єдну гомилу молећи' се, ишао ѣ одъ олтара до олтара, одъ ступца до ступца — Амалію ніе могао нигди да види. По високимъ тременима почео се већъ было сутонъ ватати, а онъ онда усмотри неку у црно обучену женску предъ усамљенимъ олтаромъ; она се осврне натрагъ — то ѣ была Амалія. Уздрктанъ клекне и онъ поредъ ње на басамакъ одъ камена.

„Амалія!“ шапне онъ.

„Чувай се, драгій мой, ево и гроа где се Богу моли. Имамо само два минута іошъ —“

„Амалія, отрес'те се вы одъ овогъ човека, ајд'те заминомъ као моя супруга, инанѣ нама нетреба — я сињ имућанъ и самъ свой.“

„Самъ свой?“ запита она, а њени тужни погледи суретну се съ његовима, погледи, кои су издавали, да она назави се у страшномъ двоумлю.

„Заръ вы мени неверуете?“ запита онъ ню опетъ

дрхћући. „Амалија, живот ноћи или смрт стоје за данас на што се ви склоните!“ Верујте ви моћној топлој, усрдној љубави! Препалите ваше имање — али немојте ме пустити да сам вратим се одавде!“

Са погледима пуни су ги молили гледао је у њу — у њој су очи пуне биле суза, а умилни глас дрктао је док му је ово одговорила:

„Албрехте, немогу ја садъ съ вама ићи!“

„О, ви мене нелюбите! Ја сам рађ васъ, само васъ имати. На смрт ме шиљите, ако пођем а незнам за чему сам!“

„Ја васъ любимъ, Албрехте; но пожалите ме!“ ћутала је она потом. „Ахъ, морам вамъ дакле поверити, неможели се другчије! Зарь наште ништа вы ићи дознали? Ја сам држала да ће се гроф съ тимъ мало узтукнути, што сам вина моје тайне поверила и замолила насъ да ме браните — али съ тимъ сам сасвимъ наопако учинила? — ја сам се садъ дотле уверила, да она страћовита людескара ми мене сасвимъ у своћој власти. Онъ може и мене и вина главе доћи.“

„Амалија, потреба мы да се плашимо празны претьћи съ њима и мени и вама казују за нешто чега нема да овоме свету. Шта може онъ съ моћомъ супругомъ чинити? Шта може одъ васъ друго осимъ вашегъ имања одузети?“

„Дошао му је синовацъ, овај Фуникъ што сте га вы раније —.“

„Знам ја. Онъ се врти око васъ, а вы, Амалија, чини ми се неодбијате —“

„Ја сам у Шпаи омилила се ко је онъ, па зато писмъ могла бићъ упреко одбити га, ако ми и сте мрћи было одъ ћавола.“

„Амалија, дай да мы нашъ разговоръ пречистимо!“ навали Албрехтъ молити је. „Ајдете вы самномъ, да се мы ићи вечерасъ одавде на путъ пренемо, па докъ насъ гроф стигне, дотле сте вы моя топло љубећа супруга! Закаћићемъ ћимъ се ето онде предъ онимъ што је разпеть, кодъ кога ногу мы садъ клечимо!“

„Албрехте, да се нећете вы кати кадгодъ што се тако кунете?“ запита га видљивимъ покретанћемъ.

„Никадъ, Амалија, никадъ!“ проговори онъ у бунцању. „Е добро, мы ћемо одпутовати али не једнимъ путемъ. Кажите садъ куда я да идемъ.“

Барономъ ићи каже за гостіоницу неку у Минхену.

„Ја ћу вечерасъ поћи, а вы сутра ајдте за-мномъ!“ рече она бићъ утрпло.

„Узмите ову моју књижицу, у њој су банкоте — на свакій случай нек' ић имате.“

„Морамъ је узети, ако нећу съ тимъ какву сумњу подићи! Дакле да се разстанемо — немојте пре одъ сутра уютру да се отиснете на путъ!“

„У здравлю да се видимо!“

Сладко је полюби у њену дрктаюћу руку. После неколико минута отиде она изъ цркве са трофомъ, кои се дотле Богу молио. Албрехтъ кадъ је на чистину напао, види где оде витовъ. Гроф је самъ собомъ кои терао. Албрехтове радости нигди у свету. Најпре у ред доведе своје новчане послове кодъ некогъ банкера, па онда напише писмо у Бечъ, коимъ Мирку заповеди да са добивеними писменомъ иде у Хаерсвалъ. Било је већъ сасвимъ свршло се кадъ се онъ за путъ спремио. У некомъ свињаку седіо је у своћој собн. На то закуца неко на врати, Барономъ уђе.

„Господине бароне!“ проговори она пргдна люда.

„Шта ми носите?“

„Гласъ, да је господична Амалія садъ бићъ на поштанска кола одпутовала. Нити гроф ни ићговъ бледый синовацъ што о томъ знаду. Него само моћомъ моћу могла се потайно на путъ кренути. Лепа господична кадъ је села у кола пришапне мени: отидите господину барону Беку, па кажите му да сте ме последный путъ у Ахенеу послужала. Ја сам се пожурио, господине, да ту заповесть извршимъ.“

Албрехтъ ну да неколико банкота, напомене му да ћути и никоме ништа неказује, и обећа му добаръ поклонъ кога ће му послати на данъ свога венчања. Барономъ се свиња на свету закуне, да ће ћутати, па онда оде. У прозорћ сутра дань одпутује барономъ на особитимъ поштанскимъ колима. На једанъ сатъ може бити после ићговогъ одлазка, дође полицайный комисаръ и пытао је за ићга. Ништа другог нису умели казати му, до само камћо кроз кою је гостъ изъ вароши отишао.

(Продужће се.)

Две черте изъ Вешингтонового живота.

II.

Једногъ дана ићаше улицомъ по Филаделфіи некій човекъ, кои је и по самой спољашности изгледао, да је отићао у варошки лице. Наједанпутъ ступи къ њему једанъ младићъ, бледъ, пунъ туге и жалости, и замоли га, да бы му што уделіо. Овај га добро погледа и види, да младићъ тай никако просјакъ быти неможе, но нора да га је судба несрећнимъ учинила.

„Вы ни никако незгледате, да сте просјакъ. Шта васъ је наћонило, да по улицами помоћь тражите? Будите искрени спрамъ мене и кажите ми истину, или само истину, еръ одъ тога ће тек помоћь зависити!“ — Тако говораше по улици шетаюћи се господинъ.

„Ја ћу вамъ целу истину казати,“ рекне младићъ съ тужнимъ уздисаћемъ, „а донета шесмъ просјакъ одъ заната, али несрећа, коя је нога отца напала, и бедно станѣ, у комъ се моя мати налази, наћонило ме је, да съ тужнимъ срдцемъ и салозомъ просјачимъ.“

„Ко је вашъ отацъ?“ упыта непознатый господинъ. Младићъ му садъ стане приповедати, како је ићговъ отацъ отићеный у вароши трговацъ због немогъ пријатеља банкротирао и после неколико месећій одъ тежке муке умро.

Мати пакъ његова и младјй братъ назаде се у најнеćой сиротињи. Њега као одрастлогъ узео е у кућу єдинъ одъ пріятеля умрлогъ отца, а мати радила е туђе, те е тако себе и младјегъ брата издржавала; но прошле ноћи напрасно е нападне тежка болесть, коя іой и животу грози. Сиромашный и тужный младићъ нити нована нити другогъ средства има, да кукавной матери помогне. „Ахъ Боже," завлачи онъ говоръ, „та ни толико одважности немамъ, да наше старе пріятеле посетимъ и одъ њи помоћи тражимъ. Но што бы то и чинио, кадъ су богати пріятели тврди, а сиромашни немаю друго што, осимъ доброгъ срдца, а мени то није одъ помоћи. Зато —

Непознатый господинъ пресече му реч, да бы се само нагледао младића, кои свету истину говори.

„Продужите садъ даљ," рекне му онъ тихимъ гласомъ.

„Зато," продужи онъ даљ, „намеслимъ васъ ако непознатогъ молити, да бы се смиловали на моју бедну матерь!"

„Седни ваша мати далеко одавде?" упыта страный младића.

У последньой кући у овой улици, съ леве стране на трећемъ поду," одговори младићъ плачевнимъ гласомъ.

„На заръ іошть нисте лекара позвали?" Ево вамъ неколико долара, па отрчите одма по њега!"

Младићъ уме новце и ороси му руку сузама. Много није могао говорити, но текъ е ове речи изустіо: „Некъ васъ Богъ благослови!" и одма по лекара одлети.

Непознатый гледао е неко време за младићемъ, после се упути управо кући бедне удовице. Кадъ узъ степене на трећій подъ дође и на врата куцне, отвори ій наседанпутъ красно детенце тужногъ и жалостногъ изгледа. У соби е стояо єдинъ старый астаръ, две столице и єдинъ поготову излупавый орманъ, а на астаху женскій рилъ. Поредъ све сиротиње соба е врло чисто изгледала. У сиротиньскомъ кревету лежала е болестница у якой грозници.

Онъ се приближи кревету и упыта болестну за њено стање. Она држећи га за лекара изкаже му све, што му е знати требало; найпосле рече, да бы за њу найнеће утеха была, кадъ бы часъ пре умрла, еръ бы е сирть одъ сваке бриге и тугѣ избавила — или кадъ би синове помислила, како ій бедно оставља, онда се и саме смрти грози.

Мнимый лекаръ утеши е колико е годъ више могао, рекне іой, да се њему свесимъ повери и да му сву несрећу испрповеда. Кадъ е све съ найнећомъ пазльивости прослушао, заиште мало папира — но сиротиня ни то није имала. Случайно спази на кревету зборникъ, узме га, оцени крайный чистъ листъ и неколико речи напише. Затимъ се поздрави съ болномъ и оде.

Мало затимъ дође и старіи синъ.

„Мила мати!" викне онъ радостно, „Милость Божія неоставља васъ! Некій добродушанъ страващъ дао ми е петъ долара; будите само стрпељиви, садъ ће лекаръ доћи."

Мати загрли мило чедо своє и рекне му: „Заръ си ты лекара позвао? Но то е за чудо; та онъ е већъ овде био!"

„Није могуће!" рекне синъ зачуђено.

„Био е, синко, па іошть како ме е изъ свеге срдца тешио. Ево рецепта његовогъ на асталу." Младићъ узме съ астала артію, и кадъ прочита дрхћућимъ гласомъ рекне:

„Мати, ово није рецептъ! Слушайте!" и онъ іой прочита недульницу, коіомъ ће моћи знатну суму ма одъ кога авера подићи.

Мати се одъ радости нало издигне и рекне сину: „подписсмн прочитай, сине, подписсъ!"

„Џорџе Вешингтонъ! Президентъ Конгреса!"

Чимъ е чула мати име Вешингтоново, одма е одъ пребелике радости спустила главу и тако побледила, да су синови мислили, да ће изданути. Но срећомъ дође и лекарь, коіъ болну одма поврати. И синъ лекарь, кадъ е недульницу вешингтонову прочитао, био е савъ узбућенъ.

Выспревый и редкій овай нужъ долазіо е чеће овой бедной удовици и њену е децу тако упутіо, да су доцніе своју матерь врло лепо издржавати могли.

Кадъ се ово доброчинство у Филаделфіи прочуло, са свіо страна орію се гласъ: „Нека милостивый Богъ благослови избавителя отечества и бедны грађана! Нека Богъ благослови Вешингтона!"

Теріакъ и Митридатъ.

(Противотровн.)

Ако игди, то се постепена образованость у свагдашнемъ леченю уверва. Филозовска мудрость одъ столѣтія онако исто као и њена блудна калазила е нередко у лекарству свое средоточіе. Као што свакій векъ збогъ поседнихъ знаменитихъ людій у исторіи славанъ остае, тако исто и лекарство збогъ поседнихъ лекова важности добіа. Овде спадаю несумњено Теріакъ и Митридатъ, два чудновата средства, коя су умове послѣдователя Ескулапа преко 2000 година занимала.

Као што е човекъ одъ искони наклоњенъ увекъ знамениту ствар чудноватомъ изобретателю приписивати, тако е исто и съ Митридатомъ. По єдногласномъ казиванію стары народа добіо е за метый овай лекъ име одъ Митридата поонатогъ краља Понта, коіи е више пута римлянима рать објављивао и съ њима до 64 год. пре Христа воевао. Пређа е онъ єданъ одъ найсилнія людій био, опетъ се онъ єдногъ сасо-невидимогъ непріятеля плашіо, т. е. отрова. Но онъ е у томе нако доволько узроки, еръ као моћный победитель, коіи е скоро сву нижу Азію покоріо, коя е двапаесть єзика знао, коіи се безъ толмача съ подчињенимъ народима разговарао, могао е доиста мислити, да га само овимъ средствомъ умрети могу. Кадъ е найпосле одъ Помпеја сападјанъ био, да не бы у робство пао, отруј све жеже своје, децу и себе самогъ. Сви околу, и њему ништа отровъ неучини. У овой очаителной околности изложи неномъ Галусу, да га убіе. Сво његово добро падне у руке

Помпею, између прочегъ нађе се и єданъ екземпларъ нѣгове лекаріє. По налогу Помпея преведе се истый съ грчкогъ на латински, и ово є Помпей више почитовао, него саму побѣду надъ Митридатомъ добивену. Као найзнаменитіи трофей донесу га Римляни у Римъ, гди га є наскоро некій римскій поета Дамократъ спевао.

Изъ Рима се распростре свуда гласъ о знаменитомъ томъ овомъ леку, кои се тада као мати свію лекарія узимао. Нѣга су употреблявали и противъ отрова и у другимъ болестима. До времена Андромаха дворскогъ лекара кодъ познатогъ цара Нерона — дакле сто година — непрестано є чудноватый лекъ овай у найвећой важности было. Крвожедный овай римскій царъ, подобно Митридату, имао є узрока страшити се невидимогъ овогъ непріятеля. Онъ наложи дакле, да се ово средство іоштъ већма усавршенствує. Андромахъ дода томе леку и месо одъ отровне зміє, као найпречій лекъ за уєдъ отровны животиня. Поправлѣно ово средство назову Теріакъ. Змія, одъ кое су месо употреблявали, звала се Тирусъ, неки є називаю Vipera или Echidna.

Изъ свега овогъ видимо, да су стари народи овай начинъ леченя имали: равно подобнимъ лечити валя, отровъ зміяма отровнимъ и т. д. И самъ отацъ лекарства Хипократъ држао се тогъ правца, почемъ є учіо, да противно противнимъ лечити треба, тако н. пр. жучне болести горкимъ средствама лечити валя. У новіє време почео є овимъ начиномъ лечити Ханеманъ, основатель Хомеопатіє: онъ є препоручивао да се онакви лекови употребляваю, кои исту болесть проузрокую, тако н. пр. лековита за грозницу хина саму грозницу проузрокує; да бы о овомъ сигуранъ было, давао є здравимъ людима хину, кои су после грозницу добили. И ако су ову науку данасъ млоги одбацили, опетъ остає истина, да се равно подобнимъ лечи. Кодъ монастира Бобіо близу Милана хиландама шкорпія на овай начинъ ватаю: одъ шкорпіє зейтиномъ съ обичнимъ смешанимъ прелію живу шкорпію коя одма пркне; ово є ово исто, као што є и Андромахъ противъ отровна отровне зміє употреблявао. Непостои ли и данасъ у народу, кадъ кога пчела уєде, да се иста прегнѣчена на рану завіє? Оваковы примери могли бы стотинама навести.

Различно су Теріакъ правили. Арапскій лекаръ Авицена (умро 1036 год. после Хр.) правіо є одъ 66 различны матерія; другій арапскій лекаръ Галенъ (121 после Хр. у малой Азіи рођенъ, употреблявао є 59 матерія. Андромахъ употреблявао є 19 матерія, као: месо одъ отровне зміє, морскій лукъ, адакаронъ, црный биберъ, опіумъ, циметъ, ружу, смирне, шафранъ, рабарберъ, ђумбиръ, белый биберъ, коренъ одъ горчице (траве), копаръ (трава), боброву водицу, више родова смоле, терпентинъ и мерцани у пра сатрвени.

Найбольій Теріакъ добивао се изъ Млѣтака, овай су на явномъ месту у присутству сената правили.

Чертице

изъ приватногъ живота єдногъ источно-индискогъ краля.

Не само кроячке калфе, него и бербери доста су у свету чувени, єръ данасъ є тежко човека наћи, кои незна добро шишати; па кадъ таквы искусны бербера и мы имамо, да каквы мораю енгзески быти, кои одъ толико векова цео светъ шишаю, и кои су се у свою вештину тако поуздали, да су пре две године и Кронштатъ шишати намислили; но поузданѣ ово морало ій є на жалость преварити, єръ є гранитъ кронштатскій тврђій одъ главе човечіє; — съ тога се бріячице и морале закратко иступити.

Мы ћемо дакле говорити о єдномъ берберину, кои є сада у Лондону на омнибусу кондуктеръ, а некада є кодъ краля Нусира *) у источной Индіи првый министеръ было. Како є онъ у дворъ кралѣвъ првый путъ уведенъ, ево како самъ приповеда: Никадъ се къ источномъ кралю недолази съ празнимъ шакама, но свакадъ мора буди-какавъ поклонъ у рукама имати; то є у Индіи обичай, кои ми се потоме допада, што и краль онога, кои му є поклонъ донео, богато обдари. Я самъ стоно предъ дворомъ кралѣвскимъ у престолномъ граду Лукнову, држећи у рукама неколико комада златногъ новца — у вредности 60 талира, и умал' ми непрепуче глава одъ яке жеге. После дугогъ чеканя изиђе изъ двора краль, обученъ као правый енглескій кицошъ; имађаше црнъ капутъ, шарискій шеширъ, црну мараму и уздигнуту огрлицу; возраста є среднѣгъ а стаса гибкогъ. Съ околиномъ разговарао се енглески, и кадъ є къ мени приступіо, пріятно се насмеє и новце у моимъ шакама додирне, али ій неузме.

„Вы сте се дакле решили, да кодъ мене у служби останете?“ упыта ме онъ.

„Єсамъ, Ваше Величество!“

„Мы ћемо добри пріятельи быти. Я Енглезе радо имамъ.“ Затимъ се далѣ упути, а я се нѣговой свити придружимъ.

„Метните ваше новце брзо у џепъ,“ рекне ми єданъ Енглезъ, кои є кодъ краля служитель было, „єръ ће вамъ кои одъ урођеника изъ шака отргнути; почемъ исти новци по логики Индіянаца непринадлеже више вама.“

Я га одма послушамъ, єръ су ми новци пречи были, него сви Индіянци. Прво самъ се у двору упознао съ некимъ Енглезомъ, кои є кралю енглескій єзикъ предавао. Краль є желіо да течно енглески говори, збогъ тога є учителю наложіо, да му свакій данъ по єданъ сатъ предає. Но кадъ време предаваня дође, сманьи те тай сатъ на десетъ минута.

„Доста съ єзикомъ,“ викне краль после десетъ минута предаваня, „то ми є врло сувопарно. Оди овамо, майсторе, да попіємо по єдну.“ И тако смо увекъ остало вре-

*) После смрти кралѣве дође онъ у Енглеску и овде сво имамѣ проигра, и кадъ є до крайности дошао, ступи у Лондону на омнибусу као кондуктеръ.

ме за предаванѣ опредѣлено у пиѣу провели. Но учитель є опетъ годишнѣ добіяо 1500 фунтій штерлинга (15,000 фор. ср.)

Да бы наши читательи изближе познали чувеногъ овогъ берберина и првогъ министра, мы ћемо укратко исторію нѣгову описати. Онъ є у Лондону у єдной берберници шегртъ быо, па кадъ му се ніе свидило калфе служити и дворити, остави берберницу и као матрозъ на єдной лађи дође у Калкуту. Овде наново почне бріяти, шишати и косу коврчити. Съ временомъ прибави приличанъ капиталъ, и да не бы при єдномъ занату остао, купи лађу, напуни є разномъ робомъ и одплови узъ Гангесъ. Тумараюћи трговиномъ по своимъ предѣлу дође найпосле у Лукновъ. У престолной овой вароши бяше ђенералный Гувернеръ првый кицошъ, кои є са своіомъ коврчастомъ косомъ свима за узоръ моде и цивилизаціе служіо. Берберинъ упозна се одма съ єднимъ одъ служителя дворски, коме є непрестано у глави было, да му є само коса лепо коврчаста, како бы се съ ђенералнимъ гувернеромъ утркивати могао. Нашъ берберинъ єдва то дочека и помисли у себи: „овде ће быти ћара.“ И тако изъ Лондона одбегшій шегртъ нафризира служителя дворскогъ тако, да га є не само светина съ любопытствомъ гледала, него и самъ краль. Одъ дана на данъ допадне се и кралю тай украшай главе. Дворскій служитель, садашньій членъ парламента у Лондону, да бы се кодъ краля удворіо, дозове берберина и каже му, да бы и краль желіо коврчасту косу имати. Овай томъ вести обрадованъ наоружа се справама берберскимъ и дође кралю, кои га врло лепо прими. Нафризираный краль радовао се као млада у венчанимъ альинама; обасуо є берберина и новцемъ и чести, наложіо дворянима да га „Софрусъ — Канъ“ славный войсковођа — титулираю. Касніе постави га првимъ између петъ министра а тако исто и главнимъ келнеромъ. Свако пиће при трапази морао є онъ найпре окусити (Краль се бояо, да га рођаци неотрую). Седіо є првый до краля. Што годъ є у двору потребовало, све є онъ то набавляо и исплаћивао. Свакогъ месеца давао є рачунъ, кои є већій быо, него млоги буџети у државама европскимъ. Други дворяни говорили су кралю, да га првый министеръ вара, но краль є на то одговарао: „ништа зато, я оћу могъ Софрусъ кана да обогатимъ.“ Найпосле стадоше и по новинама индискимъ првогъ министра грдити, но овай као правый Енглезъ ніе се на то ни освртао, већъ є гледао, да што већій рачунъ начини, да одъ свію страна мита прими.

Првый министеръ паліо є и жаріо непрестано до смрти кралѣве и по енглескомъ начину сву околину шишао. Краль Нусиръ као деспотъ пао є у велику мрзость кодъ народа, кою су мрзость Енглези за свой рачунъ іоштъ већма уселявали, како бы и ову часть Индіе присвоили, као што су и све проче. Чимъ є кралъ Нусиръ издануо, одма є берберинъ и првый министеръ умакао. Незадоволяваюћи се садъ као богатъ съ Индіомъ оде у Лондонъ, где є као што смо горе казали закратко грдно иманѣ проћердао — отето проклето!

СМЕСИЦЕ.

Чудна Ружа.

Кажу мени руйну ружу,
Што на беломъ полю цвета,
Кажу да є красна дивна
Ново чудо белогъ света.

Веле ружа не мирише,
Ал' простире дивногъ чара,
Румена є као зора
Пуна слаєтій, пуна жара.

Мишля яданъ, шта є ово
Ахъ превара само клета,
На беломе гди ће полю
Таква ружа да процвета?!

Мишля яданъ, неверова'
Ал' ми срдце 'вако збори:
То заръ незнашъ! То є ружа
Што на лицу драге гори! —

м. и. с.

Змія и музика.

Єданъ очевидацъ приповеда о следуюћемъ чудноватомъ изкуству своимъ:

Говори се, да музика пріятно на зміе дѣствує, тако да се индиски обсенари и такозвани укротительи змія приликомъ обучавани будикаквимъ оруђемъ за музику служе. О томе самъ се и самъ пре некогъ времена уверіо, премда ми є свакояко непонятно.

Пре неколико дана донео самъ у єдно дружство прстенасту змію (Ringelnatter.) Пошто смо є неко време на асталу сматрали, заключимо, да є убіємо. Тога ради донесемъ єдно винско стакло готово до грла пуно спирта одъ деветдесетъ степена', те змію у ню стрпамо. Пошто се неколико пута у стаклету дизала и спуштала, остаде найпосле съ главомъ къ дну окренута мирна и недвижима, савивши тело у найлепше котуре горе къ грлу одъ стаклета. То бяше око седамъ сатій и по' у вече. Забава се продужи, разговарало се, и шалило, али су се погледи често къ зміи враћали, коя є недвижима у реченомъ положеню лежала.

Заборавивши на змію седнемъ за клавиръ и почнемъ свирати. Свирка подуже траяла, докъ наєданпутъ дружство повика: „гледайте, гледайте! змія є іоштъ жива.“ Она се съ целимъ теломъ тіо дизала и спуштала. Устанемъ, да се собомъ о томе уверимъ, мислећи, да се свима гледаоцима причинило, почемъ самъ држао да є немогуће, да змія читава два сата може у спирту живити; но змія се међу тимъ опетъ примирила была. Одемъ и опетъ на мое место и почнемъ свирати, те се змія стаде опетъ онимъ истимъ начиномъ двизати. Чимъ самъ престао свирати, престало є и

нѣно дивљење. То сам неколико пута повторивао у времену одъ по сата, и за то време увјерисао се, да е занста мушка змїо покретала, и ништо друго.

Загонетка.

Мы смо браћа једнога отца, не близанци прави,
И ако су у многоме наше близке нравн.
Отацъ намъ е на престолу, коиъ с' и престо' клања,
У нѣмъ' сила, важность, слава одъ људскога постања.
Одъ кадъ људе земля створи по нечной пресуди
Свет'ь невиде лепши' чеда, те се чуду диви.
На опетъ насъ живот никадъ тополотомъ негрее,
Нит' се радость, нити чувство на лицу нам'ъ смее;
Ал' се живот'ь съ нама чудно у човеку буди,
Мисли прену, чувства плаше, благороде с' 'куди.
Отацъ насъ е изродио, да служимо верно;
Једна браће људске мисао, други чувство смерно.
Прва с' рано изродише, још'ъ у оно време,
Финикијанъ питомости кадъ е село семе:
Изъ дремежа разумъ прену, протеднше люди,
Те у такиом људства поћи зоре свет'ь заруди.
После Кадма Грци су ий брживо неговали,
Те потомци данасъ врли земльохъ овладали.
Безъ ньи б' перна Исторія чудна басна была
И изкуству свакоиъ би се саломила крила;
Човечество морало бы боравити свнавъ,
Као чедо у колевци, коиъ несвиће данкъ.
Сви данашни дивни чуда већ' видела света,
Што Европу данасъ чине господарекъ света.
Ко што мода по времену крой одеду мења,
И вештество прерађује по своиъ вкусу преља,
Тако и ньи облачаше у разно одело,
Часъ у кору, камень, памукъ, ий' у платно бело;
Касно су ньи дали тедо одъ олова мека,
Данасъ лете као муви преко гора, река.
Некадъ су ий једни само срештењи звали,
А ньиовихъ данасъ огнйемъ и колебн с' пали;
Огань рита разпаљюю, те се люди косе,
Ал' и грану маслинову у рукави носе;
Свію зиза и врлина свеломи су вериа,
На с' у ньима и положнихъ Богу клања смерный.
Насъ каснје отацъ роди, узвишеније люди,
Радость прену, хранъ одекну, уздркташе груди.
Евреи нам'ъ нешто звала у праствро време,
Те насъ Грци разпадошше као редко семе;
У Европи задобисмо постоину кладу,
Те по сваконъ данасъ краю за насъ люди знаду.
Ништво се узъ насъ диже, страшљивость се крнв,
Ал' и тврдо кадито срдце због насъ суза лье.
Побожность се съ нама среша, къ небу духъ узлеће,
Ал' и на гиѣвъ и освету срдце се покреће;
Љубовь радо съ нама пева, а туга уздише,
Свако чувство безъ разлике нашимъ духомъ дише;
Къ нама деду безазлену съ колачића мале —
Ала доста; шта смо? речи већъ ти кажу сале.

влаховић.

Разрешеће Логогрифа у 18. числу Подунавке: Постојанство (пот, потоп, пов, вост).

Следећа Господа послала нам разрешеће истога Логогрифа: Г. Василій Пантелићевић и Г. Пароѣ В. Субботићу у Земуну; Г. Пароѣ Никола Бибићъ у Нелеснци; Г. Пароѣ Урошъ Лазаревићъ у Войки.

Господство Јудита Пузицъ у Винодни и Г. Никола Стаиковићъ у Банатскоиъ, одгонетли су подиуто математичкиий задатакъ подъ бројемъ 1 у Подунавки.

Сномињемо, да ньиде и ѳднични сокова;

Зато увјеравамо свакогъ, да моћи ни онако ѣлиније.

ОГЛАСИ.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ НАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Оваи се сокъ досели по уверенію найглавнійихъ лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ познато, и најбо противъ

кашаљ, грипе, кйпице, пропуклоть гласа, вратобољѣ и грудобољѣ.

Мнози, кои су узели тай сокъ, доказују, да немогу бити безъ њега и да само њиму имаю благодарити, што ньи е одвикли боли и што могу нарно спавити: због благотворног дѣйства оваи се сокъ найболь препоручује одо ньиой доба, кадъ и су затворена, и на њиови су надписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ. — Цѣна е једнога стаклешца 50 кр. ср.; коиъ одъ два стаклешца немогу се слати. Што се тиче и поштю дна или четвръ стаклеста, то се рачуна по 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пуршлайнеръ, апотекаръ одъ „Јелена“ у Градцу, а добити се може у Земуну у апотеки подъ „златноиъ орла“ Карла Трегинића.

(1—12)

ОБЯВА.

Трговина одъ "Јелена" у Земуну велико е стованиште разноеъ галантерискогъ еспапа; особито налази се тамо сваконъка конуда како одъ румбургерскогъ платна, тако и одъ памуки белогъ и зарбаногъ, на продаю. Кои дакле нема конуда, моћи ће ий лако набавити, и то по еѳтиной цени.

ГЛАСИЩЕ

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ У БЕОГРАДУ

налазе се одъ І. К. Сопрона у Земуну на продаю. Ко те књиге купити жели, нека се за горњю књижару обрати. Цена е сваконой поеданой части **30** кр. ср. Ко **све части** нападнуть купи, моћи ће ий за **2** фр. **20** кр. ср. добити.

Печати, издаи и одговара књиготечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 22. тромесечна цена 1 ф. 15 к. **новый течай.** излази сваке суботе у вече. 1857.

Невеста и супруга.

(Сарштавак.)

VII.

Данъ свадбе.

Нагло и безъ одмора путујући, барокъ е за толико времена стигао у Минхенъ, да е држао да е пре Амалије овде дошао. У означеной њой гостіоници даде найболѣ собе спремити, у кое ће господичица доћи. Албрехтъ е у Минхену имао свои людій, обиђе ій и поново старо познанство само да лакше подноси ону нестрпљивость, што е два дуга дана узалуд чекао да му дође љубезница. Трећій данъ добие съ поште писмо. Было е од Амалије. Пише му да има за што бояти се, да грофъ за њомъ неће у потеру, па да за болѣ налази да се и несвраћа у Минхенъ, кадъ ова његовъ дворъ лако може наћи, еръ ій е онъ често о њему причао. Писмо е завршено са увераваћемъ вечите любави. И само се каже да Албрехтъ ніе дуго оклевао, во одма одлучовао. Трећій данъ угледа куће старогъ, романтичногъ двора. Свирка поштанска орила се весело прекрасномъ долиномъ, капіа буде отворена, и коза стану код велике одъ камена басамака. Служителъи, кои га весело ране были су већъ у годинама; еръ онъ за десетъ година ніе двору долазіо. Управитель е было стараць седъ као овца, и домоводкиня стара една дебела баба.

„А где е Мирко, мой синовацъ?“ запита она зачуђено кадъ видя да нема слуге.

„И онъ ће ово дана доћи, кайка Єлисаво! Због мои вески послова заостао е у путу.“

Управитель пріятельски прекоре свога господина, што е тако изненада дошао, на ніесу се спремили да га дочекаю.

Албрехтъ смести се у једну собу, кое кроз прозоръ пенеръ на позадину ну е было главный другъ, коимъ се у дворъ ишао. Мало сиво поодмори се, па онда нареди да спрене дочекъ за његову супругу, и то подъ тимъ изговоромъ, да е то за њега, што ће се дуже времена овде у двору бавити. Три дана провео е одъ найвећегъ нестрпљученъ, а на ту Мирка на Амаліе. Четвртый данъ запита дворопрвителя за шумара Цирлайна.

„Живъ е іошъ, милостивый господине!“ одговори му онай. „Управителство му ніе тело одузети службу, ако и есте остарію и онемоћао. Два ловчика њиме одталиваю његову дѣжность, па иде све добро. Спажаюгъ тоіъ човека пре времена постара туга за његовомъ Верю, кое нестаде као да е у земљю пропали. Запита ли га ко за ню, и онъ тужно маше своіомъ белавомъ главомъ велећи: моя е Катарина мртва! Проћ'те е се, проћате, прилодило бы онъ обично, рукомъ одмахуюћи — добро е, кадъ е и тако прошли!“

„Ма ништа више ніе се заръ о њой нешто дознати?“ запита барокъ нешто мрзовољна гласомъ.

„Ништа више, милостивый господине! разносе се о њой одъ уста до уста чудноватe ствари — да е она сама себи спрт задала.“

Барокъ прекине разговоръ. То што му е дворопрвитель испричао, у нечемъ га е ожалостило, а у нечемъ и обрадовало. Што е злосрећна Катарина умрла ніе нигда самога себе корети, еръ да бы њему честь сачувао и ню спирю, съ њоме се тайно венчао. Да бы она сумња на страну отишла, после два дана доће Мирко и преда своме господину писмено дито му у манастиру. Седъ му ништа више ніе требало до само Амалія, па да буде свесвимъ срећанъ. Сиюка и мучене га чекаће страсть његову довели су готово до лудила; ніяду узрока изналазіо е, коима е правдао што е изостала, али лудованћ у љубави, кое га жило по цало у злополучство прескреће, све е одбацало.

Єдно утро стало е на отворенонъ пенцеру. Поштанска пена пола идоше съ брежулька. Уздрктано гледао е Албрехтъ у та полако идућа кола, коя умикоше кроз шпію.

„Ето е, милостивый господине!“ повиче Мирко, кои е нагло ушао унутра.

„Кога?“ запыта баронъ, ако и есте знао за кога Мирко каже, „ето е!“

„Ко ће быти другій, него она лепа господична изъ Шпае и Ахена. Видіо самь іой нѣну лепу главу крозъ пенцеръ на коли — ел' те, она ће быти наша млада госпоя? Ахъ,“ придода онъ побезобразно весело, „то е сасвимъ другчія госпоя спрамъ васъ, милостивый господине, него што е была проста шумарова ћерка.“

Мирко оде; после неколико тренутака отвори онъ опетъ врата на коя уђе Амалія у скупоцено путничкомъ оделу. Ніе имала кадъ поздравити се, еръ Албрехтъ е счепа у наручія и оспе іой уста са полюбцима.

„Єсамь ли ти ипакъ добродошла?“ запыта она, а овамо сва поцрвени и падне му у наручія.

„Амалія оставите да опишемъ муку кою самь патіо. Овде самь се и надао и у срцу зебао“ — онъ е показивао на пенцеръ —

„А я самь морала добро очи отворити куда путуемъ, еръ е грофъ моме првомъ путу у трагъ ушао.“

„Садъ нема съ вама ништа заповедати!“

„Нетреба да сметнемо съ ума да самь я текъ пре два месеца постала пунолѣтна. Ахъ, алъ я незнамъ докле важи она тестаментомъ мога отца дата му пуна власть. Албрехте, я самь далеко заишла; гледайте да мене како одъ васъ опетъ отргнути немогу.“

Са високо уздигнутомъ главомъ оде баронъ и нађе писмено, коимъ се потврђує да е прва жена нѣгова умрла.

„Онда самь мисліо да любимъ, Амалія, али садъ текъ любимъ! Дай да мы заборавимо оно што е пре было, па да се уверимо о ономе што е садъ и што ће быти.“

„Али ако я и останемъ овако сиромашна, па нигде ништа немамъ, као што самь садъ вама дошла?“ упыта она постиђено.

„Онда имамъ благо доброте и любави, кое сва богатства овога света претеже!“

Мирко, кои е све дотле гледао и слушао што се догађа, изиђе изъ собе.

„Садъ люби текъ господинъ баронъ!“ гунђоріо е онъ у некой туги и гнѣву. „О, нисамь се я преварао. Кукавна Катарина е жертвована ћуди едногъ великогъ господина!“

Баронъ е све нешто зебо да му ко непреотме нѣгову прелепу господичну, за кою е са найвећомъ страшћу и теломъ и душомъ привезао се, а и Амалія е у бриги была, да туторъ нѣнъ неће никако пропустити, да или своіой уваженѣ да дотле, докле му нѣна малолетность допушта. Одъ онакогъ бездушногъ човека као што е грофъ, може се свачему надати. А ньима двома кои се любе, найвећа несрећа чинила бы се, кадъ бы ій ко само за еданъ данъ разставіо. Осимъ тога и честь младе те господичне изискивала е, да они нестое дуго невенчани. Уваженю бароновомъ изиђе за рукомъ, те онъ свештеника свога добра приволи да ій што пре венча. Писмо о смрти катарининой и крштено писмо амаліино, кое е она зарана іошъ набавити умела, да бы пунолетство свое засведочити могла, учинили су да ніе могао ништа промишляти свештеникъ, кои е високо почитовао властногъ и богатогъ барона. Венчанѣ албрехтово са заручницомъ, кою е съ путованя свога довео, у малой црквици у двору свршено е. Придворни служительи чудили су се како имъ е лепа и добра млада госпоя, и у найвећемъ веселю и певаньки уведу младенце у ньине богато намештене собе.

Кадъ е было предъ вече тога истогъ дана венчаня, уђе Мирко у малу неку дворану (салу), у коіой су и нововенчани были. У Амаліе, коя е у альини одъ беле свиле была, было е іошъ у коси уплетенъ венчаный венацъ. Изгледала е као суштый анђео са лепотомъ кое нема подъ небомъ. Албрехтъ е седіо сниже нѣ, савъ претворенъ у обожаванѣ и любавь.

„Опростите, милостивый господине, што васъ узнемируемъ,“ проговори Мирко, а гласъ му е нешто дрктао.

Баронъ као пытаюћи га погледи у нѣга. Амалія као поплашена у'вати се за раме свога мужа.

„Єли се што догодило?“ проговори она, сневеселѣна узбуђенѣмъ слуге, за кога е знала, да е веранъ своме господину.

„Грофъ Функалъ заедно са своимъ синовцемъ, моли да се састане съ вама за кою речь.“

„Садъ?“ повиче баронъ жестоко. „Тай пунъ поштеня човекъ изабрао е време башъ кадъ треба. Ако га моя супруга примити оће —“

„Башъ нека га, нек' ме гледи а я стоимъ узъ тебе, Албрехте — садъ га се више небоимъ!“

„Мирко,“ заповеди баронъ, „обадва Функала пусти унутра, а ты заостани у дворани, ако бы ми што затребао да си ми на руци.“

Слуга оде. Амалія падне око врата своме супругу и обгрли га обема рукама.

„Небойсе ништа, мила моя!“ слободіо е онъ съ полюбцима. Мы смо везани светомъ свезомъ, кою разкинути неможе ни сила ни злоба човечія. Мало врло времена треба ће, па да матороме ономъ преступнику покажемъ шта е оьъ а шта смо мы.

Мирко отвори врата а оба Функала уђу унутра. Албрехтъ са Амаліомъ исподъ руке изиђе предъ ньи. Одъ оне двоице ни еданъ се томе ніе зачудіо, него се као обично съ ньима поздраве.

„Господине бароне,“ почне старый грофъ, „мени се чини да самь одоцніо, да мени поверену пупилу сачувамъ одъ прегрдне едне несреће.“

„Опростите, господине грофе,“ одговори Албрехтъ и силомъ чинећи се тий. „Вы дођосте башъ кадъ треба, да моіой супруги срећу честитате и изъ нѣна уста дознате, да е туторство съ нѣ скинуто.“

„Господине мой,“ проговори млада госпа, „на вашой бриги о мени немогу вамъ башъ рећи 'вала, еръ сте тако себични были, да самь као у паклу живила, я самь се васъ курталисала, и садъ другій у срећи самномъ влада. — Вы ћете моме мужу одговоръ давати за моя добра, коя вамъ е отацъ мой некадъ поверавао.“

Смеша одъ туге и ниподашта држаня видила се на беломъ лицу грофовомъ.

„Знао самь я да ћу съ тимъ быти пресретнутъ,“ одговори онъ ти'о. „Али то вамъ помаже, што я вама праштамъ, вама залуђеной младой женской.“

„Господине грофе,“ пресече му речь Албрехтъ жестоко, „истреби да спаднете с'ума, да сте вы као гостъ подъ кровомъ Барона Бека! Све што дира мою супругу, дира мене — по питайте свога синовца, онъ ће вамъ посведочити, да я писамъ кукавица ни безъ уважења.“

„Я имамъ іошъ мало разговора съ моіомъ пупиломъ, господине барове! Или заръ я да Бутимъ, я ћу могао упокоеногъ пріятеля да жива съ човеком кои има свою жену?“

Амалію текне пешто у срце, као да е ножева убодоше.

„Мирко,“ повиче Албрехтъ разарекъ одъ лютине. „Заволи она оба господина да одма иду изъ ногу двора. Кажи имъ да мой правобранитель готовъ е съ њима раскрстити шта ови имао.“

„Добро, то и я ваше послове прекидамъ, господине барове, и мога правобранителя одма съ вама упоредо стављамъ. На онда ће Амалія очи отворити се и видиће да я іошъ имамъ съ њоме заповедати, и да писамъ башъ доста строго дужность мою извршавао.“

Мирко е дотле врата отворіо и уведе унутра неку бледу, напождену женску. На њой е было сиротиньско прво одело, съ капомъ какву обично простакиње оне околине носе.

„Одн унутра, одн!“ повиче Мирко кои се у єдномъ самъ промеэуо было. „Кажи господину барону, несрећнаго єдна, како те е онъ превэріо, кажи му да си ти жертва његове господске волѣ, његове законислености!“

„Катрина!“ повиче и самъ пребледи баронъ, на упрепашћено гледао е у жалостну, више на мртву него на живу единчеву своју прву жену.

Амалію да посечешъ по образу, небы капъ крви кануло. На речи немогућа прозборити, изувче руку свою полако исподъ руке упрепашћеногъ супруга, па оде повођења се у оближню собу, где падне на єдну столицу и даде се у плачъ.

Бледа Катрина необично осмелѣи се погледала е часъ у барона, часъ у ону двоицу. Ако е и есте тута и дуловиње сву преобразило, опетъ зато могло се видити, да е она некадъ особито лепа была. Чинило се као да пезна шта се то све догађа. Мирко е стало узо, пакостна, дивлю радость севала е изъ његовы црны очію.

„Боже мой, свимъ ли ће“ проговори баронъ, превлачећи руку преко своъ озноеногъ чела, као да е тео увераги се, єли то све на яви што се догађа.

„Не, господине барове, несаните вы!“ проговори Мирко. „Као видите Катрину, вашу супругу, коя прече право има ваша быти. Немойте никако о томе сумнати,“ придода онъ съ гласомъ често загушуваћимъ га. „Вы сте се съ двема женама оженили! О, та то сами я само онога света доживати желіо, дотле е тежіо цео мой жалостны животъ!“

Албрехтъ савъ клоне; морао се за наслонъ одъ столице пре'ватити да нападне.

„Шта е то? Шта е то?“ повиче онъ сасвимъ необичнимъ гласомъ. „Човече, твое последнѣ речи одиотаваю неко покривало, подъ коимъ се страшна тайна крије! Немой ме гонити до лудила, до отчаања! Ты ми ниси было веранъ слуга! Казуй како е! Єси ли ти ты срећу живота мога потрьо?“

„Као што сте и вы мою, господине барове! И я самъ тако до бесиања дошао было и пуну ватре главу мою одъ грма до грма тукао самъ кадъ сте вы шумарову ћерку, коя любовь радъ самъ было я присвонти, гладкимъ и улагиваюћимъ се речма за собомъ одвратили, те е мене оставили. Малоумно девойче полело е богатога господина, за кога е писила да е люби; сиромашный служитель пакъ, подъ кога бы срећна жена могла быти, єръ е ню одъ чистогъ срца и обистомъ любію, буде одбићенъ. Срце ми се цепало одъ страшны мука, но я самъ трпіо, єръ самъ се уздао, да ћете вы вашу неправду познати, и послушати моє опомене, због кои самъ онда подъ висъ у зимерку долазіо. Али ми вы преотесте девойче, кое самъ обожавао, и врло доцне дознамъ да сте се тайно венчали — есть господине барове, дознао самъ онда, кадъ сте вы кукавно ово створење оставили были. Катарина е мени іошъ мила была, али могао самъ е само жалити, єръ да е усрећимъ ніе было више у моіой власти. Обузме ме нека мука, а у петый ми и мржня на онога кои ме е онесрећіо, те се крстомъ христовимъ закунемъ да му се страшно осветимъ. Я самъ было онай Просперъ, о коме самъ вама казивао, да е Катарину напратіо на двоумћење, я унутрашњомъ мржньомъ подбијао казивао самъ ньой да потайно венчанѣ само е на то, да обмануто девойче понижено буде до наложнице. На тако е и было, господине барове, преко свега благослова свештеникового!“ повиче Мирко стра'овито распалћенъ. Шумарову ћерку никадъ небы вы огласили као свою жену, па бањъ да е и нашъ отацъ то одобравао. Да бы девойче, кое е мени мило было, одъ срама и стида избавіо, одведемъ е моме старome отцу, кои горе у планини живи у єдной на само колеби, єръ требало е да е вы онда само видите, кадъ ће погледъ у ню за васъ казнь быти. Жертва ваше малоумности дала се добровољно повести, єръ е велика туга преузела была, кое е учинила да ни за што на свету ніе марила, и одъ света одцепила. Я самъ накъ остао кодъ васъ, господине барове, донесемъ вамъ лажльивъ гласъ о смрти ваше жене и поустанемъ оно ваше нове женитбе. Верянъ самъ вамъ было, што самъ мрзіо на васъ. Можете ми се садъ чудити, господине — освета ми е испала за рукомъ, єръ неможете весели бањъ быти съ вашомъ лепомъ госпоіомъ, кадъ осимъ ње имате іошъ єдну бледу као смрть. Садъ можете дознати вальда како е онай листъ дошао у књижицу? Я самъ га метнуо — а господину Фуккалу самъ то казао, єръ самъ съ тимъ на то нашао, да любавь вашу ко овой туђинки нећима подпалимъ а и удовой (медјанъ) измаминъ, како ћете вы или другога убити или убићи быти. Господинъ Фуккалъ тако се яко уздао у моюпомоћь, да е іошъ напредъ обзнанію вашу смрть — и самъ се накъ предомислію кадъ самъ видіо, да сте вы и тело и душу вашу претворили у любавь ко овой лепотици; постанемъ верный гласовоша, само да васъ са іошъ єдномъ женомъ скринъ.“

„Ниткову! Ниткову!“ повиче Албрехтъ, па замане песницомъ.

„Вы сте ме ниткомъ учинили, господине барове! Него сво вама іошъ єдногъ посла — немойте забораватн

за кукавну Катарину! Я немогу више о њој бринути се, сађ ће испуњавајте своју дужност.“

Као спушењ зграби Катарину за руку, кој е дотле само блењуо као дете, и одведе е барону. На онда као петарђ изђети на врата, и нестаде га.

Катарина мужа свога ніе могла познати; она се плашљиво уклони одъ њега и погледала е у ону двоицу Фуникале, као да е њи молити тела, да е заклоне.

Досадно ћутаньё неко дуго е потрајало. Албрехтъ и силомъ отимаюћи се одъ забуне, прекине оно ћутаньё.

„Катарина,“ проговори онъ одъ туге уздрктавшимъ гласомъ, „ми смо и едно и друго издати! Кадъ бы ти знала како ми стоимо, ты бы мене жалила, као што и жалимъ ону, коју е рука свештеникова мени данасъ повернла. Ты си, тако да реемъ, готово срећнія, што ти е одузето, па неможешъ да знашъ управо шта е живот овога света — срећнія си баръ него я!“

Полюби е у њену бледу руку. На онда зазвони. Старый двороуправитель уђе стрепећи.

„Вы да водите бригу о овой госпи, я ћу е одъ васъ тражити!“

Катарина да се добровољно и ћутећи, те е одведу изъ оне собе. Баронъ е неколико трепутака ћошъ замишљењ седіо на столици. Бледъ, али кодъ себе устане у едновутъ.

„Господо моя,“ рече онъ озбильнимъ гласомъ, „вы играте жалостиву ролу. Слазаули сте се са едним питкомъ дворишницомъ, да за любавь овооветскогъ имена две душе у пропасть отиснете. Познаемъ я по вашимъ подсмех пуномъ лицима, да вы држите да сте ме добегали доклe сте тели, па да можете заклетвати шта вамъ е воля — но варате се, єръ са човечіомъ озбильношћу изићи ћу я на сусретъ изнуђено заклетой судбини. Засадъ уклоните се од мене, и немојте ни покушати на то, да ћете кадгодъ што са Амаліомъ заповедати. Коіой ћу се страни я морати окренути, то ће црква, а и светска власть преузети и разсудити.“

„Господине бароне,“ рече старый гроф, „пре него што одемо, жаћевамъ да Амалія искаже свою волю —“

„О чему?“

„Ове ли она ићи са своимъ туторомъ или заостати у двору, у коме е и оно кукавно створеньё.“

„Имате право!“ рече Албрехтъ. „То несмемъ одрећи вамъ, то е ошъ и моя дужность, да е сажъ на то опоменемъ.“

„Ево ће тако у оной соби!“ придода гроф смешећи се.

Албрехтъ озбильно корачаюћи оде до врата и отвори ій. Предъ њега изиђе Амалія бледа и сва умурана одъ плача и суза. Одъ высокогъ, небесногъ поникла младе госпе у простомъ накиту венчаногъ венца, као засенутъ трпне се онъ натрагъ. Говоръ у њему занеми, кадъ е помислио да му е найвећа срећа овога света загорчена. Препелякомъ тугомъ узмучень, обе руке метне себи на очи. Амалія тужно погледи у клонулога човека. На онда стане предъ Фуникале.

„Господине грофе,“ рече она нешто немирно, „я самъ не бишъ съ моимъ волъомъ видила све што се догодило, я то е оно што сте вы злобно спремили, па тако могла самъ се и сама размислити шта е одприлике пре догодити се морало. Признаћ вашегъ другара, оногъ невернога дворишнице, доста ясно познати ми две вашу намеру. Мужъ мой оставіо е да я кажемъ, где ћу одако да живимъ. Тако дакле знайте, да самъ я за болъ пронашла, да онде чекаћ докъ власть непресуди о овомъ што се догодило, него да идемъ за човеконъ, кои се показао као крваюћи лажљиви артіи. Баронъ Бекъ умеће мене чествовати и наредбе свое у томе чинити.“

Прегне се предъ њима и съ тимъ одпусти ій, кои да бы прикрили запару у коіой су се нашли, ругаюћи се свешењъкъ уклоне се.

„Амалія, Амалія,“ немојте ићи одъ мене, останите кодъ мене, ињељу мой, избавителю и ѓранителю!“

„Довде ми допуштаю законъ и моя честь!“

„Останте на господарите у Хаерсвилу — а я знамъ шта е моя дужность, па ћу е и чинити!“

„Као што ћу и я и моюю, коюю ми е наложіо благословъ свештеникоѓ!“

Онъ падне на колена предъ ню, и любіо е у руке Па онда у єдинъ ма оде изъ собе. На єдинъ сатъ после гледала е Амалія съ трема за єдним колима, кои су мужа њиногъ одвезла у столично место, где е сињ собомъ судейскомъ решењю предложити науюю своју ствари. Млада госпа заостала е у Хаерсвилу; старый двороуправитель было ій е место отца.

Строга зима проће. Правобранитель барономъ подигао е было парницу противу гроба Фуникала и оногъ преступника дворишнице. Али одъ Мирка нигде ни трага ни гласа, и упркосъ свимъ позивима судейскимъ ніе тео предъ судъ да изиђе; па тако ніе се ни могло са испитомъ по'нтати. Албрехтъ е сасвимъ у тишини живіо у Бечу, и преко писама своога двороуправителя дознавао е, да се Амалія, судбн своіой предата мирно налази у Хаерсвилу, и да често одлази кући шумаровой, где живи уна лишена Катарина. Њи двое, Албрехтъ и Амалія єдно другомъ никако нису писали; клонили су се да єдно съ другимъ ни у какво одношеньё недоће.

Было е оне недељ око Дуова (Тројица) кадъ е Албрехтъ предъ вече самъ седіо у своіой соби. Адвокатъ његовъ текъ што е одъ њега отишао и ту весть довео му, да е гроѓу Фуникалу заповеђено, да да рачунъ одъ добара аналіини, а са истима да ће унапредакъ управляти єдинъ владинъ комесаръ. Позовольой пресуди одъ стране духовнога суда ніе се могао надати, єръ католичка црква никако недопушта да се бракъ сасвимъ разведе, а Катарина као прва супруга преча и право има. До довданашнимъ делима могло е толико дознати, да га неће окривити што се по другій путъ ожењо, єръ да су писмени лизьбина посведочили су обадва Фуникала, кои су и признаньё дворишничино на данъ венчани, као сведоци потврдили.

Албрехтово неутешно стање може се мислити какво е. У томъ дворишница његовъ пріяви му неку женскиню. Жестоко отвори онъ врата, а Амалія уђе унутра у право обучена. Двороуправитель е вишо съ њоме.

„Кукавный пријателю,“ проворн она прозъ плачъ, „састанакъ нашъ и жалостанъ и радостанъ е! Я самъ сама заканила се да ти гласъ донесемъ, да е Катарина умрла — изданула е на моихъ рукама! Богъ е узео са овога света, на коме е само теломъ живила. Ето садъ узмите мене Албрехте, садъ и предъ Богомъ и предъ людма могу быти ваша супруга!“

Ћутећи-плачући падне едно друготу у наручје.

Двороуправитель каже да момци шумарски старогъ Цирлайна онай пестый данъ кадъ е Катарина умрла, страшну небу животиню убили су; власть е у њой познала преступника Мирка.

Баронъ Бекъ заостане са своіомъ младожу супругомъ у Бечу. На годину дана после преласка му добра аманатна сасвимъ, єръ права туторска сматрана су као уништена. Албрехтъ е одпанут рукомъ и ніе тео грофа Фуквала и даље гонити судомъ. Како е Катарина умрла, то ніе ни нужно было црквено разведенъ.

„Држишъ ли ты да самъ я што кривъ?“ запитао е Албрехтъ своју супругу.

„Я те любимъ,“ одговори она, „а срце кое люби неможе пресућивати! Богъ е самъ пресудіо!“

ПРЕВЕО АЕВ.

Сигранѣ деце.

(Одломак родительнна.)

Оставте за єданъ тренутакъ ваше озбиљне послове, вы одрастли, вои любавь према деци у грудма носите, и погодите самномъ сигранѣ и детињско увеселяванѣ деце. Овай е детињый светъ храмъ. Ту ћете наћи ружица безъ трна, єръ сигранѣ е управо слободно и радостно покретанѣ детињскогъ духа. Но светъ е сигранја и характеристично училиште, и у њему се спремаю тисућу наклоностій, кое касније у човеку жиле пружаю. Ніе ли дакле возпитателю вижно ово сигранѣ прегледати и у њему се умети наћи? Дайте дакле да посмотрино ово миле у сигранію ювнаке, те да томъ праликомъ єдно другомъ неколико речій на уво шапнемо.

Ено онде седи дете дуге плаве косе, а око њега стое у гомили играчке. Ту су ти кола, ту су коньи, войници, воденице, бапте, театри и шта ти ту нема — све, што е родительска нежность покупити могла. Ядно дете незна садъ чега ће найпре да се маши. Ово узима єданъ предметъ за другимъ, напитуе га своимъ любопытнимъ окомъ, премеће га и — остави. Шта е съ тимъ добіено? Прекратило е себи време и разтерало скуку, али за духъ ніе ни найманѣ ране добило. Овакавимъ време прекрађуюћимъ сигранѣмъ лако се пробуђуе у детету разсеяность, кое га касније у училишту и животу као кикавъ ђаволъ другу прати. Таква деца у училишту необраћаю своју пазљивость каквомъ предмету ни по' часа; а приме ли се касније каквогъ посла, то ій мора господаръ сваког тренутка карати и опоминати, да своіомъ у детињству разсеяношћу збогъ сигранја, на живу штету неучине. Ніше бы плавокосо дете много боль урадило, кадъ бы мањ играчкій имало, али такву, кое стално везую и забавляю. Но айдмо даљ; дечакъ балъ насъ зове. Ту е врло весело. И мы бы се съ њима заедно веселили, кадъ вебы у томъ веселю нешто друго гледали, кое нашъ бригу задне и веселѣ потискуе. Ту видимо, како страсти кліяю, кое ће васкоро набити и бесните. Ту се већъ појављое суита, страсть за кићењемъ, и за довађанѣмъ за и сама жеља, проводяти васпоро любавь, почемъ деца врло добро знаю, шта значи играчѣ у одрастлы людій.

Немојте мислити, љубезни читатели, да сад сте опо кутнимъ окомъ гледали; єръ искуство стои нимъ као сведокъ на страни. Писацъ овы пустій зна, да су девойчице и деца после таквогъ бала єдно другомъ писма писали, єдно другу у шетню позивала и тако рећи за любовь се спремали. Осимъ тога играчѣ е у врелой клими сасе за играчѣ доста шкодљиво за децу што се ньіова здравља тиче, и по томе врло добро назива Жанъ Полъ детињ балове почетномъ игромъ за смртну игру. Но и друго е коешта съ овимъ сигранѣмъ деце скопчано. Ту после долази биліяръ, картанѣ, па и само пушенѣ. Како е жалостно овакво предходно пролеће весели и удовольства за младежъ! Кадъ за тимъ право доба дође, у коиъ срдце доста снаге има, уштити се у коло радостій, како су овдй спомињане, како сажалења достойне такве жертве преразогъ ужитања! Затуплѣна већъ ужитаю овакна деца само уполакъ, єрбо имъ е сигранѣ у детињству уполакъ отресло онай поетичный цветъ, кои на дрвету младости цвета. Послушайте само разговоръ млады одъ 18—20 година младића, шакъ ћете се често упрепастити опаконъ и преданомъ искуству. — Аз' тако е, кадъ се путъ непогоди. Варошке девойчице иду изъ колевке у салу за играчѣ, одъ дадиљѣ къ учителю играња, а мушкарци съ дрвеногъ коня къ биліяру. По овоме колико е умесгна она претерана хвала неки девојачки училишта, гдје се ісшшъ невина дечица съ мало одрастліомъ за руке стискаю, къ грудма притискую, дрнаю и очима превруу — нека родителя сами суде. Аз' дабогне, дете нора ісшшъ у младимъ година добити окретности и гибкости, иначе оста'ће за целогъ живота круто и безъ драженсти. — — Нама е найзадше завртити мозакъ, сама треба ишелирати цивилизацію, на садашній векъ, на великій тонъ и шта ти я знаемъ. Красанъ почетакъ!

Но на страну съ онимъ образима разсеяности и прераногъ развића! Дайте да ступимо у друго поље. Ту видимо два реда войника. Представаи се ратъ. Истина, да е ту доста живо, и да се гдекоме киша пуши; но мени е ово упражњаванѣ силе и крепости много милије, него оно за нешкомъ гнило безпосличењ и прерано пробуђиваніе страстій, па ма колико гдекои викали, да е такво упражњаванѣ суровo и съ опасности скопчано. Ово дае детету свести о своіой снаги, и само онай, кои ову свесть често упражња-

ва и одъ детињства негує, прибавља себи ону красну добродѣтель мужу, коју храбрость називамо. Мислите ли вы, да се храбрость може заповѣсћу узети? Не тако. Има људій, комима су средства и сила на руци, да бы могли нешто огромно произвести, па опеть ништа непроизводе, што немаю храбрости. Такве су одъ детињства стезали, петляли и водили, те су им свако чувство о снази подсецали, па да ли є то какво чудо, кадъ каснѣе и духомъ слаби постану? Чувства, коя се у детињству подрављују, єсу право основно камењ за каснїи характеръ. Погледайте Наполеона великогъ у войничкой школи у Брієни. Лопте одъ снега зує му око главе, а онъ се недвиже; и невино сигранѣ можда є доста приспело, те є каснѣе и оловне лопте сносити могао. Сниженo сигранѣ за младежа є препорука за мужке добродѣтели, и ако се у то несрећа опака збила, или ако се пристойность повреди, онда є оно много болѣ одъ лешьоть и пагубногъ безпослиценя. Да се ова чувства о самостаности и храбрости могу и другчіе, н. пр. гимнастикомъ, подрављивати, само є одъ части истина. Истина є, да гимнастика тело крепи, следовательно и духъ; истина є, да она чини тело окретнимъ и да духу прибавља веко поуздань, али окови наше, на како они слаби и лабави были, стежу нанъ, и по томе неможе гимнастика произвести оно, што производи слободно, непринуђено сигранѣ.

Но айдмо даль. Онде се сигрaю школе, онде сватова, и онде опеть какве свечковине или торжественогъ похода, па найпосле и самы дуѣана. Цело то сигранѣ показује се као врло невино. Оно и есть невино, али є при томъ и одвећъ важно за будућность, єрбо се ту сцюю будући характери. Мотрите само, какъ ћете видети, да се дете найрадіе съ онимъ забавля, къ чему склоности осећа, што се съ његовимъ темпераментомъ, съ његовимъ детињскимъ идеазомъ найбоље слаже. Оно се на тай начинъ живота привикне, и осиуе себи некій сановный светъ, кои є за чудо важнїйшъ, єрбо є овай идеалъ безъ свике мане; заволюванѣ детињскогъ духа безъ збиль и болѣ. Ела даклe какво чудо, што се при таковомъ сигранію развію склоности къ особитомъ каквомъ начину живлења, къ особитимъ одношенями живота, кое се касніе никаквимъ представленѣмъ и никакво ъ опомѣномъ, па ни какvимъ присиланѣмъ немогу изкоренити. „Я и самъ незнамъ, одкудъ то,“ вели после какавъ младићъ, „я имамъ само къ овомъ начину живленя склоности, па край.“ Сигранѣ у његовой младости было є училиште овой склоности. Нево петогодишнѣ дете сиграло се непрестано месира, а родителы његова смешали се къ томе. Кадъ тожъ детету бы 14 година, аї се ово одупре родительима съ речма: „я нећу ништа друго да будемъ, до месаръ,“ при свемъ томъ, што су му родителы (као трговци) другій начинъ живленя одредили были. Свака черта характери, коју деца у сигранію себи, присвое остаплаю у младомъ њиховомъ срдцу трагъ, а ако се то сигранѣ често повторава, то се може склоность направно у дѣйствителности появити. Зато нимъ дакле, любезни читателы, вала на сигранѣ дечино потрити, да се небы у њега зли духови умислили и у младано срдца увукли, како бы зарана дознали, къ чему се дете привлаче, те да га благовремено на ово упутимо, што саме околности нашскую.

Но айдмо даль. Онде видимо децу, како се муче, да задаве загонетне одговећу. Ту є већъ духовно упражнаванѣ. Ко се томе небы радовао! Безъ нишлења човекъ престане быти човекъ, нити ће икадъ такво упражнаванѣ престано быти. Почше ли се єдномъ поучаванѣ, онда се мора дете непрестано у нишлѣно забављати; єръ нека нако немисли, да є само училиште довольно, да духъ изоштри. Што се у училишту присилаванѣмъ, то се у сигранію съ коћомъ и пріятноћу постизава. Таква су у сигранію духовна упражнаванѣ іошъ: шахъ, даме, рачунске играчке и т. д.

Но наравно, ово упражнаванѣ духовны сила несме свое границе прекорачити, да небы тело ослабило, кое духу силе даје. Тело и духъ єсу системе сила, у коима є непрессечно и наравнанѣ или равнотежа. Због тога већъ велико телесно напрезанѣ разслабљава духъ, каогодъ што одвећъ дуго, одвећъ велико духовно напрезанѣ тело разслабљава.

СМЕСИЦЕ.

Дрво живота.

Кадъ човекъ у благословеной васелбини Викторіи у Новой-Холандіи продре даль увутра, то налази често усредъ найбогатіе и найгушће шуме на велико крепко дрвеће, кое своє изумрле гране тужно къ небу пружа. Ако ій човекъ добро пазыта, налази, да су истомъ дрвећу људи животь са вавержох прекратили, огулившн му доле кору. Ово появлећъ има свой основъ у некомъ врло поетскомъ обичаю онденшьи урођеница.

Пуволетство млады людій и приманѣ њиово у редъ людій прате таноншьи дивлаци съ особитомъ свечаности: Кадъ осване данъ, коимъ какавъ младићъ године младолетства довршује и у кругъ людій и войника ступа, онда га поглавице његова племена одведу у удаљный какавъ край шуме, какъ се затимъ опеть уклоне. Ту пробави онъ два дана и єдну ноћь у усамљеномъ сматраню, и сломіе себи два горња зуба секутића некимъ дрветомъ, кои є са собомъ донео. После тридесеть и шестъ сатій врати се онъ опеть у стаљ, преда своіой матери свечано у руке сломіене зубе, єде и піе, па опеть оде у шуму, те да іошъ две ноћи и єданъ данъ у самоћи и у посту проведе. За време његовогъ одсутства потражили є његова мати младо сколно дрво (Gummibaum), одъ прилике исты синовљевы година, кое тако рећи са њимъ венча, почемъ сломљене зубе брижљиво у горње крайове укуца. Ово дрво знаю само мало њи, а нарочито одличи люди тога племена; кадъ онъ пакъ човеку, кога после другогъ повратка изъ шуме у гостби, играню и упражняваю съ оружѣмъ за човека и

ратника проглашую, остае његово дрво живота непознато. После његове смрти убію његови сродници и оно дрво, те тако остане са својим тугујућим и изумрлим граньем лепый спомеником упокојеноме.

Сунце и љубав.

Као што є найлепше
Сунце кадъ се роди,
Када злато-рудно
Изъ истока ходи;
Тако є найлепша
Любавь наша тада,
Привикнутъ кадъ плаче
И средъ срдца млада.

Као што є найжешћа
Сунца у по дана,
Кадъ жеже надъ главомъ
Яра насъ сунчана;
Тако є найжешћа
Любавь када стиже
На връ слести свои,
На насъ у рай дигне.

Као што ї' найдаље
Сунце када мине,
Разстаюћ' се светомъ
Зайде за планине;
Тако найдаље
Любави є сила,
Кадъ се разстанъ' мора
Драга два и мила.

Яо! брезъ сунца дивку!
Майци яо! нарави!
Али куку! яо!
Срдцу безъ любави!
Безъ нѣ єсте тужно,
Плачно, пусто, хладно,
Безъ нѣ стопутъ' свидањъ
Живећъ! ахъ! вре ядно! —

Иле-Миле.

Брада као медицина.

Мы немислимо съ овимъ, да браду вали као медицину пошти, подобно оному селяку, кои є, лекаромъ опомэнутъ, да своме сину нужно купатило даде, овога натерао, да ону воду, у коюй є ноге прао, попіе. Брада се у своме растенію на устни и образима у новіе време опетъ смирила одъ бесны бріча, и садъ, особито у Енглезеской, слободно расти безъ икакве сметнѣ, што є изкуство показало, да као респираторъ здравлъ човечіе чуза. Іошть пре шестъ до седамъ година ніе могао у Енглезеской ни єдань странацъ у броди на миру проћи, као што то у некимъ земляма и данасъ іошть постои. Но у већимъ варошима где є мудрость ма' преотела, расте брада данасъ и на Енглезкимъ устнама слободно. У Единбургу сложили су се ньи петъ стотина, да браде пуштаю и негую као заштитно средство противу прашине и друга' подобны отрова за цигерицу у воздуху, те су одъ тога времена много здравіи него пре. Енглезски лекари доказую, да и многе болести очію, зубобољ и вратобољ одтудъ проистичу, што люди свако іутро образе и устну горню касапуне и бріяю. Слабе запаљене очи опетъ су оячале и оздравиле после путене браде, зубобољ нестаде за свакадъ, и вратобољ и страдања цигерице одврати густа брада.

Волшебный магарацъ.

Два препредена угурсуза, кои неимадоше ништа изгубити, али є требало много добити, а то значи имали су празну кесу а веселo срце, наиђу на єдногъ селяка у шуми, где є у трави заспао. Край њега є пасао уларомъ везаный магарацъ, кога є селякъ тео за тргу продати. „Знашъ шта,“ рече єдань лупежъ другомъ. „Шта?“ запита овай.

„Я ћу магарцу одрешити уларъ, а ты га отерай у варошъ и продай и пречекай ме у гостіоници кодъ „златногъ бурета,“ где ћемо новце поделити; а међутимъ я ћу се знати са селякомъ намирити.“

Што рекоше, учинише. Онай другій угурсузъ одреши магарца, па метнувши себи уларъ на врат, самъ стане где є магарацъ стао; а другъ његовъ отера магарца.

Садъ везаный лупежъ почне јукати и викати, на кое се пробуди златоуспаваный селякъ. Зачуђено почне се осврtати, кадъ види, да му є магарца нестало а на место његово стои умомъ окруђеный створъ. Али како уплашеномъ селяку небы до шале. Онъ є чуо, да се люди претворе у магарце, али магарци у људе — не, доиста не, то є што нечувено, чудновато, непознато.

Назови-магарацъ садъ поче говорити: „Благородный човече! ослободи ме ови очарани свеза, у коима чамимъ већъ одъ толико времена. Мене є проклела зла єдна вила, и єдва данасъ изиђе за рукомъ єдномъ силномъ чародѣю, те ми повратн правы ликъ! Али ове свезе я неногу самъ одрешити, него ій ты одреши досаданый господару, а одсаданый пріятелю. — Но само одма, връ се я іошъ морахъ плашити силе зле виле. Я самъ сыиъ М—своге кнеза.

Паметь се окретала спрохаху селяку. Његовъ магарацъ, кога є онъ често тукао, на некій путъ и претукао, садъ сынъ М—своге кнеза! Брже одреши уларъ човекомагарцу или магарцо-човеку, па до земль се клањаюћи, почне га за опроштење молити за досадање свое владање. Онъ се заклињао, да ніе знао, да є магарацъ тако племенитъ господинъ.

„Небой се добрый човече, не!“ рече очараный магарацъ, „твое ти се незнање опрашта;“ опростивши се са селякомъ оде у — гостіонницу кодъ „златногъ бурета.“

Селякъ, кои є нико посла у вароши, ноће за њимъ наравно подалеко одъ княжевогъ сина. То є зактевала сама учтивость.

Истога дана после подне види онъ на тргу своге магарца; одма скине капу и дошавши к' њему почне смерно говорити:

„Ваше Превосходителство! Васъ є заръ опетъ очарала зла вила? Али неплашите се, я ћу васъ одма одкупити, на кодъ живе нећете ништа радити, а међутимъ ћу явити вашемъ господину ону, да васъ ослободи."

Спромахъ селянъ!

Загонетка.

Я самъ, као и човечји родъ, постао у Азіи, пакъ самъ найвећи исповиникъ, и у исто време и една приватна ненсиђ. Я живимъ при земљи, у средњемъ спрату, ни и ни подну (таванъ). Моє є обиталиште увасиљено именима озвичено. Я самъ воля ортаљъ, а воля живъ. Люди и животиньи умеђу ме врло добро употребити; али изъ за живота нисамъ нужданъ. Одъ мене се глупость неда сакрити, а презрѣнъ, кое время другомъ створено измљокамъ, познао се ће ме ни одъ таме на до пете.

Моє позлеђенъ пробувље сваде некій страх'; само неки люди мене се нестрезне. Земљаните, на комъ я стоимъ, ніа ту осоиностъ, да є одъ силова, на комъ є, моє обиталиште загарђено, свеђеръ непознато. Кадъ се провађахъ, упражнимъ се у вомъ врло и уздухъ дизаше по буди, пакъ ћу кадъ живимъ. Я идемъ по равномъ и прокљученомъ путу, али често и врло опасни пропаси, видито ради особите целы мећемъ на се опазе и изазивамъ често кво пакъ у борби навешћемъ повиъ. Моя разборна свойства потврђена су изреченима найлепша' мудраца на земљи. Но опетъ не се боскако безименовиъ, подузимъ

Ерак и Петак.

Ерак. Кажи ми, Петаче, шта є то барометеръ?

Петак. Барометеръ є една справа одъ стиклета, у коїой се жива налази, и коя предсказуе какво ће време бити. За васъ є я Авила барометеръ, єръ чимъ се они у облачной каши показуе, биће васкоро кише.

Ерак. Валяда є и оно горење сено на Калимандану было барометеръ, єръ дало є познати одкудъ ветаръ дува.

Предъ строгимъ испитомъ (Rigorosum), кои се моиъ утишањъ извршује, ворзо и найвећи духовни уздрхтати. Као строгій испитатель неуступчивъ се ни найодличнія особа, и само оне остављъ на миру, кои за ме нису дорастли.

Мене ћешъ найти у дубљинама земљъ, као и у висинама небо, на грудњама земљъ, као и на водама морскимъ, у сваки струкама вина и пештине, као и у найскритијимъ занатима. Као пустињакъ називамъ се у Берберін. Изврстио — я живимъ на целомъ земљомъ кругу, али у сваки земљи имамъ другій строй и духъ. Но мене често нападно странн народи, и одда самъ увекъ богнатый противниъ, или висимъ непобедимъ.

Мене ћешъ често и у Библіи наћи.

Безъ мене небы могао у позоришту опяћ, што лепше части и спеће усевиоъ, свою дужность вршити; Турци бы у своїой вери одзнаяли; борба съ дивљинама постиаи бы опасни и число би се ватора деповяа умножило.

Психологіи, Педагогики, Медицини уче позивти ме, а Физика уже цењти ме у науци о Галванизму.

Меће и ћу. Једнои кде ме у великой количини, докъ се ниче цела породица одъ мене једнога може наести. За мене люди много познаю, а я мало талирв за мене изђаю. Но што самъ спуљао, то обично вишъ вреднъ.

Многъ се гдекоји буди утишаю, само су се моиъ видовои на просто' попели, я једнога човека довео самъ до тога, да се съ вешала о самоубиству бавио.

Мени служи читава чета будаља, кои толико збуњенъ, да у томъ стању свитове замешаю.

Найпосле, при толикой моїой делатности, могу толико издржати, да се при найчешћемъ напрезању никадъ несуморимъ я, већъ они, кои су ми у помоћи придали.

ОБЯВА.

Трговина кодъ „Писма" у Земуну велико є стовариште разногъ галантериског есапа; особито налази се тамо сваковаки кошуља како одъ румбургерскогъ платна, тако и одъ памука белогъ и фарбаногъ, на продаю. Ко жели кошуља купати, моћи ће ій тамо набавити, и то по ѣфтиной цени.

ГЛАСНИКЪ

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ У БЕОГРАДУ

налазе се кодъ І. К. Сопрона у Земуну на продаю. Ко те књиге купити жели, нека се ни горњо књижару обрати. Цена є свакой повђиной части **30** кр. ср. Ко **све части** наведенутъ купи, моћи ће ій за **2** фр. **20** кр. ср. добити.

Печата, издае и одговара књижопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 23. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА є 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

27. Сентемврій у Београду.

Вече се спушта тихо спокойно,
Те ноћце паде крило уморно;
Београдъ трепти, миръ свуда влада,
А ветра с' диже шумъ са запада.
Полѣ предъ градомъ мрачна ноћь тишти,
Крозъ таму нешто жалостно пишти.
Злослуте л' птице несрећу виде,
На крилма ветра беднимъ што иде? —

Ко се то тамо страшльиво краде
Безбрижни кадъ се беседомъ сладе,
Ноћи кадъ дуге тераю скуку
И другу стиска искреность руку? —
Обзире с' често, стане и слуша,
К'о нечастивый духъ да га куша. —
Пластови прете сенкомъ съ висине,
А нѣга скрише суморне тмине.

Западъ се мршти, облакъ се диже,
Олуя ступа ближе и ближе;
Гдекога срдце злослутно стрепи,
А побожнога молитва крепи. —
Калемейданомъ яукъ се ори,
К'о да се бедный съ несрећомъ бори;
Пушка за пушкомъ сева и пуца,
А людско срдце съ трепетомъ куца.

Добоши бію, вика се диже,
Те „ватра! ватра!“ ближе све стиже,
Наопако звона народу гласе
И свуда буде стра и ужасе,
Зданія светла, небо црвено,
Кодъ града букти сложено сено;
Пламенъ се валя, огнѣно море —
У пепео градъ ће пасти до зоре!

Гомиломъ народъ къ пожару лети,
А пламенъ жешће бесиломъ прети;
Кукаю жене, дечица вриште,
Опасность скоре помоћи иште;
Родитель збунѣнъ дечичу тражи,
Разплаканъ тужну супругу блажи;
Другови лете несрећномъ другу,
Те съ ньимъ опасность деле и тугу.

Кровови с' руше, вода се ліе,
До неба пламенъ съ димомъ се віе.
Несрећникъ скрушенъ Богу се моли:
„Ахъ, Боже! дажду изъ неба проли!“
Дуне ли северъ, — надежда паде,
Ужасне небо гледа'ће яде;
Зора кадъ руйна почне да свиће,
Стотине бедны просици бы'ће.

Ко ће уздржат' пламено море!
Какве л' да с' руке съ томъ силомъ боре,
Где самый угледъ прси стеснява
И мудра где се збунює глава!
„Спасите животъ, одъ срдца чеда!“
У страу веле браћа намъ бледа,
Радо помажу, тѣше и блаже,
Добротомъ на плачъ срдце намъ драже.

Другови врли! — Богъ некъ вамъ плати!
Доброту вашу суза, гле! прати,
Топла, ахъ! суза тронута срдца,
За вама врлимъ верно што куца.
Несрећа срдце складала ніе,
А сузе збогъ васъ — потокомъ ліе.
Таква є сила врстнога дела!
Са срдцемъ га є природа сплела.

Господъ ал' срдца скрушена брани
И кровомъ крила немоћне храни.
Несрећи Господъ гнѣванъ се яви
На супротъ силномъ огню се стави. — —
Господи! спасенъ славу Ти пое
И скрушенъ име проноси Твое!
Скромный ћу Т' певацъ хвалит' до гроба;
Непрезри чувство Твоега роба! —

Ѕ. МАЛЕТИНЪ.

Ана Ортолфа.

I.

Была є ладна новемберска ноћь, кадъ є ученикъ Іованъ Вирфелъ при слабой светлости лампе седіо за своимъ асталомъ, кои є препунѣнъ быо разбаченымъ кньигама и рукописима. Часъ є отварно кньигу, часъ превртао листове рукописи, но сваку є опетъ затварао, — никако му се ніе дало учити.

Колико є иначе у изучаваню права прилѣжавао, инакъ ове ноћи ништа ніе учинити могао. Некій немиръ или стра ньиме є овладао и учиніо га неспособнымъ за озбильно размишлявань.

Овай стра нико є нпакъ врло снажанъ узрокъ, нетреба му се дакле нимало чудити, єръ тада є у Бечу врло мало душа было, кое небы исто осећанѣ потресало.

Црна смрть, ово ужаса пуно, немило страшило, кое є одъ некогъ времена и надъ Германіомъ своя тамна крила разширило, та ненаситна мора као нека люта гуя већъ є и веселый гордый Бечъ опасала и съ уништењемъ му грозила.

Но было є нешто друго, што є іошъ жешће Іованово срдце кинило — безнадежна любавь лепе Ане, кћери варошкогъ правобранителя, Егидія Ортолфа. Чудновато сравненіе. Ово прво страховита опасность нагле смрти, ово друго неопосанъ животъ безъ радости.

Іовановъ отацъ, надзиратель државне ковнице био є искрени пріятель ортолфовъ.

Іованъ и Ана растли су као деца заедно и іошъ у првомъ детињству навикли се єдно на друго, но ова детињска наклоность развіе се доцније у найнѣжніе унутрашнѣ чувство.

Ортолфъ и Вирфелъ не само што нису ништа противъ ове све више распалююће се любави имали, но шта више радовали се у унутрашньости своіой, што ће пріятелство свое негда новимъ савезомъ утврдити, кадъ наследницу овай последньй збогъ неке краће у ковници окривљенъ буде, а нѣга нестане.

Тада затвори Ортолфъ своя врата предъ Іованомъ и закуне се, да за свогъ живота неће дати свою кћерь за сина непоштенога човека.

У истый ма', кадъ є Іованъ пунъ тамны мислій са столице устао и текъ неколико путій онако бржанъ кроз свою потесну собу прошао, отворе се врата и господаръ Уърихъ Шервенгелъ, жѣговъ газда кућевный у собу журно уђе. „Естели већъ чули господинъ Іоване?“ запита човекъ смртно бледъ.

„А шта то?“ одговори Іованъ нешто разсеянъ, почемъ се мало одъ свогъ ода зауставіо и забуњкогъ човека у бледо лице погледно.

„Црна смрть є овде,“ ядаше се овай, „а протнвъ нѣ непоможе никаквъ панциръ, ни чини, ни имайлје. Сви смо изгубљѣни. Већъ се неколико случаева показало. Ахъ я самъ непрестано предсказивао, да ће 1349. година несрећна быти за сиротный Бечъ. Нѣс се бадава дане на павловъ данъ земли онако страховито тресла и замке и варошки продирала, а мое место рођења, лепу варошицу Филу у гомиле разваліна преобратіла. То є было само предсказанје, али садъ є текъ настала права несрећа за насъ несрећне христіане.“

„Та кадьда бишъ неће тако зло быти,“ уђе му Іованъ у речь. „У сваком случаю морамо нашу судбу саосити.“

„Ахъ,“ тужаше малый, дежмекастый човекъ, кои посве изнуренъ на ону празну столицу седне, „то є жалостна утѣха, кою вы предлажете. Да, вама є лако. Вы ћете зачасъ ваше ствари скупити и одъ куге побећи. Али я, кудъ ћу я? Я самъ за Бечъ тако прикованъ, као квака за браву, па ако ме штогодъ славе, онда ће мои шесть кеяки цравћа одъ глади скапати.“

„Аи, а вы се баръ тѣшите, што сте іошъ у снаги и здрави.“

„Садъ, наравно да самъ здравъ, али докле? Та човека стра напада, и самъ незна како, кадъ види, како люди непрестано по сокаци пао дуди и безсвіучни трче, као да нимъ се мозакъ упаліо. Мене се често чини, као да су куће сасвимъ другій изгледъ добиле, да, па ноче се іошъ некій метеоръ надъ монастирскимъ торонюмъ монахињама појавіо, кои є сасвимъ као натреный стубъ изгледао, то су заиста рђава предсказанія, коя —“

„Вы се сувише плашите, а безъ узрока,“ пресече му Іованъ говоръ. „Ко зна, да ли у той целой беседи ника и найманѣ истине.“

„Вы іошъ о томе сумняте?“ запита Шервенгелъ, „вы сте правый неверный Тома, али —“

„Почуй! шта е то?“ запита Іованъ наедньгутъ, єръ у истомъ трепутку забруе поедини, засвирѣ развучени жалостни звуци, кои су одъ неке віолине долазили.

„Ахъ, то є опетъ будаластый свирачъ,“ одговори Шервенгелъ; „нисте ништа о нѣму слушали?“

„Ніедно словце.“

„Где човека!“ повиче Шервенгелъ зачуђенъ, „а већъ деца по сокацима звяду приповедати о будаластомъ патроиу. Кажу да є онъ одъ одличан родителя, и да є као войникъ подъ царемъ Лудвикомъ воевао. Али една отровомъ напоена стрела, како люди причаю, а пре свега несрећна любавь довела га є дотле, те є нешто мало памећу помео. Но ипакъ никоме недосађује, а и иде као свакій скромань и богобоязньив човекъ сваке недеље и празника на божію службу, само кадъ є самъ нева чудноате и замршене песме уз віолину и то често у поноћи, као то садъ. Преко пута у оной малой кућици на углу, коя богатомъ кућомъ Валтраву принадлежи, кои му є изъ христіянскогъ сажалења исту безплатежно уступіо, будући се осимъ тога и плашіо, да самъ унутра нетумарне, садъ онъ обитава сасвимъ усамљенъ и проводи свой будалаетый живатъ. Погледајте само напоље, ма да є ова ноћь тако непріятна и бурна, онъ є ипакъ зацело прозоръ отворіо, па нева и свира као какво суште чудовиште напоље у бурну ноћь.“

Іованъ отвори капакъ свогъ прозора и доиста угледа при слабой сяйности месеца, кои є свое бледе зраке на улицу кроз врло нагло летеће облаке баціо, на прозору описане кућице једногъ човека са седомъ лепршавомъ се одъ ветра косомъ, где као у нескомъ бесиилу свира и почемъ є очи немичуће се на итеће облаке упрео, започне следующе певати:

„Облаци лете бранъ летомъ
Ко да ій смете нынмъ путемъ?
Драгу ми носе, носе срећу
Што више, куку, видиг' нећу.
А ветиръ, тужакъ, злотворъ грдный,
Неда ниъ станка, те ме кињи.
Крину, мой крину, дивна л' бяше
Та за царицу ты бяше.
Алъ ни супарникъ круну скиде,
Па скиптаръ царства съ врномъ узе.
Па садъ самъ я краль безъ државе,
Па садъ самъ просякъ вако блеђ старъ

И тражимъ кринку дивна л' бяше
А синьій само гробъ налазимъ.

Увопараюће разногласіе, као каква изъ найдублѣ унутрашньости у найвећой туги произнешена вриска заврши чудновату свирку. Месецъ у томъ тренутку сакріе се за облаке. Тамна ноћь и ужасна тишина была є на сокаку.

Чудновато тронутъ, скоро потрешенъ, затвори Іованъ капакъ своґъ прозора.

После краткоґъ разговора са уплашенымъ газдомъ, кои є опетъ пређашньій разговоръ наставіо и кои разговоръ Іованъ па двоє на троє свршіо, остави онай ученика, кои се іошъ збогъ виђеноґъ и чувеноґъ ніє опоравити могао, и найпосле у тихомъ сну зажелѣный покой потражи.

Но текъ што заспи, а већъ є предъ ньимъ лебдіо бледый ожалосћеный изгледъ музиканта, како на отвореномъ прозору свира и како гледа за облацима, кои су као муня летили.

А издалека видіо є онъ на некой пустой ледини єданъ бео кринъ, у чію круницу упрео є месецъ своє бледе зраке, тако, да є тай цветъ врло любко и чудновато светліо, чисто съ већомъ милиномъ него и самъ месецъ и шта выше, чиніо се, да врло чезнући и жудно усилява се гледати на бледоґъ ноћноґъ певача. Но садъ протутньи поредъ крина жестока олуя са валовитимъ облацима и изъ ови шчепа єдна снажна рука овай цветакъ и жгужвеля га, смртно уздисанѣ зачує спавачъ у своимъ ушима. Па кадъ опетъ онамо погледа, преобразіо се лепый кринъ у лепу али бледу жену у беломъ оделу са дугомъ плавомъ косомъ и прекрштенимъ на грудма рукама, єръ она мртва бяше, а чело главе нѣне седіо є бледый свирачъ са изразомъ лудила на чертама лица и певаше:

„Ахъ! Кринка, кринка, дивна л' бяше!"

И што є више Іованъ тамо гледао то су му све познатіе быле черте лица лепе самртнице. Ово лице ніє му было страно, морао га є ма гди видити, она лепа округлина, оне танке обрве съ високимъ челомъ, оно узхићаваюће смешенѣ око устана, она байна милина сагласія свію чертій све му є познатія бывала, садъ наєданпутъ позна онъ лице, и нечувена туга тако потресе нѣгову унутрашньость, да є у сну у гласъ вриснуо, па се пробудіо.

Ликъ оне умрле быо є нѣгове возлюблѣне, нѣгове предраге Ане.

II.

Почемъ є Іованъ сву драгу ноћь безъ сна на своіой постельи провео и найпосле ютренѣ сунце крозъ саставке нѣговоґъ капка собу осветлило, отвори онъ ове, обуче своє нове альине, коє є за низите наручіо, тврдо науманъ іошъ єданпутъ посетити Егидія Ортолфа негдашнѣгъ пріятеля своґа отца.

Онъ є хтео последньій путъ покушати, небы ли срдце ладноґъ и непоколебимоґъ човека за себе придобіо садъ, кадъ є тако ужасно време наступило, коє є доиста сва ожесточена срдца ублажити и за помиренѣ склонитіимъ учинити морало.

Кадъ се савршено обукао, остави свою собу и упути се управо у велику улицу, у коіой є кућа ортолфова была.

Глава му є была препуна найзамршеніимъ сновима и уображеняма, а срдце чезньомъ и любави, кадъ є приспео до добро познате куће, предъ капіомъ коє быо є врло разгранатый чокотъ садъ са жутимъ лишћемъ коє є ћарканѣмъ ютренѣгъ ветра трептило и опадало, а иначе врежа нѣгова пеняла се у чаровитой гордости чакъ до прозора нѣгове предраге Ане, чіи прозори начичкани бяху саксіяма свакоякоґъ цвећа. Садъ му се покаже и неочекиванъ а и упрепаштаваюћій угледъ.

На каменой клупи предъ вратима сеђаше сиречь старый будаластый свирачъ, у своимъ сиротиньскомъ капуту са седомъ по лицу разбаченомъ косомъ, съ неизяснимимъ смешенѣмъ дражестну Ану сматраюћи, коя є у ютренѣмъ оделу пуна дражести и милине предъ ньимъ стаяла и нѣму єдну чашу вина пружала.

Тако лепа као данасъ никадъ му се Ана ніє учинила. Црна капица тако є лепо одговарала дражество углађеной плавой коси милоґъ девойчета, око нѣно было є тако поверително и као даница ясно, лице нѣно у своимъ блеску младости тако є цветало, кратка альина тако се любко младачкомъ стасу прилюбила, да є све ово Іована тако занело, да є цео светъ збогъ Ане заборавіо, и ко зна докле бы та нѣгова заборавность траяла, да га ніє гласъ лудоґъ свирача изъ овоґъ сна пробудіо.

„Фала, фала, моє смирено дете!" рекне овай, кадъ є чашу изъ мале ручице аниве приміо и жудно є устимъ принео. „Фала ти за ютреньій напитакъ! Ноћасъ самъ далеко путовао на облацима къ твоіой майки, и она те лепо поздравила."

„Ахъ вы опетъ бунцате, Валентине," рекне Ана свирачу, почемъ іой се єдна бисерна капля низъ лице скотрля, „моя добра майка давно давно є мртва."

„Да, доиста мртва," продужи Валентинъ, „и за мене много пре, него за тебе нѣжна голубицо. Само ноћу, тада она опетъ оживи. Ахъ, како є то лепо, што є нашъ Господъ Богъ и ноћь створіо."

„Како вамъ є глава?" запыта га Ана сажальиво, „да вамъ се нису ране позледиле?"

„Гле доиста," рекне старацъ, „прошле ноћи тако су се упалиле, ху, као ватра тако ме жегле, да я непрестано за неко време бунцати морамъ. Зацело морао самъ и садъ штогодъ будаласто говорити, єл' истина?"

„Та нисте," извиняваше га девойче.

„Ахъ опростите," настави свирачъ, „вы знате за моє ране, моє люте ране. —"

„Я знамъ, добрый Валентине," прекине му Ана говоръ „будите само спокойни и немислите много о старимъ временима, чуєте ли Валентине, то вамъ ваше яде іошъ више позлеђує."

„Я ћу те послушати, моя скромна девойко," рекне старацъ дубоко тронутъ; „ахъ ты незнашъ како ублажаваюћи, како добротворно дѣйствує на мене твоя близкость. — Благодаримъ, по иляду пута благодаримъ ти за ютреньій напитакъ, кои ми є твоя милосрдна рука пружила!" продужи онъ после мале почивке. „Господъ ће те за то наградити."

*

После овы речій врати іой чашу, кою є мало помало изпразніо, рукує се съ ньомъ па се онда удальи.

Ана пакъ уђе унутра неприметивши Іована, кои є за особенимъ свирачомъ бленуо, докле га є годъ видити могао и кои се опетъ сетіо песме о бледомъ крину и оногъ страовитогъ сна, кои га є прошле ноћи онако ужасно уплашіо. Но почемъ се опетъ опорави, довати се кваке капійске отвори ову и уђе у кућу.

Онъ се попне узъ басамаке и закуца на вратима ортолфове собе, изъ кое зачує доста опоръ гласъ: „Напредъ!“ Онъ позна гласъ аниногъ отца. Кадъ уђе у собу седіо є правобранитель за своимъ писаћимъ асталомъ, чисто затрпанъ артіяма и документима, а Ана є међутимъ цвеће на прозору заливала и увело лишће кидала.

Старацъ овомъ посетомъ као нешто потрешенъ намршти се за єданъ тренутакъ, но одма ипакъ добіє нѣгове физіономія свой пређашній ладный изразъ.

„Гле, господинъ Іованъ Вирфелъ!“ започне онъ; „каквой околности имамо благодарити за вашу чести достойну посету?“

„Я се усуди,“ замуца Іованъ збунѣно, а међутимъ є лице анино као пурпуромъ посуто поцрвенило.

„Мило ми є што васъ се іошъ сећате,“ продужи Ортолфъ. Ана, подай столицу нашемъ госту и одма спреми плаву собу,“ заповеди онъ своіой кћери, коя одма заповесть изврши и Іована брзо но сасвимъ жалостно погледавши собу остави.

„Но єсте ли већъ школу свршили?“ запыта Ортолфъ, „смемъ ли вамъ честитати докторство?“

„Я бы скоро диплому у цепу имао, кадъ небы изпыти у великой школи збогъ ове немиле болести обуставлѣни были.“

„Да, ми живимо у незгодномъ, сажаленя вредномъ времену,“ одговори Ортолфъ; „нашъ є животъ свакій часъ у опасности.

„Управо то є“ превати Іованъ, „узрокъ, што самъ се ипакъ усудіо незванъ у вашу кућу доћи. Нашъ є животъ тако несигуранъ постао, да незнамо, смемо ли га и за єданъ тренутакъ нашимъ назвати и да є за свакога найболѣ, да са собомъ и са светомъ рачуне заключи. Господинъ Ортолфе, вы сте были пріятель могъ несрећногъ отца, я самъ одрастао съ вашомъ миломъ кћери, дражестномъ Аномъ, и вы сте ме негда радіє имали, него садъ. Пропасть мога отца збогъ сплеткій неверны пріятеля побудила є и васъ те сте и одъ нѣговогъ сина ваше лице одвратили. Садъ пакъ кадъ ми обоица на кранчку ужасне провале стоимо, коя ће насъ можда кои часъ прогутати и насъ за навекъ разставити, у овомъ озбильномъ тренутку я се ипакъ усуђуємъ молити васъ за ону наклоность, кою самъ до скора одъ васъ у найвећой срећи уживао. Поклоните ми вашу пређашню любавь, кою самъ я тако незаслужно као и невино изгубіо. Дайте ми макаръ єдну надежду за сапутницу у овымъ данима беде и пропасти; єдну изкру оне ублажаваюће надежде, коє клицу вы ми сами негда у прси усадисте.“

„Господинъ Іованъ Вирфелъ,“ започне после мале почивке врло озбильно правобранитель, „што се тиче моє према вама наклоности, я васъ тврдо уверавамъ, да се она ніє ни найманѣ променила. Шта више, я умемъ ценити вашъ душевный напредакъ, као и вашъ нравственый животъ и готовъ самъ у свако доба то и словомъ и деломъ посведочити. Али што се тиче одношеня и саюза съ Аномъ, на кою вы као што ми се чини циляте, то вамъ кажемъ безъ околишеня, да бы є радіє видіо у наручю црне смрти, него у наручю мужа, когъ се отацъ недостоянъ показао уваженя грађанскогъ дружства.“

„Размислите, господинъ правобранителю,“ одговори Іованъ бурю у прсима утишаваюћи, „да доношена противъ могъ отца нису довольно осведочени, да є контролоръ Гролеръ іошъ одавно покушавао нѣга разнимъ сплеткама упропастити, да є —“

„Было како было, име Хайнриха Вирфела є жигосано, и —“

„Господинъ Ортолфе!“ повикне Іованъ, коме є ярость изъ очію севала, збогъ чега су му и образи запламтали.

„Опростите,“ прекине му речь Ортолфъ примѣтивши, да є одвише забраздіо у своіой ревности за чешћу свога дома, „моя намера ніє была васъ вређати, почемъ я говоримъ о предметима о коима болѣ бы было, да обоица ћутимо. Но ипакъ себи припишите, што сте и себе и мене у непріятно станѣ довели. Владаймо се,“ продужи мало блажіє, „као што намъ наша одношеня налажу. Нека провиђенѣ о нама рѣши, шта за нуждно налази, мы ћемо као поштени люди нашой цѣли корачати, па ако башъ мора быти, као такви пропасти. Здравствуйте, господинъ Іоване! Мы обоица морамо се за ово оно постарати и у редъ довести, збогъ овогъ опасности пуногъ времена, а задржавамо се одъ посла неполезнимъ начиномъ, почемъ єданъ другогъ вређамо непріятнимъ подсећанѣмъ прошлости и побуђиванѣмъ уништене надежде, коя се никадъ изпунити неможе. Съ богомъ! Я се надамъ, да се ми разстаємо безъ мрзости.“

„Богъ ми є сведокъ!“ одговори Іованъ, „да я безъ мрзости одлазимъ, премда съ разцеплѣнимъ срдцемъ.“ После овы речій поклони се правобранителю, кои очевидно тронутъ окренуо се баше одъ младогъ човека, па изъ собе изиђе.

У предсобію Ана му дркћући приђе. Іованъ обгрли своє благо у найвећой туги, бурно є къ своимъ прсима прилюби и єданъ врелый пламеный полюбацъ на нѣна румена уста притисне, докъ су међутимъ сузе нѣгове низъ нѣно лице котрляле.

„Іоване,“ заєца Ана обузета найнесрећніомъ слутньомъ, „гди ћемо се опетъ видити?“

„Тамо,“ одговори Іованъ подигнувши своє сузне очи къ небу.

„Ана,“ зачує се изъ собе ортолфове.

„Съ Богомъ на веки!“ повикне Іованъ, одтргне се изъ нѣногъ наручія сиђе низъ басамаке као піянъ посрћући, долюля се до врата и изиђе изъ куће у коіой му є за свагда срећа саранѣна, надежда уништена и животъ у црно завієнъ.

(Продужиће се.)

Казни некадашнѣ и данашнѣ.

Зашто и шта треба казнити и како. Различна мнѣнія о томе. — Смртне казни: усекованіе, вешала, утопленѣ, метанѣмъ у врећу, точакъ, спаљиште, сараспињанѣ жива човека, набијанѣ на колацъ и т. д. — Неколико примера одвећ страшны гублѣња.

Дуго су се људи препирали, по каквомъ праву и чега ради казни држава преступника, да ли по сили одъ Бога, или на основу ћутења припознатогъ уговора нѣни чланова; да ли због нужднѣ одбране или због саме правде; да ли ради поправленя или ради застрашаванѣ, или да бы преступници непредни были. Но сѣ овимъ є каогодъ са распрокъ о пореклу грехи, да ли є овай саречь урођенъ или се сѣ позпатанѣмъ добія, да ли є онъ дело Божіе или ђаволско. При свемъ томъ, што люди толико у томъ тумарају и блуде, опетъ грехъ остаје на земльи стадакъ, и сваки є уверенъ, да є онъ, или барѣ нѣговъ ближни грешникъ, и премда се немогу математична доказателства положити о казнителномъ праву државе, то опетъ нѣће ни єданъ помислити, да никаква држава може ма и єданъ данъ прутъ изъ руке бацити.

Но и ако се у томе сви сагласнаваю, да су казни преко нужднѣ, то се опетъ єдна и два различна пека у томе слажу, шта треба, и како казнити.

Явници казне лажъ и коцканѣ за новацъ, Карлъ великій казнио є ове, кои су у посте дане месо єли, и кои се нису крстили, Мойсеовъ законъ казнио є и наймањѣ обезсвећенѣ суботе, и проклинањѣ отца и матере, а Соловъ и свако безпосличенѣ и пијанство смрћу. Напротивъ исламъ допушта многожењство, Грцима и Римљанима биле допуштено да своє робове, а старинъ Немцина, да каквогъ разслабљеногъ старца убію. Бацанѣ своє дећце, или излаганѣ на улици биласе у старо доба само у Евреа, Египћана и Тебанца забрањено, а садъ є єдна іошъ у Хини и Индіи допуштево. Крадљивацъ имао є одъ Солона смрть, одъ Ликурга пакъ славу и честъ очекивати. Безженство, кое су Грци и Римљани казнили и жигомъ срама жигосали, поставіо є Григорій VII. своимъ свештенству као законъ. Бравољство, кое є Спартанска држава закономъ утврдила, казнили су стари Немци спаљиванѣмъ, и Линсъ и Аспазія у Грка биле би одъ стары Дитмарза у пратньи нѣни сродника жива закопана.

Тако се исто народи и времена неслажу у избору казни. Крадљивацъ дивљачи, кои бы пре обешенъ био, или бы само уши и носъ изгубіо, садъ се само са краткимъ затворомъ казни. За разбойника тражимо данасъ найтеже казни, докъ стари Германци такогга нису ни као преступника сматрали. Побацивањѣ дећце, кое су Римљани само као увреду према мужу сматрали, садъ се као преступленѣ противу живота казни, и убиванъ, кога данасъ пушкарамо или вешано, одкупљивано се у Немаца новцемъ. Повредитель канавогъ зида на крайни (граници), кои бы данасъ затворомъ платіо, страшно є у Германица казњенъ было по оданшњемъ закону: „такавъ пека се у земљо да грла укопа, а после пека се четири на орањѣ испвикнута коња у новъ плугъ упрегну и тако пека преко њега до'ћди съ плугомъ прелазе, докъ му се вратъ разомъ неодруби.“

Знанѣни, да образовани читательи нѣће сматрати као изгубљено оно време, кое ће нмъ донети вести о обичаима, правима и законима изъ прошлости, надамъ се, да ћу њиову благодарность заслужити, ако имъ приповедимъ нешто о казнима изъ повестнице.

Єдва ће се наћи какво дѣйствително или уображено зло, кое ніе као казнь употребљено было. Тако видимо, да су Римљани као казнь сматрали, несмети њи у позориште, и да су Шпартанци за казнь лишени были права, сжети свою жену другоме позаимити. Шпартанци су были за казнь на безпосличенѣ осуђени и за столицу привезани. Постъ, плаканѣ и уздисанѣ бише обичао црквено изпашњанѣ, а племићима, кои су што скривили, разсецали су у Германія постолинкъ (Tischtuch), и полагали имъ лебацъ наопако окренутъ.

И сама стварајућа фантазія песника, кои є божественоу комедію спевао *), небы могла оволике и овакве грозне смртне казни измислити, као што намъ повестница показује а нарочито припада старимъ Немцима та слава у измишљаню и сранъ у употребљеню овакны грозны мука при смртнимъ казнима. Човекъ се мора стрести и сгрозити одъ описиванѣ такаы мука, или нпакъ нѣће безполезно биги читати ій, да бы єдномъ већъ престали хвалити „добра стара времена,“ а да бы благословляли благость нашегъ доба.

Сеченѣ главе есть смртна казнь, кои є у наше доба као найчовечнія. Ту су казнь и Грци и Римљани познавали. Она є у насъ покрай вешала постала и готово є свуда ова (нешала) натиснла. Она є найблагороднія одъ свію, єрбо су є главе многи' помазаника и великаша облагородиле, као и крвь Конрадина и Фридриха Аустрискогъ, Петра Кастилијанца, крвь жена: Хайнриха VIII., Маріе Стуартъ, Карла I., Людвика XVI., Антоанете и други' помазаны главя. Стари су Немци ону казнь сикиромъ и ударцемъ пришли. Осуђеный метао є прагъ на пань, сикиру су му затимъ на прагъ полагали и одозгоръ нагьмъ ударили. Краљевина су златномъ сатаромъ главе одсецали. У Енгледзской и у Прайзской употребљюе се и данасъ сикира, а на другимъ местима, ушла є сабля у употребљенѣ, а у Саксонія, надаюћа сабла (Fallschwert). У време прекогъ суда (das Standrecht) напрштује се нека казнь пушкомъ, као и при войничкимъ особама. Овай начинъ убіяня было є, рекао бы, и Римљанима познатъ, почемъ су кривце стрелонъ стрелили.

Манѣ честна, или у толико обичаја были є казнь вешаня. Одъ времена Римљана почела су вешала свое простране руке по свима странама света шнрити, те су и данасъ н. пр. у Енгледзской и у Аустрія редовна смртна казнь. Овнна (вешалана) устуна и казнь разпињања, кое є у старо доба обичаа была, єръ Константинъ великій одредіо є, да ни єданъ незаслужује ону казнь, кою є Спаситель претрпіо. Премда є поступанѣ при вешаню сасвимъ просто,

*) Италіянацъ Данте Алигери.

опетъ га є фантазія у ствро доба страшнимъ знацима и обичаима пратила. За вешала ніе ма какво дрво употреблявано, већъ су бирана была дрва безъ листа и сасушена. Касније бяше явный друмъ, или, ако є могуће было, разкршће', место, на комъ су вешала подизали, а поноћь бяше страна, кудъ су окренута была. Осуђеникъ везиваи су на очи црау свезу. Што є кои на више обешенъ био, то є и срамніе было. У средњимъ веку постао є обычай, узъ грешника вешати псе или куриже, почемъ су ове животинѣ по своіой кradљивости съ кradљивцемъ узпоређивали. Тако є іошть године 1462. у Халі єданъ Евреинъ због краће стрмоглављe међу два люта пса обешенъ био. Но као право и подпуно удовлетворење сматрало се, кадъ су убицу надъ гробомъ убіеног обесили, или кадъ су га као што є у Француіской обичай био, изподъ убіеног затрпали. У неким шестима нормо є найвишій судищ дужность вешача пршити, и о неким владоцима, као о Херцогу Албрехту V. изъ Мекленбурга, о Херцогу Отону изъ Лунебурга, говори се, да су осуђенике собственимъ рукама вешали.

(Свршетак сліедуће.)

Утопленіе параброда „Централ-Америка."

Одъ како се параброд „Арктикъ" у прошлой години утопіо, ніе ни єдна несрећа у Америци тако іако срдца потресла и толико саучастіе побудила као утопленый параброд „Централ-Америка." Зашта су ужасне поеднности, кое страдалци приповедаю и кое листови изъ Ню-Іорка саобштаваю. На томъ несрећномъ броду возило се 592 човека, кадъ се истый 10. Сент. о. г. изъ Хаване кренуо, и одъ свіо ове несрећнике спасла се само 173 човека. Сви други, и съ њима и до два милиона долара у злату и сребру, леже на дну мора сирањни. Путници биаху по већой части люди изъ Калифорніе, кои су са своимъ трудно стеченимъ благомъ своіой постойбини итили, те да свое сродникe поведу, или да плодове свои' многогодишњи путованя у миру уживаю. Кадъ є поћа у провалѣномъ броду почела страшно растети, могао си видети, како су се исти изъ Калифорніе люди трудили, да свое благо спасу; они су брижљиво поредъ себе полагали свое злато, да бы га могли са собомъ понети, ако бы се каква спасоносна лађа појавила, или су га око себе описали, да га небы изгубили. Но пошто є опасность све то више растла, поштo є найпосле већа часть одъ ньи о своімъ избављењу очаиавати почела, онда већъ нико ніе на злато мислio. По собама, по кlупама и по крову лежадо є злато, кое су притяжателіи одъ себе одбацили, да ій небы при спасаваню тежиновъ своіомъ на дно мора свукло; нико се на њега ніе ни обзирао, и 20,000 долара, ни осталу разутерену, лежали су тако безбедно, као да ій є сто брава затварало. Несрећницима овимъ само є іошть єдна любавь къ животу стала была, па опетъ су се у последњихъ тренутку тако великодушно и храбро владали, како небы болѣ ни найвретніи у свету люди. Поштo су толико ноћи безуспешно воду црпили, гледали су найпосле мирно, кадъ є капетанъ све жене и сву децу у чамце преneти дао. Ниедањъ се ніе напредъ силомъ пробијао, ниедањъ ніе захтевао, да пре другога спасенъ буде. Гледали су, како бродъ, на комъ су были, полако тоне; свакій се дочепао чега, што бы га спасти могло и стояли су као немн, кадъ се последный чамацъ одъ броди одтиснуо и кадъ є овай наедањутъ утонуо. Они, кое су касније изъ воде спасли, претрпели су смртный страх'. Море се узколебало, те тако разстани несрећнике, кои су, крепко греда или балвана држећи се, у гомилама међу развалинама брода пловили. Єдно га є, као што приповедаю, у средъ пакленo-црне ноћи чувство о усамљености тако силно обузело, да є намеравао дрво, на комъ є пловіо, одбацити и своевольно утонути се; ал' наедањутъ сиотри, где му се некаванъ пловећій човекъ приближуе. У овомъ ужасномъ тренутку човечіе лице бише єдино, што є видети желіо, те тако напрегнувши све своє силе, упути се томъ другу на сусретъ, кои му се безгласанъ приближаваше; но кадъ му се сасвимъ приближіо было, виде предъ собомъ мртваца, вогъ су два за пливаће одъ некогъ дрвета (Kork) направљена пояса на површини одржала. Њега є нагло разслабљеность уморила или стра'. Између многи' приповедакій, кое нахъ исти спасени несрећници причаю, найзнаменитія є ова: Я самъ већъ четири часа волнама тамо и овамо бацанъ, усамљавъ блудіо; наједањутъ чуећій гласъ недопираше већъ до моі' ушіо, кадъ наедањутъ зачу гласъ мое матере, коя ме пыташе: „Іоши' еси ли ты грожње твое сестре поео?" — Пре 30 година спречь, као дете одъ 11 година, поео самъ крадомъ неколико гроздова, кои су за мою болестну сестру препарављена были, а треба знати, да због тога писань біенъ био; сидъ предъ самимъ гробомъ поноси ми се оно исто пытање, кое ми е пре 30 година предложено было, поштo се за последнія 20 година нигдіе наедањутъ тога догађаја писань сетіо. Гласъ є тай изъ гроба дошао. Мени се учинило, да є тай гласъ предсказиванъ мое блиске смрти. Таква упечатљена доста су снлна, да човеку, кога у тамной ноћи, за какво дрво прилобћена, волне Океана тамо и овамо бацаю, памети одузму и да га у безумлѣ баце; на опетъ незна се, да є и єданъ одъ ови спасени у безумлѣ пао. Врло ій є мало могло говорити, кадъ су изъ воде извађени были, али су после неколико часова опетъ къ себи дошли.

СМЕСИЦЕ.

Руска свадба у 18. веку.

Руска царица Ана, коя є великолѣпія и раскошъ яко, волеза, имала є и шестъ дворскі' будала, међу коима су троица на то осуђена была. Да би єдногъ одъ ньи изсмеяла, дала га є венчати съ найпростіомъ девойкомъ, и за свадбу наредила є шаљиву и смешну свечаность. Дала є сиречь у врло строгой зими године 1740. палату одъ леда сазградити, у коіой є посуђе такође одъ леда было, па найпосле и четири топа и две комбаре одъ леда, доста яке, тако, да се неколико пута изъ ньи могло пуцати. Изъ губернія морао є свакій Губернаторъ єдногъ човека и єдну жену у ньіовомъ обичномъ ношиву послати. Ови є было више одъ 300, и пролазили су съ младожењомъ и невестомъ, кое є, у великомъ кавезу затворене, слонъ носіо, вели на камилама јашући, а други, два и два у саоницама, кое су вукли северни єлени, волови, пси, овнови, па найпосле и сами вепрови, поредъ царске палате и крозъ главну улицу вароши. У јахалишту Бирова, Царичиного любимца, была є часть спремљена, а после су представљане народне игре. Найпосле положили су младенце у кревет одъ леда, а постављена стража водила є о томе брigу, да истомъ сутрадањ изъ кревета устану.

Найужаснія казнь.

Єданъ дописникъ изъ Хамбурга из вео є 30. Децем. 1850. год. изъ неки' Енглезски' новина, да є Хинезскій неки трговацъ због убиства своє жене осуђенъ био, да се несваваћемъ умори. Осуђеный было є у тамницу баченъ, где су га по троица наизменце чували и сваъ му сваким могућнимъ средствомъ разтеривали. Несрећникъ є овай 19 дана живіо, а ни єдногъ трепутка ніе спавао. Осмога дана спопале су га тако ужасне муке, да є за смрть као за найвећу милость молію.

Страшна битка.

После смрти хунскогъ краља Атиле ни су се могли међу синови Чаба и Алпдаръ у десби великогъ своъ царстви братски намирити. Зато дође до рата. Немци и други одъ Атиле надпладани народи пређу на страну Алпдарину, а Хуни остану са Чабомъ. Обадне войске изиђу у поље код Сикамбріе, или код старогъ Будима, да деле међанъ. Бой и сеча была є страшна. Петнаестъ дана узастопце тукли су се и крвь лили, и као што преповедаю историци, крвь се толика пролила, да є вода дунавска одъ Сикамбріе па до Потенције (данашње Пантелије) была прена одъ крви људске.

Анекдоте.

— „Ноћасъ самъ сниво, да сте ми дукатъ поклонили, и да самъ одъ госпоє супруге ваше свилену мараму на поклонъ добио," рече єдно јутро слуга своме господару. „Сниванъ увекъ противно значенъ има," примети му на то господаръ. „Тако и я судимъ; — зато ћу одъ васъ свилену мараму, а одъ милостиве госпое дукатъ на поклонъ добити," рекне слуга.

— У време окупације Влашке одъ аустриске войске было є много болестны войника по шпиталима, међу коима се и доста наши граничара находило. Поморъ было є велики, но за чудо є было, што є редко кои граничаръ кости свое у туђини оставити морао, макаръ да су се многи одъ ньи разболели были. Заповедникъ такове болнице запита єдно јутро лекара правивши га крозъ шпиталь, шта є томе узроокъ. „Како небы умирали, кадъ они све по-пію што имъ докторъ даде!" было є одговоръ, али не одъ запитаногъ лекара, већъ одъ єдногъ граничара, кои є у близо стоећемъ кревету болестанъ лежао.

Логогрифъ

изъ десетъ писмена,

56782: Све на свету има добру и злу свою страну, тако и я; єръ єдними самъ одъ поље, а другима на пољу; једнима самъ необходимо нуждно, тако да безъ мене никудъ сељаки немогу, но опетъ имъ досађујемъ. Страшанъ самъ сињ природе кадъ до найвеће снаге мое дорастимъ; онда брзиномъ муње летимъ по видноту повалъивајући што ми смета, а често и кћерь мое матере натеруемъ да и она страшно разорећ проузрокуе.

287: Страшанъ самъ и злотворанъ, као и пређашній; али ніе природа, већъ људске су ми страсти родитељи; да мене и ньи небы было, овай бы светъ раемъ постао.

4567: Мушкогъ самъ рода, но лепый се полъ већма самномъ занама него мушкарци, кои у гордости ньіовой слабо за мене маре. Леп самъ и невинъ, но кадкадъ и злотворанъ, єръ често подъ моіомъ пріятности кріємъ опасанъ отровъ.

482: Што младићъ и девойка за найвећу срећу сматра, тымъ постаемъ я силнимъ и светимъ. Дужность ми є усрећити људе, али редко ми за рукомъ испадне задатакъ мой подпуно извршити. Но ако ту цѣль достигнемъ, онда самъ безсмртанъ.

Цело є: Лепа єдна речь, кои се у садашньости на жалость неможе ни у комъ обзиру на нашъ народный животъ односити, а найманѣ на наше школе и књижество.

Разрешенѣ загонетке у 21. числу:

„Писмена и нотни знаци."

Разрешенѣ ове загонетке послао нам є Г. Пароx Уроцъ Лазаревачкъ у Ваљеву, и Г. Пароx В. Суботићъ у Земуну.

Ераковић и Петаковић.

Ерак. Кажи ми Петаче, зашто се неке страше поћиће тако яко заузимаю, за свединсећ Влашке и Молдавіе?

Петак. Што су жельне да те земље буду подъ влашкимъ господаренъ.

Ерак. Оће л' тай господаръ носити златну круну.

Петак. Тешко; пре ће имати ни глава шильавсть клобукъ одъ магнета, кои ће га увекъ къ сѣверу вући.

Петак. Еси л' се већъ ожењіо, Петаче?

Ерак. Нисамъ.

Петак. А зашто ниси, кадъ си било намѣранъ то да учинишъ?

Ерак. Ніе могло быти, зачемъ є онда посту было, а женитба се сматра за мрско ело, кое є у посту забрањено.

Споменѣмо, да нѣкде и ѳалшіви сопова:

Зато уноляшимо свакога, да потражи на опису ѳлашице.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОЈИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ доспда по увереваню найглавнійихъ лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ покисло, и ніемо противъ

кашља, грипе, кѣнице, промуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказују, да немогу быти безъ њега и да само њему имаю благодарити, што ихъ є озлоглашена боль и што могу мирно спавати; због благотворогъ дѣйства овай се сокъ найбоље препоручује свакой житой деци, тако и су затворени, и ни једна су видили заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ. — Цѣна є једногъ стаклешцета 50 кр. ср.; а из одъ два стаклешцета немогу се слати. Што се завіо и поћиће два или четирѣ стаклета, то се рачуни на 20 кр. ср.

найстрійихъ лѣкара шкуе ху в врло пріятно.

Стаклешцета су стейрискогъ билногъ сока беля, горе дугласта и са шталійихъ кнѣгиня на коима ніно и на стаклешцету ніихъ: „Аптека водъ слона у Градцу“ и „ІРА.“ добро

Тай сокъ производи І. Пургайтнеръ, апотекаръ водъ „слона“ у Градцу, а добити се може у Земуну у аптеки водъ „златногъ орла“ Карла Трешчака.

(3—26)

ОБЯВА.

Трговина кодъ „Писма“ у Земуну велико є стоваришће разногъ галантериског ешања; особито налази се тамо свакояки кошуља како одъ румбургерскогъ платна, тако и одъ памука белогъ и фарбаногъ, на продаю. Ко жели кошуља купити, моћи ће ій тамо набавити, и то по ѳетиной цѣни.

ГЛАСНИЦИ

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ У БЕОГРАДУ

налазе се кодъ І. К. Сопрона у Земуну на продаю Ко те књиге купити жели, нека се на горню књижару обрати. Цена є свакой поєдиной части **30** кр. ср. Ко **све части** наєдиштуть купи, моћи ће ій за **2** фр. **20** кр. ср. добити.

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 24. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Е 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Ана Ортолфа.

(Продужење.)

III.

И заиста е прва куга, коя се по своій Азіи и Европи разпростра была, и у Бечу свой смртоносный барањ развила.

Двавнаест до четрнаест илада душа умирало е дневно на найужасніи начинъ. Богати и сиромаси, благородни и грађани, солдати и калуђери бацани су у шест велики рупа, кое су за гробљю светогъ Коломіна те цѣли ради изкопане биле. Многи су варошъ напустили и бегали изъ свои домова, одъ свои сродника, люди као и жене, све на сели, или опетъ одъ заразе нису утекли. И санъ Херногъ Албертъ склонио се у село Пуркерсдорфъ.

Све дружтвене свезе биле су разкинуте, сваній са-обраштай у овой нѣчае знаменитой трговачкой варошы, бѣше престао. Већа часть дућана позатворана е, кафане и пивнице остане празне, само неколицинома луди разпратника посѣћивали, кои су свой животъ и оно вешалама наменули, да садъ га по своме начину докле уживати хтели, докле бы имъ годъ могуће было. И сама служба божія престала се извршивати у многимъ црквама, будући е већа часть монаха и монахиня цвомъ кугомъ умерена.

Іованъ, коме е свеђано было, дао жертва прве смрти или као жертва свое печали, гледао е равнодушно и скоро безъ участія ову свеобшту несрећу и скоро е желіо да га ова црва зараза уже и.

Онако дудимъ мыслика обузетъ одне едно после подне покрай десне обале Дуная, гди е садъ мртва реках бы тишина владала. Никаква даља нѣе милу реку просецала, никакавъ чунићъ нѣе было везанъ за обалу. Смешана ника, кои е пре обалу оживљавала, сасвимъ е нестала, свуда е владала страшота, прси с'ужасношћа тишина.

Съ прекрштенимъ рукама, съ капомъ на чело натученомъ, упути се садъ Іованъ къ жердерской капіи и неглеђећи косаче, кои су поредъ њега на колима мртве куће, показадто само смешћи се страшљивости сретаюћи га лица, кои плашећи се бледоће лица његовогъ и његове поруше не сполштности двадесетъ корачая съ пута му се уклањаше, кадъ га наданнуть познатый гласъ изъ његовогъ заноса пробуди.

Іованъ подиге главу и види предъ собомъ своге негдашњегъ саученика, развратногъ Армледера, познатогъ скитницу и піяницу, будући се онай редко кадъ и трезніо.

Армледеръ нѣе одна усамљеногъ шетноца упознао, но кадъ га е упознао никне га именомъ и дочека га наслоњећъ на свой правый начъ са гласнимъ безстидникъ смеханъмъ.

Онъ е свою капу, накићену са едникъ дугачкимъ пранмъ пероме безобразно накривіо на своіой косатой глави, имао е грдне кожне рукавице на рукама, обученъ у тесну зелену аљину, кою е човекъ по онданшньой особитой моди само тако тешти могао, ако е одкучао неколико дугмета съ конма су и рукави и прси начичкани биле. Обувенъ е био преко колена прелазећимъ чизмама, на конма биху грдне мамузе.

„Лицемѣру!“ повикне онъ Іовану, „кудъ се промећешъ тамо ано, у ово наше однора време, кадъ едникъ и codex Justinianі (законикъ Юстиніяновъ) одвочинути може? Чини ми се, да си прекъо одъ стра куге.

Іованъ се презрително насмеши.

„Ниси, тимъ болѣ. Баръ самъ едногъ нашао, съ коимъ се коя речь прозборити и коя чаша испити може. Остали кукавица, зечіегъ срдца, сакрили су се иза своіи пандека и очекую прву посету съ куканћемъ и цвокотанћемъ зубій, докъ едникъ одъ насъ двопце съ найвеселіимъ изгледомъ на сусретъ іой иде.“

„Айдмо садъ у крчму „кодъ вечите светлости,“ то е іошъ едина, коя се одржала у пркосъ прве гошће. Тамо има іошъ коя чаша честитогъ пива и веселогъ друштва. Айдмо.“

„Ніе ми до весела и пића, окани ме се,“ одговори Іованъ.

„Коешта, ты морашъ самномъ! Ты си нерасположенъ, морашъ се мало разгалити. Мы смо заедно ишли у школу, можемо дакле заедно и пити, па ако дотле дође заедно и умрети.“

Съ тымъ речма дочепа га пустый Армледеръ за мишку и повуче га са собомъ.

У крчми кодъ „вечите светлости,“ у едной гадной улици, сеђау петъ гостію у лармаюћемъ разговору па су ћевшили поредъ пуни бокала.

Мрачна, доста нечиста крчма, имаюћа само една улазна врата, и една падаюћа врата у подрумъ, была е безъ прозора, и добывала е свою светлость одъ едне едине лампе, кои е у средъ подземне крчме висила, одъ чега е ова пивница можда іошъ пре сто година свое чудновато име добыла.

Присуствуюћи гости были су одчасти грађани, одчасти ђаци, кои иначе не найбольи пріятельи садъ сасвимъ спокойно еданъ покрай другогъ сеђау и пола изъ очаянія а пола изъ будаласте продрзльивости вино піюцаше.

Благородный сокъ чокота попео се већъ већини чести достойногъ дружства у главу, те у полякъ заборавe опасность, у коіой имъ се животъ налазіо, кадъ е Армледеръ непрестано бранећегъ се Іована у собу вукао.

„Ево доводимъ іошъ едногъ, кои се нашой застави заклео и кои ће радіе за асталомъ винскимъ него на кревету умрети,“ повикне ова убоица, почемъ е свою столицу къ асталу привукао и Іована на ню посадіо.

„Добро дошао, добро дошао къ „вечитой светлости!“ зине нескладный добро угреяный ковачъ Ширштабъ, кои е између свои суседа, дугоногогъ Штудента Райсбарта и сувонявогъ Коллера, некогъ шнайдера као какавъ излазећій пунъ месецъ са своіомъ црвеномъ косомъ светліо.

„Хей крчмару!“ загрми Армледеръ бацивши свой мачъ и свое грдне рукавице на асталъ, „донеси найболѣгъ вина!“

Крчмаръ, исто тако піянъ сиђе у подрумъ, и наскоро донесе два бокала вина и предъ новодошавше стави.

„Тако садъ чувствуй, друже. Но, вы стари грешници, окренувши се къ дружству, шта вы тамо радите, ели већъ куга когъ између васъ уграбила?“

„Іошъ ніе,“ протепа шнайдеръ.

„Та мы се Бахуса држимо!“ повикне ковачъ лупивши свой бокалъ о асталъ, „те црна гошћа неможе, да улучи прилику, да насъ при чистой савѣсти нађе.“

„Некъ носи црна црне!“ повиче гайсбартъ.

Мало на страни мрмляше еданъ болешльивогъ изгледа младићъ са дубоко упалимъ очима, кои се слабо за дружство печаліо, држећи еданъ папиръ предъ и као самъ себи говорећи: „Црна смрти несита ало, Азіе целе заръ ти е мало; тако ће добро быти.“

„Безтрага, шта то сриче нашъ поета, господинъ Хилдебрандъ?“

„Та прави сонетъ, како ли се зове, на црну смрть,“ одговори шнайдеръ.

„Ай гле нашегъ Шервенгела!“ повиче садъ Гайсбартъ; „обешенякъ опетъ е заспао.

Текъ садъ опази Іованъ свогъ домаћина, когъ е очаянѣ у весело дружство довело, и кои е, као што му се учинило іошъ маньій постао одъ стра, гди бледъ на руке съ главомъ наслонѣнъ на едномъ углу астала куня.

„Хей устай!“ повикне Гайсбартъ, и звизне спавача шакомъ по глави, одъ чега овай нагло уплашенъ ђипи.

„Шта е, шта е?“ промуца Шервенгелъ.

„Една ћушка за спаваче,“ одговори ковачъ смеюћи се; „пій старый друже! мени се чини, да ты спавашъ изъ чистогъ и очевидногъ стра за свой животъ.“

„Е да,“ одговори Шервенгелъ са развученимъ гласомъ „али ме нешто велика еза обузима.“

„Айдъ не булазни, избаци та уображеня изъ главе,“ одговори Гайсбартъ. „Дела да едну одпевамо, па ће се опетъ повратити живость у дружину!“ продужи онъ, па почне са опоримъ промуклимъ гласомъ:

„Ови бокали найвећи
У ньима вино найболѣ,
Пійте га, смрть е за леђи
Пійте га, докъ има волѣ!“

„Да луде песме, ни живости ни полета,“ мумлаше поета.

„Пійте га смрть е за леђи,“ викне Армледеръ, изпивши свой бокалъ, а међутимъ е шнайдеръ неразговетно песму повторавао, ковачъ као бесомучанъ дерао, а Шервенгелъ зубна цвокотао. Быо е правый курячкій концертъ.

Поета пакъ продужи; „црна смрти несита ало —“

Тада наново започне Гайсбартъ, кои се ніе дао ничимъ забунити:

„Малый намъ е терминъ датъ
Да піемо вино,
Будмо дакле весели
Па было шта было.“

„Я више немогу трпити,“ рекне Іованъ Армледеру,“ бацы трошакъ свогъ пића на асталъ и подигне се са свое столице, али у истомъ тренутку увати га Армледеръ, у коме е вино већъ почело дѣйствовати.

„Я те нећу да пустимъ!“

„Ты морашъ!“ викне Іованъ.

„То ћемо да видимо!“

И докъ су се ньи двоица кошкали започне Гайсбартъ на ново:

„На страну бриге бацимо
И стра у вину давимо
Па —“

У истый ма льосне Шервенгелъ подъ асталъ.

„Ей тужанъ!“ викне Гайсбартъ тако преплашенъ, да су му и устне нобледиле, „ево куге и међу насъ.“

Ковачъ се равнодушно сагне и рекне после мале почивке: „Онъ већъ издише.“

„А оно Богъ да га прости,“ рекне шнайдеръ, страшльиво подъ асталъ гледећи.

„Вина, крчмару!“ продере се Гайсбартъ очевидно збунѣнъ и поплашенъ.

„Црна смрти несита ало,“ мумлаше поета.

„Видишъ ово е првый у овомъ краю вароши,“ рекне ковачъ, трештенъ піянъ, „а поредъ херцеговогъ двора и у великой улици све е већъ изумрло, све, па и лепа Ана, кажу да е заразомъ — —“

„Шта?“ викне Іованъ пребледивши као крпа, „Ана?“

И нѣговъ сањ наедањпутъ предъ очи му изиђе, было му е као да слуша, како старац пева о бледомъ крину и о гробу. Нѣгова Ана лебдила му е предъ очима, нѣгова предрага, лепа Ана, како ю гадно отровно страшило, црна смрть, шчепала, са своимъ ужасномъ кандама, како се она извија, али узалуд отпора, єръ немилице буде одвучена у вечну пропасть.

Онъ е морао одлазити, морао е видити како се она налази, ти ми га и живота стало. Съ исполинскомъ силомъ отисне онъ Армледера одъ себе, кои га е ошъ за аљину држао было и кагне къ вратима. Садъ ужасно лукне Армледеръ, кои е на асталъ посрнуо. Шверценгелъ, кои се умрући по земљи вало, бивши одъ нѣга згажењъ, уко га е за бутину, те тако и нѣга кута нападне.

Урлањи одъ бола и очањя пустињи Армледеръ астаръ, мачъ, чаше, бокали и тањири у дуваћих вереду съ праскомъ сурвао се.

Коначъ, кои е тыме сањ винома преливенъ было, лютито на Армледера насрне; у истый ма падне са своє столице Гайсбартъ, пугонъ нападнуть, те и ковача са собомъ на земљю обори.

Поста Хилдебрандъ разнао се као лулъ по воздуху вичући, „разстаните се изъ те гомиле, єръ ће те сви поумирати.“

Коначъ, кои е садъ Гайспарта своїой ярости предао, обувати овогъ на се съ нимъ по питосу вало тако, да се велика прашина подигла.

Хилдебрандъ као бесумучањъ махао е непрестано рукама крозъ воздухъ, и наедањпутъ ћуши заставшегъ крчмара тако, да е овай пузъ стра са викомъ ћушо, али ошъ ниво кадъ видити, како е овай съ другимъ улицемъ вечиту лампу съ тавана оборіо, те се ова на земљи угасила.

Вика, крчанѣ умирући, клетве и сирадъ съ дикомъ одъ угашене лампе остаде у овой крчми.

Іованъ пакъ страомъ и грозомъ чисто мињузаъ, съ никострешеномъ косомъ утече напољѣ и безъ душе потрчи у велику улицу.

IV.

У кући Егидія Ортолфа владала е найвећа забуна. Старый Ортолфъ кршећи руке и са свима знацима найвећегъ отчинскогъ стра одъше по своїой соби горе доле, а у споредной соби чуло се тіо, болно вчанѣ, єръ црна смрть ніе хтела мимоићи домъ ортолфовъ, она е и овде свою жертву потражила, и нѣгъ изборъ згодіо е овай паръ цветъ целе вароши, младану лепу Ану.

Іошъ прошле вечери оборила е Ану у кревет жестока грозница.

Брижльивый отацъ сло е одма на све стране по лекаре, али се ни єдинъ нађи ніе могао.

Лавно станѣ ино се за време ноћи погоршало. Нѣне очи яко су упале и живость њена текъ што се ніе угасила.

Стрпљиво дала се она одъ две служавке кадити, сирћетомъ прати и найгаднијимъ лековима залагати. Кадъ е свануло и свећа се угасила блудили су њени погледи са некомъ тужномъ чезњомъ на све стране. Она е тражила некій предметъ, но кои на жалость ніе угледати могла. — Она е тражила спроћашногъ Іована.

Ана е осећала, да ће тай данъ последнїй нѣногъ живота бити, па зато е тако жудно и железна іошъ єданшуть садруга своє младости видити и съ њима се нечато опростити, али ова жеља остане затворена у прсима њиними, а ніе ній преко устана изишла, єръ она ни при смртномъ часу ніе хтела своги и онако пораженогъ отца вређати.

Већъ е и подне прошло, а іошъ се никакавъ лекаръ ніе пріавіо, и Ани бывала е сваній часъ слабія.

Очи ній бяху затворене, руке као у смртнице опружене и само по тихомъ, єдва примѣтномъ колебаню таненогъ покривача ни прсима примећавало се, да іошъ живи.

Садъ дође Панкрацій, сродникъ и писаръ ортолфовъ (кога е онай са друга служителя по три найучењія лекара послао) и савъ у зною окупанъ юрне у ортолфову собу.

Текъ што га е правобранитель угледао, одма му на сусретъ пошта: „За ime божіе, где е лекарь?“ запита онъ ушавшегъ, кои е цурећій съ чела зној утирао.

„Господинъ онзакусъ,“ одговори овай, „ніе код куће, али господинъ лекарь Писторіусъ изъ иртвачке улице ће замномъ устопце. Само тврдимъ обећањемъ, да ће царска награђенъ быти, могао сам га превозети, да ми следује. Было се башъ упутіо къ графици Шенбрукера и къ старомъ барону Гризенпекъ, кои су ксто тако одъ куге нападпути.“

„Половину могъ имања, ако ми єдиче спасе.“

У томъ тренутку уће у собу ортолфову лекарь Маніусъ Сулпиціусъ Писторіусъ, као што се онъ на табли предъ своїомъ кућомъ у иртвачкой улици именоваше, мирішући есенціима, помадама и травама.

То е было необично высокъ, сувонянъ човекъ, зеленкасти образа, са зноштрикастимъ надбрадњакомъ. Бела ошкаста ока дугогъ врата огрлица стояла е у лепой противности са црнимъ капутомъ, кои му е суванояво и узко тело покривао. Црно свилено докторско шпуне лепршало се на лећима овогъ живогъ костура.

Цео изгледъ нѣговъ наличіо е пре посланику прие смрти, неко избављителю одъ ове.

„За Бога, господинъ докторе, избавите, ако можете!“ повикне Ортолфъ и узати овогъ ескулаповогъ потомка за коштуњаву руку и поведе къ орману кои нагло отвори.

У орману осиће остали драгоценостій было е много нагомиланы кеса, кое сребрнимъ, кое златнимъ новцима напуњени.

„Вилте, господине!“ викне старацъ дрћућимъ гласомъ; све су ове кесе пуне или златомъ или сребромъ. Узмите, колико ћете, узмите колико годъ пожети можете, али спасите мое дете, мое єдиче, мою сироту Ану одъ смрти.“

„Приберите се господинъ Егидіе Ортолфе,“ одговори лекарь потіо. Єданъ докторъ медицине, было онъ како му драго ученъ и искусанъ, неможе чудеса чинити. Пре свега ваља да видимъ страдалницу. Одите, єръ морамъ попитати, єръ ме чекаю у Directorium-у sanitatis.“ После ови речій уће онъ са ожалошеномъ отцемъ у собу болестнице.

Овде стане онъ у известномъ растоніію одъ кревета болестнице, коя смртнимъ бледиломъ покривена укочено и непомично, подобно мртвой на истомъ лежаше.

Докторъ Писториусъ погледа се више пута са своимъ другимъ суводневнимъ пратиоцима полако по своме шильастоме надбрадњаку, докъ є међутимъ Ану изпитујући гледао, затимъ спокойно се окрене одъ кревета и оде опетъ у ортолфову собу.

Старый Ортолфъ слѣдовао му є, његова колена клепаше, едва се на ногама одржаво. Было му є као да иде своју собствену смртну пресуду да чуе.

„Како велите?“ запита онъ лекара, кадъ су опетъ у пређашню собу дошли; „говорите, избавите ме одъ ове страховите неизвестности.“

„Вељъ в доцканъ,“ одговори онъ. После два сата послаћу вамъ могъ слугу, да ми по њему новце за визиту пошљете.“

После ови речій, кое є са укочешимъ пригибаћемъ пропратіо, узме онъ своју капу и оде.

Као муњомъ ударенъ остане Ортолфъ. Сузе му нису на очи удариле, али су му се прси бурно кретале и његово срдце тако є куцало, да се чути могло. Найпосле склопи обе руке на очи и клоне у найближу столицу.

Међутимъ чуо є, како лекарь низъ басамаке силази, а неко му на сусретъ иде.

„Ахъ, Domine Colega,“ говораше долазећій, „заръ вы већъ ту, кажите ми како се наоди болестница?“

„Нема лека,“ зачуе се одговоръ.

„Тако? — Дакле є време опетъ узалудъ потрошено,“ проговори првый гласъ.

Корацы више нису се чули.

„Пошедите себе, высокоуважаваный говораше изъ њега некій добро познатый гласъ. То є было гласъ писара Панкрація. „Помислите на вашъ собственый драгоценый животъ, кои изложете опасности, ако се неумерной туги одате.

„Ахъ, шта є мой животъ безъ Ане? за кога самъ се и после смрти мое прелюбезне супруге, моя Фелиците, старао, за кога штедіо, за кога текао могъ целогъ живота.

„То є истина,“ продужи онай. „Али є христіянска дужность старати се за одржанѣ своґъ живота. На после сва дѣла Промысла у повиновости и оданости — — —.“

„Панкрације,“ прекине Ортолфъ старомъ служителю говоръ погледавши га са изразомъ неодолиме туге, „вы нисте отацъ!“

У томъ трепутку зачуе се изъ собе болеснице гласъ: „Умире, она умире.“

Старый Ортолфъ и Панкрације юрну тамо съ найвећомъ брзином.

После излазка њиногъ изъ ортолфове собе отворе се потіо улазна у ову врата, и Іованъ бледъ и у свой споляшности порушенъ уђе унутра. Његове очи, изъ кои є чудноватa страшљивость вирила, лагано су се, као у какогъ съ ума сшедшегъ по собн обзирале, и као нешто тражиле.

Све се ућутало, само изъ спореднје собе брунзо є нешто, као тихій и задрживаный плачъ, у његовымъ ушима Іованъ безъ шума, подобно сенкованћемъ прође кроз собу, узати позорљиво за кључаницу и полако отвори врата, кои су у собу болесшице водила.

Са страомъ и грозомъ пређу његови погледи по собн, и наседнувшъ добію они ужасанъ изразъ, његови образи пи чакъ и устнице побледе, и съ речма: Мртва, мртва! сурва се на патосъ.

Но шакъ учинило му се, као да у томъ заносу чуе, како страховитій свирачъ пореди куће пролази и пева:

„Я тражимъ крпику, дивна ѣ бише
А синьій само гробъ налазимъ.

(Свршетакъ слѣдуе.)

Знаменито магнетисанѣ *) умирућегъ єдногъ човека.

Магнетисанѣмъ лечили су люди у свима временима, па и данасъ іошть лече у найразличнѣмъ формама. Но истомъ у найновіе време пало є некомъ Едгару Пое изъ Хозлена у Северной Америци на паметь да покуша, како ће магнетизамъ дѣйствовати на умирућегъ човека. Намећу многи други пытања хтео є нарочито три пытања приликомъ такогъ покушавања разрешити:

Прво: да ли є болникъ у време агоніе, т. є. смртне борбе за магнетисанѣ пріемљивъ?

Друго: ако болникъ такво магнетисанѣ прими, да ли ово агонію слаби или га нчимъ чини?

Треће: до коликъ степена и за кое време може се магнетизмомъ разоравање смрти задржати?

Пре свега требало є пакъ потражити онакво лице, кое бы за такво покушаванѣ сходно было, и кое на то драговольно пристало. Г. П. наће такву особу у своме пріятелю Єристу Валдемару, човеку дароватомъ, од предрасудака слободномъ, за науку заузетомъ, у ученомъ свету своимъ дѣломъ „Bibliotheca Forensica,“ и преводомъ „Валенштайна“ и „Горготуе“ на Польскомъ єзику познатомъ. — Као врло нервозногъ сложена тела показао се за магнетна покушавања удеснимъ, и заиста га є господинъ П. и пре тога неколико пута магнетисанѣмъ успавао, и то безъ великогъ усиливања, али никако ніе могао съ њимъ толико успети, да у томъ магнетномъ спаванію види, или што наши веле, да постане видовитъ, а Французи што зову clairvoyance. Томе є истый господинъ као узроке приписивао болешљивость свога пріятеля.

На неколико неселій пре њиова познанства казали су лекари, да Валдемаръ одъ хектике у последњій періоду болуе, и изгубили су и найманю надежду о његовомъ избављењу. Валдемаръ є было и сувише разуманъ, те

*) Магнетизамъ зове се она сила, коя се у магнету налази, човекъ се пакъ магнетише, ако магнетъ на телу носи или га телу приближи, али ако средствомъ жељза на противоположной страни магнетну силу у себе пусти. У новиx приликама покушавано људи лечећи съ магнетизмомъ и појачећи или додирокъ магнета.

е и самъ то признао, и говоріо е іошъ и о своіой скоро предстоећой му смрти сасвимъ мирно и спокойно.

У таквимъ околностима, познаваћи іошъ и постоянный характеръ и душевну ячину свога пріятеля ніе се имао господинъ П. у своме предузећу ништа болти, и у тозиконанћ, што Валдемаръ немаћаше у Америци никаквы сродника, кои бы се такомъ предузећу противити могли. Онъ се дакле безъ свакогъ оволишења своме пріятелю изповеди, договараше се о предложеню, Валдемаръ на то сизволи, и почемъ е овай, по нѣговимъ речима, свое стање врло добро познавао, и о томе уверенъ было, да ће моћи тренутакъ свое смрти прилично точно определити, то буде заключено, да господину П. свою смрть на двадесетъ и некозико сатій разіс ши.

Наскоро после овога договора доби господинъ П. писмо овогъ садржаја:

„Љубезный П!

Гледайте, да одма дођете. — Д. и Ф., мои докари решоше ми, да идућу ноћь вћу преживити, а мени се чини, да се у своме мнѣнію нису преварили.

Валдемаръ."

На по сата после примљеногъ овогъ писма было е господинъ П. код свога пріятеля. Сано е неколико дана протекло было, одкако су се последный путъ видли, а болесть е у томъ кратковъ времену страшна разсрећа починила. Лице бише бледо, око наликъ на стакло, ябучне испале, а осимъ тога извапљивао е болникъ яко, и кушоћ жиле едва се осећало. Но духовна радња іошъ бише недирнута па и самъ гласъ малу е промену претрпіо было. Болникъ е седіо у постельи узприваћенъ, кога су послужители држали, и писао е плайназомъ неке белешке у азбуках, а поредъ ћега стояли су докари. Тако е застао господинъ П. свога болника.

После обичногъ пріятелскогъ поздрава удале се докари съ пріятелћмъ, договараюћи се обстоятелно о стаю болника.

Докари изреку найпосле свой судъ, да ће болникъ едва іошъ тридесетъ сатій живети моћи. — Овай се разговоръ догодіо у недељю, у седамъ сатій у вече. — Пошто су се докари опростили, запыта господинъ П. подруштупъ своге пріятели, да ли іошъ остае при своме закључењу, дати се магнетисати. „Драговолно, и я бы желіо, да съ тимъ садъ одма започнете," одговори овай.

Но удесаюћ тренутакъ іошъ ніе было дошло, а осимъ тога хтео е господинъ П. предъ искусними людма то покушећ чинити. Онъ дакле одложи до сутра на вече у 8. сатій.

У то доба дође єданъ младъ докаръ, господинъ Теодоръ К—ъ, кои готовъ бише, да ово што ће чути и видети, у протоколъ запише. Радо бы господинъ П. и друга два докара очекивао было, али му се чинаше, да опасность одлагана петрати, а и Валдемаръ е навалывао, осећаюћи свою блиску смрть. Господинъ П —. склони се дакле и операція започне.

Петъ минута пре осамъ сатій узе онъ руку свога пріятеля у свою руку и замоли га, да іошъ єданпутъ искрено каже, жели ли у овомъ стаю, у комъ се садъ налази, да на њему покушећ съ магнетизмомъ чине. Слабимъ али сасвимъ разумителнимъ гласомъ одговори Валдемаръ: „Я желимъ, да ме магнетишете;" а одма за тимъ: „али се боимъ, да висте дуго чекали."

Докъ е овай тако говорію, започне господинъ П. свою манипуланію *). Очевидно баше, да су се већъ после прнмъ повлачења магнетска дѣйствовања познала, ала примѣтно постепено ићачѣ знакова (симптома) ніе се могло до десетогъ часа произвести. Садъ дођоше докари Д. и Ф. — Господинъ П. ни имъ, шта е радіо и шта далѣ чинити намерава; а почемъ су они пријатели, да се болникъ већъ у смртной борби (агонію) налази, то нису томе никайманѣ противни были.

У томъ тренутку едва се осећала жила и ропацъ е већъ наступіо было. Крайнѣ части тела у болника были су ледене.

Повлачења се наставе.

На петъ минута пре єдиаестогъ часа почеше се стаклеваете очи на особитый начинъ оживлавати, као што то обично быва при наступаюю сомнамбулизма. После неколико брзо повторены са стране повлачења, почеше трепавице дрктати, и наскоро се склопише очи као къ спаваю. Но съ овимъ успехомъ незадоволанъ, садъ е истомъ П. ову свою моћь употребіо, те да болника у дубокій магнетичный санъ приметни, кое му после кратког времена и испаде савршено за рукомъ.

Међу тимъ е наступила поноћь, а болникъ лежаше у постельи пруженъ, и чињаше се, као да му е врло добро. Она три докара изыпташе га іошъ єданпутъ, и найпосле, да е болникъ безчувственъ и безсвестанъ, кое станѣ докари зову Catalepsy, Starrsucht.

Жила е едва кућала, дѣнѣ бише одвећъ слабо али мирно, очи бя'у затворене, тело укочено и ладно. Али опетъ у целомъ се ніе смрть никако приметила. Почемъ се овай сдучай докара Д. особито тицао, то заключи, да целу ноћь ту проведе. Докаръ Ф. оде, али обећа са зоромъ опетъ доћи. Око три сата ујутру приближе се опетъ постельи господинъ П. и докари Д. и К—ъ, и нађу болника у ономъ истомъ стању, у комъ су га оставили были. Господинъ П. хтеде садъ увернти се, у каквомъ одношењу стои сь болникомъ. Онъ поче дакле свою десницу прево десеные болестникове у известномъ правцу повлачити, и где! рука е полако следовала показанимъ ioй правцемъ. Овимъ успехомъ охрабрсвъ заключи магнетизаръ, да успавапогъ болника запыта.

„Господинъ Валдемаръ! спавате ли?" запыта га онъ.

На то пытанѣ болникъ неодговори ништа, али се мало дрктанѣ приметило око углова уста.

На друго пытанѣ такође ніе одговоръ следовао.

При трећемъ пытању обузе тело мало дрктанѣ, очи се одклопише врло мало, устне се троно дизаше и могле су се сасвимъ разумително чути речи:

*) Магнетична манипуланія састои се у следућемъ: овай, кои другога магнетисати жели, повлачи головъ знакова по обученой или необученой површини тела онога, почетши одозгора па па ниже, и іошъ се особито додирую неке части тела, нарочито главе, очи, уши, плећа, ячица и ово трћуа или се руке водуше на тамъ частима тела дуже и пр'ови врстио узайпно додирую.

„Ёст! садъ спавамъ. Немојте ме будити. Остав'те ме да овако умрем.“

При вторичномъ испитивању нашло се, да су чланови тела онако исто укочени као и пре. Десна рука следовала е ішитъ за рукомъ магнетизира.

„Осећате ли ішитъ єднако болю у прсима?“ запита га далѣ господинъ К.

На ово е садъ одма одговоръ следовао:

„Немамъ никакве болѣ; я осећамъ, да умирем.“

На то оставише болника на миру, очекујући лекара Ф. Овай е завста, по своме обећању, пре сутра дошао, дањем се, да е Валдемара ішитъ у животу застао. Пошто га е точно прегледао, замоли господина П. да бы га опетъ штогодъ запитао.

„Господинъ Валдемаре! спавате ли ішитъ єднако?“ запита П.

После неколико минута, за кое време чинило се, као да се спавающій найвеће усиљава, да се прибере, одговори онъ сасвимъ разумително.

„Ёст! ішитъ спавамъ. — Я умирем.“ —

Лекари садъ заклоче да одъ свакогъ далѣ покушавања престану, почемъ ће болникъ и онако после неколико минута морати умрети. —

Господинъ П. запита га и опетъ.

Али наедномъ, као некимъ чаромъ промењене се черте на лицу болестника грозничкимъ начиномъ. Очи се полако отворише и зенице се превраћаше. Кожа постаде бела као креда, и цело лице посу смртна бледоћа. Горња се устна скупи, доли се вилица спусти и у полаку отвореними устима видео се ћиръ и надувенъ єзикъ.

Сви околостоећи видли су више или мање страоте смрти, али у овакимъ грозничкимъ знацима неквде смрть ніеданъ одъ нихъ. Садъ всѣхъ ніедан ніе сумњао о валдемаровой смрти, и истонъ су хтели мртво тело однети, кои су га дворили, предати, за' се єзикъ валдемаровъ поче јако движати. То е одъ прилике трајао єдинъ минутъ. Найпосле излете изъ мртваца гласъ, какавъ никадъ ішитъ ніеданъ человѣкъ ніе чуо; то су били оштри, праздни, незвучни гласови, кои су, рекао бы, изъ велике дальине долазили. Сасвимъ се разговетно чуо: „Ёст! — Не! — я самъ спавао, а садъ, — садъ самъ мртавъ!“

Ово е было одговоръ на оно питанѣ, кое е пре неколико минута К—ъ Валдемару предложіо.

Канзо е упечатлѣвъ овакво позор'е на околостоѣће морало учинити, може свакій себи лако представити. Младый лекаръ паде у несвесть, послужителъи побегоше безобзирце. Оба друга лекара и господинъ П. морадоше све силе прикупати, да бы при свести остали. Пре свега морадоше господину К—лу у помоћь притећи, те покрай найвећегъ усиљавања и труда єдва имъ испаде за рукомъ, да га опетъ у животъ поврате. Пошто су се за тихъ опетъ нешто охрабрили, буде у полаку науке заключено, да на полаку пута неостаку, всѣхъ да мужествено до свршетка самогъ покушавани продуже.

Наново дакле прегледаше и испиташе мртваца -- кои, као што се чинило, ніе никакве измене претрпіо. За тимъ покушаше, да жилу отворе (т. е. да крвь пусте), али безъ свакогъ успеха — рука се всѣх ніе више покоравала као пре дањомъ ішй правцу. Магнетный утицай могао се садъ само на трепетанію єзика приметити, кадъ е господинъ П. мртваца — или болѣ рећи Валдемара? — пытао. Онда се приметило усиљаваѣ, као да бы одговорити хтео, али свакє ніе німо. Примечаван достојно баше, да су сва пытања остали лица, а яко ій е пређе господинъ П. съ мртвацемъ у магнетско одношеѣ поставіо, остала безъ свакогъ успеха.

По свему сбишњем се, ніе было чудо, да су све участвующе особе за покојнъ тежиле. Нађу дакле друге послужителѣ — и господинъ П. остави съ лекарима овай ужасный домъ.

Тога дана после подне састадоше се опетъ, и найпше оне исте знаке у смотреню магнетскогъ рапорта*). Саветоваше се дакле, шта имъ садъ ваља чинити. Да е смрть — или баръ оно, што обично тако називамо — досадъ магнетнимъ сномъ задржана, баше свима ясно, али имъ тако исто ясно баше и то, да ће напрасно разбуђеѣ — ако уобште буде могуће — найжалостніе послѣдаце имати! Шта да раде дакле? заключише, да оно чине, што се обично у такимъ приликама чини, т. е. да причекаю.

Тако е протекло готово седамъ месецій. Свакидањъ одлазіо е господинъ К. съ лекарима и другимъ пріятелъима у Валдемарово обиталиште, и свакидањъ е налазіо све онако, као што е прошастогъ дана оставіо. Послужителъи ніесу ни єдногъ трепутка собу оставлали.

После седамъ месецій найпосле заключе, да покушаю пробудити га.

Да бы Валдемара (мы ћемо га ішитъ овимъ именомъ називати) изъ ићговогъ смртногъ сна пробудіо, учиніо е господинъ П. повлачења за разбуђиваѣ изъ магнетногъ спавања сходна. Неко време остадоше та повлачења безъ успеха, но найпосле поче се ирисъ (т. е. прстенъ у зеници) у ову спуштати, али при томъ потече жућкастый, смрдљивый гной.

Лекарь Ф. зажели садъ, да господинъ П. штогодъ запыта, и овай то учини.

„Господинъ Валдемаре! Можете ли намъ садашње ваше стање разјаснити, и ваше желѣ изјавити?“

Єзикъ поче дрктати, а найпосле поче — тако рећи — валити се ко устма, али вилице и устне остадоше непокретне, и овай истый ужасный гласъ, кои е после тако дугогъ времена у ушима околостоећи' остао, опетъ се зачу.

„За име Бога! — Брзо! — Брзо! — Успавајте ме опетъ! — или! брзо! пробудите ме! — Само брзо! — Та я вамъ кажемъ, да самъ мртавъ!“

При овимъ речма обузе све такавъ ужасъ, да су мислили, да ће сами са ума. И самъ господинъ П. єдва е остао при себи. У своме недоумљењу хтеле болника опетъ успавати, или залудъ — къ томе всѣх неимаде сиље. — Ништа му дакле друго неостаде, всѣх да разбуђеѣ произведе, па ма како испало. То покушаѣ чинило се, да ће испасти за рукомъ. Магнетна повлачења продуже се садъ као у некомъ бесилу.

*) Рапортъ зове се оно одношеѣ, у коме стоје магнетизаръ т. е. овай пов другога магнетише, къ магнетизеромъ, такође да овай последнай и сваке ноћи првога посѣта, па и онда, кадъ е овай удаљенъ, неизвѣстне жеље његове познае, и исте, магнетскомъ силомъ привуђене, по могућству испуни труде се.

Довде я могуће било описати оно, што се доживело и збило, но што се сада далѣ догађало, ніе никако могуће описати. Само ћемо при заключењу нешто іошт наговестити, а свакомъ стои на волы, помоћу свое уобразне силе ужасный образъ довршити и представити.

Докъ є господинъ П. на разбуђиванію радіо, чуле се сасвимъ разговетно речи: „Смрть! — Смрть! —“ кое є єдникъ произносіо, и одъ тога трезутка, іошть манѣ него за єданъ минутъ, разтвори се мртвацъ, разпаде се подъ рукама магнетизара. У постели лежаше садъ, на ужасъ свима околостоећима, безобразна, гадна, труда маса.

СМЕСИЦЕ.

Мѣстна вѣсть.

У Среду 8. о. м. прошао є крозъ Земунъ изъ Београда за у Таліянску Господинъ Тома Вучићъ Перишићъ.

Почетакъ возпитанія.

Нека савестна мати запыта некогъ мудроть човека, кадъ ће свое одъ четири године дете почети возпитавати.

„Вы сте већъ три године издивгубили,“ одговори іой онай; „єръ чимъ се правый осмеякъ на детинѣмъ лицу познаи, већъ є време, да се возпитаванъ почне.“

Особитости славны лица.

Єлисавета, краљица Енглезска, оставила є после свое смрти три тисуће различни одела. На тра године предъ смрть ніе трпела око себе никаква огледала, бояћи се, да у њему неприметя трагове опустошења на своѣмъ лицу, кое є време починало.

Поне, славный Енглезкій песникъ, имао є тако велико мнѣніе о себи (ако є веровати Самуелу Џонстону), да є себе сматрао као точку, око кое се светъ окреће.

Конебу бише тако сустанъ и завидљивъ, да око себе никакву славу особу, па ни у самомъ кипу или слики ніе могао трпети.

Спиноза се обично увеселявао сматраньемъ, како се пауци боре, и врло се често у таковой прилици тако сладко смеяо, да є морао за трбу се уватити.

Еврейскій Сократъ, Мойсей Менделсонъ, кадъ є хтео после вѣлу дугогъ размишлянія, свой духъ одморити и разонодити, стао є на прозоръ, и броіо на крову преко пута налазеће се куће, цигле и даске.

Бетовенъ радо се съ ладномъ водомъ у свако време саграо, и до'онда є воду разсипао и у ньой се пиркао, докъ се ніе у ньговой собы право блато направило, и докъ ніе крозъ подъ вода у долньє собе процурала. Често є, ютромъ и вечеромъ, трчао безъ ципели и чарапа по росномъ полю.

Наполеонъ I. повозіо се са своіомъ маломъ ногомъ.

Селей є неописано удовольство у томе налазіо, што є мале одъ вртіе саграђене лађе низъ воду пуштао, па бы за та вода каква му драго, само ако є у своѣмъ путу на ню наишао. Єдномъ деся се при малой реки Серпентини, а почемъ при себи немаде никакве вртіе, коіомъ бы свою милу страсть задовольити могао, то извади банку одъ 5,000 фор., сагради одъ ньє свою лађу, пусти є низъ воду, и прати ію є ньно пловленіе съ найвећомъ пазльивости, докъ ю є годъ догледати могао.

Безпримерно заточеніе.

Године 1848. Февруара 17. умрла є у Пожуау иека Терезія Скоде, пошто є 65 година затворена была, што є отца, матерь, мужа и дете убила, те због тога на заточеніе до смрти осуђена была. Допала є заточенія месеца Марта 1783. у своіой 25. години, и тако є у томъ затвору доживела 90. годину.

Сапунъ, коимъ се флеке кваде.

Овай се сапунъ прави овако: узми 1 фунту ситно исечена обична сапуна, но' оке жучи одъ вола, три лота шећера и два лота меда, єданъ и по' лота терпентина. Све то помешано разтопи на тіой ватри и мешай до'онда, докъ се маса одъ ватре неразстане. Затимъ остави да се охлади, па онда исеци на делове. Овако направљенай сапунъ ладанъ употребљенъ, нада флеке изъ сваког цица, свиле, вуне и пануки, а да нинайманѣ фарба неопусти.

Како се бріячи оштре.

Найпростіе є средство къ томе ово: узми 19 унція воде и єдну унцію киселине одъ соли или сумпора (Salz- oder Schwefelsäure), и метни у ту смешу бріячъ, да по' сата у ньой постои. После га полако убрыши и неколико пута по кожну превуци.

Анекдоте.

Докторъ Фрорієпъ у Ваймару, членъ медицинскогъ друштва, бише у млађимъ годинама лекаръ покойнога краља Фридриха виртембержскогъ. Овай краль, необичне телесне ячине, бише врло строгъ и самоволанъ тако, да ну є сие ячине, бише врло строгъ и самоволанъ тако, да ну є сие срдце и душа было, песничати и батинати оне, кои су се око ньга налазили. По овоме ніе тако лако было, у ньговой близности одржати свою самосталность, и ньединутъ неизвући фуру; но реченый Докторъ бише єдинай, кои є своіомъ вижошћу краіу дуне везао. Овай є Докторъ при смертной постели краля врло смешно свое лекарско изкуство довршіо. Краль бише на смрти; Фрорієпъ, кои є више ноћи у бдењању поредъ краљеве постеле провео, сеше овладанъ сномъ, седне на пріячно одъ постеле удаљену столицу, да мало продрема. Но текъ што є устуке на столицу додирнуо, аї засвира у ньой скривена биыша справа мелодію: „Цветай, мила любичицо.“ Лекаръ скочи, али сто-

лицу немогаше спарити, и тако са смрћу борећи се крај мора ѕ, свиркомъ праћеномъ, са светомъ се разстати.

— Єданъ малый човекъ кои ніе могао да дойти уличу одъ звона на єдной кашіи. Замоли дакле єдногъ великогъ човека, кои є бішъ у тай паръ туда прошао, да звони место њега. Великій тай човекъ послуша га, и кадъ зазвони рекше томъ кепецу: „Нашто су тако мали люди као што си ти на свету?“ На то, одговори му онъ, „да ій тако велики люди као што си ты, послужую.“

— Наполеонъ было є узрастомъ малый. Єдаредъ стану два чивутина предъ његову фигуру одъ воска. Кое то? Одговоре му: „Царъ Наполеонъ.“ — „Ей, ей, рекне єданъ чивутинъ, увекъ се говорило да є онъ тако, тако великій човекъ.“

Еракъ и Петакъ.

Еракъ. Кадъ ће всѣхъ престати новине писати о састанку Француског и Рускогъ Цара.

Петакъ. Кадъ оба Цара свету покажу, о чему су се договарали.

Еракъ. А кадъ ће то быти?

Петакъ. Кадъ Порта стане узъ управители хора пенати изъ дуръ, и кадъ почне, као онай мужъ изподъ встала, доказивати свое право старешинства у своіой кући.

Еракъ. Па шта ће онда реіи друге силе?

Петакъ. Оне ће узъ управителя држати фисъ.

Еракъ. Мого сань дознати, да се на овой страни опетъ появила нека болесть; те є зато и намештенъ контроманъ.

Петакъ. Тако є; но за чудо ми є, да се преко появила болесть а на овой страни нидаю свакій данъ.

Сазнавши, да нищо и ѳдничи сокова:

ОГЛАСИ.

Зато увиђавно свакогъ, да потре на опись єдиница.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Онай се сокъ досади по уверенію найзаслужнійи лѣкара у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а нарочито противъ

кашља, грипе, кінянце, промуклогъ гласа, пратоболѣ и грудоболѣ.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу быти безъ њега и да само њему имаю благодарити, што имъ є одлежала боль и што могу нирно спавати; због благотворногъ дѣйства онай се сокъ найболѣ препоручуе свакой вредой дечи, тако и найстаріимъ лицима; пекуст му є врло пріятанъ.

Стаклецета су стейрискогъ билногъ сока беле, горе дугуласта и са плавкастимъ капцима, на конма као и на стаклецету пише: „Аптеки кодъ єлена у Грацу“ и „IRA.“ Добре су затворена, и на њима су надписи заедно са подписомъ онога кои производи тай сокъ. — Цѣна є єдногъ стаклецета 50 кр. ср.; конъ одъ два стаклецета немогу се слати. Што се завіе и поиште два или четыре стаклета, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Шурцлайтнеръ, аптекаръ кодъ „єлена“ у Грацу, и добити се може у Земуну у аптеки кодъ „златногъ орла“ Карла Трешнака.

(4—26)

Печатъ, издан и одговара книгопечатня І. К. Соврона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 25. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 6 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Да л' знашъ право срдце мое.

Да л' знашъ право срдце мое,
Што садъ ради злато твое,
Мисли ли о теби?
Ахъ! жалостно срдце мое,
Болно было небы!

Да л' и нѣно срдце тако,
За ме само куца яко?
Жели л' мене сада?
Да л' знашъ право срдце мое
Благо теби тада!

Да л' и она увекъ замномъ
Ютромъ, данкомъ, ноћу тамномъ
Много пут' уздане?
Да л' знашъ право срдце мое
Прошле бы те раве!

Помисли л' кадъ іой се штуцне,
Илъ кадъ срдце яче куцне,
Драгій ме се сећа?
Да л' знашъ право срдце мое
Ахъ! садъ твои срећа!

Пре нетъ сладкій санъ ню свлада
„Ахъ! та драгій гди е сада?"
Помисли л' у себи?
Да л' знашъ право срдце мое
Благо онда тебы!

Борави ли сне любвене?
Грли л', люби л', у сну мене?
Шири л' замномъ руке?
Да л' знашъ право срдце мое
Прошле бы ти муке!

Да л' іой брезъ сна ноћь кадъ дуга
У уздаси и сладки туга,
Прошла мене ради?
Да л' знашъ право срдце мое
Прошли бы те иди!

То су чини и мисли мое
За те, да л' су то и твое
За ме злато мило?
Да ми знаде срдце мое
Ма бы оздравило.

ИЛЕ-МИЛЕ.

Ана Ортолфа.

(Продуженѣ.)

V.

Небо е было густимъ и тамнимъ облацима покривено, крозъ кое е покадито сино по кои зрачавъ бледогъ месеца проверіо, па се опетъ као уплашенъ у облаке сакріо.

Улице бечке быле су у толико тишини као какавъ великій гробъ. Само по компутъ пролазиле су тамне неясне сенке као непріятни демони поредъ редова кућа.

Сатъ на торню светогъ Стефана, на комъ се црва застава вила избіе еданаестъ. Мало после зарагала су нека црва дугачка кола са упалѣнимъ фенѣромъ, слабе светлости, са необичнимъ шумомъ и праскомъ полако крозъ густе улице.

Садъ се зауставе она предъ едномъ кућомъ, кое е капія са белимъ крстомъ обележена была и одма затымъ

отворе се крила капијска. Две у прво заувиене особе скоче съ кола, уђу у кућу па опетъ мало час изађу носећи некій теретъ, кои у кола баце, кога потимуо одъ пада завче, па се опетъ полако даљ отисну и одвотрађу.

Више пута тако застајкујући продужавала су кола свој путъ и упуте се управо кроз велику улицу, где се такође зауставе предъ једномъ кућомъ, где је предъ капіомъ разграната чокоть био, кога је лишће одъ ноћнога ветра чудновато шуштало.

Она двоица съ кола уђу унутра и наскоро изађу носећи нешто, које као обично у кола баце.

Одавде уђуте се кола полако къ капіи Керитнерской.

За колима пакъ корачаше усамљено једно лице, које се досадъ ніе виђало. Но садъ, будући је месецъ мало кроз облаке проваріо, могао се у њему познати човекъ у свој алвіни са трепећомъ седомъ косомъ и бледимъ лицемъ.

Стражаръ на Керитнерской капіи устуни натрагъ, кадъ кола уђоше и неке неразговетне речи промумлавши ниже се у огртало заноћа.

Кола котрљаше се низодъ дугогъ и таминогъ свода; као какво страшило слѣдоваше седыи. Почемъ су кола по доваръ просторъ прешли зауставе се кодъ некогъ низкогъ зида, на комъ је прва капіа, а на овој велікій бео крстъ био. — То је было гробље светогъ Коломана.

Прва капіа буде отворена и точкови опетъ се полако окретати почну.

Према слабој месечини зауставе се она поредъ неке грдне, тамне рупчаге, која је заиста изгледала као врата у подземность, и у којој бињше грозе пуна гомила разне фигура у чудноватој форми једно на друго нагомилане.

Две оне особе скоче опетъ съ кола, метну фењеръ на земљу и почну кола истоваривати и једанъ товаръ за другимъ у рупу бацати. Но текъ што је првый теретъ у исту пао, подигне се ужасна врека и дрека, и као какавъ изненадный віоръ посукти изъ ње што истребова и гавранова дерући се, и разсне се по тамној ноћи.

Нема тишина опетъ завлада.

Само се чуло шаптање и дисање оне двоице и редовный падъ каквогъ предмета.

Напоследакъ сврше они свој ноћный посао. Кола, на која су фењеръ опетъ метули, окрену се и одвркте іошъ съ већомъ праскомъ, него што су дошла, натрагъ у варошъ. Смртна тишина завлада на мрачномъ гробљу.

Садъ изиђе на видикъ седый човекъ, кои је дотле са вирвесъ, немичући се ставо изза једногъ споменика и самъ себи рекне: „Ху, ху, ветаръ је лодањ, али смрть је іошъ лађија, нити има и најмање сажаленя у њеномъ ладномъ срцу. Али тебе, ты бела голубице, несме она прогутати. Ја ћу се съ њоме черезъ тебе побити, и све ћу іој зубе избити, ха, ха, па іој се наспевати, ако у своме бесиилу хтедне зубе изкезити! Али где ћу те я садъ наћи? Да нису гавранови одлетили, могао сам ій питати. — Велико је дружество доле скупљено. Млади и стари, спроћаши и богати, у златомъ везеним алвінама и у отрцанимъ одиркама, и они сви једанъ другогъ трпе, то је чудо!“

То говорећи прикучи се самомъ краю оне рупетине. Ладный просецајући ветаръ подигне се титрајући се съ његовомъ седомъ косомъ, и подижући гомиле снега, које су преко њега и оне рупе у пламенима зуиле.

Садъ и месецъ исиће заспевши кроз облаке, тако да се и црква светогъ Коломана видила, која се чисто чинила, да се изъ љубопитства преко зида кадъ рупу гледиру, у којој је садъ због сиће месечине све грозне предмете онай седый разликовити могао.

Старый очисти своју косу одъ снега и злобно свеюћи се погледа доле и говораше пола пеливећимъ гласомъ:

„Неуспиши мене ты пусто страшило,
Еръ я могу смрти у очи гледати,
Ніе ме плашила грозовита битка,
А да ме уплаши ова рупетина!
Кривићу милый ахъ! лепото, дивото!
Немогу т' оставить у овој страоти,
Међ' овымъ недвижимъ телесима мртвимъ.
Већъ ћу те изнети чисту неповређену.“

То певаюћи слушпао се полако у рупу, изъ које покадшто чуо се шушањ његовы ногу.

Ветаръ је све јаче и јаче дувао и терао читаве облаке одъ снега преко равница, кои је при слабой месечини скоро личило птици анетима, а издалека чуло се покадшто гадна дрека грабљивих птичурина.

Садъ постане и шуштање у рупи јаче, отиснута земља скотриала се доле и пала на несродне предмете. Тешко дисање једногъ човека, кои се са великимъ усиливањемъ упиняо изиђи, буде примећено. После мале почивке било је седый опетъ напољу. Онъ имађаше у рукама некій дугачак предмет, умотанъ у бео чаршавъ и крајиће се напрезао, да изъ рупе изиђе.

И кадъ је већъ спевани изишао, обрише зноћ са своје чела и клекне поредъ изнешеногъ предмета, кои је неподвижно у своме чаршаву лежао, бражљиво га прегледајући.

Наведанутъ се нѣкомъ као радости узвике, кое се чудновато по томъ пустомъ месту разлегало; па онда почне радостнимъ гласомъ пола пеливећи пола говорећи:

И где я самъ знао, да мой кринавъ белый,
Іошъ непринадлежи, ван' у рупи мртви!
Садъ лаку ноћъ дакле, вы мртваци доле,
Мой ће кринъ да цвета, сяйно и весело.

После ове речій подигне онъ белый, дугачкій предметъ на своја леђа и у варошъ оде.

Затимъ кречећи долете опетъ гомиле гавранова и сиђу на подобіе наглогъ віора у дубљину рупе.

VI.

Прошло је више недеља, одкако се Іованъ Вирсеръ при угледу своје мртве драге у несвесть стропоштио и текъ после некогъ времена у жестокой прућници пробудіо се.

Старый Ортолъ, кои је због смрти своје кћери за једну ноћ оседіо, неговао је при своій своіой слабости смртно болногъ младића најбрижљивіе. Онъ је доиста са Аномъ све, све изгубіо, па зато је несрећный младићъ садъ и било дражи његовомъ разцепљеномъ срцу, него иначе, и старо искуство и онде се ваново потврдило, да несрећа ублажава човечіе срдце и чини га осетљивіимъ према страдалцима.

Дуго е было животъ сиротогъ Іована у опасности. Но напоследакъ победи нѣгова непокварена снажна природа нѣгову телесну немоћь и онъ почне мало помало къ своимъ оздравленю корачати, и ако се тежка меланхолія у души нѣговой угнѣздила, коя се чинила да га за живота оставити неће.

Но много е принео къ нѣговомъ оздравленю и гласъ, да се доказала невиность нѣговогъ отца у оной кривици, будући е контролоръ Гролеръ на самртной одъ куге постельи изповедіо свое и свои другова сплетке, те су тако ови сплеткаши поватани и поапшени а нѣговъ отацъ за невиногъ проглашенъ.

Надежда, да ће му отацъ, ако срећно избегне куги, коя се покосивши найлепше цвеће почела мало по мало престаяти, зацело у Бечъ доћи и свое пређашнѣ званіе опетъ добыти, любко е крепила нѣгово потрешено чувство и баръ за кои тренутакъ ублажавала тугу сиротогъ Іована.

Већъ се почео предизати и подъ рукомъ старогъ Ортолфа по соби одати.

Было е башъ некій праздникъ, кадъ е Іованъ савршено здравъ но само бледъ и слабъ поредъ Ортолфа седіо у оной соби, у коіой су Анине очи, пре него што су се за навекъ затвориле, онако жельно, али ахъ — узалудъ нѣга тражиле; у соби, у коіой е туга оборила снажногъ отца на мртво тело свое кћери, одакле е сутраданъ као седъ старацъ устао — кадъ Панкрацій съ веселимъ изгледомъ и необичномъ живости у собу ступи.

„Шта намъ доносите ново?“ запыта Ортолфъ.

„Некій странъ господинъ стои у ходнику,“ одговори овай, тайно намигнувши на Ортолфа, „и жели са младимъ господиномъ говорити.“

„Са мномъ?“ запыта Іованъ зачуђенъ.

„Да,“ одговори Панкрацій, „онъ вели, да вамъ доноси добаръ гласъ одъ вашегъ господина отца.“

„Одъ могъ отца? — О пустите га унутра!“

„Каже, да е господинъ Хенрикусъ Вирфелъ одъ нашегъ премилостивогъ Херцога опетъ у свое званіе намештенъ.“

„Хвала Богу.“

„И да е већъ у Бечъ дошао.“

„Дошао!“ повикне Іованъ, чіе су се черте све више оживлявале.

„И кадъ бы вы снаге имали, онъ бы заиста самъ —“

„Гди е онъ?“

„Само ако то небы вашемъ здравлю шкодило —“

„Отацъ! мой отацъ!“ викне Іованъ гласно, врата се отворе и отацъ и синъ у сладкомъ загрляю занесу се.

„Ахъ за мене нема више грленя!“ уздане Ортолфъ у себи.

„О мой отацъ,“ викне Іованъ, „вы сте невини!“

„Зарь си ты о томъ икадъ сумняо?“

„Никадъ, никадъ!“ потврђаваше Іованъ; али гди сте вы были и како вамъ е было? та говорите!“

„Све ћешъ ты то дознати, сине мой. Я самъ у беду пао и несрећу сносіо, али садъ е све, све прошло и заборавлѣно, кадъ я само тебе, кадъ я само могъ Іована у момъ наручю држати, къ моимъ прсима пригрлити могу.“

„О отацъ, мой отацъ!“ викне овай сузама обливенъ, наново му на прси клонувши.

Пошто се прва бура радости утиша, пружи Іовановъ отацъ свою руку старомъ Ортолфу, чіи променутый старачкій изгледъ текъ му садъ упрепастително у очи падне. Онъ се ипакъ брзо прибере и рекне жалостиво сматраюћи старогъ Ортолфа:

„Мой старый, честитый пріятелю, ваша е коса брзо оседила.“

„За едну ноћь,“ одговори Ортолфъ.

„Вы сте старіи, много старіи постали, него што самъ мысліо,“

„Дозрео за гробъ!“

„Ваша кћи —“

„Она е кодъ свое майке, кодъ Фелиците,“ допуни Ортолфъ.

Іованъ покріе очи.

„Мой сирома Іованъ!“ рекне Вирфелъ пунъ туге, почемъ е бледо лице младића на свое прси претиснуо. „Сиромашный, несрећный пріятелю!“ продужи уватившн десницомъ руку Ортолфову и притискиваюћи е, „мы ћемо се негда сви опетъ састати!“

„То ће брзо быти,“ протепа Іованъ на небо гледаюћи,

„То и есть моя утѣха,“ одговори Ортолфъ, „безъ тога я бы давно у очаянѣ пао.“

„Ортолфе, Іоване, рука Господня е на вама,“ започне садъ Вирфелъ, „али покажите, да сте люди и неочаявайте о себи и о своіой снаги. Време ће и у ваше ране свой благотворный балсамъ канути. Али тако,“ продужи онъ после мале почивке, „не вама нити може съ вама далѣ да обстане. Валяло бы да оставите ову кућу, у коіой васъ свакій предметъ на прошлость опоминѣ и вашу тугу понавля. Милость нашегъ наймилостивіегъ Херцога дала ми е пространо обиталиште у ковници, у комъ доста простора за све насъ има. Айдете одма самномъ и наредите, да се пренесе што е найнужднiе. Мы ћемо у дружству сносити несрећу, коя насъ е снашла, па ћемо се узаймно тешити, колико узможемо.“

„Опростите господине,“ говораше Ортолфъ, „и ако я ову вашу пріятельску понуду ценити и уважавати умемъ, то ипакъ немогу одъ нѣ никаквогъ употребленя чинити. Поведите вашегъ сына са собомъ, кодъ васъ е место, гди онъ треба да буде, али мене оставите у овой кући, гди су оне живиле, Фелицита и Ана, све мое благо на земльи, у коіой ми се негда сунце среће тако любко осмеявало, тако умилно сіяло; овде, гди ме е напоследакъ несрећа посетила, гди ми е смрть све уграбила, што ме е за животъ везивало: Фелициту, Ану! — Одушке могъ срдца немогу се више ни на каквомъ месту попунити.“

Старый Вирфелъ сматраше саучаствуюћи и жалостиво сиромашногъ Ортолфа, погледа затимъ пытолюбиво свогъ сына и рекне: „А ты Іоване?“

„Чините самномъ шта оћете, родителю мой,“ одговори Іованъ и падне свомъ отцу опетъ ово врата.

„А оно айде, сине мой, да заедно тугуемо за твоіомъ изгублѣномъ земальскомъ срећомъ, и да наше сузе помешамо за прерано увелымъ цветомъ твое любави.“

Іошъ једнпутъ притисне онъ Ортолфову руку и рекне: „Ортолфе, я знамъ, да нећете дати, да васъ дуго очекује вашъ старый пријатељ.“

Послѣ ове речій пошта онъ съ Іованомъ къ братима, али се напрасно врата и ортолфову десницу жестоко ухвативши и пријатељски тресући рекне: „Пре него што се мы на кратко време разстанемо, Ортолфе, примите одъ мене іошъ найтоплію и найсрдачніо благодарность за све добро, кое сте вы моћи сиротомъ Іовану чинили, за утѣху и неговање за време ньеговог болованя, за кое вамъ я немогу задоста благодарити.“

„Примите и одъ мене, мой другій отацъ,“ опеше Іованъ и притисне ортолфову леву руку витрено на свое устне.

Ортолфъ ніе могао говорити: чувство га е преобразило и сликъ му везило.

Надзиратель пакъ обувши своге сина и пошта на врата, кои е честитый Пашкрацій крадомъ бришући сузе отворіо.

Ортолфъ падне после мале почивке у своју столицу и викне: „Дакле садъ самъ самимъ самъ са моіомъ тугомъ.“

(Свршетакъ сльдуе.)

Долазакъ есени.

(Слика изъ природе одъ М. Стоиновића.)

Промена годишньи времена безъ сумнѣ е поетично появленѣ. Шта може быти лепше одъ пролећа у вашой домовини, када пробуди ирко пролѣтно сунашце изворводе, те плочати почву и шумити, ослобођене и опроштене зимскы ледены спона; када пробуди цвеће изъ кончића и пупова; када заблиста сйно зеленило полѣмъ и шумомъ, и када надъ іошъ поспаваном земльомъ запева шева свою милу песницу. Крозъ чіе срдце непролећу блискове райске слутнѣ? Али и есеньій, пропасть являюћій животъ, дубоко намъ засеца у срдце и косница се найунутрашнѣ нашегъ чувства. У есень сунце налива последню свою сайность и иркость, почемъ невидима рука божя вешъ пише по книзи природе: „Конацъ, край, скончанѣ,“ и сваконо се показује есень, гледаюћи на мирисъ и красоту, кою предпоследнѣ годишње време. Но ако она и ніе лѣпша одъ свои предшественица сестара, то е опетъ сваконо оно добра, кое намъ дубље засеца у срдце. Сваконо значи есень нешто озбильно, и зато намъ пружа толику свойствену дражесть, позиваюћи насъ, да идемо трагомъ знакова, по конма се она нами повлаче.

Есень долази полако и тихо. Текъ онда спазимо, када вешъ баци тмастіе сйне боя: жуте, црвене, модре и и плавушасте по годишньой слици. Месеца Јулія жанѣ се у полю жито и садева у крстине. Найпре повидише, овде и онде; али чимъ смотримо у полю крстине, вешъ осетимо у себи, када намъ нешто тихо шапне: „Оде лето, нестаје га!“ Еръ видети зрело класје, значи сваконо озбильно вепуће у природи, и златно класје у полю као да намъ вели: „Ето, како брзо пролази дѣтно време!“ Донало оживи посньда полѣ, шуштећи пада сноп, подижу се крстине на стотине; утрвенъ е вешъ мирный, скромный польскій путъ, по коме растіше буйна трава. Само іошъ кой даваћъ — и оголено, ћелаво стрчиће простирање се полномъ, где одире застираше иљеву найпре ньежнихъ зелена усева, а потомъ украшавше златно класје житно. Ето вешъ почињеће есень, кои се тако силно косница людскогъ срдца. Довршила вешъ опетъ природа свое велико дело, коегъ плодомъ рави се и човекъ и цвиће и мравъ; и садъ сто вешъ слеже се у себе, утрућена великимъ послом. И горе у зрану изполъ небескогъ свода настае тишина. Умукле су веселе птице. Кукавица и славуй вешъ су отишле одъ насъ. Сарека се вешъ и дуговогъ рода за њима; скоро ће се чути и крикъ шутуюћи жерава по зрачни простори. Тко вешъ ніе пратіо чезнућима мислима полазеће птице селинце; у коіой души ніе вешъ пробудіо ньиовъ гласъ дубльій одзивъ! То су есенски путуюћа ята птица, гласъ е то есени, ако гласъ являюћи се съ другогъ света и срдце е людско истоветно као жеравъ, и людскому срдцу познато е земля где ги чека цветно пролеће богатъ живота.

Лето е привело много плодове къ зрелости; али то бія'у брзо пролазећа дарови, кои се нелиду оставляти, него ій пародосно брао ужинати: ягоде, трешиѣ, вишиѣ, разне крушке и јабуке, дињ, љубенице и пр. Племенитіи, постонћа плодъ доноси есень. У своѣ плодове полаже есень све лепоте боя, све сласти вкуса и мириса угодности. Ево златна крушка и свенћена се лица јабука, шљиву попало плаветно ниѣ, ево и сладке, сочне воћке. брескове одевене топлюмъ, длакавомъ одећомъ. Тко бы могао описати довольно плодъ винове лозе! Свака бобица капљица, а бобица стои узъ бобицу на гроздъ. Крозъ мирисну копреницу прозира се и гледа дубоко унутра у рућный, златный огань, и слути се, да е у грозду ярость, снага, произведена снагомъ жарка сунца и снагомъ топла, плодна земльишта. Плодъ е грозња рућно вино, кое румена лице и весели срдце човеку!

Гледаюћи дреће у шуми, іошъ найпанѣ опажа се есень. Све е іошъ зелено, све пуно и китнасто. Али пакъ задње насъ крозъ сву ову лепоту и пуноћу знаћ суморности. Вешъ се сно ніе на лешьомъ кончићу увенуть листакъ брезе. Она бініе прва, кое показа пролеће у шуми, и по прву почиће грызти есень. Іошъ кало, пакъ ће цела природа обавретн., цела ће шума пожутити и попрезнати, и найпосле све опасти лишће!

Али іошъ су летньи данци! Слави и празднује небо празникъ преображења. Зашта ни надъ једнимъ другимъ временомъ годиње неразлива се толика магична светлость, као надъ почетномъ есени. У пролеће іошъ се боря време са зимомъ, дети све се бласта у запарној жегы; али у есень све е другчіе, и нсти копрена есени светла е и сйна. —

Гледаюћи то одути човекъ, што мистација певане о ономъ небу, што се стере надъ облацима, новгъ неба бистрина и ясность достиже до оне несторене светлости, коя е истый Богъ. Коя и колика благость и нѣжность, милина и сласть дише у томъ чистомъ воздуху!

Тако долази есень. Лежи свакако чезнуће пространо по свету. Непрегледный просторъ зрака надъ нама, целый нашъ видокругъ тихъ и мираз, те намъ повлачи срдце и умъ у неизмерность. Сва су намъ чувства одрешена, несмета намъ даљина и просторъ. Далеко на видѣ достиже погледъ до брегова плаветно севаюћи, и пратити можемо окомъ на часове хода сивый течай потока и бродовни ѣдрила. Празнина и висина ширина возъ пуни жита, сена, живежа, огреда; ори се гласъ бераче кукуруза и гроздја; низъ удаљени ставова чуе се звонѣ паса и клопотъ и удараће, гломотъ ступава и трица, на коима се туче и тире ланъ.

Све хитрије и журеће примиче се новима, звакови есени све разговетнији бываю. До мало наоблачи се небо и по целе дане несвика съ лица суморну вопрену; назири небо покроћ сузномъ оку, низъ кога при сваком погледу кане суза. Чини дуне ветаръ, већъ се нѣ и колеба листакъ, по листакъ и опада са дрвећа; пробіе ли зрака сунчана кроз тиасту маглу, то само ясније покаже пролазакъ летнѣ лепоте. Надъ шумомъ и пољаномъ носе се таване копрене магле заудараюће мразомъ и зимомъ, низъ чега познаемо, да природа гнѣ и труне. Све се скончава, или се спрема за зимскій савикъ. Стада оставлаю пашу, заостављи ошшъ есенъи плодови спремаю се у трапове и ровове, и тадъ већъ неостае друго на полю, до осушене лозе. Северъ дуне са свежкогъ брда: настае зима. —

У срем. Карловци месеца Октобра 1857.

Казни некадашнѣ и данашнѣ.

(Свршетакъ изъ 23. числа.)

Затимъ слѣдуе казнь осуђеногъ у џакъ везати, коіой су нарочито вештице подвргнуте биле, а тако исто и детоубице. Римляни и стари Немци свезивали су џакъ заедно съ осуђеникомъ псето, мачку, петао, гую или пайкуни и у воду бацали; еръ као што пайкунъ у грлено младо своје умори, исто тако и мачке и петлови изаде вештице, тако су исто они држали и детоубицу — као пайприродніе и пайсуровіе одъ свію злочинства. Овако свезану бацали су у Дунавъ год. 1435. леиу Агнесъ Бернауеръ*), коя съ џакомъ пливаюћи доће преко Дунава на обалу, где е џелатъ моткомъ дотле одъ обале отискивао, докъ ніе душу испустиля. Оваку е казнь претрпіо и Іованъ Непомукъ у Прагу године 1393.

Но морамо іошъ и ужасніу смртну казнь навести. Не смрть злочинца, већъ смртне муке биле су цѣль казни. Разбойницима и другимъ злочинцима претила е казнь точка. У найстарія времена прелазила су натоварена кола преко осуђеногъ, и касніе задовољавали су се тимъ, да му точакъ редомъ поедине удове сирви. У Француской често су ужасну ову казнь узимали за тѣлесну, и ядни осуђеници за навекъ су изпребіяни остали.

Браковарушительніце, врачаре, еретике и паликуће не само у старо време, него и у прошломъ веку живе су спаљивали. Велике преступнике завивали су у воловске коже па после да сажижавшите неѣвали, а нѣкад су босоногима на витри стоили. Тако е богатый Крезъ стоіо, докле га нису рекли: „Солонъ, Солонъ!“ избавише. Тако е и безумный фанатикъ Кварнеръ Кудиањ називан „Князъ Божества“ са своімъ другомъ Колардаомъ Нордерианомъ године 1689. у Москви скончао.

Дѣвице назване Весталіе, коя су се рѣдко владале, Римляни су живе сарањивали. Овай е законъ и у Немачкой постоіо. Често су таковима колица или кесеръ у средце укивали; као што е некадъ и код насъ простъ народъ съ оними нрткадима чињо, за кое е мислио, да су се повампирили. У Цирикуу сазидали су были године 1489 два жива човека, кои на сунца ни месеца нису могли видити, и оставили су имъ руку, кроз коју су іимъ ела давали.

Римляни су преступнике съ тарпейске стене бацали, а Лакедемоняни ма у какву провалу. Каменѣмъ убіати и бичевима мучити было е и у старо и у новіе доба. За време Римске империја хиљадама преступника и гоніења христіана раздирали су дивльи звероіа. Сократъ е піо пуну чашу отрова; Сенека, коме е остављено да бира смртну казнь, пресекао е жилу у купалишту; многи опеть недонъ пламзаши на сунцу су одъ жива попали. За свештенство быда е смртна казнь, да одъ гладн умре. Они, кои су новце тайно правили, кували су се у зейтину и вину у једномъ великомъ казану; — оногъ пикъ паралицу, кои е године 1287. издавао за цара Фридриха II. живогъ су у Либеку пекли.

Но све ове смртне казни ништа су спрамъ мученя, кое су люди за поедине несрећнике измишљавали — ова невероватна мученя и самомъ бы одъ сурови индиски кнежева на поругу служала. Године 1567. доведу у Готи на губилиште Вилхелма Грумбаха, кои е владику убіо. Осуђеный приступи џелату и рекне му: „Ты ћешъ данасъ иршавогъ кобца да деревъ.“ Џелатъ му ништа неодговора, већъ га прикуе за даску, живомъ извади срдце и подневши му подъ нос рекне: „Погледай, Грумбахъ, твое накоство срдце.“ Тѣло му затимъ на черепе разсеку. Одна затимъ претрпіо е ту исту смртну казнь и канцлеръ Брикъ. Дамѣнъ, кои е покушавао краља француского Лудвика X. да убіе, на најгрозніи начинъ мученъ е быо. Прво су му дали две чаше вина да попіе, па после џелати пробадали му десну руку

*) У ову простодушну и добродѣтелну девойку залюби се Баварскій Херцогъ Албрехтъ, съ коіомъ се тайно и венча. По отацъ Албрехтовъ незадовољанъ што му е синъ просту девойку узео; прво га одъ њѣ растави, доцніе пикъ несрећницу у Дунавъ баце.

окинх истих ножем, коим є онх крала равио; затимх оборе га на земљо, стегну лапцима и једна усјечених кѣшетама чупали му месо сх груди, руку и ногу, и друга исте ране заливали истопљеним оловом, врућим зейтином, воском и сумпором, и тек најпосле упрекну осих коня, кои га ва четирх черека растргну.

Многих ученика људи, а нарочито Томазію, Монтескію, Совенфелзу благодарити имамо, што є Европа одх такви гнусни казни очишћена. Данасх се нико неплаши, да ће изреченох пресудом на каише быти сечен, да ће му очи извадити, да ће му језикх и уши одсећи.

Осимх свртни и тѣлесни казни было є нарочито код Немаца іошть и трећи родх казни, кое се почестше називале. Ако кои кога увреди и суду због тога туженх буде, онда мора онх явно то опростити и то на овай начинх: удари санх себе шакомх по лажљива уста и ясно изрекне: „Моя уста, коя су такво што изрекла, лажљива су,“ на после натрашке изх судейске собе изиће. Друга є опеть почестна казнь была, уместо мача пребијенй нож око појаса носити, чијаше безх мамуза, коња безх подкова, седла и узде. Благородницима грбх су целати, и осиромашка профузи саблю пребијали. Забрана кошења народне кокарде и данасх є у Прайской као почестна казнь. Босоногти и штрангови око врата преступници вођени су. Босоногх и сукненом зељином звотрнуть морао є Хайнрихх IV. у средх зиме подх ведрим небомх за грехе каяти се; босоногх и у кошуљи ступио є Лотарх предх Хейнрихомх V. — Іованх Фридрихх, херцогх саксонски, кои се заузео было за осуђеногх Грумбаха, ишао є на отворенихх колима, на главн сх венцем одх сламе, по читавомх Бечу. Почестна є казнь была, нарочито за благородниће, носити цесто до какве куће, цркве или до буди-каквогх места. Лихоимци морали су, босоноги дечій шеширъ на глави носити, у руци метлу, и три празднична дана осмећену подицу око цркве обносити, па после на прагх црквени лећи, како бы сви цркву улазећи преко ньи прелазили. Обична є иахъ казнь была носити окове, или каиавъ ниже или кладу око врата; а банкроти носили су жуту или зелену капу. Често су разбойници, смоломх намазани, и перћемх покривени по своћ варошн торжествено праћени. Но найболя є казнь была за свадбльне жене. Често су ове улице частиле, и на опредѣленомх сравномх месту у котарици или у возн седеће; или су морале великй камень, названъ блебетальнвый, по целой варошн носити, а на устма имале су малый локоть. Ако се две жене у порти или у цркви посвађаю, онда обе босоногге, една сх метломх у руци напредх, друга за њомх око цркви обилазе. Насмеяли се она остраћ, онда она узме метлу и напредх иде. Она жена, коя мужа свога истуче, мора на магарцу наопаке јашти и репх у рукама држати; а кадх є мужх у свађи одх жене побеђенх, онда мора онх за казнь тогх истогх магарца за узду да води. Где є у сусѣдству цела една кућа свадљива, онда сви сусѣди пешке и на коњма, сх музикомх и добошима доћу тано и сву кућу што-но веле на главу дигну, а често є и запале.

Іошть једну казнь морамо навести, коя нити живота, нити тѣло, нити слободу повређуе, али опетх свакогх поштеногх човека у живаць дирне; ерх она лиши човека највећегх добра на свету — лиши га свои пријатеља и људи. То є дакле прогнанство. Коріолань, Цицеровх и многи други Римляни были су прогнани, Августх є прогнао стихотворца Овидія у Томи, Домиціянх Іована Евангелисту у Патмосх. Петализамх *) кодх Сиракуза и Остракизамх кодх Атињана нису преступнике у прогнанство осуђивали, већх свое честите и врле грађане, као: Темистокла, Аристида, Кімона, Тукидида, Алкибіада и многе друге. Данасх преступнике у прогнанство шаљу: Руси у Сибиръ, Енглези у Аустралію, Французи у Кајену.

На кадх є садашња образованость многе одх ове побројани казни одвадила, какве є дакле на место ньи узела? Ништа новога установила ніе, али є неке казни убљажила, а затворе засвимх у другій видх поставила; ерх тамница є кодх стари была правый гробх за живогх човека. Санх овай о казнима говорх може занста овимх речма заключити: Величина казни нестае на путх злочинствима, већх начини да се иста избегну; нити ватра и мачх може тоже већма помоћи, колико добро устроена полиција.

*) Петализамх и Остракизамх биху судови за изгнанје.

Лордъ Байрона последня любавь.

У једно вечерње дружство у Генту позваних быаше Грк једнах, коп се у ужасной битки Мисолонгіе борио, и съ малимх числомх другова свои прозх непріятеља протукао. Обхожденіе његово благородно є было, очи пуне ватре, на лицу су се његовомх іошть сћди претрпљене жалости и глади познавале. Изх Наполи одх Романіе сх найбољимх препорукама свабдјевсзх, дошао є онх у Гентх, да порушено здравље свое опорави. Сви су се око њга састали: страни, навластито госпође заседочавале су достойномх похвалом чувство око удивленія, возбуђено у читавой Европи, а и на даље, племенитомх храброшћу свотечественика нѣгови. Люди су желили изх ближе обстоятелства обсаде Мисолонгіе, и учињеногх на варваре юриша познати. Речь доће на Лордх Байрона. Спиндесх (тако се звање тай Грк) говораше сх найвећимх восторгомх и сх пуними суза очима о Лорду: — између други разговора, приповћди нам сљдующе приключеніе, кое се Байрону, једну годину пре смрти, кодх Мисолонгіи догодило.

Једнонх Байронх изх лова, на кои често праћенх Суніотима своима излажаше, куће се праћао. Покрай низке кућице једне прозајећій, чуе ударање клавира, пріятнимх здружено гласомх. Редкость овогх инструмента у Греціи, певања умилность, у удивленіе Лорда приведу. Заустани се одна сх паликарина своимх. Говорх ніовх чу се у кући,

невањ занеми; певачица љубопитљива походи се на прозоръ, — сиђе се удивљеномъ Байрона взору лепотиња тако уважене, коя, по познимъ њеопимъ увѣреніама, сие оно далеко превосходиваше, што є онъ игда красноту у Грчкой видіо. Байронъ ню грчкимъ єзикомъ поздрави, благодареви іой на обаятелности гласа и свирана нѣногъ. Она му на француском одговори — ново доказателство нѣногъ за Грчкиню редкогъ воспитанія. Радо бы Байронъ разговоръ свой продужіо, да се устиђена лепотица наша натраг не повуче. Появленіе є ово плѣнително за лорда было; онъ є даљ мирно ићи. Постара се за сва позможна извѣстіа, и дозна да є девойка она кћи Грка єдногъ, трговца у Миссолунги. Она се ие давно изъ Марселя, где є за воспитанію послата была, пратила. Отацъ є нѣнъ у граду неко звање имао, и због љубави свое къ отечеству, кодъ свію у великомъ почитанію стоао. И Байрона є трговацъ лично познавао и высокопочитовао; тако лако буде Лорду узакъ у кућу трговца, прво подъ извѣтомъ послова, потомъ на понуђење отца, кои се лордовимъ посѣтења почествовао најваше, добити.

Колико є у првомъ погледу лепота млале Гркиње Лорда плѣнила, толико га сада духъ нѣнъ зарази; кромѣ новогрчкогъ и француского єзика говорше и добро талиански, а Байронъ страстно єзикъ овай љубише. Нѣна лепота, нѣно значење обчара Байрона подпуно. При свой женскогъ пола смѣрности, страстно она домонину свою љубаше, и Грчкимъ именомъ и старомъ славомъ народа свога дичио поносаше се.

Байронъ се у ню залюби. Љубавъ є онъ свою прво погледима, потомъ значећимъ речма одкрити старао се. Она бы се последња свагда клонила, и вешто разговоръ, докъ бы се о љубави завео, примѣтивъ старишњи окрелаз. Свакомъ приликомъ пакъ она є высокопочитаніе своє, природномъ іой благошћу, љубови заслепљеногъ Лорда, као правомъ Грчіе пріятелю изказивала. Прваи се зарь сада путъ у животу Лорда сдучило, да су сва усилавања нѣгова, да бы љубећій возљубљенъ было, суетна остала. Осуѣћена ова надежда шкваљше вељма, но безъ икаквогъ слѣдствія, распаљиу Лорда страсть. Онъ синъ никако ніе могао заговестку ову разрѣшити докъ є на последку слѣдујуће ужасно приключеніе на жалость свію не рѣши.

Кадъ є єдномъ, по обичаю Лордъ лепотицу свою посѣтіо, ниће и бледу као сирть, мутнимъ безъ суза очима — лице є нѣно, небеске красоте свое лишено, дубоку сиомо жалость ималo. Изванъ себе из њой отрчи, запита є за узроке жалосне ове промене. Слѣдујуће речи на одговоръ добіе:

„Знай да самъ срдце моє младомъ Паликару даровала. Онъ є одъ хладости моє другъ невиногъ могъ детинства было. Кадъ є скоро воинству отишао, заклела самъ му вечну љубавъ, и завѣштала се смрть нѣгову не преживити, ако онъ на боришту падне. Данасъ ми жалостанъ гласъ стиже, да є погинуо, борећи се храбро за отечество своє. — Судбина є моя рѣшена.“ При овимъ речма поче клецати. Байронъ є предржи. Она у наручіи нѣговоіи, слѣдственомъ прво прогутаногъ отрова душу испусти.

СМЕСИЦЕ.

Улѣ одъ руже.

Улѣ одъ руже (das Rosenöl) доноси се изъ Дамаска, Алепа и изъ другиі предела Азіе, изъ Сиіе и изъ острова Архипелага; но у найболѣмъ є уважено оно, ков се прави у околини Адріанопл. Ружа, изъ ков се обично улѣ ради, зове се тиио тежка ружа, коя називи на ружу мессечарку, али ніе онако мирисава, као ружа исте врсте у Енглезской и Француской. Ню сиде у великой множини близу села, на южнимъ косама (die Abhänge) Балкана. Цвеће се то побере, пре него што се сасвимъ разцвета и докъ є іошт ноћна роса на нѣму. Затимъ се брижљиво* почупа лишће и баци се у бакарный судъ, и ту се мало изгнѣчи Овай судъ после напуне чистомъ кишницомъ и метну га на тіо ватру, те мало узаври.

Овимъ начиномъ избіо изъ лишћа мастне частице, и изиђу на връ воде, кое комтаниимъ лежиима покупе, у стакла сасну, и ова памукомъ запуше; а одозгоръ бешиком увезу. Великокупци плаћаю за єдинъ иискалъ (1 и по драхме) 7 гроша и по'.

Іошт се на єдинъ, а болый начинъ, може вадити улѣ изъ руже: метне се сирећ лишће у плитке, земляне зделе (чиніе), напуѣне чистомъ кишницомъ, и изложе се сунчанимъ зрацима, кои су доста свижни, да масть изъ лишћа извуку. Овай є начинъ споріи и стае скупљ, али дае много чистіе улѣ.

Редко є часто улѣ одъ руже, єрбо га ситничари мешаю са чистимъ улѣмъ одъ маслине или бадема, те тако одъ єдне оне истеряю две. Кадъ іошт та роби у Европу доће онда є имачно и подругиуть мешанѣмъ искваре.

Историчне знаменитости.

Чудна су појавленя у исторіи француской, да свагда кадъ су годь три брата єдинъ за другимъ на престолъ ступили, та є династія изумрла, и влада є прешла на друго племе. Тако є после владања Людвига X., Филипа V. и Карла IV., кои су три брата была, лоза Капетинова изумрла (1328), и престолъ француски припадао є Валоазима. Но и она є династія после двестагодишњеґ владања изумрла, кадъ су три брата — Францъ II., Карлъ IX. и Хайнрихъ III. єдинъ другоме на престолъ следовали (1589). Истина, Бурбонско племе ніе изумрло, али почемъ є и одъ њега три брата Людвигъ XVI., Людвигъ XVIII. и Карлъ X. єдинъ за другимъ владали были, заузела є друга династія францускій престолъ и слабо є изгледа, да ће му га икадъ Бурбонци више заузети.

Анекдоте.

— „Да знате, господине, да ћу вамъ єдне лепе напуче начинати, ако не што скорће венчате,“ рече некій чизмаръ єдномъ свештенику. После некодико дана по вен-

чаю сретне се свештеник съ њим, и упита га, да ли су готове обскање пиуче. „Ахъ, господине, чиме ћу вамъ направити, само ме што пре развеселите," одговори скороженя.

— „Ех! коме самъ рублю дужанъ," дере се крозъ машаръ идући некій рускій солдатъ рублю у руци држећи. „Мени!" повикне чивутинъ. „Е, добро, а ти дај еспап мој и мој дукатъ натрагъ, кои самъ ти за рублю заложіо," одговори солдатъ.

— „Ни најмањ' ниете потребни мој лик," рекне једна госпоа живописцу, кои ю е живописао; „я бы готово болѣ сама себе написала." „Верујем, милостива госпоя, ёръ вы супереник по лицу, а я кичицом по платну малах," одговори живописацъ.

Ерак и Петак.

Ерак. Шта се чуе о слободној плованьби по Дунаву?

Петак. Ніе ништа још рѣшено; док несврши међународна комисія кѣне договоре, неће ништа бити.

Ерак. У чему се састое ти договори?

Петак. О удаљаваню века преноа на Дунаву.

Ерак. Дакле кадъ се међународна комисія буде доста пробесѣдила, нестаће нам Палашъ и Цердапъ!? —

Ерак. Шта значи фалиментъ?

Петак. То е чивутска речъ кои значи „фалити!"

Ерак. Дакле кадъ трговцу пошли фале?

Петак. Не, већ кадъ онъ срећно у Хамбургъ приспѣ, онда се онъ Богу фалити може.

Свакомъ ваља, да каже и за-
хвали сокова;

ОГЛАСЪ.

Зато умолимо сваког, да ко-
три на оваке фалшине.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСІЮ.

Овай се сокъ досада по увереваню найтаксватіи лѣкари у Бечу и Градцу за чуди добаръ показао, а имсно противъ

кашля, грипе, кінезице, пропуклогъ гласа, вратоболѣ и грудоболѣ.

Мнои, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу бити безъ њега и да свако кому њиво благодарити, што имъ с одвишна боля и што могу пирво спавати; због благотворног дѣйства овай се сокъ найбоље препоручуе као лѣкъ код кашля, тако и найстаріних кашля, втуч му е врло пріятанъ.

Стануещата су стейриског билнога сока беда, горе дугуеста и са калайних концах, па поиша као и на стъклещету пише: „Аптека код клена у Градцу" и „ІРА," добро су затворена, и на њима су надписи заедно са полписомъ онога кои производи тай сокъ. — Цѣна е одвоз стаклещета 50 кр. ср.; ваљ одъ два стаклещета немогу се слати. Што се знаю и показ да ни четиръ стаклети, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Пургштелеръ, апотекаръ код „клена" у Градцу, а добити се може у Земуну у апотеки код „златногъ орла" Карла Трепчина. — (3—26)

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 26. ТРИПЕСЧНА ЦИЊА С 1 Ф. 15 К. НОВИЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕР. 1857.

Нилкин.*)

Ахъ трипутъ блаженъ онай часъ,
Кадъ првый пугъ твой види
Над' земнимъ бићемъ сличнимъ стасъ,
Предъ кимъ се низа стиди;
Кадъ спази дивный обликъ твой
И модрог ока любезнѣ пламъ,
Ахъ тадъ започе живот мой
Одъ тадъ што і' любавь знамъ.

Іошћъ блаженія онай часъ,
Кадъ првый путъ теби ви
Узпрезидесъ и дрхћући гласъ
Лепотомъ ты да ме страви;
Кадъ тебе спути суза падъ,
И лица обла рудный стидъ;
Ахъ на любави онай знакъ
Сину ми изде зракъ.

Алъ, найблаженія беше часъ
Кадъ на грудъ главу ми спусти,
Мои шикъ рука обви твой стасъ,
Я медъ ти на твои уст;
А твой ми шапну сладкій гласъ:
„Любимъ те садъ и навекъ, знай!"
Тадъ свет пачезну испредъ насъ
Спознасмо неба рай.

Ты, сладкій раю жића мог,
Ты, душо душе моѣ!
Тебе за подпоръ посла ми Богъ,
Аньелско биће свое;
А што сединя єдновъ Богъ
Трае докъ є св'ета тог.
И траћће векъ горе тим'
Любавь где є храмъ. —

пак-нилк.

Ана Ортолфа.

(Сврштетак.)

VII.

Старый правобранитель Егидій Ортолфъ сећаше єдномъ задубљенъ у своѣ тамне мисли о изтубленю свои незаборављене Ане.

Онъ є утѣху у Библіи тражіо, коя є отворена предъ њимъ лежала, али жалость у мѣтовой унутрашњости быле є много ячи, него да бы могао онъ ову утѣху почувствовати, и слови изчезивала су предъ мѣтовимъ сузнимъ очима. Обе вонтане спеће, кое су тежкимъ сребрнимъ светилника предъ њимъ на астали горезе, будући неусекљивање ярко су слабу светлость на бледо лице тугујућегъ и на тамно застрту собу бацале.

Владала є дубока тишина у сэби, коя є само равномеримъ купањемъ шеталице на великомъ дуварскомъ сату прекидана бивала.

Садъ се безъ икаквогъ шума отворе врата и унутра уће Валентинъ, онай судудый сварачъ у своіой сиротињской ађьини, са разбарушеномъ седомъ косомъ. Онъ стане неколико корака предъ Ортолфомъ у свою тугу занешенимъ и сматриће га проседајућимъ укоченимъ погледомъ.

Садъ случайно подиће главу Ортолфъ и ако уплашенъ одъ неочекиваногъ и скоро ажипирскогъ појављења

*) По напѣву изъ опере „Лакме."

стресе се. „Шта ће те вы овде?“ запита онъ забунѣнъ свирача, кои є предъ ньимъ недвижимъ стоно.

„Васъ,“ одговори седый спокойно.

„Мене?“ запита Ортолфъ, „и шта захтевате одъ мене? „Шта?“ повикне Ортолфъ, кога є већъ у дружству є наове старе будале потайна гроза почела обузимати, тако да гло са столице ђиніо.

„Мою паметь“ повтори Валентинъ истимъ тономъ, мое душевно спокойство, мою срећу, и све што сте ми вы отели!“

„Будало!“ викне Ортолфъ.

„Не башъ тако лудъ, као што вы мислите, господинъ Егидіє Ортолфе,“ одговори онай. „Заръ ме више непознаєте? — Заръ се неможете опоменути чертій, кое су овима наликъ быле, само што онда нису изгледале овако нагрђене дуговременомъ бедомъ, патньомъ и несрећомъ.“

„Я незнамъ,“ промуца Ортолфъ као притеснѣнъ.

„Представите себи ову косу, кою є жалость оседила опетъ као плаву; представите себи ово лице, кое є одъ очаяня увело, опетъ као румено; ове очи, чію су ватру и живость сузе угасиле, црне и сяйне; овай стасъ, кои є садъ сувъ, жалостанъ и погрблѣнъ, опетъ младићскомъ снагомъ буяюћій и витакъ — па ћете ме одма познати.“

„Шта ће то рећи, старче?“ запыта Ортолфъ држећи се за край астала.

„Заръ се неможете ни на кога сетити кои бы овомъ описанію наликъ быо? — Добро, то ћу вамъ єдну повесть приповедити, коя ће можда нѣговъ ликъ опетъ у памети вашой обновити:

„Живила є негда нека лепа девойка, коіой како у лепоти и стасу, т ко и у честитости срдца мало є равни было у нѣномъ полу. Та се девойка звала Фелицита.“

„Ову девойку любіо є неко, кои є управо тако изгледао, као што самъ вамъ башъ садъ описивао. Нѣга є девойка узаямно любила.“

„Али садъ дође другій, сынъ богати людій, кога девойка ніє волела и запроси є за супругу одъ нѣни родителя.“

„Родительи девойкини мисля'у да є то велика срећа и даду му девойку, єръ они ни слутили нису, да ће се овомъ великомъ срећомъ две душе уцвелити.“

Богатый човекъ одведе затимъ девойку предъ олтаръ, а онай другій оде на войну.

„Но жена богатогъ човека венула є мало помало и за гробъ дозревала, и почемъ му є єдну кћерку родила умре тугомъ оборена. Другога пакъ кои є на войну отишао, згоди у єдной битки отрована стрела у главу, али не управо, єръ онъ ніє погинуо, но само памећу помео.“

„И кадъ є онъ тако лудъ и за воєнанѣ неспособанъ постао, врати се онъ опетъ у свою постойбину, лати се своґъ старогъ инштрумента, у кои є у своимъ млађимъ годинама врло радо свирао, свое віолине и свирао є сваку ноћь своіой умрлой драги ноћну музику, па су га люди збогъ тога назвали будаластимъ свирачемъ бечкимъ.“

„А иначе,“ продужи приповедачъ съ грмећимъ гласомъ, „онъ се зове Рупертъ Минхъ, а похититель нѣгове драге зваше се Егидій Ортолфъ.“

„Руперте!“ повикне Ортолфъ уништенъ, „судбина ме є казнила, я самъ сиромашніи и несрећніи, него што си ты икада быо. Погледай ову главу, жалость ю є за єдну ноћь обелила. — Можешъ ли ми опростити?“

„Мучи о опроштаю! можешъ ли ты мени наплатити єданъ єдиный данъ оны година пуни туге и очаянія? Можешъ ли ты мени мою паметь повратити? мою прерано прецветалу младость? И ты оћешъ опроштай! — Освета є и я лозинга, савршена освета. Чуєшъ ли наторый зликовче? Пробуди се изъ твогъ сна! часъ є освете куцкуо.“

„Човече,“ замуца Ортолфъ бледъ као крпа, гледећи у говорећегъ, „Шта си науміо?“

„Ты си мою драгу похитіо, я ты садъ зато похићавамъ — твою кћеръ!“

„Мою кћерь?“

„Да, твою кћерь! єръ знай, она живи — али не за тебе.“

„Моя кћи живи!“ повикне Ортолфъ чисто изванъ себе и савъ дркћући.

„За тебе є она мртва, мртва за навекъ, то є моя освета. Валя да знашъ да є жива, али є нећешъ никадъ видити, као што я Фелициту нисамъ више никадъ видіо. Ево за доказъ мои речій. Познаєшъ ли ты ову зелену свилену пантльику, съ ньомъ є нѣна коса везана была, докъ є у мртвачкомъ чаршаву умотана была. Ово закривало лица, то є было за нѣнъ вратъ привезано. Познаєшъ ли ову копрену (чаршавъ)? Она є была у ню као мртва замотана.“ То говорећи вадіо є онъ сваку речену стварь изъ свои недара и бацао предъ ноге ортолфове.

„Но я самъ є извадіо изъ пештере мртви, я самъ іой задануо одбеглый животъ, да бы ти се осветити могао, и кадъ є ружа на лицу нѣномъ опетъ процветала, рек'о самъ іой, ты си одъ куге умрла, — и одвео самъ є на єдно место, кое ты никадъ нећешъ наћи, па башъ и да цео светъ унакрстъ прођешъ, као Ахасферъ, онай вечитый Юда. И садъ тражи є Егидіє Ортолфе, убійцо мое среће, и очаявай при помислу, да є твоя кћи жива, па ипакъ за тебе мртва на веки.“

Садъ се текъ разбере Ортолфъ, као изъ некогъ тежкогъ сна. Нѣговъ погледъ, кои є іошъ єднако за ове ствари предъ ногама нѣговимъ прекованъ быо, подигне се и падне на Руперта, и чисто є изгледао, као да му се чувство и разумъ повратіо. Са страшльивомъ жустриномъ прискочи онъ къ овоме увати га за руку и викне: „Руперте,“ врати ми мою кћерь! Тако ти свега што є свето, поврати ми мою Ану.“

„Никада!“ одговори седый са ужасномъ ладноћомъ и пође къ вратима.

„Човече! Ако ты само привидно неносишъ срећно лице човечіє, ако те є родила жена, кою са матеромъ знао, а не тигрица, врати ми мое дете!“

Свирачъ неудостои га ни одговора, већъ се вратима прикучиваше.

„Руперте, недоводи ме у очаяніє!“ ядиковаше Ортолфъ, „морашъ ми є вратити, єръ те я пре пустити нећу!“ -- Съ тимъ речма полети онъ на свирача и яростно га за прси шчепа.

„Цреу," викне овай презрително и тако га одъ себе одтисне, да е посрнуо.

Али се Ортолэ опетъ брзо исправи, пружи своє дрѣчуће руке за страховитимъ старцемъ и повикне у найужаснѣемъ страху, кои му се на сваком живцу лица нѣгового огледао: „Руперте, сети се твогъ свиртвога часа! Ако се милости божіой надаш и опроштаю за твое грехове, то опрости и ты мени и дай ми моју Аву!"

Свирачъ тресише одрѣчући съ главомъ и нѣше.

Всѣ є и до врата дошао и ключавице се маніо, тадъ падне Ортолэ предъ њимъ на колена, обгрли нѣгове ноге и у найсвѣемъ очаянію викне: „Руперте, ако си одиста Фелицату любіо, ако є твоя любавь была чиста и искрена, ако іошъ и найманѣ искре те любави у твомъ срцу траје то врати ми моє єдиное!"

Свирачъ стане, очевидно потрешенъ. При имену Фелиците проје га нешто скрозъ као муня тако, да се самъ уздрктао

Наєдинпутъ одтргне се онъ одъ Ортолэа и юрне врозъ врата напоље.

Ортолэ бшо є и одвише изнуренъ онъ му ніе могао слѣдовати. Покушавао є устати али узалудъ. Близу да у несвесть падне остао є онъ лежећи на земльи.

После неколико тренутака врата се нагло отворе: „Ево ти твое, поради Фелиците," зуло є гласъ свирачевъ у ушима ортолэовимъ, и кадъ є онъ исправљенъ своју одъ жалости оседнуту главу подигао, обеси му се Ана єдноњи око врата.

VIII.

Садъ є Ортолэ лебдіо на небу пуномъ милине и блаженства и ніе се могао довольно нагледати чертій своє преніле Ане.

Почетъ є Іованъ посредствомъ свогъ отца, коме є срећный Ортолэ кайпре ону веселу вестъ саобштіо, да е свою за мртву држану вѣрь опетъ добіо, — найпажльивіимъ начиномъ пріуготовлѣнъ, самъ му є Ортолэ у наруч доведе.

После краткогъ времена благослови свештеникъ овай срећный паръ. Али су узалудъ разбирали за будаластогъ свирача.

Једне недре ноћи, при сяйной месечини скоро после овогъ догађаја, чули су люди, кои су сдучайно око једногъ сата по поноћи поредъ гробља светогъ Петра прошли, где є Фелицата, супруга Ортолэова саранѣка была, свирку одъ віолине.

Зачуђени због ове редне ноћне свирке надвиравали су се преко зида и угледали једногъ човека са седомъ разбирушеномъ косомъ, прнимъ огртачемъ на подобіе страшила звотрнутогъ, где у віолину свира и узъ то слѣдујуће пева:

„Почивай тіо, меса е постела,
Почивай сладко, белый мой крпиѣу,
Погледай душо, и я самъ маіакс'о
Его ме къ теби у узку пуѣницу."

Кадъ є сутра у зору црквенаяъ съ ключевима и съ фењеромъ дошао да на јутрење звони, угледа онъ једногъ човека лежећегъ на гробу Фелиците, и кадъ га є додирнуо, позна онъ у њему будаластогъ свирача и наће да е иртавъ.

Егидій Ортолэ дао га є поредъ Фелиците саранити.

Светско-историйска рола једногъ камена.

Нећемо се упустити у потанко разлагање о свима струкама камена, него ће се наше посматрање ограничити само снежно-белый шлюнавъ. Кога сгуда по полю и по стазама бацаемъ нпя, кога једнако презрително ногомъ газимо; еръ іошъ непознато онай великій уплнвъ нѣговъ кои є онъ на образованость и развитакъ живота народногъ пиво, одкако су люди нѣгова особита преимућства сазнали и научили; са шлюнкомъ су у старо доба войске на непріятеля нападале, са шлюнкомъ є Давидъ Голіята победіо. Па ко бы и помислію, да ће Европа сваке године одъ незнатногъ камена овогъ по 50 милиона талира прихода имати? Сидонъ и Тирусъ, кои су у старо доба ово исто были, што є данасъ Лондонъ, имаю только грдно богатство своє одчасти и шлюнку приписати, и дивна морска варошъ Венеція са своимъ мраморнимъ палатама и галерама, основали є свою пространу трговину и добыла важно положеньѣ у свету тыме, што умела шлюнковимъ пескомъ ползовати; еръ кадъ се белый песакъ овай са нешто поташе и фарбе минералне помеша, постае стакло, кое є несамо за грађанскій животъ, но и за умѣтности и науке врло важно изобретеньѣ. Стакло дае нашимъ обиталиштама ону тако пріятну и добротворну светлость, са стакленимъ мозаикомъ украшавао є стваралићій средній векъ своє мрачне саборне цркве, поноћу стакла сазнао є физикеръ природу светлости, са стакленомъ цевчицомъ, репортомъ и зделицомъ прави хемикеръ разне опите, са огледалама стозиръ украшава собу; стакло у телескопу одкрива звездарy погледъ у безконачность звезданогъ неба, стакло у микроскопу одкрива природоиспытателю безконачность невидина суштества; са телескопомъ у руци предводи војвода војску у битки, а кратковиди опетъ велику помоћь у стакленимъ наочарима налазе; човекъ цели изъ стакла она обчаравајућа преиашана светлости панорама, волшебни лапцій, калейдоскопа и други оптички оруђа. Да е стакло изъ реда стварій избрисано, и да люди са шлюнкомъ нису радити одпочели, зарь бы данасъ мы были на овомъ степену образованости? были се мы могли повозити дивнашньимъ дубоко засецајућимъ знањима, са нашимъ у фарбама разнобојно-блистајућимъ се полнлама по салама и црквама, са нашимъ звездогледиштама и фотографичнимъ художественимъ дѣлюницама, са нашимъ, стакленимъ прозорама вичичканимъ рукодѣличнимъ палатама и драгоцѣнимъ силама, са нашимъ оптичарима и хеміцама: Хершлоэмъ и Еренбергомъ, Хумболдомъ и Ньютномъ и осталима; далѣ са оними сайнами одкровеніма на небу и у пра-

*

шини землѣ?! У супротъ томе, што се данасъ на заниманѣ съ природомъ яко подозрева, показао намъ є шлюнакъ, да се човечіи духъ, у нарави образованости, художеству и науки текъ умѣтно съ матеріомъ ползуюћи се, развіо. Найневероватніє често є постало найзнатніє, а найпрезрителніє опетъ найдражіє. Ніє ли іоштъ и самъ Хіобъ успоредіо мудрость са златомъ и стакломъ, и Царъ Неро сматрао є свою стаклену чашу за особиту драгоценость свое палате, почемъ є она по'ла миліона талира вредна; Енглезскій єданъ Херцогъ изъ 15. столећа увекъ є прозоре свога дворца, кадъ се изъ овогъ селіо са собомъ носіо, будући є тако само мисліо драгоцѣно благо ово сачувати, ако га увекъ при себи има.

Садъ да видимо, како се и у колико стакло у разна времена употреблявало и трошило. Утврђиванѣ то, да су Финикски морепловци случайно, кадъ су на песковитой обали ручакъ готовили, топленѣ стакла пронашли, само є сказка, єръ се за топлѣнѣ шлюнка много већа топлота изискує, почемъ она обична, за куванѣ нуждна, топлота ніє довольна, да песакъ у стакло претвори. Притомъ се у египетскимъ гробовима, кои су іоштъ пре 4000 година са изображеніяма снабдѣвени были, нашло и такови изображенія, по коима се види, да су Египћани умели стакло правити, а осимъ тога, кадъ и само име: „стакло, Glas" промотримо, то се одма морамо на прастару изображену землю Индію обазрети, одкуда ова речь произходи, коя є скоро по целой земльи разпрострта, будући є са еспапомъ и име овога одъ народа на народъ прелазило. Такође и наша Србска речь „стакло" кое нешто, што се светли, или стакли показує, има свой корекъ у санскритской речи: келаса, коя такође нешто сайно, светлеће се или стаклеће се означава, и коіомъ речи Хиндостанци кристалъ или діамантъ зову. Фабриканти пакъ у старо доба нису умели одъ стакла нити огледала, нити прозоре правити, већъ су се ограничавали на ствари украсне, правећи мерџанъ, бисеръ и чаше одъ боядисаногъ стакла. Збогъ чега палата Фараона, као и римски царева, великолѣпне собе Даріа и Александра нису имале стаклене прозоре, већъ су ій заменьивале завесе, решетке или рожна окна. Богомолѣ и царски дворови у старо доба нису имали оне пріятности за обитаванѣ, кою стаклени прозори обиталишту даю. Како бы освоитель света Киръ или Цезаръ наше са великимъ стакленимъ прозорима куће, за богате и раскошне сматро; єръ и подъ самимъ доцніимъ царевима римскимъ сматране су стаклене зделе и чаше за найвеће раскошство, као што се одприлике у наше доба златно или сребрно посуђе сматра. Шта више нисама огледала правили одъ стакла, већъ одъ сребра; или углађеногъ челика, и славне оне Архимедове жиже; съ оима є римске лађе запальивао, ништа друго нису быле, него углађене табле одъ метала, кое су предметъ у врло близкой дальини текъ запалити могле. Само є незнанѣ Римлана могло є ту невероватну басну измислити, да се са таквимъ металнимъ огледалама са зида градскогъ лађе запалити могу.

Премда су у египетскимъ стакларама судови, тавьири, лампе, чаше и флаше фабрициране и премда су и стари Асиряни различне стаклене ствари правили, а такође и у Тиру и Сидону знатне фабрике стакла радиле, опетъ є Грцима стакло до Александровогъ времена непознато остало, а у римскомъ царству текъ се стакло у време царева увело, у кое се доба у Риму и фабрике стакла заведоше, у коима су одъ зеленкастогъ стакла различне луксуріозне ствари градили. Іоштъ имъ є болѣ изпало за рукомъ топлѣнѣ стакла, кое су за мозаичкій посао, бисеръ и драго каменѣ употреблявали и подъ Константиномъ были су стаклари одъ данка ослобођени. Одъ Римляна су се затимъ Гали и Немци са стакломъ упознали, и сматрали су шарене играчке и бисеръ за драгоцѣно добро, као што су то и обитательи Америке и южни острова у време ньіовогъ одкривеня, чинили. Римско разкошство умело є разнобойно стакло не само на то употребити, да су купалиштне собе ньіове са мрамору подобнимъ стакленимъ таблама патосали а тако исто и зидове съ ньима облагали, оно Римляне ніє само томе научило, да су якимъ бояма шолѣ и чаше съ натоплѣнимъ фигурама украшавали, него су и прозоре купалиштны соба са мутно-белимъ разтинѣнимъ стакломъ затварали. У то време око 2000. година пре Христа показивали су и Хинези врло велику вештину у обрађиваню стакла, одъ когъ су после огледала, играчке, звона, трумбете, природно боядисано грожђе са свиленимъ лишћемъ и т. под. правили, али су ипакъ свое прозоре са артіомъ зейтиномъ намазаномъ лепили.

Текъ є христіянство у употреблѣнѣ стакла, а тиме и у образованости народногъ живота почело напредовати. Намера цркве, коіомъ є желила, да свое парохіє одъ осталогъ света одлучи, произвела є то, да су са мали прозори затварали и у исто време внутреность зданія сходно важности нѣговой украшавала. Обично су на прозоре вешали лепо извезене ћилиме, кое є крозъ неколико столећа скоро као обштій обичай постояло, у великимъ црквама напротивъ спознали су разнобойне комадиће стакала, тако да су они наликъ на ћилиме были и те тако изъ ситни комадића саставлѣне табле саставляли су на прозоре. Тымъ се начиномъ разсипала разнобойна светлость по внутрености зданія и пунила є тамный просторъ са чудноватимъ призмама. Већъ є Франконскій краль Гилдербертъ (око 580) украсіо єдну цркву са разнобойнимъ прозорима стакленимъ, на кои є начинъ у исто доба и црква св. Софіє у Цариграду, саборна црква у Равенни, Риму и т. д. украшена была; Вилфредъ є поручіо изъ Французске шарены стаклени прозора за цркву св. Петра у Іорку год. 670. ньимъ сазидану; Лео III, снабдѣо є такође са стакленимъ прозорима свою палату (Латеранъ 800) но већій просторъ покріо є по староримскомъ начину са рожнимъ или каменитимъ стакломъ. Но у 7. веку налазимо у манастирима люде, кои су шареный бисеръ и комадиће одъ стакла градили. Ова пакъ стаклени комадићи довели су умѣтне калуђере на ту мисао, да изъ ньи иконе саставляю, као што су Римляни са шаренимъ каменѣмъ патосъ правили и тиме нацртане образе саставляли. У томе є почетакъ молованю са стакломъ извађенъ; єръ садъ су се у светлећимъ бояма блистала лица старогъ и новогъ завѣта по зидовима, кубетима и удубима (зида) у старимъ црквама у Риму, Венеціи, Равенни, Павіи, Ахену и т. д. и Теодорихъ као и Карлъ великій, заповедили су,

те су по њиховимъ палатама нажна збитія изъ обште исторіе, дѣла њиови предшественика, као и догађаи њиовогъ собственогъ двора, у таковимъ иконицама изъ шарени стаклени комада спознаимъ, цртала. Како су се дивно просијали трептећи и блистаћи се зраци светлости, по старой цркви св. Марка у Венеціи, по кралѣвской сали у Павіи, и Царской сали у Ахену и Ингелхайму! Но садъ почну на овай начинъ и прквене прозоре са таковимъ шаренимъ комадићима стакла украшавати, у чему є прьвый монастиръ Бенедиктинскій у Баваріи око 1000. година почетакъ учинію; почеше є прозоръ са арабесками, или њиному подобнимъ мустрами или другимъ каквимъ украшеніема испуніо, кои су тиданѣмъ вкусу задана сходна была. Овимъ начиномъ было є по монастиримъ свето писмо у читавимъ редовима фигура нацртано, докъ се нису люди око половине 14. столећа научили на стаклу живописати, кое є тако ако участіе произвело, да су найзнатни живописи сльдующегъ века расована за изображеня на стаклима правили, кои є потомъ варочитый стакларъ механично свирио, живописао, и на стакло жигосао. Скоро затимъ ово художество бы изъ руку калуђерски изтргнуто и грађанима вручено, кои су га редовно радили тако, да є ово до насъ дошло и сачувало се. Па и у найновіе време ово є художество Нирнбергеръ Франкъ 1827. год. опетъ изобрео, и Бресланаци Хекеръ по старомъ начину образе на стаклу опетъ возпостановіо.

(Свршетакъ сльдуе.)

Примечанић и паранъ среставомъ чула.

Ако є истина, што є іошть найвећій мудрацъ у старо време рекао, да се свако познаванѣ на чулима основа, и да у душу све свимо кроз двери чула улаза, то се опетъ ’и противу те истине може онимъ истимъ правомъ рећи, да нисъ ништа толико невара, као наша чула, и да є примечаванѣ средствомъ чула тако исто мати лажи као и истине. И єдно є и друго истина. То є управо овай предметъ, о комъ су се олъ толико тисућа година мудре главе препирале. Єдни су сматрали човека као какавъ бездушный кипъ, кои се и безъ волѣ упечатљенима спољашњегъ света покорава, кои своя чула широмъ отвара, те да упечатљења и у њиновомъ унутрашњемъ дѣйству животь прими. Други су сматрали човека, као створенѣ, кое о свакомъ познаваню очаваюћи, свои чула спољашњемъ свету затвара, поредъ свести о унутрашньой сили безъ довольнымъ средствомъ себи се као Богъ чини, и сваногъ тренутка стрепи, да та собственo тело његово нестане. Преко ове провалє створило є свимо чуло мостъ. Божественой души у врачвой тамници морао є Богъ у помоћь притећи вышимъ надестественымъ познаванѣмъ, кое, обилазећи варљиве двери чула, отвори души двери истине.

Што є прће само мудраце забављало, то садъ почетаде озбиљнъ предметъ и естественоиспытателю. Онъ є оруђа познаваня разчлањо и испытао путове осећаня, седиште душе. Но и оно испытиваню одведе къ старомъ мнѣню: само съ поля пролазе светь познаваня у душу; чула су њена двери и оруђа; духъ є само производъ чулны изкуства. Свако людско познаће есть вештествено дивзавъ, и животь є течећи истогъ вештества горе и доле.

По овоме дакле іошть смо на истой точки, на коіой смо пре толико тисућа година были, іошть стои стары Скептика изреченіе: нема истине, само є у сумньиво истина? Кадъ бы човекъ было двоjно существо, кадъ бы његово тело было души тамница, онда дабогме небы было истине; єръ свака є истина хармониско єдиньство. И сами „одкровена“ истина — єръ и данасъ се іошть по гдекоя истина одъ родитеља и учитеља деци одкрива — постае онда истомъ истина, кадъ може чланомъ постити познаваюћегъ целогъ. Што дете неможе да воня, т. є што неможе са своимъ целимъ существомъ, са целимъ своимъ сокровиштемъ пређашньи изкуства сложити и у єдно цело спонти, — на было то ма и найприпозната истина, было то по тисућу пута доказана математична истина, было то мораломъ свіо народа освећеный законъ — то ће дете съ љутимъ одбацити, ако можда због страпочитаня или љубови неуверује. Тако се свака истина на хармонія основа, она се раћа изъ изкуства, т. є. изъ саединћаня многочислены примечаваня. Каогодъ што поединя упечатленя одъ чула произиоде у поединомъ човеку стално прожене (положени) живаца и мозга, тако исто продужуе се у човечеству укупно изкуство одъ толико тисућа година у положеняа, коя се одъ рода на родъ наслеђую. Вселена огледа се у човеку и производи невидљивый образъ у његовой унутрашньости. Мы само овай о б р а з ъ гледамо; спољашня природа существуе за насъ само онда, кадъ є у нама створимо.

Она провала између душе и тела испуњена є. Садъ су люди престали, тело и чула као грубо вештество презирати и суетнимъ се сновима о духовномъ, пресъесвеномъ душевномъ животу варати. Данасъ су люди досадъ презренимъ чулима своју нажню поклонили, и постигли су ову цель, коју постизава звездарь или хеминъ, кадъ оруђа, коя за нереће и испитиваће употребляе, поня, т. є. стално ньнови испытиваня познаће. Люди су се уверили, да є здравље тела и чула нешто више, него само средство за угодно уживаће, да є ово основъ и темель свакой нравствености и сваконъ познаню. Они се задовольше съ тимъ, што су природна существа; и нашли су, да се опетъ свестрано човечіе определеће подпуно може постићи, ако само као такова природна существа ово што є право, свесно вршимо.

Некадашньи мудраци нису имали право, што су човека назвали кипомъ съ чулима. Човекъ немора само као кипъ мирно стоити, те да драженсти спољашњегъ света у њему нешто произведу, да овога упечатљења у њену унутрашньи светь створе. Да бы драженсти прикли, къ тоне є потребанъ живъ организамъ, кои ће моћи оне спољашнѣ драженсти опетъ поновити и као своє собствене осећати. Спољашньи чулни органи могу истина быти само нешто саставље-

ный, физикалный апаратъ, за примањ сполашњи појавленя, светлости и звука, хемичногъ и механичногъ дѣйства. Али и найвештія справа (апаратъ) неосећа оне образе, кои се у њой огледаю; еръ ту нема противногъ дѣйства живота. Живанъ мора сполашню драженість примити и къ средоточ'ю организма, къ радіонима ваше свести, т. е. мозгу одвети, те да е ту духъ осети, т. е, мора делателно повратно дѣйствованѣ целогъ организма побудити. Свако дикле чу'ло принећавањ састављен тра различне делателности: примањ физикалногъ појављења средствомъ чулны органа, продужавањ примљеногъ утечатљења средствомъ живица, и найпосле свестно чувство, произведено средоточѣмъ нервозне системе.

По овоме неможе намъ свеђно быти, та сматрати наше познаванѣ као производъ телесны органа, или као непосредственый производъ нашега духа; еръ ако е прво, онда изъ тога следуе однећъ важность, да се о неговању и усавршаванью наши чула свойски постарамо. Онда свака чулна обмана ніе ништа друго, већъ следствено недостаточногъ или противногъ развитка овы органа. Ко дакле жели подпуно чула уживати, тай ій мора неговати; ко ій пакъ жели неговати, тай ій мора познати. Съ тога ћемо овде накратко изнатыти природу и делателность унутрашни органа, живица и ніовогъ средоточія, остављајући око и уво као површно позната оруђа.

Бранитель крадљивца.

На Волтеровомъ имању увате єдномъ човека, кои е крішомъ звериње ловіо, и довелу га предъ господара истогъ имања, кои му е у исто време и судія быо. То небаше правы, кога су шумари предъ Волтера довели, те тако е бедный криваць драгао, познаваћи строгость господара, кои е садъ и тужитель и судія быо. Волтеръ се истомъ спремао, да му дугачку придику изговори, и да га на испаштаньѣ осуди, кое е обично такимъ кукавцима налагао, аз' два нѣгова секретара, Ванѣръ и Шато-Рено ступе унутра. У томъ трезутку паде му наедапутъ на паметь, да се на рачунъ обтуженога напали, и да светчану судейску седницу држи. Онъ се дикле узбеча на столици као какавъ председатель суда, и замоли Ванѣра, да обтуженога брани; но овай се стаде извиняватн увераваћи, да нинайманѣгъ адвокатскогъ дара нема.

„О, како самъ могао на васъ и помислити," рече Волтеръ, „кинаћи тако разглашеногъ правдослова и филантропа у найвећемъ степену. Напредъ дикле господине Шато-Рено и будите бранитель овогъ питкона, крадљивца звериња."

Шато-Рено стаде изъ столице према философу, и започе обрану са свечанонъ озбильности, кои е слабо одговарала шали, кою е Волтеръ одъ целе те ствари учинити намеравао. „Мы живимо у овомъ времену, у комъ нинаћи некн' велики мужева дружество къ подпуномъ благополетненомъ преображеню води. Хвала имъ на томе, честь и слава! Они су се крепко и одважно борили противу заблуђења и преступлења; они су оружемъ насмеяња све предрасуде поубіяли, они сайну стазу къ будућности прокрчили. — „Но ствари, на ствари," пресече му Волтеръ речь.

„Одма. Но они люди, ако нежеле, да ій потомство одвећъ строго суди, тако поступати да имъ се дела неповоле у противословлю съ речма нновнма. Они мораю и сами правични быти, кадъ су о правичности проповеди говорили, кадъ су благость препоручивали, то нека су найпре сами бдаги, кадъ су были Апостоли єдиакости, то нека сирокае заштићуе и любе. Но дали е то деле правичности, благости и справедливости, кадъ се опоро и немилостиво поступа съ онимъ людма, кои ништа немаю, и кадъ се люди на нновну неволю неће да смилуе? Ко зна? можда е овогъ несрећника, кои покрай мене стои, нуждомъ натерао, да крадљиваць буде. Ніе ли онъ у шуми богатира ловіо, да своіой старой майки, своіой жени, своіой гладной деци леба набави? Колико ли е ньи непобедима нужда наговила къ ономъ делу, за кое га е неумолими богатиръ казнити и у тамницу бацити дао.

„Вы сте были на таковомъ лепомъ путу?" викну Волтеръ беседнику, кои наедапутъ прекиде беседу.

„Мени е нуждна една књига, те да намъ неколнко речи изъ нѣ наведемъ; ошете ли ми допустити, да е изъ ваше књижнице довеземъ?" — Судія му знакомъ одобри.

После неколнко трезутка врати се Шато-Рено, стаде опетъ на свое прашњ место и поче дуго листове превртати, ништа неговорећи. „Но сте ли већъ нашли," запыта Волтеръ, „како се зове та књига, изъ кое желите неке речи навести, кое се, као што се види, врло тешко могу наћи?"

„То е ваш философскій речникъ," одговори Шато-Рено суровапно.

„Но пакъ —"

„Я тражимъ у ньой чланакъ о човеколюблю, али садъ видимъ, да сте га заборавили."

Волтеръ опрости крадљивцу казнь и обдари га іошт новцемъ, у накаиду за претрплѣный стра'.

СМЕСИЦЕ.

Како се піяницъ свое страсти опростіо.

Мртвачка кола, на койма су мртваци у сандущима лежали, изврате се єдномъ у путу идући изъ Париза къ гробљу. Люди, кои су та кола спроводили, покуне у 'итости мртваце и потрпаю опетъ у кола, аз' несмотре, да су томъ приликомъ и жива човека, мртва піяна са сокака у кола нећу мртваце стрпали. Кадъ су се кола мало понамакла, стаде се неко у колима изъ гласа дерати. Піяницъ се одъ

одъ трупкаия пробудіо бшо, и видећи у какиомъ се изгодномъ друштву налази, почео и ногама и рукама радити, да бы се одъ таквы пріятеля ослободио. Спутници у почетку разбегну се кудъ коя, мислећи, да су мртваци оживили, али се наскоро охрабрише, закључивши, уверити се о узроку оне дреке, те тако извукоше несрећника изъ гомиле мртваца. Пізнаџ се заверіо, да никадъ више неће безъ жеђи пити.

Како се могу ябуке и крушке сачувати.

Пошто се найбоље воће изабере, треба га такомъ крпомъ лепо убрисати, и затимъ на дно добро глеђосаног донца метнути, али тако, да ябука ябуку недодирне. Овако нарећено воће ваља засути сувимъ пескомъ, а после све тако до горе, редъ воћа, и редъ песка, пакъ ће се толико месећій одъ квара сачувати. Само ваља приметити, да се донаџ жора у суботи држати, да се небы плесанъ добатіо.

Анекдота.

— „Дай ми наочари, да окушанъ, небы л' и я што више крозъ ньи видити могао," рече некій селянъ, ступивши у дућанъ, где се наочари продаю. „Ево, избирай," одговори му трговаџ метнувши предъ њега гомилу наочари. „Нису ниедне за мене, еръ некоторы крозъ ньи да читамъ." „Ты нађда и незнашъ читати," примѣти, трговаџ. „Ей, я да знамъ читати, небы ни дошао кодъ тебе, да купимъ наочаре."

— Земуначъ єданъ шальивџія возіо се єдаредъ по Срему съ некимъ сремцемъ. „Айде, нашій се мало пія," рече Земуначъ, кадъ су се были нећъ неко време возали пружившіи Сремцу на тай конаџъ чутуру свою. Овай добро напивши се врати чутуру благодареки господару. „Како ти се чини вино?" запыта господаръ. „Лепо є," гласіо є одговоръ, и съ бычевъ терашки коньћ свое на брзи касъ показао єй, да є съ кріоиъ своіомъ несма задоволанъ. После некогъ времена понуди га опетъ Господаръ са чутуромъ. Сремаџъ се опетъ добро напіе, но ко ће описати његовъ страхъ, кадъ приметіи, да є место вина — воду піо. Њутећи врати чутуру, и кадкадъ тресући главомъ мрмлао є неразумителне речи у себи. После по сата опетъ га понуди Господаръ са чутуромъ. Сремаџъ узме чутуру, но мнѣ што є желанъ было напити се, већъ да се осведочи, да ли є у ньой вино или вода. Али вино быше у чутури, и то исто оно вино одъ когъ є већъ піо. Сремаџъ мислећи у себи то ніе чистъ посао, кадъ є часъ вино а часъ вода у єдной и истой чутури, врати исту са вамѣромъ, да неће више понуду Господарову примити. Но новый га страхъ заузме, кадъ опази, да ніе само вино у ноду претворило се, већъ да онъ и другогъ некогъ човека вози, еръ опазіо є, да є и онога, когъ є возіо несташо, и да онъ садъ ина у свои кола неко страшно створеѣ, кое є имало носъ одъ єдне стопе дутачакъ, и одъ когъ се было тако уплашіо да ніе хтео никако више у њега да гледи, тимъ више што се већъ и веће почело приближавати. Но за малочасъ буде опетъ запитанъ, и то съ онимъ гласомъ, кои є было у првогъ његовогъ господара. Садъ се окрене, и гле, страховитогъ оногъ створеѣа ніе было. Првый његовъ Господаръ сеђаше мирно и спокойно на седишту, съ умилатимъ речима нудеки му чутуру. Сремаџъ узме чутуру, нади се изъ ње, но као одъ зміе уседенъ баци ю у кола, еръ в осетіо, да є у ньой — вода. Уедно угледа и место Господара опетъ страховито оно створеѣ са грдимъ носомъ. То є было за Сремца одвише; онъ скочи кабинцу свою, скочи съ кола и трчећи преко поля викне: „Цаба ти и карів, и кола и коня, проклети сотоно!" Земуначъ нашъ нашао се у чуду, зовне Сремца натраг, доказуюки му, да є то све шала была; да є грдинъ онай носъ одъ ларве, кои є часъ наместіо а часъ скинуо; да се у чутури нека справа налази, коіомъ се вино одъ воде делило и т. д. Но све бадава, Сремаџъ оде, а шальивџаџ нашъ морадс самъ конѣ до на-близо лежећегъ села терати.

Математичный задатакъ.

У єдномъ осноуглу могу се броеви одъ 1, 2, 3, 4, 5, 6, и т. д. тако ставити, да сумме, одъ три на єдной страни налазећа се броя, т. є. на єдномъ краю, на средини и на другомъ краю линіе, као што ниже стављена фигура представља, међу собомъ равне буду, а да єданъ истый брой двапутъ недолази. Н. п.

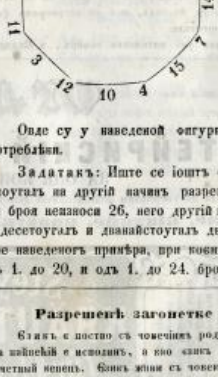

9+ 1+16=26
16+ 2+ 8=26
8+13+ 5=26
5+14+ 7=26
7+15+ 4=26
4+10+12=26
12+ 3+11=26
11+ 6+ 9=26

Овде су у наведеной фигури броеви одъ 1. до 16. употребљени.

Задатакъ: Ише се іошт єданъ примѣръ да се се за осноугалъ на другій начинъ разреши, т. є. да сумма одъ три броя неизноси 26, него другій некій брой; а тако исто за десетоугалъ и дванайстоугалъ два разрешенія по начину горе наведеногъ примѣра, при коемъ разрешено треба само одъ 1. до 20, и одъ 1. до 24. броеве употребити. —

Разрешеѣ загонетке у 22. числу:

Єзикъ є постао съ човечіимъ родомъ у Азіи. Као єзикъ предела найбоље є исполиньъ, а као єзикъ у найманьи животиня єдва приметный степень. Єзикъ живи съ човеком при земьи, у средњемъ спрату, па и на воду. Њгово є обезглавите узасимъ инсиња означено, као: жарело, телесть, шупка и т. д. Онъ є живъ у телу животиньскомъ, а мртавъ као предедный єзикъ. Люди и животиње уиу єзикъ добро употребити; али ньи за животъ ніе нуждань, почемъ ни люди ни животиње са губитком єзика неугубе и животъ. Одъ єзика (приптаіо) неизоше се глупость сварити. Кадъ се єзикъ, колиній є дугъ, изнази, онда є знакъ презрења, и простоте.

Индикемъ языкъ многима с неуговлив, само неки люди, т. с. лекари, несхране се свагда га. Телесь, из коме језик почива, т. с. кость, есть једна једна кость у целомъ човечиемъ телу, коя са системомъ костію шестом у свези. При сонору диване се језик по устима сваковрсних правцем. По равномъ и прокревеномъ путу иде онъ лиђ о обичаиъ стварни говори, а крекоопасне прилике, иидъ нерадсудно опасне ствари претреса. У ревности и у гиву жене онъ на себе оклопъ, а у учеиости препирању повлаче се као у борби извештеиъ воиаръ. Иђекоя разборна свойства потврђена су изреченима найпеђи' мудаца на земљи. Тако и. п. читамо о Пророку Еремиј: „Они избацују своиъ језицима сувише лажи," у Псалмопевцу: „Твоя језик тежи за језикъ и са злоиима сече као бритаръ новъ." „Њихова су језика оштра мачеви," или Еремиј: „Једне да ій језицима убијемо!" Оваких последњихъ изреченихъ, коиих се моралии сврти озбиљне, повлаче се језикъ као безазловиј подмукли убилица.

Строгій извидъ, кои се језикомъ (говоромъ) извршује, застрани и найкрепкіе духове. Као строгій извидатель неуструћава се језикъ ни найодличнія особи, и само дену, кои се одъ иепита немаю бояти, остаиа на миру.

У дубљинама земљ (у рудокопа и у животиња, кое у земљи живе), у висинама неба (у птица), на грудима земљ као и на водама морскимъ (у људій и живоглиња, кои на води и на суху живе), у свима стварима знања и вештине (као говоръ), као и у найпостанмъ занатима (као техничкій изразъ) налази се језикъ. Као пустињаких назови се у Берберіи, почемъ се тако зваше Сенегала обруженый једанъ део земљ, коиъ Берберіи живе. Језикъ као говоръ живи на целомъ земиомъ кругу, али као такавъ ніе у свакой земљи другій строй и другій духъ. Изучавање језикога свака може се рећи, да е борба са њиме и то обично тогушатна, или се опеть свакій језикъ найпосле може изучити, дакле ніе непобедимъ.

Језикъ се често назови у Библіи (у изреченима св. Писма, као о коиу говоре).

Кои у позоришту лакше части и свеће успешиое, небы могао обстати, да се позоришници језикомъ неслуже; Турци небы у свою памоћ на богохуло изли, да ій онъ съ цијех гласова спомиъ (језикомъ) на то неспокоиній; борба са дивљацима постала бы опасніа, кадъ они небы своіомъ језикомъ, којомъ обично свое наведиваіе врлине, противницима озлоености предсказивали. Често бы се матерна девојка умиомиио, што би многи брокови, кои се заговоромъ (језикомъ) утврђую, безъ језика престали.

Психологія и Педагогика уче познавати говоръ, а Медицина језикъ и језике болести. Физика уже цепати језикъ у науци о галванизму, почемъ се галванска струя, кадъ се језикъ међу две полоче ствари, киселимъ якусомъ извлаче. Језикъ се еде. Хелиогабалъ и Јухуз'ели су у великой количини језикъ одъ слиња и шупова; језикъ гопеђій језикъ може целу породицу заситити. Богатій равноважних трошки на језике годишо тисућа талира преко године, а сироиикъ само неколико талира. По итогодъ више језикъ говори, то све више преди, почемъ мало разуика у себи содржава.

Језикомъ се једном буна утишала; тако и и. пр. Менекій Агрипа Александеръ, Цезаръ, Николай! Њихне су се и владноци на престо' пели, и пр. Пизистратъ; једномъ с човека довео до тога, да се сь висліма о самоубиству бави — перенскій мудрацъ Егезіи умео с тегобе човечкога живота тако живо представити, да е у својихъ слушаоцих побуђо жели о самоубиству.

Језици одъ женчина у позоришгима или одъ позоришгица долели су њеъ више до тога дудили, да су неки овы жени сами вукли.

При поготрафскомъ употребљеню језикъ иикадъ не сими језикъ неумори, него органи задњи и језова машина.

Разрешење логогрифа у 23. числу.

Процветате.

Разрешење ово послали су нам Г. Нарок. В. Суботић, Т. Н. Н. у Земуну, и Г. Нарок. Урош Лазаревић изъ Бечке.

Због спетања некоји писмо могли 25. број нашег листа на време разослати, но съ данашњимъ листомъ достављамо га читательима нашим.

Съ концем Октобра излазаи многим Г. Г. Предплатницима Подунавке рокъ пренумерације; мы ій учтиво умоляваио, да бы нему обновили изволели. Цена е довкоина, т. е. за месеце Новемберъ и Децемберъ 50 кр. ср.

Уедно саобштавамо нашимъ Г. Г. Пренумерантима у Београду, да ће одсада сваке Недеље наших разносителъ у Београдъ пређи, листове повести, и предбројницима тамошњимъ ваи раздати. Истый е онъ уполномоћенъ, предплату примати и квите издавати. — Писма изъ внутренности Србіе съ предплатомъ на Подунавку нека изволе на Г. професора Ђорђа Малетића одправляти, коме се могу и нови Пренумеранти пріимати.

І. К. Сопронъ.

Спомињако, да иђде и ѳалиги сокова;

ОГЛАСЪ.

Зато уполиваио свакога, да ко-ги ни одиъ ѳалиде.

СТЕЙРИСКІЙ БИЛЬНЫЙ СОКЪ

ЗА ОНЕ КОИ ПАТЕ ОДЪ ПРСЊО.

Овай се сокъ доследа по универсалиому найспасоноитом лѣкарю у Бечу и Градцу за чудо добаръ показао, а имено противъ

кашља, грипе, кінзице, пропуклогъ гласа, вратобоље и грудобоље.

Многи, кои су узели тай сокъ, доказую, да немогу быти безъ њега и да само њиму имаю благодарити, што ихъ е одпиипна боля и што могу мирно спавати; због благотворногъ дѣйства овай се сокъ найбољи препоручује ииноглавой деци, тако и

су литорески, и на њима су надписи вредно са подписомъ онога кои производи тай сокъ. — Цѣна е једномъ стаклешцету 50 кр. ср.; мали одъ два стаклешцета неиогу се слати. Што се тиче и поштіе два или четыре стаклеца, то се рачуна на 20 кр. ср.

Тай сокъ производи І. Фурлагайтнеръ, апатекаръ кодъ „слона" у Градцу, а добити се може у Земуну у апатеки кодъ „златногъ орла" Карла Трентина. (6—26)

Печата, издае и одговара књижопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 27. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 6 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Сладкій немиръ.

Обузо ми срдце моє,
Милко, чуданъ немиръ новый,
Одкадъ спази лице твоє,
И прву съ тобомъ речь прослови;
Ал' край свегъ тогъ, Милко знай,
Сладакъ ми є немиръ тай.

Одъ почела бела давка
Па докъ сунце незапада,
Пакъ и усредъ ноћногъ свака,
Немиръ овай самномъ влада;
Алъ край свегъ тогъ, Милко знай,
Сладакъ ми є немиръ тай.

У немиру већномъ лети
Мисо моя къ теби тамо,
У момъ срдцу и памети,
Ты єдина векъ си само;
Алъ край свегъ тогъ, Милко знай,
Сладакъ ми є немиръ тай.

У немира яду многу
Алъ изгледамъ тебе векомъ,
А кадъ видит' те немогу,
Тадъ ми сузе теку текомъ;
Алъ край свег' тогъ, Милко знай,
Сладакъ ми є немиръ тай.

Съ тогъ немира чезне люта,
Векъ за тобомъ срдце моє,
Пакъ уздянемъ по сто пута,
Желећ' тебе злато своє;
Алъ край свег' тогъ, Милко знай,
Сладакъ ми є немиръ тай.

Съ тебе немиръ, Милко драга,
Съ тебе покой я изгуби,
Алъ буди ми само блага,
Пакъ ты мене само люби;
Пакъ сигурно, Милко знай,
Престати ће немиръ тай.

ИЛЕ-МИЛЕ.

Гостіоница у Крансаку.

(Одъ Чопеа.)

„Какво є то место предъ нами?“ запытамъ я ноштанскогъ слугу.

„То є Крансакъ, г. капетанъ.

„Крансакъ? може ли се ту угодно преноћити?“

„Я мыслимъ, єръ є то найболя гостіоница у целой овой околини.“

То ми є угодно было чути, єръ самъ осећно да самъ врло малаксао. И заиста віє маленкость, кренути се одма после болести на путъ одъ више стотина сатій. Мой є полкъ было у Перпинану а я самъ ишао изъ Нанта. Добро парче пута! Одъ Перпинана опетъ предстояо ми є предъ моимъ полкомъ путъ кроз проклету Каталонію, гди су већъ многи честити Французи свой гробъ нашли. Я самъ было зато сасвимъ неразположенъ.

Найпосле уђемо у ово мало местанце, кое є лежало у врло пріятномъ предѣлу на подножію витнасти брежуляка и ставемо предъ єдномъ лепомъ кућомъ. Тома, мой послужитель, скочи съ кола да ме привати. Угоститель, некій

пріятанъ човекъ, одведе ме у собу, пошто є издао своимъ людма заповести, тичуће се мои стварій.

У пространой, чистой соби у коіой є врло видно было гмизала є множина малы девойчица. Неке су седиле на асталу, неке исподъ астала; неке су се пужале узъ прозоръ, а неке одъ найманьи играле су се на патосу. Єдна одрастла девойчица одприлике одъ шестнайстъ година држаше на рукама дете одъ године дана, и трчаше съ ньимъ око они други. У ћошку собе седіо є єданъ младъ човекъ, кои є главу на руку наслоніо было и чиняше се као да є у мислима удублѣнъ, и мало се бринуо о ларми дечіой и о красоти играчице.

„Миръ!“ повиче угоститель, пошто є самномъ у собу ступіо: „Марія води ову бесвећу гомилу наполѣ, а ты Емилія, преправи овомъ страномъ господину нѣгову собицу, брой осмый. Онъ ће кодъ насъ преноћити.“

На ову заповесть изведе Марія, красный анђелакъ одъ четрнайстъ година целу ову гомилу наполѣ. Емилія, играчица, поздрави ме лакимъ умилнымъ поклономъ, одигра къ ономъ младомъ замишлѣномъ човеку и рече: „Мой господинъ философе, потрудите се мало, да мою наймлађу сестрицу за кратко време забавите докъ се я невратимъ. Я мислимъ да ћете тако добри быти.“ Съ овымъ речма мете му дете, кое є досадъ на рукама носила, у крило. То му ніє башъ сасвимъ повольно было, али га опетъ прими.

„Вы сте богато благословени г. угостителю!“ реко я и покажемъ му трчећу множину малы створеня: „Єсу л' то све ваша деца?“

„Я бы волео само чуда ради да [illegible]моя!“ одговори г. Албертъ (тако се зваше угоститель), „моя є само половина, а друга є половина ньіово дружство, кое є дошло на имендань мое треће девойчице.“

„А колико деце имате вы, г. Алберте?“

„Шестъ девояка, не више.“

„За Бога! Све девойке? Шесть девояка?“

„Фала Богу! треба да кажете г. капетане. Отацъ нетреба већу срећу да жели, него да су му девойке лепе. Єръ свагда пада нешто одъ ньіове сяйности и на нѣга. Цео му светъ ласка, єръ цео светъ на девойке мисли. Я іоштъ и садъ то примѣчавамъ, а благодаримъ моіой Емиліи. Кадъ она изъ мое куће излети, онда ће се осмеивати светъ на мене збогъ Маріє, кадъ Марія оде, онда збогъ Юлке, кадъ ове нестане, онда збогъ Ленке, затимъ збогъ Ружице, после тога збогъ Анке и т. д.

„Али признайте, г. Алберте, да та будућность ніє найпріятнія, кадъ ій све разудате и изъ куће изгубите.“

„Не, я то другчіє сматрамъ, не као вы. Я улажемъ мой капиталъ само подъ лихву, кадъ мое кћери даємъ. Я ћу быти ледъ, коме ће младе жене свою децу доносити. Ето нове радости.“

„Вы се лепо тѣшите, г. Алберте. 'Али са шестъ лепи синчића место ћеркій већма бы се гордили.“

„Мушкарци? Да ме Богъ сачува! Ови бы дивляци своимъ сплеткама и лудоріяма учинили, те бы пре времена оседити морао, докъ се овако кодъ моій левояка помлађуємъ. Кадъ бы сынови одрастли, єданъ бы кодъ єданпутъ єданъ окапао, другій бы за отечество богалѣмъ постао, трећій найпосле и погинуо, четвртый преко земаля и мора путовао, петый бы было у своимъ занату надримайсторъ, шестый бы желіо быти паметніи одъ отца. А то све ніє ништа.

Међутимъ доскакута Емилія унутра, поклони ми се умилно и рече: „Ваша є соба уређена, садъ само до васъ стои оћетел' се одма у ню преселити.“ Међутимъ буде угоститель одазванъ, а я узмемъ шеширъ да собу потражимъ.

„Извол'те,“ рече Емилія, „я ћу имати честь да вамъ собу покажемъ.“ У неколико мали скокова біяше већъ предъ онимъ човекомъ, коме є дете дала: „Господинъ Философе, вы сте спрамъ наше мале госпођице сасвимъ неучтиви. Видите л' како се Анка на васъ смеши. Полюбите є одма у руку а молите за опроштенѣ.“ На то му ручицу детиню принесе къ устима. Онъ се суморно насмеши, ал' неподигне очи горе.

Затимъ дотрчи Емилія къ мени и рече: „Извол'те.“ А потомъ узлети предамномъ узъ степене, гди врата єдне мале чисте собице отвори. Али є морала дуго чекати докъ самъ я донде доспео. Я се извинимъ збогъ спорости, рекавши да самъ се скоро одъ болести мало опоравіо.

„Вы ћете кодъ насъ савршено оздравити,“ рече она „єръ купалишта крансаска творе чуда, као што вамъ є ямачно познато.“

„Не, мени ніє то ни найманѣ познато, лепа Емиліо. Дакле вы имате и лековити купалишта?“

„И то можда найславнія у целомъ свету. Овамо долазе чакъ изъ Тулузе и Монтпелѣ-а, и свакій оде одъ насъ савршено излеченъ, здравъ и задоволянъ.“

„Али ко бы могао васъ, лепа Емиліо, задоволянъ оставити?“

„То є моя брига г. капетане. Я умемъ люде тако мучити, да су задовольни, кадъ ме се отрести могу.“

„О, молимъ васъ, укажите ми ту честь, те и мене мало промучите.“

„Чекайте само, наћићу я средства. Али садъ морамъ поитати доле да одъ философа мою сестру узмемъ.“

„А ко є, ако смемъ пытати, тай господинъ, кога вы философомъ зовете?“

„То вамъ є врло любведостоянъ оштроуманъ и пріятанъ младъ човекъ, кои само ту погрешку има, што се никадъ несмеє, редко говори, па и кадъ говори ніє му ништа по вольи. Онъ се зове г. Орни, кои є као и вы посѣтитель наши купалишта, кои онъ страшно проклинѣ, збогъ ньіовогъ сумпоровитогъ мириса.“

При овимъ речма поклони ми се и изчезне.

Признаємъ, да є она девойка тако дражестна, да заиста свакогъ мучити може. Я заключимъ да сутраданъ у Крансаку останемъ, и да у купалишта идемъ. А и гди бы пріятніє дружтво и болѣ угосћенѣ нашао? а осимъ тога нужданъ ми є было и одморъ ради опоравленя.

Мени є у моіой усамлѣной собици врло дуго време было, зато сиђемъ доле, да баръ оногъ могъ лептирића Емилію видимъ. Онъ є летіо Богъ зна гди. И мени неостаде нико другій да ме забавля, осимъ г. Орни-я, кои є прстима на прозору некій маршъ добовао.

Разговора ради запытамъ га за силу купалишта. Онъ ми на то рече: „да она іоштъ издалека смрде на покваре-

ни ја.“ — Затимъ додамъ да бишъ ньи ради писамъ дошао, на кое ми онъ одговори: „Тимъ болѣ за насъ.“ — Најпосле примѣтимъ му да ми се околны предѣлъ допада; и онъ одговори: „Шта то познаје, кадъ су људи несвесни? И да томе треба затворъ лепимъ предѣлима изванъ предпоставити.“ — „Али опетъ бы се могла една Емилија у таковомъ затвору трпити!“ — додамъ я — „тако као воля коя човеку єднака око главе зун.“

У томъ повиче г. Орли тако здраво, да самъ се чисто уплашио, єръ нисамъ могао видити шта му се догодило, єръ самъ на другомъ прозору стао. Али седъ се укаже Емилија съ умиленимъ претесимъ лицемъ, држећи у повдигнутой руци єдну чіоду, коіомъ га є састрагъ у леѣ убоза была. „Знайте и то, господине мой, да ми волѣ и бости умемо. То є найлака казнь, али стрепите одъ найвеће!“

„Онда ћете га у срце погодити!“ рекнемъ я.

„О то неможете наћи болѣ г. Орли-я!“ дода она и удали се итно.

Младый овай човекъ остави гуњдаћи собу. Запста смешавъ поиъ за мене. Я іошъ у момъ животу нисамъ видіо човека у нѣговимъ изванимъ годинама, кои се чиняше да є светскій човекъ, и кои є пріятну спољашность имао, тако сумориогъ и безчувственогъ спрамъ драженье несташности младе лепе девойке.

У соби нисамъ хтео самъ остати; зато изићемъ напоље, да провидимъ изъ другогъ времена околну кућу, и дођемъ до баште у коіой є Емилина млађа сестра Марія цвеће заливала. Я самъ са задовольствомъ сматрао дѣзательность овогъ дражестногъ створења, и завидіо самъ сретномъ оцу. Овай анђео, на граничіи своіъ детинства, іошъ у пуной нѣговой безазлености и невиности, но опетъ у прецветаваюћой дражести дѣтства, лебдећи овако видъ цвећемъ могао бы се у живопису као идеалъ усхићеногъ вештака сматрати.

„Ко то иде?“ запита она, чувши мой ходъ, али се неосврне.

„Ловонъ!“ одговоримъ я.

„Шта оће да украде?“ запита она смешећи се, и непогледивши ме.

„Марінъ найлепшій цветъ.“

Седъ остави она канту, и поће ми страшљиво на сусретъ, рекавши: „Тай бы и сама рало видила.“

Я бацивъ погледъ свудъ уналоло и опазивъ єдну јелу полуразцветану ружицу. — „Смемъ ли є узбрати?“ запитамъ є.

„Ловонъ не пыта!“ одговори она, и пружи ми неке мале маказе, да є одсечемъ.

„Я векрадемъ за мене!“ реко я.

„А коме ћете ту ружу дати?“ запита она.

„Найлепшой девойки у Крансаку.“

„Добро, господине мой, то морамъ дозволити. Али заръ вы познеете већъ све девойке у Крансаку? Та вы сте тебъ пре єдногъ сата дошли.“

„Я познаемъ само найлепшу.“

„Вы не љубопитствомъ морите господине. Очетезъ ми бяръ допустити да васъ притиснъ.“

„Молимъ васъ само да за єдинъ тренутакъ мирно постоите!“ одговоримъ я и забоделъ брзо ружу у пантљику, коя є чести, мрке витице на нѣной глави свезивала.

„Вы се варите, вы се варате!“ моя є сестра Емилія найлепша.“

„Како ми можете противословити, любведостойна Маріо? Заръ вы можете судіи у вашой собственой ствари быти? Кадъ вамъ я кажемъ да сте вы найлепша у Крансаку шта можете онда противу тога казати?“

„Ништа, него да сте ми доказали, да є кодъ васъ лепша девойка она, коя вамъ є найближа. А ту ніе ласкањ тако велико.“

„Ласкањ ніе велико; али тимъ є већа истина.“

Тако се продужи ова распра; донъ ніе ружу задржала. Потомъ ме отведе онамо, гдѣ су была нѣна найлепша сокровишта састоѣна се у цвећу. Мы се за кратко време упознамо. А пре него што є вече протекло упознамъ се и са целомъ породицномъ. Госпа Албертовица, мати ово шесторо деце, бяше пріятна, разговорна, оштроумна као и сви остали. Само овай гуњдало Орли было я права противность нашой шали. Онъ ніе ни уста развукао при свемъ томъ што смо се мы тако много смеяли.

Изъ єдногъ дана постаде осамъ. Я самъ свако вече мењао ствари у сандуку, и свако слѣдуюће утро опетъ радіо. Емилія є држала честно свою речъ и мучила ме є горе него философа, кои є при своѣмъ нѣномъ драженю равнодушанъ было. Нигда нисамъ слађе мученъ было, во нигда ни жалостніе. Како бы могао красну, нѣжну, хитру и веселу Емилію безъ узхићења гледати, да око мене лебди? Осећао самъ, да є моме спокойству опасна была, и оружао самъ се противъ мѣ, али све узалудъ. Све є на ньой само зато створено было да силне страсти у другина распалюе. Но она, коя є текъ у шестнайсту годину ступила, ніе о томъ ништа слутила. Она се играла у млађаной лаконлесности са ниорскимъ стрелями непознаваюћи ніову силу. У ньой є сведињено было детиње чувство съ дражести дѣвичке милокрвности. Ма шта іой ты нѣжно иі ласкателно рекао, небы она правый смисао истогъ разумевала и извртала є свагда са нечувствителношъ шальивости озбиљность у досетльну шалу.

Често самъ мыслію, као да се у нѣницы пресиа срдачніе саучестіе спрамъ мене пробудіо, кадъ є ћутала иі кадъ є са задовольствомъ нѣнъ погледъ на мени почивао и неизказано нено одушевљено смешеньнѣны очію часто ми є казати хтело: я живимъ за тебе, невернче! — Али напротивъ То є была само нѣна обична детиньска благодушность и чистосрдачность, коя є због скудице у искуству и познаваню света врло лепо природной нѣжности нѣногъ духа доликовала. Она остаде она иста, коя є и была, и ніе према мени ништа више чувствовала него према другима, конма є съ найвећомъ простодушности наклоњена была. Да се коме допадне иі да срцемъ чінъ завлада, ніе ни желіла, а зависти ніе ни узрока имала, єръ она се свакомъ допадала и свакій є робъ нѣне лепоте постао, чимъ ю є прьвый путъ видіо, иі и то є звала, да се свакомъ допада. Па опетъ зато ніе была суетна, већъ само задовольна, весела и према свакомъ дружелюбна, као деца съ конма се

свакій радо шали и забавља. Она се знала китити и умела є оно изабрати што іой лепо стои. И она женска нѣжность, оно девоячко благородство, кое є са невиности готово свагда скопчано, давало є и самой нѣной несташности оно достоинство, кое никомъ, кои іой се приближіо, нїе дало заборавити, да нѣжне границе пристойности неможе преступити а да непатуби нѣно уважење.

Кадкадъ ми се чинило да найрадіе има оногъ човекомрзца, Моранъ признати да є Орви было такавъ човекъ, кои се своіомъ спознаіности свакомъ допасти морао. И само нѣгово врачно неразположенѣ, нѣгова меланхолична ћирпъ давала му є нешто пріятности, давала є нѣговомъ смешењу, кое є посве редко было двоіку предность. Онай, коне наша на свету нїе право было бы є према свакомъ правичанъ, и онай кои є непрестано гунђао было „є найболи души на свету. Єданпутъ уђенъ у собу банъ онде, кадъ му є Емилія, докъ є са прекрштенымъ рукама седіо и ню ни погледити нїе хтео, косу съ чела увлачила и рукомъ боре на челу поравнати хтела. Моранъ признати да є овай угледъ повериетивости правый ужасъ у нѣне уліо због сареваньивости. Њой се то чинило као нешто свсиньи обично, зато продужи свою забаву и онда кадъ су нѣни родитељи залудно самномъ ушли, тако да смо се томе гласно смеати морали. Кадъ се о нѣговомъ одпазку речь повела была она исто онако равнодушна као и пре, шта више савѣтовала му є у нѣной смешной озбильности, да самномъ у Шпанію иде говорећи: „Онде є правый рай човекомрзаца. Онде се убіи ко кога сретне, па тако Ѣете се вы, г. Орви, на онай начинъ найлакше людій ослободити.“

Нѣна є сестра Марія была є исто тако весела живостна и нѣжна као и она, али само много детинстіе. Она є показивала кадкадъ много више нѣжности у осећању него Емилія. Я бы готово рекао да є она одъ природе осећаньѣ одъ свега доброгъ и лепога већма обдарена была него она. То се могло и на нѣномъ лицу познати. Нїе мы могуће описати ону срдачность коя се у нѣномъ чертама опазити могла, и коя є рекао бы цео нѣнъ створъ оживотворавала. Она є по спознаіности яко на свою сестру налична, у стасу, двизаню, гласу и облику. Али чинило мы се да є кодъ нѣ све благородніе было, и яко писамъ узорокъ тога изсѣћити могао. У нѣной є невиности лежало неко чудновато величество. Нѣне су черте лица биле правичніе. И готово бы могао рећи да є лепша была одъ Емиліе; али не, коя є одъ нѣи љубездостойніа.

Често мы є велико задовољство причињавало, смотрати сагласіе и несагласіе и прешнућства оба она дивна суштества. — Марія мы є была привржења. Гос. Орви кіе іой се тако допадао, због нѣгове суморне често досадне нарави. „То ми є сасвимъ противно,“ говораше она „я волемъ небо само онда кадъ є плаво и чисто. Са детињском поверености свобштавала ми є она све своје мале тайне, и пытала ме є у свему што є годъ предузимала за совѣтъ. На и о самомъ нѣномъ оделу морао сам мое мѣніе изрицати; и тако исто и о одѣлу други! Моя є речь кодъ нѣ много важила.

Признаемъ да сам овомъ детету здраво наклоњень было. Къ томе знала є Марія и тако трогателно молити, да сам и онда кадъ сам осмый данъ могъ задржавати у Краиску за мой одпазакъ опредѣліо, принуђенъ было попустити, яко г. Орви, кои є самномъ до Перпињана намеривао путовати, и кои є више него я нивальивао да идемо, іошть неколико дана попусти. Єръ сам желіо да с' г. Орвіемъ у дружтву путуемъ.

(Продужеће сл'ећуе.)

Бразилїнскій маймунъ.

Француске капетанъ лађе, кои є године 1855. преко лета у Перзинбуко становао, описуе намъ єдногъ питомогъ маймуна следующимъ начиномъ.

„Пре краткогъ времена обедовао сам водъ єдногъ Бразилїнскогъ трговца. У разговору дођосмо на изученогъ шпанца господина Ванвека, Креолскогъ племића, кои га є у шуми уватіо. Сви су хвалили то изредно, и приповедали су о нѣму такве чудноватости, да сам морао нов невероваћ изнвити. Мой се угоститель насмеи и рече, да я писамъ прањ, кои томе писамъ веровао. Зато ми предложи, да съ њиме реченога господина Ванвека по'одимъ и собомъ се увернмъ. Я на то радостно пристанемъ, и сутрадањ кренусмо се на путъ. Кућа Креозда баше на путу, воденемъ у Одиняу, одъ прилике четврть часа одъ нароши удаљена. Мы смо на коньма ездили поредъ красны убукова кактуса, кое су ванвке и палме дивне осеняване, и мотрио найпосле дражестну виду (салашъ). Єданъ прнлцъ дочека насъ на улазку и одведе насъ у собу за дочекиваньѣ, а затимъ оде брзо, те да сваког господару нашъ долазакъ кан. Пре свега паде намъ у очи маймунъ, кои є на столици седіо и съ великимъ привлежаньѣмъ шіо. Удивлѣнъ сматрао сам га врло пазливо, докъ є онъ, чинећи се и невешть што смо мы у собу ступили, мирно шіо. Врата се отворише, и господинъ Ванвекъ довезе се на своіой столици. Премда є клистъ было, то се опетъ чиняше да є спокоиньъ и срећанъ; онъ насъ вельучтивіе поздрави. Маймунъ є єднако шіо. На то я и неостище викнемъ: „то є чудно[14], єрбо є истый као какавъ савршеный крозчъ своій посао оталивао. Онъ є шіо неке узане пругасте чашпире, а те су нмачно нѣну намењене было, почемъ су яко узане биле.

Сѣлъ уђе у собу приндъ, и яна, да господња Ясмина долази. Домаћинъ намъ є као своју суседу представи, коя є са собомъ водила Ђерку одъ двапаесть година. Она одъ часа одтрча къ маймуну, као къ своме старомъ познаніку, и поче съ њимъ брбљати. Маймунъ є изподъ ока гледно на своіа господара; но почемъ є овай врло суморанъ было, то є продужіо свой посао, и шіо є прилежно. Удвапцуть му се пренде конаць, и онъ метну єдинъ крај истога у уста, овлажи га устама, усука га левомъ шапомъ и удену опетъ конаць у иглу. Господинъ Ванвекъ окрену се къ нѣму, и

речему онакв исто брзим говоромъ, као што є съ нама говорio: „Жакъ остави твой посао, и почисти собу.“

Жакъ оде у обližњю собу и врати се одма натрагъ носећи у шаци метлу, и поче чистити као какви извештена служкиња. Садъ сањ могао цело његово тело и узрастъ видити, почеръ є непрестано узправљаъ шпао, а не четвороножке. Было є одъ прилике три стопе високъ, али є нешто погурено ишао. Имао є на себи платнене чакшире, офарбану кошуљо, доламицу и прекопошу. На другій знакъ свога господара, оде Жакъ и донесе неколико чаша лимунаде на једној даски. Напире є послужio господу Ясминъ и њену њерку, а после насъ, као какавъ найвештій служитель. Кадъ сањ чашу изпио, притрчао є, да ми и праздну чашу узме и да є опетъ на даску метне. Господинъ Ваинекъ изнади свой часовникъ и показа майнуну: на часовнику баше управо трећій часъ. Жакъ изнђе напоље и донесе своме господару супе; Ваинекъ нами примети, да се майнунъ истина у часовнику неразуме, али да врло добро зна, шта то значи, кадъ шеталиша трећій часъ показује, то єсть, да господаръ ужину шиче. Ако му се у друго време часовникъ покаже, онда неће супу доћети, али ако є трећій часъ прошао, то ће безобзирце напоље изтрчати, и супу донети, и онда увекъ добія мало шећера.

„Сви немоћете себи представити,“ рече господинъ Ваинекъ, колико мене є труда и времена, а нарочито стрпљења стало, докъ сањ овога майнука обучio. Прикованъ за моју столицу, поступао сањ съ њимъ у моје предузећу сасвимъ по методу. Ништъ небаше тако тешко, као научити га на његову одећу: непрестано є своє чакшире сличio, докгодъ му ій нисањ за кошулю правio. Кадъ сањ миомъ у шетню излази, онда носи славный шеширъ, али никадъ безъ найпећегъ кревељења. Онъ се свакиданъ купа и убоште є чистъ.“

„Жакъ!“ викну господинъ Ваинекъ и показа прстомъ на мене, „овай господинъ жели свой рубацъ.“ Майнунъ узе мой рубацъ изъ џепа и предаде ми га. „Покажи садъ гостима твою собу,“ рече његокъ господаръ, и Жакъ отвори врата, причека ту, докъ сио сви ушли, па онда истомъ и онъ за нама уђе. Све баше у той собици чисто и уредно: креветъ съ модроцемъ, єданъ исталъ съ не колико столица, єданъ орманъ и различне играчке; на зиду висила є пушка. Садъ звоново у другой соби звонце; Жакъ натрча напоље и нискоро се опетъ врати са своимъ господаремъ, кое га є на столици увутра гурао. Међу тимъ сањ было пушку съ клина скинуо; господинъ Ваинекъ предаде є майнуну, и овай донесе зрна и рогъ съ пушчаним правомъ и пуніо є пушку као какавъ найвештій ловацъ. Затимъ стаде Жакъ на прозоръ, метну пушку на око, и избаци є безъ и на ямањъ узнемиривани одъ њиогъ треска. Тако се исто нешто обходіо и са оруђемъ за боренъ.

Но небы врая было, кадъ бы сие изпричао, што намъ господинъ Ваинекъ о његовомъ возпитаваню майнука и тога следствама спобштіо. Седосмо за исталъ да обедујемо, съ некимъ познаними на обедъ господама и людма, и Жакъ є тожъ приликомъ показао свою велику вештину и окретность у послуживаню. При разстанку нашемъ рече мой пратиоцъ да му кутіе са сладкишима нема, изъ кое є майнука частіо. Кралькињацъ є тай было Жакъ, кои му є кутію изъ џепа вешто смотао. Кадъ є дело изшло на видело, изувче майнунъ одъ своги господара подобру фуру.

Светско-историйска рола єдногъ каменa.

(Свршетакъ.)

Но и яко су се ствари стаклене, шарено стакло, а можде одъ гол. 1250. и стаклена огледала тако яко тропшало, опетъ обиталишта нису са стакленимъ прозорима снабдевена была. Єръ се текъ у 14. и 15-омъ столећу као нанеотходностность спомиње, да су поколико куће у Базелу, уместо папирны зейтиномъ намазаны или рожны, стаклене прозоре имале. У 15. столећу имали су Француски Краљеви само шарене прозоре одъ стакла; єръ су люди текъ по свршетку 14. столећа научили правити бело стакло, и тыме праве стакларе основали. Сокћетско здање у Цыриху имало є и у годшна 1402-ой чозне прозоре, а дворови благородства Енглезкогъ одъ врбовы решетый или фине растове коре; у 16. столећу имали су у целой Енглезкой само краљевски дворови стаклене прозоре, а остале куће имале су плетере, место стакла; у почетку 17. столећа были су у Француск. й само одъ папира прозори, и 1750. год. имале су палате у Мадану и Флоренцу такође папирне прозоре, а фине одъ стакла у 15. веку биле су још редкость, докъ садъ н. пр. Фабрика Бревентска у Енглезкой 60,000. недельна, а фабрика Француска Виколенова годишнъ 3 милиона такови фина праву. Прву стаклару по-

дигла є Енглезка текъ 1557. Шведска 1640. Португалія 1750. године. У средньемъ веку добыла є надмоћіе у фабрицираю стакла Венеція, єръ є она огледала и стакленый биссеръ израђивала, кои и данданашный у источной Африки место новца звузимъ. Венецијански Фабриканти получили су благородство, и већъ 1275. год. држава забрани извоз стакленогъ песка. На острову Мурано лежале су ове стакларе, кое су поредъ тканогъ заната и трговине, биле узрокъ, те є Венеція до толике силе и богатства доспела. У давашнье пакъ време люди нису само научили стакла за прозоре правити, него су у стаиу комадъ стакла у єдномъ пакуту на конацъ одъ 90.000. стоила дугачакъ развуњи, кои се као и свала уткати и ољама одъ тогъ направити може. Испрва су правили мала зеленкасти округла окна за прозоръ, а доцније на подобіе таблій. Єдна єдина Енглезка фабрика избацује годишнъ до 21. милионъ квадратны стопа стаклены таблій, Белгія 32. милиона квадратны стопа кои 14. милиона франака вреде. Прва фабрика за огледала у Немачкой установљена є текъ гол. 1697. у Найштату на Доси, у Француской 1665, кодъ Шербурга и скоро су затимъ научили огледала лити тако, да є єдна Француска фабрика

огледало одъ 150 палаца висине и 100, палаца ширине, Енглезка пакъ одъ 18 стопа и 2 палца висине и 10 стопа ширине израђивала, кое е 20 центій тешко было.

Одавно су люди стакло чистіе, и у већой множини израђивати почели, одъ то доба постало е оно обште добро тако, да и најсиромашнији може прозоръ стакленый набавити, кроз кои свѣтлость пролази, а зима и ветаръ не. Помислимо, како е морао човекъ онда несрећно у дворовима Немачки царева обитавати, у дворовима, где се зимѣи прозори са чоіомъ или кицицыма затварати морали! Како е тешко и мучно израдо быти болестнику, кои одъ дужегъ времена боліе, кадъ е одъ свѣтлости и сунца сасвимъ одлученъ быти морао! кадъ се ніе могао разгалити погледомъ на плаво небо и зеленило дрва, кадъ ніе могао после несносне ноћи младый данъ и ружично руменило ютра поздравити! Зашто мы сно обвезани за толике пріятности и удобности наши обиталишта единствено пронађено стакла благодарити.

Но хемія има іошъ већма стаклу благодарити; єръ стакло, кое велику топлоту издржати може, кисеонику противстае, и кое е провидно, преимућствено е удесно средство за хемичке опите, а фласа медицинска найбољій е сосудъ за лекове. Безъ стаклены цевчица и безъ репорта остала бы хемія на низкомъ степену, тако, да е и у овомъ смотрењу стакло поредъ ватиноће свое, одъ врло велике важности. Не манѣ знатна е важность стакла и у призрењу великогъ напредка и у осталимъ природнимъ наукама, кое су са дотериваћемъ и усавршаваћемъ у правѣњу стакла водеднако напредовале и сада напредую; єръ нам призме и оптично стакло подаю средство и оруђа за дубља испытаваја.

Съ правомъ може се рећи, да смо мы светъ овай са сасвимъ друге точке сматрати почели, одкадъ смо у стаклу то оруђе нашла, да посредствомъ њега можемо неописаемый и неизмеримый праменъ светлости уватити, предомати, съ њимъ владати, разсути га и скупити, његову топлоту, фарбу и природу и брзину движења његовогъ проучавати, гранъ дальну довести до ока, и безконачно мало до найсићегъ вида увеличати. Светлость е Грцыма и Римлыанима была тайна, о њеной дивоти нису они никакова понатія имали, єръ су текъ Араби око 1000. год. после Христа приметили преламаће светлости, и трудили су се, да строй ока схвате. Три столећа дозиће направлѣе су текъ у Италіи прве наочаре и на шестъ столећа дошіе у Холландіи прваћ телескопъ. Одъ то доба почиће се у познаваю света яко напредовати, кое свакоако одъ усавршена стаклены фабрика и оптичны оруђа произходи. При чему Галилеи и Кеплеръ имаю повољне послѣдице њиовы испытиваня найпаче приписати одъ њи направлѣномъ телескопу помоћу чега изобрао е Кирхдъ 1646. год. волшебный фенѣръ — лапу - -, Порта 1650. врачну комору; Григорій направио телескопъ съ огледалами; Ньютъ нась е упознао съ природомъ фарбій, Розеръ прорачунао 1657. брзину светлости; Либеркинъ изнашао 1730. год. сунчаный микроскопъ; Малусъ у 1808. одкрио паралисанія светлости, Дагеръ проналажаће дикова одъ светлости; при чему су далѣ Хершелъ Фрауихоферъ и т. д. безсмртно име стекли. Оне светлеће куле на морскимъ стеняма и у пристанишгама морала у огледалоиъ, да бы зраке светлости на читаве милѣ по мору разбацале, дивота неба, свойство сунца и месеца, изналезенѣ многи дивни појављења на нашой земльи и више нѣ, огледаћа воздуха, дуга, дивный строй човечіегъ ока, све ово постало вамъ е понятно текъ помоћу стаклены призмій, огледала и другы пупчасти стакала, пробитна форма стварій, струке камена; стварь коре одъ дрвета и лишћа; саставъ растења, животиньскогъ и човечіегъ тѣла, а тыме и основъ многи болестій може се само помоћу микроскопа сазнати; читаве планине и површности грдны земаля претварао се подъ телескопомъ у мртва тела и оклопе, а невидиме животиньице постаю оку видне; микроскопомъ можено у строй и саставъ найманьи суштества загледати и о њиовомъ постоаю и пропадаиу судити, докъ телескопъ напротивъ светлости магау у звездаиомъ свету пробіе, и перило фарбій упознае насъ са удаљећемъ и природомъ звезда посредствомъ уваћени зракова. На послѣдку, ко ніе о дивоти стаклене палате у Сиденхаму и о палатама индустріе чуо?! Шта су према тимъ рукотворинама изъ стакле и гвожђа, са њиовимъ художественимъ и древнимъ салима оны 7 чудеса у старо доба? Несилази ли гиздаиућ селѣни на стакленомъ лаову у безмерну пучину мора? неухваћава ли насъ харионика стакала са своимъ механимъ звучнимъ гласовима? Нису ли наши чаро-метри и термометри одъ стакла, и непривоне ли они неоцениму користъ природоиспытителю као и економу, физикеру, као и хемикеру, фабриканту као и болестнику?

Куда се обазремо, свуда найлакшимо на найсвіе доказе о светско-исторійской важности стакла, на чему се цео нашъ грађанскій и техничкій животъ и све наше звање данашње већимомъ основа. На стаклу сазнаемо мы врло разговетно свойствености разна періода времена. Старина е стакло служило као средство раскошна, средньи га е векъ употребіо за украсъ црквій, а ново време учинило га е обштимъ добромъ, давши нам благодаћање то, да свакій стаклене прозоре имати може; начинило га е даљ оруђемъ за найдубља научна испытиваня, и найпосле створило е стаклену палату на славу архитектуре и радиности. —

О пушеню дувана.

Премда народи у северной Аферики, па и сами Хиези, а особите истокъ одъ давнашнихъ временаи већъ дуваиъ и опіумъ као средство за пушеће познаю, и ако е тежко дознати, да ли су н. пр. Хиези пре шестнаестогъ века пушили, то е опетъ неосноримая истина, да е дуванъ као средство за пушеће истокъ после проналѣеня Америке,

при концу 15. века у Европу дошао, и да су Европљани дуванъ, кои су по његовомъ нарочитомъ разпространителю, француском Посланику Никоту, herba Nicotiana, т. е. трава Никотина назвали, истомъ одъ тога времена научили пушити, касније и шмркати и жвакати.

Судбине дувана врло су занимљиве.

Папе, духовенство уобште, владоци и власти у почетку су га забранили, по обичай и дражести необичнога подчиња и найсилније на земљи. Садъ се свуда пуши, само не у цркви и у двору, ала се шире свуда. Само шмркање дувана, ніе ишитъ у толикой чести.

У дувану има наркотичногъ вештества. За чудо е, да готово сви народи такво што морају имати. Тако имаю н. пр. Црнци у Африки хахисъ, (одъ кудеље нанеђени сокъ), Турци и Хинези опіумъ, Тунгузи некій родъ печурака или гљива, Индіянци у источной Индіе бетелъ, Европљани и сви тако звани цивилизирани народи вино, ракію, кафу, тей и дуванъ.

Кадъ човекъ први путъ почне пушити, пушење буде му мучно, блюе, проліва, онів се, лобіе несвестицу, кіанъ, и глава га заноси. Дувањ за трентутакъ гаси жељ и збуњює гладъ. Ко се пакъ на дуванъ привикне, томе е онъ пріятна забава, коя лако нужношћу постане. Ко сѣ жели одъ пушења одучити, томе е врло тешко, такъ да се мора ма каквогъ накнадногъ средства латити. Тако често пушењемъ саменює шмркање бурмута и обратно — Иначе узимлю люди у нужди ма што, што имъ найпре до руке дође, ертіо, сл му, ма какво лишће за пушење, и шећеръ за шмркање.

Да е дуванъ шкодљивъ, о томе нема сумње, еръ на живце и жељудацъ наркотично дѣствује. Пушењемъ се човекъ нерани, већъ само гладъ и волю къ еду квари. Пушењемъ квари прво сварюваше, дражи езикъ, изазилює плювачку, те одтудъ е после сувъ и езикъ и грло. Димъ гризе езикъ, очи и носъ, продире у цигерице и досађује њъ, причинява чупање и драже проливање.

Цигаре су іошть шкодљивіе, што е у њима листъ одъ дувана ређій, што га се езикъ и устне непосредно коснюваю, што димъ очи квари, ако човекъ неуше у миру пушита. Цигаре су дакле одвратніе онако шкодљиве, као жвакање дувана. Ту мора човекъ често пита и одъ неумереногъ плювања уздржавати се.

Шмркањемъ бурмута дражи носъ и очи, кадъ ране, а кадъ слабіе, кваранъ е кадъ бурмутъ. Одъ якогъ кіяна често потече крвъ на носъ, па кадшто и ране жилица пукне. Якъ бурмутъ често и привикнутимъ на то људма заноси главу.

Одъ дужегъ ширења бурмута немора човекъ изгубити чуло са мирисанѣ (ген Geruchsinn). Жвакање дувана приноси овакве шкоде, као и пушење, нарочито пакъ квари гладъ и жељ, те због тога спада међу ужнвања морнари.

Ово е већъ довольно, да бы нисъ одъ дувана одвратило, башъ и кадъ небы на рачунъ узели нечистоћу губитакъ времена и новца.

Непріятели дувана разрачунали су на минуте, на часове и на дане тай губитакъ времена, а тако исто и губитакъ новца; но у томе немаю только право Што се трошења новаца тиче, то е сасвимъ релативно. Наравно небы требало да пуша или шмрче онай, кои дуванъ или бурмутъ немоће купити. У томе може човекъ и раскошанъ быти. Што се пакъ времена тиче, неможе се рећи, да га човекъ пушењемъ сасвимъ губи, већъ ако нећемо време на минуте рачунити. Ма колико се човекъ пушењемъ сладіо, опетъ мисли, па често у такой пріліки противу каъ и нове мисли, кое толико дана после превазилазе, а друго вала духу и одмора дати после труда.

По овоме пушењѣ и шмркање могу људи и употребљивати, али младићи и жене никако. Но свакомо се вали тога пре ела и спавана чувати.

СМЕСИЦЕ.

Праведна казнь.

У пролећа године 1841. уђе у єдну кафану у Цариграду некій Турчинъ, заиска кафу и наргиле и скрсти ноге на синкомъ седишту. Онъ баше суровъ и неустрашимъ у лепомъ албанском оделу, у великой чалми и до зуба оружанъ, а у осталомъ поведења гордогъ, и у забави безобразанъ; али е имао оштроумља и хумора, и зато су га околоседећи слушали, смеяли се и плескали, као каквомъ меаіяху или приповедачу.

Наједнпутъ указа се муезинъ на џамію опомињаше своіомъ виком на вечерню молитву. Неки одъ њи изађоше изъ кафане, да се перу и Богу моле, а други остадоше, премећући свое бронзице или молећи се Богу у известномъ положеню. Речени Арнаутинъ, место да е примеру овы побожны Турака следовао, стаде се найвеће дерати певаюћи неку скаредну песму. Овай поступакъ привукао кафеџію, и друге присуствовавше, те га на неудитность нѣгову опоменуше, но овай место да се примири, поче псовати, неостивши на миру ни Муамеда ни његову матерь. „Заръ ми е то Проровъ? То е варалица и пезевенкъ.“ Затимъ е изговорио тако страшно-безбожне и гадне речи, да су се се само Турци, него и Христіани огорчили, али се ниједанъ ніе усудіо дирнути га.

Найпосле устаде єданъ средованъ Турскій официръ, изтраже саблю и са сезаћемъ одъ лютне очима викну: „Доле съ невернико!“ Околостоећи потребовали су само предводителя, те на ма' повадише ножеве и саблѣ. За трентутакъ было е Арнаутинъ савладанъ и пао бы као жертва народне освете, да ніе стража изъ оближње стражаре дошла, коя га обезоружа и у затворъ одтера.

После строгогъ изпита осуди га Шеих-ул-Исламъ као богохуздителя и неверника на смрть; но Султанъ ту пресуду ніе уважіо. Залудъ е Шеих-ул-Исламъ навалюваю, да бы такву казнь примера ради требало извршити — Сул-

танъ остаде при своме заключењу. „Тай грешникъ,“ говораше онъ, „неможе погубљењъ быти; еръ само онай, кои е съ ума сишао, може такво безаконје учинити. Онъ ніе признавао божество Пророка; онъ никаку веру невзповеда. Онъ мора лакше быти судъ! Нека се преди Ебим-Паши и нека се одведе у судницу. Ако буде можда при себи, то ће се лото покаяти; ако е пакъ заиста съ ума сишао, то онда немамо права, мешати се у казни свесилногъ Бога.“

Она по видимомъ ублажени казнь быти е онда страшна, почемъ судиште онда нису тако добро уређене быле.

Наочари

су измишљене између 1280 и 1311. године, и то се дело приписује одъ части некоме изъ Пизе иноку, Александру де Спина, а одъ части некоме флоретинскомъ племићу, Салвину делли Армати. Лонъ године 1482. было е у Нюренбергу майстора, кои е прављењ наочари као занатъ упражњавао. У Спанији су найпре безъ нужде због саме моде почели наочари носити.

Верность пса.

Као найлепшій доказъ о разуму и верности п с а може служити следујућа истинита повесть. Гроф Монте Секхіо изъ Млетака имао е Ђенерала Морозини за веку милость молити, и тога ради мислио е, да ће томе найудесніе време быти, кадъ е Ђенералъ сайни обедъ за Дужда спремао. Ђенералъ га заиста одведе любавно дочеки и овай започе разговоръ, хвалећи изредный укусъ и богатство давно намештене трапезе. Домаћинъ га е уперивао, да е половину своги имања на то потрошіо и да су найвештіи люди у Млетканя одлучили по' године на томъ посуђу радили. Найпосле усуди се Гроф своју молбу предложити, и Ђенералъ га врло опорим речма одби. Гроф се опрости, яко увређењ суровошћу Ђенерала, и плећкајући по глави свога пса викну овоме: „Ти видишъ, пријателю мой, какво ме предусретаю!“ Пасъ му оштро погледа у очи и испао е за њимъ неко време докъ, невиде свога господара у разговору съ некимъ дружествомъ, съ коимъ се на путу сео; затимъ отрча кући Ђенераловой, прокрци себи путъ у трпезарію, дочека зубма край трпезњака (чаршава) и одвуче га са собомъ. Све оно скупоцено посуђе лежало е у саме препоне разлупано на земљи, а поносъ Ђенерала бы уништенъ. Пасъ му е увреду своме господару нанешену скупо платіо.

Скокъ коњицкій

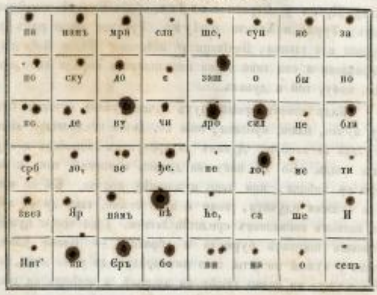

Математичный задатакъ.

Броевима 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, тражи се сума одъ 100, но тако, да иједанъ брой двапутъ употребљенъ или изостављенъ быти несме.

Ерак и Петак.

Ерак. Оћу да се пудимъ Енглезима за войника у Индіи.

Петак. Подъ коимъ условіама?

Ерак. Ако ми даду 5000 дуката, и раване и квартира не тражимъ.

Петак. То е много! За такову суму хтели су неки важни посао свршити.

Ерак. Знамъ; но узъ плату добили су и безплатежно обиталиште, за кое я баш немаримъ.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 28. ТРИНАЕСЕТНА ЦЕНА ФЛ. 1. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У НЕЧЕ. 1857.

Везирацъ и Текіе.

(Историчка приповѣсть. Списао Илія Окруцић Сремацъ.)

I.

Знате ли гди є српскій Рамъ? Карловце сремске мислимъ, ову не толико красно, колико умилно лежећу варошь, познату већъ одъ времена римскі', после насртаћима дивљи народа порушену, пакъ опетъ у новіе доба одъ Хрватске бана' звана Херцхрата, сина именомъ Карла изъ разора подигнуту, одъ кога име своє ново задоби.

Да, Карловци сремски су намъ то, єръ у њима архіовный пастирь православногъ столуе стада; да, Карловци на подножію Фрушке Горе романтично лежећи, огрлћени съ лева брзимъ поносимъ Дунавомъ, съ десна съ онимъ талассећимъ, и віогазћимъ се брдинама, на конхъ гласовито карловачко вино роди, и гди се онако весела борба слави, као што ю мой покоиный слученикъ, врлый Бранко Радичевићъ живо опева.

Два намъ у њима има главна сокака, дольну и горню страну варошь сачињавања; дольный, кои тако дальć по поносномъ и красномъ Банстолу — одъ бана тако названомъ — путу къ Земуну; горньій, кои по одъ тепсіе равнићемъ другу къ Варадину граду води. На овомъ путу прами Варадину ходећи, по сата одъ Карловица, видити є брежулакъ єдакъ, кои се Везирацъ зове, а одъ кога опетъ налый четврть сата надаль, долазећи къ єдной, управо покрай друга стоећой црквици, званой Текіе, и завћтнимъ путовањемъ вебройногъ света на светковину Матере Богородице одъ снега звање обште познатой.

У време приповести наше на њеномъ месту стаала є мала црквица — пре бивша џамія турски — у хаду ови исти столетны дрећа, коя ю съ єдне стране и данасъ окружавају, те тако сать одъ града удаљава у симоња своіой величала є правомъ пустињачкомъ стазу, што но є у турско време и быль. У њой се као и данъ данасъ служба Божја по градски свештенија свршавала, но ніе ю тако многобройно светь као данасъ похађао. Десно подъ њомъ не далеко у долини има чесма єдна, што бисеръ водомъ извире, те разгалюе душу и тѣло.

Свакій у повестници поле упутанъ зна за карловачкій миръ, учињенъ међ' Турскомъ. Аустріомъ, Полящы и Мletчани лѣта 1699. 14. Јануара. Премда су поготбе мира за Турску добре быле, ипакъ не имћ течасъ времена Турци поредъ своє горде, обћсне и за онда на власть врло склоне нарави — ове порушити настояше, те опетъ тражиће, какве такве изике, за поћвати противъ Аустріе. Аустрія є те ніове намћре позорнимъ пазила окомъ, те увекъ на опрезу быль.

Кадъ се после мира седамнаесть година навршило, те се лѣто 1716. писало, у коемъ Турци противъ Аустріи по найжешће бучити почеше, у єдно после подне ншо є чила дорати другомъ виредницкимъ ино црквици некій човекъ у подпуной доби младости своє, боега пуно и здраво обличе и тѣло, къ томе очи жаромъ севаюће, као младића здрава и срчана, — официрска одрава, пакъ за оно што быяше, т. є официра, издаваше. Быо є некій светацъ Богородичный, те се после свршене вечерће малобройный светъ изъ цркваце куће враћао, кога є онъ путемъ сусретаюћи, учтиво поздравляо. И безъ намћре своє до црквице ушти, у неке као мисли задубљенъ до црквице дошао, коју отворену іошть спазивши, незнамъ каковимъ внутреннимъ доноћа необичнимъ наговоромъ, одлучи съ дорати сиће, те ону црквицу досадъ іошть незнану посѣтити. Веће дората за єдно одъ околна дрећа, пакъ тихимъ ипрсти коракомъ — необично войничкомъ владању -- ступи у црквицу. Предъ олтаромъ, якономъ богородице напаћенимъ горело є кандило, те чаробно разсветлявало таму, коя се залазакомъ сунца већъ знатно повећа, ове съ мали пећери провићеће црквице, а тимъ већма побуђивала побожна чувства узъ тишину овогъ спроштеногъ божјегъ храма. Ступивши унутри одма му очи падну на быће неко предъ олтаромъ клечеће. Одећа

казивање му да е то женска. Хальиоиж угасите боя одевена, вдасима у два плетка на начинъ венца око главе овѣшиних, склопљеним рукама, а очима непомично у икону богородице упртимъ клечаше, почемъ јой почесто уздисаи груди надимаше тако, да ій е онъ добро чути могао. Дуго е испод уданни врата црквине стоао, на све заборавивши, до осимъ ове побожне женске; она му единьій предметъ душевне забаве бијаше, те тако за мало своимъ уздисаи, кои су њѣх и њѣгово продирали срдце, толику љубопитность у њему пробуди, да е одлучио конанъ мо-литве њезине чекати да јой и лице види, те саозна то женско бићe, пов тако побожну душу у себи крје. Али она задуго се јошъ испреста молити и уздисати; чега ради и онъ сажалећемъ тровуть, да ю у томъ не побуни, одлучи изъ црквине тихо изићи, и жељи срдца свога кроз пазкій пенцеръ спранъ олтара одолети. Овде истомъ ню у свой њѣној бистности сматрати могаше.

Видя женску зрелићу доба, у двадесетъ првій одъ правике година; лица не толико пуна, колико у средню руку сувоняна, но бледа као да е изъ алабастра или мермера изрезано; оча дубље лежећи, а уелико натрено и умилно тужно севаюћи тако, да бы свакогъ у истый ма и узхитити разтужити могле єдинимъ погледомъ; уста малена полурумена съ онимъ малимъ любкимъ осмећкомъ, кои съ тимъ што се е єдна опазити могао, съ тимъ е чаробніе деловао; съ пошврја пакъ глатка бела чела падаше јой две витице дуге црне косе за уши заметуте, а одлуъ у кудрана таласи назъ висовій вратъ, као што га славный Перуъюно своимъ Мадонама диваше, на узвишеня смећна недра. Све ове черте лица њѣног порећ внутрени чувства необично му се као мемле: садъ су јой оча жаромъ сеавуле, садъ опетъ као у туги осеавъ се тай изгубіо, чимъ се у суза стакліше, а чело глатко у боре јой се збора, устанце чврсто стисауше, садъ опетъ све то изчезну, и она у природној своіој чаровности сину, као зракомъ надежде подкрепљена, а утћхомъ молитве утћшена.

Све е ово официръ као запањећу мотрію, кое вечерьомъ тишиномъ сутона, кое самошћу црквине што ю само та по-божна женска изпуњиваше, кое пакъ чаромъ лица њеног, кои тимъ чаробніи при бледой канделя светлости, њему се указиваше очарань, мислію е, да неко изванредно створење анђела или богиню предъ собомъ гледи. А кадъ јой у єдан-путъ очи у сузана заблисташе, у толико поста тровуть, заборави да е войникъ и осети да е човекъ, те да срдце не ешо са борбу него и за нешто друго — створено ньи. Чувство сажалења на толико га узнесе, да и неотиде гласно „ахъ“ изъ дна срдца уздану, но на то и одма опази, да се и женска уплашено тргла; што и њѣга тако побуди, да е кое съ укора срдца свогъ, што ю е у молитви смео и уплашіо, пов пакъ съ необичны досадъ срдца чувства гонећи и незнаюћи што ради, брзо своимъ се дорагу повратіо, оногъ одвезао, те брзо на њѣги скочивши и ошгромъ га манузоимъ у трбу ударивши виловатo путемъ Варадину одлетіо.

Какове су га мисли путемъ забавиле изъ горе опи-саногъ догађаа нођиће драги мои читатељи лако погодити. Кое та непозната и чаробна женска? Чія е, каквогъ ли е рода? Гди пребыва, кои јой е кућа? Зашто е тако по-божна, зашто ли оволико уздише, съ уздисаи сузе испаюћи? Какви ли јой тежкій каменъ на срдцу, кое га олакшицу у молитви тражи? Были јой се другимъ новић начи-номъ похоћи могло? Ова питаня прекрштавала су му душу и срдце тако љубопитно, да е скоро, скоро готовъ было дорага црквица окренути, да се ніе изъ мисли свои про-будіо спазивши себе предъ градскомъ капіомъ; али да не-побуди сумње какове колъ прћазнећег се изъ црквице, света, ноћга е блазу града опетъ стигао, опитрје ошъ подбоде дорати своіа, те увади кр.ъ градску капію. Путь е къ њѣговомъ стану крај оне гостилнице кодъ царскогъ орла водіо, изъ кое се узъ звекетъ чиша изъ вине грла гласно орила ова народна песма:

Ніе вано Дойчинъ Петаръ, варадинскій банъ,
Онъ поніо сто дуката све за єдинъ данъ.
Ошъ к' тому врана коня златанъ буздованъ;
Карао га краль Матіа землъ господаръ:
„Богъ т' убіо Дойчинъ Петре варадинскій банъ;
„Зашто пони сто дуката све за єдинъ данъ?
„Ошъ къ тому врана коня златанъ буздованъ?
Ал' беседи Дойчинъ Петаръ, варадинскій банъ:
„Некарай ме краль Матіа землъ господаръ:
„Да ти піешъ рујно винце, кое піежъ я;
„Да ти любинъ крчмарицу, кою любимъ я:
„Поніо бы златну кругу, кою носишъ сидъ,
„Поніо бы равну Пешту и сваъ Будинъ градъ!“

Было е то друштво њѣгова другова, у кое е и онъ по обећаню своимъ доћи бы морао, но ради своіа садашніи чувства, што су га тако силно до дна срдца уздрмала, принуждесъ бы, прамъ путъ у своимъ животу рћчь, браћи задату, прекрштити, пакъ зато као муна крај гостилнице на ню ни ока небацаюћи пролети. Друштво га е до душе опазило и ніе ни наймање двоумило, да онъ доћи неће само докъ своіа дората сиести, еръ е увекъ међъ браћомъ као не-кресъ, срдчанъ и за човека одъ рћчи сматранъ и цћењъ было. Али нашъ официръ одезда у горньій градъ у собу свою, безъ да се исто вече изъ ње куда мако, одма ню за-бравиши.

Соба њѣгова горе у другомъ кату повећа съ два пенцера Дунаву окрењута была е сасвимъ войнички уређена. Упоранъ, као да е читавъ данъ зновћи се копао баци се на крезетъ.

Сунце давно већъ зашло, а ноћца са своимъ тиханимъ плаштемъ светъ прекрила бијаше. Звезде татраше на своду модрога неба. Свеће ніе запалити хтео, еръ му е мракъ съ душомъ и срдцемъ сачувствовао; ербо мракъ покриваше му душу и срдца съ незнана оне женскиће, а душе у стању њѣговомъ беше одъ светлости, любећи мракъ, да већма по светлости своіе неувиде яде. Тишина и пустошъ собе њѣ-гове садъ му прамъ путъ несносна постаде, коіомъ као преплашенъ прамъ путъ у своимъ животу тежко уздануваше рече: „Ахъ како е тежко быти човеку самомъ!“ Ни честь ни достоинство, ни угодный животъ, ни любомъ и угледность кодъ своіи другова садъ му никакве утћхе дати неногоше; све се у ништа разиће; само женска она, кою садъ већъ любіяше и любећи у срдцу сажаливаше, єдина

жели и утѣха нѣгова быяше, зато одлучи њой было како му драго тежко, у трагъ уђи, те ближе се съ њоме упознати. У борби пакъ мислій свои ни себи се доста начудити ніе могао, сврху те свое напрасне промене; то есть како в то могуће, да онъ одъ детинства бивши посве войнички одрањанъ, те само за юначкомъ славомъ чезнећи, и кои в све љубавне заике и вериге, одъ кои в читао и одъ другова свои слушао — насмеявао, садъ тако силовито чудним некаим начином у такове се запео? Сиђао се до душе мало самъ себе, али љубавь, коя в нчія одъ нича и сирти, одржа и кодъ нѣга юначки негдавъ. Љубіо в давле, љубіо са своиъ душоиъ и срдцеиъ женску ону као у узору, непознаюћи управо кога люби, и незнавстанъ, да л' ће та чудна женска нѣгову любавь съ њиме делити хтети и моћи. —

У той великой борби љубопитности, љубави, надежде и сумње наће га за мало санъ, овай умиритель и утѣшитель усколебани и борећи се срдца. —

Гостіоница у Крапсаку.

(Продолжећ.)

Сасвимъ ми в чудно было, кадъ в г. Орни у ною собу дошао и одъ мене срокъ одъ неколико дана измолio.“ Заръ в и васъ могла Марія наговорити?!“ запитахъ я чудећи се: „то нисамъ запста одъ ваше твоздеве нѣжности очекивао.“

„Ахъ!“ рече онъ и протре лице рукама, као да в хтео сраноту из' слабо спешењ, кои му се подкрало, збрисати. „Та нисамъ могао сиротомъ детенцету одрећи, єръ му в ное одрицанѣ и сузе на очи натерало. Морао самъ се съ малоиъ овоиъ вештицоиъ у условія упустити, и она ми изліже іошть осамъ дана, подъ тимъ угопоромъ, да ми затимъ ни речи више непрослови. Кадъ самъ се найпосле склоніо — я дај' самъ могао другчіе учинити? — падне ми она у лудой радости око врата, и полюби ме. О, она в сасвимъ нестална быза.“

„О!“ реко я, „по такву цену може се єдань сапутникъ продати.“

„До васъ стои, г. Капетане, да илете кадъ оћете. Мене обвезуе моя речь. Али мило бы ми было кадъ бы васъ до Перпињана пратити могао.“

Я га на то увераиъ, да ми в тако пріятно време, кое у нѣговомъ дружству проводимъ, да ћу радо іошть неделю дана пропустити, почемъ ми в и онако миръ за мое скоро опорављено здравлѣ, врло благотворанъ и потребанъ.

Кадъ самъ после тога Марію видіо, играли в и скакала предъ њиномъ съ побѣдоносныиъ лицемъ.

„Єлте, господине моћ, да сио мы кадре ваше іогунство укротити, и єдногъ полудивлика, као што в г. Орни пријатомити?!“ рече она смешећи се.

„Я верујемъ, љубезностойна Маріо, да бы и мене сапладали съ таквиыъ насилнымъ средствима, съ коима сте ви г. Орни-я напали. Я му здраво завидимъ, због онога начина, коиимъ сте га на уговоръ приыудили, као и због благодарности, кою сте му одлали.“

При овыиъ речима стане она као укочена и насмеши се на мене замишлѣно или съ неописаноиъ милозрвности.

„Я смислиыъ,“ продужимъ я, „да ће ми слободно быти, да заповиыъ, а да небудемъ неправеданъ, за ону сладку награду, коя в Орни-ю и безъ молбе у део пала.“

Она ме погледа укочено са озбальныиъ сасвимъ чудноватыиъ чисто продирућыиъ погледоиъ, а преко њеногъ вићелскогъ лица прелети сасвимъ нѣжно руменило. Но садъ се наедапутъ окрене и одигра одатле, певаюћи неку народну песиицу. Награду писаиъ добіо. Садъ самъ се тскъ љутіо што самъ и кодъ ње као и кодъ њене сестре Емиліе, добросрдачноиъ лудоиъ постао, и што самъ ово ни свой ричућъ узео, што в управо изъ случаетія спраиъ Орни-я было. Али морао самъ се опетъ задовольити.

Осаиъ дана протеку брзо. Каио самъ се после, што самъ ное задржаванѣ у Крапсаку, кодъ ове миле породице, продужіо. Єръ што самъ се дуже задржаваю, то ии в теже было съ њима се растати. Емилінна в лепота учинила на мене великій упечатакъ, кои в мой пређашній миръ и задовольство могъ срдца пореметіо. Я самъ любіо ону девойку съ растећоиъ страсти, и было самъ тымъ несретнія, што самъ се више увераваю, да она ни поиятія о овой страсти неима. Она ніе была спраиъ мене ни уздржателнія ни попечителнія него што в иногъ дана была. Много више чинило ми се да в сумориоиъ Орнію више наклоњена была, и да в предъ њимъ была слободнія, као што су обично младе девойке предъ старымъ людма. Али заиста Орни ніе было старіи одъ мене, а я не млађи одъ нѣга.

Признаемъ да самъ се до садъ са женама шаіо, неразумеваюћи самъ себе. Али Емилія в была моя прва љубавь. Сву самъ пазљивость и снагу ною употребіо, да бы себе надвладао, само да небудемъ исиешанъ. Она ми се девойка непрестано чинила, као да в существо изъ другогъ света. Међутимъ куцне и часъ растанка. И заиста, я самъ было врло задоволиъ што в куцнуо, при свемъ томъ што ми в то тежко на срце пало.

Тако ми в тежко было, као да самъ се съ коіомъ собственоиъ породицоиъ разстао, кадъ су поштанска кола дошла была и кадъ сио у кола уђи хтели. Али нико ніе ono осећао, што самъ я осећао. Господинъ и госпоя Азбертовица были су при растанку исто онако љубезни, као и при састанку, Орни тако безчувственъ и ладанъ, као да обичанъ какавъ гостіоницъ остаия Емилія, кои іошть нигда тако драгестна была ніе као у овомъ тренутку, кадъ самъ в за свагда оставіо, была в сасвимъ неприсѣлыива. Обоица в желила съ єдникоиъ добротоиъ и срдачности сретанъ путь, додила іошть къ томе по єдикоиу шаљиву досетку, и видило се да се нарочито трудила да ублажи непріятность растанка, кою обично морају осећати она лица, кои су у дружству пріятне и задовольне дане провела.

Само мала Марія была є више узбуђена и тронута. Она є држала неко време моју руку, али є наједанпут пусти и удали се итво. Кадъ се после кратког времена врати, донесе једну разцветану ружу, коју ми да показујући ми увдно у другой руци неку увеулту, коју сам одма познао, да є она иста, коју сам іой прогъ дана могъ долазка дао было. Она ни речи непроговори. Њено красно лице было є одъ тежке жалости мрачно. Кадъ сам іой при полазку руку полюбіо, падне ми око врата, полюби ме, и побегне гласно еиакући.

Садъ текъ примѣтимъ и у Емилінимъ и матерньмъ очима сузе.

Мы се попемо на кола и поћемо.

Прогъ сата врло смо мало говорили. Г. Орли седіо є у єдномъ ћошку а я у другомъ. То ми є мило было, као и то, што самъ се у његовомъ присуству уздржавати морао; єръ тако ми є тежко было, да самъ као дете плакао. Емилінъ плаченный погледъ, лебдіо ми є непрестано поредъ кола.

Другогъ сата већъ ми є лакше было. Путовали смо преко Тулузе и Каркасоне. Мой сапутникъ, кои и иначе міе разговораљъ бмо, отварао є само онда уста, кадъ є што худити хтео. Предѣли изъ Каркасоне почну већъ романтична бивати. Орлію є светъ міо было, иъ не люди кои у њему живе. „Люди су само зато створени да єданъ другогъ своимъ лудостима и своіомъ злобомъ муче!“ рече онъ: „Па то є како у палатами тако и у колебама єднако. Можда и и самъ друге мучимъ, али то є зато, што мене други муче.“

„Но мени се ћини, да лепой Емилій наште были на терету!“ продужиљ я: „да ли бы вы могли тако сварѣли быти, да тако неправичан спрамъ найлюбезнієгъ и найбезазленієгъ суштества будете?“

„Я неодричемъ,“ одговори онъ, „да су деца анђели сунца у пакау подъ несецомъ. А Емилія є право дете. Я самъ избегавао ону девойку, єръ у момъ животу нигда любедостойнію видіо нисамъ. Я бы дуже у Краисаку остао было; єръ ми се допадаше усамљность тогъ места, као и начинъ будалаште добросрдачности тій людій, кои своју лудность и будалаштину нису покрити умели. Али зато нисамъ остао, што є Емилія ту была.“

„Какво противорѣчіе!“ повичемъ я.

„Никакво противорѣчіе!“ одговори онъ. „Само бы ме могла та девойка свію плодова могъ трудно задобивеиогъ познанія света и познанія самогъ себе лишити, могла бы ме дудонъ учинити или моју беду удвонти.“

Тако говораше онъ на наедапнутъ престане. Я самъ залудъ покушавао да га уведемъ дубљ у разговоръ о Адбертовой породици, кодъ кои є готово четиръ године обитавао. Но онъ иъ міе ништа одговарао, иъ є само жиапћъ главе и слеганћъ рамена, потирѣавао и одрица.

Његова є намера была, као што ми є у Краисаку казао, самномъ до Перпиљана путовати, и тамо ме оставити. Меня нису познати были његови послови. На другой штаціи иза Каркасоне ніе онъ у поштанской кући єдну ману на заду. Дуго є предъ њомъ стало, трљо чело, нешто у своју записну књижицу записао, и найпосле приступи къ мене и рече: „Болѣ ће быти да идемъ у Марсель, а одатле у Италію.“

При свемъ томъ седне онъ опетъ до мене у кола. Путовали смо до мрклє ноћи. Месецъ є красно светліо. Врло є свечано и пріятно было зетити поредъ брегова кои шуме и врѣови у асномъ окрайнымъ чертама своє кривотине и горове на небу показиваху.

Наедапнутъ уставе г. Орли, кои є мало проспавао было, и стаже на прозоръ одъ врати колеси, да бы пріятность овогъ предѣла уживао.

„Каква є оно развалина онамо на брегу?“ запита онъ кочіша.

„То є замакъ Лубръ!“ одговори овай.

„Да, да!“ рече г. Орли: „онуда сигурно води путъ и у Сижанъ?“

„Дабогме!“ одговори кочішъ: „нема ни четиръ недеља, одкако су на ономъ другу, єдне ноћи, као што є ова давашња, разбойници на нева путничка кола напали, и могъ зета Матію, кои є кочішъ на тмъ колима было, убіли.“

„Одъ Белова сигурно нисмо већъ далеко?“ упадне му Орли у речь.

„Ошћъ имамо єдно по сата донде!“ одговори кочішъ.

Садъ се поврати Орли опетъ у свой ћошакъ и ни речи више невроговори.

Я самъ внимателно смотрао тавне голіатске и узвишавоће се развалѣне зидане замка, кое су у дивьой, мирной самоћи месечинкомъ осветлѣе, страшно изгледале. Я никадъ немогу такве развалине гледити, а да неосиже у мени чувства меланхоліе и стра'а. Єръ я се од ова ако и преко волѣ опоменемъ сретны и несретны дана оны обитателя, кои су се всгда онде смеяли и плакали, родили се и умрли одъ прадеда на до праунука. И овай великій образъ нѣове прошлости завршава се са пропасти нѣове собствене куће.

„Но мени се чини да є овай замакъ скоро овако опустошенъ!“ рекнемъ я кочішу.

„Има одприлике осамъ или двапайсть година, одкако є изгорео, и съ нѣимъ и све оно што є у њему было!“ одговори кочішъ.

„Заиста страшно! А како є произишла та велика несрећа?“ запитамъ я.

„Како? Народъ се при породу државногъ преврата водъ замка стекао. Онъ є мрзіо на ово благородство због велике строгости и суровости, юришіо є на замакъ и запаліо га. А замакъ овай припадао є некой богатой грофаци, кои є онда такође изгорела.

„Ніе истина!“ повиче г. Орли наедапнутъ иза мене.

„Истина є, господине!“ одговори кочішъ: „я самъ то чуо одъ поуздани людій. На я нећій младый господинъ, кои се у овомъ замку родіо, и кои є сынъ старе грофице было, но кога она ніе хтела за сына признати, изгорео є заедно съ њомъ. То су ми поштени люди приповедали, кои су о томъ добро извештени были.

„Они су лагали!“ повиче г. Орли.

„Е ва, кадъ неверуете, иъ кадъ обете да болѣ знате, зашто ме онда пытате?“ врикаше љутито кочішъ, окрене се къ

своимъ коньима, и оппше ій тако да су инедвипутъ као вилє полстили.

„Дакле вы сте о томъ извештени?“ запытамъ я г. Орли-я.

„И то дости точно,“ одговори овай: „єръ я самъ тай истый сынъ, кои є онде взгорео.“

„Шта? Вы сынъ и унукъ старый притяжателя оногъ двора?“ повиченъ я зачуђенъ. — Сва повѣсть изъ овай случай произвео є у мени велико упечатлєнѣ.

„Я писанъ нячій сынъ!“ Закрили онъ.

„Та вы сте малочасъ рекли, да сте —“

„Но дабогме,“ одговори онъ, „та то ніе никакво противорѣчіе.“

Онъ є мое любопитство примѣтіо и на мою радость, задовольи ме слѣдующомъ приповедкомъ.

(Продужиће слѣдуће.)

Египетски робови.

Египетско правителство, као што се зна, шиљѣ явно свое войнике, да ловє робове, кои ловъ често кровавъ изпада, єръ се дивлякъ човекъ неда лако уватити. Ніе чудо, што при доходу таквы ловова и приватни люди участвую. Између Обсида и Беле реке живе Кибабиши, айдучко новадско племе, кое су по имену іошъ Турцина подчињени. Двадесетъ до тридесетъ оваквы команда уседну свое брзоноге, отврдле коњѣ и по планини ловє. Кадъ храбра планинцы на ньи и неслуте, нападну они на какво село, десетъ до двинаестъ деце одвесу, и пре нег' што принцъ до оружія дође, они већъ умаклу. Трговцы дођу затимъ у станъ номадскій, купе децу, и одведу ій у Обсидъ. Деца постану войницы, или, као девойчице, служавкама, робовима у кућама благородника и богаташа. Благо ньима ако дођу у руке какогъ доброгъ Турчина или Египтянина; тешко пакъ ньима ако ій ньнова несрећна судба преда у руке какномъ Нубіянцу, Кордофанезцу, или — Европейцу! Изъ коже Хипопотама исечени бичеви, одеру іймъ леђа іошъ довъ су млади. Грозно поступанѣ съ робовима непрестано се продужуе Истина є, да є принцъ у робству сасвимъ другчій човекъ, нежел' у слободи свои отачествени брегова. Као и сваній другій угнѣтенный, а притомъ неизображеный човекъ, постае лукавъ, подмукло и рђавъ. Нѣгова се снага као роба преобража у тврдоглавство, войничка вештина у превару и подмукlость, нѣговово осветољубіе упражнавано на туђемъ племену у крвожедность: пређашнія войникъ постае садъ врло лако опасанъ убица. Робъ, кои оковє неможе свинути, мисли на средства, да се ономе освети, кои ій му є наметую. Нѣму є све єдно, или благогъ или строгогъ господара имао, онъ мрзи и єдногъ и другогъ. Али є белый (човекъ) свему томе криъ. Онъ му є отргао можда нѣгову жену, нѣгову децу, раставіо га одъ свега, што му є мило было, одузео му є слободу, а наметую му є сраино робство; непочитуе га као човека, и понизіо га до скота. Путнинъ, кои у главну варошъ Кордофана дође види робове као слуге великаша и простака, кои найтеже послове изпрнуо, и кое у тежке ланце окую, да не бы утекли. Неприятно ечи звека ланаца у прсима свакогъ поштеногъ човека, она гледа робство у своій грозној величини. Таковомъ робу съ коимъ су зло поступали, нетреба замерити, што онъ жуди, у место досадне прашине по равницама, кои га принуђеногъ по полю мучи, за чистимъ воздухомъ нѣговы брегова; ако жели, нѣгова бичевима изранѣна леђа досадногъ ирна ослободити, и коплѣмъ у руцы слободно ономе на супротъ стати, кои га є у вишегодишнѣмъ робству мучіо. Онъ бежи и ити натрагъ зеленимъ шумами нѣгове постойбине, ити браћи нѣгова пореклa; али га ужасна казнь очекуе, ако му бегство за рукомъ не изпадне, и ако га уватє. Господаръ робова, съ коима као съ безсловесномъ нарвомъ поступа, неће ну то крозъ прсте гледати. Па каква несрећа ако тако робъ и упре! Шта є стало нѣговогъ господара за 200 или 300 гроша, што га онъ кошта! Па какво безчашо спопадне господара, кадъ когъ роба послужи срећа да утекне! Онъ се іошъ у напредъ заклиње, да ће му се крвава освети, да ће га жестоко казнити. Таки тражи неке људе кои дужность сѣверо-американски паса извршую. Ньи доведе у свою кућу, покаже іймъ степе одбегшегъ, и наложи іймъ да га уватє, за кое іймъ неку суму новаца обрече. Они се одма спреме да бегунца траже. Наоружаю се пиштољима, крешевомъ, и коплѣмъ, поседу лавше, секиру и єдну сабиру. Затимъ дођу трагомъ бегунца. Изнеђу иладу различны стопа знаю они бошъ нѣгову нађи и неизгубити є. И заиста іймъ после неколико сатій или дана нападне за рукомъ, да роба уватє, или убію, ако се неда уватити. У правомъ случаю доведу несрећника натрагъ нѣговомъ господару.

„Окуйте и вежите пса за ову греду!“ заповеда осталима. Заповесть се изврши. Слуге, кои бичевима туку добію одъ мерізе (опіюзе ракіе) колико онео. Затимъ одпочну тући. Већъ кожа на леђима сва попуца, бичеви крвлю напоени рію и до сама кости жила. Онди и онди лети по кои део одкинутогъ меса. Несрећникъ ћути, єръ є безсвестанъ или башъ иртанъ. Я самъ єдногъ човека видіо, кои є одъ таквогъ боя живъ остао.

Были смо на граници Кордофана у селу Мелбесу; было є месеца Мая 1848. г. Мой є послужитель Мухамедъ одрао више великн кобаца, кои месо у гомили предъ колебомъ лежаше! К обцы ждерy само трулећу стрвину, па и сами ньиовъ мирисъ приме и сирће. Принцъ пакъ, да бы спрадъ сносити могао, метуо є у посъ бела лука. Тада се рамзоња довуче къ нѣму єдинъ човекъ, и молише га арипскимъ речма: „Брате мой, тако ти милости и милосрдія божіегъ и нѣговогъ посланика Мухамеда, дай ми ово месо.“ Удивлѣнъ испђенъ наполѣ. Предамномъ стоше єдинъ човекъ — но не, то ніе было више човекъ! предамномъ стоше човечія костуръ, са очима душевно-убійственимъ, коге му бину скучене у єдинъ ланацъ, тежій одъ 10 фунтій; са осамъ до десетъ одъ 4—8 палаца дугачки, а 1—2 палца широки, загноєни рана на леђима, дрхући самъ одъ слабости, и ослањаюи се на єдинъ штапъ, да бы клонулый, немоћный

костуръ управо држао. „Већъ правый ходъ човечій показуе тежню његова духа, къ нечемъ вишемъ, къ небу, — къ Богу,“ тако се обично разлаженъ, зашто човекъ право иде. Но да ли то и онде постои? Паки да ли е могло ово животно, кое предъ вама стоише, ићитъ управо, небу гледаюће, ићи, и да се не питаш не ослана? Ніе, едва бы имало и толико силе, текъ да пуза! Па при свемъ томъ носило е тежакъ лавањ, при свемъ томъ е на посао бичемъ терао.

„Несрећниче, шта ћешъ съ несомъ?“ упитамъ бедника.

„О господине, па да ѣемъ; немоћанъ самъ, ѣръ толико месецій нисамъ меса ѣо, па бы хтео да се опоравимъ.“

Ништа му одговорати нисамъ могао, нити иякдо речій. Нутећи му одобримъ молбу. Да ме е лолио да му курцшимъ поредъ мене стоће пушке кроъ мозакъ протераъ, и то бы учинио! — То е робство у внутрености Африке; то е било робъ, кои е утекао, али уваћенъ и пре три месеца казњавъ было!

Али ме овде нису опомењули, да при псн, зміе, крокодили и друга животна не гадећи се ѣу ово, на што бы се мы згрозити морали, — па опетъ зато месо одъ бобца не ѣу. Я потврђујемъ, да е човеку немогуће да тако што ѣе, кадъ другу рану добыти може То доказуе удиваћење и гроза могъ цвоетъ послужителя кадъ га е несрећникъ молію; то доказую мои живе хисне, кое су се сирдећу страиу охотно ѣле, али кое су се утезале, да месо одъ бобца ѣу. А одъ гледи скоро изумрлый, рђавимъ поступаћемъ до лудила доведеный човекъ ѣе то; или се у тако ћдномъ станю налази, да се више човекомъ неби могао звати. —

Статистични резултати антропологически изпытивани.

Човечій родъ садъ е истомъ почео заузимати земљу. Ова е писао већъ стара, и потврђуе се многимъ необделане земљ, преселяваћемъ народа съ истока на западъ, найважнимъ произћећемъ у знаню и вештани, чиме сне то више физичкомъ природомъ владамо, али опетъ непрестано осећамо и знамо, да намъ ићитъ много недостае, и искуствомъ дознаемо, да свуда, гдетодъ средства за издржаваће довольно има, народъ у многими расте.

Премда у поединимъ земљама число жителя непрестано нарасте, већъ е у течению неколико векова часъ манъ часъ веће, то намъ опетъ повествица сведочи, да число жителя на целой земљи расте. У почетку овогъ века износио е цео човечій родъ на 960 милиона душа; садъ пакъ показуя намъ изпытивана, да има 1030 милиона, и то у Европи 260 милиона, у Азіи 610 милиона, у Африки 108 милиона, у Америки 50 милиона, и у Аустраліи 2 милиона.

Одъ овы умиру годишће одъ прилике 30 милиона, но ово се число накнаћуе рађаћемъ деце, кое износи годишће одъ прилике 34—35 милиона.

Човечій родъ у своимъ поединимъ частима подлеженъ е непрестаннимъ промеама, па опетъ се у целомъ роду појавлюю едни и исти закони, кои се наравно само изъ дуго продуженогъ и разпространћеногъ изпытивана извести даю. При суђено о статистичкимъ одношеняи немогу се уобште изъ малы числа и малы времены простора никадъ извести онако точни резултати, као изъ већи числа и земаля.

Ићитъ Хуфеландъ примећио е, да се закони живота лакше даю познати на милионима него на тисућама.

Овай важный законъ основанъ е на следуюћемъ: Свуда на земљи налази се веко исправнай у физичкомъ, органскомъ, као и о духовномъ смотрекю. У физичкомъ смотрекю равнаю се одношеня температуре, ветрови, киша, гасови, соли, земљ, електрицитетъ и магнетизамъ. Ово се већъ прилично точно примећава у поединимъ земљама, а ићитъ више у великимъ пределима и у зонама земљ. Ништа дакле непропада.

Одъ овога зависе многи органски закони.

Многи естественоиспытатели доказали су, да е наша клима, съ плодовима, као н. пр. улћ, вино, и урме, одъ толико тисућа година ѣдвака.

И сами наши земљодељци знаю, да добра и слаба жетва уредно ѣдна задругомъ долази.

Число рађаюћи се и умирући у ѣдноимъ е пределима за више година равно.

Свуда се више рађа мужке него женске деце, али више помре людій него жена, ѣрбо се осимъ свега другогъ и више пометне мужке него женске деце.

После велики помора и кравы ратова рађаю се люди сразмерно више.

Само гладъ на дуже време разорава.

Узроци множеня народа ѣсу следуюћи: боля државна ванда, умножена трговина и радиность, боля обиталишта, начинъ построваня вароши, већа чистоћа, боля рана, богћ физичко и нравствено позваће, умереніе живљеће, поправке у струци войничкой и поморской, калемљеће кравльи богиня.

Одъ тога времена ина више болестій, као н. пр. запаљеня мозга и шкрофуле, што уобште више деце у животу остане, почеъ су преће слабіи деня одъ богиня умирали.

Даљ, поправке у болницама и сиротинскимъ домовима.

Болћ поступаће са заточницима и преступницима може се овде само утолико спомењути, у колико се садашњъ благогъ правца нашегъ просвећеногъ века тиче.

У овомъ смотрекю ићитъ ніе решено питаће: да ли е болћ ћутаће, или усамљены затворъ? Као што се чини, преступљеће е прилепљено. У усамљеномъ затвору нанћ ніе казни. Што е у такимъ приликама трошакъ нећій, то ништа нечини, почемъ е опетъ прене затвора краће, и тако опетъ на ѣдно излази. Само се затвореномъ пора дати воздуха, светлости, движаће, занимаће, а надито и посети сходны людій.

Осимъ тога: поправке у полицайной и лекарской струци, надгледаће ране и пића, лекарница (апотека), државаго изпыта лекари, видара (хирурга), бабица, умножа-

нашѣ лекара у селима, сходне наредбе противу зараза и други' шкодљивы утицаја.

Другїй много вчїй узрокъ траюћемъ множењу людскога рода есть тай, што се више рађа, него што умире, и ово є растеће числа рађаюћи' се людій у садашнїи изображени ње, него у стары народа. Дали є и среднѣ траюћ живота людскогъ данасъ дуже него пре, неможе се известно заключити, почемъ немамо довольны података. У осталомъ морамо о томе сумнѣти, ако посмотримо историска свѣдочанства о врло дугомъ животу стары народа.

Тако н. пр. Плинїй наводи у своїой естественой исторїи, да се у предѣлу Италїе (између Аренценуја и Апенина до реке По), где є едва єданъ милїонъ людій живео, 81 слободанъ човекъ нашао, кои є 100 и више година живео. Године 1831. Января 1. приликомъ пописивања людій у Белгїи нашло се, да є међу 4 милїона людій само њи 16 одъ 100 година было, међу конма су найстарїи били 104, 110 и 111 година, а при пописивању у Виртенбергу год. 1832. было є међу $1^1/_2$ милїономъ само єданъ одъ сто година. Но у Енглезской ики и данасъ више примера о дугомъ животу. Тако се изъ описи одъ год. 1841. дознало, да є међу 16 милїона жителя Енглезке было 249 людій одъ 100 и више година. Али є опетъ ово число манѣ него што є некадя у Римљана было. Но у осталомъ было є у њи бракъ манѣ плодань, и тако є природа дужнїи животъ, котовъ накнадила оно, што се рађањемъ нїе могло поставити, како небы држава мало по мало изумрла. Докъ се данасъ у Европи на сваки бракъ четворо до котоко деце рачуна, онда се рачунало само двое до троє. Ово обстоятелство разлозила нам онай законъ Римљана одъ 9. века после Христа (Lex Papia Poppaea), по коме су отчеви съ троє живе деце одъ свою личны државны терета ослобођени была и на кое су привилкомъ упражњења, добро плаћени звања найвеће приграђе имали; по коме су слободно-рођене жене кое су се трипутъ породиле, одъ тутора ослобођене биле и т. д., као што се данасъ за некимъ местима средства употребляю, да се народъ сувише нежноши, тако су некадъ средства употребљавана, да бы се народъ колико є више могуће умноживаю. Због тога є речений законъ велике казни прописо онима, кои се небы женили. Но пређи су се у следству истога закона многи люди женили, то се опетъ наведена цель нїе подпуно постигла, почемъ су многи у томъ браку безчедны биле. Тако є н. пр. познато, да већа часть славны песника и списателя у време царева нїе деце нимала, као: Овидїи, Марцїалъ, Стацїи, Силїи Италїанъ, Сенека, оба Плинїя, Светонїи, Тацитъ и т. д., кои су сви оженѣни биле. Тако є исто познато, да су четири цара узастопце, кои су одъ чести дубоку старость доживели, безъ наследника повраћи, т. є. Домицїанъ, Нерва, Траянъ и Хадрїанъ. Због тога, што су многи богати люди люди безъ наследника умирали, био є обичай, и то у великой части, да своє имање пријателима или знатнимъ людма тестаментомъ оставе. Съ тога є и самимъ царевима красно было, ако ій се одличан Римљанинъ, комма су се наклоњени показивали, на смрти нису сетиле и знатну имъ часть имања оставили. Хорацїи оставіо є свога свесилкогъ заштитника Августа за свога наследника, и овай є у своме тестаменту навео, да є за последны 20 година 1400 милїона сестерца, т. є. одприлике 70 милїона талира, по тестаментима пријателя добіо, преузда є такође новце само одъ познаника, и то само одъ безчедны прикао. Изъ ового можемо закључити, да су онда многи брakови, више него данасъ, неслодни были.

Ово множење народа, кое се готово свуда показуе (изузимаюћи само данаске, н. пр. у северной Америци, новой Холандїи, кое цивилизацїи затиче), было бы још веће, кадъ небы а) фабрике женама и деци здравље толико рушило; б) войске и ратова чешће генерације затирали, то исто чине и помори; в) да нїе толико преселяваня было, а напротно у новіе време; г) да у већимъ варошима нїе нравственость пала. Разкошъ є постао већій, те обе су у фамилияроме животу умножене, па съ тога се повлаче већа наклоность къ неженењемъ стању, съ тога се више небрачна деца, а тако исто и случаєви смрти у дому за одрањиваньє овакне деце.

У овакномъ дому остало є у Дублину за двадесетъ година само 2000 одъ 19,420. У Москви у исто време само 7000 одъ 36,600. Одъ 400 деце, кои се свake године у Хамбургъ на издржаваньє шиљу, умиру єдно на друго 300, а могла бы се половина сачувати.

Умножаваньє каквогъ народа трае у обште само до'да, докъ се до више сале и до цветаня подиже, а чимъ свой найвишій степенъ такавъ народъ достигне, почне се указивати и онда му разслабљаваюћи разкошъ, напредуюћа некућность и злоупотребленъ слободе силе изтроша, а тиме и жнтово плођење слаба. То се показало код свію стары народа, кои су цветали и мало по мало пропали (Египћани, Грци, Римљани), па и у само новіе време, у Турака.

СМЕСИЦЕ.

Законъ рађања.

Рађањѣ є по разлики времена и места врло различно. У зимне месеце, одъ Новембра до Априла, много се више деца рађаю, него у летнѣ месеце одъ Мая па до Октобра, а найвише у Февруару и Марту, найманѣ пакъ у Јунію и Јулію. Сходно овоме више и умиру люди у зимне него у летнѣ месеце. Найвише се рађаю деца новѣ, а даю реће.

Казано є већъ горе, да се више рађаю мушка него женска деца, но примечава се, да се у браку више мушка деца рађаю, него изванъ брака.

Приметило се, да рађањѣ мушке или женске деце зависи одъ година родителя, тако да се уобште у толико више мушка деца рађаю, у колико є мужъ одъ жене старіи. Хофманъ пакъ мисли, да то зависи одъ веће склоности мужа или жене у трепутку зачињања.

Анекдоте.

— „Али како можешъ ствари у конту ставляти и наплаћати се, кои нису никадъ муштерїе примале?“ запита єдномъ жена свога мужа. „Шта ти разумешъ“, гласіо ій одговоръ,“ „ко у данашње време не вара, тай неможе као поштенъ човекъ да жива.“

— Младанъ некій надао се рекрутираня избећи, ако испитаюћесъ лекара увери може, да онъ одъ десне ноге

ако болује. Али лекаръ није се дао доказати, већъ сунително му приметн, да се на той нозн башъ ништа примстити не дае, што бы сказивање његово потврдило. „Ако није десно, онда ће лева быти, коя ме боле," рекавши младићъ немало збуњенъ.

Математичный задатакъ.

Пречникъ (Diameter) земље у 313 немачки миля већій є него 3 месеца пречникъ, и $^1/_4$ земље и $^1/_7$ месеца у 28 миля наше износи, него пречникъ месеца. —

Колико єдинъ и колико другій пречникъ износи?

Митрићевићъ.

Логогрифъ

изъ десеть писмена безъ єра (ъ).

384: Съ овомъ речю називаю су некадъ страшце єдинъ народъ, а водекадъ га и данасъ тако називаю; 325: тавоће име некога народа, кои є прионъ сродавъ и по нѣри и по єри; 4258: значи правый законодавацъ, но међународно га є право законитимъ прогласило; 983: сталный врхъ у многимъ државама; 6386: обичный знакъ предъименѣъ; 56: стварь, коя є дала средство, чимъ ће некои у нелоке лакше быти; 58778: поносъ єдне праве, башъ некога народа; 1638: одъ неке части народа назвъ у њима живи; 7183: принадъ є у Библіи о њиову разговору; 276: главно оруђе тайногъ агента; 3276: рибина пуга; 3218: кои штете има, за ме нек' се не брине, дока ћу му; 5678: єдномъ на гласу вештаку има светь захвалити, да найвиша богаша нека обично сликомъ живописца буде.

Цело: є мало кого несташе кое одъ некогъ доба право непріятну знаменитость задобыло.

Еракъ и Петакъ.

Еракъ. Шта велишъ за штемпелъ, кои ће се одъ нове године на новине ударати, Петаче?

Петакъ. Я судимъ, да ће то и за насъ хрђаво быти.

Еракъ. Неће, почемъ ће се штемпелъ на чело листа а не одстрагъ ударати, а мы обитавамо на последньой страни.

Петакъ. Тымъ є горе, єръ ћеду тако просвету погодити, коя у глави ставуе.

Кореспонденція.

Г. И. С. у И. Песнимъ за кога Вы питате, нисмо у Србіи, и по нашемъ нашемъ єдномъ є изнѣъ прва причина неспотворавая србски у садашнѣе време.

Г. П. Т. у О. Примили смо. Одговоръ ће Вамъ быти наскоро.

Г. И. Х. П. у Видину. Одъ лањске Подунавке немамо више ни єдногъ броя, кои бы Вамъ доставити могли. А одъ оногодишнѣъ течаи съ данашнѣимъ бројемъ примате прве две свезне. Досадъ смо Вамъ листъ нашъ редо пошиле. Оригиналне сваки, но сумнаемо, да сте га уредно примали. Пропитайте кроъ кловогъ Вашегъ єрителя, нек' быти, да ти листови ошъ на оригиналной поштн неодправлена леже.

Г. Ст. Б. у Ш. Примили смо изъ Петриња за Васъ 3 ф. 40 кр., єарх кои изволите разпозагати.

Г. Р. С. у П. Цело ће нашегъ листа остати садашнѣи.

Г. К. С. у С. Осуђени су на печито житочење, као што хоће у политичнимъ новинама читати моћи. У листу нашемъ ніе допуштено, с таковимъ предметима пространо говорити. Само могу предпа и пошлемъ, честита и многохваљена лица Ерака т. з. и Петака о свачему изволи краткій разговоръ провести. Обратите се лакше нами, валяда ће они хтети, обширніе ићетати васъ. Но бодно се, да Вамъ любопитство наше скупо не стане.

Г. Ђ. І. у Т. Благодарамо Вамъ изъ свегъ срдца; дайте намъ што пре прилику, коюмъ бы се одужити могли. Сваки П. П. прекумератимъ достављали смо остале бројне такође у єдной свезни свезаше.

Г. М. Н. у Т. Примили смо 2 ф., изволите ошъ 30 кр. пришостати.

Г. Ђорђу Т. у О.-лу. Васъ, Господине, тицали су се они редови у броју 16. одъ знакова Г. Т. у О. Молимо Вага, да бы ће ошъ єдномъ изнуть прочитали и съ срдцу примили.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 29. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Є 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУББОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Поскочи Момо!

„Поскочи, момо поскочи,
Руйно ми винце наточи,
Даћу ти пуце сребрено
И вито перо злаћено!“
„Немогу, момче, немогу,
Братацъ ми стао на ногу:“
Ой, ягнѣ бело, пребело,
Поведи коло весело!

„Поскочи, момо, поскочи,
Руйно ми винце наточи,
Да ћу ти низу дуката
И мога коня ђогата!“
„Немогу, момче, немогу,
Татко ми стао на ногу:“
Ой, ягнѣ бело, пребело,
Поведи коло весело!

„Поскочи, момо, поскочи,
Руйно ми винце наточи,
Поволемъ тебе, нег' себе,
Даћу я мене за тебе!“
Три плота мома прескочи
Момчету винце наточи:
Ой, ягнѣ бело, пребело,
Поведи коло весело!

І. И.

Гостіоница у Крапсаку.

(Продиженѣ.)

„До моє петнайсте године воспитавао ме є свештеникъ оближнѣгъ села. Я самъ га држао за могъ сродника из' оца, премда овъ то по своимъ званію ніє могао быти. Текъ самъ доцніє дознао, да су ми други родителья были; да самъ къ нѣму у моіой четвртой години доведенъ; да є уредно прилично новаца за моє издржаванѣ примао, и да є найпосле обвезанъ было, мене на найбольи начинъ возпитати.

„Кадъ самъ га за моє родителѣ запытао, обично ми одговарао: „Дѣте, ты ме много пыташъ! Твои су родительи одавно умрли. Я ій нисамъ познавао. Ты си мени преданъ, и я примамъ за твоє издржаванѣ прилично трошка. Зато држимъ да морашъ добро иманѣ притяжавати. Али колико и гди, то ћешъ касніє дознати, кадъ старіи будешъ.“

„Я самъ овогъ почитанія достойногъ мужа одвећъ любіо; єръ є моє срдце осећало, да му є нуждно ма каквомъ се срдцу прилюбито. Жао ми є было што немамъ родителя, нити каквогъ сродника. Я самъ и найсиромашніємъ детету у селу завидіо, што може уживати ту срећу, да га мати грли и люби.

„Старый овай смиреный господинъ воспитавао ме є на найбольій начинъ. Онъ ме є поучавао у езыцима и наукама, и кадъ самъ петнайсту годину довршіо, пошлѣ ме у Монтпелѣ, а на годину дана после тога у Тулузу, да бы науке довршіо. После тога нисамъ га више видіо, єръ є умр'о. После нѣгове смрти примао самъ припадаюћій ми део новаца на четвртъ године, одъ некогъ банкера, на когъ ме є попа упутіо. Дуго самъ времена држао да є то новацъ,

могъ почитанія достойногъ поочима (воспитателя), или докъ писаньѣ одъ банкера дознао, да часъ єдна, часъ друга паразака кућа налогъ добія да ми ту опредѣлєну суму издае.

„Я самъ было срећанъ. А и ко небы у оньмъ годинама срећанъ био? Моє су се страсти почеле развијати, — нинао самъ велику сазу уображена; было самъ стихотворацъ, свєтъ ми се блистао у пурпурной свєтлости. Губіо самъ се у лепымъ обманама. Али писамъ познавао люде. Я самъ ій све искрено любіо, нинао самъ више новаца негъ што самъ потребовао; и тако не само да самъ могао угодно живити, него и другима помагати, къ томе самъ нинао єдногъ пріятеля коме самъ своимъ срдцемъ и своимъ душомъ одавъ было, а ішитъ више, садъ самъ правій путъ ужинао ту срећу любити и любљаъ быти. Сва блаженства живота была су предамномъ одкривена.“

„Неколико недеља разорише сво моє блаженство и пробудише ме изъ овогъ пріятногъ сна. Я самъ ступао у деветнайсту годину. Любезница моя, кою самъ — ме, не любіо, него као свєтиню обожавао, — была є високогъ порекла, или са своімъ матеромъ, маіорскомъ удовицомъ, у оскудномъ стању. Найпосле самъ заключіо, звања какво заискати, и пошто такво добіемъ, да запросимъ руку моє изабране, и да срећу мою тимъ увисимъ. Она є могла, одкако самъ се съ њомъ упознао врло пристойно и безъ бриге са своіомъ матеромъ живити; єръ я самъ ій већу часть могъ прихода тайно на неко опредѣлено време шиљлю. У томъ ми є было на руци мой пріятель и повернакъ. Онъ є норио средство и начинъ изнаћи, да овой породици ту подпору дае, или да име моє притомъ непознато остане. Єръ я писамъ захтевао благодарность, нег' любавь. Я самъ се боао да ће у ово нѣжно одношеніе између насъ повредити, ако се предъ любезницомъ као благодѣтель покажемъ.

„А међутимъ писамъ знао, да є мой присный пріятель матерь и кћерь съ моимъ новцемъ као одъ моє стране издржавао; да є онъ њиову сиротиню и мой новацъ нато употребіо, да девойку себи придобіе, да ме она, докъ самъ я смирено њену невиностъ обожавао, варала; да самъ као простодушна будала опредѣлєнъ быо, да у случаю нужде нѣкъ нужъ будемъ, ако бы икадъ дѣла нѣногъ сравногъ владања обелодањена была. Све самъ то дознао врло неочекивано, врло случайно. Я хтедо єдногъ утра моіой любезници на њен писданъ поклонъ некій одиети. На моє куцанѣ отвори она врата полако и упола, и хтеде ій опѐъ предамномъ затворити, али у тай ма повиче ужасно и строшита се на землю. Уплашенъ уђемъ унутра и заставемъ могъ пріятеля, кои се обличіо. Я писамъ быо при свести; стано самъ њемъ и посрамѣнъ, найпосле побегнемъ съ гнушањемъ. Я самъ быо у очаињю, и падненъ у яку грозницу. Пошто самъ оздравіо, дознамъ одъ други людій, коима писамъ никадъ ништа поверіо, повѣсть о издаи. Како издайникъ тако и његова милостница покушавали су да се самномъ опеть помире. Я самъ обое одбіо. Одъ тогъ времена быо є Юдасъ мой найвећій непріятель. Онъ ме є явно изсиевао, због чега се побіемо, и я га раних у раме, а онъ се закуне ішитъ онако кроанъ да ће ме ма кадъ убити и упропастити.

У то време добіемъ неку посѣту, коя ме удала одъ Тулузе. Єдногъ дана доће къ мени путникъ непій. Онъ ми текъ онда повернуе да самъ я заиста онай пога є тражіо, пошто самъ съ њимъ къ банкеру, одъ когъ самъ новце примао.

„Г. Орія,“ рече онъ, „мени є наложено, да вамъ овай запечаћенъ завежлай предамъ. А вы хете тако добрый быти да ми дате признаницу да сте га примили.“ — Я узмемъ завежлай и дамъ квигу. Тада ми онъ рече: „Г. Орія, учињаете добро, ако одете къ графиди одъ Лубре да ій се као сынъ явите. Графица є ваша мати. Докази су у завежлаю, писани рукомъ вашегъ недавно у Шотландіи умрлогъ отца. Ту неможе быти никакогъ противурѣчія. Досадашнѣ издавалъ новаца за васъ престае; и одсадъ є дужность ваше матере да се у напредакъ о вами бриве.“ — Тако говораше онъ.

„Где є моя мати? Где ћу наћи мою матерь?“ позивемъ я узхићенъ. Само Богъ зна, како ми є онда было. Путникъ ми ішитъ рече, да є осамнайсть година у Парижу провела и да є садъ правій путъ кућевни послова ради отишла на свое старо пољско добро Лубръ, где ће само неколико месеци пробавити.“

„Забадава самъ путнике пытанѣвъ о момъ отцу и моіой матери мучіо; онъ ми ніе ништа више казати, єръ ій ніе лично познавао. То што є чуніо было є по своій пријици по налогу породице могъ покойногъ отца. Онъ є быо Енглезъ.

„Ни завежлай, кои самъ дрктећомъ рукомъ отворіо, ніе ми дао никакогъ известія о стању моіи родитеља, нити ми є разложіо зашто су моі родитељи толико одлагали да ме за сына признаваду. У завежлаю самъ нашао писмена изъ писмења одъ могъ отца; писма мене тичућа се одъ графице, крштено писно и сведочанства одъ моє доиће, кои є была одъ неке мени непознате прездторске породице, кодъ кое синъ сигурно до моя четврте године быо; пасоше одъ могъ некадашнѣгъ поочима поне, и друге артіе, кое су непорецно ако не законость могъ рођења, а ово баръ законость могъ порекла потврђавале.

„О како самъ радо оставіо њиху ми Тулузу! Я самъ пријателя и любезницу изгубіо али матерь нашао. Ішитъ у моѣ детинству, кадъ самъ кодъ попе быо, опомнино самъ се да самъ покаткадъ чуо за име графице одъ Лубра. Но људи су само онда знали, да є врло лепа ал' и врло несрећна. Садъ самъ текъ могао себи разјаснити да самъ и я у нечемъ узроке нѣне несреће быти могао.“

После краткогъ времена приспѣвъ у Дубръ, и пођемъ дрктећи у замакъ где се пријавимъ граници. На целомъ самъ путу учіо роду, коіи самъ садъ представляти хтео, пре него што бы матери као нанено најсный синъ на прси пасти могао; али уедно самъ се и боао да матери одъ стра'а и усхићеня срце непрсукне.

„Међутимъ будемъ у њену собу одведенъ, и граница доће; — она є была благородногъ стаса, коіи ми є страопочитаніе улію, и коіи є на себи ішитъ толико лепоте изъ младости носіо, да самъ єдва веровати могао, да ме є она госпа родила. Она ішитъ ніе имала тридесетъ и девет година, а изгледала є као да ни тридесетъ нема.“

„Я приступимъ къ њой, аї' самъ было растроенъ; хтео самъ очи горе подићи, но оне се наволишше сузама радости; хтедо говорити, али гласъ ме у той великой радости изневери. Єдва промуцамъ ние мое и кажемъ іой одкуд самъ дошао. Запитамъ є да ли є каквогъ изгубљеногъ сина оплакивала, и клекнувши предъ њомъ пронуцамъ ние материно."

„Она се уплаши и рече: „„Младый човече, охрабрите се. Шта захтевате? Коме сте дошли? Зашто плачете?"" — „Я іой изврачамъ клечећи мою повћесть и имењуемъ є питеромъ."

„„Младый човече,"" одговори она немарно, „„Вы се варате. Я самъ истина она графиња, кою вы тражите, али я нисамъ никадъ удата была, я нисадъ, дакле нисамъ ни сина имати ни изгубити могла. Безъ сумње хтео є когодъ съ вашомъ законверности шалу проводити, или васъ као орудіе употребити, да мене увреди. Устаните.""

„Я устаемъ, али сасвимъ збуњенъ нћнимъ речма. Пиво сахъ доста муке, докъ самъ ианово къ себи дошао. Затимъ є погледанъ сасвимъ замишлћенъ и узбуђенъ, али у нћномъ лицу небиване овай сладкій материнъ немиръ, коиъ бы хтела изгубљиногъ сина загрлити, већъ немиръ очаяня и смртно раћене гордости. Она є самномъ поступала као съ онымъ, кога за носъ вуку, аї' кои є као пола лудъ. То ме є мучило. Я приципћемъ моіой брзоплетности и моіой забуни, што є графиња такавъ начинъ избрала; зато іой разложимъ сасвимъ мирно моя обстоятелства; покажемъ іой въ моій артіи неколико нћни собствены писама, разна обявленія, нћно собственo прво христіянско изјашенће, да ће она лошто изъ детинства изнбемъ на себе узети, да се о моіой судбини стара, и да ће ми іошт за живота доборъ део своіъ имања приписати, да не небы дошао нћна породица изъ наслћдія изключити могла. Затимъ іой покажемъ опредћленый годишный поклонъ одъ петнаестъ хиляда франака прихода, кои ми є она на захтевање могъ отца послала. У овомъ акту писанъ као сынъ означенъ быо, али то се могло изъ нћны писама и другы прилодныи свећочанства дознати. Садъ сынъ само захтевао да дознаме нћно изјашенће.

„Она є была врло скрушена." „„Младый човече,"" рече напоследку: „„я писамъ никако удата была. Вы ћете сами моћи разсудити да васъ немогу за сына призвати, єръ я нежелимъ себе явномъ порутжбомъ изложити. Вы имате оне артіе, кое — —, вы и сами знате да се найпре о томъ артіяма, као и о вашой личности точніе известити морамъ. Останите ми те артіе да ій мало прогледамъ. Я ћу вамъ међутимъ обталићите у моімъ замку дати.

„Тако говораше она. Садъ текъ примћтимъ, да ме се неможе одрећи, али да ме као лагу нћногъ сраможъ жи вота сматра и да бы желала, да не се ма на кои начинъ отресе; да іой є много затимъ стало, да оне артіе, моя єдино сведочанства у руке добіе. Я метемъ артіе у џепъ; изнимъ іой мое удивленћ, да се у нћнимъ прсима никакво чувство спрам мене немаше; нескимъ се, да те артіе другчіе предати немогу него само предъ судомъ; да іой осамъ дана на размишлећ дамъ, да ћу у Сижану нћно рћшенће очекивати, а затимъ моя право судећски обзнанити, яко до тогъ времена чувства материи невладаюю чувства нћне фамилиярне гордости."

„Она се чинше као да є занемила. Я є са узбуђенымъ и разпрегнымъ чувствима оставимъ. Кадъ самъ са степена силазіо, чуемъ како є разна имена викала и заповести издавала: „Уватите тогъ човека! Непуштайте га изъ замка! Вежате га! Трчите за нимъ! Неке служавке погледаю не застрашено, и повичу на вратара да каню заключа, али и оборимъ тогъ маторогъ угурсуза на земљо и изедемъ могъ коня виноћ, повнемъ се на коня и одюрмъ одатле. Замномъ пуке єдна пушка. Я се осврнемъ, и опазимъ слуге и ловце изъ замка а горе на прозору графињу, мою сравну матерь."

„У Сижану одседнемъ у єдномъ гостіонику, где самъ намерію, опредћленый рокъ одъ осамъ дана дочекати. Треће ноћи пробуди ме изъ сна некій подмуклый шумъ. Я послушамъ мало. У моіой соби быше људи; по свой прилици допои. Светлацъ некій прелети преко покривача, и наедномъ се отвори некій потайный фенћръ. Я скочимъ изъ постеље као бесанъ, счепамъ єданъ асталъ и окренемъ га тако сажано око себе да є фенћръ заедно съ онымъ кои га држао одма на земљо пао. У тай ма чуемъ неко загушљиво стењанћ. Іошт самъ после тога дуго око себе тукао, догодъ нисамъ сустао и примћтіо да самъ самъ. Кадъ самъ престао тући узмемъ фенћръ и упалимъ свећу. У гостіонику быше све мирно. На патосу лежаше некій непознатъ човећ. Я сань држао да є иртанъ, обучемъ се итно и хтедо викати, аї' у истомъ трекутку опазимъ да се непознатый мичe. Онъ є было само обнесвешћенъ одъ якогъ ударца, кои є добіо. Докъ є іошт у несвестици было пропишамъ га одъ главе до пете, и нађемъ єданъ напуњенъ џепный пиштолъ и єданъ дугачакъ ножъ; затимъ му свежемъ са ужетомъ одъ могъ путногъ сандука, руке и ноге, да неможе бегати. А међутимъ дође они сасвимъ къ себи. Онъ є ядиковао кадъ є видіо у киковомъ се ставіо валази. Упревши му ножъ у прси приморамъ га да призна, што є тражіо кодъ мене. Не мой новацъ, не мой животъ, то ніе тражіо, већъ є хтео са своимъ друговаима узети артіе по заповести графице. Они су ме хтели у сну напасти и уплашити. На земљи лежаше єдно паличе.

„Нисамъ хтео викати, да бы само графицу поштедіо. Онога угурсуза задржимъ као заробљеника и сица, а графици напишемъ по скоротечи, да за двадесетъ и четири сата мори сама и лично у Сижану дође да заробљеника по погодби ослободи. Али место ће дође већъ пукомоћницъ, и погодба буде скршена. Предъ безсвешћени и сведочима добіемъ петнаестъ хиляда франака прихода. Али зато самъ морао предати графици у руке све мое запечаћене артіе.

„Тако се растанемо, и садъ самъ было іошт усамљеній у свету него икадъ пре. Мой єдиный пріатель изъ младости преваріо ме є; моя љубезница изневерила, моя мати презрела и одагнала. Све є то было прву година нашегъ државногъ превратa. После тога дуго самъ по свету тумарао, аї' свудъ самъ нашао исто неваљаство. У Паризу избегнемъ смрть съ нуждомъ. Ту є было Юдасъ мой негдашній пріатель изъ Тулузе, обтужитель мое аристократіе и бесћећій слободнякъ. Я се примимъ службе кодъ

републикански господара, и пшао сам ва неколико воєны похода. На Райни сам се тукао противу Кондеяца. У єдной битки са иселѣницима опазимъ међу ньима и Юдаса. Онъ ме позна. „Ту ли си? попиче онъ разярено, и насрне на мене, а я на нѣга. Докъ смо се онако борили убіє га єданъ войникъ изъ моє кумпаніє, кои ми є у помоћь притекао. — Ето вамъ моє исторіє.“

За време овогъ разговора прођосмо поредъ поштанске куће у єдной варошици, и заключимо одморити се ту за неколико сатій; а у ютру рано опетъ далѣ путовати; несрећный овай човекъ врло ми се омиліо збогъ нѣгове судбине.

Сутра данъ рече ми онъ при доручку: „Притомъ остає, я идемъ у Марсель а одатле у Италію. Морамъ васъ оставити.“

Мени є жао было, што нисамъ съ ньимъ у дружству путовата могао; али опетъ нисамъ на нѣга навальивао да ме далѣ прати. „Г. Орни,“ рекнемъ я, „вы сте у мени вашимъ поверителнымъ саобштенѣмъ вашы догађая найвеће саучастіє побудили. Я бы желіо да вамъ ма на кои начинъ показати могу, како васъ здраво поштуємъ, али засадъ немамъ за васъ ништа више него само єданъ добаръ савѣтъ.“

„А тай є?“ запита онъ намргођено.

„Вы сте несрећни, врло несрећни, єръ сте кодъ свію ваши изредни свойства найнеправедніи човекъ на свету постали, єръ сте се негда као младићъ у некимъ лицама преварили, коя су вамъ случайно найближа была. Обично є, да се онай кои є єданпутъ преваренъ было, доцніє слабо комъ поверава. Та збогъ неколицине презренія достойны лица нетреба на цео светъ мрзити. Како сте могли оно благородно срдце, коє се вама тако радо приближавало, онако ладно одъ себе одбіяти!“ — Немойте ићи у Марсель, не у Италію, єръ онде нећете оздравити. Идите у Крансакъ тамо ћете у изредной албертовой породици наћи лека. Онде васъ позваю, онде трпе ваше слабости, онде почитую ваше добродѣтельи. А и вы познаєте ту породицу. Кажите ми кои є у той породици горе нарави одъ васъ? Заръ нису они добри люди у Крансаку вама равни, зашто се трудите силомъ да ій противъ собственогъ убеђеня мрзите?“

Онъ се ніє овимъ совѣтомъ нимало увредіо; него само промрмля неколико речи и оде, да конѣ наручи, па ме после допрати до кола, гди се као стари пріятельи обгрлимо. Онъ є было узбуђенъ. Я га притиснемъ іоштъ єданпутъ на моє прси и рекнемъ му лагано: „У Крансаку є вашъ лекъ.“ Затимъ га оставимъ.

(Продуваће се.)

Одломакъ

изъ Исторіє о србской революціи, одъ Леополда Ранке-а.

I.

Ни єдна епоха за внутреню Повѣстницу славенски народа, ніє была ни знаменитія ни важнія, одъ друге половине деветогъ столѣтія.

Странствованя была су окончана; неизмерими предѣли освоєни; они многочислени народи, о коими су стари двоумили, коимъ именомъ да ій назову, прилично су у кругу и географическогъ и историческогъ знаня постигнути; стране власти, као оне Аввара, быле су уничтожене; и време є дошло, у комъ да се садъ и Славени сами посебно подићи и у политической образованости искуства добыти имаю.

Тако у половини деветогъ столѣтія налазимо велику Моравску државу до преко Кракове и далеко ниже на Елби, будући іой се такође и Чехи у Немской приключаваю: па и данасъ іошъ живи у Моравской споменъ великогъ краля Светоплука. Ту произлазе подъ Лехима у предѣлима Гнеза и Позна први владѣтельи, Піясте, кои већъ више старомъ племену непринадлеже. Подъ норманскимъ владѣтельима изъ савеза славено-чудійски' народа постала є руска држава, коя є таки у првымъ временима одвоєный правацъ къ долнѣмъ Дунаву и къ Цариграду узела. У то су доба славенски Апостоли, Методъ и Кирілъ, кои се одъ свію стары изасланика тыме разликую, што су елементъ народногъ єзыка црковно изабрати предузели, све подунавске землѣ обилазили.

У истомъ томъ времену слушамо и о првымъ покушеніяма државоподобногъ уређеня кодъ племена србскогъ.

Происхођенѣ и странствованѣ исты оставимо мы испытательима древностій и єзыка и обычая и свію припадаюћи оныма принадлежностій, нека ій они изслѣђую; а мы ій іошъ одъ почетка налазимо свуда овуда, гди они и данасъ живе.

Ако смо у намери стару Србію промотрити, то морамо за мѣсто нѣно узети средину высоке горе, коя се одъ Алпа къ Црномъ Мору протеже, и кои са своимъ боковима, рѣкама и потоцыма, коє издає, и са своимъ долинама, коє тымъ образує, цео просторъ између Дунава съ єдне и Адріатическогъ и Егейскогъ Мора — Архіпелага — съ друге стране испунява. Постепенообразно узвышаваюће се высоке планинске-разноцветне лѣси, као што песме описую, у коима се тама шумска одъ бели стѣна или одъ задуго лежећетъ снега пресеца — притяжавали су Срби одкако є, и обытавали су одтуда дужъ Дрине и Босне къ Сави, дужъ обе Мораве доле къ Дунаву и южно до у горню Македонію. Они су населили адріатическо приморѣ. Више су столѣтія провели подъ своимъ жупанима и старешинама, а нису движеніяма оны народа, кои су были већъ свеобштомъ повѣстницомъ познати, озбильно додирнути были.

У означеной епохи, ни су они, као остали Славени, имали свою собствену државу: шта мы примѣчавамо само є то, да су они власть источно-римскогъ цара признали, — будући є земля та, кою су они притяжавали, на свакій начинъ іошъ одъ найстаріегъ времена области римской принадлежала, а текъ доцніє, кадъ се на ново установлѣно за-

паднѣ царство у време Карла великогъ уређивало, при источномъ царству остали — и да су у исто време хрістіянство примили.

Ако башъ и не на тай начинъ, ипакъ се догодило, да су се они царству или цркви грчкой подпуно подчинити хтели.

Почемъ су се рѣшили власть Цариграда припознати, учинили су то, али само подъ тымъ условіемъ, да оной управи, коя изъ Цариграда произлази а на кою су се збогъ нѣне глобе и разбойничества нѣногъ гнушавали, нигда подчинѣни не буду. Царъ имъ е одобріо, да се они само одъ свои старешина домаћи, одъ ньи сами избрани, управляю и кои да стару свою патріярхалну владу продуже.

И сведочбе хрістіянства получили су они у народномъ своимъ езыку и писмену; па была ова садъ већъ или на истоку или на западу изнађена. И богослуженіе добыли су разумително. Мы наодимо, да е великій брой славенски свештеника изъ свію Епархія у почетку десетогъ столѣтія одъ Епископа Нона, такође порекломъ Славенина, посвећенъ быо.

Одкако су еданпутъ власти на земльи наступиле, кое су себи предпоставиле да обште идее, кое животъ рода човеческогъ садржаваю изображаваю и разсађую, невиди се да е више и едномъ народу дозволѣно было, да себе у слободномъ движенію урођены сила и способности свои развія: сво изображенѣ млого више зависи одъ отношенія, у кое новонаступивше племе едно къ просвештенымъ већъ народима ступа.

Лако е то видити, да е одъ реда и начина, као што се то и кодъ различити славенски народа догодило, цео развитакъ, кога е повѣстница нѣгова пріимили, опредѣленъ быо.

Западни племена, Моравцы, Чехи, Карантани, и сами Поляци, до некогъ извѣстногъ степена, приключили су се подъ Нѣмцыма обновлѣномъ западномъ царству и латинской цркви: они су постали участницы они изменѣни формій явногъ живота, кое су овде мало помало напредовале.

Источна племена придружила су се источной цркви у своіой одъ ове одобреной народной форми; но опетъ е и међу ньима велика разлика была.

Руссія се нѣмачкимъ населяванѣмъ яко оснажила, алъ у исто се време и одъ средоточія грчкогъ живота удалила тако, да се у Цариграду ни помислити ніе могло, да се духовна зависимость къ осниваню светске употреби

Срби напротивъ на земльи грчкогъ царства населѣни, и власть истогъ у обштемъ припознаваюћи, имали су насупротъ ту цѣль, да ради распространѣня нѣгоногъ съ напрегнутымъ силама своима дѣйствую.

У еданайстомъ столѣтію покушаю Грцы узпркосъ ономе обећаню своме, да Србію у непосредствену владу свою узму, и да е своіой финансіалной системи подчине, и намѣстникъ се грчкій у Србіи покаже: али то башъ бы поводъ да се Срби ослободе. Србскій поглаваръ Стефанъ Воиславъ, кой е већъ у Цариграду якочуванъ быо, нађе средства, те одтуда побегне и у свое се отечество врати. Онъ е садъ лако народъ око себе скупіо; а грчкій е немѣстникъ заедно са своимъ подчиновницыма, кои су као и онъ као подмитльиви и насилни познати были, землю оставити морао. Воиславъ е, као што се види, столицу свою у приморю имао; византійске су му лађе, съ богатымъ скровиштемъ натоварене, у руке пале, и онъ е съ Талінацыма, кои су царству грчкомъ подчинѣни были, и кои су се такође ослобити тражили, у саюзу стало. Напоследку Константинъ Мономахъ, год. 1043., оправи млогочислену войску, да ова одъ приморя у внутреность продрети и већъ изгублѣну владу повратити покуша. Срби присретну ій у своимъ горама, као што су тако и тиролски и швайцерски простацы свое непріятелѣ често предусретали, и цела грчка войска у непроходнымъ теснацыма гора уничтожена буде.

Ово е приключеніе рѣшило садъ сву будућность. Не само да е скорашня цѣль двора цариградскогъ ради полученя непосредствене управе одбіена, него и владѣтелска власть велики Жупана за одржанѣ независимости народнѣ основана буде. Види се, као да су обе стране важность магновенія тога почувствовале. Византини догодившу се у Србіи несрећу приписую появленію комете едне, а найстарія повѣстница србска свештеника Діоклея по сказкама украшава о томе извѣстіе свое.

При одпору, когъ су Срби одъ времена Грча непрестано показивали, было имъ е то обстоятелство, што су на границы западногъ хрістіянства населѣни, у толико на руцы, што су одъ истогъ, яко не башъ увекъ подпору, а оно извѣстно уздржаванѣ налазили. Радо су се велики жупани изъ породица западньи владѣтеля женили, и лѣтописи описую бракове тога рода съ особитымъ благоволеніемъ; радо имали да съ Млѣтцына у саюзу буду зато, што су и они отношенѣ къ источномъ царству подобно ньіовомъ имали; покушеніяма чинѣнымъ одъ Мануйла Комнена, да западньой круни исто тако обште владѣніе придобые, у колико су могли, одъ свое су стране противстали; кадъ се царъ Фридрихъ, Рађобрадацъ, год. 1189., у своимъ крстоносномъ походу ньіовогъ предѣла дотакнуо, указали су му неочекивану наклоность, предлагали су му, да Нишъ за знакъ права владетельскогъ и ньи за подчинѣне царству нѣмачкомъ унапредакъ сматра. Фридрихъ нежелећи се у ономъ магновенію, одъ когъ е повраћай светогъ места зависіо, съ грчкимъ царемъ завадити, непріими то. Али види се, како е већъ сама по себи мысао та важна. Па не само на цара, већъ и на дворъ римскій, кой ніе одъ права свои сврхъ илирически діецеза одустао, обраћали су се понекадъ. Ніе ли се при овомъ надати могло, да ће и србскій народъ, као што су и млоги други нѣму сродни, мало помало сасвымъ западну систему признати?

Може се двоумити: или су се србски владаоцы текъ изъ призренія политике кадшто побуђенима налазили, да наклоность свою къ томе покажу, или су они заиста тогъ мышленя были; али толико е извѣстно, да се то већъ више произвести ніе могло.

Срби су были у хрістіянству одъ грчки учителя наставляни, кои су изъ Цариграда и управо у то време, кадъ су се одваяна латинске и грчке цркве развіяла, долазили; они су спочетка омразомъ Анатолаца спроћу западногъ бо-

госуженія напоени, омразонъ, коя се неда више побѣдити, гди се єдномъ места дограби. Немања є было склоњивъ да се царству, ков су Нѣмцы притяжавали, придружи; али га и то ніе удржало, да вѣроисповѣданіе грчко подизнѣмъ млогочисленымъ црквій и манастыра неутврди. Никако очи нѣгове нису управљене биле на Ватиканъ, него на оно, одъ целогъ истока обожавано средоточіе православногъ источногъ закона, на планиске манастыре Атоиске горе. Онъ є Хиландаръ сазидао, и међъ обновителима Ватопеди праздноє се; а самъ є као назуђеръ тамо умро.

Латинска пакъ црква понуди ій садъ не само на одступанѣ у наставленю, већъ и за целу такову систему живота и стања, коя є погланито за разлики између цркве и државе основана. Саборъ духовника, когъ є Иноксентіе III. год. 1199. у Діокліи држати дао, єдно є заключеніе свое изрично предпоставіо ономе преобытноме између обе власти противуположеномъ изреченію.

Али у Србіи сасвимъ се друго стање заведе.

Св. Сава, сынъ Немањинъ, дѣло є свога отца изъ найнижегъ своги пребивалишта, хиландарске самоће, и то у найвећемъ народномъ духу продужіо. Патріархъ є царградскій одобріо Србима право, да себи архіепископа сами увекъ изъ доњегъ своги свештенства бирају. Самъ св. Сава было є првый архіепископъ србскій; онъ є столицу свою у ономъ србскомъ Сиону, поставіо, и посвештаво є садъ духовнымъ уваженѣмъ своимъ владѣтелско достоинство на сасвимъ другій начинъ, него бы у очима народа ціи римскій то чинити могао. Крунисао є за краља брата свога са самозваньемъ, уколико мы видимо, такође источногъ цара, у млогочисленой єдной скупштини свештеника и мирана, коя є сада вѣроисповѣданіе свое у свой источной форми за цынъ одъ речи до речи изговорила.

(Сърштетакъ слѣдуе.)

Нервозна грозница или тифусъ.

(По Бову.)

Кадъ болестникъ у грозници бунца, обично кажено да има нервозну болесть. Но има и други болестіи, где се такође нервозан знаци появлюю, и потоме некогу се све ове болести нервозномъ грозницомъ назвати, єръ у овой грозници болестникъ одма съ почетка одъ нервій страда, и то у манѣмъ или већемъ степену. У нервозной грозници понайвише повлюе се главоболя, якій немиръ, несанавнѣ, бунцанѣ, грчевито стањѣ, дрктанѣ, буквално спаванѣ съ отвореныхъ очима и т. д.

Тифусъ или нервозна грозница двояка є, прва (typhus abdominalis) разслабюе дольнй трупъ, нарочито црева и слезину, а друга (typhus exanthematicus) неповређуе толико црева, колико причињава да по целомъ телу осне изнѣу, ков су отворено или загасито црвене; одъ ове послѣдѣ, коя є и прилѣпчива, страдаю понайвише у гарнизонима, военимъ болницама, тамницама и лађама. Прва є онда прилѣпчива, кадъ млого болестника у єдной соби има. Да ли обе ове грознице изъ єдны исты узрока произлазе, до данасъ іошъ се испитало ніе; а и сама узроци мало су намъ познати. Тифусъ є найчешћа болесть, распростра по свима частима света, особито по умереныхъ предѣлима, њой су подложни найвише младићи и зрели люди. Узроци ове болести обично се ови наводе: покварен воздухъ, слаба и противна єла, велико неспокойство (као: туга, брига, сиротиња, стра), претерано напрезанѣ и великій уморъ. Чудновато є да на оне, кои су єданпутъ Тифусъ имали, више недолази, и тако су исто и они одъ тифуса доста сигурни, кои одъ беле цигерице пате, кои су душевно болестни и кои ракъ имаю; а тако и тежке жене и породилѣ.

Кодъ тифуса тако се различни знаци напанутъ появлюю, да є лекару веома тежко, особито съ почетка, да исту болесть позна. Обшти су знаци ови: ака и натрена грозница (кадъ жила на 150 пута одкуцне, а натра тако ака, да є до 34 града топлоте), велика слабость, надута слезина (ков лекарь само куцанѣмъ по ономъ месту, где се слезина налази, познати може) и осне по тѣлу, ков се различно появлюю. Кодъ правогъ рода тифуса обично се осне появлюю и то после 9 дана само на ложици, ков су отворено-црвене, подоста тарле и као ситна проя, а посеадъ и као кудељно семе велике: осе после неколико дана сасвимъ ишчезну. Кодъ екзантематичногъ тифуси излазе осне после 3 или 5 дана и то по целомъ телу. Кадкадъ су болестни удови (као и кодъ реуматизма) развучени, изъ носа крвъ тече, стомакъ покваренъ, а језикъ бео и сувъ, узоколо и на врху црвенъ; кодъ правогъ тифуса је црвенка су ране и яко пролизанѣ или затворъ. Болесть ова траје три до шестъ неделя; но у теченію овогъ времена неможе се извѣстно казати, какавъ ће исходъ быти, єръ често и онда, кадъ се болестникъ добро осећа, опреме се на зло. Само се онда болестникъ обрадовати може, кадъ му се біюћа жила умири, језикъ почне чистити, кадъ сладко еде и коса съ главе опада.

Да бы се у колико є можно свакій сачувати могао одъ ове болести, треба све оно да избегава, што сно мало пре навели; но найпробитачніе изъ оногъ предѣла, где тифусъ беснн, часъ пре отиђа.

Найбољій є лекъ противъ тифуса умереность (дієту) наблюдавати, па ће здравлѣ и само по себи пре доћи, него піюћи млоге лекаріе, ков нарочито у овой болести млого шкоде. Я невѣлимъ да ніе свѣстно лекара у помоћь познати, єръ лекарь (искусанъ) може га безъ медицине и од саме смрти избавити, т. е. може га обавестити, шта треба да чини и како да се влада. Средство дакле къ оздравленю є су: чистъ воздухъ, почешће постелю менати и преобличити се, пратисе, єла лака и питателна узимати, као: го-

веће чорбе, ровито ће, млеко, и то помало, аї' почеће. Я се усуђујемъ савестовати таквомъ болестнику, као што сиъ я искусіо и мислимъ да є добро (аї' незнамъ зацело), и ако му неспомогне, завста му шкодити неће, да у почетку те болести два или три дана врућу воду піе, аї' да ніе топло обученъ, како се небы прекомерно знојо; ово бы му по моїм мнѣнію нечисту крвъ испразо. Нужно є такође да се болестникъ што већма крепи, како бы болесть ову издржати могао, а тако и све избегавати, што бы є подравњивало. Многи су људи отъ ове болести због тога попрли, што су се прекомерне дѣте држали, и што се мислило, да болестникъ подкрепителна єла дотле неће, докле му се непрохте. — Што се воздуха тиче примѣчавамо, да у овой соби, где болестникъ лежи, воздухъ треба да є умерено топълъ и чистъ; съ тога є нужно све ово уклонити, што воздухъ квари, (као: нечистоћа, мокраћа, пљива преобука.) Кадли собу сирћетомъ или пушењу матерію у сирћету потопљену држати врло є пробитачно.

У тифусу никадъ нетреба изгубити на надежду къ оздравленю, ни стра' отъ опасности, єръ тако ће текъ моћи болестникъ на опрезу быти.

Постанакъ хинезке революціе.

Позната є ствар, да се у Хини увекъ у почетку новогъ правленія буна изроди; и потоме се нико ніе чудіо, кадъ су се у години 1850. по смрти Тукуанга, коме є нѣговъ четврьтый сынъ Ишу сѣдовао, немири у Кузангсу поникли.

О правомъ поводу они немира іошъ се ништа известно незна; али є по обште постоећемъ мнѣнію овай:

Єданъ караванъ отъ петъ до шест стотина трговаца съ опіумомъ путовао є изъ Ши-ана у Кантонъ. Заустављени због єдне поплаве, почели су оскудѣвати у новцу и морали су узаимљивати. У томъ су окружію живила два брата имсномъ Чанги, кои су имо богаташи познати были, нѣима се дакле обратe они крiомчари, да бы iмъ єдну сумму отъ 600 таела (1 таелъ отъ прилике 3 талира) узаимили. Паравано да су браћа праведно посумняли, да се са крiомчаринма у сваобраштай упуштаю, премда су знали, да су они на плаћању врло точни. Али є тиква молба њима као и каква заповесть важила; и тако iмъ дѣлу 600 таела. То дакле поводу єдномъ у близости налазећемъ се маломъ чиновнику, кои є одавна за изнаћемъ ова браћа чекао, да сидъ жељу за новцемъ задоволи. Заповеди дакле оба брата затворити, премда є знао, да они нису у дружеству са крiомчарима, него њима као у нуждй новце узаимили; затимъ грозно истуши и у тамницу бацити.

Ова неправда побуди обшту позорность; и почемъ су оба брата много пріателя, па и међу самимъ судіима имали, то єдномъ отъ ови падне на умъ, да за овимъ трговцыма пошти, и њи за помоћъ у овой несрећи моли, коју су они, премда у незнанію и противъ волѣ проузроковали. Трговци огорчени поступкомъ овогъ чиновника, оставе 100 людій да чувају опіумъ а остали се врате, да своє благодѣтеље ослободе. Али њихова представленя чиновникъ ніе хтео ни саслушати, па у своіой неразсмотрености яко се разяри, и тако да повода єдномъ догађаю, кои га умаї' ніе живота стао. Судейска кућа буде опљачкана, храмова разорена, и многа друга насилія почињена.

Кадъ су трговцы, пошто ій є прва натра прошла была, задњокрвно о њиховомъ поступку разумшляли, увиде, да iмъ є текъ онда могућно спасти се, яко се нека буна изроди. Ни браћа Чанги нису могли што болѣ изабрати; и тако присеницы, кои су сидъ бишъ ослобођени были, науме оспетити се и разорнати. Такође се придруже и сви они, кои су у овомъ дѣлу и најмање саучастія имали трговцима, и буна почне.

Брзиномъ муће распростирала се ова буна; све околне свитнице, безбройни чланови тайны дружества, и сви они, кои су мислили да плачкомъ ніоно ніано поправе, пристану узъ побуњенике, сви се закуну да пре оружіе неће положити докъ се њихови угнѣтатели, чиновницы, не протеряю. Пошшо противъ њи неку слабу войску, кои скоро и небраћени се буде потучени. Многобройни сиюзницы, подъ имсномъ „Дружство неба и земље" (Тѣи-ти-хуй) познати, наведу за бой, а нарочито за плачкање сопрнеко-правилну войску. Предводитель побуњеника, кои є наслов царя узео было, постави у Нанкангу свой престолъ, и почемъ є іошъ издавна найревностнiй членъ Тѣи-ти-хуй-а было; зато се неодложно даваомъ правилокъ полозити. Постави се на врху найзнатнiя трупа, кои су му побуњеницы на разположенѣ дали, и посредствомъ своихъ людій издѣйствује, да го за врховногъ управителя признаду, па се затимъ покаже хинезкомъ народу, како отъ Бога посланый избавитель. Явно се изјасни да отъ на то тежи, да татарско владаюће племе истисне, па да владуюћу фамилію изъ Хине на престолъ постави; то є изшильавао у проклапацiма, съ кои ма є читаву земљю скоро преплавіо, додаваюћи, да они изваредну честь има, отъ старе Мин-фамилiе произашцати.

Повременый течай буне, њено прво изваредно распространенѣ, њене побѣде и губитке, наши су читатели изъ новина дознали. И у овомъ року іошъ ништа решителногъ нема. Али яа како му драго овай исход, царство у средини управљано или отъ Хѣнфонга или Тѣнта биће будуће како у внутрености тако и спољашности у сасвимъ другчіимъ обстоятелствима. —

СМЕСИЦЕ.

Како се Црница одъ кише заклања.

За време бавћења свога у Бурму (у средоточној Африки) приметіо є Маіоръ Духанъ едногъ дана войнике, где песакъ своимъ копљима разрыу. Страшанъ се облакъ подизао, и Маіоръ є у почетку мислио, да се Црница мисле у руше завући и тако се одъ кише заклонити; но они се само тише задовољише, што су своє копуље и другу одећу си себе свукли и у песакъ затрпали. Кадъ є киша престала, извадише они своју одећу сасвимъ суву и опетъ се обукоше. Наложити своє тело непріятномъ времену, то њима ніє никаква опасность, докъ є Маіоръ са своимъ пратіоцима одъ главе до пете обучент, и скроз мокаръ кашіе одъ реуматизма, грознице и болова страдао.

Єданъ примеръ чудноватогъ рачуна.

Две селянке пођу на трг и понесу ајца да тамо продаду. Єдна є донела 30, друга 10, а трећа 50 комада. У путу договоре се, да обе по єдну цену продаю. Тако и учине. Кадъ су рачунале, пођу да є и она за 10 ајца добыла онолико исто новаца колико и она за 30. Пыта се сада пошто су обе продавале, и колико є свака новаца добыла?

Разрешенѣ: єдну седмицу продавале су по 1 пару, а преостатакъ по 3 паре комадъ. По овоме она што є носила 30 за 4 седмице добыла є 4 паре, а за преостатакъ 2 пета 6 пара; друга є найпре за 7 ни добыла 1 пару а за остала 3 : 9 пара. И тако є и прва и друга и трећа добила по 10 пара.

Анекдоте.

— Турчину некомъ у войничкой граници бавећемъ се, худа срећа послужи, да є због некогъ преступленя, кое є учинио, тѣлесно каштиговатъ быти морао. Кадъ пресуда изиђе да Турчинъ добіе 25 батина, „Шта?“ вели, „заръ по ђотлуку? вала, кодъ насъ є адетъ дегенеке по табанима давати, а не по ђотлуку.“ „Е Турчине!“ рече му на то Судія, „али кодъ насъ є опетъ адетъ по ђотлуку да се біе.“ „Вала, кадъ є тако,“ примети на то Турчинъ, „а оно нећу кварити адетъ.“ Турчина на то повале и почну войничка деветати по ђотлуку, но онъ тако срдае стегне да ни гласа одъ себе неда, него брковe своє сукаоне, чудіо се шта га є снашло. На то ће предострожный, пресуду извршуюћи судія рећи: „Устай море Турчине!“ „Вала шта ће те са мномъ сад?“ „Морамо те,“ рече Судія на то, „визитирати, да се види имашъ ли што у туру.“ „Немамъ досадъ ішъ ништа“ рече на то Турчинъ зачуђенъ, „ај' богме како сте нагло почели биће скоро пунъ!“

— Некій мајсторъ али веома ученъ човекъ завади се съ другимъ као голіатъ великимъ, сврху некога ученога предмета, тако да є овай сваъ пенећи се ономъ завикаую показаюћи свој џепъ: „Ако неуђутите, одма ћу васъ стрпати у мој џепъ.“ „Ха, ха!“ насмеявши се младый одговори му, „немојте, боље ме стрпајте у вашу главу, тако има доста празна места.“

— Неки весела госпа, коіой су предњи зуби попадали, дираше и насмеваше у друштву некогъ господина, кои є своју сасвимъ ћелаву главу власульомъ покріо. „Чудимъ се,“ рече найпосле господинъ, „што су ваше досетке тако завлаћене, кадъ вы и онако немате изобиліе у зубима. —“ „А я се чудимъ,“ одговори госпа, „што є овде шпакъ свеглость, и како сте вы несећъ облакомъ покрыли.“

— При ручку сеђаше некій управо спрамъ чиніе, у коіой є за њега найлепшій залогай на страни сусѣда нѣговогъ было; да га не бы на безобразный начинъ изваідіо, упусти се са сусѣдомъ у научный разговоръ — и говораше о системи сунца, найпосле окренувши чинію реке: „тако се окрећу земља око сунца. И то се назива демонстрація.“ Но сусѣдъ нѣговъ окреће брзо опетъ чинію као што є и пре стояла и предужи: „На се опетъ после за свое старо место враћа. Ваша є демонстрація a priori, а моя є a posteriori, и ти є безпрекословно найбоља.“ При овимъ речма узме оно пирче, кое є оногъ другогъ тако здраво дражило.

Скокъ коньицкій

(Загонетка.)

де	по	мый	ко	єдъ,	Ма	Нея'	дру
редъ.	же	Тир	до	жешъ,	и	дя,	ци
тру	сиъ	А	пот	но	к'о	гій	бе
ваю	ни	о	Жу	семь	ка	срд	Мав
ко	дя.	двиъ	Ис	к'о	тогъ	сед',	да
у	лешъ,	но	петъ	Сад	ной	ледъ.	семь

Разрешенѣ коньицкогъ скока у брою 27. Под.

Ирко петъ є сунце за облаке зашло,
И на њем сребсну славу покрачило;
Пак' ваки ваше небо недро бытне ове,
Ерь звѣзде надоне, сваке месецъ ноће.

Следующа Господа послала нам разрешенѣ нестоѣ коньицкогъ скока: Г. Пароха Уроша Лазаревића у Вояни; Г. И. В. у Земуну, Г. М. М. Богићевића, ироисца, у Београду.

Разрешенѣ математичногъ задатка у 27. брою Подунавке:

$$\frac{74\ ^{9}/_{18}}{2\frac{1}{2}\ ^{5}/_{6}}$$

$$100 —$$

Поправка: У 26. брою нашега листа урезавсе више шпамирска погрешка, коју кодъ необитна ову у Логогрифу у 3-ћемъ реду одозго свако поправити вала: место 31831 нека се чита 73831.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 30. ТРИНАЕСТИНА ЧЕКА ФЛ. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Дилбер-Ана.

Море Ано, дилберъ-Ано,
И бисерна вата грано,
Душо моя меденa!

Ты си, Ано, лепо цвеће,
Нема оног' кой те неће.

Твоє лице нязли-бело [1]),
Твоє чело, алти-чело [2]).

Твоє очи, алемъ драгій,
Твоя уста, меденъ благій.

Чувшъ, Ано, чувшъ злато,
Чисто злато одабрато.

У башчицы изворъ тече,
Изворъ тече, землю сече.

Ту ми цвета ружа бела,
Ружа бела и весела.

Кадъ у ютру ютро свану,
И румено сунце грану.

Изворъ-вода усахнула,
Бела ружа увенула!

Море Ано, дилбер-Ано,
И бисерна вата грано.

Ты си, Ано, ружа бела,
Ружа бела и весела.

Увеку ће лице твоє,
К'о што веке срдце моє!

І. И.

Гостіонница у Крансаку.

(Продужење.)

Кадъ дођемъ у Перпинянъ, дознамъ одъ генерала, да є ной полкъ већъ пре шестъ дана одпутовао у Каталонію, а уедно ме обрадуе съ декретомъ, у комъ ме є царъ за маіора произвео. Изъ Перпиняна поитамъ за моимъ полкомъ и стигнемъ одма у службу.

Мы сио се неколико година са Шпањолцима съ променљивомъ срећомъ борили. Нећу овде описивати историю наши воєни похода, єръ су по већой части познати, а дѣла поєдины ишчезаваю у грдной множини догађая. Само то могу казати, єръ сваь изъ искуста поцрвіо, да Шпањолци, а особито Каталоньяни као за особиту честь сматраю, кадъ се ньово юнаштво до неба узвишава. Храбаръ быти ніе никаква заслуга за човека, нити є то дивленя достойно. Каталоньяни и остали Шпањолци, нема заиста више храбрости и постоянства, нег' остала народи. Али велика множина, нарочито у селима, одрастла є у суеверіи и оскудіи, разуздапости и ленъости, незнаню и предрасудцима. Такавимъ дакле людяи ніе' на мало стало да ињимъ колебе неизгору; єръ ће се одма изнова сазидати. Ако имаю мало лука и кору леба, то су цео дивъ съ тимъ задовольни. Дакле такови се небое никаквогъ непріятеля и нетеле за изворъ, єръ немаю ништа да изгубе. Али у образованыимъ земляма сасвимъ є другчіе. Простый Шпањолацъ може у рату о туђемъ трошку живити и пљачкати, и ту може више него у

[1]) Изгледа: нѣжно. [2]) алти: дукатъ.

миру набавити. У шчуњаних зеилама губи у дуготрајњем рату, и сам побједитель нешто од своґ благостања. Зато є Шпањолац и било постојаніи у битки, него остали народи, аґ' то ніе било плодъ његовоґ юначкоґ духа, нити љубавь къ отечеству; єръ онъ то єдна' и разуме. Онъ є рођеный слуга његове власти, његовы попова, кои га новцем, папоком, одпуштењем грехова на свиэта извести могу. Његово христіанство зависи од броіница. Између Шпањолаца има изредны, благородны, виспрены духова. Аґ' є вьіонъ број мали. Я сажалњавам ове изредне мужеве, што између таквы земаља живиэи морају.

Наша є служба врло тежка была, готово свакій данъ сио имали походе и битке. Земаи и клима были нам є врло непаклоњена. Найпріятніе сам трениутке уживао, кадъ сам усамлњав био; єръ сам онда могао снивати. А о чему? О Краисаву и Емилиі. Њих ми є лик тако живо у памети остао, да сам га више пута забаве ради наказати у цртіи резао, и свагда сам га добро погодио.

Я сам живио у Шпаніи кодъ моґ попка врло усамлњен; тако да су ме другови моји често човекомрзцем називали. И заиста умао што писам сам онъ постао, од чега сам Орвина радо излечити хтео. Али и сам сасвим противноположеньмъ путемъ до тоґ разноложеня духа дошао, а не као онъ. Я сам постао сасвим равнодушанъ према људскомъ дружену, шта више и избегавао сам га, у колико сам могао, не што сам превареи био, него што се писань надао да њу нађу тако љубезностойне људе наћи, какве сам у Алберговой кући нашао. Ко є што лепше уживао, тай за горе пеньта. Смрть могъ отиа, кои ми є прилично имана заостанио, и неногућность иступити изъ новне службе, умножила є мое неразположеньъ.

У овомъ непріятномъ положењу провео сам іошть неколико година, кои су биле богате у догађаина и дњима, но кои мре заслужую да іи заборавимо него да іи причамо. Єдно ђуле оковчало є полъ беденика Тарагоне мой военный течаи живота. Пре тога добіо сам было орденъ почестне легіе а наскоро постанемъ и подпоковникомъ. Мы юришимо на беденъ Тарагоне. Я сам предводіо мой батаіонъ, єдань куршумъ, кои ми є крозъ ногу прошао, оборио ме. Мои войници тако су ме любили, да су были готово човечни да ме изъ ове гунгуле извесу. Врло сам много крви изгубіо, а за неко време и свесть; зато будемъ одвешењъ у Барселону. Садъ є было питањ, да л' да ми долню часть ноге одсеку иль не. Меан є было све єдно, шта више небы марио и кодъ бы ми ко казао да њу умрети. Помислао да њу целогъ живота као богаль на штикама ићи, ніе ми никако пріятна была.

Али спаръ се преокрене. Некій младъ хирургъ (лекаръ, што рано лечи) прими ме се изъ неке особите любави и одрађао є врло одважно и слободно свое предпоставлење од тогъ намеренъя, да ми ногу одсеку. Онай се младый човекъ борь у томъ разуменао, него његове старешине, што ніе у свету никаква редность. Они су се дуго свађали. Главни лекари потврђивали су да морамъ иль ногу иль живогъ прежалити, єръ се успаленъе неможе избећи, а младый доказиваше, да ми може и єдно и друго остати, само што ће ми се повређена нога укочати и што ће у за повну службу неспособанъ быти. Найпосле ми дозволе да бирамъ кое ону, и и се решимъ съ опасности живота, да се оном младом лекару повернемъ, и заиста сам добро урадіо, што сам се на њега ослонію, єръ не само што писань живогъ изгубіо нео ногу.

Лечење є дуго трајао. Међутимъ добіемъ честный одпуст съ годишньомъ платомъ. Изъ Барселоне су ме одвукли у бањ; изъ бања у Фи . . . и Перпињанъ. На штаки сам могао опеть ићи, безъ бола и безъ рањања; само што ми є нога мно остабила была. Но та слабость изчезавали є мало по мало; аґ' ни се нога све више и више кочила.

Саветовали су ми да опетъ употребљавамъ минерална купатила. Я сам се међутимъ решію было, да идемъ у мою постойбину, да примимъ моя добра, кои сам одъ отца наслёдіо. Али почеи є сво мое мишлење подъ надзиранёмъ некоґ ногъ сродника стално и добро напредовало, то сам съ акимъ куцањемъ срдца помислію на купалишта краисачка. Ахъ! я сам ирло често на њи мислію; на сам се опетъ боао да тамо идемъ. Емилія є безъ сумње већъ удата была; и сигурно се за четири иль године и више што у албертовой породици изненуло. Па и кадъ небы Емилія удата была, чему бы се имао одъ ње надати? Я сам є негда любіо, аґ' она жене ніе. Садъ сам живо мое спокойство и задовольство за дуже времена на коику метао. Емилія є могла и умрети. Често ми се срдце потресе при овомъ помислу. Болъ ће быти за мене ако оставемъ у незнању и неизвестности. Садъ сам быо тако срећанъ и задовољанъ, као што се само съ крутомъ ногомъ быти може. Никаква ме страсть ніе мучила. Бурь прве любави утишале су се и тако сам садъ было независнимъ, светь ми быше отворенъ.

Я сам се дуго борію, докъ се писам найпосле решію, и ако се томе мой разумъ противію да онамо идемъ, куда ме срдце вуче, а то є у Краисакъ.

У угодномъ и пространомъ колима, моя сам у Перпињану купіо поћемъ, враћенъ монмъ верным Томомъ, у Краисакъ.

Кадъ сам после неколико дана оно мало место, съ комъ су се моя мисли често забављале, изъ далека угледао, спопадне ме некій необичанъ страх. Садъ сам желіо, да сам милиа одъ њега удаљенъ и у мало што писам поштанскомъ кочіашу заповедіо да окрене. Нешто сам слутіо, као да ће се за мене добро быти, да тамо идемъ, — као да ме неки несрећа очекуе. Бадава сам се трудіо, да тай мой суеверный страх надвладамъ. Међутимъ прођемъ крозъ ово местанце и заустављамъ се предъ добропознатимъ гостиоником, са сасвимъ куцањемъ срдца.

Было є пріятао петро у Недељу. Цела породица Албертова быше у цркви, осим — — ова ми пађе на сусретъ чимъ у кућу уђемъ. Коме небы садъ срдце куцати морало? То быше Емилія. Аґ' не, то небыше она, већъ живо божество у виду Емиліе. Я сам за време моґ одсуства непрестано мислію на ово шестнайстогодишньё девојче; — али какву промену могу четиръ године проузроковати! Она већъ быше савршена девойка, пуна пріятности и до-

стоянства — — немогу описати оно упечатленѣ, кое є произишло у мени при првомъ погледу, кои самъ на ню бацио. После неколь поклона станемъ као скаменѣвъ. Она ми врати поздравъ по своме обичномъ пріятномъ начину, съ невиним обмањивим смешењемъ.

„О Боже, како сте садъ много лепши!“ рекнемъ напоследку: „ал' мене ваше непознате.“

Она ме є исто онако брзо позиала као и я ню. Лака руменъ, кои іой є преко лица пресла и веселый погледъ њеногъ ока изненери є. „Заръ вы држите да смо вы тако слабогъ памћења?“ рече она: „и ноче у вече разговарали смо се о вами. Мы смо држали да сте се изгубили из' да сте баръ за насъ мртви. Какавъ васъ ветаръ къ нама донесе?“

„Како можете то питати?“ рекнемъ я и притиснемъ њену руку ка мое устне: „А каквъ бы то ветаръ могао быти? не, занста никаквъ ветаръ већъ вы сте ме к' себи привукли. Вы бы, да самъ и у Шпанији погинуо, духъ мой у вашій свет позвали.“

„Кадъ бы то у моіой власти и было,“ рече она шалъиво смешећи се, „чувала бы се да васъ изъ пакла непозовемъ, пре, нетъ што бы се одъ засвана очистили.“

„Ахъ!“ повичемъ я, кадъ у собу ступимо, у коіой є іошъ све у добро познатомъ реду стало, „нескъ буде Шпанија и пакао, само ми дозволите да опетъ добивено блаженство узнавати смемъ, блаженство, кое нигди већи писань могао, одавно самъ васъ оставіо.“

„Дакле и вы принадлежите онымъ анђелима, кои су небо изъ славољубія оставили?“ одговори она; „али но сне добаръ станіи, да нећете опетъ буку дићи и досадно блаженство са шпанскимъ шилюмъ промешати?“

„За то немогу боягъ вида одъ лепе небесне краљице дати, само кадъ бы ме изложтно погледати хтела, мене: њеногъ найверніёгъ подданика.“

Она подигне претећи прстъ и рекне: „Вы сте занста єданъ одъ погинувши анђела, и враћате се гори него што сте отишли.“

„То ме баръ вашомъ добротомъ посветите. Та и самъ мой повратакъ одкрива нахъ чезню мою за нама. Па и онда кадъ бы ме вы изъ овогъ неба истерати хтела, я га опетъ неба оставіо. Оћете л' ме истерати?“

Она подрвена и немогуће одговорити.

„Оћете л' ме истерати?“ запитамъ повторателно и погледамъ є испытујући.

Она се опетъ развесели и одговори: „То зависи одъ вашегъ владања. Чекайте, видићено како ћете се владати. Но я се бојимъ да у школи лепи Шпанъолкиня иште много добрегъ научили.“

Докъ сно мы то іошъ говорили отворе се врата, кроъ кои ступе у собу господинъ Алберъ са своіомъ супругомъ и својимъ Ђерцама, кое су као анђели изгледале. Г. Алберъ и његова супруга, и я и вы, съ пріятельскомъ усрдношћу погледнмъ. После поздрава морао самъ іимъ приповедити све што ни се за време могъ одсуства догодило и како самъ овамо дошао. Сва су око мене радостни были, и самъ самъ текъ познао, како ме є овай добрый човекъ любіо. Мале скромне девойчице приступе ближе; ал' бадава самъ међу њима тражіо љубезностойну Марію. Я се писань усудіо упытати за ню; еръ самъ се бояо такогъ одговора, кои бы у оваковомъ разположенію радо избегао. Бояо самъ се да, онай нѣжный анђелакъ, кои є врло лепъ за овай светъ био, ніе у овай другій больій повтао. Па опетъ самъ се свудъ увоколо окретао да бы є како спазіо.

„Вы тражите г. полковниче . . . . .“ рече г. Алберъ.

„Та іошъ недостае . . .“ рекнемъ и при овима речима застанемъ у говору.

„Имате право!“ повиче г. Албертовица: „Юлка скочи и кажи Емилји да одма дође, еръ є онай пріятель дошао о коме смо ноче говорили.“ — Юлка отрчи. — „О Боже, како ће се Емилія обрадовати!“ дода г. Албертовица.

Я самъ се врло збуніо, кадъ самъ ове речи чуо. Дакле то є морала быти Марія, кою самъ за Емилію држао. Самъ самъ се чудіо, како писань могао прорачунати, да Марія после четири године веноже више быти четрнайстогодишнѣ девойче, него осамнайстогодишня девойка. Занста су ме те речи изненадиле: чини ми се да су они ову мою забуну примѣтили. — Я бацимъ крадомъ очи на ону кою самъ за Емилію држао, — и занста то быше Марія, кое є салъ наедамутъ тако озбилномъ постала и побледила, да самъ се чисто уплашіо.

„Вама ніе добро?“ запитамъ є и приступимъ къ њой. Она протре лице рукама и насмеши се силомъ. Мати примѣтивши то, стане бояћ за ню мотрити, зато є морао нако напоћ да се опорави. „Вы сте имъ девойку, занимъ изненадилымъ долазкомъ, врло збуниле; тако ће исто быти и съ Емиліомъ, зато бы є требало найпре пріуготовити къ састанку. У њиховъ садашњемъ положењу было бы мало и опасно. Я се вадимъ да ће ме крозъ неколико месецій по другій путъ съ унукомъ обрадовати.

„Шта? заръ є Емилія удата?“ повичемъ я.

„Заръ вамъ іошъ нико одъ насъ ніе казао, да є она већъ одъ неколико година съ г. Орнимъ обручена?“

„Съ онимъ човекомпрацемъ?“

„Дабогме!“ одговори г. Алберъ: „Али онъ се салъ пореди нѣ свесвимъ изменуо. Онъ є свесвимъ другій човекъ; салъ живи у Краисаву, где є найлепшу кућу купіо, еръ намерава за свагда' овде остати, зато што я имедну мою Ђерку недамъ изъ Краисака водити. То знаду и мое девойке.“

„Г. Алберте,“ рекнемъ я и одведемъ га къ прозору, „само на єдну речъ. Продаје ли се у Краисаку іошъ каква лепа кућа?“

Онъ се грооторъ насмеи при овомъ питању, погледа ме и одговори: „Пре неколико дана говорило се о овой новой кући у башти, пореди кое сте прошли, пре нетъ што сте до братинца дошли, да є на продаю. Питайте само Марію, она то боягъ зна, него я.“

Докъ самъ я познанство съ малымъ девойчицама познавало, ал' много више докъ самъ се съ њима какаво упознавао — еръ све су се за време моіъ дугогъ одсуствованія неожа измењује и нарастле — дође и мой човекомрацъ Орни; водећи исполъ руке неку лепу, младу госпу, кое я држала на руци єдногъ Амора одъ године и по. То є были — салъ самъ є текъ познао — то є была Емилія.

Мы се поздравимо узајамно врло љубезно, као кандаско одъ богзна кадъ найповерителнїи пріятели были.

„Я самъ вашъ великій дужникъ!“ рекне ми г. Орли: „Видамъ се да ћете ми допустити да вамъ моју благодарность изкажимъ и да васъ у моїой кући угостимъ сиемъ. Я самъ вашемъ совѣту, кои сте ми при разстанку дали, на срећу слѣдовао. Знате ли, да сте ми препоручили, да идемъ у Краисавъ место у Италію, где ћу лека за мене наћи? Я одемъ у Италію, ал' га тамо неизбѣжемъ. У Флоренцу се опомемемъ ваши речій и вратимъ се у Краисавъ, где га наћемъ и заиста оздравимъ; а притомъ ніе непріятно било.“ — При овимъ речма полюби румене образе свое лепе госпе.

„Немойте му веровати!“ повиче Емилія: „онъ се покадкадъ и ирити тужећи се да му є тай лекъ горакъ.“

„Па онетъ є лекъ!“ продужи она смешећи се.

Ово є заиста было срећанъ паръ людій. Орли ме позове да кодъ њега ручамъ. Кодъ њега є обично свake Недѣль была цела породица албертова. Онъ ми припогеда доцніе, да се са своїомъ майкомъ помирїо и да ю є къ себи озео; еръ є у време революціе готово нећу часть своґ имања изгубала. То га є побудило, те іой є одма после венчања съ Емилїомъ и то на њено захтеваніе писао и молїо є, да къ њему дође. Садъ самъ є текъ познао. Онъ є была отпроумна госпа, коя є истина у обхођењу нешто поноситости имъ великогъ света и гордости због племена задржала, но коя є у разныхъ несрећныхъ случаевима нѣжность ирави, трпељивость у озбиљномъ судби и побожности у животу добыла, због чега є садъ свакоме миља была.

(Свршетакъ слѣдуе)

Найстарїе штампарїе у Србскомъ народу.

Свакій Србинъ, кои родъ свой люби, осећа у срдцу своме чувство народногъ поноса, кадъ погледъ умный бацимо на срећна дѣла прадѣдова своїй. Њиовъ душевный животъ іошъ намъ є врло мало познатъ, и свакій зрачакъ, кои намъ изъ тамне прошлости срећна времена трудомъ ученыхъ мужева засветли, доводи насъ до тогъ увѣренја, да се душевный животъ њиовъ красно развио, као майскій цветъ свѣжимъ зракомъ задувутъ, и благодетномъ росомъ напоенъ. Државинци, великаши и племићи, верски свештеници и монаси, иноветаши су се, кои ће веће жертве на олтаръ просвете принети. Па є тай душевный животъ тако виспреный полетъ кодъ Србаля у другой половини средњега века добіо, да се ни онда дремало ніе, кадъ є грозна турска сила стесняла са свію страна нашъ народъ.

Ко бы вѣровао, да се на каменитой и кршной Црной Гори, где є слобода одъ турскогъ ярма свое уточиште нашла, и то у оно доба, кадъ є слободи нѣной и сила турска и лукавство млетачко пропашћу претило, налазило людіи кои су се наукомъ бавити могли, и онимъ средствима, комма се найвише науке и знања разпростиру. Докъ є у околини Црне Горе и на подножію нѣны высоки стѣна крвъ наши прадѣдова потокомъ текла, видимо, да є Црнагора имала людіи, кои су се занимали онимъ уметностима, комъ се едино свака земальска сила сатрти дае.

Као годъ што су Грци после паденја Цариграда гомилами у Италію и у западну Европу добѣгли, те су овде онда оживиле науке и художества; исто тако утекоше Србьи исподъ ярма Азіатскогъ тражећи уточиште у државама свое браће, или у градовима красне Италіе. Овде су они и даље развіяли и разпростирали своя знања и художества. Ево јсногъ примѣра: Текъ што є едва четрдесетъ година протекло одъ почетка штампања прве књиге, а оно већъ видимо у кршной Црной Гори 1493 год. да „Октоихъ“ на светъ изиће съ прекрасними словима, изъ србске штампе! Каква велика разлика између душевногъ живота нашегъ народа друге половине средњега вѣка и садашњегъ нашегъ душевногъ живота?

Кадъ посмотримо данашній душевный животъ нашегъ народа, обузима насъ нека туга и стидъ, еръ видимо како мало има у нашемъ народу онако виспрени умова, и учены людій, какими се други срећни народи поносе. При свеучилиштама, докъ се іошъ учимо, и кадъ се душевне силе развіяти почињу, по свуда где годъ се налазимо, посведочавано туђинцима, да смо у вукама, и у сваком понятію између добри повайболи; али надъ у грађанскій животъ ступимо, онда намъ є свашто пре него народность, онда смо у свачемъ напредни, него у народномъ књижеству, у свачемъ смо ревности, ал' у љубави къ народности своїой понайвише ледени. Ово є садашньость! Садъ бацимо еданъ погледъ на прошастность, па ћемо се увѣрити, да у стара времена нашъ народъ никадъ и ни у чему за другима заостао ніе.

Као што є нашъ народъ своимъ виспреними пѣсничтвомъ све около себе народе надкрилїо; као што се у храбрости съ найхрабрїима заиста успоредити могао: исто тако ћемо ни науке, ни уметности, у коїой чланови нашегъ народа до савршенства дотерали небы.

Мы смо слава Богу имали славны државника и војводи, имали смо философа, математика, звѣздо- и природописателя, историка, языкописателя, лѣкара и праведослова; но имали смо и умны и славны художника свake врсте. Мы ћемо засадъ, хвали велика господину Ивану Кукуљевићу Савцинскомъ, кои є трудомъ своимъ похвалнимъ уметничке цѣлогъ славенскогъ народа скупіо и побелѣжіо, више читателѣ упознати са найстаријимъ штампаними Србски књига, као о онимъ людіма, комма є нашъ савъ читаюћій светъ захвалености найвише дужанъ, па на кое, мало когодъ мисли, задоволяни тиме, што се њиовимъ красними производима, и њиовимъ тешкимъ трудомъ наслађуе. —

МАКАРІЕ ЦРНОГОРАЦЪ, КАЛУЂЕРЪ.

Штампао одъ год. 1493. до 1512.

Макаріе родіо се у Црной гори, посветіо є свой животъ чину монашескомъ и поставе Іеромонахомъ, или као што самъ онъ пише: Свящеиноиноком у Манастиру Цетињскомъ.

Познато намъ є, како су се у оно доба мали да не сви калуђери, сасвимъ противно свда живећимъ калуђерима нашима, бавили са наукомъ и художествима, и са великимъ трудомъ, хвали имъ велика, преписивали су они трудно

найстаріе рукописе, кои бы иначе пропали. Тако є Макаріє, бавећи се у манастиру Центиньскомъ, облюбіо художество илити умѣтность штампаня кньига. Незна се, кога є у штампаню обучавао. Но узети се може, да су наши калуђери одма у прво доба, кадъ се штампа одъ Гутенберга произнашла, научили штампати по разни местій, будући се они и тако довде бавили краснописанѣмъ, ливанѣмъ, резанѣмъ, живописанѣмъ и т. д. Безъ сумнѣ є међу овима быо и Макаріє, те после постаде штампаръ. Може быти да є самъ Макаріє ливно писмена, као што су млоги касніи калуђери чинили, будући да у своимъ усамлѣнимъ манастирима нису на близу имали потребити художника. Но по свой прилици да є Макаріє своя писмена дао донети изъ Млетака, єръ су прекрасно резана была.

Првый подпомагатель Макарієвъ быо є самъ господаръ Црне Горе, Ђура Црноєвићъ, кои є год. 1485. цетиньскій манастиръ сазидао. Помоћу и по налогу овогъ великогъ родолюба, поче Макаріє год. 1493. штампати у Цетиню своє прво познато дѣло: „Октоихъ“ или „Осмогласникъ“ на читавомъ листу са 270 страна, и сврши за год. 1494. Слѣдеће године 1495. доврши онъ „Псалтиръ“ у 4-ни са 347 стр. такођеръ на Цетиню.*)

Г. П. І Шафарикъ мысли, да є Макаріє, осимъ гореваведене две кньиге, штампао на Цетиню и „Молитвеникъ“ или „Енхологіонъ,“ будући су писмена ове кньиге сасвимъ єднака са онима у гореваведенимъ кньигама. (Види Часописъ Чечк. Муз. 1842. стр. 100.)

Пошто є Макаріє ове кньиге на светъ издао, незнасе, гдѣ є неколико година живіо, и єда ли є штогодъ штампао. Текъ после 17 година налазимо га, гдѣ по налогу и о трошку Іована Бассарабе великогъ войводе землѣ Угровлашке и Подунавга штампа єдно „Евангеліє“ на старославенскомъ єзику са врло лепимъ словима, на читавомъ листу са 288 стр. и год. 1512 доврши. Штета што се незна садъ, гдѣ є та кньига штампана; Г. П. Шафарикъ мисли у Трговишту, главномъ месту Угровлашке. Текстъ овогъ Евангелія служіо є касніє свимъ слѣдующимъ Евангелія старославенскы изданія.

Ако є исто Евангеліє последня кньига, кою є Макаріє штампао, то се опетъ неда мыслити, да су четири наведене кньиге нѣгово цѣло дѣлованѣ; єръ ниє могуће да онъ одъ 1493. све до 1512. што годъ више штампао ніє. Време ће и остале Макарієве производе штампарске са светомъ упознати.

(Продуженѣ слѣдує.)

*) Одъ овогъ Псалтира налази се єданъ екс. у Москви. А одъ Октоиха єданъ екс у Крушедолу манастиру.

Одломакъ

изъ Исторіє о србской революціи, одъ Леополда Ранке-а.

1.

(Свершетакъ.)

У оно време, кадъ є на западу борба на животъ и смрть између духовны и мирски властій буктила, и кадъ є одъ духовногъ поглавице славно племе оштроумногъ и величественогъ владѣтеля єдногъ са непримиримомъ мрзости, као скотинѣ одъ видра и змія, прогонѣно, наодимо мы овде скоро найвеће єдинство. Понекій є одъ тій србски кралѣва, ако є пре и насилникъ быо, па се само напоследку опетъ къ добру обратіо, бывао по смрти за светца почитованъ.

Овде ніє томе мѣсто, да мы дѣла тій кралѣва наводимо, како су они наспрамъ Мађарске или Бугарске или Базанціє, или наспрамъ Латина тамо на Приморю стаяли, доста є већъ, кадъ посмотримо, каково су они положеніє у четрнаестомъ столѣтію заузели, када су до извѣстне своє снаге доспѣли были.

Руссія є подпала подъ господарство Монгола; іошъ одъ Златне Чорде чрезъ посланике нѣне изъ дальине была є завладана; Польска се подъ последньимъ Піястима съ тымъ іошъ тешнѣ, како бы спроћу єднаки надячая заштиту имала, западу приклонила; Немска є иста скупа са свыма сусѣднымъ земляма своима подъ луксенбургскомъ владомъ већъ столица собствене западнѣ просвете была. Напротивъ горски кралѣви, кралѣви србски, одржали су се непобѣдими и остали су у гордомъ одлученю своме.

Нападаня Монгола, кои су безъ сумнѣ у таковой дальини у снаги и важности млого изгубили были, исто су тако добро узбіяли, као што су и славенско-нѣмачки народи у Шлезіи и на границама Аустріє. Архієпископъ србскій призвавши предшественике своє, Саву и Арсенія, кои су обоица за свете проглашени, у помоћь, водіо є народъ на боиште и одбіо є идолопоклоническу чету. Ратъ противъ неверника, кой є светъ испуніо, тай є видъ на себе овде у овой земльи узео.

Латинско царство у Цариграду никако ніє могло потраживаномъ праву своме у Србіи важность задобыти. Већъ прогнанъ заключіо є Балдуинъ II. іошъ єданъ уговоръ, по комъ бы онъ са Србіомъ као и съ Албаніомъ располагао; но и то ніє могло безъ опасности быти, почемъ є пренео права своя на племе Анжу, коя є исподъ руке наслѣдила круну Мађарску, гди є и безъ тога собствено право имао; па опетъ се удѣйствованѣ тога у истини ніє могло очекивати, особито кадъ су се Млѣтчани србскомъ одпору радо придружили.

А и повративши се грчки цареви нису се већъ више томе надати могли, да владу свою надъ Србіомъ распростру. Кадъ су се у нужди видили, да непріятельство Латина збогъ приближаваня ньіовой црковной системи уталоже, лако су могли мрзость кодъ непосредствене области ревностногъ за црквомъ народа узбудити; па и у томе єдва овде нађоше покорности.

Война између Латина, Грка, и Цеваня, коя є свуда опетъ тако наступила, да су се сва Приморя и околне землѣ одъ Іоническогъ Мора до Тракійскогъ Босфора заратила, и да се никаково стално државоправленіє увести ніє могло, дали су Србима управо прилику, да и они, сами собомъ ролу єдну играю.

Разсрђени, што имъ се изъ Цариграда, гди сами себе одбранити нису могли, понизна и неупутна захтеваня чине съ концемъ тринаестога столѣтія дигну се на оружіє и най-

пре освоє себи предѣле старосрбскогъ народа на горнѣмъ Вардару.

Разводећи, коя су се у Цариграду повторила, и отношеня, коя су они наспрамъ трећи се партиа имали, была су за њи спосѣбнија, да су се све више распростирати могли у првој половини четрнаестогъ столѣтія, не само да су и изирическовъ троуглію найчу силу представляли, нећъ имъ е и светска повѣстница дѣйствованѣнъ своихъ могла на услуги быти.

Њихова е природна политика была, да се увекъ съ ономъ партиомъ грчкогъ царства драже, коя е противъ двора была. Съ плаѣнимъ Андроникомъ сведнѣени су были противъ старѣвшегъ; могућни повельителы провинція, као Сарѣвесъ одъ Македоніе и Сефрисъ одъ Беотіе, кои су се съ плаѣнимъ Андроникомъ завадили, кадъ њи су прибѣжиште нашли, и са србскомъ су се текъ подпорохъ натрагъ вратили. Одъ найвећегъ е изгледа было, што е Іоанъ Кантакузенъ, кой е год. 1341. санъ порфиру узео, и кои њити су пріятелы и сродницы нѣгови, нити спомагателе латинске войске, кое е око себе сакупіо было, одржати могли, на планине се испео и силногъ србскогъ краля, Стефана Душана, кога е у нѣговомъ двору водъ Приштине нашао, на то склоніо, да у савозу буду.

Ако е истина, што Никифоръ Григоръ каже, да су се сложили, да никадъ единъ среѣи другога на путъ нестане и да нѣстана обштегъ изъ непріятеля на волю остане, да они сами изберу, коне хоће да се одъ њи двоице придруже; то е онда ићи скоро побратимства, као што е сво у Србіи обичао, изнеѣу њи закључегъ было.

Двадесетъ и четыри србски войвода пратили су честолюбивогъ и окретногъ тога владаоца, кой се о потученю грчкогъ трона старао.

Изнеѣу Срба и Грка због вѣровзкога постолю е іошъ у ранійимъ опредѣленіями ићрично чувство свезаа и дружественогъ противположаа, особито наспрамъ латинскогъ света. Почешъ е садъ велика часть земаљски жителя славенскогъ, яко бићи не увекъ управо србскогъ порекла быле, то ніе могло на томе самочувствіе повређено быти, яко су њихова места, коя е Кантакузенъ освоіо, као Меленикъ и Елесса србскомъ краљу и уступљена быле.

На свакій начинъ ніе могао Кантакузенъ, како е нчимъ постао и надежду имати могао, да ће право свое доиста и даље продужити и таковомъ напредовању пратећи.

Наскоро завади се онъ са Стефаномъ Душановъ; рѣша се и полозе непѣрићке, напредујуће ове у малой Азіи Турке, у моиоћь, извѣстао надиоћи се, да нѣгови противници ићће моћи кодъ ова никаковогъ сажаленя наћи.

По себи е ясно, да е тай самовластный поступакъ србскомъ краљу бићи полезу принета корио. Што су се нѣгови люди съ непѣрићкима борали, то му е прабавило кодъ народа добро име. Лѣтописъ слави нѣгове побѣде водъ Аграяняма; было е притомъ уздржателанъ и горљ, те се никада са своима побратимомъ у непосредственоу борбу упуштао ніе; па и одъ войводя нѣгова ни единъ се усудити ніе само, да на њега нападне. Али докле се Кантакузенъ у Трацію распространяваю, мыслію е Стефанъ Душанъ, да ће и онъ право имати, ако Македонію совршено себи полчини. Места, коя су скоро найзватнія предмѣтъ обоя страна желѣ сачинявала, као Фера и Берса, падну у нѣгове руке. Византіани сравняли су нѣгову снагу садъ съ ватроиъ, коя се сасвымъ разбуктила, и садъ съ рѣкоиъ, коя се видалеко и широко разлила, съ обе даяле даляћ и непреодолиме силе.

Тако е садъ већъ Стефанъ Душанъ врло знаменито положеніе заузео.

Одъ прваћытне столице Немањине владе, одъ срезова горнѣ Рашке, одъ кои и земля ніе Расція носи, владао е онъ до Саве. Великомъ ономъ нападаюћи, подъ Лудьиконъ I, силно повалиши Мађара, ишшао е, одъ свештенства свога благословљенъ, на сухроть и срећно га е одбіо, и сасвымъ е вѣроятно, да е и Београдъ, бирь за неко време подъ собомъ имао. Одтрнуо е Босну одъ непокорногъ бана и стапіо ю е подъ свою собственоу управу. Год. 1347. находило га у Дубровнику, где га съ европейскомъ чести предусретао и за покровителя га свога признаваю. Шкипетари у Албаніи стѣдовали су нѣговой застава; а Арта и Јањина были су у нѣговомъ притиженію. Оланде распростираше су се нѣгове войводе, кои су се окружіе прилично распознавала, преко целе римске области на Вардару и на Марицы до планя Бугарске, кою е такође за провинцію своега царства сматрати хотео. Притиженѣемъ тако распространѣну силу, могао е такође и титулу на себе узети, о коіой су се истокъ и западъ препирали, и кою управо ни една страна за свою потерднти ніе хотела; као србскій краль никако ніе могао одъ Грка покорности ни захтевати ни очекивати; онъ се назове Царемъ римскимъ, Христіанство любећимъ македонскимъ Царемъ, и поче скиптаръ носити; на своимъ новцыма држи у руцы земный шаръ више кога се крстъ уздиже. Ако иди то се у источномъ царству грчкомъ свеузловияла свештеническа и ширића послушность, кои су у идеяма скоро нерозлучена была при свемъ томъ, што е духовно начело одъ једно представительство свое имало. Было бы противорѣчіе: царство и припознаванѣ страиогъ патріярха. Али и за ово су се безъ великогъ труда лако састарати могли. Самуилъно свештенство Душановогъ царства назбрало е себи за старешину за свеоду у Фери особеногъ патріярха.

Ако е србскогъ народа природна тежня была та, да се у борби источногъ и западногъ христіанства, спроћу једне политически, а спроћу друге страие црковно-независпи одрже; то е такова у томе магновеню запста постигнута.

Како су се ако у Риму варали приписујући и Душиноу склоность къ западьной цркви. По нѣговима се законима они, кои буди кога „къ латинской вреси“ навраћаю, на робію у найдану осуђую.

Као што се види сасымъ е онако, као што га стара сказна представи, како онъ о празднику Архістратига Михаила свое войводе пыта, на кою ће страну да ій предводи, противъ Грке или Аленаяе? „Куда годъ Ты хоћешъ, Славнѣйшій Царе! — одговараю му они — тако ћемо Ти мы слѣдовати“.

Не, као да ніе нигда намера нѣгова быти могла, да оружіе свое противъ оны предћа, кои су подъ њиачанъ

уплиномъ стояли, обрати. Причинѣ тевъ изазивала чувство, кое показује достигнуту самосталност.

Може се питанѣ предложити: єдал' ніе поступакъ єдног тога рода, ма да се онъ како повосито и нешто извлачи, развитку просвете некако штетанъ. Народъ, кой напредујућиъ народима єдново зато противстае, да само због њи своју слободу невагуби, неможе дѣйствовати њиова, кой бы му полезна быти могла, подпомагати.

На опетъ Србіи уплив'ма запада ніе затворена была. Рудокопѣ, кое є она притежавала, и богати доходы, кой су оне тада приносиле, привукли су варочно Дубровничке трговце у землю, кой су себи у Новомбрду, Кладову и Смедереву штаціона места построили, и кой су съ далматинскимъ приморѣмъ, кое є талїанску просвету имало, у непрестаномъ савезу стояли. Краѣви су имали доста новаца и могли су у то време комплтеру — четобаша — кадъ талїанске, кадъ француске — єръ други викановы и пеня, кои се одъ Грка целтическимъ называю — а кадъ и нѣмачке чете у своє службе добивати.

Око 1355. год. међу великашима државе иногди се и єдинъ Немацъ, као капетанъ краля Душана! И овде су као и по целомъ западу или на неприступнымъ вр'овима гора или на пропастима, где потоцы кроз планине продиру, или на средини єзера замци и тврдиѣ узвишене биле. Іошъ постои прика, кою є єдинъ зидаръ изъ Котора отиу Душанову кодъ Пнека одъ белогъ мермера, у своме великолѣпію оногъ столѣтія, сазидао. И иногде су друге прике и манастири штедротомъ краѣва одъ отечествены руководлаца подигнуте. Съ распоѣивањемъ црковны књига и црковны устава скончаю є почетакъ књижевства. Одъ Стефана Душана иногди се законикъ єдинъ. Ништа манѣ мы изъ тога видимо, да є у Србіи постояла изъ свештеника и мирана подъ Царемъ и Патріархомъ састављена скупштина, кой є законодателну власть упражњавала; — да се скупштина та такође старала да притежавана спаія, већи и мањи, како найбоѣе власти не бы у права њиова дирали, а тако исто да и простоту одъ самовластногъ поступања сувишны терета одъ спаія обезбѣде. Свуда се примѣћава станѣ насиліа и суровости, кое є іошъ са земльомъ и народомъ владало, и кое и найсавршенія сама дѣла њиова ясно представлаю; али се у исто време види и живо настоіаніе, да се одъ тога истргну.

Србіа є была онда у предвазку, кой у животу сваког народа найважнійи коракъ сачињава, изъ врачногъ почетка, населѣнія, патріархалности и местоограничености, къ другомъ, умномъ сѣвѣтку изображеномъ, обштемъ развитку рода човеческог одговараюћемъ, и законитомъ уреѣењу; коракъ, кой ако и ніе овде безъ подражаванія туђи образаца и формій, али є опетъ у природномъ духу народа повушанъ. Одъ свію славенски законика, србскій є, како што правоискусници пресуђую, найвише народанъ.

Єдали ће се тай почетакъ продужити, єдали ће народъ србскій заиста наћеѣу народа европейски достоинство звуэета? нсѣъ то ниѣ зависи одъ ніегове унутрашнѣ развитка способности, колико одъ отношенія друге свакано приластваши и противъ южне Европе устремаше се сиде.

СМЕСИЦЕ.

Катастрофа у Майнцу.

Биће познато читаоцемъ свету, да є 1000 центи барута ту запалило се, и трешња скоро ово пароши у воздухъ одлетала. Тако є было и у Бечу год. 1779, 26. Юнія. У овай є давъ кодъ Нусдорске линіе 150 центи барута са множинонъ граната и кугли запалило се. У свима се улицама назазило разтргнути глава, ногу и руку; 130 людій у онай прва нахъ у воздухъ отишла. Али є и овде као у Майнцу стража кодъ барутаве остала невредима, и неколико корабля єдно є дете козу чувајоће у полю остало такође са козомъ невредно. —

— У Пирнзу штампара и словослагателя велику су понећь пострадавшима у Майнцу послали; єрбо є Майнцъ место роѣеня Гутенбергового, кой є штампу проналазао; овде є и чувство човечности и чувство благодарности сложено было. —

Анекдоте.

— Недавно є єдинъ свештеникъ у Нев-Іорку предиковао, да су тешка времена настала, где се свакій ни умъ мора узети, како ће край съ краемъ састанути; напоследку нмъ є као њиовъ духовникъ натрено препоручивао, да штеде и у свичему да се стегну, докле ова новчаки криза не проће. Одна после ове придике држала е црковна обштина свое засѣданіе, и слѣдующи науки своіъ пастира, єдиодушно закључи, да се плата ньегова одъ 1000 на 600 долара спусти. —

— Нека госпоа пшла е у визиту, и текъ што се была сместила и разговора се по обичаю о свачему започеше, дође іой шегрть, да ю куѣи зовне. „Айдете куѣи, госпођо.“ „Чега рада?“ упита госпоа. „Дошле су свиньи.“ Гдсіо е „Чега рада?“ упита госпоа. „Дошле су свиньи.“ Гдсіо е „Шта ћу я; вальда є неѣу у собу смештити; зашто ме дакле зовешъ?“ „Ти вы сте казали кадъ ко дође да васъ зовемъ.“

— У театру некомъ пре него што се почети представлати подиже се због одуговлачења у горњемъ спрату (галерія) велика вика и лупа. Нато повиче єдинъ изъ партера (долѣ место у театру) пунъ гнѣва и ярости: „Будите мирни, вы полови!“ Єдинъ гласъ одъ горе одговори: „Опростите ваша милость, овде є горе тавань за сено, а доле є штала.“

— Єдногъ жаркогъ летнѣгъ дана ступи школскій Инспекторъ у сеоску школу. У истой є было врло мирно, єръ старый учитель бяше заедно са своимъ ученицима заспао. „Шта радите?“ повиче Инспекторъ. „Упражнавамо се у жнвлењу,“ одговори старый учитель.

Логогрифъ

(изъ девет писмена.)

3213: Родила сиѣ се ѫ истоку, баръ су ме одвеле Турци донели. Деца и жене више жале за ме, него л' люди; оне ме и купую и за найлављу новцѣ. Матерiе, изъ кое сиѣ произведена, изодъ є чудноватогъ рада трудољубивимъ малу вештица.

4743: Ако човекъ до природнога опогъ достоинства досиѣ, коимъ се а поносимъ, онда нека благодари Творцу, кои га є обдарiо срећнохъ, кои обично само людма, крепкимъ по души и тѣлу, у тадъ пада.

6727: Спасилацима жертва људске прождрљивости, коiой често iошъ после смрти тане изъ пушке вожу пробiе.

714: Поводъ свимъ злимъ последицима, одъ кои родъ човечiй пати; но уедно є прiяй облигъ онога, што човеку светъ овiй дрвемъ, или какводъ и инкомъ стварю.

274: Природе сиѣ в'о што сиѣ обитавалъ скоро свуда ѫ свету, али права ми є отаџбина сѣверъ и югъ. Што сиѣ ближе сунцу, то є сходнiе за мене, но опетъ ни є топлота найсрећнiя непрiятель, кои ме неуколико уништава.

231: Краљ сиѣ, баръ су ме баснословци тихъ именомъ називали, приписуюћи ми свойства, кои ѫ у истини немамъ. У несвакидашнiй дрвини моiой бое ме се сва створена чувства страховитый глаcъ.

4767: У анђелскомъ хомъ погледу блиста се ведро небо невиности. Кога є Провиђенђ са многимъ обдарило, жалиръ га и тешке људске сплетке, онъ ће у мени наћи утѣху, истина, съ брiга-ма прањену, или радость биће му чиста, себичноћу неузнуђена.

Целосе: Познати речь, кое с звекай велико достоинство, о коме се люди због тога препиру, што неки веле, да є одъ Бога произишло, а други опетъ веле, да є сдѣдство људске мудрости и вештине.

Разрешенђ логогрифа у 28. брою Подунавке:

Гургусовацъ. Рац, Рус, гуса, цар, орао, со, Сава, гора, прат, уво, сувo, руга, сова.

Разрешенђ истогъ логогрифа послала су намъ следућа лица: Г. Пароxъ Ђорђе Марковићъ у Гургусовцу; Г. Пароxъ Тимотей Вранковићъ у Сенти; Г. Светозаръ Совићъ, учитель у Иеодину.

Разрешенђ математичны задатака у 26. брою:

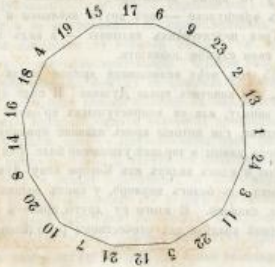

Ова разрешенiя

послао намъ є Господинъ М. М. Богићевићъ, юриста, у Београду.

Еракъ и Петакъ.

Еракъ. Претіо є некiй учредникъ своимъ пренумерантима, да ће iй лично посѣтити, ако му испошлю што пре вересiю.

Петакъ. Шта, заръ у ово зимаћ доба?

Еракъ. Да како; рѣшio се, да се, кадъ всѣхъ бити мора, болѣ међ' своима сиране, него л' у туђемъ свету.

Петакъ. Како ты судишъ, Ераче, како бы Цивилизацiя было, кадъ бы сузеренитету турску припознали.

Еракъ. Доста хрђаво.

Петакъ. А зашто; я мислимъ, да бы болѣ прошли, ако то учине; профитирали бы много.

Еракъ. Да! — профитирали бы много: сузе — ренъ — и — тету турску.

Еракъ. Сећашъ ли се, да си ми се пре тужio, како си у великомъ жиру.

Петакъ. Тако є, па шта?

Еракъ. Па iошъ си тако сувъ, као што си и пре бio.

Петакъ. Како ћу се гоити, кадъ писамъ више турскiй подлайникъ?

Печата, издае и одговара кньигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 31. ТРИЈЕСКУЋА ЦЕНА Е 1 ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Призванный Андрія 1806. године.

(Изъ Србства Іоакима Новаћа Оточанина.)

Кадъ дахіе Срби иєћкоше
У Поречу на средъ Адакала,
Што Србіи дотемчале быле,
И Турцима досадиле нарнмъ;
Помислише баше и бадіе,
Зидумћари и читлукседбіе:
По Србіи могу пиндарати,
И глобати по хадету старомъ,
Е старіеіъ надъ собомъ немаю,
А Срби нмъ раи ка' и были.
Но се клети превариште лото,
Србска земли нма поглавара,
Кара-Ђорђа изъ села Тополе,
(Што са нѣга звапно постануло).
У Србіи имаде юнака,
Какихъ данасъ само жельукемо,
Осимъ главе осимъ Кара-Ђорђа,
Ево, брате, по имену кажемъ,
Я юнака Чарапића Васа
Одъ Авале изъ Потока Бѣлогъ,
Катнћ' Якса изъ села Рогиче;
Хайдук' Велька изъ Рѣске Ирне;
Свилеуиша Лазаревић' Лука,
Цинцар' Якса одъ Охрида града;
И два брата два Обреновића
Ев' Милана до нѣга Милоша;
Два Вагѣвца два Ненадовића
Чича Яша и сиповца Прота
Изъ високогъ села Бранковине;
И Младена Миловановића,
И Милоя уза нь' Петровића;
И два друга Петра и Миленка;
Херцеговца Лазара Мутапа,
Харамбашу Станоя Главаша;
Узум-Мирка; Кондуруновића.
Та нему ти дуљит ликрдію,
Єръ бы пѣсма одвећъ дуга была,
Да ти кажемъ све србске юнаке,
Одъ времена Кара-Ђорђіева.

Те се тако превариште лото,
Чорбаџіе и скитнице Турци,
Србіи нмъ затворена была.
Но да видишъ Србске поглавице,
Што юнаци то и мудри были,
Скупили се више Београда,
Скупили се па га затворили,
И у граду Гушчаци Алію,
И нѣгове кръаліе Турке;
Скупили се око поглавара,
Поглавара Петровића Ђорђа,
Вићаше шта ће и како ће.
Рече річь Петровићу Ђорђе
„Браћо моя, србске поглавице!
„Дахіе смо сретно погубили,
„Милепко нмъ дошао главе;
„Али, браћо, ту є вайда мала,
„Єра, браћо, нпкадъ сербезъ писмо,
„Докъ гледахо по земљи градове
„У душманской одметничкой руци,
„А глава є градовима спима:
„(Смедереву, Шабцу и Сокоју
„И Ужицу на крайни горьской)
„Ев' Београдъ што смо око нѣга,
„Склопили се, и узаптили га
„Све одъ Саве па преко Врачара
„До онога тихога Дунава,
„Изпуст' му є вода и Нѣмачка.
„Градове нмъ нали узимати,
„По найвирїе започети с' главе,
„На Біограђ када юришимо,
„На юришу узимемо га првомъ,
„По себи ће сви лећи остали,
„За главнмъ се предати намъ градомъ,
„Страва расте, кадъ се удри с' главе.
„Кадъ сте досадъ річь слушали ви,
„Нудеръ и садъ да се послушамо,
„Богъ є дво, у насъ нма войске,
„Подобна є боя да убіе,

„На Біоградъ данасъ да юриши,
„И свіету свему на видику,
„Да га узме, и бастише Турке,
„Што су данасъ цару одметници,
„А Србіи мучни зулумчари.
„Ето, браћо, мртва есень прође,
„Како оштра сабля иде зима
„Кадъ по полю ніе воевана,
„Нит' се стани, нит' логори войска,
„Е шаторъ е кућа необична;
„Кадъ западну друми и путови,
„Гдѣ коморе немогу намъ доћи,
„(Кадъ се мрзне и кадъ се гладуе,
„Найжешћи ће юнакъ успрегнути).
„Зато данасъ да неокленемо
„И улудо, не задангубимо,
„Єръ користи са сіеде нема.
„Да се вишнѣмъ Богу помолимо,
„И с'ютрашнѣмъ светоме Андріи,
„Да у ютру пріе ясне зоре
„Юришимо на те шарампове,
„Пакъ шта Богъ да и срећа юначка."
Кадъ то чуше Србске поглавице,
Юнаци су, мило имъ е было,
Поговора ни откуда нема.
Но да видишъ неко чудо мало:
Протура се између' старѣшина
Малый Конда срдца юначкога,
Поклаия се своме господару,
И овако оде бесѣдити;
„Господару Петровићу Ђорђе,
„Юначна е наша Србска войска,
„Юриши ће и узеће града,
„Али многи може останути,
„Єръ су тврди градски метеризи,
„Крцаліе чудне нишанціе
„Изъ бусіе штету учиниће.
„Него дай ми неколико друга,
„Што су вични бою и мегдану,
„Што юначки воле погинути
„Постойбини кадъ му вайда быва,
„Да се тевдиль у Турке увучемъ,
„Е самъ главомъ Конда крцалія,
„Те уміемъ съ Турцим' проговорит',
„Воля Турски, воля Арнаутски,
„И одъ кола све хадете знадемъ,
„А вѣштъ самъ тц капіи Видинской,
„Чини ми се отворит' е могу,
„Пакъ да добру рієчь ухватимо,
„Кадъ речемо да и урочимо,
„Може быти оманѣ погибли
„Біограда да се докопамо.
А то слуша Петровићу Ђорђе,
И слушаше друге старѣшине,
Маломъ Конди ніетъ похвалише,
Гледа Ђорђе и мисліо юнакъ
Кога съ Кондомъ да прати у Турке,
Старѣшине юначне су быле,
Али томе путно небіяше,
Да узъ Конду од ньихъ когођъ пође,
Єръ требуе свакій своіой войсци,
Да е води и да іой преднячи;
Зато Ђорђе мисли и премишля.
Іошъ се ніе ни довіо было,
Но приђе му дели-Узун-Мирко,
И овако рієчь проговори:
„Господару, Србске старѣшине,
„Я ћу поћи съ Кондомъ крцаліомъ
„И наћи ћу три — четири друга,
„Све онако како Конда каже,
„Да имъ нико забавити неће,
„Теке валя да садъ урочимо.
Томе каилъ Петровићу Ђорђе,
И остале Србске поглавице,
И одмахъ су углавили были.
Да удари Чарапићу Васо
Са нѣговомъ войскомъ Шумадискомъ
До Дунава на Видин-Капію
Пріе зоре на пуна два сата,
Е тако су урочили были.
Те отиде Конда съ Узун-Миркомъ,
Са ньима су нѣколико друга,
Све у руху како крцаліе,
На юнаштво како огань живый.
Кадъ су тако уредили были,
Тадъ стадоше Богу на молитву,
Те се моле за добра напретка,
Моле с' Богу и светомъ Андріи,
Што е празникъ ютру на освитку,
Молили се и домолиће се. —
Я кадъ ноћца была превалила,
Те настало оно доба глухо
Подигла се една чета мала
Са Врачара више Біограда,
Право оде градску шарампову,
Ко е види и кое сагледи,
Рекао бы и заклео бы се,
Да е чета младе крцаліе,
А той чети Конда калаузи.
Єсте Конда добро увардао,
Гдѣ се може у градъ продрієти,
А да му се не осѣте Турци
Докъ се спусти у градъ са бедема;
Кадъ су ушли сретно и юначки,
Малый Конда како и онбаша
Води чету како и колъ Турскій,
Свудъ по граду између Турака.
Дакле дође на рокъ на рочиште,
На рочиште на Видин-капію,
Гдѣ на Турску юришише стражу,
Погубише Турке све колике,
И капію отворише широмъ.
Мало было дуго нетраяло,
Юришише Срби са свихъ страна
На шарамповъ, како да га не'ма,
И да иза нь' нечекаю Турци,
Крцаліе убоице люте.
Но да видишъ Чарапића Васа,
Кадъ упаде у градъ на капію,
А за ньиме млади Шумадинци
Одмахъ забунъ униђе у Турке,
Єръ ихъ Васо прогоніо нагло,
Те на Турке ударише Турци,
Што побѣгли одъ Варош-капіе,
Гдѣ ихъ разби Петровићу Ђорђе.
Ту е поколь, ту е погибао,
Да се ласно неда исказати.
У Турака олакшица была,
Свака кућа и одъ куће ћоше
Турцима е знано и бусія;
Но юнаштво и то непомета,
Кадъ юнаку стои предъ очима
Постойбина и слобода драга
И велико юначко поштенѣ,
Што за споменъ и за славу валя.
Ніе ласно славу задобити,

Да свѣтина устане у хвалу,
А да радость съ мукомъ не другує.
Е радости не'ма безъ жалости.
Тако бѣше и оногъ земана,
Кадъ Біоградъ Срби преузели,
Ту є слава и радость и хвала,
Е небѣше Срба ни єднога,
Да се ніє крвавіо овђе
И юнаштво какво учиніо,
Свакоме се „Богъ да прости“ виче.
Но погибе Чарапићу Васо
На Дорћолу крстопућу клетомъ,
Кадъ се юнакъ истомъ прославіо,
Отворіо големо юнаштво,
Да онакоґ' на далеко ніє,
Изпредъ себе очистивши Турке,
Да му на путъ нико не сміяше;
Та немога юнакъ погинути
Баръ юначки одъ юначке руке,
Већъ погину сила изненада,
Паде, брате, одъ чивутске пушке,
Крозъ пенцеръ га хрђа погодила,
Те укиде голема юнака,
Што хотія быти у Србіи,
Ка' што бѣху мегданціє старе.
Лієпо га Ђорђе осветіо
Све юначки ка' брата юнака.
А кадъ виђе Гушанац-Алія,
Како су му изгинули Турци,
И да града одбранити неће,
Єръ немога Србу одолѣти,
Юнакъ Турчинъ пакъ юначки мисли,
Да негине свієтъ бадаваде,
Біелъ баракъ разви према дану,
Довикує Петровића Ђорђа:
„Бегъ Ђорђіє, србска поглавице!
„Били смо се доста и юначки,
„И твоя є остала старія,
„Ето теби Біоградски града,
„Око чега боя учинисмо,
„Пусти мене, и што м' оста войске,
„Да я съ миромъ у Турћію прођемъ,
„А на часть ти Србія безъ кара,
„Кадъ Богъ даде и срећа догоди,
„Да по данасъ тако быти мора.“
Кара-Ђорђе, юнакъ племенитый,
Таки пусти те хитре телале,
Да телале по свой Србской войсци:
Да престане одъ боя и яда.
Слуша войска свога старієга,
Те се стиша и одъ боя стаде.
А кадъ кавга стаде и умири с',
Онда Ђорђе пропустіо Турке,
Што не могло съ Гушанцемъ у лађе
Да се смести, и низъ Дунав' пође,
То є земльомъ изпратіо сухомъ.
Тадай Срби Біоградъ узели
На Андрію светогъ Првозваногъ,
И по тадай Србія завѣтна
Те светкує светца и слави га,
Што молитвомъ у Бога вишнѣга
Помогао Србу на оружю.
Тако было и быти ће вазда,
Ко се моли Богу и свецима,
Домоли се и помоћи нађе,
Е у Бога приступачанъ сретанъ.

Гостіоница у Крансаку.

(Свршетакъ.)

За асталомъ породи се међу овымъ любведостойнымъ людма распра збогъ мене. Орни и Емилія захтевау да кодъ ньи будемъ, докъ самъ годъ у Крансаку. Госпа Албертовица и г. Албертъ доказивау напротивъ съ великомъ речитости да то право ньима ко старіима припада. Па и сама Юлка, Ленка и Ружица, млађе кћери албертове, съ коима самъ се наскоро упознао, помешаю се живостно детиньски у ову распру. Само она, кою бы найрадіє чуо, и коє бы гласъ целу распру окончао, — само є Марія ћутала. Я є погледамъ, као да самъ хтео нѣну заповесть чути; али она є сасвимъ равнодушна была, а то ме є болело. Ню є ова борба увеселявала само као слушательку, коє се то ништа нетиче. Пошто ю є млада г. Овієвица позвала, да на нѣну страну пређе, одговори она смешећи се: „О смирена Емиліо, та зашто сумняшъ о твоіой побѣди? Кадъ си ти потребовала за такве побѣде помоћь твоє сестре?“ И ако є ове речи весело и у шали изговорила, ипакъ се чинило, ако се неварамъ, да є као неко мало огорченѣ, — но, не огорченѣ — али опетъ некій лакъ болъ око нѣны лепы уста облетао. Я самъ съ тимъ задоволянъ быо.

Іоштъ напредъ самъ знао, да ће найпосле мени у део пасти, да тай тежакъ задатакъ решимъ, зато замолимъ ій, да ми допусте, да будемъ єданпутъ кодъ Алберта, а другій путъ кодъ Орнія, и да те две куће у толико чешће посѣштавамъ, у колико ми моє сакате ноге дозволявале буду, рекавши іймъ, да за мене неколико стотина корачаи никакву удалѣность одъ овы милы лица несачиняваю; за мене, кои самъ чакъ и у Каталоніи у духу близу ньи быо.

О послѣднѣмъ посумняю. Садъ ми текъ стану пребацивати што у течаю ове четиръ године ни речице у Крансакъ пре Пиренея послао нисамъ. Сви су ми пребацивали, само не Марія, него шта више често ме є, ако и пакостно, бравала: „Башъ зато што є г. полковникъ єднако у духу кодъ насъ быо, зато ніє намъ ни писао,“ говораше она: „онима нико непише, одъ кои ніє удалѣнъ.“

Сва обрана ніє наравно кодъ ньи ништа важила. Садъ ми текъ падне на паметъ моє рисованѣ са сенкомъ, с' коимъ самъ се у Шпаніи забавляо, и приповедимъ, како самъ се найрадіє занимао съ тымъ, да себи породицу ову и предъ очи ставимъ. Овомъ приликомъ слажемъ мало, рекавши Маріи, да бы є за нѣну пакость казніо; да ми є одъ свію ликова, коє самъ изрезао и начертао нѣнъ найболѣ за рукомъ испао, а обећамъ се да ћу нѣнъ ликъ изрезати, а да є и непогледамъ.

Одма ме увате за речь. Маказе и артіє буду донешене. Я самъ рачунао на наличіє Маріино на Емилію; зато приђемъ къ прозору, и за неколико тренутака буде посао

готовъ, у комъ самъ се доста дуго упражнявао, и предамъ га красной Маріи.

Она га посмотри за неколико тренутака, промрда главомъ и рекне: „То є Емилія!“ Ликъ є ишао одъ руке до руке — и свакій є рекао: „То є Емилія.“ — Я се збунимъ. Емилія ми се поклони и рече: „То самъ я.“ Орни ми попрети прстомъ и рекне: „Я самъ сретанъ, што нисамъ доцканъ дошао.“ Госпа Албертовица, коя є хтела ту стварь на болѣ окренути, іоштъ є нећма поквари, рекавши: „Я заиста у овомъ лику налазимъ много наличности на Марію, али кадъ є г. полковникъ одъ насъ отишао, была є она текъ четрнайстогодишнѣ дете; но садъ є ликъ овай на ню здрано наликъ. Пређе ніє она косу тако носила, него Емилія, али то су само споредности.“

„Не, то є главно!“ повичу сви: „то є доказателство, да є само на Емилію мысліо.“

„Не,“ одговоримъ я, „то є доказъ, да є ликъ обе єдно на друго наличеће лепоте у моіой памети споєнъ быо. И кадъ бы мой сандукъ отворіо, могао бы вамъ іоште ону ружу сачувану показати, кою самъ као єдину драгоцѣность изъ Крансака понео; и кою самъ одъ господичне Маріє при разстанку добіо.“

Маріино лице поцрвени стидећи се. Она ме сумнително погледи. Г. Албертовица рече: „А мы вашу іоштъ и садъ чувамо у раму обкружену лепымъ везомъ.“

Врло ми є мило было, што су се сви трудили, да ми доказе непрекинутогъ пріятелства и опоминяня даду и тако се ослободимъ ове мучне забуне.

Єръ Марію самъ негда истина као ликъ детиньске лепоте обожавао; али Емилію самъ любіо, на ню непрестано мысліо и ню у Крансаку опетъ потражіо. У тренутку могъ долазка држао самъ Марію за Емилію и тада ми се далеко дражестніомъ учинила, него икадъ што є была. И одъ тогъ самъ є тренутка страстніє любіо. О! како ми є было кадъ самъ се овогъ заблуђеня ослободіо, и осведочіо се, да є Марія предметъ могъ обожаваня. Быо самъ у правой несвестицы и забуни, или како ћу є назвати, пре негъ што самъ Емилію опетъ видіо. Али како се са своимъ мужемъ показала, све се у мени измени. Сва страсть пређе на Марію. Емилія была іоштъ млада, іоштъ лепа, іоштъ любведостойна; али покрай Маріє ніє была више Емилія. Обмане нестане. Она ми остане іоштъ као мила пріятельица; али никако нисамъ могао поняти, како самъ ю могао тако любити и обожавати. Па и кадъ небы іоштъ садъ удата была, само бы Марію любіо, а нигда Емилію. Іоштъ при првомъ момъ задржаваню у Крансаку осећао самъ спрамъ Маріє неку особиту тайну, но ипакъ велику наклоность, кою нисамъ могао себи никако разяснити. Я самъ любіо Емилію као девойку, а Марію као небесно какво подобіє, коє ніє за овай светъ створено; као неко више суштество, коме се ми земни єдва приближити смемо.

Емилія є была врло срећна са своимъ супругомъ; а онъ є уживао поредъ нѣ небесно блаженство. Польска кућа, у коіой су обитавали, была є врло лепа, окружена краснымъ баштама, светла и по лепомъ крою сазидана, а притомъ ю є Орни много и улепшао.

Я самъ быо овде свакій данъ и шетао самъ се по сѣновитымъ баштама, кадъ самъ изъ купатила изишао, и завидіо самъ Орніевой срећи, кадъ самъ га видіо да се поверително са своіомъ младомъ супругомъ између чбунова шета или да съ ньомъ удублѣнъ у разговоръ на чистой зеленой клупи поредъ куће седи. Затимъ помыслимъ на мою собствену срећу, кадъ бы се овако са лубезномъ Маріомъ шетао — али свакій данъ са слабіомъ надеждомъ. Марія ме ніє любила. Већъ самъ четири неделѣ у Крансаку быо, и никако се ніє спрамъ мене изменила. Я останемъ іоштъ четири неделѣ и никако нисамъ ни єдногъ тренутка добіо да съ ньомъ насамо будемъ. Четвртъ године прође, и я као некомъ невидимомъ силомъ свезанъ, нисамъ ни за єданъ коракъ у томъ напредовати могао, шта више, іоштъ самъ одъ нѣ удалѣніи быо него у првимъ данима могъ бавленя у Крансаку.

У каквомъ самъ одношенію са Емиліомъ пре четири године быо, у таквомъ самъ быо садъ са нѣномъ сестромъ. Она є као и она знала исто овако сваку озбилѣнію речь шаломъ одбити, и свако покушенѣ къ приближеню осуетити, подъ видомъ као да то текъ случайно быва. Што є Емилія посредствомъ своє умилятости и безазлености учинити могла, почемъ ніє хтела ни чути ни разумети оно што ніє хтела; то є Марія много лакше было учинити своіомъ искреномъ и простодушномъ детинскомъ невиности и некимъ величествомъ, коє са свымъ онимъ што є чинила споєно, свакоме, кои іой се годъ приближіо, неко страопочитанѣ уливаше. Тако є велика нѣна сила надамномъ была, да я, чимъ самъ у нѣну околину дошао, ништа друго быти нисамъ могао, него она, да самъ се, поредъ овогъ мирногъ веселогъ и невиногъ анђела, моє страсти као каквогъ безчестногъ чувства, као каквогъ безумія стидіо.

Али тымъ є горе моя внутреность повређена была. Съ приближаванѣмъ есени изгубимъ сву надежду и мысліо самъ бегствомъ веће страсти избећи. Спокойство самъ изгубіо.

Зато іймъ рекнемъ као да ме мои сродници на моя отечествена добра позываю, и спремимъ све за одлазакъ. Сви су жалили што ме мораю изгубити, па и Марія. А затимъ су се трудили да ме приморaю да се обећамъ да и слѣдуюћегъ пролећа на неколико месецій у Крансакъ дођемъ; само є Марія садъ ћутала. Я самъ сумняо — на то ме є нѣно владанѣ навело —, да ли ме люби, или ме се озбильно ослободити жели.

Єдногъ ютра шетао самъ се съ ньомъ и с' Емиліомъ по Орніевой башти. Я станемъ кодъ єдногъ ружичногъ бокора и рекнемъ шалећи се: „Кадъ самъ првый путъ Крансакъ оставіо дали сте ми єдну ружу на путъ, а садъ недате ми више ни ню. Цветне кральице нестаде. Она є оставила за собомъ, као и свака радость, кадъ прецвета, само подльике.

Марія поцрвени, погледа стидльиво на страну, али се брзо поврати изъ ове забуне, и одговори са своимъ обичнымъ умилнымъ смешенѣмъ: „Садъ є редъ на мою сестру.“ Емилія ми хтеде одговорити кадъ є наедампутъ нека девойка одзове. Марія хтеде своіой сестри слѣдовати. Али

е она задржи и рече: „Я ћу се одма вратити. Гледајте међутимъ да се поравнате!

„Дакле да се засадъ безъ икаквогъ спомена съ вама разстанемъ!“ рекнемъ ја.

„А шта ћу вамъ?“ запита она.

„Спомена ради — но на жалостъ, жене ће све споменути да самъ далеко одъ Марије! — али тай бы ме спомезъ изъ ваше руке живо на васъ опоминао, и можда бы у нѣму какву назу утѣху нашао.

Она ме лукаво погледа, насмеши се и рече: „Марія, коя намъ е ружа дала, висте се тако много сећали у Шпанији, као Емилія, коя вамъ никакву дала ніе. Зато желимъ да се съ Емиліомъ променимъ. Вы видите да сам я своелюбива.“

„А притомъ и вешто неправедно и свирѣпа. Вы то знате, осећате, па ипакъ сте такви. Зато бы волио садъ, да се никако у Крансаку кратко писамъ — еръ то е была моя несрећа, можда за навекъ. Зато нећу Крансакъ нигда више видити.“

„Вы ме плашите, любезный Полковникъ, због чега ме осуђујете?“

„Што ме изъ овогъ места терате, кое ми е найлиѕе на целомъ свету.“

„Боже мой, шта тако говорите? Я васъ теримъ? Тако ми Бога, не! Целой е нашой фамилій жао, а и мене, што васъ морате оставити.“

„То одъ васъ зависи, да овде останемъ. Не због Емиліе, не због целе ваше фамилије, него само због васъ хтео бы и могао бы остати. Само вашъ миръ решава, заповеда самномъ. Вы то знате. Я живимъ само за васъ, я само васъ любимъ. Светъ нема ништа за мене милије ни любезнодостойніе. Оћу л' остати?

Марія обори очи на земљу, и шпла е ћутаюћи по стачицы између буквены алея.

„Оћу л' остати?“ запитамъ по другій путъ и узмемъ нѣну руку.

Она ме погледа за озбильнымъ величеством и рече: „Господинъ Полковниче, немойте ме варати, или немойте боръ себе варати. Нашто то? Признајте сами: да сте у Шпанији на Марію заборавили и само на Емилію мислили.“

„Не, я сам на Марію мислио, а на Емилію писамъ заборавио. Марина е ружа за мене светиња, вою ћу и у гробъ са собомъ поћети.“

„Г. Полковниче, кадъ сте се изъ Шпаніе вратили, држали сте ме за Емилію. Признајте честно.“

„Есть, любезна Марія, я сам васъ држао за Емилію али сте ви се лепшомъ учинили него она, и нећна сте ме обчарали него Емилія. Ахъ, Маріо, я васъ писамъ почитовао у Шпанији као земну девойку, него као анђела, коя овоме свету непринадлежи. Верујте ми, и оплакујте боръ ноюу судбу, што ме садъ одъ васъ разстанља, кадъ водъ васъ ништ' — ништ' нерваћнмъ.“

„Ко то каже?“ запита она, и погледа ме са сузнимъ очима.

Мене обузме веко особито усхићење, при овомъ изъ дубльине нѣне душе проистичућемъ питаню, при овимъ сузама. „О, божествена Маріо, ћеш' остати?“

„Та заръ іошъ и садъ питате, кадъ самъ толико слаба быо, да се падамъ?“ рекне она, и падне ми ћутећи на прси.

Докъ смо се овако тврдо обгрљили држали, обгрле насъ веке стране руже. Емилія се кradомъ привукла, обгрлила насъ, и найпре своју сестру а после и мене полюбила реквши: „Я мыслимъ, Маріо, да со нећешъ лютити, ако твоѣмъ стидљивомъ пастиру једанъ сетрановић полюбиљ дамъ?“

Тако небуде одъ мога одлазка ништа. Съ Емиліомъ веселимъ и умилимъ шалома повратимо се мало одъ пређашнѣгъ узбуђења, и пратимо се къ Г. Орніо, коя узвикне: „Садъ текъ управо живимъ!“ праваъ, због кога ну е Емилія праведно жестоко пребацивала. Докъ су се они іошъ свађали, уклонимъ се я за једанъ трешутакъ, и одтрчимъ у комшилукъ къ притежателю оне куће, за коју ми е г. Алберъ рекао да е на продају и коју самъ нећъ неколико пута посѣтио и прегледао. Я бы се са притежателемъ, коя е незнатну количину новаца искао, одавно погодіо, само да самъ Марино рѣченіе пре чуо быо, а почемъ самъ га садъ чуо то е и погодба за часъ готова и подписана была; и тако се пратимъ натрагъ.

Марія ми ићне съ разширенымъ рукама на сусретъ и запита зачуђена моимъ изненадныимъ одлазкомъ: „Где сте были?“

„Я сам ово,“ прашаћемъ іой на уво: „једну лепу кућицу са баштомъ пунохъ найлепшы ружа купіо, коя одъ данасъ и вама принадлежи.

Она радостно поцрвени и повиче: „Где, купіо намъ е Дивантову кућу!“

Садъ се крешемо сви задовольни къ гостилнику. Овде приповедимъ госп. Алберту и нѣговой супруги да самъ кућу купіо. Г. Албертъ погледи за једанъ трешутакъ оштро Марію. Она полети своме отцу, а после своіой матери са неисказанымъ блаженством у наручя.

Одъ овогъ дана почео самъ бројати моѣ ближене дане на земљи. Марія е моя жена. Гостилница у Крансаку усрећила е и Орніа и мене, и може іошъ четворицу усрећити.

Найстарије штампарије у Србскомъ народу.

(Продуженѣ.)

Мы смо напоменули да е Октоихъ одъ год. 1493. прва књига, коя е у Србскимъ краевима штампана. — Г. П. І. Шафарикъ наподи*) два Октоиха штампана једанъ у 4-тиои одъ г. 1493. по налогу војводе Зетскогъ Ђурђа Црноевића, а другій у Фоліо год. 1494. опетъ ту. Ово ће быти као што Г. Вукъ виводи друга половина Октоиха; на коиима местом гдѣ е штампано, него се мисли да е у Црной гори.*) У

*) Види Geschichte der slavischen Sprache und Literatur.

*) Види Примѣрси Србско-славенскогя іезика од Г. Вука С. К. Стр. 10-11. У Бечу 1857.

нзиси є поговора 68 прети. На сершетку ове књиге стоп наштампано ово:

Кндевь хдѣ къ Христа бога благовѣрни и боголюбивы хранители коєкода Ѯети господине Ђурђе Црноєвиче оумилисте свете книге расхищенїєми и раздраниємь агарянскыихъ чедь, къръкновахъ поспешенїєми светаго двха, и светанихъ форми на нихже въ єдино лето ѡсмины уловѣкомь скърьшити ѡхтоихъ ѿ д.го глаєа, въ славословїє богови нась оукрепльшюмоу. троудихъ же се ѡ семь прокоделисехъ сїе смерени смиренникъ иноукъ Макарїе ѿ Урьные горе поколенїемъ господина ни Ђурга Црноєвиче, при кьсєѡскщенномь архїепископоуе Ѯетьскомь митрополите кѵрь Кавкле. тьиже старцемь ико отьцемь, скьдрастинимь ико братїамь, юношамь ико чедомь, тьтоущимь ни повоуднив ни прѣпископоуюшимь молю се дще не роукою ны єзыкомь любве ради христове испрашати, и нась оусрдно троудивших се ѡ семь благословити, да и ки оудоуните ѡноє каламоко еже къ изранию: благословєщи те благословени и кльноущеи те проклети, и: придете благословени ѡтьца моего, наследоуите оуготованое вамь царьствие, въ нємже да жителєствоуємь ѡкои славєще ѡтьца и сына и светаго двха. скърьшише се сїе книги ѿ китїа къ лето. ѯ. к. а ѡ рождьства христова тисоущи. вуд, кромѣ сльныхь .к. а лоуни і. индїктїонь. аї. оєнсѣаїонь. кї. єпахти а.-ные, злато число. кї. мєсеца генкара. д. день.

Прва є врста црвена, па после све једна црна, а једна црвени до краја.

У србских краевима пуних седамдесеть година пре су се књиге штампати почеле, него у Русіи! Прва є књига у Русіи наштампана (Апостоль у Москви) године 1564, у фолію. Штампари су били Іоваиъ Федоровъ, и Петаръ Тимотеевъ Мстиславцевъ, а у нась Октоихъ Ђурђа Црноєвића одъ Макарїе калуђера год. 1493. и 1494. — Г. П. Шафарикъ наводи у своіой повѣстници слав. єзика и литер. још једну старію Карпатску штампарію у Кракови Швајпольда Фіоля год. 1490.; србо год. 1491. издало се овдѣ єданъ Псалтиръ, єданъ Октоихъ, и єданъ Часословъ.

ПАХОМІЄ ЦРНОГОРАЦЪ.

Год. 1519.

Текъ што є калуђеръ Макарїе престао књиге на светъ издавати, а оно му видимо наслѣдника у калуђеру Пахомію, кои се такође роди на Црной Гори, у мѣсту названомъ Рѣка. Незна се, єда ли є онъ што у своіой отачбини штампао, гдѣ є по своій прилици одъ Макарїе научіо књиге штампати; но оно године 1518. до 1519. било є одъ великодогъ Божидара Вуковића, овога славногъ Србина, о комъ ћемо мало сниже говорити, у Млетке позванъ, гдѣ о мѣговомъ трошку поче штампати књиге црквене, кое су у наше време врло редке. — Пахоміе био є прьвый у кругу ови родољубивы мужева, коихъ помоћу єдино могао є Божидаръ опоштко на корисгь свога народа и цркве радити, колико є радіо. До сада су познате само две књиге, кое су у Млетци год. 1519. мѣговихъ трудовъ штампане и то „Литургіонъ“ или Служебникъ съ Евангеліями и „Псалтиръ.“ О књигама овима говориће се обширніе у животу Божидаровомъ. —

БОЖИДАРЪ ВУКОВИЋЪ.

Одъ год. 1519. до 1540.

Породица Вуковићева владаше негда многимъ земльама, и градовима у Херцеговини, Босни и Маћедонiи, и быше є у сродству са истинъ царевима византійскимъ и трапезунскимъ изъ племена Ангела' и Комнена'. Године 1438. доће Ђураћъ Вуковићъ, отацъ Божидаровъ, у Млетке као посланикъ Іоанна цара одъ Трапезунта, когъ сестра Ана Ђурђева жена быше. Млетчани томъ приликомъ подеше Ђурђу и мѣговимъ наслѣдницима за знакъ поштованя благородство Млетачко. Ово є главный узроки, што се Вуковића после паденія Цариграда, и после разорења свои' покрајина' и добара' преселили изъ старе своє домовине у Млетке, и ту се сасвимъ станили. Кадъ су се после сродили са породицомъ Лазарія, почеше се звати Вуковићи-Лазари, кое послѣдње име остало имъ є до данъ данашнїй. Изъ њиовога колена произазише не само славне војводе него и гласовити списатели, умѣтници и сваке врсте велики мужеви. Они су вукли лозу одъ деспота Србскогъ, као што то самъ синъ Божидаровъ Вићентіе у єдномъ одъ њега изданомъ Псалтиру потврђуе.

Божидаръ Вуковићъ сынъ Ђурђевъ родіо се око год. 1460. до 1470. у Подгорици. Кадъ су Турци Маћедонію, а са градовъ Скадромъ и већій део Албаніе и Херцеговине освоили, и Божидаръ є морао оставити своя богата добра и преселіо се у Млетке. Овде бы могао было, као рођеный војвода велике чести и достојанства обнашати, да се није одрекао сваке суете и светске славе, и посветіо свъ свой животъ своме народу! Како є дошао у Млетке, одма є ту подигао великимъ трошкомъ праву сталну славеносрбску књигопечатню или штампарію. Онъ є опомъ књигопечатьомъ више учинио за свой народъ и за обште изображенѣ, него да є десеть покрајина начинъ подложіо млетачкой влади. Књиге, кое су изъ ове штампаріе изишле, чрезъ више столѣтія быху єдино духовно благо нашегъ народа. Па и садъ се у нашимъ црквама као нека светиня сахрањаю Божидарове књиге. Њиму има нашъ народъ захвалити, што се у нашой цркви славенскій єзыкъ, а съ њиме и христіянскій законъ у Турской уздржати могао. Єръ да нису свештеница имали ово мало Божидарови књига, Богъ зна небы ли грчкій єзикъ у цркви нашой махъ преузео и умъ се за христіяску вѣру већа немарность у народу нашемъ разширила. Зато є право казао мудрый нашъ Доситей: Божидаръ крьшнимъ своимъ и благодѣтелнымъ ремеэомъ подупре и сачува одъ паденія како благочестіе, тако и ине рода свога. Десеть є година Божидаръ родіо у Млетцима у своіой штампаріи одъ 1519. до 1529. кадъ га ове године већъ подъ мѣгову старость надвлада любавь къ домовини за којомъ є у славной своіой књизи тужіо, те одє у милу свою Херцеговину у градъ Горажде на Дрини. Овамо понесе са собомъ и штампаріе, те издиде на светъ

помоћу Теодора Љубовића и инока Радов год. 1529. и 1531. єданъ Псалтиръ и єданъ Молитвеникъ или Требникъ Но валяда мораде бегати по другїй путъ одъ сале Турске одавде, те 1526. назавшто га опетъ у Млетцима, гдѣ є свою радню наставіо. Кадъ є десетъ велики књига, кое су нама познате, изштампао, умре у Млетцима год. 1540 у великой старости (прево 70 година живіо є). На смртной постелы наложіо є своме сину Вићентію, да му мртво његово тѣло у родно место пренесе и тамо га сарани. Съ великимъ трошкомъ испуни Вићентіе желю свога отца, даде пренети по нору његово мртво тѣло у Горицу, при изеру Скаларскомъ, и сарани га ту у цркви. И тако после дугогъ и трудногъ живота прими у своя наруча Божидара опетъ родна земля, изъ кое га прогони двапутъ, сила турска.

Божидаръ є живіо само за свой народъ. Онъ є свое велико имане на користь свога рода и на издржаванѣ своє цркве и народа потрошіо. Али за толике жертве мало є хвале добіо досадъ одъ свогъ народа! О њему се зна оволико, колико стои побиљежено у његовимъ или његовогъ сина књигама. И докъ други народи тако заслужнимъ мужевима споменике подижу, и њове слике у Пантеоне ставлаю, Божидарови су споменици єдини заостали плодови његовогъ неуморногъ труда. Па исти ови плодови, тако су се досадъ мало цѣнили, да се єдва по гдѣкоимъ манастирима наћи може добро сачувавый ексемпларъ његови књига, коимъ понайпаче или почетакъ, или свршетакъ, или обадвое фали.

Досадъ познате књиге, кое є Божидаръ на светъ издао слѣдуюће су:

Прво: Литургія, коюу є штампао Божидаръ у Млетцима год. 1519 у 4-тини. На краю стои ово: сего ради и азъ грѣшнїй и мьнъшнї въ оумолцехъ Божидарь Вуковикъ ѿ Гюрикъ, подгоричанинъ, оукѣдѣхъ ико вьса житїа сего сластьна и кремєньна и прехождєща, съмртїю вьса прєсѣкающа, викьшоу ни тогда къ западьныхъ странахъ италъскыихъ къ салаквньмь градє Кенєтїани, коюмь настакьлаюсь и къръквьнохъ поспѣшєнїємь скетаго доуха, трьдолюбьцѣ потьщах се състакнти форьмы, къ иже быти оутодна вьсакомоу проунтающюмоу, и сьпи-сахъ дшєпользьнїє книгы сїє литоургїє, къ инхъже божьстьвьна и кєзькрьвьна жрьтва съкрьшает се на проскѣщєнїє божьстьвьнынь црькважь. тьмьже колѣнѣ прѣклонь молю се и инан се дѣю поющїимь или проунтающїимь или прѣнисующимь ирє коудєть уто погрѣшєно, испракльнитє, и нась ѡ семь трьдникьшихъ се благословитє, а нє кльнѣтє. понѣжє не писа доухъ сжты ни аггель нь рѣка брєньна, и доухъ грѣшни и оумьни.

Повелѣнїємь господнихъ Божїдара трьдих се ѡ семь азъ ѡкалньщєнни и мьнъшн къ иноцехъ їєрьмонахъ Нахоніє ѡ Црьнїє гори ѡ Рєкє, єиже отьчьство гроькъ, ѯєлыи же мати, да молю ки, отьци и братїа, поющє испракльнтє, ирє и грѣхо жєть слоко, нь сладко жєть, такождє и мєдь ирє и на коре жєть, нь сладькь жєть. поющє же поцѣнитє рака Божїдара, изложикьшаго типикь сїє, а писаньшаго благословитє, а нє кльнѣтє, да и ки оумьнитє . . .

Съкрьшнїє се сїє божьстьвныя книгы литоургїє, къ инхъже приложихомь отнюдь же и къзглашенїа кєгєрьных и оутрьних, молитки же литїє и радьшнуїє на потрєбѣ, єванґєлїа страстна же и васкрьсна, и апостолы і єванґєлїа праздникомь господскїимь и пароунтїимь скетымь ѡ мєсеца сєктємврїа до мєсеца авґюста, и апостолы і єванґєлїа великыє ѵєтирндєсєтнице. сїє съкрьшн се къ лѣтѣ хки. а ѡ рождьства христова. афѳї. крвть сльнцѣ. кн. а лвнн. ѵї, їньдїктїѡнь. ѳ. єнахьта. S мєсеца їюлїа. ѕ. дьнь оу Єнєцїєхъ.

СМЕСИЦЕ.

Две вероисповедне секте.

Како по свой Турской тако и Молдавіи и Влашкой јавлаше се различне секте. Између осталы у овимъ землама налазѣи се секта єсу безсумнѣ паметно-достойне, тако називани: Старовѣрцы и Шкопцы. Старовѣрцы или Разколницы, воде порекло изъ Русіе. Они су се у другой половини 17. столѣтія одєлили, одъ православно-источне, грчке цркве, єръ се су предузетимъ прегледанѣмъ стары црковны књига, кое є Московскій патріархъ Никонъ почео био, иису сагласили; и тако ново-поправљенай преводъ библіе одбаце, и сима писаній стары патріарха садрже. Они се поделе на две секте: Филиповце и Липованце. Први не признаю никаквогъ црковногъ старешину, и немаю уредне свештенике. Отацъ сакъ крштава свою децу. Бракъ се свршава, кадъ сведоци свое изјављенѣ диду. Остали Богослужења извршуе тако названый Старикъ, кои є као некій презитеръ. Филиповци воде свое име одъ некогъ њіовогъ старешине, Филипа Пустосвіета, коиъ коимъ су се изселили, кадъ су ій Руси протерали. Липованци, кои се у осталомъ у њіовимъ начелима вере сагласиваю, имаю свое собствене Свештенике, па зато се и у Русіи трпе. Постанакъ њіонова имена віе познатъ. У Ибраилу седѣи Старовѣрцы, сви су Липованцы. Они имаю єдну цркву, неколико свештеника, и слабо се што одъ православно-источне-грчке цркве разликую. Они се съ овомъ црквомъ сагласиваю и што се тиче празника и постова. Кодъ њіи су необичне ове особености: забрана о разводу брака, и употребляваню левара. Односно на ову последню забрану, одговорію є єданъ учитель, кадъ су га ушитали: „Богъ га дао, Богъ га є и узео. Одъ Филиповаца и Липованаца различни су Шкопци. Они се сасвимъ одъ Иноверника одликую. При оной секти, кои се само изъ Мушкараца састои, влада чудно употребленѣ, школованѣ. Они избегаваю женска друштва, и увекъ по 4 до 6 живе у єдной кући. Обителыи єдне куће зову се браћа, и живе као у заедници. Кадъ ко одъ њи умре, то имање истогъ остае остлимъ обителыима куће, кои његово место другимъ попуне. Обсѣваюма на бошъ и сиромъ траже друге т. е. новайлије да у њіову веру ступе. Потоме є давле несходно ово много чувено мнѣніе, да они неко време у браку живе и текъ после неког определѣеногъ времена, почињ двое дене изроде се ушпопе. Колико се могло дознати, чинъ ко прѣе у ову секту одна га ушкопе, и потоме они неземаю за брак. О њіовимъ богослуженіима чуе се, да се при састанцима у дугачке беле кошулѣ об-

зачe, и да дотле у округу скачу, докъ ийъ кошуля одъ знои не стане цурати. Кадъ школарацъ умре то га у найевѣ̀ой тайности сараше, да Иановерцы незнаду за нѣговъ гробъ. Школцы не славаю на астуцыма, не пуше, неупотребляваю никакво пиће, не еду месо; и жива сано одъ тея, яя, млека и т. д. Немаю никакве празника. У Яшу и Букурешту нализесе у недѣлю. —

Анекдоте.

— Некій дуовник предикованце изъ текста „Ако те ко' по левомъ образу удари, пружи му и десный. —“ После свршене службе нађе се онъ на некой лавади са прквењакомъ, кои га е врло мрзіо. прквењакъ му рече: „вы сте изредно изговорали слово дуовнче, но оћете ли се вы и владити по речи светог писма?“ рече овимъ речма да му подобру заушку. — „Атъ тамо пиће,“ рекне дуовникъ, „и равно рѣшимъ врабай,“ и пришће му єдну тако, да се одма у траву строполтао. У тай варъ дође Игуманъ и запита: „Шта то чинишъ дуовнче?“ — „Ето шта чинимъ,“ одговори овай, „и я ной прквењакъ разлеживано єднимъ другомъ века тамна неста у библіи.“

— „Колико шитешъ плате?“ упита некій београдскій трговацъ монка єдногъ, кои му се за трговачкогъ калфу нудіо. „Петъ талира месечно, ако знамъ и съ касомъ руководити, ако ни е само дужность, мушгерије послуживати, то ћете ми петнаесть платити,“ гласіо е одговоръ.

— „А шта е то, господя Юлко,“ рече некій по Београду добро познатый докторъ, бирташцин, кодъ кое е на косту био, „доче постна ела, данасъ постна ела, сутра постна ела, заръ ће то тако чакъ до Успеся трајати?“ — “Да како, треба да знате, да су светци 40 дана постили.“ „Нису ништа ни платили,“ одговори докторъ нешто усхићено.

— Нека неудата женска, о коіой се неноше рећи да е неучтива, водила е парицу з боговъ наслѣдства. На жалость изгуби она парицу и морале папирусу такси и друге трошкове платити, на што цело имање нѣно оде и ни толико іой не остане, да баръ своіъ адвокати намири, кои е непрестано наплату искао. „Господине,“ рекне она, „шта вамъ могу за вашъ трудъ у оваквимъ обстоятелствама дати, кадъ ми на жалость ништа нѣс остало? Али почемъ сами ради благодарна бити, то вамъ покланямъ моје срдце. —“ „Поклоните то номъ писару, еръ онъ добіа такве маленкости,“ одговори адвокатъ и оде жумлаюћи.

Математичный задатакъ.

Израчунѣно е на коју бы высину земля сваке године была покривена водомъ, да киша, снегъ, роса и све овоме подобно одъ части се не суши а одъ части неулази у землю, и нађено е брой палаца, кои са 6 увећаныъ, дае квадратъ, кога е коренъ равнаъ $\frac{1}{3}$ истога брои палаца Пыта се колика бы высина воде на земной површини была сваке године? М.

Разрешенѣ конъицкогъ скока у 29. числу:

Загонетка.

Жутогъ сами средиа к'о сдъ,
Тврде сами коже к'о зелъ;
Млади, по опетъ сами себ',
Сладокъ у животный редъ.
Ако ме знадешъ
Нешой да кажешъ;
Нек' се и други,
Мало потруди.

Разрешенѣ горићъ конъ. скока послао нам е Г. М. М. Богићевићъ, и Г. П. Гаранашанинъ у Београду.

Разрешенѣ математичногъ задатка у брою 28:

Пречникъ земѣ износи 1720 нем. миля, а месеца 469.

Разрешенѣ ово послала нам е Господичица Юдита Путникъ у Кикинди и Г. Никола Станковићъ у Вишкиди.

Ерак и Петак.

Ерак. То ти е била свечаность данасъ у Београду, Петаче.

Петак. Заръ си био тамо?

Ерак. Да како; видіо сами ти сву господу у унифорни; ту су ти неки были са жутимъ или црнимъ, други опетъ са црвенимъ или пепеласто-белимъ завратконъ на унифорни. Зашто те разлачите бое, кадъ су сви србски чиновници, Петаче?

Петак. Тако пора быти; треба да знаешъ, да сваки боя има свой значай. Тако н. пр. значи црна фарба смрть зато е и косе лѣкари; пепеласто-бела значи слабость а то е боя Просвете; дукати су жути, зато те бое у финансіо, а црвено значи радость, цветанѣ, а то е фарба Полиціе.

Ерак. Гди си тай фесъ купіо, Петаче?

Петак. У єдномъ дућану на Дорћолу.

Ерак. По што е?

Петак. Незнамъ, пошто е; небываше никогъ у дућану, кои бы ми цену казати могао, кадъ сами га узео.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 32. ТРИЕСЕЧНА ЦЕНА 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Вештацъ и Текіе.

(Види бр. 28.)

II.

Доста є одъ тогъ доби времена прошло, а да ніе нашъ младый официръ до жельне стигао цьля, што и узрокъ бияше, самъ у очи упадаюће промене нѣгове у цѣломъ нѣговомъ бићу у младењо. Више озбалянъ и суноранъ, него ли весео, самоћу вєћомъ страномъ любећи досадашню дружевность избегаваше; досадашню ревность у одбављању своє войничке службе замени нека млакость, да перекаемъ немарность. Борбу свою внутрену како лице губити се почимаюћи, тако и необичный досадъ начинъ у другованю издавше подуно. Занешенъ у своимъ чезењимъ мисленя више путій бияше разтрешенъ тако, да четше у разговору съ другови ніе знао што му они бесединше. Другови су га нѣгови сваша о жѣну питали, небы ли какогодъ узрокъ суморности нѣгове сазнали, онъ пакъ текъ у Варадинъ дошавши ніе себи іошъ више было искрена пріятеля, комъ бы тайну свою поверити могао.

Некомъ приликомъ, кадъ му се другови неки по найискренію показаше, одкріо имъ срдце свое, описуюћи девойку ону; нашто сви гроотомъ почеше се смеяти, поругливо вичуће: „Та тай се залюбіо вальда у сулудасту Варадинку Мару.“

Ова поруга толико га у срдцу разтужи, да є одма другове оставіо.

Напомевусмо Варадинку Мару. Збыля се у граду женска та находила; само подъ овимъ именомъ позната. Немаде ни отца ни майке, већъ сама о себи живляше; свегъ є свашта о њой говорію. Редко се у дружину вайала, и ако се гдегодь свиша, то є было другованѣ накратко, врло є мало говорила, и више замишљена была, што се се нѣзнымъ бледымъ лицемъ, уз оне озбиљне редко кадъ се мењаюће черте сасвимъ слагало. По усамљенымъ местама, по гробію, по путови изванъ града могао ю є позорный пребачъ надкадъ видити. Кадкадъ по месецъ и више дана ніе се ничда сказати могла, као да и ніе у граду. Неке градске бабе међ' собомъ шапташе, да є она съ вилонске страше, пакъ да се зато задуго вилит' неда, што ноћу одлетивши Богъ зна кудъ у светъ вилонскомъ колу, тако съ вилама весели се и игра, те се евракна, докъ є оне испусте, и да є зато одъ великогъ умора онако бледа. Она се такође изванредно одевала; садъ є была сасвимъ прио, садъ опетъ сасвимъ плаво одевена; или прво одело особито нѣномъ бледомъ лицу пристало беше, тако, да є свакій, кои ю тако обучену видіо, хтео нехтео, изповедити морао, да на нѣномъ лицу нешто особитогъ има, што силно занима. Много младића зачувши за ню или ю видивши, настояли су съ томъ чудноватомъ женскомъ упознати се; али кадъ ій она ве толико ладнокрвно, колико гнушливо съ неколико речій одправи, престаше сви за њомъ се бринути, покрай толики други девояка; пакъ зато ю некои изъ злобе за сулудасту прогласише, други ю пакъ за веку чудноватуу сваврку држаше, и одлудъ овай поругный свой подъ другова младогъ нашегъ официра.

Младый нашъ официръ седіо є опетъ самохранъ у своіой соби, ради прошлогъ призора веома ушкопљенъ, самъ себе осуђуюћи, што є срдце свое одкріо, кадъ є бедъ тога быти могао. Но тешіо се съ мислю на своју непознату љубовцу, почемъ себи ю у духу онакову представи, какову є ю правый путъ у цркви видіо. Кадъ є онако у молитви заробна была, да какова у њиномъ и любезномъ разговору быти мора, мишляше онъ у себи. „Макаръ да ю светъ за сулудасту држи, ахъ! та кадъ и где ћу ю само нѣки, да моіой любезной любопитности задовољанъ?“ уздишући шапташе онъ. У тимъ мисленя кушне неко на нѣгови врати. Онъ се изъ мисли своє трже, те се једва собра кадъ генерала ушишавшегъ сазна.

„Но, мой Радивое, драгій свиовче, како є, што ми радишъ, да баш тако усамљенъ?“ рече му генералъ, човекъ одъ педесетъ одъ прилике годиша, юначкогъ заседно и

умилногъ изгледа и руменогъ облика, као што га е и данасъ кодъ сачуваны стараца видити.

Нашъ Радивой быо е збыля некій дальный рођакъ генераловъ, кои га е зато и синовцемъ звао.

„Благодаримъ, Господинъ генерале, на ненаданомъ попоходу и питаню Вашемъ, башъ размишлямъ, што се о Турцима найновіе гласа, те ме нева слутня обузима, да неће дуго быти, те ће ратъ букнути.“

„Добро судишъ, драгій синовче, већъ е на врати; добіо самъ башъ сврхъ тога гласъ, да намъ се осигуравати треба; чега ради башъ самъ намисліо мало се по граду и изванъ нѣга прошетати, све прегледати, пакъ затимъ потребне наредбе издати. А да нисамъ самъ, айде самномъ.“

Наклонивши се Радивой, припаса саблю и пође съ генераломъ.

Кадъ се сутонъ вечерный ватао вратише се они другомъ страномъ града онимъ путемъ, што край Дунава у дольный градъ води. Месецъ пуный већъ изишао, обасипаюћи бледомъ светлосћу своіомъ светъ.

Кадъ крозъ дольно-градска унићоше врата, изъ неке наблизо понизке куће заустави имъ кораке ньіове умилно тужный гласъ едне певачице ово певаюће:

Тавна ноћи, пуна ты си мрака!
Іошъ пуніе срдце мое яда;
Ядъ ядуемъ, никомъ не казуемъ:
Немамъ майке, да іой се потужимъ,
Ни сестрице, да іой яде кажемъ . . .

Овде прекиде ту народну песму, пакъ поче изъ ове друге іошъ у жалостніемъ гласу кодъ ови речій:

Яо! мене, яо! сироте девойке!
Єрбо самъ ти ядна у свачемъ несретна;
Я босилѣ садимъ а пеленъ ми ниче,
Ой зеленъ пеленче, мое горко цвеће!
Съ тобомъ ће се мои сватови китити;
Ты ћешъ мене младу до гроба пратити.

Ово тужно певанѣ гану веома срдце Радивоя, али не толико генерала.

Радивой уздржати се немогаше забавлѣнъ своимъ непознатимъ узоромъ да нерекне „ахъ, да красна певаня! ко ли е та несретница.“

Генералъ мало се насменувши брзо дода: „Ха! заръ ти се допада Радивое; то е вальда санярица Варадинка Мара,“ и то изрекавши пође далѣ.

Речи генерала беше као оштрый мачъ у срдце Радивоя, еръ садъ већъ другій путъ поругу ради те Варадинке Маре претрпити мораде. Савъ као убіенъ ћутећи следіо генералу.

Да га ніе учтивость али іошъ већма дужность скоро до полноћи кодъ генерала задржала, онъ бы іошъ оно исто вече ту чаробну певачицу потражіо быо. У ушима му непрестано ове нѣне речи одецале:

„Ой, зеленъ пеленче, мое горко цвеће.“

III.

Заблиста ютарнѣ сунце на модро-чистомъ небу, те обася брдине града Варадина, на коимъ онъ садъ у свемъ своимъ величеству сину. Ніе толико лепъ погледати быо, кадъ га Петаръ Пустинякъ — као што светъ преповеда и одъ когъ име свое задоби ново — сагради. Нѣгови високи, широки и свудъ испрекрштани бедеми, подъ коима с' едне стране доле брзій Дунавъ дере, као да се ови съ ньиме у сили надмећу, а целомъ свету као да гордо подцикую: залудъ свете, сво душманско упинянѣ твое, мы смо непредобими.

У граду све већъ быяше у живомъ послу. Трка тамо амо одъ войника поправлаюћи бедеме, и на ньи на све стране оне огромне топове вукући; такође изванъ града свудъ су были по згоднимъ местима насипи изкопани, чакъ и близо оне црквице Текіе назване быо е еданъ, а по свима войници су стражу чували. А зашто те преправе бойне? Турчинъ прешо съ многобройномъ войскомъ кодъ Београда на нашу страну; пакъ се креће къ Варадину. Ратъ е быо Аустріи обявлѣнъ.

Кадъ су Млетчани године 1716. яко угнѣтавани были одъ Турака у Мореи, заискаше помоћь одъ нашегъ двора. Заузе се Аустрія, те пође посредствено ньіове молбе у Цариграду заступати. А да томъ своме заступаню већій и ячій утисакъ у Цариграду даде, стави одма на ноге готову за бой войску одъ 70000, и то подъ врховномъ заповесћу Принца Евгенія. Али Порта ову згоду уватившн а већъ пре гледаюћи Карловачкій миръ прекинути, навести Аустріи ратъ, и посла войску одъ 200000 подъ великимъ везиромъ Али-Камурџићемъ, преко Дунава.

Генералъ градскій зачувши, да Турци на нашой страни брзо напредую, и Карловцима се већъ приближую, — а знаюћи да у рату много добра и зла уноде починити могу, да се у томъ осигура — строгу заповесть издаде: да нико осимъ войника око бедема ходати несме. Терала га е на то и ова околность, што ніе за то време зачуо, где се съ войскомъ Принцъ Евгеніе наоди, и да ли ће граду у помоћь пратећи.

Кодъ мале градске посаде, напрамъ оволике турске силе, была е немала сметня, ал' се опетъ тѣшише якосћу града и раномъ за три године, съ коіомъ снабдѣвенъ беше, и за кое време помоћь каква-таква доћи мора. Но официри опетъ су край свегъ тогъ весели были, самъ нашъ Радивой быо е тужанъ. Одма после састанка вечернѣгъ съ генераломъ зоромъ дође гласъ одъ долазка Турака, пакъ одъ тогъ часа онъ у генераловой канцеларіи посломъ забавлѣнъ, неимаде када непознату певачицу потражити.

Наста вече кадъ у ходнику генералскогъ квартира узъ звекетъ сабаля и штропотъ корачаюћи ове речи чувене баше:

„Водите ме генералу, . . . управо генералу . . .!“

Замало ступе два войника пратећи едну женскиню сасвимъ плаво одевену. Старіи войникъ генералу рече:

„Господине генералу, являмъ покорно, ова девойка, позната подъ именомъ Варадинке Маре, а подъ изликомъ богомолѣ бы ухваћена тамо кодъ црквице Текіе, разгледаюћи тамошньій бедемъ, и блудећи очима прама Карловцима.“

Генералъ оштро мотріо е девойку досадъ невиђену, кою погледъ нѣговъ ни найманѣ не уплаши. Радивой пакъ при улазку девойке избульивши очи, као да ће му изъ

шупљина изокочити, задрхта сањ, и мало што не одъ ужишења неузклику; єръ та є была иста она, кою є у црквици видио.

„Дакле у сумњи шпіонлука?“ пита оштро генераљ.

„Тако є, господинъ генерале,“ одговори войникъ.

„Єл' то истина, девойко?“ продужи генераљ.

„Кадъ ме саслушате, господине генерале, осведочићете се, да ніе,“ одговори одважно Варадинка Мара.

На те слободне речи знанъ войницима даде, да се удаљѣ.

„Говори дакле, што си радила око оногъ бедема, аљ' искрено,“ рече генераљ заповедаюћимъ гласомъ.

„Я кодъ обкопа нисамъ ни была, него да одолимъ болу срдца мога, ишла самъ тамо оной црквици тражити утѣхе у молитви; но нашавши ю затворену, обилазила самъ око ње Богу и Богородици се молећи,“ одговори Мара.

„То є празанъ изговоръ; ты се можешъ и кодъ куће Богу молити. Па заръ ты нисн чула за мою заповѣсть?“ оштріе ю упита генераљ.

„То є истина, да се и кодъ куће Богу молити могу, аљ' тамо оной црквици некій особытый срдца нагонъ тера ме, єрбо она самоћна спромашна црквица врло се съ моимъ чувствомъ слаже. А друго да самъ пашу заповесть чула, я тамо ишла небы; но увекъ у самоћной моіой соби седећи, и ни скимъ се не дружећи ништа одъ исте нечу',“ учтиво дода Мара.

„Да, да, ты никудъ нећешъ, нискимъ се недружишъ, ты си сапарка, као што самъ чуо,“ оштрінмъ гласомъ прихвати генераљ.

„Я сапарка нисамъ, него ме свєтъ за такову и за суљастку држи, пакъ такова кодъ света быти морамъ, иначе небы къ Вами ни доведена и као увода обтужена была,“ рече Мара севаюћимъ очима, а бледо іой лице румѣнь прелети.

За овимъ речима генераљ се мало замисли, пакъ опетъ затимъ настави мало ближімъ гласомъ:

„А чіи си ты, имашъ ли кога одъ рода свога, — одъ чега живишъ?

„Я немамъ никога на белом свету свога,“ тужно прихвата Мара, „я самъ се родила овде у граду; мой отацъ, кога нигда нит' самъ видила, нит' упознала, было є официръ, и погинуо, противъ Турака возюћи, у последњемъ рату. Таноће за майку мою незнамъ, єръ іой мое рођењѣ смрть зададе.“ При овимъ речима облаче іой сузе лице. „Имала самъ тетку богату у Земуну; ова ме после смрти майке мое опако нашену прійми и одгои. Любляше ме веома, єръ немаде деце, сматраше ме дакле, као свою рођену кћерку, па одъ имяно Варадинкомъ, прозва, одъ места рођења могъ, кое ми ніе остаде до данашњихъ дана. Она ме просто, али поштено одранла. Незнамъ задаа, што, али была самъ якого пћења одъ многи гледана. Међ' синна у мое младости занешености загледимъ се несрећномъ моімъ у єдногъ младића; нѣгово лепо обличіе, а іошъ моіомъ у єдногъ младића; нѣгово лепо обличіе, а іошъ слађи разговори на толико су ме очарали, да ни тако окнли, да за нѣга погинути небы марила была. Но онъ, потнзнвши любавъ мою подло ми се изневери . . . . Остави ме безъ да самъ га нгда више видила. Поражена сасвимъ ради тога, окрзнувши на свєтъ поче сама себи живити. Тетка моя ме задуго затимъ умре, а нене сво своє имање остави. Я на то одлучи изъ Земуна, кои ме на несретну пряу мою любовъ опоминяше, отиѣи, те се у мое мило место рођења повратити, да ту у самоћи живећи мое горке заборавимъ ядс.“

Овде одахну мало Мара, Генераљ свнъ гануте быяше, затимъ опетъ настави она:

„Моя туга велика быяше, срдца раце іошъ незарастле, зато друштва избегава себи и туги живећи, съ тога ме подуљубнъ и свяіркомъ прозваше. Єдина молитва съ утпсака поштеногъ одрѣшења тетиногъ, — єдиный гробъ майке мое, и љубовь родногъ места мога быяу ми сва утѣха моя. Пакъ, госп. генерале!“ поче натренімъ гласомъ, „заръ можете мислити, да ће љубовь прами родномъ месту момъ, коя ме є у исто дотерала, сад ме одметницомъ и издајицомъ истога учинити. О, яко се варате! прежда само слабу женску предъ собомъ гледате, ништа незнаће знаіте, да у мени срдце верно отечеству свое љубезне біе! Знаіте, да є у мени духъ за родъ свой одважнъ на свако дѣло благостања се нѣговогъ тицаюће! Знаіте, да у овой слабой женской уедно юнакиня предъ Вами стои; питаіте Земунъ и нѣгову околину, пакъ ће Вамъ казати, што є съ онимъ Турчиномъ радила Варадинка Мара*), а ако іошъ о свену томъ двоите, нидамъ се као што у срдцу моме осећамъ и слутимъ, да ћу свету у ово ратно доба показати, да ніе издајица рода свога Варадинка Мара.“

Ово изрекавши ућути, позорно мотрећи генераља, коя зачуђеће свое крити ніе могао, пакъ зато утѣшљиво рече:

„Сажаљавамъ те, и уедно допадаш ми се, девойко!“

На ове речи генералове Радивој нашъ, кои є свнъ разговоръ срцемъ уцваљивнъ, и уедно усхићенимъ слушао, садъ одъ встала своіъ съ необичнома сиелошћу, ослањаюћи се валяда на изразъ допадности генералове, скочи, предъ ньи ступивъ, пакъ рече:

„Одростите, господинъ генерале, смелости моіой, да и я кою речъ за образу девойке ове честне прословити смемъ.“

„Заръ ти ню познашъ, синовче? Де, реци,“ нало чудећи се рече генераљ.

„Я ню познанъ и непознанъ; садъ ю текъ другій путъ видимъ, а съ њомъ нигда ни речи говорио нисамъ. Но судећи изъ оногъ, кадъ и како ю прный путъ у овой црквици крадомъ гледа, Богу се скромно молећу, уздисаюћу и плакаюћу, пре бы о своіой сталности и вѣрности двоіо, него што бы само сумњо надне на ню бацити могао“

При овимъ речма прелети руйный стидъ лице Маре; ова довикне Радивоя мотрећи, кадъ се ньмъ погледи скобиште, очи зеаљи обора.

„То є бишъ топла, да не рекнемъ претерана обрава, синовче нашъ,“ рече генераљ Радивоя.

„А што дуго да шепртљаш? благонаклоность ваша подузданѣ ми дае, да смемъ предъ вами садъ искрен

*) Овде Мара опоминѣ на оно свое юначко дѣло, опѣвано у народной песни:

Пуцао бели Варадинке Мара
На Дунаву, на прамъ Београда.

быти. Нечудите се, тополой обрани моіой, єръ изъ срдца любавно планетнєгъ произтиче Я ову девойку любимъ; но тому писмъ нрвзъ. Да ю онда онако тужну у црквици невида, а ю, мож' быти нигда любіо небы; аз' туга нѣна у мени любопитность на и любовь пробуди. Одъ оногъ доба, край свегъ могъ настоянє, нигди ню видити, нит' за ню чути немогъ; сидъ пакъ кадъ ню опетъ на тако чуданъ начинъ позна, а изповеліо нѣномъ поближе спознао, іошъ ю силніе любинъ. Надамъ се одъ благонаклоности ваше, да любавь ову мою прву осудити нећете, а зато ћете доскоро о моіой се захвалости осведочити.

Мара опетъ при овакной изповеди ніе могла скрити свою любезну смећу, лице іой сво плану и стала є непомична као книъ.

„А што ће на то Варадинка Мара рећи?“ упита генералъ, те єдно, те друго мотрећи.

„Надежда є свію жалостны и залюбљены одъ утѣхе майка. Надамъ се и а давле, да нѣно крепоство срдце, мое утолико искрено презрети неће,“ утешително питающимъ гласомъ рече Радивой.

„Но то є было любезный испытъ“ рече спешећи се генералъ. „Маро, ты си слободна, и те за недужну проглашујемъ; а теби, Радивое, драгій сиповче, сретаюсь успехъ любезный желимъ. Будите срстни, было намъ просто и благословено.“

Мара поклонивши се полюби у руку генерала, одъ чудногъ тогъ призора ни рећи проговорити немогућа, пакъ пође, на што генералъ опетъ Радивою: „Сиповче драгій, изпрати твою нову любу.“

Мара смирено примивши понуђену руку Радивоеву, оде съ ньиме своіой куће. Ту види Радивой, да є то она иста кућица, изъ кое се оно жалостно орило невакъ. Мара дакле бліше она несретна девойка, „што босилѣ сади а пелевэ іой вичe.“

Ово вече саставало є двое мили и драги. —

Найстарїе штампарїе у Србскомъ народу.

(Продужење.)

Одъ све књиге изтиснуте назасесе у царской књажници у Бечу 1 ком.; и манастиру Беочину 4 ком. у Бођани 1 ком. и у Ковилю 2 ком.

Ова є Литургїя послѣ прештампавана више пута овамо, и понайвише съ овимъ истимъ поговоромъ (као што є єдна одъ год. 1554). —

Изъ ове Литургїе на годину дана штампао є истый Божидаръ Вуковићъ у Млетцима Псалтиръ, кои є послѣ прештампаванъ много пута. Єданъ екс. налази се у Ковилю а єданъ кодъ Г. Проте Стаматовића. И Литургію и Псалтиръ у Божидаровой штампарїи, штампао є калуђеръ Пахомїе изъ Прче горе, одъ Рѣке.

Трећа є књига Божидарова: Псалтиръ са Синаксаромъ и Часловцемъ штампанъ год. 1529. у Млетцима на 4. [1])

Четврта є Служебникъ, у Млетцима год. 1527 у 4. Повелѣнїемъ Божидара, а трудомъ Ђурђа Љубовића, и послѣ нѣговe смрти брата му свештенонока Теодора [2]).

Пета є књига Молитвесловъ, штампанъ у Млетцима год. 1527 у 8.

Шеста є Псалтиръ штампанъ при Цркви вел. Мученика св. Ђурђа у Горажђу на Дрини год. 1529. у 4. Повелѣнїемъ Божидара Горажђанина а трудомъ Теодора Љубовића.

Седма є Божидарове штампарїе књига Молитвеникъ или Требникъ. Штампанъ у Горажђу год. 1531 у 4. Повелѣнїемъ Божидара и трудомъ Іеромонаха Теодора Љубовића и Діякона Радое.

Осма є књига Октоихъ или Осмогласникъ. Штампанъ у Млетцима год. 1536. на читавомъ листу; и опетъ Октоихъ одъ год. 1537. као друго изданїе. Обадве су књиге: Повелѣнїемъ Божидара воеводе и трудомъ смирены въ иноцѣхъ свештеника' Теодосїя и Ѓенадїя пиреклиса̀рха монаст. св. Савви Србскаго, у Милешеву. У овомъ Охтоиху на краю између осталога стои ово: **азъ грѣшьнии Кождарь Коуковикь ѡуьстковь ѡ Дїоклитїє єже єсть къ предѣлѣхъ македонискыихъ** и т. д. По томъ мало повећемъ словима стои напштампано: **повелѣнїємь господина Божидара коскодѣ троудїхъмо се ѡ сїихъ писанїи смѣренны къ иноцєхъ скєщєньныи Ѳєѡдосїе и Гєнадїе пиралїєкнсѣрьхъ монастыра скєтаго Савы Србьскаго иже єсть въ Милѣшєвы, ѡуьстковь же ѡ мѣста Принєполи.**

Зна се да є Божидаръ овай было изъ Пол[illegible]че а овде живећи у Млетцима, каже да є **ѡ Дїоклитїє єже єсьт къ предѣлѣхъ македонискыихъ.** Ово є онъ имачно за то казао, што є Діоклитія (стара Діоклеа, одъ кое су зидине Дуке више Подгорице у куту где утиче Зета у Морачу) у Млетцима познатія него Подгорица; што вели да є Діоклитія **къ предѣлѣхъ македонискыихъ,** то показује да су се Маћедонїя Сраски звале све земљ народа нашега. [1])

Девета є књига Миней праздничный или Сборникъ, у Млетцима год. 1538 на читавомъ листу. У предговору стои међу осталимъ ово: „Изволењємъ великаго господа Бога и Спаса нашего Іисуса Христа и благодети дару св. Духа, изъ грѣшный въ Христу рабъ Божидаръ Вуковићъ, отчествомъ отъ Діоклитійски страна' въ предѣлѣхъ Македонскихъ, отъ града сущу глаголаема Подгорица. Повелѣнїємъ господина Божидара воеводе, трудихъ се о семъ писавши азъ грѣшный многоокаяѣнїшій и мнѣшїи во иноцѣхъ Іеро-Діаконъ Мойсей, одъ монастира глаголемаго

[1]) Одъ првогъ изданїя Октоиха налазе се: у Царской библиотеки у Бечу 1; у мон. Гомирю 1; у Беочину 4; и у Новы Павлины книжерни. 1. — А одъ другогъ изданїя налазе се: у Царс. библ. у Бечу 1; у Крушедолу 3: у Ремети 1; у Врдинцу 1; у Шишатовцу 1; у Кувежднну 3; у Беочину 4; и у селу Леденици 1.

[2]) Налази се єданъ екс. у мон. Бођани.
[3]) Налази се єданъ екс. у Бођани а єданъ у Ремети.

Дачане, иже есть в' странахъ Македонскихъ, близъ великихъ горъ, отечествомъ же отъ мѣста нарицаемаго Будимля, близу монастира Судиковћ."

На концу књиге стои ово: Поче се писать сія свята и божественаа књига мца Іуніа 11 денъ, а сврши се мца Генуарія 19 денъ въ Виенціехъ при Великому Дуду Андрею Грити, начальствующу его во време то." Ова е књига украшена многимъ дворезнима, међу коима су најзнаменитія св. Параскеве, св. Симеона, св. Савве и св. Стефана Дечанскогъ. [1])

Десета е књига Молитвеникъ; штампанъ у Млетцима одъ год. 1538, до 40. украшенъ дворезима, у коима дизаши често урезано име Бождарово. На листу 5 одоздоъ притиснутъ е некій печатъ, кои представља у средини седећегъ ањела, на около стои надпись: Сія печать св. Монастира Рачи[2]).

ЂУРАЂЪ И ТЕОДОРЪ ЉУБОВИЋЪ.

Одъ год. 1527 до 1544.

Ова два брата непомињемо у дѣли Божидарови. Они су были ревностни помоћници и штампари Божидарови. Ђурађъ Љубовићъ старіи братъ Теодоровъ, штампао е посвој прилици одаре већъ више књига, кадъ га бишъ у време штампања Божидаровогъ „Служебника" 1527 стигне неждна смрть. Іошъ у болести своіој заклео е своіг брата Єромонаха Теодора, да настави његонъ предузети посао, и и тако буде іошъ течаемъ исте године речена књига трудомъ Теодоровимъ на светь издана. После осталде Теодоръ ревностный помоћникъ Божидаровъ, те отиде съ њиме одо год. 1529 у Горажде, и тамо е штампао његовимъ трошкомъ 1529 Псалтиръ, и год. 1531 Молитвеникъ или Требникъ. Незна се еда ли е Теодоръ око год. 1536 Божидара изъ Горажда отетъ натрагъ у Млетке пратіо. Но валда се е око год. 1544 отетъ у томъ граду бавіо, єръ га безъ сумње само одъ туда могоше посланици Игумана Милешевачкогъ са собомъ у Малешево повести, гдѣ е год. 1544 у дружству Єромонаха Мардарія штампао Псалтиръ, те заедно съ овимъ много заслуженимъ штампаромъ изъ Млетака опаомо пресељену штампарію опако како вали у редъ довео.

ЂАКОНЪ РАДОЄ.

Год. 1531.

О њему зна се само толико, да е было ђаконъ и у Горажду помоћникъ Божидаровъ и Теодоровъ, съ коимъ е заедно штампао године 1531. „Молитвеникъ" или „Требникъ."

ТЕОДОСІЄ И ЂЕНАДІЄ.

Год. 1536 и 1537.

Зна се изъ Божидарови дѣла да су обоица были његови помоћници. Године 1536 и 1537 штампали су они у Млетцима два Октоиха, єдинъ подъ насловомъ „Осмогласникъ" а другіи подъ именомъ „Петогласникъ." Изъ ови књига види се да е Теодосіе было калуђеръ, а Ђенадіе Пароекклисіархъ монастира св. Савве у Милешеву родомъ изъ Прћоља изъ Херцеговине. Валда су се ова двоица одма разишли, како су свршили друго издање Октоиха, будући да исте године 1537 напазимо єдногъ Теодосія у Србіи у монастиру Рувіну не далеко одъ Ужице на Морави, гдѣ е речене године штампао єдно Еванђеліе на читавомъ листу. [6]) Безъ сумње были су оби ова штампара и вешти дворезци, будући да се у њиховимъ књигама као што е горе напомењуто, више дворезаны слика, представљаюћа србске светителѣ налази.

Ово е Еванђеліе знаменито по томъ, што е у Рувіну у ваздіи Ужичкой штампано. У њему на краіу стои ово: **сьписаше се сіе свѣтіе и кожѣстніе книге къ лѣтоу҃іе. ѕ҃. ѡкитѧи глаголою рнѣіницѣи пѡдъ пѡдъкрі҃ѣне планине, глаголѥмѣстѣе Поникѣіи, на рѣци, глаголѥть се Бѣлсках, их селѣ, глаголѥть се Крѣтъцїи, прѣ храмъ свѣтаго и славнаго великомоученика и побѣдѡносца христока Гєѡргіа, трудихъ се ѡ семь азъ грѣшни, ѕкоги имѡмь, а богати грѣхѡмь и рдѣ монахъ Тєдѡсіе, ѡ ѡ семь, молю се вамь, братіе, или ѵь[тоу҃]іе или принѣсь[ю]іе, испрашлите, а не клѧните, ѕрадни бога и своє доушѣ, понѣже не пѣсадоухъ свѣтїи ни ангель, ни ѵлоѣкъ нѧловимь и славомолцьнь, нь и пачє самь сабка ськрьшителю бога, аминь.**

Нико се сумняти неможе, да е књига ова штампана у данашњему Рувіну, єръ планина Поникве, вода Биоска, и село Врутци све е онамо познато и данашнїй данъ, само бы требало тражити, где е было манастиръ, и да ли му се познаю зидине, и єда ли се о њему што приповѣда? —

МОЈСІЄ ЄРОДІАКОНЪ.

Год. 1537 — 1538.

Мојсіе родіо се у Будимлю и было е Іеродіаконъ у монастиру Дечанскомъ. И Мојсіе е помагао Божидара у штампању књига, и његовимъ е трудомъ изишла књига 1537 — 1538 у Млетцима „Сборникъ" или „Праздничный Минеи." Овай Сборникъ на читавомъ листу штампанъ може се назвати найвећомъ и найлепшомъ књигомъ, коју е Божидаръ о своме трошку издао. Дворези у овой књиги сведоче, да се е Мојсіе бавіо такођеръ са дворезанѣмъ, те е резао србске светителѣ, кои се ту налазе. Валда е његовимъ трудомъ штампанъ и Молитвеникъ, кои е исте године 1538 украшенъ многимъ дворезима у Млетцима на светъ изишао.

[1]) Одъ ове књиге налази се; у Царс. библ. у Бечу 1; у Русіи у библ. Воскрес. Ново-Єрусалимс. 1; у Хорватскимъ парохіама, у Бѣловару 1; у Дубрави 1; у Мукави огулинск. регим. 1; у Бедемину 1; у вел. Пасаници 1; у горњимъ Грачацу у Ђурђевач. регим. 2; у Медаку Лич. рег. 3; у Брушедолу парох. Цркви 1; и у Попавци 1.

[2]) Одъ ове књиге чува се єдинъ екс. у Царс. библ. у Бечу, а у Брежеву у Угорской.

[6]) Шафарикъ Часописъ Ческ. Муз. 1842 I. стр. 102.

Пошта у Лондону.

Поштанско надлежателство у Лондону ѣсть у целомъ свету највеличественіе заведеніе у своме роду. У години 1854. разаслано ѣ исто заведеніе преко 200 миліона писама. Вр'овный Управитель поште са своимъ штабомъ стои на вр'у више одъ 20,000 лица, кои єданъ другога у радньи подпомажу као у каквой великой фабрики.

Поспешна обстоятелства учинише ми на руку, да ово чудно заведеніе у пуной делатности видимъ, те тако ћу покушати, да вамъ га опишемъ.

У писарници за внутреность празично ѣ мирно око подне, єръ у то време тако мало долази писама и новина, да су само неки одъ Секретара и одбирача у послу. Енглезска или унутрашня пошта пакъ заузима по потреби 3035 лица у Лондону, сиречь: 1385 писмоноша (80 людій више него укупна войска кою ѣ Саксен-Кобург-Гота главной войсци савоза давати обвезанъ); 498 варошки поштара; 160 секретара, кои новчане суме примаю, кои се ма гди у држави имаю исплатити; 992 секретара за писма, као и обележара, одбирача, спремача и т. д.

Сва писма, кои се изъ Лондона шиљу — ма куда она упућена была — одлазе у єданъ истый сатъ, т. ѣ. пре подне у десеть и после подне у деветь сатій. Преко данъ люди су непрестано у послу, те пешце, на коню, на колима писма изъ различити места за примање писама у исполинской вароши прикупљаю. И саме пакете новина изъ експедиціе донети. Она шиљѣ тамо кола у известно време, и то издавательима новина па и самой пошти трудъ олакшава. Почемъ сваки данъ око 150.000 бројева новина Лондонскомъ поштомъ одлазе и ови четири петнице поштанскогъ пошиљања сачињаваю, то причињена одбирань и спремань грдный посао, кои се радо на страну оставля, пре него што се писма започну одбирати, обележавати и спремати, и то се мора за два сата, т. ѣ. одъ 6—8 сатій, свршати.

Кадъ се почне шестый сатъ приближавати, число писмодавца постепено се умножава, и свake четврти сата расте све више и више. Люди садъ већъ неповажу полико него трче къ сандучићу, и што брже могу, бацаю унутра. Око пет сатій и три четврти доћу люди са пуними врећама; кућну на єдно дрвено окно одъ прозора, єданъ секретаръ отвори цео прозоръ, узме єдну врећу за другомъ, изтресе ій на ій призне баци напозђ. Деца, старе жене, завалџіе, протураю се кроз гомилу къ сандучићу, да бы и оно по єдно писмо у нутра пустили. Међутимъ унутра владя делателна окретность безъ икакве штићъ и навалџивања. Съ почетка писма падаю у нутра єдно по єдно, али све више и више слѣдую єдно за другимъ тако, да се напосле чини, као да се писма лію. Множина людій на полю, и падање писама унутра свакогъ минута расте. Кадъ єданъ секретаръ на прозору неузмогне томъ множеству одолети, онда се другій на другомъ прозору појави и т. д. Сдъ остане іошть три минута до шестъ сатій. Писма и завитцы немогу се више унутра него ихъ далека се бацаю кроз прозоръ. — Ради се све то брже и брже, а писма долазе све то више и више. Іошть $2^1/_2$ минута! Множина съ поля своимъ нанадьивањемъ постане каквомъ замршеномъ клупчету подобна; многи држе у руци стиснута и у висъ подигнута писма, да имъ небы когодъ изтргнуо. Іошть тридесеть секунда остадоше, и множина расте непрестано. Єдну девойку, кои се са презрењемъ смрти протурала — по свой принципы да писмарице љубезнику пошљѣ — готово претиснише те тужно завика. На то изби 6 сатій и навданућ сви се прозори затворише.

Само іошть єданъ сандучићъ за писма остаде отворенъ, надъ комъ стои написано: Франкирана писма, кои єданъ слободанъ знакъ (марку) више имаю и пре шесть и по сатій овде се полажу, одлазе іошть съ данашньомъ поштомъ.“ Остали сандучићи опредѣлени су за она писма, кои съ првомъ поштомъ не одлазе, и ови остаю свагда отворени.

Сдъ да видимо, како ѣ унутра:

На єдномъ узвишеномъ столцу седи директоръ, кои са своѣ места све прегледати може. Ниже њега се одбирачи и обележачи готово до 500 њи. Одавде даљ подъ пространомъ саломъ у коіой публикум писма предне, води подземна желѣзница на коіой се писма и завіотци на колицана у преко пута налазећу се Лондонско-варошку пошту паромъ одправляю. Парна машина пакъ подиже особитомъ справомъ новине съ долећегъ на другій спратъ здања, гди се одъ писама одлучую, одбираю и увезую. — Я се дадо горе одвући и ту угледа стотинама врећа съ новинама, кои неколико стотина лица уређую. Одавде свѣмъ доле у варошко-поштанско надлежателство, где ѣ тишина одъ людій у привезнмъ капутима кои црвено-шпанрана колица вуку, изъ кои владаю писама изручую, кои су изъ варошки поштански места донешена.

Свако писмо мора кроз десеть до четрнаесть руку проћи, и то ѣ чудо, да се ту тако мало греша и презића. Изъ кошева писма се найпре изручую на єданъ великій астал, докъ се ту на неколико стопа дебљине непагомилаю. Петнаесть до двадесеть людій раде при слагању, да писма остављаю, и то сь видимсомъ съ десне стране. Велика писма и нефранкирана бацаю се у особите кошеве, почемъ ова другу радњу имаю. Съ астала се носе обележарима, кои су толико окретни, да свакій за єданъ сатъ 7—8000 писама обележи. Жигови су одъ лакогъ дрвета, єръ ови мањѣ руку гићве и прилю болѣ држе него метални. Єдапућъ жигомъ узето прилю доста ѣ за десеть писама. Свакій обележарь броі своя писма, и после свake стотине удари свой жигъ на єданъ табакъ артіе, кои поредъ нѣга лежи. Истукъ, на коимъ се писма жигошу, обложенъ ѣ са толико струга чое (сукна) и простире се прево целогъ астала. Жигъ съ годиномъ и даномъ удара се на єдной страни писми. По налази се и другій, кои се у писменима или у писменымъ и бровима састои, и свакій данъ се мења. Онай се жигъ свакій данъ у єду књигу, заводи, и више година пробу, докъ се єданућъ тай жигъ тайный опетъ појави. Онъ ѣ увелекъ, да превише предупреди. — Поштански жигови и слободни знаци често се сречу кошарою, као сведочанства при важнимъ парницама. Ако дакле варалица нека случайно писменогъ завитка, управо одъ онога дана

когъ е баяги нѣгово подражавано писмо отицло, то онъ неможе знати, какавимъ се тайнимъ жигомъ пошта служила онога дана. Немали на писму овога жига или ако е лажанъ, то се одма дозна превара.

Єсу ли писма жигосана и пребројена, то се предаду секретарима, кои прегледаю, дали довольно знакова за франкиранѣ имаю. То бива двояномъ бранюмъ, и на свако писмо, кое нїе, као што треба франкирано, обележи се новчана казнь (глоба). Остала одлазе другима налазе, кои по єданъ жигъ на слободне знаке ударе.

Затимъ слѣдуе разрѣшаванѣ. Писма се међу на велике остаће, кои одѣлена имаю съ надписомъ понайвише одъ жељезница, н. пр. Greatъ Westernъ, Сутесастернъ и т. д. и на свако одъ ови одѣлена међу се писма, кои се имаю на означеной жељезници послати. Єдно одѣлење зове се „Шотландія,“ друго „Ирландія,“ треће „Страна земля,“ у коя за Шотландію, или Ирландію или страну землю опредѣлена писма долазе.

Но има и тако званы слепы писама, т. е. таковы се надпис неможе точно прочитати. Ова се носе къ слепомъ човеку, кои има те вештине, да такве надписе разрѣши и право име на исто напише. Они су люди єдни одъ найближни лица у поштанскомъ надлежателству, и нало се надписа наће, кое они немогу да разрѣше. Заиста они изврщуго оно, што е невероватно. Доћу ли писма свештеницима, лѣкарима, благородницима съ адресомъ „На селу,“ „у нароши“ безъ придатка имена села или нароши то се спасиоца свештеника, лѣкара и т. д. препоручу, кои речений „слепы човекъ“ увекъ поредъ себе има, потражи се име на адресу означено и прибележи се име места пребывања.

Пошто се писма по жељезницама, предѣлима и т. д. разреде, онда се напово разрѣшуго; прво н. пр. по гранама жељезнице, кое се одъ главне жељезнице пружаго; друго по окружіама и напоследку по поединимъ варошима. Кога се писма немаго више разрѣшавати, та се међу у вреће или кесе.

Осмый сатъ се садъ приближи и сви радницы итаго све више и више, да бы готови были, єръ у осамъ сатїй одлазе кола у двориште жељезнице. Последнѣ и спремаюе у кесе или вреће. Препоручена писма сароводи єданъ списакъ, и свакомъ се поштарy заедно пошлѣ и означена сума, кою износе нефранкирана писма, кою онъ прима. Овима новцима Лондонска га пошта задужи.

Чимъ осамъ сатїй избіе, управлаюћій директоръ своимъ чеиичемъ куцне и последня кеса съ писмима мора готова быти, єръ време е већъ протекло. Кадшто се до седамнаесть кола, съ писма и новинама, натоварена, изашило у двориште жељезнице.

Ово вече, кадъ самъ ово гледао, по директоровимъ речма послано е 216.457 писама.

Єдно на друго, по тежина рачунаюћи, пошлѣ таква вечерня Лондонска пошта:

220.	цветій новина,	
27.	„	писама,
6.	„	књига,
27.	„	вреће или кеса.

Утрешня е пошта по већой части у єдну четвртину толика, као вечерня поште, єдно на друго пакъ свакій данъ се изъ Лондона по 267,521 писмо оправи, а свакій данъ дође 283.225 писама.

Лондонъ разашиљѣ преко године око 54 милиона новинарскїй листова. Одъ свакогъ листа мора се поштарине 1 пенсъ*) платити. Често се покушава, да се такови листови новина у накрсть вежу, како бы се примаоцу уєдно две три речи написале. То е забрањено и казнь коштa 4 пенса за два лота тежине новина. Но почеће су, као што е познато, садашнѣ енглезеке новине на великой и якой артіи печатане, то важи єданъ брой 4—6 лотова, данде е и казнь у новцу прилично велика.

СМЕСИЦЕ.

Пресуда Пилата надъ Исусомъ Христомъ.

У некомъ манастиру у Казерти, вароши у Неаполской, налази се стародревность єдна, коя е кадра, свакогъ христіана у срдце дирнути, кадъ помисли, да е то званичный спомень о смрти Спасителя нашегъ. Стародревность е та плоча века одъ метала, на коюй на еврейскомъ єзику цела пресуда Исуса Христа одъ Пилата изречена налаза се изрезана. Плоча се та нашла приликомъ изкопавања у вароши Азуле у Неаполской године 1280., и добавили су ю онда Картауски монаси за жіовъ наблизо Неаполу наоделій се манастиръ. Временомъ буде иста у манастирску ризницу истогъ реда у Казерту пренесена, где се и данасъ још налази, макаръ што су Французи у време прогъ Наполеона не мало навалили, да ту плочу у Паризъ одвесу. Но калуђери домолише кодъ краља Мирата, да неврешъ то извршено небуде, што имъ е само због тога за рукомъ исшло, што се тай редъ новшествени увекъ влади французской наклоњенъ показао и политику Миратову подпомагао. Кадъ се о томе радило, да се стародревный тай споменикъ у Паризъ однесе, были су найславнїи испитатели древности одъ Паризке Академіе у Казерту послани, да плочу прегледе и испитаю. Они су ю за вѣрну и истиниту прогласили, и еврейскій надпис одъ речи до речи на француизкій єзикъ превели, кои на србски овако гласи:

„Пресуда Понтія Пилата, земљоуправителя у долной Галилеи гласећа, да Исусъ Назаряниnъ смрть на крсту претрпи.“

„Седамнаесте године владања Цара Тиберія и 25. дана месеца Марта у светой вароши Єрусалиму, кадъ Ананасъ и Кайфасъ свештенци и жертвоприносителни Божіи беше;“

„Понтій Пилатъ, земљоуправитель долње Галилее, на предсѣдничкой столици Претора седећій:

„Одсуђуе Исуса Назаряниna, да на крсту међу два лупежа умре, почемъ велика и явна сведочанства народа изричу, да е:

1. Исусъ на своюй страну обраћао народъ,
2. Онъ е бунтовникъ,
3. Онъ е непріятель закона,
4. Онъ се назива лажно сиюмъ Божіимъ.
5. Онъ се назива лажно кралѣмъ Израйдскимъ,
6. Онъ е у цркву дошао, праћенъ множиномъ народа, палме у рукама носећегъ.

*) 1 пенсъ енглезкій равнаъ е 1 єсенку.

„Заповеда првомъ стотинику Кириилу Корнелію, да га на губилиште води.

„Забрањује свимъ спромашнимъ и богатимъ особама да небы извршеню пресуде Исусове на путу стаяли.

„Сведоци, кои пресуду противъ Исуса подписаше, есу: 1. Дивинъ Робани, фарисеј; 2. Іованъ Заробатель; 3. Рафаилъ Робани; Капетъ, писмоучитель.

„Исусъ нека се изъ варошиі Ерусалима крозъ капію Сруевеа води.“

На едномъ краю плоче виоде се іошъ следеће речи: „Овакова е ista плоча свакомъ племену послана.“

Анекдоте.

— Єданъ Ирландезацъ спаваше съ некимъ напаштимъ Шотландезцомъ у едномъ кревету и у спаваню пружи ногу исполь покривача напоље. Енглезъ, кои е у истой соби было, свиза то и брже болѣ привеже му намузу, кои е са своя чизме скинуо. Ирландезацъ повуче у спаваню опетъ ногу увутра и огребе намузомъ неотпаце Шотландезца, овай се пробуди и ћуши због тога Ирландезца. — „Зашто ме тучешъ? — „Што ме твоіомъ намузомъ гребешъ. —“ „То ніе могуће, єръ я знамъ да сашъ босомогъ у кревету легао. —“ „Погледай сваю! —“ „Заиста е тако! имашъ право! овай магарацъ слуга скиную ни е сваю чизму а намузу оставіо.“

— Трбуословъ Комтъ изъ Генеа нађе се на другу съ некимъ селяком, кои е на магарцу ишіо. Наздравутъ проговори магарацъ и рекао: „одлази, одлази, я сашъ те већъ доста носіо!“ Селянъ одма скочи, побегне и стане викати, да е ћаво у његовомъ магарацу.

— „У редъ хухъ едне! све два и два,“ викне учитель своиъ ћацима, кои е свега седамнаесть было, и кои су у пратньи разштркано ишли. „То ћемо, Господине, я и вы заедно, єръ я немамъ пара,“ примети дукаво седамнаестый ћакъ.

Скокъ коньицкій

(Изъ познате песне.)

И	тра	по	чуд	ндан	гом	рац	к
го	де	за	ше,	Сна	но	ти	гла
бри	же,	че.	чуд	Ро	Да	че,	сни
гай	ли	ше,	є'	ле	це	же,	сна
дра	де	це	Срд	ка	ле	ра	Те
ка,	пет	стом	пой	срд	ра,	ши	Да
чи	жа	по	ни	и	це	ра	Не
О	Пр	тра	већ	ка	да	с'	цо.

Разрешеніе логогрифа у 30. числу.

Владатель, влас, дедо, теле, зел, лав, дете.

Разрешили су: Госпођа Тереза Стаяк у Руми; Г. Пароск Дим. Марковићъ у Грегуровцу, Г. Спасојъ у Вождину и Г. Н. Стаяковићъ у Вашкинцу.

Ерак и Петак.

Ерак. Какви су то были сватови у некомъ месту съ оне стране Дунава и то бошъ сред у Божићный постъ?

Петак. Зарь си већъ и ты за ньи слушо?

Ерак. Єсамъ, но незнамъ, како се збыло.

Петак. Збыло се, да девойка воли младића, а младићъ воли опетъ девойку и нѣгогъ отца кесу; но отацъ воли самъ свою кесу, зато ни разговоръ о женитби ніе смео быти. Єдно вече нестане девойке; она е пошла за њимъ љубезнивомъ и была е данъ и ноћъ съ њиме путујући у место рафеня његовога.

Ерак. На што далѣ?

Петак. Ту ій е стигао нѣгъ братъ зрачећи одъ куда, кои е случайно и познайный знанициикъ быо. Овай нареди, да буду одма у Цркву (белу) одпрећени.

Ерак. Да се венчаю?

Петак. Не, већъ да поставу баштованя, єръ обое су обрали бостанъ.

Ерак. Како бы было, да се обогатимо Петаче?

Петак. Красно, уједно бы постали и пометни.

Ерак. Тако е; я мислимъ да копамо вонце.

Петак. Лепо, само кажи где?

Ерак. Та у Србіи.

Петак. Право велишъ, тамо има сила законныя вонеца, а найвише у Майданеску.

Печата, издае и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 33. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА Є 1 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Санъ.

Сву ноћь дрема, незаспа,
Санъ ме мори' лютый,
Очи склапа, отвара,
По иляду путій.

Окрета' се, преврта'
И тамо и амо,
Перы л' савакъ на очи
Намаміо само.

Ал' ми свуда — свуда бы
Узано и тесно,
Куда годъ се окренемъ
Ил' лево, ил' десно.

Кадъ у ютру я заспа
Чимъ зора заплави,
Кано ягнѣ млађано
У зеленой трави.

Текъ што заспа', угледа'
Ко на яви ясно,
Лице моє премиле
Румено и красно.

Я іой реко: „медени
Загрли ме: млада!"
Она мени: „бисеръ мой,
Полюби ме сада!"

Я потеко' меденой
Да полюбимъ уста,
Брзо изъ сна трго се
Оста желя пуста.

Яо, савче слађаный,
Што не тако мамишъ,
Зашто ли ме єданпутъ
Драгой ненамамишъ?

Да баръ у сну загрлимъ
Нѣно вито тело,
Да іой лице полюбимъ
Румено и бело!

І. И.

Везирацъ и Текіє.

IV.

Кои є быо сретніи одъ ово двоє мили и драги, тимъ већма што є генералъ, увидивши за неко време поштено срдце Варадинке Мире, а къ тому неодольиво силну наклоность свога Радивоя прама истой, у ньіову любовь, а за тимъ и претеновинѣ ньіово приволео, одлучивши наскоро ньи и вѣнчати дати.

Текли су за то време Радивою и Мари дневи пуны оне сладке разкоши, какву ихъ само душе и срдца првомъ любавю занешена осећати могу. Єдно и друго одбѣгла быяше досадашня туга, пакъ и немислећи на предстоєће погибели одъ Турака, уживаше єдно у другомъ, што пре очекуюћи онай пресретный часъ, кои ће ихъ за свагда сединити.

Ишла є чудна ова любавь по граду одъ уста до уста, праћена одъ неки чуђенѣмъ, одъ неки пакъ поругомъ; но то ньи ни найманѣ непобуни; шта више тимъ точніи и веселіи быяше Радивой у извршиваню дужности свои войнички. Видивши нѣгову ревность генералъ наименова га капетаномъ Услѣдъ тога наименованя паде му у део, бранити єданъ одъ обкопа покрай оне црквице.

А што за то време чиняше Турци? Споменули смо горе, да су већъ близу Карловаца дошли. У Карловци мала посада край малогъ жителства, ніе ни помислити, да се онаквой сили одъ 200000 Турака опрети могла. Предадоше се дакле Карловчани; посада пакъ Варадину граду се повукла, да имъ се тимъ болѣ у предварадински обкопи сдружена съ осталомъ войскомъ опрети може. Онде дакле, више горе одъ данашнѣ Варадинске чесме, тако званомъ „Пуцкарошу,“ ова чета мала срчана набрзо се утабори, поякій себи обкопъ заградивши.

Ово є сазнао генералъ, пакъ имъ єданъ одѣлъ войске своє у помоћь посла. Но край свег' тог' у великой побуни быяше, што помоћи Евгенія іошъ не'ма. Али Богъ богує а човекъ лудує.

Было є при свршетку Юлія месеца, даница іошъ непомолила лица, а одъ зоре ни спомена не'ма, кадъ Турци малимъ одѣломъ войске своє кренувши се одъ Карловаца ударише на овай обкопъ край Пуцкароша. Мислише охолице турске, да ћа набрзо съ ономъ шакомъ людій готови быти и обкопъ освоити; ал' се боре наши као раздражени лавови. У той тесноћи брзо нашима и помоћь притеће, — а быяше то Радивой съ войницима своима. Боріо се ту срчана юначки све до бела дана, те съ нѣгове руке многе осташе пусте чалме турске; но кадъ данъ белити поче, увидивше Турци, да одъ мале силе вайде нема, пакъ онда напустише по двостручивши силу бесне Яничаре подъ войводствомъ іошъ бесніе гує Мехмед-Аге. Секу бесни Яничари гомолице на бедемъ скачући, а све преко телеса своихъ погинувшихъ другова. Трає юришъ до некогъ времена а наши га храбро одбіаю. Но ко є силу надсиліо, ко ли надячао? Видећи очитый свой поразъ, крену Радивой бранећи се натрагъ къ Варадину са своимъ войскомъ, оставивши празанъ обкопъ Туркомъ. Многа ли ради тога боя заплакала карловачка майка, многа ли закукала люба и сека, — али већма платише Турци, єръ трупови ньіови испунише яме обкопа овогъ. На на часть имъ слава такова!

Радивой са оставшимъ войницима повуко се у свой пређашньій обкопъ кодъ црквице. Турци горди ради своє побѣде, одлучише далѣ напредовати, да се ближе прикуче граду. Кадъ су яме обкопа добивеногъ одъ мртваца одчистили, у нѣму се утврдише, накитивши бедемъ съ главама наши юнака на копля натакнутимъ.

Другогъ Августа башъ сунце залазаше за брдине Карловачке, кадъ Турци новомъ и преякомъ силомъ пођоше прама другомъ нашемъ бедему при оной црквици, съ коимъ управляваше нашъ юначкій Радивой. Онъ ньи дочека юначки, храбрећи войнике своє. На гласъ првогъ топа дође нашимъ помоћь изъ града. Одма юришаю Яничари, али ій изъ топова као сноплѣ руши юначкій Радивой, почемъ онъ одъ топова ньіови сигуранъ быяше; єръ они неимаюћи по они брежульци згодна места пребацивау нѣговъ бедемъ. Бише се наши съ Турцима съ маломъ свои штетомъ све до мрака, безъ да су Турци напредовали.

У то Турцима помоћь дође, те новомъ бесносћу узъ громовиту вику „Ала“ ударише опетъ на бедемъ, кадъ у истый ма и наши повикаше: „Принцъ Евгеніє!“ пакъ се новомъ храбросћу бацише на Турке. Турци чувши вику ову, а видивши неузколебиво юнаштво наши помислише, да є дошо имъ Принцъ Евгеніє у помоћь, пакъ одма узмицати почеше.

То Радивоя нашегъ іошъ већма осмели, те се усуди съ войници свои изванъ бедема у потеру за Турцима изкочити. Ал' га у томъ зла кобъ сукобила.

Окрутный Мехмед-Ага, вођа Яничара, видивши то, досадъ невиђено узмицанѣ свои бесни Яничара, врисну као люта у процѣпу гуя, те ій поче новомъ бесносћу као марау натрагъ терати, осигураваюћи да ту не'ма Принца Евгенія. Одъ нѣга вођени и охрабрени заурлаше Турци као гладни вуци, пакъ наше заокупише. Секу Яничари бесни, што годь подъ саблѣ замаше — наста вика и яукъ войника, — садъ наши дадоше плеча, те узмицати почеше натрагъ кудъ кои у мраку. Ніє хасне было тражити обкопа, нит' є ій више Радивой сакупити и охрабрити могао, кадъ се увуче метежъ и стра' у войнике. На гласъ некои у градъ добегавши самъ генералъ съ новомъ помоћю онамо пође, али є све већъ касно было.

Турци празанъ бедемъ заузеше и іошъ бы были далѣ до града гонили наше, да іимъ генералъ тамо съ топовима пошавши путъ не препречи. Тако се сврши тай вечерный бой съ великимъ губиткомъ наши; ал' найвећій губитакъ быяше — Радивой се у градъ неповрати; — у ономъ метежу морао є или пасти или зароблѣнъ быти одъ Турака.

Метежъ и стра быяше у то доба найвећій у граду. — Гласъ топова утишасе, стра мало мину, кадъ се генералъ живъ и здравъ поврати. Тѣшіо є до душе посаду и народъ, ал' та утѣха мала быяше покрай оне мисли, да небройни Турци скоро изподъ града стоє.

У метежу томъ трчала є тамо-амо Варадинка Мара, свакогъ питаюћи: „А гди є капетанъ Радивой?“ Али на мѣну велику жалость нико іой ништа за милогъ заручника казати незнаде.

„Ой зеленъ пеленче, моє горко цвеће,“ закукавши, као минута оде управу генералу.

„Не'ма намъ Радивоя,“ нагло ступивши у собу сузнимъ очима и ломећи рукама, быяше све, што изговорити могаше Мара.

„Не'ма га да, мила Мара! Нѣгова срчаность войничка на далеко га занела, пакъ тако беданъ ил' погину, ил' є зароблѣнъ; незна се право за нѣга,“ рече тужнимъ гласомъ генералъ.

„Ахъ, што ћу сада, господинъ генерале! Яо мене снова несрећнице!“ заяука Мара.

„Буди утѣшена, одъ данасъ мила кћери моя, я ћу се за тебе бранути,“ тѣшећи ю рече генералъ.

„Алъ, худа ми утѣха моя безъ Радивоя мога,“ єцаше Мара.

„Не очајавај, мила вѣери, уздај се у Бога, мож' бити, још ніе свршиш изгубљѣиъ.“

„Ахъ, прна ми надежда, познаиъ я крволоке Турке; ја свакоиъ, ко вьима у руке упаде; тежко Радивоју, на бошъ да є живъ, горко ли ће га иучити Турци, болѣ бы му было, да є юначки погинуо,“ рече Мара плачући.

„Неоплакуй унапредъ заручника своѣъ, та и мени є исто тако ніо као теби; још нисмо извѣштени, што се съ њиих збыло. Старіе є јутро одъ вечери; надамъ се, да ће сутрашній данъ све истините одкрити. Иди кући смирена, а сутра све ћешъ извѣстно чути,“ гладећи іой упланко лице одпусти из генераъ.

Да іой є још безъ санка было то се по себи разумева. Њено жарохъ љубезне срдце тонало се у сузе а венуло одъ уздисаи. Проматраза є несретну судбину свою, кое ю одъ дана рођеноѣ увекъ прати. Чезнећи за своиим заручникомъ мислиле: што ако є живъ, какимъ бы га начиномъ ослободити могла? — Ако ли є пакъ погинуо, коимъ бы начиномъ Турцима се како му драго осветила, па јаничар и сама погинула? У таквимъ мислима и вечитие падоше іой оне речи свое облюблене песме на умъ:

„Оћ зеленъ пелене, мое горко цвеће!

„Съ тобомъ ће се мои сватова китити,

„Ты ћешъ мене ладу до гроба пратити!“

У овиим речима као прну будућность свою предвиђећи, сузнимъ очима ньи све єдиако повтораваюћи, тако іой ноћца проће а зорица дође.

V.

Данаиъ свану а сунце огряну, па чудна ли ти позоришта оку понуђена изподъ Варадина града. Турадіи силна долине и брежулке све одъ Карловаца до оне црквице претиснула и поплавила. Све се цравени и зелени тамнаво вреће, слично дивљемъ руйно цветноиъ маку — турчиику — међ' зеленимъ класћемъ, съ коимъ ветаръ тамнино вее. Коњ до коня, јунакъ до јунака, раздељени на великe ялае, оружани съ убоитни копаљи, и са бритким сабљама деневшкима, узъ кубуре и узъ дуге шарце. Међ' ньима се скупъ азаи-барјаци разне боје по зраку віоре као облаци ветроиъ терани. На сне стране копаю се бедеми на врат на вось, пакъ се на ньи сваки вуку они огромни топови турски. Ту весела Турадіи ради као пољима, тамо опетъ узъ свирале, зиле и таламбасе играю, онде се опетъ конници џилитаю. Но још лепше ти бьше погледати оне небройне разнобојне шаторе свуда разапете, као ядра небройни галіја на спаљиу морy; мислишъ, да се небо свали на себи бы га уздржали. Лако є ти ту познати шаторе паша и ага јаничарски и спаіотаки, врбо су они лепши одъ други све одъ свиле и кадифе понашетани на згодни брежуљци.

Међ' свима пакъ пайлепши у јутреноиъ сунцу сіао се шаторъ везира Али-Камурџића, на оноиъ умилно-узвишеноиъ брежуљку недалеко одъ праваце; одъ зелене свиле, съ вереливима опирорима рубомъ, богато утканъ златомъ и сребромъ, съ великимъ златнимъ ройтаиа, а на врху његовомъ великій златаъ полумесецъ, што се блиста у јутреноиъ сунцу, да у њега оноиъ гледати непожешъ. Све што славољубна гордость, и чувственость турска смислити и замислити може, све што чувства прекоперна раздражава, ту є было у найвишемъ смислу.

Не далеко одъ овога шатора стаяо є шаторъ бесне гуе воће јничарскогъ, звапогъ Мехмед-Кара-Ага.*)

На свиленоиъ дивану у своиъ шатору седіо є везиръ Али-Камурџићъ, човекъ средньега доба; чела висока и широка, око коѣ се узъ финій фесъ велики одъ кашмирскогъ скупоценогъ шала чалма вила; очіо велики прни, упали, но оштро севаюћи; носа соколова; повећи ирки брква, исподъ кои едва се уста чврсто стиснута видила; лица пуна безъ икаквы особити черта; држаня поносита Турчину и тако великомъ господину сходна. Пушећи непомично у чибукъ упрћитъ очима чињаше се замишљѣиъ. Недалеко одъ њега седили су четири паше; ближе къ њему съ десна паша београдскій, съ лева пакъ воћа јничара, Мехмед-Кара-Ага, гледаюћи непомично у свога везира и чекаюћи, да речъ поведе.

„Предъ првимъ иомъ пашама захваљујемъ ти на ючерашњемъ јошаштву твоиъ, по коимъ Јаурe побиемо, те њиовъ беденъ добиваи ближе се Варадину прикучасмо,“ поче везиръ разговоръ тако хвалећи Мехмед-Агу.

„Неизказана ти захвалность, честитый великій везире, на томъ признаваю, уздимъ се у помоћь Бога и његовогъ Пророка Муханеда, да ћу се још болѣ показати,“ одговори поносно Мехмед-Ага, пакъ одма затимъ настави: „А што ћешъ радити, честитый везире, съ оним Јаурoмъ, кога зароби жива и кога теби поклоним.“

„Видићемо;“ замало опетъ дода везиръ: „некъ се предъ мене доведе.“

За неколико трепутака доће нашъ Радивоі оковань предъ везира. Јнички стуиаюћи и оштро мотрећи везира чекао є да онъ речъ поведе. Везиръ такоћеръ мерио є одъ главе до пете Радивоја, при чему зачућећи; да вереклнемъ допадаће, свое сакрати ніе могао надъ оним младићемъ робомъ; али везиръ салагавши себе поносито Радивоју проговори:

„Јауре! видишъ ли у чіи се руку и знашъ ли што ти чека, али Пророкъ нашъ заповеда, да пади и съ псима благо поступати, зато ћу те пошгедати, ако искренъ будешъ. Кажидеръ ми, колико броі посада у граду, колико топова има, и како дуго рановъ и небановъ удурати може? Немисли да се Јаура боимъ, што то питаиъ; гледъ'мою небройну войску, Варадинъ пасти мора кадъ му тадъ му у моє руке; но ћу опетъ то да знамъ. Реци дакле, ако ти є животъ ніо.“

Одважно одговори Радивоі: „Я добро знамъ, да ме сирть кодъ тебе чека, но немисли да се ић боимъ, єръ иначе у твое руке ни пао небы! Зато и нећешъ ништа чути одъ мене. Верность моя тврђа є одъ камена, зато издаю залудъ одъ мене тражишъ. То є све што ти реко, више чути нећешъ нгъ та воля ме секо или пеко.

Зачућеи збогъ такве смелости гледао га везиръ и паше, а Мехмед-Ага већъ се у бесноћи лађао јаиара. На што грнсћи рече везиръ:

„Но, ты Јаурче, песто голобрадо, кадъ истину казати нећешъ, зиій да ти у мене средства, коя ће те омекшати, пакъ ће те и несшице истина на уста изгетити.“

*) Одъ њега се и данасъ оне брдо зове „Карагачъ“ а друге опетъ одъ Али-Бега „Алибеговацъ.“

„Ма на какове му драго нуве ме метао, ништа ти хасните неће; *я* погинути морамъ; а ты опетъ нећешъ зато доћи ближе Вараднну граду; а веруй ми, моя єдина глава боље съ плећима твои Турика плаћена — мене ће осветити ако нико, то ће заручница моя, Варадинка Мара," одушевљенъ одговори Радивой.

„Што? што, а нога спомену, Варадинку Мару, то заручница твоя?" узети му у речь паша београдскій.

„Да! да!" одговори му зачуђенъ Радивой.

„А заръ ты ню познашъ, честитый пашо," упита га такође чудећи се везиръ.

На ово питаћ везира окрену београдскій паша нешто потурски му говорити, на што Радивой буде изъ шатора удаљенъ, у коѫ садъ љубомороств речима паше београдскоѫ пробуђена као иветъ бесвешћи поче.

(Продужиће се даље.)

Најстарије штампарије у Србскомъ народу.

(Продужење.)

ВИЋЕНТИЋ ВУКОВИЋЪ названъ: Della Vecchia.

Одъ год. 1540. до 1561.

Синъ Божидаровъ Вићентіе сѣдіо е краснимъ стопама своога отца у свему. Онъ е све своѫ силе на то употребіо, да своѫ штампарскій заводъ до нећегъ савршенства подигне. Зато е послао на србске патріархе, архіепископе, єрее, калуђере, како и на све кладанце Маћедоніе, Србіе, Босне и т. д. позивъ год. 1546, коѓ запрнщуе овако: зато молимъ доброте ваше са свимъ срдцемъ, яко нашнди старе књиге писане одъ србске земљ, пошаљите ми да ій штампамъ на спомиенће старихъ и хвалу Христову, почемъ бы могли прінти у него и т. д. Текъ одъ године 1546. познато нимъ е прво дѣло Вићентіево:

1. Псалтиръ у 4. са 205 страна. У ове књиге стои ово:

Сего ради и азъ грѣшнїи и мьнѣши къ уложєнїєхъ, Вицєньцо, сынъ господина косководе Божидара Вукоѵића, подъгорицкынь, желанїємъ въждєлѣхъ къ дшєполєзныимъ книгамъ испьнити недостатьчьство, ижє оучинѣвшєѵоє и расхышєнноє нєдьнѣлѣнїи, когда попоущьшє нхъ, быхноу ли тогда къ ѵлнадьныихъ странахъ итадїнскїихъ, къ славьнѣмь градѣ Кєнєтїанѣ, когоимь настаѵлѣмїємь къдєвѣьноахъ поспѣшєнисмь скѣтаго дхѵа, трооудолюбьцє подъкнцахъ єе сьстакнти форьмн, къ ижє быти оутодьна вьсакомоу проунтлюющмх тогѡ ради продалжнхъ крѣцє нє стакнти къ скорѣ, и сьписахъ сїю дшєполєзноую книгѣ ѓалтырь. тьмьжє молю сє и нлнн сє дѣю вьсѣмь поюцїимь нли стнхолоѓгьстєоующїимь нли прѣпнсоующїимь стнхолѡгьстєоующїимь нли прѣпнсоующїимь, ашє коудєть про погрѣшєно, испрлкьлнитє, и нась ѡ сємь троудникшїихъ сє благословитє а нє клънѣтє. и нась вьсєкласгїи боѓь господь да нє лнши царстїа нгѡ къ вєсконьчьные кѣкы, аминь.

2. Молитвословъ или свето писаніе у Млетцима у 8. са 304 стр. год. 1547. са прекрасними дрворезима и образима светитеља. [1])

3. Литургія у Млетцима 1554. у 4. [2])

4. Молитвословъ или свето писаніе у Млетцима год. 1560. у 8. У царской књижници у Бечу налази се 1 ексемпларъ ове књиге.

5. Трипѣсни или Тридіонъ у Млетцима 1560. Посвећенїемъ Вићентіа Вуковића а трудомъ Стефана Скадранина на читавомъ листу [3]). Истый е Тріодъ штампанъ по другій путъ год. 1561.; и трећій путъ год. 1563 у Скадру трошкомъ Кнмила Заветія.

6. Псалтиръ у Млетцима год. 1561. у 4. са 282 стр. На трећемъ листу изрезанъ е грбъ Вићентіа Вуковића посве различанъ одъ грба нећеговог отца. Представља двоглавногъ орла са крунома. На прси му се види нека птица као лабудъ, коя на једномъ стубу седи; съ десне стране край нѣ стои лавъ съ крунома, а с' леве медведъ. Око грба, кога два нѣћела држе, изразно е сваковрсни лепи украса. Потомъ слѣде слике 4 евангелиста. (Одъ ове књиге налази се 1 екс. у цар. књижници у Бечу, а 1 у парох. цркви у Крушедолу.)

7. Фарисеовацъ у Млетцима год. 1561. на цѣломъ листу, трудомъ Стефана одъ града Скадра. (Прередке ове књиге налази се 1 екс. код пароха у Влашкој капели у Кржев. регим. —

Осимъ Прве горе и Млетака књиге су наше штампане у ово време іошъ: у Скадру, **Стефанъ ѿ града Скадра**) штампао е у Млетцима год. 1561. Тріодъ посни, а год. 1563. Пентикостаръ ѣ странахъ **Македонскихъ** ѣ отъустно **Скендеря**; ѣ **Белограде**; оу **манастирь Милешеви**; оу **Миркшиной цркви**, оу **Горажди**, ѣ окители **рамїнцѣй**) (у Руйну, у нахіи Ужичкой.

Најзнаменитіе су одъ овихъ кое су штампане одъ

МАРДАРІЄ ЄРОМОНАХЪ.

Одъ год. 1544 — 1566.

Онъ спада међу најревноститіе и најзаслужніе штампаре славенске 16. века. Родомъ изъ некогъ места на рѣки Дрини оде у калуђере и постане у манастиру Милешеву Єромонахомъ. Год. 1544. буде одъ своѓъ Игумана Данила, заѣдно

[1]) Ове књиге налази се у царской библ. у Бечу 1 екс. у парох. Буњков. Буњев. рег. 1; у Імпер. Академіи науке у Русіи 1; у кнеза Д. І. Лобанова Ростовскога библіотеки 1 екс.

[2]) Нал-зи се у царск. библ. у Бечу 1; у Белоквру у Хрв. 1; у Трезнћу огуд. рег. 1.

[3]) Два екс. налазе се у царс. књиж. у Бечу.

са бромописима Никанорома и Савома у Милеше послаше, да тамо набави сва потребна за књигопечатню у м. Милешеву; и тако видимо год. 1544. да ту Псалтиръ штампа. Око год. 1552. буде позванъ одъ кнеза Радише Дмитровића у Београдъ да ту подигне нову штампарію и ту є онъ штампао 1552. Евангеліе.

Г. І. Кукуљевићъ мисли, да одъ деветъ познати Београдаахъ, одъ коихъ єдинъ лежи у Албанији, други у Далмацији, трећи близу Фурлавске, четврти у хорватскомъ Вировдолу, пети у Босни, шести у Ердељу (Weissenburg), седми у Угарској, осми у Србији, и девети близу Цариграда, да є то было свакако Београдъ Албанскій, єрбо є тай Београдъ найближи осталимъ мѣстима найстарији кирилски штампарија, као на Цетињу, Горажду, Милешеву и Скадру, као такође и граду Дубровнику, родномъ месту другога господара Београдске штампарије. А Г. Вукъ суди да є то данашњи єрбски Београдъ, кое бы се съ тимъ могло потврдити, што є Макарію изъ Мркшине цркве (кои є было подъ Митрополитомъ Смедеревскимъ) найближе и найлакше было онде доћи. Но Мардарије віе іошъ на спрвшо свое Евангеліе у Београду, кадъ є нѣговъ покровитель кнезъ Радиша Дмитровићъ умро, а штампарія нѣгова пређе на пластелина Дубровачкогъ Трошна Гундулића. Како є Гундулићъ као слѣдбеникъ римске цркве, до Радишине штампарије дошао, и књиге србске штампао за цркве православне, и то у оно мрачно доба, кадъ су найвећи слѣдбеници єдне цркве противу други мрзили, о томъ немамо до данасъ іошъ никаквих извѣстія. — Трошкомъ дакле Гундулићевимъ сврши се іошъ исте године више споменуто евангеліе на читавомъ листу са 212 стр. [4])

У овомъ евангелію стои на краю ово: **сего ради і азъ Христъ рабъ Радишина Дмитровикъ къзрѣкохъ посиѣшѣйсѧ скетаго доуха и любовію єже къ кожъстиныи црькъвь написати сію доушеспасиѵо книгоу ѵєткороѳлагокѣстїе, єже доухъ скеты апостолскыми оусты ѿрѣгнѣ къ познаніе и исплънѣніе слакослокїю трисльнаѵнаго къ єдинствѣ покланѣемаго кожъстка, и не поидехъ ѿ моего когоданнаго имєнїа, дондєже сьстакихъ слока на тиѵарєхъ, ны кънєзанѣ прїиде грѣни усь сьрьты, и късеть доухъ мои, и по сьрьти моси ѡстакихъ сїе форни къ доме моемь.**

По сихъ же азъ Трошнь Гоуидоуликъ ѿ кєликаго града Дубровника, по прєстакланїи кнєза Радише поноуждєнь быхъ къ єже принести сїе форни, и вѣзехъ и принесохъ къ доме мои форни сїе, поуехъ и ськрьшихъ сїю свєтою доушеспасиѵо книгоу глаголємоую тєтроєѵангєль, и ѿ когоданнаго ни имєнїа не поидехъ, ни тѣлъ мосиоу покоя дахъ, дондєже прїидохъ до ськрьшенїа дѣлоу.

Поклонѣємъ господина Трошна Гоуидоулика трѣдныхъ сє ѡ семь писанїи азъ грѣшныи инокъ ѡкалинѣнни и ынши въ инокѣхъ їєрмонахъ Мардарїє ѿ монастира глаголємаго Мрькшина црьква иже ксть близъ Ѵрьнїє горн.

Молю же юные и сьвьрастные и старїе, ѵьтующе или пишоуще любкє христовѣ ради неисправлините, понєже не писа доухъ свсты ни аггель, нь рука брѣнна и доухъ оуныи, ѡкалнїи и грѣшнїи.

Тогда же вьстоуинныи странаѣ ѡкладающомъ великомъ змиѣсхъ скатаѣ Сиѣсїанъ.

Ськрьшише се сїе свєтые и божьствнїе книгы въ лѣто. ѵ ѯ. кроуть слньца д. доуни .аї. мѣсєца августа .д. дьнь, въ Белградѣ.

доуха си ѡ ѳєѡсь.

После свршеногъ овогъ евангелія врати се Мардарије опетъ у свой монастиръ. Но будући да су му се писмена штампе што быше пре 18 год. изъ Млетака донео по све изкварила, то онъ своіомъ рукомъ безъ туђе помоћи изъ жељеза и мѣда писмена (као што онъ самъ вели) руководећися и остале за штампу потребне ствари, те є овимъ новимъ писменима штампао друго изданіе своге великогъ Тетроевангелія у коме стои оно на последнѣмъ листу: [5])

Благоволѣніемъ иже въ троицѣ славимаго бога азъ Христоу рабъ їєрмонахъ Мардарїє роуководѣнсхъ сїа слока ѡ желѣза и меди и проѵалъ, съ великымъ троудомъ и подкигомъ ськрьшихъ сїю свєтыю доушеспасноуо книгы, глаголємыю тєтроєѵангєль молюже юніе и сьвьрастные и старїе, ѵьтующе или прѣписоующе, любкє ради христовѣ испракланите, а не кльните, понєже не писа доухъ свсты ни аггель, нь роука брѣнна и доухъ оуныи, ѡкалнї и грѣшнїи, тогда же вьстоуинныи странаѣ ѡкладающомоу великомъ царѣ тоурскомоу соултань Соулеиманоу.

(Свршетакъ слѣдує.)

На небу.

Надъ нама и подъ нама валкю се блистаюћи свѣтови, дању планетнымъ покривалома умотани, а при ведрой, чистой ноћи као трепћеће у свѣтлости точке на тамномъ своду исваке.

Ту є по предсуствована пуной побожной вери прећашњи времена было обиталиште вечнога, на кога планетномъ своду безсмртіе се назива; у дубљини земљ пако', а на высини у планетномъ своду небо, овде ужасъ, а горе усхићенѣ. Анђелске ручице зебдиле су по воздуху, а очи

[4]) Одъ ове знаке излази се у Прягу 1 єке; у в. Ковиљу 1; у в. Преображенији 1; и у Добру у Оточ. рег. 1. —

[5]) Излази се у в. Благовѣштевію у Србіи 1 кн.

њіове гледале у почивајућу земљу. Вечност є врло близу била, кою су само густи облаци одъ насъ одвајли.

Іошть се є непрестано дете, непознато са дољиномъ, машало на звезде, као негда човечество у колевци бивше, и по себи доћеће орлове су се непрестано сказке о његовима. Тада су іошть сматрали видимо небо као завесу, изъ етирена кончића састављену и на краю хоризонта спуштену коју лаке стопе генія и добры духова додирују; ту іошть цвета у дражестнимъ пренашању земски образа благопріятный сањ о бапштана вечности и о њіовимъ тайне пуними палатама и дверима; до кои кадъ одъ пута уморна, сирота душа доспе, златна се крила овы двери сама отворе. Како се тада одъ стране и блеска ова по водьликавимъ путаняма ту доспевша душица човечія ужасне и єдва се усуди у онай просторъ ступити, у коме само сайность, светлость и прозрачность трепти! Небройный скупъ кралате деце безъ тѣла, но плакъ на себи некій чудный, умилятый облакъ тѣла имаюћи, лакую и извлаштени іой на сусретъ, поздравляю є. И како небесне двери за нею време отворене стое, то се на прачной земьли укаже, као да є на њу звезда пала.

Но то є само мимолетећій далекій одблескъ оне неописане красоте, крилна се врата наједанпут затворе и звезде нестане.

Тако є човечество младе народе свое текъ мало помало по континенту разграняваюћи, вѣчность у тѣлесный облакъ облачило. И у томе су сказке свію народа сагласне, што оне надчувствено, о коме говоре, увекъ чувственымъ образима оживотворяваю.

Али є у свима временима видимо небо часъ силу уображеня часъ пакъ умствујући духъ човечій више-мање занимало. Прометей крюћи у шупльой цеви сунчане зраке бацао є съ неба ватру; Фестонъ пустошећій ватромъ, стреми се противу земљ на поплашеныхъ сунчанымъ коньма; Икаръ мери съ вешташтимъ крилма несретно летиће; Ихсіонъ се са небесима весели и облакъ место богиње грлећи, рађа накаженый родъ Центаура. Одъ олимпійского брега уздижу се богови горе навише до крайнѣ сфере небеског свода, и кумова слама то нихъ є путања, по коіой се они врховномъ господару своме приближую.

Стари нису никаквы поняти о вселенной имали. „Непокретне звезде, вели Александеръ Хумболтъ, држао є Емпедоклесъ, за тврду массу, коя се образовала стеромъ, ватромъ спрданутомъ.

Доцніе, и то текъ у христіянско време, разчланіо є Птоломей, великій астрономъ изъ Александрије, јасніе поняти о вселенной. Њему є земля све и сва была. Она є по његовой науки непокретно средоточѣ, око коегъ се небеска тѣла у округу движу.

Текъ после тринаестогъ столећа роди се у Торну на Вистли Николя Коперникъ, основатель системе, одъ кога є она и ваше свое добила, отацъ астрономіе новіегъ времена.

Садъ є понятіе о вселенной у безконачность отишло, и земля ніе више, к'о што поета вели, капля у каблу, него врло незнатна точкица у безграничномъ простору са безграничнимъ световима.

Небройно и напоследку човечіемъ оку недостижно, трепте небесна тѣла; бледи магленя пропсни претварају се предъ телескопомъ у безбройну множину звезда, где само мисао у неизмеряму дальну продире, и где напоследку и духъ човечій непознатномъ безконачношћу онесвешћенъ, стане.

Ово намъ у исто време свака ноћь ублештећимъ писменима на цвомъ своду представља, свакій данъ умотава планетинската атмосфера вечну ову књигу назова.

Преко данъ яка сунчана светлости засенява намъ очи, и тако остане изворе светлости звездановогъ неба невидимо. У дубокимъ бунарима, где нема великогъ приступа светлости сунчане, показује намъ се небесный сводъ и данъ таманъ и звездама посутъ. Кадъ небы око наше земљ воздуха било, то бы намъ се небо и данъ тамно указивало, изъ кога бы сунце као какавъ округъ излазило.

Сунчану светлость, коя на земљу досете, вселенна одбія и она на тонъ повратку напазли на одноръ у воздухо-окружію. Овде се садъ єдна часть зракова опетъ по другый путъ поврати. Ово су они зраци, коя къ земљи брзо летећи, небо плаветнимъ чине. Атмосферичный сирећъ воздухъ има то свойство, да пресимућственно плаве зраке сунчане светлости одбія, а друге пропушта. Плавый сводъ, кои мы надъ нама видимо, само є дикле незнатна часть вселенне: офарбано воздушно покривало земљ. На высокимъ бреговима, где рећій воздухъ нанћ светлости одбія, показује намъ се небо због тога тамніе.

Будући одъ земљ наше у вселенну враћаюћи се сунчани зраци надъ ономъ плаветной противномъ т. є. поморацинномъ фарбомъ превалу имаю, то бы намъ се кругла наше земљ са неселена гледана у црвено-жутой светлости появити морала. На овымъ физикалнымъ истинама оснива се и онай прекрасный естественый полъ вечерњих рукенила. На западу преимућственно пропушта атмосферичный воздухъ црвено-жуте зраке силазећегъ сунца, докъ напротивъ плаветне одбія, одкуда произлази она црвена светлость на западной страни. Отудъ видимо на плаветникастомъ стаклу наше лампе планетъ црвено-жутъ . . . . .

Кадъ пакъ сунце съ хоризонта нестане, и светлость полукруга наше земљ ослаби, поле се нпакъ звезде на плавомъ небу, и погледъ нашъ опетъ у непрегледный просторъ дубљ продре. У размишљаваюћемъ удивлено лети мисао подъ гомилама светова горе-доле, изнећу кои наша сунчана система са свима своимъ планетама, месецима и кометама пишта друго ніе, но само єдно мало одељенѣ.

Мы тада само духомъ видимо, како се месеци око њіови планета окрећу, како се планете по непроменљиваномъ путаняма око каквогъ сунца валаю, како опетъ єдно средоточно сунце друга плађана сунца управља, и како се напоследку никадъ незаброине сунчане системе законима другогъ вишегъ средоточя повињую . . . . . Где є овде почетакъ, где ли пакъ свршетакъ?! Ко є у стању оку множину небесны тѣлеса, коя су руковъ Вечнога по своме простору разбацена, у бројевима сватити?

Жанъ Хершелъ, прави, кои є у светлости куповске сламе звезде прошао, видіо є 22. Августа 1792. за 41 минутъ 258.000 звезда, кое су преко желовогъ телескопа прешле. Хумболтъ є пакъ као средње число произашао

5000—5800 звездa, кое се и голимъ окомъ на целомъ небу видити могу.

Звезде кое ми видимо, есу само — као што намъ Литровъ отштроумно представля, — прве лампе, кое текъ прве степене улази у безкрайный храмъ природе осветлюю, и њиово число, ма како велико чинило намъ се, изчезава спрамъ оны, кое велику внутревость овогъ храма осветлюю, и кое намъ се изъ дубльине ове светлости не више као звездe, но због њиовогъ великогъ удаленя само као врло слабо светленъ явлюю.

Очаинкъ.

Кадъ е Конфуцій, Хинезкій законодавацъ, у своіой превелъ задовольной младости, съ великомъ пратьомъ своіи ученика на границе царства Теи приспео, кудъ су га съ великомъ почестьу позвали были, чуе гласъ очаяный некогъ кои подъ грнаатимъ дрветомъ седеше и спрекаше се къ самоубійству. Видеши то Конфуцій саће брзо съ кола и љубкога занята. „Сыне несреће! кажи ми што те муче, можда ћу ти моћи помоћи. Безъ сумње си велику скорбъ подпео?“ — „Заиста велику, одговори му очаяникъ, и испира га съ некимъ удивленіемъ погледи, па затимъ опетъ проговори: Твомъ ћу милосердію ту скорбъ приповедити, па затимъ — умрети.“

„Іошъ одъ моя младости учио самъ се; а затимъ намерихъ путовати. Отисувши се одъ очиногъ дома, дуго самъ се крозъ све краљевине, између четири мора; а после се пратихъ натрагъ; но садъ ми умре отацъ, пикъ и мати, за кое іошъ ништа учинио нисамъ.

Путуюћи трудно самъ се, мудрость постећи, и люде познати, зато самъ садъ мислио да самъ кадаръ себе и друге руководити. Кадъ е време жалости прошло, упутимъ се у царство Теи, и ту краљу подпесемъ мою службу, но онъ ме тако презре, да ме ніе хтео ни слушати. Ово е друга скорбъ.

Имао самъ пріятеља у отечеству и на страни, на кое самъ се поуздао. Зато презренъ одъ краља, њима се у наручіи бацамъ, но у место милосрдногъ пріятелства ваћемъ кодъ ньи немарность и презреніе. То е трећа скорбъ.

Но найспрећаја была е ова: Я имадо єдногъ сына, кои е прваи плодъ моіъ младогъ брака было; алъ онъ, у место да испунява дужности спрама мене, тамо-амо у свету тумара, и свудъ говори да нитъ отца нитъ матере нема. — Све се то прошле ноћи у прномъ виду предъ мою душу ставило. „Шта? реквемъ самъ себи, ты си радъ муларъ быти, и друге къ мудрости руководити; ты си мислио да превазилазишъ дужности просты людій и овамо нитъ си добаръ сынъ, нитъ добаръ подайникъ было; еръ ты нитъ си штогодъ за твое родителе, нитъ за твога краља, нитъ за отечество, нитъ за друштво, у коме живашъ, учинио. И шта више ни добаръ отацъ было, еръ си воспитаніе твогъ сына пренебрего, и невалајнихъ га човекомъ учинио.“ — То самъ све самъ себи изговорио, омрзнихъ на животъ, и дођемъ у ово усамлено место.“

„Пріятелю! рекне ну Конфуцій, немой то чинити. Найвеће зло живота есте, у животу очаявати; та се штета никадъ неда надокнадити. Чимъ си прваи путъ у животъ корачіо, већъ си се было заблудіо. Ты си преће хтео мудрацомъ постати, него што си было човекъ. Валало бы да си найпре найближе дужности око тебе налазеће се испуніо, па онда текъ да си и у падиће пустіо се; и одтудъ и твоя несреће постила.

Но опетъ немой, пріятелю, све за изгублено држати. Свето изреченіе удубленo у срца свію людій, кажъ се истина крозъ сва столетія заспедочила, ова е: „Докле живимо, о ничему нетреба намъ очаявати. Зато и ты томе веруй. Ободри се, пріятелю! и жалость претвори у радость; попрати се у животъ, и одсадъ познай ценити га. Сваки тренутакъ мудро употреби, и заиста ћешъ собственымъ потрешкама научены, мударъ и срећанъ постати.“

Тронуъ окрене се Конфуцій на свое ученике, кои су сви мудраци хтели быти, и рекне имъ: „Учитесе на туђой несрећи.“

Затимъ попне се у своя кола, и мало касніе число кћгови ученика у тринаестъ умали се. Ови се мирно удале и одуу светь да пре людій постану, пакъ онда мудраци и учени. Очаяникъ ободри се, и као ново рођенъ продужи и далъ живити.

СМЕСИЦЕ.

Слика у мртвачкомъ оку.

Чудно єдно изобретеніе испало е некомъ американскомъ лекару за рукомъ, кое насъ грозомъ и чуђенемъ напунява. Представимо себи: У очима єдногъ мртваца и то у зеници налази се упечатлѣне оногъ предмета, кои е при смрти напоследку ваћемъ, вѣрно и то фотографско представлѣно. Ако е дакле мртвацъ у животу своме на последку своіъ собственогъ убицу видіо, то ће быти у очима несретне жертве слика оногъ кћговогъ убице вѣрно у дагеротіпу представлѣна. Она е слика найкрвніа, ал и страшный сведокъ противъ свакогъ убице. Докторъ Полокъ, врстный американскій лекарь обследованіо е у явнимъ американскимъ листовима свое испитиваня преко овогъ сасвимъ новогъ досадъ нечувеногъ предмета. Онъ е провашао, да су ове „слике у зеници мртваца“ врло нѣжне, али јасно и точно представлѣне и лепо се на микроскопъ видити могу. Тако е скоро испитиванъ у оку єдногъ убіеногъ по имену Беортелея у Наурну предузето, кое е Докторъ Сандфордъ руководіо. Изваћэтія, кои е онъ суду послао о овомъ предмету овако гласи: Найпрво смо око изнадили и метнули га у єдну точность, у коіой е мало атропине (тако се зове есенція траве одъ бунике) было разтопљено, кои као што е лѣкарима познато, има то свойство, да зеницу ока разшири. Затимъ смо край одъ жилца очногъ са есенціомъ одъ траве бунике додирнули, па кое се зеница одма напредъ повукла, за тимъ смо употребили оштро увеличаваюће

стакло, и смотрили смо, суровый, напредъ угнутый лицъ єдногъ човека у плавой хаљини, и порелъ њега као у зраку висећій каменъ. Око ніе могло остати неповређено, зато и слика ніе савршено представљена была, а то због тога по своій принци, што є живаџъ очный было одъ мозга одсечен. Да се испитиваніе предузело тако, да око на своме месту непокређено остане, то некій сумњаћ, да слика у зеници не была савршенів представљена. Черте одъ лица убице у оку представљеногъ биле су због тога тамне и жртва по испитиваню лекара смрть наша є у томъ, што іой є глава каменомъ разрскана была, зато се и видила слика каисна као у воздуху виодећи се покрай слике убице. Оли иначе у зеници мора у толико ясна и точна быти, у колико ю савршный страхъ последњећъ часа вељма у души убіеногъ упечатлива. — Ово є єдно знаменито за судейску струку изобретење, кое, докъ се точно, по законима физичнимъ опредѣли, свагда ће за найверній доказъ служити, кои є убица случайно напашегъ убіеногъ было? Ово бы изобретење доказало, да провиђење божіе, неда да се убица невине какве жертве сакрити даде, него є ученимъ естественоиспитателима дознати дало, да у зеници ока, као у найчћрніемъ позделцу душе, слику убице одъ убіене жертве потразе, и тако ћеду є вѣрно у зеници представљаву наћи! —

Анекдоте.

— „Но, то ће быти комедія,“ говораше некій Господинъ К. у єдной кући у Београду, кою є онъ често посећавао. „Башъ данасъ самъ добіо одъ мога пословничества у Царыграду депешу о той ствари; разговоръ є . . “ „О каквой ствари? о чему є разговоръ?“ питаше га други гости. „О томе, што є *** конзулъ скиную баидеру;“ одговори Господинъ К., „разговоръ є о флоти, о бомбардированю, о . . . . “ „Да чујемо; читайте нимъ ту депешу!“ викаше гости. „Куда вы мислите, како бы смео то учинити, та то су државне тайне . . . . “. При тимъ речи извали писмо, на комъ се некій званичный печатъ примѣтити могло, и поче га у себи читати. Али шкадерчићъ некій было є у толико безобразанъ, да му се изъ леђа привуче и тако писмо ва глас прочитати могаше, кое є овогъ краткогъ садржаја было:

„Господину К. у Београду. У смотреню Вашегъ пасоша изволите се на надлежну Вашу власть обратити.

Изъ канцеларіе *** посланичества.

„Дакле то су те државне тайне,“ викаше одъ свію страна сиеюћи се гости. „Вы сте безобразанъ балавацъ; вы треба да знате, да су мотке и државне тайне у писму стиети,“ лютећи се говори господинъ К, и оде.

— „Высокородный Господине, куда ћемо са овогодишњимъ ледомъ, кадъ у зеденицы іошъ давьского има,“ пыта слуга свога господина. „Давьскій подели сиротиньк людма єръ у ово опасно време морамъ се као добродѣтелиять показати, мож' быт', да ће ми декарація у талъ пасти.“

— „Краљевића су мудрій одъ васъ,“ рече шкильавацъ некомъ лекару. „Како то?“ упыта лекарь. „Тако, єръ кадъ они оду изъ єдне куће, увекъ добро знаду, што човеку фали; а одъ васъ се то редко казати може.“

Логогрифъ.

(Изъ шестъ писмена.)

345. Спознаш ли ме у висини, онда самъ сиять, иначе врхъ и румењ. — 346: Ма одъ кое страше до ме сматраш сиудъ ћешъ ме као неугодних спазити; ако сима и непознате бое, то ми се одъ часа опеть отиди. Причић казано. — 347: Ваиних у многихъ одношеніма живота, опеть нашта сима у ствари; єръ чимъ се родимъ престаси ми и нећу и смрть. — 3456: Назначи на животъ и време неуморно пролазимъ и никадъ се неврћемъ. — 341: Найдуйій самъ у скитницу, кои съ невероватномъ брзиномъ по непознатимъ странама ходи. Кадъ ме онда спазе, плаши ме се народъ, по затуд, єръ му ништ' учинити немогу. — 1456: Сложи сима ми два елемента злоты и сиины, по опеть питомо имъ чедо к'о што сами служимъ човеку за потребу. У простарно време учинили су ми родитељи найлепу буну кое се на овомъ свету збыли. Онда као и дандањасъ раја ме нити я я опеть ја. — 12325: Мене неимати служи за срећу; по ако є нећъ суђено да ме по имати мора, онда є богъ да самъ му ја тажу него ни души. — 132321: Мене има найвише у Хини, по досте и по другимъ земляма. Ако будешъ на неком месту сирошенъ, о чему се седъ радиш, онда ће єдна часть света остромомъ постати.

Цело єе речь проста, кое є значай противанъ сталности и мораду. Родъ є лини, а проузроковао є велику несрећу многимъ државама, особито Фраицускомъ водъ Лудвикомъ XIV. —

Разрешеће математичногъ задатка у 31. числу Подунавке:

Вода бы свake године 30 палаца надъ земльомъ была, разумевајући найвећій брегъ.

Разрешеће загонетке у истомъ брою:

„не.“

Разрешили: г. ц. к. финансконсиларъ И. И.; г. и. м. Богићевићъ у Београду.

ПОЗИВЪ КЪ ПРЕДПЛАТИ

НА

ПОДУНАВКУ

ЗА ГОДИНУ 1858.

Подунавка наша, коя ће идућимъ лѣтомъ у трећій свой течай ступити, доносиће у повећаномъ формату лепе приповедке, изъ повѣстнице и изъ живота народнихъ прилике, добро преведне новеле, путоспитнице и. т. д., такође чланке изъ свію струка знања, особито природословія, земль- и народописа, при томъ іошъ лепе песме, загонетке, ребусе и т. д.

Почећ ће Подунавка одъ нове године у повећаномъ формату излазити, иначе простора за догађаје и трговачке вести.

Листъ тай излазиће као и садъ сваке Суботе и коштаће 5 фр. за целу годину, 2 фр. 30 кр. за полу, и 1 фр. 15 кр. на три месеца безъ поштарине, съ поштариномъ 1 ф. више.

Учредничество Подунавке.

Печата, издае и одговара књиготечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Бр. 34. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 1 ф. 15 к. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕР. 1857.

Поздравъ читательима Подунавке
приликомъ Рођења Христовогъ 1857. године.

„Весели се Јерусалиме, торжествите вси любящіи Сіона, днесь временным разрѣшися союзъ осужденїа Адамова, ран имъ ѡкрѹжса.“

Приспео намъ є данъ велике светковине! Данъ, у кои намъ се родіо избавитель човечества, светлникъ света, у коъ є сунце синуло да густу глуности таму разтера; светлый праздникъ появленя Христовогъ међу сиротима!

Данъ рођења силны владателя и князова, прославя светъ светскомъ славомъ; гримявина тонова разлеже се по воздуху, на све стране; разкошно се блага разсипаю на славу ову дана. Лепе су ово светковине кадъ изъ искрены и признателны срдца произлазе, кадъ су изражай любави и вѣрности за спасенїе добри своій владаоца!

Али слова и празднованїе рођења Спасителѣвогъ празнованїе є душевногъ света; ѣръ се њимъ слави просвѣщенъ света, появленїемъ Божиимъ; ово є празднованїе и неба и земль! Осветлено човечество просветомъ света ускличе на тай светлый данъ овако: „Слава ко кишнихъ Богу, и на земльи миръ, къ человѣцѣхъ благоволенїе.“ (Лук. 2., 14.) —

Ово є данъ найзнаменитіи цѣлогъ човечества; ѣръ посмотримо само колико намъ спасоносногa овай светлый данъ донесе: Текъ што є сунце овога дана засинуло а већъ се великій преображай свію народа на земльи појавіо; заніала се слова Рима, кои є целимъ обилазіо светомъ, како ће после сасвимъ да се угаси; у Европи засійнуше зраци чувства човечанства: „Люби искренога твога као себе самогъ!“ Колико се само науке, колико морала у овимъ речима надазе, да ю неизмерима дагача пзирпила небы! Народи се међу собомъ свезомъ благодатне науке христове сродише, свезомъ любави, и човечанства. Разкинуше се свезе идолопоклонства, и молитва єдиномъ Богу, благоме Отцу Саздателю небросвы светова изъ срдца просвѣщеногъ Христіянина подигоше се вишћемъ небу. — Да ли има дана у цѣлой повѣстници света тако важногъ, тако знаменитогъ? Да ли има дана одъ постанка овогъ света, одъ како родъ човечій себе и свою судбину познаје, дана, кои бы за благо и спасенѣ толикъ народа, толико милiона душа у той мери допринео, кои бы тако велика и спасоносна слѣдства за собомъ повукао?

Тако се дакле старе свезе разкинуше, кадъ се Спаситель света појавіо, и нове свезе човечества на место њіово народе међу собомъ сродише. Другій животъ, другій духъ, и могло бы се рећи, друго човечество пре появленя спасителѣвогъ, а другій опетъ сасвимъ после њега. Основи, на коимъ се сви народи преображавати почеше, и кои преображай и данъ данашній іошъ траю, были су у ово време положени. — Бацимо оштрый погледъ само на повѣстницу, па ћемо приметити, да се рођенѣ спасителѣво догодило у оно доба, кадъ се већъ разтварању и скоромъ паденію клонію народъ Израилскій. Іерусалима пропасть была є близу; старый се Сіонъ заніао, кои є приношења на жертвеникъ Мојсеовъ за Іехову крозъ тисућу година вађно. Мало є времена протекло, и Сіона Іерусалемскогъ ніе више было, и изъ његови развалина

никадъ се више подићи није могао. — Рођење спасителѣво догодило се у оно доба, кадъ се огромно царство римско разтварати зачело, кое є крозъ петъ столѣћа врлиномъ и наукама свои сограђана цветало было, и свою гвоздену владу преко свію тада познати земаля разпростро. Али се ова сила и моћь Римляна садъ ніати почела, старый є поредакъ престао, подъ коимъ су три части света стењале; лепе су врлине овогъ витежкогъ народа, кое є онъ одъ свои праотаца као аманетъ наслѣдіо, изчезле быле. Слобода є пропала. Цареви су по већой части сурово и бездушно владали; предали су се разкалашномъ и блудномъ животу. Туђи народи почеше се мицати, да столѣтне ланце стары Римлана разкину.

Рођење спасителѣво догодило се найпосле у оно доба, кадъ се тада далеко разпространѣно идолопоклонство вечитомъ гробу приближило! Другіёвъ, виспренѣгъ понятія верозакона быо є преко нуждань. Ни сама глупа простота богове Грецiе и Рима није за свете већъ држала. Већій део велики, добродѣтелны и разумны людій већъ се явно ругао обожаваню кипова рукомъ човечіомъ створени богова; и почитовао є и словомъ и писмомъ оно найвише невидимо существо, коме се умомъ клањати валя, и коме у место животиня на жертвеникъ и на славу нѣгову дѣла човечности и чисто срдце приносити валя. Као годъ што су кодъ народа Юдейскогъ пророци, тако су исто кодъ язычника мудраци почели народе на появленѣ науке христове преправлати, о коіой су они тамну слутню имали, ал' у овако божественой ясности, у овако силной моћи нису є никадъ очекивали. Као годъ кодъ народа Юдейскогъ, тако исто и кодъ язычника быле су многе међу собомъ противне секте и различна мнѣнія о верозакону. Єдни су жертве приносили каменитимъ штатуама, други су светъ слепомъ случаю приписивали; и тако се свуда тумарало по густой познана тами; тежило се за светилонъ, дизали се олтари Богу непознатомъ, и свакій тежіо є за некимъ душевнимъ задовольствомъ, коъ нигди наћи није могао.

У овако критичномъ за цео родъ човечій времену пало є рођенѣ спасителя света! Све старо морало се новимъ заменути, и было є ново. Тако є божія воля и божіе опредѣленіе было. Кога дакле није наука о божественомъ посланству спасителѣвомъ увернла, кога живота и страдања нѣгова, пророчанства старина и смрть нѣгова о томъ увериля нису: оногъ ће уверити занста єданъ само ошпій погледъ у повѣствиницу света! —

Христосъ се роди! Анђели пою око нѣгове јале колебе; цареви клече око колевке нѣгове! Зора є болѣгъ дана за цело човечество запламкила, и красно пролеће душевногъ света появило се; ослободише се толики народи одъ тежки ланаца робства!

Изванредне околности и чудни догађаји појавише се на кругу земљ наше, међу свима народима, међу разнимъ вероисповѣданіама, кадъ є блажено време дошло, да се роди Спаситель, нашъ Исусъ, Христосъ! Светъ є быо пунъ чезнѣ и нестрпѣнія; разсеяни народи у єдно се искупише; основи стари верозакона срушише се; уста премудри предсказивала су появленѣ божіе; време є дошло, да се, испуни оно, што су мудраци и пророци предсказивали — и Христосъ се роди! Али не у сайной палати, него у спромашной колеби; јеле су быле нѣгова прва постеља[2]— Сынъ божій родіо се, а већа часть света није знала, шта се догодило. Свакій є жељно исчекивао оно што є Богъ већъ испуніо. Свакій се дубокомъ сну предао, а любовь и милость Божія бдила є надъ нама! Онай се родіо, комъ се данасъ сви изображени народи света у найвећой смерности кланаю; кога свето ime крозъ толике векове на земьи и на морю слави се и славиће се на вѣкъ — јеле су му быле постеля нѣгова. Тако є Богъ хтео величанство своє показати, да изъ оногъ, што се смртноме найлиже чини, найвише произвести може. Тако є исто Створитель изъ ништа овай неизмерный светъ створіо. Тако є и самимъ рођенѣмъ спасителѣвимъ показао, да є нѣгово царство надъ царствомъ земальскимъ, да є ово небеско царство, независно одъ земальскогъ! —

Прослављенъ дакле буди светлый дане! светилниче света! съ тобомъ є зора лепе будућности цѣломъ човечеству запламкила; съ тобомъ є сунце спасенія людскогъ засійнуло; тобомъ су тешки сужаньства ланци раскинути; тобомъ є човечество спашено, и рай му се јеишеєъ живота отворіо. Милость твою, свеногућій Боже! простри надъ нами, укрепи насъ и онда, кадъ се животъ овай нашъ къ западу клоную буде! Снагу намъ подари, да те све болѣ и болѣ познавати можемо, и тадъ, подкрепљени светимъ словомъ Твоимъ цѣль вечиту проналити нећемо, коіу си намъ Ты милостиво опредѣлио!

Др. Р.

Везиръ и Текіе.

(Продужетъ.)

Паша београдскій везиру садъ све о Варадинки Мари исприповеди, како ю є спознао, онако к'о што народна песма опѣва; описа нѣму лепоту и духъ особитый найжилје, што такову љубопитность у везиру пробуди, да одлучи све покушати, да добіе Варадинку Мару; а у томъ су му околности ратне на руку ишле. Посаветовавши се съ пашама напише оно писмо генералу градскомъ:

„Јаурскій Генерале! Ево ме на заповесть цара надъ царевима, свемогућегъ Султана мога, подъ Варадиномъ градомъ са небройномъ войскомъ. Два прећашня боя показала

су ти, што моя силна войска може и зашто самь овамо дошао; а іоштъ ћу ти и црнѣ и горе показати, ако ми не предашъ, па ми непошлѣшъ ключе градске. Негуби дакле у лудо главе ни своє, ни ђаура твои, кои су прама моіой войсци као капъ воде у мору синѣмъ. Даємъ ти на знанѣ: Твой рођакъ кодъ мене є у робству! одъ нѣга самь чуо, да онъ има у граду заручницу, неку Варадинку Мару. Три ти дана даємъ за промишлянанѣ, уєдно ти являмъ желю мою, коя некъ ти буде заповесть; ако ти є животъ рођака твогъ міо, пошльи ми Варадинку Мару. Непошлѣшъ ли ню, знай! да ће онъ крволочно погинути и послат'ћу ти главу нѣгову. А непошлѣшъ ли за три дана градске ключе, знай, да ћу га на юришъ отети. Я у нѣму быти морамъ, то є заповесть цара мога. Избери дакле, што хоћешъ.

Али - Везир - Камурџиѣъ."

Ово писмо одма по татарину драгоманомъ праћенимъ посла у градъ.

Татаринъ быяше одма предъ генерала пуштенъ, кои прочитавши писмо однажно одговори драгоману:

„Яви великомъ твомъ везиру, да ће му іошъ данасъ одговоръ доћи," съ коимъ речма онъ ньи одпусти.

Смутила су немало чудна условія везирова генерала; нит' бы што за ньи маріо быо, да є само за Принца Евгенія зачуо. То є знао, да се онъ своіомъ войскомъ кренуо, али да л' се веѣъ ближе Варадину прикучіо, о томъ небыяше іоштъ извештенъ. Премда є верность нѣгова неузколебива была, и нит' є помисліо игда предати градски ключева, то опетъ почемъ се о животу рођака своґъ радило, а ту уплетена была Варадинка Мара, смисли, да по ньой му као некій зракъ надежде сину, коимъ бы се и животъ рођака спасити, а Варадинкомъ Маромъ намѣравано юришанѣ на дулый рокъ одгодити могло, чега ради одма дадо знати Варадинку Мару.

„Єли живъ мой драгій Радивой?" быяу прве речи, съ коима Мара поздрави генерала.

Тронутъ нѣнимъ одъ туге и плача преображенимъ лицемъ одма іой утѣшльиво рече: „Живъ є, драга кѣери, али тужанъ турскій є сужанъ! чуйдеръ, што ми везиръ пише."

Кадъ є Мара као безъ душе писмо везирово саслушала плану іой лице, те весела ускликну: „Ићи ћу моємъ драгомъ Радивою, па макаръ съ ньиме заєдно погинула."

„Помисли, драга кѣери, шта ћешъ да чинишъ, знашъ вальда, што су силеџіє Турци," позорну ню чинећи рече генералъ.

„Мала є сила ньина, да уништи любавь мою," одушевлѣно рече Мара, пакъ одма на то настави: „А незнашъ ли, генерале, да бы съ тимъ начиномъ хаснити могла не само моимъ драгомъ Радивою, нег' што више и Варадину граду. Могла самь быти юнакиня кодъ Београда, зашто небы и кодъ родногъ мога Варадина града? Пиши дакле везиру, нека ме вечерасъ на вечеру чека, ево къ нѣму Варадинке Маре."

Зачуђенъ ћутећи гледао є генералъ ову женскиню срдца юначкога, іошъ неодлучанъ што да чини; али Мара опетъ ватрено му повтори: „Негледай ме зачуђено, генерале, нѣнћу везиру, за спасенѣ Радивоя и Варадина града. То реко не пореко; пиши му само."

Генералъ видивши Марино чудно постоянство, и надаюћи се одтудъ добра граду седе овако писати везиру:

„Честитый великій везире! Ево ти брзо одговора: по жельи твоіой послат'ћу ти Варадинку Мару, тимъ веѣма се пакъ ньой надай, єръ є то и желя нѣзина. Она те поздравля, да ню на вечеру чекашъ. Што се пакъ предає града тиче, за садъ іоштъ ништа одлучіо писамь; а и мислимъ, да ти тога ради садъ што известногъ явити неморамъ, єръ си ти за три дана рокъ определіо. Чекай дакле до уреченогъ рока, а за то време забавляй се са Варадинкомъ Маромъ.

У Варадину граду 3. Августа 1716.

Генералъ Н."

Ово писмо одма посла по своимъ улаку у таборъ везиру.

Оде Мара весела кући обећавши генералу, да ће га пре полазка свога сходны напутака ради посѣтити. Оста генералъ зачуђенъ збогъ смелости ове девоячке, надаюће се колико толико добримъ последицама одъ предузећи нѣногъ.

VI.

Вече быяше тавно, башъ у време мене, а облаци тавни по зраку су ветромъ терани. Нигде звезде, нигде светлости осимъ они безбройны ватра по табору турскомъ, на Карловачки брдина и у долина чаробно се сяюћи тако, да бы помислити могао при тавности небокруга, да се овай на землю са своимъ небройнимъ преселіо звездама. Међу ньима сяю се као повеће звезде шатори паша, бегова и ага, а средъ ови найвеѣма, слично месецу, шаторъ великогъ везира.

У нѣму седіо є везиръ самъ сркаюћи каву изъ златна филџана, што му га мисирскій паша поклоніо, а піюћи дуванъ изъ драгоцена чилибара, што му га самъ султанъ даровао. Быо є замишлѣнъ, но мисли нѣгове небыяу дубоке, єръ су му иначе озбилно лице чешће знаци умилности тайномъ некомъ радосћу прелетали. Очи су му садъ живлѣ севале, и чешће бы велике гладіо бркове у знакъ задовольства свога.

Покрай нѣга было є писмо генералово; задоволянъ садржаємъ нѣговимъ велике димове пуштаюћи рече: „Дакле ипакъ желя моя готова є заповесть, коіой се мора задовольити; полакъ є готово; . . . . . Варадинка Мара ће доћи . . . . но гди є досадъ? Ноћь веѣъ увелико, а нѣ іошъ неима . . . . башъ самъ желянъ видити ту чудну и лепу женску, што є толико београдскогъ пашу завела . . . . А за друго, за предаю, вели, да га до даногъ му рока чекамъ? . . . . Вала, ђауре, и то ће по моіой вольи быти. То мора быти, шта заповеда Камурџиѣ-Али-Везиръ! . . . ."

Овако везиръ говорећи почемъ є све єдну за другомъ ячу, найпосле и опіумомъ смешану каву піо, напоследку зажаренъ и на ове мисли дође: „Лепа є, рече београдскій паша, та Мара, а бы л' ме любити хтела? Шта, бы ли? мора, кадъ у мои руку буде! . . . . А заручникъ нѣзинъ? Съ тимъ

ћу лако; једнаъ замашнй демесишнѣ, никъ ће быт' миръ! . . . . Али е и чудна та Мара, као што рече паши . . . . да не превара, ... ноћасъ да недоће?! . . . . Ха, сутра одма глава заручника ћеногъ с' рата, а кадъ добимъ прекуртра градъ, она опеть моя быти мора!" Ово бунџаюћи свладаъ опіумомъ заспа непробудивши се до бела дана.

У граду предъ вече пре полазка своге доће Мара генералу.

„Ево ме, генерале, да советъ ваш саслушнаъ, и съ вами се мож' быт' на највећъ опростимъ."

Генералъ тронуть овимъ речма загрли и полюби е у чело, рекавши: „Да си на здрава, јоначка ћерп! У теби као у узору видимъ єдиство безбѣдности Варадина града. А што да ти саветуемъ: љубавь твоя, чиста надеждонъ ме пита, да ће те иста у нанѣри твоіой на спасеній драгогъ твогъ и отечества руководити."

Текъ што су те речи изусћене быле ступи у собу некій маіоръ поздравлюћи и пружаюћи писмо генералу, кое е овако гласило:

„Генерале! Я самъ овде са своімъ своіомъ войскомъ одъ 70,000 одъ Дунава преко. Чимъ Дунавъ сретно прећемъ намислю самъ с' леђа напасти Турке. То Ванъ управлюи ради авла

Принцъ Евгеније."

„Да живи Принцъ Евгеније!" весело узклику генералъ. „Радость моя и целе посаде, извпште Принцу, и што годъ особитогъ овде ради сложногъ ноћавања учиніо будемъ, одма ћу му пити," дода генералъ одпуставши маіора.

„Ево ти, мила ћери, сведочанства ове пословице: „Кадъ е нужда найвећа божія помоћь найпареча!" Весели се са мномъ; ево намъ ослобођења: садъ истребимъ ини везиру."

Као громомъ ударена стаила е Варадинка Мара, ћећна тужна него л' пре, видећи уништене свое намере, нагъ уздану овако: „Ослобођења? . . . али не Радивоп! . . . ."

„Неочекивай, мила ћери, нит' мисли да ће онъ зато погинути, прећи е условіе везирово то, да ће га убити, ако му недођемъ. Іошъ ноћасъ, кадъ зачуе, да намъ е толика помоћь дошла, ноће имати ни времена маслити на Радивоа; та већъ и само име Принцъ Евгеніе страшно е Турцима; — та іошъ нису заборавили поразъ свой кодъ Сенте 1696. год. А ако се башъ тога боишъ, ево сутра ћу му зорогъ писати, нагъ ћу те извинити због недолазка твога, што е ово вече тако мутно и облачно было, а тимъ ћу предусрести смрть Радивоа," тѣшіо ю е генералъ.

„Алъ и Радивоя видит' морамъ? . . . прва моя любовь несрећни быћи, заръ и ова друга несрећна да буде, а то због малодушности моя? . . . Зато ићићу; и Радивоя видит' морамъ жива иг' мртва," у очаяню сћаше Мара.

„Алъ садъ е већъ касно . . . на мрка ноћь . . . а везиръ . . . ."

„Везиръ ме чека, нагъ се люти, што дошла нисамъ," улети му у реч Мара.

„О, дано онъ већъ спава, будп утѣшена, дао е речь свою због Радивоя до ујутру."

„Но, худа ти речь у Турчина," плачући рече Мара. „Али ако вы тако обеће, слушаћу васъ; но срдце ми подилази грозна слутња, да Радивоя жива видит' нећу. Но мене, но, несретне девојке!"

„Сутра пре зоре шаљемъ улака съ писмомъ, да ћешъ му доћи, нек непогуби Радивоя; иди зато спавай, а кадъ ютромъ одговоръ доће, знаћу те одма.

Кадъ е сутра пре зоре было, посла генералъ улака, као што обрече, везиру. Кадъ се улакъ повратіо, и данъ већъ освануо, недочесе никаквогъ одговора; непуставши га къ везиру Турци лично, већъ узевши писмо и одпесоше везиру, кое онъ прочитавши поручи му даде, да се врати.

Докъ се то збывало ходао е генералъ по бедеми горньо-градски, нагъ извукавши дугога дурбина, гледао е на Бачку страну. О, како му се срдце ширило мотрећи Принцъ Евгенія јоначку войску, како се уз Дунавъ доле креће, а на једномъ месту спрамъ Футока већъ и мостове гради. Садъ се окрене ано на турскій логоръ, па управляюћи дурбинъ по њему неотпиће наће и на шаторъ везира, кадъ му у истый ма у очи упаде — везиръ да л' ће оку веровати, болћ прохотрп и осведочи се, да е истина. — Глава једна на копаћ натакнута предъ шаторомъ стои, и то глава своге милогъ Радивоя. —

Везиръ е збыля предъ зору пробудивши се и осведочећ, да ніе долазила Варадинка Мара, љутитъ због такове преваре, одма Радивову главу одсећи и на копаћ натаћи дао.

„Хи, бесный везире, да Богъ да и твоя глава на врату неостала, него исима варадинскихъ за глодаће была!" присну генералъ, нагъ се тужанъ кући врати.

Мара е генерала већъ у двору заплакана чекала, предъ коіомъ онъ свою тугу сакрити трудіо се, но залюбћено око девојачко продрло му е до два срдца повикавши:

„Радивой мой погинуо, ејте, да е погинуо!"

„А што да ти кріємъ, мила ћерп, што се сакрити неда. Немамъ до душе гласа одъ везира, алъ ме е око мое кроз дурбинъ осведочило: Ево предъ шаторомъ везира твога и мога Радивоя глава на копаћу натакнута стои." Једна речи ове изусти, кадъ Мара као крва пребледи, очи іой се замутише, преокрену се, нагъ у несвесть паде. Генералъ докъ е Мара къ себи дошла, жежени у наручіо његовомъ слична Мандалина славногъ Канове, као да е одъ мермера иг' алабастра безъ капчице крви.

Кадъ несвесть попусти упрнтивъ у генерала очима рече: „Дакле ніе ли слутња моя истинита была? Алъ, зашто ме непустисте; Радивой погинуо неби, иг' бы баремъ и я съ њиме. Ха, генерале, Вы сте узроки смрти драгогъ мога."

„Опрости, Маро, и мене за њимъ срдце боли као и тебе. Баръ да е пао на полю јоначкомъ, дичіо бы се я сотимъ; алъ, но, паде одъ крвавике руке! . . Алъ ко бы судбину умомъ достиће могао?"

„Ахъ, што сада?" завапи нагъ се замеша Мара. Замало прелети іой румень лице, све е на једно смрклпли, те

одлучно рече: „Радивое, саручниче дрѣгій, одъ мртвы те пробудити немогу, . . . азъ ћу те осветити! Хоћу и морамъ! Погину ћу за тебе . . . .! Пиште везиру, да ћу му вечерасъ доћи, али као условіе ставите, да и безъ икакве запреке сама собомъ могу погодити у шаторъ његовъ, нека дакле нигди у логору турскомъ ватре негору, осимъ кодъ везировогъ шатра.“

Гепеалъ мало е о Марицкимъ речма промишлао и увиђавши да ће се њимъ поступкомъ у долућемъ окршаю подпомоћи моћи, привао и опетъ писати везиру.

Одма дакле после уліка къ везиру съ писмомъ съ тимъ налогомъ, да безъ одговора недође. Оста Мара съ генераломъ одговоръ чекаюћи.

Међутимъ е Принцъ Евгеніе збыля Дунавъ прелазіо, безъ да е га везиръ у томъ и најмање узнемиравао. Мишљаше охолица турска: Нека га, пустићу га прећи, а кадъ сасвимъ буде прешао, потераћу га одъ свію страна тако, да ће му сваца тесло быти, те ће опетъ Дунавъ потражити, и у њему на нов весели заплавити.

(Сврћетакъ сљедуе.)

Пайсаріе штампаріе у Србскомъ народу.

(Сврћетакъ.)

По овоме се поговору изнайпріе мислио, да е она Мркшина црква негдѣ око данашње Црне горе, и пріе се могло мислити, да е само црква, него ли да е манастиръ, али пріе некога времена, доће до руке Г. Вука књига [1]): Пентикостаръ, коя е штампана у Мркшиной цркви 4. год. после свагетія, и у коіой на крају стои ово: **азъ Христъ рабъ їерьмонахъ Мардаріе благодатію кожїєю желаніе имѣхъ и любовь къ божьственнымъ, цркъкамъ, молихъ се кьсеклагоиз кладынє Христѣ мосиѣ, да ми поспѣшитъ къ желанію моєиѣ, да съкрьшиць и сїе дѣло, єже имѣхъ дѣлати, съ пендикостаръ, когъ на слакъ, а на похвалу кьсемъ свѣтынмъ и христїанюмъ на пользъ, понєже съмыслихъ крѣпе старости моєе, ико крѣпе съкрытное приклањаетъ се, и житіе наше не иногокрѣмєнно . . . . .**

Тогда же иногимъ царствіи царствюшїе кѣникомъ изъ турскоиѣ земьлѣ Селимъ.

Прьваго же архїепископоуиа и просвѣтителя и оучитєла Србскаго, нокаго по истинѣ апостола, кырь Сакы, пѣстоволъ пекьскыиъ свѣтителъствоуюшоу архїепископоуиоу кырь Макарію.

Съкрьшисе сїа свѣтаа божьствиа книга глаголемаа пендикостаръ при храмоу свѣтаго вьзнесенїа, єже єстъ Мркшина црькка, ѿ кытїа къ лѣто. ҂оѳ., а ѿ рождьства христова. аф҃хх., крочть сльньце. ҂ї., а лоуни. є, здато число. и., основаніе. кн., єиахта. ҂., мѣсеца сен. а. дьнь.

Пріи вьсесвѣщенномъ митрополитѣ смѣдеревскомъ кырь Ѯахарїи, и пріи ѣгоумєне же мркшиньскоиѣ їерьмонахъ кырь Сакы [2]).

Изъ овога се поговора види очевидно, да е Мркшина црква манастиръ, и по свой прилици да ніе оно данашње Црне горе, него у данашньой кнежевини Србіи; єръ се неможе мислити, да одъ Смедерева до Црне горе у оно време ніе было другога митрополита.

Ово су књиге што е вредный калуђеръ Мардаріе штампао. Колике е онѣ књиге іошъ осимъ горенаведени штампао, и кадъ е умро незна се.

ДАМЯНЪ и МИЛАПЪ.

Год. 1545.

Одъ ньи знамо само толико, да су као дякони живили у м. Милешеву, да су ту год. 1545: штампали: „Молитвеникъ“ у 4. са 360 стр. [3]) и да е Милапъ было родомъ изъ мѣста Обна у Црномъ Загорю, на рѣци Сави.

ДИМИТРІЄ ЛОГОТЕТЪ и пѣгови ученици ОПАРЪ и ПЕТАРЪ.

Год. 1547.

Димитрій было е унукъ Божидара Вуковића, и друга двоица ученица Димитріеви. Одъ ньи се зна, да су у взанкомъ граду Трговишту год. 1547. „Апостолъ“ штампали у 4. се 258 стр. у време воєводе Ивана Мирче [4]).

Покровительствомъ Угнадскога, кои се као пластелинъ хрватскій, крайнскій 1490. родіо, радило се яко око издавања крайнски и хрватски књига у Тибингу и Нирнбергу. Одъ 1560—1564. трудомъ Јуре Јурићића Далматинца, Матеа Поповића Србљина, Ивана Малешевића Бошњака и другій издано е више глаголски и кирилски књига.

КНЕЗЪ РАДИША ДМИТРОВИЋЪ и ТРОЯНЪ ГУНДУЛИЋЪ.

Споменули смо горе за кнеза Радишу, кои е у Београду 1552. штампарію подигао и бромонаха Мардарію къ себи позвао, како га е по несрећи нагла смрть стргла; и да е по његовой смрти жалибоже овай лепый његовъ заводъ у руке дубровачкога пластелина Трояна Гундулића (незна се зашто и како?) дошао, кои се овимъ заводомъ нимало ніе знао користити; єръ по сваштету започетогъ подъ Радишомъ Евангелія, престао е сасвимъ Гундулићъ књиге штампати, нити се штогодъ далъ зна, шта е са овомъ штампаріомъ после было.

[1]) Вука опетъ: Пентїеѳи Србско-Славенскога језика, сваставіо их Вук С. Караџић у Бечу 1857.

[2]) Назови се одъ ньи у м. Београду 1 окс.

[3]) Назови се одъ ове књиге 1 окс. у м. Ковилю.

[4]) Safarik, Wien. Jahrbücher, B. 48. J. 1829. —

СТЕФАНЪ ОДЪ ГРАДА СКАДРА.

Год. 1560. до 1563.

Овай вредный штампарь познатъ намъ є іошъ као помоћникъ Вићентія Вуковића, био є родомъ изъ града Скадра, и ту є утемељио своју штампарију, коіомъ бы се Српскій народъ много више хасніо, да нів суровость турска њой и свима околнима одма у почетку главе дошла была.

У колико є познато, изишао є овде: 1563. Пентикостаръ **къ странахъ Македонскихъ къ отъустко Скендери.** [5])

Осимъ ове књиге, штампао є Стефанъ одъ Скадра Трипѣсни или Тріодъ у Млетцима год. 1560 [6]). А год. 1561. у Млетцима исте књиге друго издање [7]).

ЖИВКО ПОПЪ, и РАДИЛЪ ЂАКЪ.

Год. 1566.

Као што већъ горе видисмо, были су обоица помоћници єромонаха Мардарія и штампаше год. 1566. „Тріодъ цвѣтный“ на читавомъ листу у монастиру Мркшине цркве. **Трођди же се здѣ грѣшнїи рабъ божїи попо Живко и рабъ божїи дїакъ Радоҳлъ.**

ЯКОВЪ СЪ КАМЕНЕ РѢКЕ.

Год. 1566.

Яковъ се родіо као што се изъ наслова види у каменой Рѣци на полозіо велике горе Осаговачке, не далеко одъ града Колашина у Херцеговини. Онъ сам приповеда, да му племе пропатиче изъ старинскога свештеничкога колена. После смрти Божидара и Вићентія Вуковића дође путуюћи по Италіи све до Рима и найпосле у Млетке. Случайно нађе онъ ту занемарену Божидарову штампарію, и поче съ њоюмъ изнова србске књиге штампати, те издаде тако год. 1566. єдну нама познату књигу „Часословъ“ у 8. — [8]).

ЄРОЛИМЪ ЗАГУРОВИЋЪ.

Год. 1569. и 1570.

После Ђурђа Црнојевића, Божидара и Вићентія Вуковића, Дмитровића и Гундулића бияше у 16. вѣку Єролимъ Загуровићъ последньи одъ своіи земляка и сусѣда, коі су се трудили, да просвету рода свога уздижу, подижући своимъ трошкомъ србске штампаріе. Загуровићъ є био властелинъ Котора града. После смрти Вићентія Вуковића дође онъ у Млетке, и ту прибави по свой прилици Божидарова занемарена србска писмена, съ конма є год. 1566. Яковъ съ Камене Рѣке свой Часословацъ штампао, и коя су после опетъ вандя забиталѣна лежала. Зато Загуровићъ око год. 1569. уме за помоћника Якова Крайкова, родомъ изъ Софіе, те књговимъ трудомъ о своимъ трошку издаде на светъ у Млетцима 1569. год. „Псалтиръ“ у 4. са 274 стр.

После обичнога почетка стои ово:

Сего ради и азъ грѣшнїи и мънїи къ ѵлюбленыхъ Єролимъ Ѯагоѵроѵићъ, властелинъ ѿ града Котора, потроѵдихъ се и желанїемъ вѣждѣлахъ къ дѣвнопольнымъ книгамъ, испълнити недостатъкъство, иже оумалѣное и҃расхиѵреное и҃мѣнальтемь, богоу попоѵчышоу ихъ, кыимоу ми тогда къ ѕападнихъ странахъ рнмьскихъ, къ славнѣмь градѣ Кенеѳїѣ, когомь настаѵлѣмь кърскнокахъ поспѣшенїемъ свѣтаго доуха, троудолюбьдне подъкнѣхъ се съставити слока, къ иже оугодна быти късакомоу проунтающоу, и того ради молю къслкого къзрѣдства, старше и юнше, благословыте, а не кльнете ѕа сїе писанїе, иже сьписахъ къ лѣто. ѧхѳи . . . . .

Онъ се даље трудіо, као што се изъ горенаведеногъ види, да књиге, кое су вековъ страномъ Турци уништили, опетъ Србима штампа, и тако овай недостатакъ попуни. Изъ овога се поговора види и то, да в которскихъ властела и онда іошъ были закона нашега! — Следеће године 1570. штампао є „Молитвеникъ“ у 4. са 282 стр. Ове две књиге тимъ су важніе, што се у њима налази дрворезный образъ истога Загуровића [9]).

ЯКОВЪ КРАЙКОВЪ.

Год. 1569. и 1570.

Ово є єданъ единтай до сада познатый Бугаринъ, кои се у 16 столѣћу баіо са штампањемъ књига. Родомъ изъ града Софіе, доше, нешто се коіомъ приликомъ, у Млетке, упозна се ту са Єролимомъ Загуровићемъ, и штампа о његовомъ трошку год. 1569. гореспоменутый „Псалтиръ“ и год. 1570. „Молитвеникъ.“

КОРЕШЪ МОНАХЪ.

Год. 1577—1580.

Одъ овога иначе посве непознатога штампара изишла є у Ердељскомъ граду Шебешу год. 1580. књига „Минеи праздничный.“ Повелѣњемъ Ердељскога митрополита Генадія [10]). За углед є служіо Божидаровъ Минеи одъ год. 1538. Г. Шафарикъ мисли, да су по свой прилици одъ истога Кореша на истомъ мѣсту штампане следеће књиге:

1. Псалтиръ год. 1577. на читав. листу са 172 стр.
2. Евангеліе год. 1579. на читав. листу са 268 стр.
3. Постный Тріодъ на читав. листу са 288 стр. [11]).

САВА ЄРОМОНАХЪ МАНАСТИРА ДЕЧАНИ.

Год. 1597.

О Сави Єромонаху толико дознато, да є онъ у Млетцима 1597. године штампао „Синаксарь и службу Воскресніи съ часовна и панагіею“ и то съ благословеніемъ Игумена

[5]) Налази се оне књиге 1 екс. у Бечкомъ, а 1 у Лашкави у Вѣровитичк. Жупаніи.

[6]) Налази се у нар. библ. у Бечу 2 екс.

[7]) И књижници Матице Срб. у Пешти 1 екс.

[8]) Види: Шафарикъ на мѣсту горе наведеномъ.

[9]) Одъ „Псалтира“ се налази у Ердељу, у Режети, у Кердовци и у Поучю Виров. Жупаніе; а одъ „Молитвеника“ налази се у Му'ачкой прили 1 екс.

[10]) Славенскимъ езыкомъ у 16. вѣку штампане су много више у Кара-плашкой и у Карабогданской за Влахе, коихъ в онда правенй езыкъ био Славенскій.

[11]) Види: Часовникъ Ческ. Муз. 1842. стр. 104.

Стефана одъ храма пречисте Богородице. Листови су ове књижице тако мали, да бы ій изъ єдногa садашњега табака средньє величине могло изаћи 32, и нема више до 15 врсти на страни, и то малимъ словима; у цѣлой има 152 листа. На свршетку стои ово:

Съ благословенїемъ господина їгоумена Стефана єромонаха троудивъ се ѡ семь лѣ грѣшни и мьньшїи къ иноцехъ єромонахъ Сава ѡ монастира Дечани . . . .

Сїе скърьшихомь къ лѣто. ҂ѕрє. а ѡ рождьства христова. ѳфѵ. кроѵгъ слньцоу .кѳ., а лоуни .иї., ѵлато число .к., индиктїонь .ї., ѳѳмєлїе .кѳ., спасха .є.

Мѣсєца иана .ої. дьнь. оу Кисцїєхъ.

За чудо є, како се наше црквене књиге, никадъ нису штампале у нашой патріяршіи у Пећи!

Почемъ Турци сасвимъ обладаю нашимъ земляма и народомъ, манастире похараю, многе попале и забране да ій помаљаю; люде заклю и богатіе побіо или растераю, а затим се у приморю осиле, онда престане штампаній књига у нашимъ краевима. У томъ Руси навале штампати црквене књиге, на прекрасномъ славенскомъ језику, кое народъ нашъ, немајући своіхъ књига, стане куповати и учити се новоме црквеномъ језику, и тако мало, по мало не само заборави свой старый црквеный језикъ, него и омрзне на њега према овомъ новоме [11]).

[11]) Овай чланакъ написао самъ, да читателѣ избліже упознаю са штампаними найстарійимъ нашимъ књигами србско-славенскими, са штампаріями и са предлима и за нашъ народъ многозаслужними штампаріями, коима вечита хвала и слава буди одъ њіхога нашега народа! Изворы су ми при писању овога чланка биле: Дѣла Г. П. І. Шафарика; Архивъ за повѣстницу Югославенску одъ Г. І. Кукуљевића С. кн. І. и Приљери Србско-Славенскога језика од Г. Вука С. Карарића 1857. год. у Бечу. — Дръ М. Р.

СМЕСИЦЕ.

Отчево лукавство.

Неки мађарскій граоъ налазіо се јаше преко лета у купалишту Баден-Бадену са кћерю своіомъ Єлеономъ. Што су се многи младићи съ њоме забављали узроокъ бијаше њена младость, лепота и велико наслѣдіе. Богати и сиромаси, племићи и грофови просише ню, гледајући єдино лишь другимъ предность добити. Несрећномъ изабра се Єлена између свію она найневредніегъ човека, некогъ Гаетана Талізна. Онъ є до јаше лепше плаше очи, цвіу свилену косу, знао є у друштву девојке себи привлаштати, али нису у њега била она својства ворљива, коя човеку праву цену даю. Онъ є био карташъ занатомъ и морао є всћъ Неаполъ ради срамотна дѣла, у коя га є карташъ запленіо, оставити.

Како старый граоъ ово зачу одлуча ма на коя начинъ кћерь свою одъ тога безчестника сачувати. Онъ є Єлену свакојако опоминао, но она остаде као девојка неискуства при своіой наивѣри, єръ є држала, да є све, што се о њемъ любезниковъ хрваво причало, опадавъ, тимъ већма, што є онъ умилнимъ речима ню увекъ о истинитой љубави своіой осигуравао.

Єдногъ дана доће случайно графу у руке писмо Гаетана, у коме Єлену на бѣгство позива, башъ у оно доба, кадъ њемъ отацъ буде са друштвомъ своимъ се картао. За знакъ њеногъ приволења искао є, да она ружу на прси задѣне.

„Задена данасъ ружу ову," рече іой отацъ, кадъ на шетню поћоше.

Єлена послуша отца и поће съ њимъ. У шетньи срете ій Гаетано, и очи му плануше одъ радости кадъ смотри ружу. Затимъ одведе граоъ кћерь свою єдномъ познанику, реваши іой, да онде на њега чека. Отацъ пакъ врати се у своє обиталиште.

У уреченый сатъ доће Гаетано, прескочи зидъ одъ баште, кадъ види, да су врата забављена, проће крозъ прозоръ низакъ при земльи. Затимъ оде право бисамима горе управо у Єленину собу, коя му є добро позната била. Али ту место ић ступи предъ њега отацъ, съ два пиштоля у руку. Гроофъ затвори врата и рече дрктаюћемъ Гаетаку: „Ја бы васъ садъ убити могао, и то право имаћъ, єръ сте вы ноћу у мою кућу ушли."

„Алъ, Господине, я писамъ лоповъ."

„А да шта сте! Вы сте хтели мою кћерь и њену сермю украсти. Ево сведокъ тога ваше писмо. Нећу Васъ повиловати алъ ћу Вамъ пакъ животъ опростити. Вы познаете добро вештину мое десне руке. Двобой бы ме наскоро Васъ опростио, но то средство ћу онда само употребата, ако ме не послушате."

„А што Вы тражите одъ мене, Господине?"

„Вы морате Баденъ-Баденъ оставити, и то одма. Две стотине нила нораю Васъ одъ мене и кћери мое делити. А као даръ послушности Ваше, даћу Вамъ 20.000 франака као путный тропшакъ."

Гаетано хтеде говорити.

„Ни речи," повика граоъ гриемћимъ гласомъ. „Вы ме познаете! Разумете ли? — Вашъ є живот у моіой руци, и ако найлакъ затежете, проћи ћу Вамъ тане крозъ главу."

„Е. добро; послушаћу Васъ . . ." тепше Талізнъ.

„То є ваша срећа! Ваши 20.000 франака леже тано у момъ ормару; узмите ій.

„Допустите ми, да Вашу понуду неприманъ."

Но заповедаюћій погледъ граоовъ учини край той лажльивой учтивости, и Гаетана приволѣти мораше.

„Али осталъ є забављећъ," примети онъ.

„Отворите га Вы."

„Алъ нема кључа."

„Обите браву."

„Шта, вы окете да я . . .?"

„Обите браву, или ћу Васъ мномъ убити," при томъ подаже опетъ граоъ пиштоль, и Гаетано послуша га разбивши браву.

„Добро є, рече граоъ, узмите тай пакетъ съ банкама, ове су Ваше. Имате л' листницу при себи?"

„Имамъ."

„Шта є у њой?"

„Неке ортіе, и писма на ме управљена."

„Спустите, некъ паде листница предъ обіени осталъ."

„Зашто то?"

„Я морамъ сведочанства имати одъ тога."

„Али —"

„Ни речи . . . я морамъ имати сведочанства обіима. Морамъ лопова казати знати. Лопови или смрть. Вы морате пред-а-мномъ ићи; а Васъ пре нећу одпустити, докъ небудете одъ Баден-Бадена далеко. У прочемъ се ништа небринте. Я ћу касно се повратити, и мою тужбу тежъ прекъсутра предати. Дотле имате доста времена, да се у бегству спасете. Но ако бы мое обране потребовале, то можете се на мене увекъ ослонити. Садъ напоље, хајдъ!"

После овога случаја, кои є велику позорность пробудио, ніе Єлєна више могла двоумити. Избрисала є и мисао свакоj на Гвстава, нит' га игда више спомєнула. Нєколико нєдєља после догађаја тогъ, вєнчала се съ єдним аус рйскимъ кавєтиэом.

Анєкдотє.

— У пирку Топчидєрскомъ сєђаше єдногъ дана Г. Попечитель[**], разговараюћи се съ Г. Начальникомъ одєлєнія[*], єдним фатъ одъ нђта стоєћихъ. „Кадъ Начальникъ одъ Попечитєля толико далєко стоjи иза мэа, кадъ се разговараю, а гди бы у подобномъ случаjи пандуръ стао?“ „Та на оной страни Саве, ради сорлзжности у чину,“ одговори досетљивиjи нєкій.

— „Наочари, кои сємъ одъ насъ куиио, всвреде по паре; оне су одъ найфардиндрiєгъ стаклєти,“ рєче нєкій Јакъ оптикеру. „Нєможе быти.“ „Шта нєможе быти? Кадгодъ нећомъ куhи идемъ, видимъ све предмєтє дуплo.“ „Но мой дрлгій, то вамъ ніе крнво стакло одъ наочари, всвъ оно одъ чашо,“ примети му оптикеръ.

Математичный задатакъ.

Нєкій лумповъ, кои є врло радо рано куhи пшао, чуе на торовю гдh избіа сатъ, стане и почнє бројати, но нажалосвъ бывшій помєтє брой и заната патролиjу колико є избило, кои му одговори $^1/_2$, $^1/_3$ и $^1/_4$ у 1 сатъ више износи него што є избило. Дакле колико є избило сатій.

Исторични задатакъ.

— Како се звао онай владатель, одъ кога се матери причаlо, да ће родити дрво таково велико, да ће му сєнка покрити єдну часть свєта. Гробный му се спомєнъ іошъ у цєлости види, макаръ да є вєћ пре 2387 година умро.

— Радо бы знао ниe и годину смрти овогъ владатєля, кои є воввао противъ народа єдногъ средногъ Турцима. У врємє тогъ ратовања купио се онъ у нєкой рєци, но озебе тако да га є збогъ тога и смрть свнјала.

— Како быше ономе краљу ниe и кога є онъ народа было, кога се кћи за слєпогъ нєкогъ владатєля удала, и коя є смелошћу своjомъ спасла супругу престолъ и живогъ.

— Због тога мучєнъ и оковань бывше нєкій мудрацъ, што се доказати осудіо, да є и онъ Јошуа фалити морао, кадъ є сунцу заповєдіо, да стане. — ? —

Разрешєнъ коньицкогъ скока у бр. 32.

Овогъ тайне чудно тєе,
Те равнако єдне дєце.
Свирадъ свира,
Нєда жира,
Єдне чудно голаца,
Прстомъ вожє.
Рогомъ єдне,
Да с' играчи добри трже,
Да с' дєвойке вєћи драже
И заиграти сваштара.

Разрешєнъ овогъ кон. скока примили смо одъ Г. Дом. И. у Земуну; Г. Гр. Милованойића, учєника у Бєоградy. Г. Димитрія Павловића у Темишварy; Г. Пароха Ђорђа Марковића у Грегуровцу и Г. Свет. Сабобића у Вгодинu.

Разрешєнъ логогрифа у 30. числу примили смо и одъ Г. Васе Вранковачкогъ, трговца у Сенти.

Еракъ. Обєшъ ли допустити твоіой жєни, да се бели и руменн, Петаче?

Петакъ. Іокъ!

Еракъ. А зашто не; она бы ти се вєћма допала?

Петакъ. Да, да; но свєтъ бы ме држао за трговца, кои продае фарбе, одъ кое су мустре на жєнином лицу изложене.

Еракъ. То нєбы згорієгъ было; баръ нєбы требовао огласима єспанъ свой препоручивати.

Петакъ. Я нєнарнмъ за такова препоручивања, коя се садъ морао штемпловати.

Еракъ. Было є давле окршаја у Херцеговини?

Петакъ. На жалость, и то башъ у ово зимнє доба.

Еракъ. А зашто є скочила раја на оружіе?

Петакъ. Што су се Турци научили одъ Єнглеза на њихъ начинъ писати, т. є. другчіе писати, а опєтъ другчіе изговарати, и по томе се владати.

Еракъ. Кэко то?

Петакъ. Тако су писали „Хатуајомъ,“ а изговараю ту рєчь: „Отимай имъ!“

ПОЗИВЪ КЪ ПРЕДПЛАТИ НА ПОДУНАВКУ ЗА ГОДИНУ 1858.

Подунавка наша, коя ће идућимъ лєтомъ у трећій свой течаj ступати, доносиће у повећаномъ формату лепе приповедке, изъ повєстницe и изъ живота народнєгъ прилнне, добро преведне новєле, путоситницe и. т. д., такође чланке изъ свію струка знања, особито природословія, земљє- и народописа, при томъ іошъ лепе песме, загонетке, ребусе и т. д.

Почемъ ће Подунавка одъ нове године у повећемъ формату излазити, имаће простора и за догађаје и трговачке вести.

Листъ тай излазиће као и садъ сваке Суботе и кошта ће 5 фр. за целу годину, 2 фр. 30 кр. за полу, и 1 фр. 15 кр. на три месеца безъ поштарине, съ поштарином 1 ф. више.

Печата, издае и одговара кньигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ПОДУНАВКА

Бр. 35. ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА 6 Ф. 15 К. НОВЫЙ ТЕЧАЙ. ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ У ВЕЧЕ. 1857.

Месецу тужба и молба.

Ой, месече! Ой, месече!
Тихо бледо сяйный,
Одъ некада мои яда
Зрителю потайный.

Што не сіашъ, неѣъ све скриваш
Лице твое сяйно?
Бледо зиришъ, тужно виришъ
Из' облака тайно?

Или су ти мои люти
Яди додіяли?
Пакъ садъ твое лице, мое
Яде тако жали?

Илъ ти дуга моя туга
Одвише досади?
Те се губишъ густи любишъ
Облакъ мене ради?

Илъ одъ вая и уздисая
Облаци немили,
Бледосяйну свѣтлость байну
Ти ю су прекрили?

Илъ се стидишъ где ме видишъ
Што патимъ єднако,
А помоћи ни одмоћи
Немож' ми никако?

Како тужанъ како сужань
Животъ младъ спроводимъ,
Нитъ где болномъ и невольномъ
Срдцу лекъ наодимъ.

Алъ месече! сяй месече!
Па се несакривай!
Срдцу мому ти тужному
Баръ утѣху уливай!

И онако, ако тако
Дуже іоштъ остане,
Срдца яду и нескладу
Скоро неодлане;

Где уздише нећешъ више
Слушат' срдце мое,
Єръ престати ће плакати
Скоро аде свое.

С'ятъ ћешъ тада као и сада
Ти у мою собу,
Алъ ме неће быти веће:
Свршитъ ћу тегобу.

Свршитъ тада я ћу млада
Лѣта младо у доба,
Твоя сяйна слика байна
С'ятъ ће ми врхъ гроба.

изе-миле.

Везирацъ и Текіе.

(Свршетакъ.)

VII.

Сунце сѣда, нагиба се данакъ, данакъ што у крилу носи своме при краю тавну ноћцу, майну одъ покоя. Сунце сѣда алъ се сво црвени, као у руйной окупано праци. Наши кажу: кадъ є у вече небо црвено знакъ є сутрашньи ветрова.

Генералъ є у соби своіой седіо задоволянъ, што є везиръ збыля условія Марина приміо и онако ю чекати одлучіо, што є одна и Принцъ Евгенію явіо ради нѣговогъ управлянія у нападаню на Турке.

Кадъ є сунце посве зашло ступи му у собу Вардинка Мара; алъ како се зачуди, кадъ ю опази, єдва ю

спознаде. Была є сасвимъ по турски обучена. Дигнувши одна превезъ съ очію, сину іой толико дивно и чаробно лепота њена, да є генералъ, ни речце проговорити неногубн, укоченимъ у ню очима стано. Црвенъ фесећъ накривљенъ, око когъ се драгоцена чалма наеро вила, те лепо глатко чело на поле сапирвала, — очи у тай ма необично жарко пламтеће; — устница рубны на умиленый осмѣхъ сложена; лица до душе полубледа, но на комъ су се сада две ягодице чаробно развиле; — врагъ забудовый низи одъ дуната покрываше. — Све ово узъ остаду турску драгоцену одећу тако є дивно Мару красило, да бы помислити могао: ніе то Мара, него една одъ прекрасны девоика Черкеске.

За нашимъ чутења часомъ рече Мара: „Познате ли садъ кћерку вашу, Варадинку Мару?

„Єдва, нила кћери,“ одговори генералъ.

„Бывши кодъ тетке мое у Земуну, куши ми она ове турске алвине за мое весеље, и ко бы мислио, да ће ове быти моя свртно заручничке,“ уздиша Мара; „време є кратко, а предузеће мое неодлучно; дайте да се благословимо и опростимо, милый поочиме, Богъ зна, ошено л' се нгда више живи видити.“

Тронутимъ срдцемъ примивши ю за десницу руку, а полюбивши у чело рече генералъ: „Прійми полюбацъ отчинскогъ благослова и опроштая, драга кћери; Богъ нек' те руководи и брани у јуначномъ предузећу твоимъ на славу родногъ ти Варадина града, а поразъ пакъ клети душмана турски.“

„Хвали вимъ, поочиме, тако нек' Богъ и насъ чува. А я васъ осигуравамъ, да ћу предузеће мое до края извести. Везиръ ће пасти, ако не одъ руке мое, а оно одъ храбре наше войске. Слути ми се, Варадинъ ће остати непредобимъ; но да я кодъ толики погибели проконсети нећу. Я ћу погинути, на зашто небы мога Радивоя у томъ следила? Та то ће быти всечанѣ мое. — Предрагій поочиме, сво мое благо употребите на зидање цркве у место оне мале на славу Богородице одъ свега зване, утѣшителице мое, кое славу сутра ћемо славити. Никогъ немамъ на белимъ свету; њой све оставлямъ. То є све; пріймите ioш мой последный полюбацъ и съ Богомъ, довъ се на другомъ свету не видимо!“

„Съ Богомъ, предрага кћери, Богъ ти у помоћи было!“ быше све што изусти генералъ.

Генералъ є іошъ далеко изванъ града испратіо Мару.

Мракъ, ноћъ опетъ као и синоћъ. Небо тавно и облачно, нигда ни звездице, слично логору турскомъ, у комъ нигдѣ натре ни спеће не'ма; тако є заповедіо великій везиръ. Само шаторъ његовъ у ноћной тами блисти се, слично оном младомъ месецу, што се тамо дубоко у юго-западу на неколико фатій чистомъ небу сія, те тужанъ, рекао бы, окренувши рожчиће свое земльи залази. Наши люди кажу, кадъ месецъ младый свое рожчиће доле окрене, то бурно и кишовито време предсказуе. Незнамъ, ел' истина? видићемо.

У богато-накићеномъ шатору своимъ седи опетъ великій везиръ, као прошасте ноћи чекаюћи Варадинку Мару. Лице му се свакій часъ мења, часъ му се радость тайни, и рекао бы наслада нека на њему показуе, — часъ опетъ намрштено дутосћу сева; у првомъ случаю слатко кажу срце, у другомъ велике димове пушка, но опетъ су радостна осећања превагу имала. Та наслађивао се везиръ унапредъ већъ узиваћемъ тако красне девойке, одъ кое му и данасъ београдскій паша уши и срдце напуњо. Чезнуо є затимъ невићеномъ девойчетомъ, као што чезне младићъ у првой пламтећой любави за своіомъ милошъ и драгомъ. Наслађивао се такође и съ тимъ, што є генералъ край све домаће му помоћи, шпакъ се преварити дао, и Мару му шаљ; мислио є, да то све нуз нужде быва, єръ се много у помоћи неузда, већъ се везира бои.

Везиръ чека и чека алъ Маре не'ма. Она хотимице на путу се задржае, да іой тимъ краћа ноћъ съ везиромъ буде.

На Варадинскомъ торню удара десетый сатъ; кишица тіо сипи.

Везиръ зловолянъ съ дивима устане, те се по шатору немирно шетати поче. Докъ є неколико пута тамо-амо и у накрстъ прошо, ступи му кавазъ унутра являюћи долазакъ једне кадуне.

Мара є сиудъ кроз турскій логоръ безъ икакве запреке прошла, тако є заповедати и страже убавестити дао везиръ, то іой пакъ тимъ лакше быше, што є была по турски одевена, чему се везиръ ни надно ніе. — Свудъ дакле слободно проће, єръ мисляше Турци, да є то једна одъ пашинскн кадуна.

Везиръ даде кавазу знакъ, да уныће, почемъ му се напрштено чело нило разведри.

Варадинка Мара ступи у шаторъ, дубоко се по турски наклонивши, и одна превезъ съ лица баншши овако проговори: „Предъ тобомъ стои великій, честитый Везире, по датой речи своіой, Варадинка Мара.“

Везиръ као муњомъ удареъ стано є одъ Маринс лепоте наоко обчарань, незнаюћи да л' своимъ очима да верује. Она га такође унзино-тужно и непомично потрнла. Прекиде везиръ чуђење, и любезно Мари рече „Та ты као турска буза, Маро?

„И то за любовь твою великій везире,“ любезно дода Мара.

„Ха, и томе се надао небы! Я сань те было већъ осудіо,“ рече везиръ.

„И право си чинно, честитый везире; но надамъ се одъ великодушности твое, да ћешъ садъ исто тако на опроштеље склонѣвъ быти, и увадити, да низа вере у я ћаурина.“

„Тимъ пре ти садъ опростити морамъ, што сиы те толико красну спознао,“ любезно рече везиръ.

„То неће учинити лепота кол, већъ срдца твогъ доброта, зато се и надамъ, да ме нећешъ садъ као робкиню сматрати,“ іошъ любезніе одговори Мара.

„Я бы зудумчаръ было кадъ бы то чинио, — већъ ходи, лепа Мара, седи покрай мене,“ рече ласкателно везиръ примивши ю за белу руку, те край себе на диванъ посадивши.

„За велику милость сматрамъ то повуђење твое, а одъ ње и другоме се надамъ.“

„Не за милость, већъ за любовь сматрай то, Маро красна, и веруй ми, да ти у тай часъ ништа одрећи небы могао,“ држећи ю іошъ за руку, пламтећима очима и смешћимъ се усти одговори везиръ.

Мара већъ видећи кудъ везиръ шиба, да є сасвимъ нѣномъ лепотомъ очаранъ ласкателно рече: „Любавь само за любавь се враћа.“

„Ха, прелепа девойко! Ты одъ први Хурія райски, могу л' се любави твоіой надати? Ако могу, вера ти є моя, тако ми великогъ Пророка, бићешъ прва кадуна моя, одевена у сувомъ злату и каменю драгомъ!“ усхићено рече везиръ, почемъ ю страстно грлити поче. Нашто Мара нагло му се изъ наручія оте, съ дивана ђипи и у истый ма подъ альиномъ сакривенъ ножъ прама своимъ недрима управивши рече: „Не, везире, тако далеко любавь моя іошъ ніє дошла! Пре ћешъ ме у моіой видити окупану крви, него л' жертвомъ страсти твоє. И ако самъ те моле мила, одустани . . . .“

Као гладный рисъ, комъ се противъ волѣ плѣнъ изъ панца отео, седіо є везиръ савъ у пламену страстномъ, пораженъ тимъ одлучно юначкимъ и крепостнимъ поступкомъ девойке; почемъ се за мало дивля му наравь укроти, опетъ умилно Мари пробеседи: „Полюблѣна Маро, опрости што ме є страсть толико занела очараногъ лепотомъ твоіомъ. Метни ножъ у корице, и седи опетъ край мене; ево ти речь моя, да неседи више край тебе силный везиръ, него мирно ягнѣ.“

На ове речи увидивши Мара побѣду свою, такође умилно везиру рече: „За речь дату, и за поштенѣ теби дођо, єръ є была тако желя твоя; то є, мислимъ, доста одъ слабе девойке пожертвованя, почемъ я одъ тебе іошъ никакове милости тражила нисамъ. То смисли, везире, па ћешъ іошъ болѣ упознати крепости Варадинке Маре.“

Ніє притомъ везира мимоићи могло, кудъ споминаюћи милости Мара шиба, и већъ му є на єзику было, да ю за опроштенѣ моли, што іой є убити дао заручника; алъ гордость турска опетъ надвлада га, и онъ се претаи. Алъ є Мара мудра глава, пакъ є свачемъ доскочити умела, те ће и томъ на іошъ гори начинъ, — алъ све у своє време. Везиръ као да є пређашнѣ речи пречуо, па последнѣ само ухвативши молећи Мару рече: „Седи, душо Маро, па ми о животу твомъ приповедай, да се іошъ болѣ упознамо.“

Мара седе, држећи десномъ рукомъ држакъ подъ альиномъ сакривеногъ ножа, те да везиру ноћь преврати, поче свой животъ прирођеномъ себи речитосћу надугачко приповедати. Везиръ є быо савъ тронутъ ю слушаюћи. Кадъ Мара довршн, дошавши до новогъ познанства свогъ съ Радивоємъ, рече іой ганутимъ срдцемъ везиръ: „У истину, красна Маро, я те сажалявамъ, вредна бы была, да те алемъ драгій кити . . . . Алъ ти ми и спомену, да си добра певачица была; дедъ, молимъ те, попевай ми єдну; и я самъ любитель песама; край лепоте твоє морашъ имати анђелскій гласъ?“

„Драговольно,“ одговори Мара, те чаробнимъ своимъ гласомъ, а срдцемъ пунимъ чувства поче певати гласовито ову песму:

Двоє су се млади упознали
Двоє млади, двоє сирочади,
А безъ отца и безъ миле майке,
А безъ братца и миле сестрице;
Упознали пакъ замиловали,
У пролеће када цвета цвеће,
Кадъ горица лисћемъ се одѣва,
Када славульи у ньойзи попева,
Кадъ се віє трава у завойке.
Момче своіой драгой проговара:
„Срдце моє, любави ти наше!
„Кадъ се угледасмо први путъ ми,
„Прве речи када прословисмо,
„Прословисмо па се упознасмо,
„Упознасмо пакъ замиловасмо,
„Срдце моє, любави ти ове!
„Зашто дулѣ да сиротуємо
„Свако за се, єдно безъ другога,
„Ты убога, я ядан сиротанъ
„Безъ икога а одъ рода свога?
„Веће, хайде, да се ми узмемо,
„Кадъ онако само єдна душа
„У два наша вѣрна срдца дише,
„Дођи, драга, моме беломъ двору,
„Непрестанце да у тебе гледамъ!
„Непрестанце тебе, злато, грлимъ!
„Непрестанце тебе, душо, любимъ!
„Да ми тобомъ буде єло слађе,
„Да ми болѣ иде посо одъ руке,
„Да нетужимъ увекъ самъ безъ тебе!
„Узми прстенъ ты са руке моє,
„А дай мени прстенъ с' руке твоє!
„А кадъ црква любавь намъ посвети,
„Милованѣ и прстенованѣ —
„Нитко ми те неће, драга, отети!“
Што смислише оно наканише.
Алъ ихъ младе зла кобъ сукобила
Зла кобъ црна, носећъ црнѣ яде.
Кадъ ће быти време за венчанѣ
Драгій отић' на войну мораде.
Да і' далеко небы ни жалили,
Већъ на родногъ места свогъ границу,
Оста драга ядомъ ядуюћи.
Ніє дуго време постояло
Драгій своіой драгой поручує:
„Драга я ты црне шалѣмъ гласе:
„Ево ядан робства самь допао,
„Негъ мыслишли жива ме видити,
„Продай добро и моє и твоє,
„Па дойђ' сама по ме на одкупе,
„Иначе ћу изгубити главу;
„То є клетогъ душманина воля.“
Чини драга ко што драгій каже;
Све продаде што ядна имаде,
Па за драгогъ пойђе на одкупе.
Алъ є ядна путемъ закаснила,
Дойде, алъ већъ погинуо драгій,
Одъ душманске крволочне руке.
Люто куне оставлѣна люба:
„Душманине, жив' те Богъ убіо!
„Што ми уби сладка драга мога,
„А нечека желѣна одкупа,

„Тако Богъ и тебе нечекао
„Милосрдјемъ и милошћу своіомъ!
„Гуе ти се око врата виле
„Као начъ твоій момъ драгомъ око врата,
„Па ти живомъ пруу кръвцу пиле!
„Убиле те ове сузе нове
„Пропаклаво прозъ све дланке твое!
„Убило те уздисање нос,
„Уздисао прозъ све дланке твое!
„Проклета ти душа до вѣка!
„Проклето ти девето колено!
„Савъ твій родъ се тако потѣпао
„Одъ немила узеку до недрата,
„Ко што ћу се ја несретна люба,
„Потѣшати, морати по свету,
„Безъ своіх милогъ и единогъ драгогъ!“

Мара сврши. За време певања све једнако в везира мотрила, кое га се лице непрестано мењало, особито пакъ надъ у песми на клетве дође, везиръ немирань постаде, и сметню своју сакрати немогаше, те при концу іой рече: „Красно певашъ, Маро! Лепа ли бијаше то песма, алъ уедно и страшна при концу.“

„Страшна, велишъ, великій везире,“ одговори одушевљена Мара: „али помисли, како мора бити оном срдцу, кое све то, што песма каже, прошаи? Срдцу, кое ніе имало никогъ на белом свету свога, до единогъ драгогъ, кои му несрећномъ отеть бијаше, но коие за љубавь оно само себе жертвовало, да га избави, на край светь тога отеть га крвозочно изгубити мораде . . . . Ахъ одъ оваковогъ срдца несретніе ни мислити се неможе! . . . . Кажи ми, великій везире, да л' онай окрутный душманъ незаслужене праведно онакове клетве?“ зажареними лицемъ и севајућимъ очима питаше Мара везира.

Везиръ у томъ зазумчару себе самогъ спазивши, савъ сметанъ и поражень, као да се Маре бои, једва проговорити могаше: „Заслужује“

„Заслужује, да, везире, и іошъ горе клетве!“ дрекнувши гласомъ а све већомъ жестиномъ говорише Мара: „Ха, везире, пакъ заръ незнашъ да си пресуду сврхъ себе самогъ пререкао? Зазумчаръ тай си ты! Убицо! Крволоче! Ты неке на вѣкъ несретну учини! Ты уби драгогъ Радивоя мога, тако худимъ начинома! Ха, тебе, да Богъ да, сустигне све ове клетве, кое самъ изъ могъ удвајћеногъ срдца певала.“

Везиръ, иначе јуначкогъ срдца човекъ, савъ пораженъ бијаше одъ Марине речи тако, да ни речи проговорити немогаше.

У истый ма пуче топъ, и недалеко одъ везировогъ шатора стаде му тане по земльи ронити. Докъ бы дланъ о дланъ ударіо сети се Мара, да е то знакъ Принцъ Евгенія, пакъ трже кожъ испода јастука и полети као бесна на везира — кои такође чувши топъ викнуо „Издаіство!“ — рекавши: „Издаіство да! прави, крволоче, плату заслужену, и позвій садъ, ко е Варадинка Мара!“

Несрећа е хтела, да га Мара добро непогоди, већъ га само у прса рани, еръ се згодно измаче, и у истый ма као љутый рисъ цикнувши на ню се баци, те іой ножъ у прси убоде: „Познай и ты Али-Везир-Камурџића, пакъ ајде за драгимъ твоимъ!“ Мара паде, а онъ као бесанъ изъ шатора изтрчи, да види што се збыва.

Топови турски су за мало време небройно одговарали. Метежъ великій настаде у логору турскомъ. Евгеніе се збыла привукао у мраку са своіомъ војскомъ подъ логоръ турскій.

Кадъ везиръ опази метежъ одма послеле своіх арапскогъ хата, летећи тамо-амо по логору. „Бауре! Издаіство!“ орило се одъ свію страна. „Јуришъ на ньа!“ као бесанъ викнуше Али-Камурџићъ.

Зора истомъ забелила, кадъ спазише Турци Принца Евгенія војску близу логора своіх. Напредъ бијаше су Принца Евгенія пешаци; на ове одма удараши Турци, оборише ій немилице као свонъ. Јукъ ніе се по зраку одъ ранѣвај војника, мешаюћи се съ буком бесны Турака. Принцъ Евгеніе поче мало узмицати, и Турци ступише напредъ; али ово напредованѣ было в тако неуредно, да в онъ Турке згодно са стране напасти и побити могао. Замало заузесше наши и ньове оборе, проузрокујући безобзирно бегань Турака на све стране.

Велики везиръ видивши очиту сирть и пропасть свои, поће такође своіх шатору, да драгоцености скупи, пакъ да бежи, праћенъ одъ своіга млађеногъ Алай-барактара. Кадъ у шаторъ дође, како се зачуди ненашавши у њему мртве Маре. Одма помисли, да ню ніе у своіой побуни добро погодіо тако, да е жива побећи могла, — као што е и было. — Излети изъ шатора као бесанъ тражећи по бедеми незнаюћи ни самъ што, почемъ су наши скоро све обкопе задобили.

Кадъ већъ опасность найвећа бијаше, опомену га Алай-барактаръ: „Великій везире, спаси живот свой, ено нам Бауре за вратомъ.“ Незнаюћи времена у шаторъ се враћати, бежао в преко друма правици. У истый ма опази Варадинку Мару, где се друмомъ лагано вуче, на трзе пиштоль изъ паса и увери на ню; но пре него ли га опали, згоди ньега наше тане, — онъ се сруши кичући Алай-барактару и показујући на Варадинку Мару: „Уби, уби кадуну!“ Онай да изврши последню заповесть везирову упери пиштоль на Мару: пиштоль пуче и она се сложи. Алай-барактаръ у бежанію своме ніе могао добро угледати Варадинку Мару, и падъ ће њой доље, као муњомъ удареный но спознавши прсну: „Ахъ, ајдахъ што учини, уби Мару, пруу љубу мою!“ Мара іошъ последній путь очи отворивши на овай позваъ іой гласъ: „Ахъ, Милоше, прваі мой непѣрный љубовниче, а садъ убицо мой, заръ и ты овде?“ узданувши умре.

Пораженъ съ овимъ речма, грнкомъ свести и очајаваћемъ гонѣнъ, клече край Маре, полюби ю у ходре устине, да изваднивши ханџаръ свой и у земљо га покрай ње подбочивши бодежомъ прама срдцу своме опренутимъ, на њега се силовито сруси, овай ну срдце проброде, а онъ на Мару паде, ове речи шапућући: „Опрости, единице Маро, кадъ те писаль у животу љубити и грлити могао, право е, да те мртву иртаљ љубимъ и грлимъ!“ на издану. —

Онай в было заиста прваі љубезникъ Маринъ; што ніе нажёру свою страстну доставши могао, и злотворомъ поставши у отачбини своіой, да казнь заслужену избегне побеже, потурчи се и постаде Алай-барактаромъ везировимъ.

Наша є војска давле побѣду одржала. Турци што могаше утећи, весела ниѣ вајка! — На бојиномъ пољу осташе до 30000 мртви, 150 барака, 164 топова. Међу мртвима бијаше осимъ великогъ везира, десетъ паша звездно съ јаничарскимъ вођомъ, бесимъ Мехмед-Кара-Агомъ. Благо везировогъ шатора износило є до 300000 фор. вредности, у обште є плѣнъ было рачунѣнъ на 5000000 фор.

После битке нађоше тѣло Варадинске Маре и њиногъ драгогъ заручника Радивоя, пакъ ій у данъ гробъ сараниште, недалеко одъ оногъ старогъ бреста край ријечице одъ стране друма, кои є и ошъ збогъ тога знаменитъ, што є на њему генералъ аустрійскій именомъ Брайнеръ одъ Турака ухваћенъ и гвозденимъ ланцемъ обвешенъ.

После неколико година стаила є међъ нова црква, Богородици одъ снега ваповѣ, на кои свечацъ Принцъ Евгеніе побѣду одржао, сазидана, и одъ онога доба свако године на тай данъ скупи се онде небројенъ народъ.

О ладној води.

Употребљаванѣ ладне воде, као крепећее средство тако є одъ времена Пријанца на' преотело, да га данасъ нако не несматра као средство противу свake болести. Ко ће набројити ове безчислене страдалнике, кои тай ријеч непијаће гризе и животъ ниъ ошъ на земља наклонъ чини. Но питано, да ли є бићъ за умореногъ коња зато подкрепљавајуће средство, што га истый гони, да међй малый просторъ брже пређе? На шта бы найпосле съ истимъ конѣмъ было, кадъ бы га тако непрестано пибали? На ово питанѣ може свакій лако одговорити. — Као што є бићъ за умореногъ коња, тако є и употребљаванѣ ладне воде за људе слабе и такве крви шкодљиво. Ладна вода, кои є додуше за неке болести цѣлително средство, — чини слабе људе не само ошъ слабијимъ него и раздражљивимъ. Дабоме да ће лакомислен ладну воду за лековиту држати, што она за врло кратко време човека већма оживи и укрепи; али то исто дѣйство чини и шпиритузно пиће, кое и самогъ болестника за онай паръ ојача, — но какви одтудъ зла слѣдства касније постаю! Ладна вода яко узбуђује све живце и као електро-магнетична жица распространявајући ону раздражљивость по своју тѣлу, прелази найпосле и у самый мозакъ. Бива ли она узбуђеность живаца и мозга чешће, онда тело доиста у болестномъ стању нора быти. Одтудъ су понайвише љубитеља ладне воде бледи и яко чувствителни, пратоме лате одъ главоболѣ, неспавања, немогу да сносе светлость и звукъ, често имаю грчеве, лако се уплаше, преко сваке мере чувствителни су, муче и себе и друге съ ньиовимъ живцима, найпосле ійъ є и самъ разумъ и воля у болестномъ стању. Колико ньи има, кои су збогъ употребљавања ладне воде душевно болестни и слаби, и ови исти у таквомъ су безумію, да не само што то употребљаванѣ ладне воде непрекидаюу, него га непрестано хвале и другима препоручују. Треба само видити по ладнимъ банама, какво зло може ладна вода причинити, кое бы ошъ и већe было, да воздухъ, светлость и рана оно неваквале, што є ладна вода покварили. Кадъ бы они, кои имаю слабе живце, постепено употребљавали по истимъ банама воду, т. е. прво врућу, после неког времена млаку, па текъ найпосле ладну, онда бы текъ увидили, како бы ійъ то яко на здравлъ подѣйствовало. Употребљаванѣ ладне само ладне воде остаће и остаће за оне, кои су слаби живаца и танке крви, отровъ.

Као што є ладна вода, тако є исто и шпиритузно пиће, као: вино, ракія, чай, само држе крепко средство, кое за онай паръ ожива и окрепи, али никакво сталну снагу недае. Шта оживлава и укреплюе дакле слабо тело? Ништа друго него воздухъ, светлость, топлота, одпочивани съ умереним движенѣмъ, то одржава све тело, нарочито крвь, живце и мишиће. Ело и пиће само онда укреплюе и рани, кадъ се исто изъ оне материје састои, одъ кое є наша крвь и тело склопљено, а то є вода, безличаста материја, масть и со. Потоме є млеко найбоља и найкрепителнія рана, а за овимъ рожито ље и месо са сокомъ; одъ биља є пакъ варено и жито. Непанетно чине они, кои се мастногъ и сланогъ ела плаше, єръ то є бићъ, кое найвећма крепи човека; премда и овде као и у свачему треба меру наблюдавати. — Честъ воздухъ нужданъ є, да нам силе животне прибавља, зато є врло добро, да су нами све собе чистимъ воздухомъ испуњене, а нарочито спаваће. Найздравіи су дакле предели планински, горовити и морски. — Светлость, кои развија силе животне, одъ већe є полезе за тело и слабе живце него што се досадъ мислило; зато є нуждно, да слаби људи понайвише на сунчановомъ воздуху седе и да ійъ є на таковомъ месту и куће. — Исто тако и топлота подкреплава саде слабогъ човека. — Што се покоя тиче, приметити морамо, да слабъ човекъ мора поредъ телесногъ и духовногъ одпочиванја у толико движенѣ да чини, у колико се не бы живцы његови яко разгрели и потомъ ослабили. Спаванѣ и пре и после подне слабомъ човеку добро чини и крепи га. То су природна цѣлителна средства за слабогъ човека; но опетъ нако потреба да мисли, да ће се онимъ начинома одма опоравити, но као и све друго по времену.

Найсайніе появленѣ у XVIII. веку.

Осамнаестый векъ, она знаменита епоха у исторіи човечества, назвао є некій списатель осветлѣнимъ векомъ; и заиста ни у једномъ столећу ни су се тако многи велики мужеви ма у којой струци појавили, као што у осамнаестомъ. Но одъ свію велики людій было є Фридрихъ II. краль прайскій найславнія.

Фридрихъ, кои є право заслужено име великогъ задучіо, было є єданъ одъ оны отличны мужева, кои судбу, силни царева одправляю, и достойно место у всемирной повѣстници заузимаю. Онъ само себи има захвалити свою величину; све што є онъ было, было є, као што обичествуємо говорити, чрезъ себе. Пренда є за престолъ кои му є кадгодъ припасти морао, роѣенъ, опетъ ніе онъ подобно другимъ принцевима, маълвано воспитаніе получіо; што више, нѣгови родителы нису ни ш о старанѣ и ону обичну нѣжность покозняли, съ коіомъ родителы децу свою усрѣкаваю. Фридрихъ Вилхелмъ, нѣговъ отацъ, было є немилостивъ и деспотическій човекъ, кои є съ нимъ строго, и може се рѣи, и сурово поступао. Подъ видомъ, да своъ сина за доброгъ войника воспита, умаліо му є нѣговъ нуждный ужитакъ, изложіо га є тежкой недоскудици, лишивао га є сна, и немилостиво га є за найманю погрешку казніо. Младій Фридрихъ, кои се свію величествени осѣћаи, кои животъ међъ родбиномъ пробуѣує и дае, лишити морао, тражіо є утѣху у наукама, спрама кои є велику наклоность показивао; особито є онъ употребіо свое прилѣжаніе на читаѣ француски книгга. Занимаюћи се тако, прибави себи учитость и осѣ фине прави, съ коима се онъ у двору своъ отца тако одликовао, и отацъ му се због тогъ тако лютіо, да є о нѣму обичествовао говорити: „Онъ є права ћифериѣ французскій, с комъ се я бидава трудимъ."

Пакъ опетъ тай ћифериѣ французскій, Маркграфство Бранденбургъ, кое є текъ краљевством постало было, у єдну одъ прва држава Европе обратіо, и онъ є было основатель славе родбине свое.

Али, пре негъ што є сайне такове надежде о себи младый Фридрихъ дати могао, было є онъ на злочесто поступаѣ, кое є одъ отца своъ искусти морао, тако яко огорченъ, да заключи, одъ нѣга бѣгствомъ избавити се, и у Француску отиѣи. Младый неѣій официръ, именомъ Катте, было му є другъ, и онъ би га тамо пратіо. Но несрећанымъ некимъ случаемъ отворе писмо, у комъ є Фридрихъ давъ бѣгства опредѣліо. Фридрихъ Вирхелмъ о томъ изѣештенъ, да сина своъ у опомъ магновенію кадъ є овай на коня усести хотео, ухватити и къ себи довести, и бы га съ собственомъ руком убіо было, да га други одъ тогъ задржали нису. Онъ га да у градъ Кистринъ одвести, и ту у празной собы безъ свакогъ намештая затворити. Нити се ту свећа, нити књиги какви осимъ библіе и зборника дивала, као да су га о скорой смрти устрашити, и Богу душу свою преручити му хотѣли. Међутимъ мислію є Фридрихъ Вилхелмъ, како бы своъ сина осудити дао, и кадъ му нѣгови поѣечителы реконе да ни єданъ судъ нема власти наслѣдника престола казнити, то онъ онда заключи, да га као обичногъ сотника у армади военомъ суду подчини. Младый Принцъ и Катте буду на смрть осуѣени. Већъ є Фридрихъ смотріо было кроз решетку своъ прозора да є шафотъ (губилиште) начињенъ, и онъ се ніе могао сумнати, да є гроздо та справа за нѣга опредѣлена. Но цела нѣгова казнь состояла се у томе само, да онъ свидѣтель погубленія несрећногъ друга буде. Фридрихъ падне при ужасномъ томъ позоришту у несвесть, а после у тешку болесть. Сиврѣпый родитель, кои є гласу природе ухо свое затворіо было, дозволи изъ призрења политически отношенія, да се синъ нѣгонъ непогуби, но опетъ га баци у тавницу и текъ после дугогъ времена дозволи му, да се у двору поиви.

Опроштенъ очино скупо є Фридриха стало; еръ се онъ мораше противъ свое волѣ съ єдномъ принцезомъ венчати, кою онъ любіо ніе, пренда є ова нѣга достойна была, и кою є онъ поредъ свегъ тогъ, што съ њомъ живити н е хотео, одвећъ початовао. У Райнсбергу обитаваше онъ и ту се найвише занимао са наукама, кореспондирао е са многимъ славнимъ списателима, а понайвише са Волтеромъ, комъ се е свагда диво, и когъ су сочиненія много къ изображенію вкуса и нѣгови мисли принела. Тако онъ прожива шесть година найлепши нѣговогъ живота, донъ га ніе смрть нѣговогъ родителя одъ пуза, кое су му тако миле быле, отрла.

Онъ ступи на престолъ, и одма почне као већъ остарели владитель владати и свою државу управляти. Умножи войску и почне се за войну спремати; 10. Августа 1741. почне ратовати. Овде ніе место да све нѣгове дуго трајуће войне и сайне побѣде броимо, а и простора за то небы было, еръ є повѣстница Фридрихова, повѣстница Европе.

Слободне часе, кое су му државни послови дозволяли, посвећивао е онъ художествама и филозофіи. У Сан-Суси живіо е онъ усамљенъ и сасамъ просто, ту е онъ было дружелюбивъ и ту е приступъ къ њему свакомъ слободанъ было, кога е или любопитство или удивленіе тамо водило.

За време нѣговогъ царствованя слободна печатня безобразлукомъ е постала; на сирочу єдногъ владѣтеля ніе више поругателни сочиненія неказнѣно написано было, него што е противу Фридриха. Онъ е себе осећао много већегъ и благороднѣегъ, нежелъ да би сочинителѣ нити поругателни сочиненія изтражилно, тако се онъ на нападенія страніо, да е єданъ путъ, кадъ е кроз прозоръ свое палате многе људе предъ єдномъ пашквилюмъ, кои се на нѣга возносила, скупљаве видіо, исту свиње обесити дао да се болѣ читати може.

Фридрихъ є было средњегъ возраста, и ништо є мало погрбљенъ, съ главомъ на десну страну. Черте нѣговогъ лица быле су пуне изражења и енергіе. Нѣгово одѣећ просто одело было е кадкадъ забатаљено, и силно око шмркомъ бурнута ћошта га е гадњимъ учинило. У послѣднымъ годинами своъ живота спавао е обучень и у чизмама, као да бы свакогъ магновенія на коня усести хотѣо, онъ е свиъ до свое смрти одправлко све послове своъ краљевства.

м. л. с.

СМЕСИЦЕ.

Аутомати.

У оно време, надъ е механика свое прве клице ватати почела, појавише се аутомати или у човечијемъ и животињскомъ виду сами одъ себе движућа се справе. Даровити и оштроумни люди оногъ времена покушавали су, да такве справе произведу, и после дуговременогъ неуморногъ труда зашта имъ испаде за рукомъ. Жели, подражавати Богу у његовомъ стварању, приказала е такве люде, да цео свой животъ тикномъ испитивању и смишљању посвете.

Историја намъ приповеда, да су се сљ разрешењемъ таквогъ задатка найславнија люди оногъ времена бивали, као, Рогеръ Бикомъ и Албертъ великій. Тако е и. пр. онай последньій (1193—1280 после Христа) имао једну фигуру, коя, е уласком људма врата отварала, давајући притомъ различне људске знаке. Други су опетъ правили змје, кое су једнкомъ пиланяе и пикае, пауке, кои су се двизили ит. д. Но найзначенитн е Вокансономъ направљеный сватчъ, кои е у једную свирао, и једи патка. Онай е дизао прсте при свирању као човекъ, и она е једи и свиркала. Найславнји су међу свима овима механицима браћа Дросъ. Старји, Жакъ Дросъ, употребио е тридесетъ година на то, да три аутомата сагради, одъ кои е једанъ писао, другій чертао, а трећій у клавиръ ударао. Ова су аутомати можда нешто найвише, што е овакогъ рода механика могла произвести, па због тога су ій у оно доба сматрали као дело самогъ ђавола, те ій е спаиска инквизиција узаптила. Самъ сачинитель овы справа спасао се съ тежкимъ муком, те га нису жива огњемъ спалили. Ова су се аутомати до нашегъ времена сачували, и почемъ ій е година 1846 у Амстердаму механикъ Мартинъ нако показивао и тодковао, то нека намъ разнесе, колико е оштроумља и колико времена изискивала оваква справа. Први ій аутоматъ представља дете одъ три до четири године. Онъ пише сваку реч, свако предложеній, све, штогодъ се одъ њега захтева. Но треба знати, да томъ справомъ острагъ самъ механикъ управља, те после сама та справа пише. Међу тимъ кадгодъ се перо напрасни, умочи ги аутоматъ самъ у диваљ поредъ њега стоећій, сматра га неко време, отресе нзъ њега излишно мастило, и продужи писанѣ. Очевидацъ приповеда, да му е истый аутоматъ за спомень написао: Спомените се аутомата Дросовогъ. Чертатель, кои е првомъ аутомату врло подобанъ, черта врло вешто, чисто и точно пегъ предмета, нако шего, испод коегъ написане: „Mon Toutou", малогъ Амора, кога, на победоносныхъ кодни седећегъ лентиръ вуче, јакове Георгія III. и његове жене Шарлоте, найпосле Лудвика, XV. Онъ се брижљиво труди, да свою механичну природу сакрије, ер онъ две и сенъ своимъ фигурама, кадкадъ даже плашњаъ и указа га на страну, сматра свое чертанѣ, чини се, као да размишља, кресе главомъ и очима, па и самый прав одъ плашњаа одувао съ артіз.

Но оби ова аутомата превазилази овай свраћени аутоматъ. Онъ представља нѣжну девойчицу одъ 14 година одъ прилике, кои на клавиру петь арія свира. При почетку свирања поклони се учтиво, гледа смерно у свое ноте, мичи главомъ и очими, као да зашта ноте чита, увлача у себе реко бы воздухъ, те ій се прси и спуштаю, и клања се при свршетку свирке слушаоцима съ покловомъ главе, сађбетвомъ очію и осталогъ тела сасвимъ природномъ дражешћу и довидљивошћу.

Ова велика, преиза безполезна покушавања нису пропала. Она су продужена у многимъ другимъ видовима, предвичила дванаесшой усавршеной механики. Аутомати су дегли у гробъ и опетъ су у величественимъ машинама устрели, те да као машина за преденѣ и ткање новомъ столѣћу служе. Што намъ се пређе чинило као чудовато, ако не дудо, то се садъ у пользу човечества накренуло.

Анекдоте.

— У великой пивари у Београду седио се једаредъ Г. Б. са Г. К. о неком предмету, кои се ни једногъ одъ нын тицало ніе. Свађа постала све женина тако, да найпосле Г. Б. позове Г. К. на двобой. „Труле рибе, труле рибе; . . , небоимъ се я васъ; доста самъ я такови као што сте вы на овай светъ оправіо; я самъ готовъ, макаръ садъ одма," срчано одговори Г. К. поругателно му песницу подъ носъ пружећи. То е было одвише; љутење се искочи Г. Б. на сокакъ, и ніе трајао три минута, а већъ се было вратіо са два пиштоля у руци. Како Г. К. ова смртоносна орудія опази, самъ побледи и умолително рече: „Слачайній Г.Б., та баците те варварске инструменте, двобой е гадаюћ остатакъ врачкогъ средњегъ века, а мы сво люди изображена; шта бы ондашньи о нашой образованости држали, кадъ виду, да и мы тако варварски једанъ спроћу другогъ поступамо?" Г. Б. кои се само шаліо, опрости овомъ славномъ јунаку подъ тимъ условіама да мора платити, што су ово вече потрошили.

— Наполеонъ I. наоліо се једаредъ у библіотеци своій у Фонтенеблоу, и хтео е књигу неку изъ горньи рафова да извади, но почекъ е човекъ малогъ возраста было, ніе мого допрети до оногъ места, где е књига была. Зато умоли свога секретара, кои е већій одъ њега было, да му књигу даде. „Дакле самъ я већи одъ Вашегъ Величества," рекне секретаръ смешећи се. „Ниште већій, већъ сте дужи одъ мене," примети царъ.

Математичный задатакъ.

На питаньѣ колико бы луны месеца требало, да бы земля њима осветљена была као са сунцемъ, неки е опако одговорію: $^1/_{30}$ тогъ броя помножена његовомъ $^1/_{300}$ да е 45000 више него што е четвороугбій тай брой. Колико бы дакле требало месеца?

Логогрифъ.

(Изъ осамъ писмена.)

4765: Макаръ да самъ псвидина очима, то ћешъ ме опетъ у свиње животињѣ наћи; но найсавршія самъ у неорганичной природи. — 87467: Съ њима е Провиденѣ зато човека обдарію, да може до њи оне достићи, за кою га е Творацъ опредедію. — 7434: Найвише понатіе, пуно любави и благослова; њиме намъ е могућности дано, да се можемо одтрести телесногъ терета и подићи се тако, где вечита радостъ влада. — 46585: Обитаоцитре приправено самъ блаженое благу. но я по другихъ предедима безбройно се находимъ. У преносномъ смислу самъ једанъ одъ главны узрока, што многи мышленя произвели тако слабо пролазе. — 5485: Име ме реко, где е свето опрыам было. — 6785: Вирошъ самъ и то далеко лежећа; у новембуту моме живе дивлаця великогъ возраста. — 458376: Свето место вели, да самъ име некогъ славногъ судіе био.

Цело е: Старо село место, кое и у найпеђемъ цветаню своме међу први места числита се ніе могло, но опетъ тому слану приобдало, као ни једно друго на свету.

Еракъ и Петакъ.

Еракъ. Честитамъ ти ново лѣто Петаче.

Петакъ. Вала, вала; желимъ ти и я свако добро.

Еракъ. Желимъ ти, да будешъ паметніи, тако, да можешъ постати Советникомъ; да се возишъ на каруца, и илядама да примашъ дукате; едномъ речю, да живишъ господски, лети по купатилама, зими . . . . . .

Петакъ. Ћути, ћути, молимъ те; твое бы ме желѣ іошъ у Гургусовацъ оправити могле.

Петакъ. Отишао е ** посланикъ изъ Царграда.

Еракъ. Єсъ я.

Петакъ. Дакле ће се моћи и безъ нѣга државный кормамъ управляти?

Еракъ. Управляти ћеду га моћи, но незнамъ како л' ћеду га исправляти, гди е искривлѣнъ.

Збогъ велики праздника могли смо текъ данасъ листъ издати.

ПОЗИВЪ КЪ ПРЕДПЛАТИ

НА

ПОДУНАВКУ

ЗА ГОДИНУ 1858.

Подунавка наша, коя ће идућимъ лѣтомъ у трећій свой течай ступити, доносиће у повећаномъ формату лепе приповедке, изъ повѣстнице и изъ живота народнѣгъ прилѣне, добро преведне новеле, путоситнице и. т. д., такође чланке изъ свію струка знаня, особито природословія, землѣ- и народописа, при томъ іошъ лепе песме, загонетке, ребусе и т. д.

Почемъ ће Подунавка одъ нове године у повећемъ формату излазити, имаће простора и за догађае и трговачке вести.

Листъ тай излазиће као и садъ сваке Суботе и кошта ће 5 фр. за целу годину, 2 фр. 30 кр. за полу, и 1 фр. 15 кр. на три месеца безъ поштарине, съ поштариномъ 1 ф. више.

Съ данашньимъ броемъ сврши се овогодишньій течай Подунавке. Томъ приликомъ умолявамо особито Г. Г. досадашнѣ наше предбройнике, да намъ помоћь ньіову и у идућой години неодрекну.

Печата, издае и одговара кньигопечатня І. К. Сопронау Земуну.